

Ochrona dóbr kultury w sytuacjach kryzysowych i konfliktach zbrojnych

Wybór źródeł
krajowych

Redakcja naukowa
Katarzyna Góralczyk
Krzysztof Sałaciński
Marta Szuniewicz-Stępień

**Ochrona dóbr kultury
w sytuacjach kryzysowych
i konfliktach zbrojnych**

**Wybór źródeł
krajowych**

Międzysektorowe wyzwania:
specjalista ds. ochrony dóbr kultury na wypadek sytuacji
kryzysowej i wojny – opracowanie programu studiów
podyplomowych, dedykowanych pracownikom działającym
na pograniczu dziedzin.

Projekt korzysta z dofinansowania o wartości 155 550 EUR otrzymanego od Islandii, Liechtensteinu i Norwegii w ramach Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego i 27 450 EUR otrzymanych ze środków budżetu Państwa Polskiego. Celem projektu jest opracowanie od podstaw nowego kierunku studiów podyplomowych, materiałów edukacyjnych oraz serii publikacji.

Projekt realizowany jest w ramach Programu Edukacja, którego operatorem jest Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji (FRSE).

Projekt realizowany był w latach 2020–2022 w partnerstwie przez trzy instytucje: Stowarzyszenie Willa Decjusza (lider), Akademię Marynarki Wojennej im. Bohaterów Westerplatte w Gdyni oraz Instytut Kultury Willa Decjusza.

Niniejsza publikacja jest częścią kolekcji, na którą składają się:

1.

Monografia zbiorowa pt.:
Ochrona dóbr kultury
w sytuacjach kryzysowych i konfliktach zbrojnych
tom I

2.

Monografia zbiorowa pt.:
Ochrona dóbr kultury
w sytuacjach kryzysowych i konfliktach zbrojnych
tom II

3.

Ochrona dóbr kultury
w sytuacjach kryzysowych i konfliktach zbrojnych.
Wybór źródeł krajowych

4.

Ochrona dóbr kultury
w sytuacjach kryzysowych i konfliktach zbrojnych.
Wybór źródeł międzynarodowych

5.

Ochrona dóbr kultury
w sytuacjach kryzysowych i konfliktach zbrojnych.
Kazusy i instrukcje

Ochrona dóbr kultury w sytuacjach kryzysowych i konfliktach zbrojnych

Wybór źródeł krajowych

Redakcja naukowa

Katarzyna Góralczyk
Krzysztof Sałaciński
Marta Szuniewicz-Stępień

Stan prawny na 31.10.2021 r.

Gdynia 2022

Wybór i opracowanie:
Katarzyna Góralczyk
Krzysztof Sałaciński
Marta Szuniewicz-Stępień

Redakcja merytoryczna:
Katarzyna Góralczyk
Krzysztof Sałaciński

Redakcja techniczna:
Marta Szuniewicz-Stępień

Recenzja:
dr hab. Hanna Schreiber
dr hab. Dariusz Wróblewski

Korekta językowa:
Jolanta Mikołajczyk

Koordinacja procesu wydawniczego:
Aleksandra Szymańska-Niekląt

Projekt okładki i opracowanie graficzne:
Piotr Hrehorowicz

Skład i przygotowanie do druku:
Piotr Hrehorowicz, Małgorzata Punzet, Inter Line SC

@Copyright: Stowarzyszenie Willa Decjusza

Niniejsza publikacja należy do serii wydawniczej
Instytutu Kultury **Willa Decjusza**

ISBN kolekcji: 978-83-963739-9-1
e-ISBN tomu: 978-83-963739-5-3

Wydanie pierwsze

Wydawca:
Akademia Marynarki Wojennej w Gdyni

Współwydawcy:
Stowarzyszenie Willa Decjusza
Instytut Kultury Willa Decjusza

Nr AMW Wewn. 1212/2022.

Spis treści

Słowo wstępne	15
Od redakcji	17
Przedmowa	21

Część I. Dokumenty archiwalne

1. Dekret Rady Regencyjnej z dnia 31 października 1918 r. o opiece nad zabytkami sztuki i kultury	31
2. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 20 lutego 1922 r. w przedmiocie rozciągnięcia mocy obowiązującej dekretu o opiece nad zabytkami sztuki i kultury na obszar b. dzielnicy pruskiej	37
3. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 marca 1928 r. o opiece nad zabytkami	43
4. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 23 września 1932 r. o sposobie chronienia przedmiotów zabytkowych, będących własnością Państwa	54
5. Dekret Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z dnia 23 września 1944 r. Kodeks Karny Wojska Polskiego	56
6. Wyrok Sądu Okręgowego w Krakowie z dnia 10 lipca 1948 r. w sprawie karnej przeciwko Wilhelmowi Ernestowi Palézieux	57
7. Nota posła RP do Rządu Kanadyjskiego w sprawie zwrotu polskich zabytków i dzieł sztuki, Ottawa, 20 kwietnia 1949 r.	59
8. Uchwała Nr 666 Prezydium Rządu z dnia 20 sierpnia 1955 r. w sprawie planowej akcji usunięcia pozostałości zniszczeń wojennych w miastach i osiedlach	64
9. Pismo Biura Prezydyjnego Generalnej Prokuratury z dnia 31 stycznia 1957 r.	68
10. Pismo okólne 1/57 Dyrektora Centralnego Zarządu Muzeów i Ochrony Zabytków ustalające wytyczne dot. kierowania do prokuratora spraw o ściganie przestępstw przeciwko opiece nad zabytkami.	70
11. Ustawa z dnia 15 lutego 1962 r. o ochronie dóbr kultury	72

12.	Zarządzenie Nr Pf 27 Ministra Kultury i Sztuki z dnia 10 maja 1982 r. w sprawie zasad i organizacji ochrony dóbr kultury na wypadek konfliktu zbrojnego	78
13.	Porozumienie zawarte w dniu 2 lutego 1993 r. między Generalnym Konserwatorem Zabytków i Komendantem Głównym Policji w sprawie współdziałania w zapobieganiu i zwalczaniu przestępczości skierowanej przeciwko dobrom kultury.	106
14.	Zarządzenie Nr 23 Ministra Kultury i Sztuki z dnia 25 kwietnia 1995 r. w sprawie ochrony dóbr kultury na wypadek zagrożenia bezpieczeństwa państwa i konfliktu zbrojnego	108
15.	Porozumienie Komendanta Głównego Straży Granicznej i Generalnego Konserwatora Zabytków z dnia 13 sierpnia 2001 r. w sprawie współdziałania organów Straży Granicznej i organów ochrony dóbr kultury	127
16.	Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 15 października 2003 r. w sprawie zabezpieczania zbiorów w muzeach przed pożarami, kradzieżami i innymi niebezpieczeństwami grożącymi zniszczeniem lub utratą muzealiów oraz sposobów przygotowania zbiorów do ewakuacji w razie powstania zagrożenia	129
17.	Porozumienie z dnia 3 listopada 2004 r. pomiędzy Ministrem Finansów, Ministrem Kultury, Komendantem Głównym Policji i Komendantem Głównym Straży Granicznej w sprawie współdziałania w zwalczaniu nielegalnego wywozu za granicę lub przywozu z zagranicy zabytków	141
18.	Porozumienie Generalnego Konserwatora Zabytków i Komendanta Głównego Policji z dnia 10 marca 2005 r. w sprawie współdziałania w zakresie zapobiegania i zwalczania przestępczości skierowanej przeciwko zabytkom	144
19.	Decyzja Nr 250/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 4 sierpnia 2005 r. w sprawie przestrzegania zasad ochrony dóbr kultury w działaniach Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej	150

Część II. Akty prawa powszechnie wiążącego

20.	Ustawa z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej	165
21.	Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. Kodeks wykroczeń.	168
22.	Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy.	173
23.	Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej	177
24.	Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej	192

25.	Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane	202
26.	Ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach.	255
27.	Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r.	260
28.	Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny	262
29.	Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach.	271
30.	Ustawa z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia	273
31.	Ustawa z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie kłęski żywiolowej	281
32.	Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami	284
33.	Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym	316
34.	Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 16 sierpnia 1999 r. w sprawie warunków technicznych użytkowania budynków mieszkalnych	338
35.	Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie	356
	<i>Załącznik nr 1. Wykaz polskich norm powołanych w rozporządzeniu.</i>	<i>465</i>
	<i>Załącznik nr 2. Wymagania izolacyjności cieplnej i inne wymagania związane z oszczędnością energii.</i>	<i>477</i>
	<i>Załącznik nr 3. Stosowane w rozporządzeniu określenia dotyczące palności i rozprzestrzeniania ognia oraz odpowiadające im klasy reakcji na ogień oraz klasy odporności dachów na ogień zewnętrzny</i>	<i>484</i>
36.	Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 25 czerwca 2002 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Szefa Obrony Cywilnej Kraju, szefów obrony cywilnej województw, powiatów i gmin	487
37.	Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 20 lutego 2003 r. w sprawie szczegółowych zasad udziału pododdziałów i oddziałów Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w zapobieganiu skutkom kłęski żywiolowej lub ich usuwaniu	491
38.	Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 9 lutego 2004 r. w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczanego na zabytkach nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków.	494
39.	Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 9 kwietnia 2004 r. w sprawie organizacji wojewódzkich urzędów ochrony zabytków	495
40.	Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 27 kwietnia 2004 r. w sprawie Polskiego Komitetu Doradczego.	496
41.	Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych	500

Załącznik: Instrukcja przygotowania i realizacji planów ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych	505
Załącznik nr 1. Znaki umowne stosowane w części graficznej planu ochrony zabytków	510
Załącznik nr 2. Spis przewidywanych prac zabezpieczających obiekt (Wzór) . . .	514
Załącznik nr 3. Oznakowanie obiektów zabytkowych znakiem rozpoznawczym Konwencji haskiej.	515
Załącznik nr 4. Wykaz zbiorczy zabytków ruchomych jednostki organizacyjnej podlegających ochronie na miejscu (rozśrodkowaniu, ewakuacji) (Wzór).	516
Załącznik nr 5. Karta tożsamości dla personelu przydzielonego do ochrony zabytków (Wzór)	517
Załącznik nr 6. Wzory napisów.	518
Załącznik nr 7. Spis zabytków ruchomych podlegających przemieszczeniu do innych pomieszczeń w obrębie jednostki organizacyjnej (rozśrodkowaniu, ewakuacji w kraju i za granicą) (Wzór)	519
Załącznik nr 8. Wykaz zabytków nieruchomych na terenie gminy, powiatu i województwa podlegających zabezpieczeniu w razie sytuacji kryzysowych lub na wypadek konfliktu zbrojnego (Wzór)	520
Załącznik nr 9. Zabytki ruchome na terenie gminy, powiatu, województwa chronione na miejscu – w jednostkach organizacyjnych (podlegające rozśrodkowaniu lub ewakuacji) (Wzór).	521
Załącznik nr 10. Formularz zgłoszenia strat w zabytkach (Wzór)	522
42. Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 30 sierpnia 2004 r. w sprawie zakresu, form i sposobu ewidencjonowania zabytków w muzeach.	523
43. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 24 lipca 2009 r. w sprawie przeciwpożarowego zaopatrzenia w wodę oraz dróg pożarowych.	526
44. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 7 czerwca 2010 r. w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów	540
45. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem	568
46. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 4 lipca 2012 r. w sprawie narodowego zasobu bibliotecznego	579

47.	Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 września 2014 r. w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum przed pożarem, kradzieżą i innym niebezpieczeństwem grożącym ich zniszczeniem lub utratą.	582
	Załącznik nr 1. Wymagania w zakresie stosowania zabezpieczeń technicznych.	590
	Załącznik nr 2. Wymagania w zakresie przechowywania i ekspozycji broni palnej	593
	Załącznik nr 3. Wymagania w zakresie organizacji ochrony zbiorów w czasie transportu	595
48.	Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 2 grudnia 2015 r. w sprawie uzgadniania projektu budowlanego pod względem ochrony przeciwpożarowej.	597
49.	Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 25 lipca 2016 r. w sprawie zakresu przedsięwzięć wykonywanych w poszczególnych stopniach alarmowych i stopniach alarmowych CRP.	601
	Załącznik. Szczegółowy zakres przedsięwzięć wykonywanych w ramach kompetencji ustawowych przez organy administracji publicznej oraz kierowników służb i instytucji właściwych w sprawach bezpieczeństwa i zarządzania kryzysowego w poszczególnych stopniach alarmowych i stopniach alarmowych CRP	603
50.	Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 3 lipca 2017 r. w sprawie szczegółowej organizacji krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego.	608
51.	Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 21 maja 2018 r. w sprawie wymagań, jakim powinna odpowiadać ochrona przechowywanego i przewożonego zabytku wpisanego na Listę Skarbów Dziedzictwa	629
	Załącznik nr 1. Wymagania, jakim powinna odpowiadać ochrona przechowywanego zabytku wpisanego na Listę Skarbów Dziedzictwa	630
	Załącznik nr 2. Wymagania, jakim powinna odpowiadać ochrona przewożonego zabytku wpisanego na Listę Skarbów Dziedzictwa	633
52.	Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków	636

Załącznik. Elementy, które zawiera dokumentacja prac konserwatorskich i prac restauratorskich prowadzonych przy zabytku ruchomym wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa 655

Część III. Akty prawa wewnętrznego – resortowego

53. Decyzja Nr 288/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 29 lipca 2011 r. w sprawie wprowadzenia do użytku służbowego „Wytycznych w sprawie ochrony wojskowych nieruchomości zabytkowych” 661
- Załącznik. Wytyczne w sprawie ochrony wojskowych nieruchomości zabytkowych 662
- Załącznik nr 1. Wykaz wojskowych nieruchomości zabytkowych znajdujących się w zasobach zarządcy 676
- Załącznik nr 2. Strona tytułowa planu ochrony zabytku nieruchomego 678
- Załącznik nr 3. Karta ewidencyjna wojskowej nieruchomości zabytkowej 679
- Załącznik nr 4. Karta ewidencyjna wojskowej nieruchomości zabytkowej niewpisanej do rejestru zabytków. 682
54. Decyzja Nr 72/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 6 marca 2014 r. w sprawie przestrzegania zasad ochrony dóbr kulturalnych w resorcie obrony narodowej. 684
55. Wytyczne Dowódcy Operacyjnego Rodzajów Sił Zbrojnych z dnia 17 października 2014 r. w sprawie ochrony dóbr kulturalnych 687
56. Rozkaz nr 36 Szefa Inspektoratu Wsparcia Sił Zbrojnych z dnia 4 lutego 2015 r. w sprawie przestrzegania zasad ochrony dóbr kultury w Inspektoracie Wsparcia SZ i podległych strukturach organizacyjnych 693
57. Zarządzenie nr 24 Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych z dnia 14 listopada 2016 r. w sprawie zabezpieczenia i ochrony zasobu archiwalnego Archiwów Państwowych 696
58. Porozumienie Generalnego Konserwatora Zabytków i Komendanta Głównego Policji z dnia 8 lutego 2018 r. w sprawie współdziałania w zakresie zapobiegania i zwalczania przestępczości skierowanej przeciwko zabytkom oraz innym dobrom kultury. 698
59. Decyzja Nr 166/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 22 października 2019 r. w sprawie utworzenia Międzynarodowego Ośrodka Szkolenia i Badań nad Dziedzictwem Kultury w Zagrożeniu. 705

60. Zarządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 28 lipca 2020 r. w sprawie opracowania planów operacyjnych funkcjonowania w warunkach zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny w dziale kultura i ochrona dziedzictwa narodowego 707
61. Decyzja Nr 163/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 27 listopada 2020 r. w sprawie zadań i koordynacji szkolenia z międzynarodowego prawa humanitarnego konfliktów zbrojnych w resorcie obrony narodowej. 715

Część IV. Dokumenty kościelne

62. Konstytucja o Liturgii Świętej *Sacrosanctum Concilium* z dnia 4 grudnia 1963 r. 721
63. Instrukcja Episkopatu Polski o ochronie zabytków i kierunkach rozwoju sztuki kościelnej z dnia 16 kwietnia 1966 r. 724
64. Normy postępowania w sprawach sztuki kościelnej wydane przez Konferencję Episkopatu Polski (obowiązujące od 1 kwietnia 1973 r.). 728

Część V. Pozostałe dokumenty

65. Informacja o lustracji stanu dóbr kultury w niektórych województwach objętych powodzią, Warszawa, dnia 28 sierpnia 1997 r. 739
66. List Ministra Kultury do antykwariuszy w sprawie przeciwdziałania nielegalnemu handlowi irackimi zabytkami i dziełami sztuki z 2004 r. 745
67. Wytyczne Szefa Obrony Cywilnej Kraju z dnia 17 października 2008 r. w sprawie zasad ewakuacji ludności, zwierząt i mienia na wypadek masowego zagrożenia. 746
68. Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej zatwierdzona postanowieniem Prezydenta RP z dnia 12 maja 2020 r. 750

O autorach 751

Słowo wstępne

Szanowni Państwo,

Nie sposób mówić i myśleć o Krakowie w oderwaniu od jego historycznego dziedzictwa kulturowego. Na jego bogactwo składa się wiele elementów: budynki, nawarstwienia archeologiczne, dzieła sztuki oraz zwyczaje i tradycje. Naszym obowiązkiem jest dbałość o tę spuściznę, by móc przekazać ją w nienaruszonym stanie kolejnym pokoleniom.

Znaczące nakłady finansowe na utrzymanie i renowację zabytków, ale także tworzenie przyjaznego środowiska i wspieranie całego sektora kultury w Krakowie owocuje rozwojem naszej miejskiej społeczności, przynosząc bardzo dobre wyniki na polu edukacji kulturalnej i uczestnictwa obywateli w kulturze. Wymiana myśli i doświadczeń w obszarze ochrony dziedzictwa to temat niezwykle istotny dla wszystkich mieszkańców Krakowa – nie tylko profesjonalnie związanych z zabytkami. Świadomość wyzwań i znajomość możliwych scenariuszy pozwala na podejmowanie kroków wyprzedzających i zapobieganie potencjalnym zagrożeniom.

Projekt „Międzysektorowe wyzwania: Specjalista ds. ochrony dziedzictwa w sytuacji kryzysowej i wojny – opracowanie programu studiów podyplomowych wraz z kompletem publikacji” wpisuje się w krakowski *modus operandi*: szeroko zakrojonej interdyscyplinarnej współpracy i wysiłku nastawionego na wprowadzenie zmian o dalekosiężnych skutkach. Partnerstwo miast i instytucji, w tym przypadku krakowskiej Willi Decjusza oraz Akademii Marynarki Wojennej im. Bohaterów Westerplatte w Gdyni owocuje na wielu polach, dzięki czemu dziś w ręce czytelników trafiają publikacje podchodzące do tematu wielopoziomowo. W zbiorowej monografii znajdują się omówienia i opracowania teoretyczne zagadnień, zbiór kasusów prezentuje przegląd sytuacji problemowych wraz z propozycjami rozwiązania oraz dwa tomy będące kompendiami regulacji prawnych, decyzji oraz ekspertyz na gruncie prawodawstwa polskiego oraz orzecznictwa i praktyki międzynarodowej. Wierzę, że dotrą do wszystkich, którzy z pasji i zawodowo dbają o zachowanie materialnych dóbr kultury dla następnych generacji.

Jacek Majchrowski
Prezydent Miasta Krakowa

Szanowni Państwo,

Wieloaspektowość ochrony dóbr kultury w sytuacjach kryzysowych i konfliktach zbrojnych wymaga interdyscyplinarnego podejścia. Powyższe założenie legło u podstaw wniosku projektowego, który zyskał akceptację i dofinansowanie ze środków EOG. Akademia Marynarki Wojennej z Gdyni z wielką satysfakcją przyjęła zaproszenie do partnerstwa w realizacji Projektu, gdyż ochrona dóbr kultury zajęła w ostatnich latach ważne miejsce w procesie kształcenia, szkolenia i przygotowania operacyjnego polskich żołnierzy. Na mocy traktatów międzynarodowych i krajowych ustaw na członkach sił zbrojnych spoczywa szereg obowiązków w zakresie ochrony dóbr kultury – nie tylko ich poszanowania w toku prowadzonych działań zbrojnych, ale i podejmowania działań pozytywnych, często o wymiarze ratunkowym tak na terytorium RP, jak i poza jego granicami. Zarówno w doktrynie Sojuszu Północnoatlantyckiego, jak i krajowych aktach prawa resortowego (MON) oraz decyzjach i wytycznych wojskowych (Dowództwa Generalnego i Dowództwa Operacyjnego Rodzajów Sił Zbrojnych) postępuje proces dookreślenia zadań i obowiązków w odnośnym zakresie.

Ochrona dóbr kultury w sytuacjach kryzysowych i konfliktach zbrojnych jest ważna zarówno dla środowisk cywilnych, jak i mundurowych, co w pełni potwierdza szerokie partnerstwo merytoryczne i zakres treści ujętych w ramach publikacji, stanowiących owoc dwuletniej pracy członków zespołu eksperckiego. Wielopłaszczyznowa analiza różnych aspektów ochrony dóbr kultury w obliczu szczególnych zagrożeń pozwoliła na opracowanie spektrum zagadnień tematycznych i stworzenie unikatowego produktu na polskim rynku wydawniczym. Z zadowoleniem odnotowuję fakt, że ukazała się ona nakładem naszego Wydawnictwa Akademickiego i to w 100. rocznicę utworzenia Akademii Marynarki Wojennej, pozwalając jej wypłynąć na nowe obszary naukowo-dydaktyczne.

Pragnę wyrazić nadzieję, że niniejsza publikacja spotka się z życzliwym przyjęciem Czytelników i stanie się cennym narzędziem kształcenia, doskonalenia zawodowego i profesjonalnego wsparcia w realizacji zadań ustawowych w przedmiotowym zakresie.

kadm. prof. dr hab. Tomasz Szubrycht
Rektor-Komendant
Akademii Marynarki Wojennej w Gdyni

Od redakcji

Dziedzictwu kultury, w szczególności zaś obiektom zabytkowym i gmachom instytucji gromadzących dobra kultury, zagrażają zarówno czynniki naturalne, jak i działalność człowieka. I nie chodzi tu tylko o świadome czy ny wymierzone w dobra kultury (zniszczenie, uszkodzenie, wandalizm, grabież, przemyt), ale i dewastacyjne skutki działań, takich jak inwestycje budowlane, działalność rolnicza i przemysłowa oraz prace prowadzone niezgodnie ze sztuką konserwatorską. Szczególnie niebezpieczne jest niewystarczające przygotowanie osób realizujących zadania inwestycyjne przy obiektach zabytkowych, niewłaściwe zabezpieczenia czy brak zachowania odpowiednich procedur bezpieczeństwa. Pomimo wielu podejmowanych działań prawnych, organizacyjnych i edukacyjnych oraz zwiększającej się świadomości społecznej w zakresie potrzeby ochrony dziedzictwa kulturowego nieustannie obserwujemy niszczenie oraz uszkodzenia dóbr kultury, wynikające z zagrożeń cywilizacyjnych, katastrof i klęsk żywiołowych, destrukcyjnej działalności człowieka oraz konfliktów zbrojnych¹.

Niniejszy zbiór materiałów w zamyśle autorów ma być jednym z narzędzi służących pogłębieniu wiedzy z zakresu polskich regulacji prawnych w obszarze ochrony dziedzictwa kultury w sytuacjach kryzysowych i na wypadek konfliktu zbrojnego. Prace nad jego tworzeniem rozpoczęto przede wszystkim z myślą o studentach uczelni przygotowujących kadry wyspecjalizowane w obszarze ochrony dziedzictwa kultury, w tym na potrzeby słuchaczy studiów podyplomowych. Stanowi on jedną z czterech powiązanych tematycznie publikacji², opatrzonych wspólnym tytułem *Ochrona dóbr kultury w sytuacjach kryzysowych i konfliktach zbrojnych*. Całość została opracowana w ramach projektu pt. „Międzysektorowe wyzwania:

¹ Odnośnie do zakresu przedmiotowego ochrony dóbr kultury w sytuacjach kryzysowych i konfliktach zbrojnych i wyjaśnienia związanych z tym pojęć redaktorzy odsyłają Czytelnika do Wstępu i I rozdziału monografii *Ochrona dóbr kultury w sytuacjach kryzysowych i konfliktach zbrojnych*, red. K. Góralczyk i M. Szuniewicz-Stępień, Gdynia 2022.

² Na niniejsze kompendium składają się: powyższa monografia (2-tomowa), *Kazusy i instrukcje* oraz *Wybór źródeł międzynarodowych*.

specjalista ds. ochrony dóbr kultury na wypadek sytuacji kryzysowej i wojny – opracowanie programu studiów podyplomowych, dedykowanych pracownikom działającym na pograniczu dziedzin”, finansowanego w ramach Mechanizmu Finansowego EOG na lata 2014–2021: Program Edukacja, realizowanego przez Instytut Kultury Willa Decjusza w Krakowie, Stowarzyszenie Willa Decjusza w Krakowie i Akademię Marynarki Wojennej im. Bohaterów Westerplatte w Gdyni. Celem projektu jest wzbogacenie oferty edukacyjnej i uzupełnienie jej o nową, inspirującą propozycję pogłębienia wiedzy, której znaczenia nie sposób przecenić, adresowanej do szerokiego grona odbiorców, w szczególności do administracji rządowej i samorządowej, pracowników instytucji kultury, właścicieli i zarządców obiektów zabytkowych, architektów, konserwatorów, archeologów, duchowieństwa, służb mundurowych oraz osób zainteresowanych zagadnieniami z zakresu ochrony dziedzictwa kultury w sytuacji kryzysu lub działań wojennych. Autorzy mają nadzieję, że efekt ich starań zainteresuje także osoby prowadzące badania naukowe w obszarze ochrony dziedzictwa kultury z perspektywy historycznej, jak również osoby zawodowo związane z tematyką szczególnej ochrony obiektów muzealnych, bibliotecznych, archiwalnych.

Najtrudniejszym zadaniem, przed jakim stanął zespół redakcyjny było dokonanie wyboru z bogactwa materiałów źródłowych w omawianym obszarze. Niniejszy zbiór przepisów prawnych i innych źródeł krajowych stanowi pierwszy tak obszerny przewodnik po polskich dokumentach prawnych i quasi-prawnych dotyczących ochrony dóbr kultury na wypadek sytuacji kryzysowej lub konfliktu zbrojnego. Zawiera on również materiały wcześniej niepublikowane lub trudno dostępne, pochodzące z prywatnych archiwów autorów. Należy wyraźnie zastrzec, że nie ma on charakteru kompletnego, gdyż nie sposób dokonać zestawienia wszystkich polskich aktów normatywnych oraz innych dokumentów zawierających odniesienia do podjętej problematyki. Dokonując niezbędnego wyboru materiałów, autorzy zbioru kierowali się własnym doświadczeniem oraz optyką przyszłych studiów podyplomowych. W konsekwencji, obok dokumentów uznanych za kluczowe z punktu widzenia planowania i ochrony dóbr kultury na wypadek szczególnych zagrożeń, umieszczono w zbiorze materiały mogące zainteresować także grono specjalistów i pasjonatów.

Pierwsze zasady ochrony obiektów dziedzictwa narodowego odnaleźć można w prawie zwyczajowym, stosowanej praktyce oraz traktatach autorstwa prawników, teoretyków, duchownych oraz filozofów. Dopiero na przełomie XIX i XX wieku dobra kultury znalazły swe miejsce w traktatach

pokoju oraz aktach prawa miejscowego, krajowego i międzynarodowego³. Na ziemiach polskich rozwój prawa ochrony dóbr kultury obserwujemy od początku XX wieku.

Z uwagi na szeroki zakres tematyczny wybranych dokumentów i ich zróżnicowany charakter prawny, zostały one podzielone na następujące części: 1. Dokumenty archiwalne; 2. Akty prawa powszechnie wiążącego; 3. Akty prawa wewnętrznego – resortowego, 4. Dokumenty kościelne oraz 5. Pozostałe dokumenty.

Pierwszą grupę stanowią dokumenty archiwalne (obejmujące materiały od roku 1918 po rok 2005), które stanowiły zarys kształtowania się krajowego systemu ochrony dóbr kultury, zwłaszcza w sytuacji nadzwyczajnych zagrożeń. W tej części znajdzie Czytelnik pierwsze akty odnoszące się do ochrony dóbr kultury w odrodzonej Rzeczypospolitej Polskiej, dokumenty powojenne dotyczące odpowiedzialności karnej, zwrotu zagrabionych polskich zabytków i dzieł sztuki oraz zapobiegania i zwalczania przestępstw przeciwko zabytkom, a także pierwsze próby regulacji z zakresu zarządzania kryzysowego w obszarze ochrony dóbr kultury. Zamieszczono tu również dokumenty z lat 90. XX w. i początku XXI wieku, które – choć utraciły moc wiążącą – stanowią niewątpliwie ważny etap kształtowania się współczesnego systemu ochrony dóbr kultury przed szczególnymi zagrożeniami i działań służb mundurowych w tym obszarze.

Druga część zbioru zawiera wyciąg najważniejszych przepisów prawnych z obowiązujących aktów prawnych tworzących podstawowe zręby ochrony dóbr kultury w sytuacjach kryzysowych i konfliktach zbrojnych. Obie grupy (ustawy i rozporządzenia) zostały przedstawione w układzie chronologicznym. W miarę możliwości redaktorzy w formie odwołań wskazali na akty prawne wydane w celu wykonania odpowiednich postanowień ustawowych (rozporządzenia i zarządzenia)⁴.

W kolejnej części przedstawiono akty prawa wewnętrznego, które w przeciwieństwie do aktów prawa powszechnie wiążącego z części II, obowiązują jedynie w danym resorcie. W tej grupie znalazły się dokumenty adresowane do Ministerstwa Obrony Narodowej i adresowane na potrzeby Ministerstwa Obrony Narodowej i podległych struktur organizacyjnych czy Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

³ Akty prawa międzynarodowego i inne dokumenty pozakrajowe znajdzie Czytelnik w: *Ochrona dóbr kultury w sytuacjach kryzysowych i konfliktach zbrojnych. Wybór źródeł międzynarodowych*, red. K. Góralczyk, M. Lemiesz, M. Szuniewicz-Stępień, Gdynia 2022.

⁴ Zachowano również ciągłość przypisów w całej publikacji (nie oddają one zatem rzeczywistej numeracji odesłań zawartych w oryginalnych tekstach załączonych dokumentów).

W czwartej części wyodrębniono kilka dokumentów kościelnych dotyczących ochrony zabytków i sztuki kościelnej.

Zbiór zamyka niedookreślona grupa dokumentów, których nie sposób było wyodrębnić czy przyporządkować do innych kategorii źródeł, a które w ocenie twórców zbioru powinny się w nim znaleźć. Znalazły się tu dokumenty odnoszące się do doświadczeń z powodzi z roku 1997 r., działań mających na celu przeciwdziałanie nielegalnemu obrotowi irackimi dobrami kultury na polskim rynku antykwarycznym oraz wytyczne Szefa Obrony Cywilnej Kraju.

Redaktorzy wyrażają nadzieję, że niniejsza publikacja spotka się z pozytywnym przyjęciem środowisk akademickich, administracji publicznej, służb mundurowych, a w szczególności osób, których podstawowym zadaniem jest zapewnienie bezpieczeństwa naszego wspólnego dziedzictwa kultury oraz zachowanie go dla przyszłych pokoleń. Niech ten zbiór stanie się inspiracją i zachętą dla badaczy, którzy zechcą w kolejnych opracowaniach ukazać bogactwo krajowych działań prawnych i pozaprawnych na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa dziedzictwa kultury.

*Katarzyna Góralczyk
Krzysztof Sałaciński
Marta Szuniewicz-Stępień*

Gdynia 1.02.2022 r.

Przedmowa

W literaturze problematyki dotyczącej zasad i mechanizmów ochrony dziedzictwa kultury w wybranych stanach, które określić można jako stany lub sytuacje destrukcyjno-destrukcyjne, w tym w sytuacjach kryzysowych i konfliktach zbrojnych, odnaleźć można szereg opracowań, które odnoszą się do dwóch płaszczyzn tej materii. Odnoszą się one do: 1) płaszczyzny prawa i 2) płaszczyzny faktów. Nie jest celem wprowadzenia przywoływanie tej literatury. Dlatego w tym miejscu ograniczyć się można do stwierdzenia, że literatura ta ma za swój przedmiot analizę zarówno prawa, jak i faktów z rzeczywistości.

Autorzy książki nie ograniczyli się tylko do stanów konfliktów zbrojnych. Współczesne realia sytuacji destrukcyjno-destrukcyjnych i rozmaitych stanów konfliktogennych doprowadziły bowiem do wyodrębnienia sytuacji publicznych, które konfliktem zbrojnym wprawdzie nie są (albo jeszcze nie są), ale nie są jednak również standardowym stanem warunków pokojowego bezpieczeństwa publicznego, nosząc w sobie znamiona stanów kryzysowych.

Aktualnie obowiązująca konstytucja nie posługuje się pojęciem stanu kryzysowego lub sytuacji kryzysowej. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.⁵ w art. 228 posługuje się pojęciem „stanu nadzwyczajnego” i wyszczególnia rodzaje stanów nadzwyczajnych.

W myśl art. 228 ust. 1 Konstytucji RP „[w] sytuacjach szczególnych zagrożeń, jeżeli zwykłe środki konstytucyjne są niewystarczające, może zostać wprowadzony odpowiedni stan nadzwyczajny: stan wojenny, stan wyjątkowy lub stan klęski żywiołowej”. Stan nadzwyczajny może zostać wprowadzony w drodze rozporządzenia wydanego na podstawie ustawy.

Jak stanowią art. 228 ust. 2, 3 i 4 Konstytucji RP „[s]tan nadzwyczajny może być wprowadzony tylko na podstawie ustawy, w drodze rozporządzenia, które podlega dodatkowemu podaniu do publicznej wiadomości”, a „[z]asady działania organów władzy publicznej oraz zakres, w jakim mogą zostać ograniczone wolności i prawa człowieka i obywatela w czasie

⁵ Dz. U. z 1997 r. Nr 38, poz. 783 ze zm.

poszczególnych stanów nadzwyczajnych, określa ustawa”, która może także: „[...] określić podstawy, zakres i tryb wyrównywania strat majątkowych wynikających z ograniczenia w czasie stanu nadzwyczajnego wolności i praw człowieka i obywatela”.

Art. 228 ust. 5 Konstytucji RP obliguje do stosowania zasady proporcjonalności, stanowiąc, że „[d]ziałania podjęte w wyniku wprowadzenia stanu nadzwyczajnego muszą odpowiadać stopniowi zagrożenia i powinny zmierzać do jak najszybszego przywrócenia normalnego funkcjonowania państwa”.

Inne mechanizmy dotyczące stanu nadzwyczajnego normuje wskazany art. 228 Konstytucji RP, stanowiąc w ust. 6, że: „[w] czasie stanu nadzwyczajnego nie mogą być zmienione: Konstytucja, ordynacje wyborcze do Sejmu, Senatu i organów samorządu terytorialnego, ustawa o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej oraz ustawy o stanach nadzwyczajnych”, a w ust. 7, iż: „[w] czasie stanu nadzwyczajnego oraz w ciągu 90 dni po jego zakończeniu nie może być skrócona kadencja Sejmu, przeprowadzone referendum ogólnokrajowe, nie mogą być przeprowadzane wybory do Sejmu, Senatu, organów samorządu terytorialnego oraz wybory Prezydenta Rzeczypospolitej, a kadencje tych organów ulegają odpowiedniemu przedłużeniu. Wybory do organów samorządu terytorialnego są możliwe tylko tam, gdzie nie został wprowadzony stan nadzwyczajny”.

Pojęciem sytuacji kryzysowej posługuje się natomiast ustawa z dnia 27 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym⁶. W myśl art. 3 pkt 1) tej ustawy „[i]lekcio w ustawie jest mowa o: 1) sytuacji kryzysowej – należy przez to rozumieć sytuację wpływającą negatywnie na poziom bezpieczeństwa ludzi, mienia w znacznych rozmiarach lub środowiska, wywołującą znaczne ograniczenia w działaniu właściwych organów administracji publicznej ze względu na nieadekwatność posiadanych sił i środków”.

Ustawodawca zdefiniował także pojęcie zarządzania kryzysowego, stanowiąc w art. 2 powyższej ustawy, iż: „[z]arządzanie kryzysowe to działalność organów administracji publicznej będąca elementem kierowania bezpieczeństwem narodowym, która polega na zapobieganiu sytuacjom kryzysowym, przygotowaniu do przejmowania nad nimi kontroli w drodze zaplanowanych działań, reagowaniu w przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowych, usuwaniu ich skutków oraz odtwarzaniu zasobów i infrastruktury krytycznej”.

Aktualnie stany kryzysowe stanowią coraz większe wyzwanie dla zapewnienia bezpieczeństwa dóbr kultury, skoro często identyfikuje się określoną sytuacją jako niegroźącą konfliktem zbrojnym, ale stanowiącą jednak

⁶ T.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1856 ze zm.

sytuację kryzysową niebezpieczną zarówno dla ludzi, zwierząt, jak i mienia, w tym także dla dóbr kultury. Z tego zobiektywizowanego powodu współczesne źródła stanowienia i stosowania prawa uznają za swój przedmiot zagadnienie bezpieczeństwa dóbr kultury w stanach kryzysowych.

Dla płaszczyzny prawa najistotniejsze znaczenie w zakresie konstruowania ogólnych podstaw prawnych mają przede wszystkim źródła prawa powszechnie obowiązującego. Wskazać tutaj należy zarówno na źródła krajowego prawa powszechnie obowiązującego, jak i na źródła prawa międzynarodowego, a także prawa unijnego. To one stanowią zróżnicowaną w swym *meritum* podstawę prawną dla działań podmiotów publicznych wobec zewnętrznych względem nich wielu kategorii podmiotowych.

Można podnieść, że przepisy prawa powszechnie obowiązującego mają wymiar *ab intra* i *ab extra*.

Jeżeli wskazujemy na przepisy prawne powszechnie obowiązujące o charakterze *ab intra*, to działają one do wewnątrz pomiotów danego państwa i pochodzą bezpośrednio od organów państwa. Będą to zatem akty prawne skierowane do adresatów działań organów państwowych, czyli względem osób fizycznych, osób prawnych i podmiotów nieposiadających osobowości prawnej.

Jeżeli wskazujemy natomiast na wymiar *ab extra*, to kierunek linii oddziaływania prawnego jest usytuowany od strony prawodawstwa zewnętrznego względem państwa do prawodawstwa krajowego danego państwa. Jest to zatem wektor kierunkowy biegnący w stronę państwa od organizacji międzynarodowej lub organizacji ponadnarodowej, a nawet od bilateralnej umowy międzynarodowej, determinujących stanowienie i stosowanie prawa przez struktury władzy publicznej danego państwa.

Przyjęło się wskazywać w nauce i orzecznictwie, że są w państwie źródła prawa, które mają charakter wewnętrznie obowiązujący i nie mogą stanowić podstaw prawnych dla nakładania obowiązków, a nawet przyznawania uprawnień podmiotom stojącym na zewnątrz podmiotów władzy publicznej. Szczególnie dobitnie powyższą prawidłowość aksjologiczną i prawną podnosi nauka prawa administracyjnego. Jest to o tyle zrozumiałe, że liczba aktów prawa wewnętrznie obowiązującego wydawanych przez administrację publiczną jest odwrotnie proporcjonalna do liczby aktów wewnętrznych władzy ustawodawczej i władzy sądowniczej. I nawet gdyby zsumować akty prawa wewnętrznego władzy ustawodawczej i sądowniczej, to liczba ich jest zdecydowanie mniejsza niż liczba aktów prawa wewnętrznie obowiązującego wydawanych przez administrację publiczną.

Wzrost świadomości obywatelskiej spowodował, że współcześnie obywatele nie wyrażają wobec źródeł prawa wewnętrznie obowiązującego

stanowczego *désintéressement*. Obywatel współczesnego demokratycznego państwa prawa ocenia działania administracji publicznej nie tylko w sferze stosunków zewnętrznych, ale i w obrębie relacji wewnętrznych. Ocena sfery wewnętrznej odnosi się zarówno do kryteriów prawnych, jak i aksjologicznych oraz nie ogranicza się wyłącznie do aktów prawa wewnętrznie obowiązującego, ale odnoszona jest o wiele szerzej – do całej sfery wewnętrznej działania administracji publicznej. To znaczący rozwój świadomości obywatelskiej od dawnych czasów traktowania sfery wewnętrznej działania administracji publicznej jako jej *res interny*, przez okres poddania jej mechanizmom oddziaływania prawa, w którym budziła ona względnie duże zainteresowanie społeczne, do współczesności, w której obywatele wymagają od państwa jasnych i efektywnych reguł funkcjonowania sfery wewnętrznej oraz poddania mechanizmów wewnętrznych szerszej kontroli zinstytucjonalizowanej, a także społecznej. Tym samym to, co nazwać można skutecznością wobec „podmiotowego otoczenia zadaniowego” administracji publicznej, jest w czasach nam współczesnych determinowane sprawnością wewnętrzną działań administracji publicznej w ramach jej sfery wewnętrznej.

Sfera wewnętrzna działań administracji publicznej wraz ze źródłami prawa wewnętrznie obowiązującego pozostaje w korelacji przyczynowo-skutkowej ze sferą zewnętrznie obowiązującą. Korelacja ta ma wymiar dwukierunkowy. Z jednej strony źródła prawa powszechnie obowiązującego wpływają na kształt i sposób urzeczywistniania praw i wolności obywatelskich, a z drugiej strony źródła prawa wewnętrznie obowiązującego stanowią swoiste narzędzie sprawczego, konstruktywnego realizowania wszystkich dyspozycji normatywnych źródeł prawa powszechnie obowiązującego.

Zadania, które wynikają dla administracji publicznej względem podmiotów sfery zewnętrznej działań administracji publicznej, wymagają właściwego koncepcyjnie kreowania źródeł i mechanizmów sfery wewnętrznej działań administracji publicznej. Administracja zbudowana nieracjonalnie albo funkcjonująca wewnętrznie w sposób ułomny, czyli wadliwy w jakikolwiek sposób, wpływa oczywiście destrukcyjnie na realizację zadań i celów w sferze zewnętrznej aktywności administracji publicznej. Inaczej mówiąc, dla sprawności zewnętrznej działań administracji publicznej znaczenie mają jej zoptymalizowane działania wewnętrzne.

Charakteryzując prawnie i faktograficznie określoną materię badawczą zarówno od strony doktrynalnej, jak i empirycznej, dla uzyskania pełnego obrazu kontekstu prawnego, nieodzowne jest rozpoznanie nie tylko sfery stanowienia, ale i sfery stosowania prawa. W tym zakresie odnieść się należy zatem także do aktów konkretyzacji prawa, czyli do aktów

indywidualnych administracji publicznej, do rozstrzygnięć administracyjnych, aktów administracyjnych, w tym w szczególności do decyzji administracyjnych, a także do czynności dwustronnych.

Spectrum przestrzeni określonej płaszczyzny badawczej nie byłoby w pełni rozpoznane bez uwzględnienia orzecznictwa trybunałów, sądów, a także dorobku innych organów kontroli podmiotów władzy publicznej.

W odniesieniu do podmiotów władzy publicznej, w szczególności w stosunku do administracji publicznej, podnoszona jest zasada aktualności. Nie oznacza to jednak, że dla celów współczesnej administracji publicznej w zakresie stosowania i konkretyzacji prawa oraz kontroli aktów indywidualnych wydawanych przez administrację publiczną nie wykazują znamion współczesnej użyteczności orzeczenia, które zostały wydane w odległej już perspektywie czasowej. Co więcej, taką użyteczność mogą wykazywać nawet orzeczenia sądów już dzisiaj nie istniejących, co odnieść można np. do niektórych orzeczeń polskiego przedwojennego Najwyższego Trybunału Administracyjnego.

Do grupy przywoływanych mądrych sentencji należy rzymska myśl, iż *Historia magistra vitae est*. Przyjmując, że pisana z dużej litery *Historia* jest nauczycielką życia, uzasadnione jest merytorycznie i metodologicznie poddawać analizie historyczne już prawodawstwo, w danym momencie przecież nieobowiązujące, ale mogące być dla współczesności zarówno źródłem dobrych rozwiązań normatywnych, jak i przestrożą przed rozwiązaniami nieefektywnymi. Źródła historyczne stanowią wreszcie same w sobie interesującą materię poznawczą.

Książka zatytułowana: *Ochrona dóbr kultury w sytuacjach kryzysowych i konfliktach zbrojnych*. Wybór źródeł krajowych spełnia wiele z zaprezentowanych powyżej elementów koncepcyjno-badawczych.

Autorzy dokonali wyboru źródeł z zakresu prawodawstwa i praktyki stosowania prawa krajowego. Źródła te obejmują zróżnicowane kategorie źródłowe, które zostały wyodrębnione według kryterium cezury temporalnej.

Książka dobitnie ukazuje, jakie znaczenie dla bezpieczeństwa dóbr kultury w stanach destrukcjonistycznych ma także prawo wewnętrznie obowiązujące. Przywołane w książce źródła prawa powszechnie obowiązującego i prawa wewnętrznie obowiązującego zróżnicowanych ustrojowo podmiotów prawa publicznego składają się na szczególnie *modus operandi* w płaszczyźnie tytułowych stanów destrukcjonistycznych.

Część pierwsza zbioru źródeł tematycznych obejmuje zróżnicowane kategorie źródłowe, połączone wspólnym mianownikiem jako „Dokumenty archiwalne”. A zatem „historyczne”, ale poznawczo i koncepcyjnie względem terażniejszości nie „ahistoryczne”.

Kolejne trzy części książki obejmują już źródła odnoszące się do współczesności, na które składają się: „Akty prawa powszechnie wiążącego”, „Akty prawa wewnętrznego – resortowego” oraz „Pozostałe dokumenty”.

Zastosowane tutaj pojęcie resortowości – chociaż obecnie zastąpione pojęciem „działu administracji rządowej” – zostało wykorzystane przez Autorów ze względów pragmatycznych, a także merytorycznych.

Po pierwsze, w szerszej świadomości pojęcie „resortu” jest bowiem ciągle bardziej czytelne niż pojęcie „działu administracji rządowej”, będące pojęciem konstytucyjnym (art. 149 Konstytucji RP). Wskazać należy, że o ile resort był wyodrębniany Polsce w obrębie systemu scentralizowanego funkcjonującego bez samorządu terytorialnego i w ramach wyodrębnionego organizacyjnie fragmentu administracji państwowej kierowanego przez naczelny organ administracji państwowej, realizującego wiążkę powiązanych ze sobą kategorii spraw z zakresu zadań administracyjnych, o tyle „dział administracji rządowej” funkcjonuje w obrębie demokratycznego państwa prawa z administracją publiczną zbudowaną w sposób zdecentralizowany (samorząd terytorialny) i administracją scentralizowaną, skonstruowaną w sposób zdekoncentrowany lub skoncentrowany. W takim ujęciu „dział administracji rządowej” obejmuje *spectrum* określonych kategorii spraw, dla których kryterium wyodrębnienia ma charakter przedmiotowy/rzeczowy i który to dział jest wyraźnie wskazany w regulacji ustawowej. Liczba działów administracji publicznej i ich rodzaje nie mają w demokratycznym państwie prawnym charakteru stałego i zamkniętego, lecz są uzależnione od zmieniających się uwarunkowań funkcjonowania państwa i społeczeństwa.

Po drugie, niemal wszystkie akty prawa wewnętrznemu obowiązującego wyszczególnione w książce i określone jako „resortowe” dotyczą tych struktur administracji rządowej, które wchodzi w skład szeroko rozumianej administracji rządowej bezpieczeństwa publicznego, wykazującej znamiona silnych więzi o charakterze scentralizowanym.

W książce – zbiorze źródeł zawarte zostały zróżnicowane co do rangi prawnej i charakteru prawnego źródła prawa, a zarazem źródła wiedzy.

Są tutaj wyszczególnione akty prawa powszechnie obowiązujące, akty prawa wewnętrznemu obowiązującego, orzecznictwo sądowe, akty dyplomacji, a także źródła prawa kościelnego. Autorzy przywołali źródło prawa powszechnie obowiązującego obcego państwa dotyczącego bezpośrednio polskich dóbr kultury, szereg regulacji ustawowych, dekretów i rozporządzeń wydawanych na podstawie delegacji ustawowych, a także zarządzeń naczelnych organów administracji państwowej, pism okólnych, wytycznych, decyzji o charakterze aktów generalnych, rozkazów mających

charakter generalny, instrukcji, czynności dwustronnych administracji publicznej mających charakter koordynacyjny, zawartych pomiędzy naczelnymi organami administracji rządowej, centralnymi organami administracji państwowej, a także inne kategorie dokumentów o charakterze informacji i strategii.

Wszystkie przywołane źródła mają wymiar nie tylko doktrynalny, poznawczy, ale są także nacechowane zabarwieniem pragmatycznym.

Zebrane przez Autorów materiały źródłowe powinny okazać się pomocne w działalności administracji rządowej i samorządu terytorialnego, instytucji wyznaniowych, uczelni, a także instytucji kultury oraz wszystkich innych organizacji i osób fizycznych. Publikacja jest bowiem wyjątkowa z uwagi na systemowe, kompleksowe i uporządkowane zebranie tak wielu pozycji źródłowych dotyczących prawa regulującego ochronę i zabezpieczenie dóbr kultury w wybranych stanach destrukcjonizmu.

prof. dr hab. Piotr Dobosz

Część I

Dokumenty archiwalne

1.

Dekret Rady Regencyjnej z dnia 31 października 1918 r. o opiece nad zabytkami sztuki i kultury

[Źródło: Dziennik Praw P. P. z 1918 r. Nr 16, poz. 36]

My, RADA REGENCYJNA KRÓLESTWA POLSKIEGO, postanowiliśmy i stanowimy, co następuje:

Zasady ogólne

Art. 1.

Wszelkie zabytki kultury i sztuki, znajdujące się w granicach Państwa Polskiego, wpisane do inwentarza zabytków sztuki i kultury, podlegają opiece prawa. Należące do Państwa Polskiego lub jego obywateli, lub do instytucji polskich zabytki sztuki i kultury, znajdujące się zagranicą, mogą być przedmiotem szczególnych środków ochrony ze strony władzy państwowej polskiej oraz umów międzynarodowych, stosownie do osobnych w tej mierze postanowień.

Art. 2.

Opieka nad zabytkami sztuki i kultury należy do Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Art. 3.

Czynności związane z opieką nad zabytkami sztuki i kultury sprawują konserwatorzy zabytków sztuki i kultury, mianowani przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. Ilość i granica okręgów oraz siedziby i etaty konserwatorów określone będą osobnem rozporządzeniem ministerjalnem.

Art. 4.

Ministrowi Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego przysługuje prawo wydawania w zakresie niniejszej ustawy zarządzeń, dotyczących się tak organizacji urzędu konserwatorskiego, jak również w ogóle opieki nad zabytkami sztuki i kultury.

Art. 5.

Z ramienia i pod kierunkiem Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego prowadzony będzie inwentarz zabytków sztuki i kultury, znajdujących się w granicach Państwa Polskiego.

Art. 6.

Właściwe organy rządowe mają prawo badania przedmiotów, będących w posiadaniu osób tak fizycznych jak i prawnych, a to w celu ustalenia wartości zabytkowej i zakwalifikowania poszczególnego przedmiotu do inwentarza zabytków sztuki i kultury.

Art. 7.

W razie zakwalifikowania przedmiotu do inwentarza zabytków sztuki i kultury, właściwy urząd konserwatorski wyda na żądanie właściciela odpowiednie świadectwo.

Art. 8.

Osoba, uprawniona do rozporządzania zabytkiem, zezwolić winna organom rządowym do tego powołanym na swobodne zbadanie zabytku lub jego stanu.

Art. 9.

Księgi, zawierające spis zabytków sztuki i kultury, powinny być prowadzone i przechowywane przez konserwatorów w ten sposób, aby były one dostępne dla wszystkich zainteresowanych.

Art. 10.

Wszystkie czynności władzy rządowej, przewidziane w ustawie niniejszej, dokonywane będą przez konserwatorów, na których decyzje i czynności osobom interesowanym służy skarga do ministra W. R. i O. P. w ciągu 4-ch tygodni od daty zawiadomienia o decyzji.

Art. 11.

Wszelkie nieruchomości i ruchome dzieła, świadczące o sztuce i kulturze epok ubiegłych, istniejące nie mniej, niż lat 50, korzystają z opieki prawa, zanim wpisane zostaną do inwentarza zabytków sztuki i kultury. Korzystają z niej także wszystkie wykopaliska i znaleziska, które z natury rzeczy nie mogą być uprzednio inwentaryzowane.

Dzieła ruchome, istniejące mniej niż lat 50, mogą być – w wyjątkowych razach – uznane za zabytki na mocy specjalnej decyzji Ministra W. R. i O. P.

Zabytki nieruchome

Art. 12.

Za zabytki nieruchome w myśl ustawy niniejszej uznane być mogą:

- a) jaskinie, grodziska (t. zw. szwedzkie góry i okopy), kurhany, mogiły, usypiska, cmentarzyska, ślady osad nawodnych, głązy ze stopami, misami, krzyżami, podkowami, baby kamienne i t. p.;
- b) budowle zarówno murowane, jak drewniane wraz z przynależnym im otoczeniem (ogrodem, placem), a choćby dochowane w późniejszej budowie części dawne (prezbiterja, kaplice, wieże, bramy, portale, kolumny, drzwi,

- kominki i t. p.); dzieła sztuk plastycznych z architekturą budynku związane (malowidła ścienne, rzeźby, sztukaterie i t. p.);
- c) luźno stojące pomniki, nagrobki, kapliczki, figury, krzyże, kolumny, słupy graniczne i t. p.;
- d) ruiny budowli, pomników i posągów;
- e) grupy budowli, wybitne pod względem estetycznym i znamienne bądź dla całych miast, osad, wsi, bądź dla ich dzielnic;
- f) na gruncie dochowane do dziś rozplanowania starych miast i dzielnic staromiejskich wraz z dawnymi, historycznymi nazwami ulic i placów;
- g) ogrody ozdobne oraz aleje stare cmentarne i przydrożne; drzewa sędziwe i okazałe, otaczające zamczyska, kościoły, kapliczki, figury, cmentarze i t. p.

Art. 13.

Zabytki nieruchome nie mogą być burzone, niszczone, przerabiane, odnawiane, rekonstruowane, zdobione lub uzupełniane (nawet instalacjami) bez uprzedniego pozwolenia odpowiedniej władzy konserwatorskiej. Takież pozwolenie nieodzowne jest przy wszelkich zmianach, zamierzonych w najbliższym otoczeniu ważniejszych zabytków nieruchomych.

Art. 14.

Wykonanie – na zasadzie uzyskanego zgodnie z brzmieniem art. 13 pozwolenia – wszelkich robót, dotyczących zabytków nieruchomych, podlega kontroli konserwatora, w którego okręgu znajduje się dany zabytek. Konserwator ma prawo wstrzymania robót, wykonywanych bez pozwolenia lub niewłaściwie, przyczem korzysta z poparcia miejscowych organów administracyjnych.

Art. 15.

Każdy właściciel zabytku nieruchomego jest obowiązany utrzymywać go w stopniu niezbędnym dla zabezpieczenia jego istnienia. Rząd, jeżeli są ku temu wyjątkowe powody, może dopomagać właścicielowi do utrzymania zabytku.

Art. 16.

Jeżeli zachodzi niebezpieczeństwo zniszczenia lub uszkodzenia zabytków nieruchomych, rząd ma prawo wywłaszczać je lub ograniczać ich użytkowanie.

Art. 17.

Rząd ma prawo nie dopuścić do niszczenia, zasłaniania lub szpecenia widoku na zabytki lub z zabytków nieruchomych.

Zabytki ruchome

Art. 18.

Za zabytki ruchome w myśl ustawy niniejszej uznane być mogą:

- a) przedmioty związane bezpośrednio z przeznaczeniem budynku (ołtarze, ambony, chrzcielnice, stalle, pomniki, nagrobki, trumny w grobach kościelnych

wraz z ukrytymi w nich dziełami pracy ręcznej, epitafja, tablice, vota, szaty i naczynia obrzędowe, dzwony i t. p.) oraz kolekcje przedmiotów, przechowywanych w muzeach, w skarbcach i składach świątyń, w zgromadzeniach cechowych, po magistratach i t. p.;

b) dzieła sztuk plastycznych: obrazy, rzeźby, ryciny;

c) dzieła sztuk zdobniczych i kunsztów cechowych: zbroje, oręż, rzędy, pojazdy, chorągwie, sztandary, arrasy, dywany, makaty, pasy, kilimy, hafty, koronki, ubiory, meble, sprzęty, naczynia, zegary, świeczniki, wyroby złotnicze, emalje, szkło, ceramika, kraty, okucia, zamki, godła, znaki i t. p.;

d) monety, medale, pieczęcie, tłoki mennicze;

e) druki, archiwalja, rękopisy zwykłe i ozdobne, oprawy ksiąg;

f) ludowe sprzęty domowe i wyroby przemysłu ludowego.

Art. 19.

Zabrania się wywozu z granic Państwa Polskiego zabytków ruchomych i ich części.

Art. 20.

Zabytki ruchome, o ile są własnością kraju, miast, gmin administracyjnych lub wyznaniowych, parafji oraz instytucji społecznych, nie mogą być niszczone, usuwane, sprzedawane, zamieniane, przerabiane, odnawiane lub rekonstruowane bez uprzedniego pozwolenia odpowiedniej władzy konserwatorskiej; przewożenie wymienionych zabytków ruchomych na wystawy publiczne wymaga pozwolenia konserwatora, w którego okręgu znajduje się dany zabytek.

Art. 21.

Wykonanie – na zasadzie uzyskanego zgodnie z brzmieniem artykułu 20-go pozwolenia – wszelkich robót, dotyczących zabytków ruchomych, podlega kontroli konserwatora, w którego okręgu znajduje się dany zabytek. Konserwator ma prawo wstrzymania robót, wykonywanych bez pozwolenia lub niewłaściwie, przy czym korzysta z poparcia miejscowych organów administracyjnych.

Art. 22.

Jeżeli zachodzi niebezpieczeństwo zniszczenia, uszkodzenia lub wywozu za granicę zabytków ruchomych, będących własnością prywatną a mających wybitne znaczenie narodowe, rząd ma prawo wywłaszczyć je na rzecz jednego z muzeów narodowych.

Wykopaliska i znaleziska

Art. 23.

Za zabytki tej kategorii są uważane:

a) wykopaliska, świadczące o dawnej kulturze (groby, pola urn i urny, narzędzia kamienne, wyroby kruszcowe i szklane, tkaniny, ceramika, monety, broń i t. p.);

b) znaleziska przypadkowe na powierzchni ziemi lub na dnie zbiorników wody, mające cechy dawnej kultury, z rodzaju wyżej wymienionych, oraz takie, jak skarby i archiwalja, ukryte w murach, puszkach, skrytkach i t. p.

Art. 24.

Właściciele lub dzierżawcy gruntów, na których znalazły się wykopaliska, bądź kierownicy robót, podczas których na wykopaliska natrafiono, bądź też ci, którzy odkrycia dokonali, – obowiązani są niezwłocznie zawiadomić o tem najbliższy urząd konserwatorski, który celem zabezpieczenia wykopaliska lub znaleziska wyda decyzję, nakazującą wstrzymanie robót i określającą sposób dalszego ich prowadzenia; środki tymczasowe w razie ich potrzeby zastosuje miejscowa władza administracyjna.

Art. 25.

Wszelkie prywatne poszukiwania archeologiczne wymagają pozwolenia Ministra W. R. i O. P. i podlegają jego kontroli.

Art. 26.

Zabrania się wywozu z granic Państwa Polskiego zabytków tej kategorii.

Art. 27.

Rząd ma prawo użytkowania lub wywłaszczenia dla badań naukowych terenu, na którym dokonano odkrycia. Rząd ma też prawo przedkupu wykopalisk i znalezisk w ciągu trzech miesięcy od daty zawiadomienia.

Postępowanie przy wywłaszczeniu zabytków i odszkodowaniu

Art. 28.

Wywłaszczenie zabytku ruchomego (art. 22) może nastąpić nie inaczej, jak na mocy reskryptu Rady Regencyjnej, na wniosek Ministra W. R. i O. P.

Art. 29.

Konserwator może przed wydaniem reskryptu Rady Regencyjnej zarządzić tymczasowe środki zapobiegawcze, a w ich liczbie i objęcie przez siebie lub przekazanie do jednego z muzeów narodowych zagrożonego zabytku.

Art. 30.

Jeżeli właściciel zabytku ruchomego poniósł skutkiem wywłaszczenia lub ograniczenia własności stratę materialną, to może on w terminie rocznym, licząc od doręczenia lub ogłoszenia decyzji ostatecznej, o której mowa w artykule 28-ym, złożyć konserwatorowi żądanie wypłaty określonej sumy tytułem odszkodowania.

Art. 31.

Jeżeli żądane odszkodowanie nie przekracza trzech tysięcy marek (4500 koron), w takim razie przyznanie wynagrodzenia należy do decyzji konserwatora. Jeżeli wysokość odszkodowania przekracza 3 tysiące marek (4500 koron), konserwator przedstawia rzecz ze swoim wnioskiem do decyzji Ministra W. R. i O. P. Jednocześnie z wydaniem decyzji, przyznającej żądane odszkodowanie w całości lub w części, konserwator, względnie Minister, zarządzi wypłatę tegoż.

Art. 32.

Jeżeli decyzja konserwatora, względnie Ministra, co do wysokości odszkodowania, nie czyni zadość żądaniu patentu, w takim razie może on wytoczyć akcję sądową przeciwko Skarbowi publicznemu w terminie miesięcznym od dnia doręczenia mu decyzji.

Art. 33.

Wywłaszczenie nieruchomości ulega ogólnym przepisom o wywłaszczeniu nieruchomości na użytek publiczny.

Odpowiedzialność za wykroczenia przeciwko przepisom

Art. 34.

Winni przekroczenia przepisów ustawy niniejszej ulegną w drodze sądowej karze do 3-ch miesięcy aresztu oraz – w razie zniszczenia zabytku lub zmniejszenia jego wartości wskutek uszkodzenia – grzywnie, równającej się wartości zniszczonego przedmiotu lub zmniejszeniu jego wartości wskutek uszkodzenia.

W razie potajemnego wywozu lub usiłowania wywozu z granic państwa przedmiotów, objętych ustawą niniejszą, ulegną one w drodze sądowej konfiskacie na rzecz jednego z muzeów narodowych.

Art. 35.

Sprzedaż, zamiana, zastaw lub darowizna zabytków ruchomych oraz wykopalisk i znalezisk, stanowiących własność gmin, miast, parafji oraz instytucyj publicznych, uskutecznioma bez pozwolenia konserwatora, jest nieważna.

Dan w Warszawie, dnia 31 października 1918 roku⁷.

† Aleksander Kakowski

Zdz. Lubomirski

Józef Ostrowski

Prezydent Ministrów: Józef Świeżyński

Minister Spraw Wewnętrznych: Z. Chrzanowski

Minister Sprawiedliwości: J. Higersberger

Minister Rolnictwa i Dóbr Koronnych: Wł. Grabski

Minister Przemysłu i Handlu: Andrzej Wierzbicki

Minister Apropowizacji: Antoni Minkiewicz

Minister Spraw Zewnętrznych: Stanisław Głąbiński

Minister Komunikacji: W. Paszkowski

⁷ Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 26 września 1921 r. (Dz. U. R. P. z 1921 r. Nr 83, poz. 585) moc obowiązującą Dekretu rozciągnięto na województwa: nowogródzkie, poleskie i wołyńskie oraz na powiaty: grodzieński, wołkowyski i białowiecki województwa białostockiego.

2.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 20 lutego 1922 r. w przedmiocie rozciągnięcia mocy obowiązującej dekretu o opiece nad zabytkami sztuki i kultury na obszar b. dzielnicy pruskiej

[Źródło: Dz. U. R. P. z 1922 r. Nr 14, poz. 122]

Na podstawie art. 8 i 12 ustawy z dnia 23 czerwca 1921 r. o wprowadzeniu dekretów, ustaw sejmowych i rozporządzeń Rządu oraz o dalszem uzgodnieniu ustawodawstwa na obszarze b. dzielnicy pruskiej (Dz. U. R. P. № 75 poz. 511) zarządza się co następuje:

§ 1.

Na obszar b. dzielnicy pruskiej rozciąga się moc obowiązującą dekretu Rady Regencyjnej z dnia 31 października 1918 r. o opiece nad zabytkami sztuki i kultury (Dz. P. P. P. № 16 poz. 36) o brzmieniu następującem:

Zasady ogólne

Art. 1.

Wszelkie zabytki kultury i sztuki, znajdujące się w granicach Państwa Polskiego, wpisane do inwentarza zabytków sztuki i kultury, podlegają opiece prawa. Należące do Państwa Polskiego lub do jego obywateli lub do instytucji polskich zabytki sztuki i kultury, znajdujące się za granicą, mogą być przedmiotem szczególnych środków ochrony ze strony władzy państwowej polskiej oraz umów międzynarodowych, stosownie do osobnych w tej mierze postanowień.

Art. 2.

Opieka nad zabytkami sztuki i kultury należy do Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Art. 3.

Czynności związane z opieką nad zabytkami sztuki i kultury sprawują konserwatorzy zabytków sztuki i kultury, mianowani przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Ilość i granica okręgów oraz siedziby i etaty konserwatorów określone będą osobnem rozporządzeniem ministerjalnem.

Art. 4.

Ministrowi Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego przysługuje prawo wydawania w zakresie niniejszej ustawy zarządzeń, dotyczących się tak organizacji urzędu konserwatorskiego, jak również wogóle opieki nad zabytkami sztuki i kultury.

Art. 5.

Z ramienia i pod kierunkiem Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego prowadzony będzie inwentarz zabytków sztuki i kultury, znajdujących się w granicach Państwa Polskiego.

Art. 6.

Właściwe organy rządowe mają prawo badania przedmiotów, będących w posiadaniu osób tak fizycznych jak i prawnych, a to w celu ustalenia wartości zabytkowej i zakwalifikowania poszczególnego przedmiotu do inwentarza zabytków sztuki i kultury.

Art. 7.

W razie zakwalifikowania przedmiotu do inwentarza zabytków sztuki i kultury, właściwy urząd konserwatorski wyda na żądanie właściciela odpowiednie świadectwo.

Art. 8.

Osoba uprawniona do rozporządzania zabytkiem zezwolić winna organom rządowym do tego powołanym na swobodne zbadanie zabytku lub jego stanu.

Art. 9.

Księgi zawierające spis zabytków sztuki i kultury powinny być prowadzone i przechowywane przez konserwatorów w ten sposób, aby były one dostępne dla wszystkich zainteresowanych.

Art. 10.

Wszystkie czynności władzy rządowej, przewidziane w ustawie niniejszej, dokonywane będą przez konserwatorów, na których decyzje i czynności osobom interesowanym służy skarga do Ministra W. R. i O. P.⁸ w ciągu 4-ch tygodni od daty zawiadomienia o decyzji.

Art. 11.

Wszelkie nieruchomości i ruchome dzieła, świadczące o sztuce i kulturze epok ubiegłych, istniejące nie mniej, niż lat 50, korzystają z opieki prawa, zanim wpisane zostaną do inwentarza zabytków sztuki i kultury. Korzystają z niej także wszystkie wykopaliska i znaleziska, które z natury rzeczy nie mogą być uprzednio inwentaryzowane.

Dzieła ruchome, istniejące mniej niż lat 50, mogą być – w wyjątkowych razach – uznane za zabytki na mocy specjalnej decyzji Ministra W. R. i O. P.

Zabytki nieruchome

Art. 12.

Za zabytki nieruchome w myśl ustawy niniejszej uznane być mogą:

⁸ Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego [przyp. red.].

- a) jaskinie, grodziska (t. zw. szwedzkie góry i okopy), kurhany, mogiły, usypiska, cmentarzyska, ślady osad nawodnych, głazy ze stopami, misami, krzyżami, podkowami, baby kamienne i t. p.;
- b) budowle zarówno murowane, jak drewniane wraz z przynależnym im otoczeniem (ogrodem, placem), a choćby dochowane w późniejszej budowie części dawne (prezbyterja, kaplice, wieże, bramy, portale, kolumny, drzewi, kominki i t. p.); dzieła sztuk plastycznych z architekturą budynku związane (malowidła ścienne, rzeźby, sztukaterje i t. p.);
- c) luźno stojące pomniki, nagrobki, kapliczki, figury, krzyże, kolumny, słupy graniczne i t. p.;
- d) ruiny budowli, pomników i posągów;
- e) grupy budowli, wybitne pod względem estetycznym i znamienne bądź dla całych miast, osad, wsi, bądź dla ich dzielnic;
- f) na gruncie dochowane po dziś rozplanowania starych miast i dzielnic staromiejskich wraz z dawnymi, historycznymi nazwami ulic i placów;
- g) ogrody ozdobne oraz aleje stare cmentarne i przydrożne; drzewa sędziwe i okazałe, otaczające zamczyska, kościoły, kapliczki, figury, cmentarze i t. p.

Art. 13.

Zabytki nieruchome nie mogą być burzone, niszczone, przerabiane, odnawiane, rekonstruowane, zdobione lub uzupełniane (nawet instalacjami) bez uprzedniego pozwolenia odpowiedniej władzy konserwatorskiej. Takież pozwolenie nieodwołalne jest przy wszelkich zmianach zamierzonych w najbliższym otoczeniu ważniejszych zabytków nieruchomych.

Art. 14.

Wykonanie – na zasadzie uzyskanego zgodnie z brzmieniem art. 13 pozwolenia – wszelkich robót, dotyczących zabytków nieruchomych, podlega kontroli konserwatora, w którego okręgu znajduje się dany zabytek. Konserwator ma prawo wstrzymania robót, wykonywanych bez pozwolenia lub niewłaściwie, przyczem korzysta z poparcia miejscowych organów administracyjnych.

Art. 15.

Każdy właściciel zabytku nieruchomego jest obowiązany utrzymywać go w stopniu nie zbędnym dla zabezpieczenia jego istnienia. Rząd, jeżeli są ku temu wyjątkowe powody, może dopomagać właścicielowi do utrzymania zabytku.

Art. 16.

Jeżeli zachodzi niebezpieczeństwo zniszczenia lub uszkodzenia zabytków nieruchomych, rząd ma prawo wywłaszczać je lub ograniczać ich użytkowanie.

Art. 17.

Rząd ma prawo niedopuszczyć do niszczenia, zasłaniania lub szpecenia widoku na zabytki lub z zabytków nieruchomych.

Zabytki ruchome

Art. 18.

Za zabytki ruchome w myśl ustawy niniejszej uznane być mogą:

- a) przedmioty związane bezpośrednio z przeznaczeniem budynku (ołtarze, ambony, chrzcielnice, stalle, pomniki, nagrobki, trumny w grobach kościelnych wraz z ukrytymi w nich dziełami pracy ręcznej, epitafja, tablice, vota, szaty i naczynia obrzędowe, dzwony i t. p.) oraz kolekcje przedmiotów, przechowywanych w muzeach, w skarbcach i składach świątyń, w zgromadzeniach cechowych, po magistratach i t. p.;
- b) dzieła sztuk plastycznych: obrazy, rzeźby, ryciny;
- c) dzieła sztuk zdobniczych i kunsztów cechowych: zbroje, oręż, rzędy, pojazdy, chorągwie, sztandary, arrasy, dywany, makaty, pasy, kilimy, hafty, koronki, ubiory, meble, sprzęty, naczynia, zegary, świeczniki, wyroby złotnicze, emalje, szkło, ceramika, kraty, okucia, zamki, godła, znaki i t. p.;
- d) monety, modele, pieczęcie, tłoki mennicze;
- e) druki, archiwalia, rękopisy zwykłe i ozdobne, oprawy ksiąg;
- f) ludowe sprzęty domowe i wyroby przemysłu ludowego.

Art. 19.

Zabrania się wywozu z granic Państwa Polskiego zabytków ruchomych i ich części.

Art. 20.

Zabytki ruchome, o ile są własnością kraju, miast, gmin administracyjnych lub wyznaniowych, parafji oraz instytucji społecznych, nie mogą być niszczone, usuwane, sprzedawane, zamieniane, przerabiane, odnawiane lub rekonstruowane bez uprzedniego pozwolenia odpowiedniej władzy konserwatorskiej; przewożenie wymienionych zabytków ruchomych na wystawy publiczne wymaga pozwolenia konserwatora, w którego okręgu znajduje się dany zabytek.

Art. 21.

Wykonanie – na zasadzie uzyskanego zgodnie z brzmieniem artykułu 20-go pozwolenia – wszelkich robót, dotyczących zabytków ruchomych, podlega kontroli konserwatora, w którego okręgu znajduje się dany zabytek. Konserwator ma prawo wstrzymywania robót, wykonywanych bez pozwolenia lub niewłaściwie, przy czym korzysta z poparcia miejscowych organów administracyjnych.

Art. 22.

Jeżeli zachodzi niebezpieczeństwo zniszczenia, uszkodzenia lub wywozu zagranicę zabytków ruchomych, będących własnością prywatną a mających wybitne znaczenie narodowe, rząd ma prawo wywłaszczyć je na rzecz jednego z muzeów narodowych.

Wykopaliska i znaleziska

Art. 23.

Za zabytki tej kategorii są uważane:

- a) wykopaliska, świadczące o dawnej kulturze (groby, pola urn i urny, narzędzia kamienne, wyroby kruszcowe i szklane, tkaniny, ceramika, mone-ty, broń i t. p.);
- b) znaleziska przypadkowe na powierzchni ziemi lub na dnie zbiorników wody, mające cechy dawnej kultury, z rodzaju wyżej wymienionych, oraz takie, jak skarby i archiwalja, ukryte w murach, puszkach, skrytkach i t. p.

Art. 24.

Właściciele lub dzierżawcy gruntów, na których znalazły się wykopaliska, bądź kierownicy robót, podczas których na wykopaliska natrafiono, bądź też ci, którzy odkrycia dokonali, obowiązani są niezwłocznie zawiadomić o tem najbliższy urząd konserwatorski, który celem zabezpieczenia wykopaliska lub znaleziska wyda decyzję, nakazującą wstrzymanie robót i określającą sposób dalszego ich prowadzenia; środki tymczasowe w razie ich potrzeby zastosuje miejscowa władza administracyjna.

Art. 25.

Wszelkie prywatne poszukiwania archeologiczne wymagają pozwolenia Ministra W. R. i O. P. i podlegają jego kontroli.

Art. 26.

Zabrania się wywozu z granic Państwa Polskiego zabytków tej kategorii.

Art. 27.

Rząd ma prawo użytkowania lub wywłaszczenia dla badań naukowych terenu, na którym dokonano odkrycia. Rząd ma też prawo przedkupu wykopalisk i znalezisk w ciągu trzech miesięcy od daty zawiadomienia.

Postępowanie przy wywłaszczeniu zabytków i odszkodowaniu

Art. 28. Wywłaszczenie zabytku ruchomego (art. 22) może nastąpić nie inaczej, jak na mocy reskryptu Rady Regencyjnej, na wniosek Ministra W. R. i O. P.

Art. 29.

Konserwator może przed wydaniem reskryptu Rady Regencyjnej zarządzić tymczasowe środki zapobiegawcze, a w ich liczbie i objęciu przez siebie lub przekazanie do jednego z muzeów narodowych zagrożonego zabytku.

Art. 30.

Jeżeli właściciel zabytku ruchomego poniósł skutkiem wywłaszczenia lub ograniczenia własności stratę materialną, to może on w terminie rocznym, licząc od doręczenia lub ogłoszenia decyzji ostatecznej, o której mowa w artykule 28-ym, złożyć konserwatorowi żądanie wypłaty określonej sumy tytułem odszkodowania.

Art. 31.

Jeżeli żądane odszkodowanie nie przekracza trzech tysięcy marek (4500 koron), w takim razie przyznanie wynagrodzenia należy do decyzji konserwatora. Jeżeli wysokość odszkodowania przekracza 3 tysiące marek (4500 koron), konserwator przedstawia rzecz ze swoim wnioskiem do decyzji Ministra W. R. i O. P. Jednocześnie z wydaniem decyzji, przyznającej żądane odszkodowanie w całości lub w części, konserwator, względnie Minister, zarządzi wypłatę tegoż.

Art. 32.

Jeżeli decyzja konserwatora, względnie Ministra, co do wysokości odszkodowania nie czyni zadość żądaniu petenta, w takim razie może on wytoczyć akcję sądową przeciwko Skarbowi publicznemu w terminie miesięcznym od dnia doręczenia mu decyzji.

Art. 33.

Wywłaszczenie nieruchomości ulega ogólnym przepisom o wywłaszczeniu nieruchomości na użytek publiczny.

Odpowiedzialność za wykroczenia przeciwko przepisom

Art. 34.

Winni przekroczenia przepisów ustawy niniejszej ulegną w drodze sądowej karze do 3-ch miesięcy aresztu oraz – w razie zniszczenia zabytku lub zmniejszenia jego wartości wskutek uszkodzenia – grzywnie, równającej się wartości zniszczonego przedmiotu lub zmniejszeniu jego wartości wskutek uszkodzenia.

W razie potajemnego wywozu lub usiłowania wywozu z granic Państwa przedmiotów, objętych ustawą niniejszą, ulegną one w drodze sądowej konfiskacie na rzecz jednego z muzeów narodowych.

Art. 35.

Sprzedaż, zamiana, zastaw lub darowizna zabytków ruchomych oraz wykopalisk i znalezisk, stanowiących własność gmin, miast, parafji, oraz instytucji publicznych, uskuteczniiona bez pozwolenia konserwatora, jest nieważna.

[pominięto przepisy końcowe]

3.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 marca 1928 r. o opiece nad zabytkami

[Źródło: Dz. U. R. P. z 1928 r. Nr 29, poz. 265; Dz. U. R. P. z 1933 r. Nr 10, poz. 62 – tekst ujednolicony]

Na podstawie art. 44 ust. 6 Konstytucji i ustawy z dnia 2 sierpnia 1926 r. o upoważnieniu Prezydenta Rzeczypospolitej do wydawania rozporządzeń z mocą ustawy (Dz. U. R. P. Nr. 78, poz. 443) postanawiam co następuje:

I. Postanowienia ogólne

Art. 1.

Zabytkiem w rozumieniu niniejszego rozporządzenia jest każdy przedmiot tak nieruchomy, jak ruchomy, charakterystyczny dla pewnej epoki, posiadający wartość artystyczną, kulturalną, historyczną, archeologiczną lub paleontologiczną, stwierdzoną orzeczeniem władzy państwowej, i zasługujący wskutek tego na zachowanie

Art. 2.

Za zabytki mogą być w szczególności uznane:

- 1) jaskinie i grotty wraz z przedprożami; grodziska (horodyszczka, „zamczyńska”, piłkalnie, t. zw. szwedzkie góry, okopy, szańce i wały); ślady osad lądowych i nawodnych; cmentarzyska szkieletowe i ciałopalne, „pola urnowe” oraz poszczególne groby, kurhany, mogiły, kopce; kopalnie przedhistoryczne (krzemienia, soli, bursztynu, miedzi, żelaza i barwików mineralnych); piece garncarskie i piece do wytapiania metali; kręgi kamienne i kamienie ustawiane; figury kamienne przedhistoryczne (t. zw. baby kamienne i posągi bóstw) i głazy obrabiane (żarna, głazy ze znakami, ze stopami, misami, krzyżami, podkowami, dołkami i t. p.);
- 2) budowle zarówno murowane, jak drewniane, wraz z wszelkimi szczegółami architektury i dekoracji ściennej oraz z otoczeniem (ogrodem, placem), a także dochowane w późniejszej budowie części dawne (prezbiterja, kaplice, wieże, bramy, portale, kolumny, drzwi, kominki i t. p.);
- 3) luźno stojące pomniki, nagrobki, kapliczki, figury, krzyże, kolumny, słupy graniczne i t. p.;
- 4) ruiny budowli, pomników i posągów;
- 5) grupy budowli, wybitne pod względem estetycznym i znamienne bądź dla całych osad, miast, wsi, bądź dla ich dzielnic;
- 6) na gruncie dochowane rozplanowania starych miast i dzielnic staromiejskich;

- 7) ogrody ozdobne, oraz aleje cmentarne i przydrożne, drzewa sędziwe i okazałe i t. p.;
- 8) przedmioty, związane bezpośrednio z przeznaczeniem budynku (ołtarze, ambony, chrzcielnice, stalle, pomniki, nagrobki w grobach kościelnych wraz z ukrytymi w nich dziełami pracy ręcznej, epitafia, tablice, vota, szaty i naczynia obrzędowe, dzwony i t. p.);
- 9) dzieła sztuk plastycznych: obrazy, rzeźby, ryciny;
- 10) dzieła sztuk zdobniczych i kunsztów cechowych, zbroje, oręż, rzędy, pojazdy, chorągwie, sztandary, arrasy, dywany, makaty, pasy, kilimy, hafty, koronki, ubiory, meble, sprzęty, naczynia, zegary, świeczniki, wyroby złotnicze, emalje, szkło, ceramiki, kraty, okucia, zamki, godła, znaki i t. p.;
- 11) monety, medale, pieczęcie, tłoki mennicze;
- 12) druki, archiwalja, rękopisy zwykłe i ozdobne, autografy, oprawy ksiąg;
- 13) ludowe sprzęty domowe i wyroby przemysłu ludowego;
- 14) wykopaliska i znaleziska przedhistoryczne i archeologiczne;
- 15) wykopaliska i znaleziska paleontologiczne;
- 16) kolekcje przedmiotów, przechowywanych w muzeach, bibliotekach, w skarbcach i składach świątyń, zgromadzeniach cechowych, urzędach samorządowych, chociażby poszczególne przedmioty kolekcji same przez się nie miały wartości artystyczno-historycznej.

Dokumenty, mające w myśl prawa kanonicznego charakter tajny, a w szczególności przechowywane w tajnych archiwach biskupich, oraz przedmioty specjalnego kultu religijnego np. obrazy cudowne wyjęte są z pod działania niniejszego rozporządzenia.

Art. 3.

Przedmioty otrzymują charakter zabytków w znaczeniu niniejszego rozporządzenia na skutek orzeczenia władzy konserwatorskiej pierwszej instancji, stwierdzającego wartość zabytkową przedmiotu, a nadto przy zabytkach nieruchomości określającego granice zabytku i granice otoczenia podlegającego przepisom niniejszego rozporządzenia w myśl art. 2 punkt 2).

Przedmioty te podlegają ochronie prawa już od chwili doręczenia orzeczenia. Orzeczenie władzy konserwatorskiej, stwierdzające wartość zabytkową przedmiotu, stanowiącego część składową nieruchomości, wpisanej do ksiąg gruntowych (wieczystych), doręcza się właściwemu oddziałowi Prokuratury Generalnej celem wpisania do tych ksiąg w sposób, odpowiadający przepisom o ich prowadzeniu. Władza ma prawo umieścić na zabytku nieruchomym odpowiedni znak lub napis.

Art. 4.

Władze konserwatorskie pierwszej instancji prowadzą rejestr zabytków. Sposób prowadzenia rejestru określi rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego⁹.

⁹ Zob. Rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 17 lipca 1928 r. o prowadzeniu rejestru zabytków (Dz. U. R. P. z 1928 r. Nr 76, poz. 675).

II. Władze konserwatorskie

Art. 5.

Opiekę nad zabytkami sprawują władze konserwatorskie. Władzami konserwatorskimi pierwszej instancji są wojewódzkie władze administracji ogólnej. Władzą konserwatorską drugiej instancji jest Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

W odniesieniu do starożytności, dzieł sztuki, dokumentów archiwalnych i rękopisów, posiadających wartość historyczną lub artystyczną, znajdujących się w katolickich kościołach i lokalach kościelnych, władzą konserwatorską są komisje mieszane świecko-duchowne, mianowane przez właściwego biskupa w porozumieniu z Ministrem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Art. 6.

Organami fachowymi wojewódzkich władz administracji ogólnej są konserwatorowie, mianowani przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Konserwatorowie należą do składu personalnego urzędu wojewódzkiego; jeden konserwator może pełnić obowiązki w kilku województwach.

Prawa i obowiązki konserwatorów jako organów fachowych określa Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych.

Art. 7.

Skład i kompetencje komisyj mieszanych świecko-duchownych (art. 5) oraz tryb ich urzędowania określa drogą rozporządzenia Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w porozumieniu z władzami kościelnymi.

Art. 8.

Do wydawania zarządzeń tymczasowych, o ile wydanie ich należałoby do wojewódzkich władz administracji ogólnej, w szczególności co do nadzoru i wstrzymania robót mogą być upoważnione powiatowe władze administracji ogólnej przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych.

Art. 9.

Do współdziałania z władzami wojewódzkimi administracji ogólnej w wykonywaniu opieki nad zabytkami powołane będą okręgowe komisje konserwatorskie.

Skład, siedziby, obszar i zakres działania okręgowych komisji konserwatorskich określi rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego i Ministra Spraw Wewnętrznych¹⁰.

¹⁰ Zob. Rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego i Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 15 stycznia 1931 r. o utworzeniu okręgowych komisji konserwatorskich (Dz. U. R. P. z 1931 r. Nr 16, poz. 84).

Art. 10.

Do zarządzeń i orzeczeń, wydawanych przez władze wojewódzkie administracji ogólnej, jako władze konserwatorskie, mają zastosowanie przepisy o środkach odwoławczych od orzeczeń władz administracyjnych.

III. Opieka nad zabytkami

Art. 11.

Władze konserwatorskie mają prawo badania wszelkich przedmiotów w celu stwierdzenia ich wartości zabytkowej, a to w miejscach, w których te przedmioty się znajdują.

Art. 12.

Jeżeli zachodzi obawa, że przedmiot, mogący być uznany za zabytek w myśl niniejszego rozporządzenia, a nie mający jeszcze charakteru zabytku (art. 3), może na skutek prowadzonych około niego robót ulec wpływom szkodliwym dla jego zachowania, władza konserwatorska władna jest wstrzymać roboty, zmierzające do zburzenia, zniszczenia, przerobienia, odnowienia, rekonstruowania, zdobienia lub uzupełnienia tego przedmiotu.

Władza konserwatorska może też wydać zakaz zbywania odpłatnego lub bezpłatnego takiego przedmiotu.

Jeżeli w przeciągu trzech miesięcy od daty tych zarządzeń nie zapadnie orzeczenie władzy konserwatorskiej o wartości zabytkowej przedmiotu, zakazy powyższe tracą moc obowiązującą.

Art. 13.

Zarządy związków komunalnych, gmin wyznaniowych, osób prawnych kościelnych i zakonnych kościoła katolickiego, wszelkie wogóle korporacje publiczno-prawne, jak również stowarzyszenia, posiadające osobowość prawną, które mają na celu opiekę nad zabytkami, obowiązane są zawiadamiać właściwe władze konserwatorskie pierwszej instancji o będących w ich posiadaniu przedmiotach, co do których zachodzą dane, że mają wartość zabytkową, jak również o wszelkich zdarzeniach, które wywarły ujemny wpływ na konserwację tych przedmiotów.

Art. 14.

Zabytków nie wolno burzyć, rozkopywać, niszczyć, przerabiać, odnawiać, rekonstruować, zabudowywać, zdobić, uzupełniać, ani przewozić bez uprzedniego zezwolenia władzy konserwatorskiej pierwszej instancji.

Art. 15.

Wykonywanie wszelkich robót, tyjących się zabytku, na zasadzie uzyskanego w myśl art. 14 zezwolenia, podlega nadzorowi właściwej władzy konserwatorskiej pierwszej instancji.

Władza ta ma prawo wstrzymać roboty, wykonywane bez zezwolenia lub w sposób niewłaściwy, i zmusić właściciela przedmiotu do wykonywania tych robót w sposób właściwy.

Art. 16.

Właściciel (posiadacz) zabytku winien utrzymywać go w należytych stanie.

Władza konserwatorska może nakazać osobom prawnym, wymienionym w art. 13, dokonywanie potrzebnych robót konserwatorskich, i przedsięwzięcie wszelkich środków niezbędnych dla zabezpieczenia należących do nich zabytków na koszt własny oraz wyznaczać w tym celu terminy.

W stosunku do innych osób władza konserwatorska może zarządzić dokonywanie takich robót i przedsięwzięcie takich środków – w braku przyzwolenia właściciela (posiadacza) – jedynie na koszt Państwa.

Art. 17.

Jeżeli zabytkom grozi niebezpieczeństwo zniszczenia, uszkodzenia lub niedozwolonego wywozu zagranicę, a zwłoka mogłaby spowodować niepowetowaną szkodę, władze konserwatorskie mają prawo, niezależnie od zarządzeń, wydawanych na zasadzie art. 16, wydawać zarządzenia, zmierzające do zapobieżenia wywozowi zabytku zagranicę, a nawet wziąć zabytki, o które chodzi, czasowo w zarząd państwowy, w szczególności przenieść je do muzeów, archiwów lub bibliotek państwowych lub publicznych, a to aż do usunięcia powyższego niebezpieczeństwa.

Art. 18.

Jeżeli grozi niebezpieczeństwo zniszczenia lub uszkodzenia zabytku, a zarządzenia, przewidziane w art. 14 do 16 włącznie, tego niebezpieczeństwa nie uchylają lub jeżeli jest niebezpieczeństwo wywozu zabytku zagranicę, przedmioty, uznane za zabytki, mogą być wyłączone na rzecz Państwa, związków komunalnych lub innych wymienionych w art. 13 osób prawnych, które mają na celu opiekę nad zabytkami, o ile te ostatnie o to się ubiegają lub wyrażą na to zgodę.

Art. 19.

Zabytki ruchome, należące do osób prawnych, wymienionych w art. 13, mogą być pozbywane nie inaczej, jak za zezwoleniem Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego względnie komisji mieszanej, o ile chodzi o zabytki podlegające jej kompetencji.

Zabytki, należące do osób prywatnych, mogą być pozbywane tylko za uprzednim zawiadomieniem władzy konserwatorskiej pierwszej instancji.

Dziedzic lub legatarjusz zabytku winien o przejściu na niego prawa własności zabytku zawiadomić władzę konserwatorską pierwszej instancji, o ile mu wiadomo, że dany przedmiot jest zabytkiem.

W stosunku do zabytków, na które prowadzi się egzekucję, obowiązek zawiadomienia o tem władzy konserwatorskiej ciąży zarówno na właścicielu (posiadaczu) zabytku, jak na władzach, przeprowadzających egzekucję.

Na nabywcę przechodzą wszelkie ograniczenia i obowiązki, nałożone na podstawie niniejszego rozporządzenia.

Art. 20.

Skarbowi Państwa służy prawo pierwszeństwa nabycia sprzedawanego przez właściciela zabytku ruchomego, bądź nieruchomego, a to na podstawie odpowiednich

przepisów dzielnicowych kodeksów cywilnych o pierwokupie (§§ 1072–1079 kod. cyw. austr. i §§ 504–514 kod. cyw. niem.).

Na obszarach, wchodzących w skład właściwości terytorjalnej sądów apelacyjnych w Warszawie, Lublinie i Wilnie, stosują się przepisy następujące:

- 1) właściciel zabytku, zarówno nieruchomego, jak i ruchomego, może go sprzedać osobie trzeciej jedynie pod warunkiem, że sprzedaż dojdzie do skutku, o ile Skarb Państwa, działający przez władzę konserwatorską pierwszej instancji, nie kupi tego zabytku od właściciela pod temi warunkami, jakie zostały ustalone w umowie z trzecim nabywcą, a to o ile chodzi o zabytek nieruchomy – w ciągu 2 miesięcy od daty doręczenia przez sprzedawcę powyższej władzy umowy sprzedaży, zawartej przez właściciela z osobą trzecią, a o ile chodzi o zabytek ruchomy – w ciągu miesiąca od tegoż doręczenia;
- 2) umowa sprzedaży właściciela z osobą trzecią winna być doręczona lub wysłana pocztą listem poleconym przez sprzedawcę do władzy konserwatorskiej pierwszej instancji najdalej następnego dnia powszedniego po jej zawarciu z nabywcą, a to pod skutkami odpowiedzialności wobec Skarbu pokrycia mu powstałych szkód i strat;
- 3) sprzedaż osobie trzeciej może nastąpić dopiero wówczas, o ile Skarb w terminach, przewidzianych w punkcie 1, nie kupił zabytku od właściciela-sprzedawcy i nie wykonał wszystkich warunków, ciążących trzeciego nabywcę, a przewidzianych w umowie, zawartej przez tegoż ze sprzedawcą;
- 4) o ile zabytek stanowi przedmiot sprzedaży przymusowej, władza konserwatorska pierwszej instancji winna być zawiadomiona o terminie sprzedaży na równi z wierzycielami i dłużnikiem, a pozatem Skarbowi w tym przypadku prawo pierwszeństwa nie służy.

Art. 21.

Zabytki nie mogą być wywożone z granic Państwa Polskiego bez zezwolenia władzy konserwatorskiej pierwszej instancji.

Zezwolenie udzielone być może bądź na wywóz na stałe, bądź na wywóz czasowy. Opłata stemplowa za zezwolenie na wywóz zabytku na stałe wynosi:

- przy wartości zabytku do 10.000 zł – 15% szacunku,
- przy wartości zabytku do 20.000 zł – 17% szacunku,
- przy wartości zabytku do 50.000 zł – 20% szacunku,
- przy wartości zabytku do 100.000 zł – 22% szacunku,
- przy wartości zabytku ponad 100.000 zł – 25% szacunku.

Podstawę wymiaru stanowi suma szacunkowa, zadeklarowana przez ubiegającego się o zezwolenie na wywóz. Jeżeli zadeklarowana suma szacunkowa, zdaniem władzy konserwatorskiej I instancji, wynosi mniej, niż wartość sprzedażna zabytku, a wezwanie wystosowane do strony, aby zadeklarowała kwotę, zgodną z zapatrywaniem władzy konserwatorskiej, pozostało bez skutku mimo upływu dwóch tygodni od doręczenia wezwania, to władza konserwatorska I instancji ustala wartość zabytku na podstawie oceny jednego lub więcej rzeczoznawców, powołanych według własnego uznania. Strona ponosi koszty tej oceny, jeżeli wartość, ustalona na podstawie opinii rzeczoznawczej, przewyższa wartość podaną przez stronę, więcej niż o trzecią część.

W razie udzielenia zezwolenia na wywóz czasowy zabytku pobrana być może kaucja w wysokości opłaty za wywóz zabytku na stałe. Kaucja ta ulega zwrotowi po stwierdzeniu powrotu zabytku spoza granic Państwa Polskiego.

Skarbowi Państwa przysługuje prawo przymusowego wykupu zabytku, zgłoszonego do wywozu na stałe, w przeciągu 3 miesięcy od daty zgłoszenia za cenę szacunkową, zadeklarowaną przez ubiegającego się o zezwolenie na wywóz.

Art. 22.

Wymienione w art. 2 przedmioty, przywiezione z zagranicy, przez przeciąg lat pięciu od daty przywozu nie podlegają przepisom niniejszego rozporządzenia.

Art. 23.

Zabytek, który utracił swą wartość zabytkową, oraz zabytek, wywieziony zagranicę za zezwoleniem władzy konserwatorskiej, zostaje wykreślony z rejestru.

O wykreśleniu z rejestru zabytku nieruchomego należy zawiadomić właściwy oddział Prokuraturji Generalnej celem spowodowania wykreślenia wpisu, o którym mowa w art. 3 ust. 3.

Art. 24.

Władze konserwatorskie pierwszej instancji mogą zakazać wszelkich robót, których wykonanie zeszpeciłoby otoczenie zabytku i widok na zabytek lub z zabytku, albo roboty te wstrzymać.

Przepisu powyższego nie należy stosować, jeżeli zastosowanie go naraziłoby zamierzającego przeprowadzić roboty na niestosunkowo dużą szkodę lub nakład pieniężny.

IV. Wykopaliska i znaleziska

Art. 25.

Właściciele, dzierżawcy lub posiadacze gruntów, na których odkryto wykopaliska lub znaleziska (punkty 14 i 15 art. 2) jak również ci, którzy odkrycia dokonali, i kierownicy robót, podczas których na wykopaliska natrafiono, obowiązani są niezwłocznie zawiadomić o tem władzę konserwatorską pierwszej instancji. Władza konserwatorska wyda celem zabezpieczenia wykopalisk lub znalezisk stosowne zarządzenia, a w szczególności zarządzić może wstrzymanie robót lub określić sposób ich dalszego prowadzenia.

Art. 26.

Poszukiwania archeologiczne i paleontologiczne wymagają zezwolenia władzy konserwatorskiej pierwszej instancji i podlegają jej kontroli.

Art. 27.

Zabytki, będące wykopaliskami i znaleziskami, mogą być niezależnie od warunków, przewidzianych w art. 18, wywłaszczone na rzecz Państwa, związków samorządowych lub osób prawnych, zajmujących się opieką nad zabytkami, a to na ich prośbę lub za ich zgodą.

Art. 28.

Grunty, na których dokonano odkrycia, mogą być dla badań naukowych wyłączone lub czasowo przymusowo zajęte na rzecz Państwa, związków samorządowych lub osób prawnych, zajmujących się opieką nad zabytkami, a to na ich prośbę lub za ich zgodą.

Wyjątek stanowią w myśl art. XIV Konkordatu ze Stolicą Świętą (Dz. U. R. P. z 1925 r. Nr 72, poz. 501) grunty, należące do kościoła katolickiego.

V. Wyłączenie zabytków

Art. 29.

Wyłączenie zabytków nieruchomości oraz gruntów, o których mowa w art. 28, odbywa się na zasadzie ogólnych przepisów o wyłączeniu nieruchomości na cele użyteczności publicznej.

Art. 30.

Wyłączenie zabytku ruchomego następuje na mocy orzeczenia władzy konserwatorskiej pierwszej instancji. Orzeczenie należy doręczyć tak właścicielowi, jak i posiadaczowi zabytku, na którym ciąży od tej chwili w stosunku do wyłączonego zabytku obowiązki zarządcy sądowego.

Art. 31.

O ile odszkodowanie nie zostanie określone w drodze dobrowolnej umowy, władza konserwatorska zarządza rozprawę, na którą wzywa właściciela zabytku oraz, o ile wyłączenie dokonane jest na rzecz jednej z osób prawnych, wymienionych w art. 18, 27 i 28, upoważnionego przedstawiciela tejże. Termin rozprawy ogłasza się w dzienniku urzędowym województwa oraz w jednym z dzienników miejscowych. Osoby, roszczące sobie prawa do wyłączonego przedmiotu, mają prawo zjawić się na rozprawie celem obrony swych interesów co do wysokości odszkodowania i sposobu jego wypłaty lub złożenia do depozytu sądowego.

Art. 32.

Dla oceny wartości zabytku władza konserwatorska pierwszej instancji powołuje jednego lub więcej rzeczoznawców na zgodny wniosek stron lub w braku ich zgody według własnego uznania.

Przy ocenie zabytku należy mieć na względzie zarówno wartość w obrocie wewnętrznym, jak i zmniejszenie tej wartości wskutek ograniczeń, wynikających z niniejszego rozporządzenia.

Opinia rzeczoznawców może być pisemna lub ustna. W tym ostatnim wypadku wpisuje się ją do protokołu.

Opinia rzeczoznawców nie ma znaczenia, wiążącego władzę.

Art. 33.

Orzeczenie władzy konserwatorskiej określa wysokość odszkodowania i sposób wypłaty, z uwzględnieniem praw osób trzecich (art. 31 ustęp ostatni).

Orzeczenie doręcza się wszystkim interesowanym, którzy wzięli udział w rozprawie.

Art. 34.

Z chwilą skutecznego wypłaty odszkodowania względnie złożenia odszkodowania do depozytu sądowego prawo własności zabytku przechodzi na Państwo lub na osobę prawną, na rzecz której orzeczono wywłaszczenie. Równocześnie władza konserwatorska pierwszej instancji obejmuje lub upoważnia do objęcia zabytku w posiadanie, o ile to w myśl innych przepisów niniejszego rozporządzenia już wcześniej nie nastąpiło.

Właściciel oraz osoby trzecie, które wzięły udział w rozprawie, mogą, o ile czują się pokrzywdzone orzeczeniem o określeniu wysokości odszkodowania, dochodzić swych praw na drodze sądowej w ciągu sześciu miesięcy od dnia doręczenia im orzeczenia.

VI. Postanowienia karne

Art. 35.

Winny niezawiadomienia wbrew art. 13 właściwych władz konserwatorskich o zdarzeniach, które wywarły ujemny wpływ na konserwację zabytków, będą karani grzywną do 300 złotych.

Art. 36.

Winny naruszenia przepisów art. 14, 25 ustęp pierwszy i 26 ulegnie karze aresztu do 4 tygodni albo grzywny do 500 złotych.

W razie zniszczenia zabytku lub zmniejszenia jego wartości można orzec karę pieniężną do wysokości wartości zniszczonego zabytku lub zmniejszenia jego wartości wskutek uszkodzenia.

Jeżeli winny jest przedsiębiorcą lub kierownikiem robót, można przy powtórnym skazaniu za czyn, przewidziany w niniejszym artykule, orzec pozbawienie prawa wykonywania tego rodzaju robót na czas od 1 miesiąca do roku.

W wypadkach naruszenia przepisów art. 25 ustęp pierwszy i art. 26 można orzec konfiskatę zabytku na rzecz jednego z muzeów państwowych.

Art. 37.

Winny wznowienia robót wstrzymanych lub prowadzenia robót zabronionych przez władzę konserwatorską lub też prowadzenia robót w sposób inny, niż wskazany przez władzę konserwatorską (art. 12 ustęp pierwszy, 15, 24, 25 ustęp drugi) ulegnie karze aresztu do 6 tygodni albo grzywny do 1.000 złotych.

Ustęp drugi i trzeci artykułu 36 stosuje się.

Art. 38.

Winny naruszenia przepisu art. 12 ustęp drugi i 19 ustęp pierwszy i drugi ulegnie karze grzywny do wysokości 2.000 złotych.

Art. 39.

- 1) Dziedzic lub legatariusz, winny naruszenia art. 19 ustęp trzeci,
- 2) właściciel względnie posiadacz zabytku, winny naruszenia art. 19 ustęp czwarty, ulegnie karze grzywny do 300 złotych.

Art. 40.

Winny wywozu lub usiłowania wywozu zabytku z granic Państwa bez zezwolenia, wymaganego niniejszym rozporządzeniem, ulegnie karze aresztu do trzech miesięcy lub karze grzywny do 5.000 złotych. Nadto można orzec konfiskatę zabytku na rzecz jednego z muzeów lub archiwów państwowych, a w razie jeśli został on wywieziony zagranicę, należy orzec na rzecz Skarbu Państwa karę pieniężną, równającą się wartości wywiezionego zabytku.

Winny nieprzywiezienia w terminie, ustalonym w zezwoleniu na czasowy wywóz, zpowrotem do kraju zabytku, wywiezionego czasowo poza granicę Państwa Polskiego, ulegnie karze aresztu do trzech miesięcy lub karze grzywny do 5.000 zł. Nadto należy orzec na rzecz Skarbu Państwa karę pieniężną, równającą się wartości zabytku, oraz utratę kaucji (art. 21), jeżeli była pobrana.

Wartość wywiezionego zabytku, jeżeli nie była już ustalona przy udzieleniu zezwolenia na wywóz czasowy, ustala władza konserwatorska II instancji.

Art. 41.

Winny niedopuszczenia przedstawicieli władz konserwatorskich do wykonania czynności, przewidzianych w niniejszym rozporządzeniu, tudzież winny przeszkodzenia wykonaniu tych czynności – będzie karany aresztem do 4 tygodni lub grzywną do 1.000 złotych.

Art. 42.

W razie, gdy czyn, podlegający ukaraniu w myśl niniejszego rozporządzenia, jest zagrożony w innych przepisach karą surowszą, stosuje się te przepisy.

Art. 43.

Do orzekania o przestępstwach, przewidzianych w niniejszym rozporządzeniu, powołane są sądy powiatowe (sądy pokoju).

Na obszarze mocy obowiązującej niemieckiego kodeksu karnego z 1871 r. należy orzec zamiast aresztu ponad 6 tygodni więzienie.

Na obszarze mocy obowiązującej austriackiej ustawy postępowania karnego z 1873 r. można wnieść odwołanie niezależnie od przepisów §§ 283 i 464 p. k.

Art. 43a.

Karom, przewidzianym w art. 35–43, ulegają również winni naruszenia przepisów niniejszego rozporządzenia w stosunku do przedmiotów, których wartość zabytkowa nie została jeszcze stwierdzona orzeczeniem władzy konserwatorskiej, jeżeli ze względu na cechy artystyczne, kulturalne, historyczne, archeologiczne lub paleontologiczne zabytkowy charakter przedmiotu nie uległ dla nich wątpliwości.

VII. Zabytki będące własnością Państwa

Art. 44.

Sposób chronienia przedmiotów zabytkowych, będących własnością Państwa¹¹, określi rozporządzenie Rady Ministrów¹².

[pominięto przepisy przejściowe i końcowe]

Prezydent Rzeczypospolitej: *I. Mościcki*

Prezes Rady Ministrów i Minister Spraw Wojskowych: *J. Piłsudski*

Minister: *K. Bartel*

Minister Spraw Wewnętrznych: *Sławoj Składkowski*

Minister Spraw Zagranicznych: *August Zaleski*

Minister Skarbu: *G. Czechowicz*

Minister Sprawiedliwości: *A. Meysztowicz*

Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego: *Dr. Dobrucki*

Minister Rolnictwa: *K. Niezabytowski*

Minister Przemysłu i Handlu: *E. Kwiatkowski*

Minister Komunikacji: *Romocki*

Minister Robót Publicznych: *Moraczewski*

Minister Pracy i Opieki Społecznej: *Dr. Jurkiewicz*

Minister Reform Rolnych: *Witold Staniewicz*

Minister Poczty i Telegrafów: *Bogusław Miedziński*

¹¹ Na podstawie art. 1 pkt 56 Dekretu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 listopada 1938 r. (Dz. U. R. P. z 1938 r. Nr 90, poz. 612) moc obowiązującą Rozporządzenia rozciągnięto na odzyskane ziemie Śląska Cieszyńskiego.

¹² Zob. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 23 września 1932 r. o sposobie chronienia przedmiotów zabytkowych, będących własnością Państwa (Dz. U. R. P. z 1932 r. Nr 89, poz. 750).

4.

Rozporządzenie Rady Ministrów
z dnia 23 września 1932 r.
o sposobie chronienia przedmiotów zabytkowych,
będących własnością Państwa

[Źródło: Dz. U. R. P. z 1932 r. Nr 89, poz. 750]

Na podstawie art. 44 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 marca 1928 r. o opiece nad zabytkami (Dz. U. R. P. Nr 29, poz. 265) zarządza się co następuje:

§ 1.

Wszyscy, którzy posiadają w swym zarządzie przedmioty, będące własnością Państwa, co do których istnieją dane, że mogą mieć wartość artystyczną, kulturalną, historyczną, archeologiczną lub paleontologiczną, winni o tem zawiadomić właściwą władzę konserwatorską pierwszej instancji.

§ 2.

Gdy przedmiotami, będącymi w posiadaniu zarządców, wymienionych w § 1 niniejszego rozporządzenia, są grunty państwowe, na których odkryto wykopaliska lub znaleziska, winni zarządcy jak również ci, którzy odkrycia dokonali i kierownicy robót, podczas których na wykopaliska lub znaleziska natrafiono, zawiadomić o tem niezwłocznie władzę konserwatorską I instancji.

§ 3.

Na skutek otrzymanego zawiadomienia władza konserwatorska bada przedmiot i jeżeli stwierdzi, że przedmiot posiada wartość zabytkową, wydaje orzeczenie, przewidziane w art. 3 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 marca 1928 r. o opiece nad zabytkami, doręcza je zarządcy, a przedmiot wpisuje do rejestru zabytków.

Władza konserwatorska może przed wydaniem orzeczenia nakazać wstrzymanie robót, o ile taki nakaz uzna za niezbędny dla ochrony odkrytych przedmiotów. Jeżeli badanie stwierdzi, że przedmiot nie posiada wartości zabytkowej, władza konserwatorska zawiadamia o tem zarządcę.

Jeżeli przedmiot jest nieruchomością, wpisaną do ksiąg gruntowych (wieczystych), lub stanowi jej część składową, uznanie go za zabytek winno być na żądanie władzy konserwatorskiej wpisane do tej księgi zgodnie z przepisami o jej prowadzeniu.

Władza konserwatorska może także żądać umieszczenia na zabytku nieruchomym odpowiedniego znaku lub napisu.

§ 4.

Jeżeli grunty, będące własnością Państwa, lub części ich przeznaczone zostaną do parcelacji względnie do zamiany, a znajdują się na nich wykopaliska, będą grunty te mogły ulec parcelacji lub zamianie dopiero po ich zbadaniu przez władzę konserwatorską I instancji.

Badanie winno się odbywać na skutek zawiadomienia właściwego urzędu ziemskiego o zamiarze przystąpienia do czynności, związanych z parcelacją lub zamianą, oraz przed upływem terminu rozpoczęcia tych czynności. Termin wskazany powinien być nie krótszy niż 6 tygodni. Zawiadomienie winno ponadto określać: nazwę gruntu, przeznaczonego do parcelacji lub zamiany, jego wielkość, plan, miejsce położenia, jak również stosunek do całości, o ile ten grunt jest częścią większego obszaru.

O ile w wyniku badania władza konserwatorska uzna za niezbędne wyłączenie gruntów, obejmujących wykopaliska ze względu na ich charakter zabytkowy, winna o tem zawiadomić urząd ziemski, wskazując dokładnie granice gruntów, podlegających wyłączeniu.

Grunty te przechodzą na wniosek władzy konserwatorskiej pod zarząd bądź Państwowego Muzeum Archeologicznego bądź Państwowego Muzeum Zoologicznego.

§ 5.

Wszelkie roboty, dotyczące zabytków będących własnością Państwa, mogą być wykonane tylko za wiedzą i zgodą władzy konserwatorskiej I instancji, której przysługuje również prawo kontroli tych robót.

§ 6.

Zarządcy zabytków będących własnością Państwa winni są utrzymywać je w należyтым stanie, zawiadamiać niezwłocznie władzę konserwatorską I instancji o każdym zdarzeniu, mającem wpływ na stan zabytków, oraz stosować się do zakomunikowanych im na piśmie zarządzeń władzy konserwatorskiej, a w szczególności przedsięwziąć środki, niezbędne dla zabezpieczenia zabytków przed szkodliwymi dla ich zachowania wpływami.

§ 7.

Wykonanie niniejszego rozporządzenia porucza się Ministrom Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, Spraw Wewnętrznych, Sprawiedliwości oraz Rolnictwa i Reform Rolnych, każdemu z nich we właściwym mu zakresie działania.

[pominięto przepis końcowy]

Prezes Rady Ministrów: w z. Wł. Zawadzki

Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego: J. Jędrzejewicz

Minister Spraw Wewnętrznych: Bronisław Pieracki

Minister Sprawiedliwości: Czesław Michałowski

Minister Rolnictwa i Reform Rolnych: Sew. Ludkiewicz

5.

Dekret Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego
z dnia 23 września 1944 r.
Kodeks Karny Wojska Polskiego

[Źródło: Dz. U. z 1944 r. Nr 6, poz. 27¹³]

[...]

Rozdział XXV. Przeszypstwa w polu przeciwko ludności i mieniu

Art. 180.

§ 1. Żołnierz, który w polu przywłaszcza rzeczy, ulegające prawu zdobyczy, podlega karze więzienia do lat 3 lub aresztu albo skierowaniu do oddziału karnego.

§ 2. Tej samej karze podlega żołnierz, który przywłaszcza zdobycz prawnie zabraną.

Art. 181.

§ 1. Żołnierz, który w polu korzystając z popłochu wojennego lub nadużywając swej przewagi wojskowej, z chęci zysku:

- a) zabiera lub wymusza rzeczy, należące do ludności albo
 - b) nakłada kontrybucję wojenną lub przymusowe świadczenia albo
 - c) przekracza miarę poruczonych mu rekwizycji,
- podlega karze więzienia.

§ 2. Jeżeli przesytpstwa tego dopuszczono się przez użycie przemocy lub groźby natychmiastowego gwałtu, sprawca podlega karze więzienia na czas nie krótszy od lat 5 albo karze śmierci.

Art. 182.

Żołnierz, który w polu złośliwie lub swawolnie pustoszy lub niszczy cudze mienie, podlega karze więzienia do lat 3 lub aresztu albo skierowaniu do oddziału karnego.

Art. 183.

Żołnierz, który na placu boju ograbia zwłoki poległych albo który w polu odbiera lub wymusza jakikolwiek przedmiot od jeńca wojennego, powierzonego jego straży, podlega karze więzienia.

[...]

¹³ W Obwieszczeniu Ministra Obrony Narodowej z dnia 29 marca 1957 r. o ogłoszeniu jednolitego tekstu Kodeksu Karnego Wojska Polskiego (Dz. U. z 1957 r. Nr 22, poz. 107) przepisy art. 180–183 znalazły odzwierciedlenie w przepisach art. 164–167.

6.

Wyrok Sądu Okręgowego w Krakowie
z dnia 10 lipca 1948 r.
w sprawie karnej przeciwko Wilhelmowi Ernestowi Palézieux

[Źródło: S. E. Nahlik, *Międzynarodowa ochrona dóbr kulturalnych. Ochrona prawna w razie konfliktów zbrojnych*. Zbiór tekstów, Biblioteka Muzealnictwa i Ochrony Zabytków, Seria B, t. IV, Warszawa 1962, s. 140–142]

W imieniu Rzeczypospolitej Polskiej

Sąd Okręgowy w Krakowie w Wydziale VII Karnym w składzie następującym:

Przewodniczący: S.S.O. Kądziała

Ławnicy: Kaliński Roman i Cierniak Franciszek

Protokółant: apl. Przełomieć Henryk

w obecności Prokuratora S.O. Kordeckiego

rozpoznawszy w dniu 9 i 10 lipca 1948 r. sprawę Wilhelma Ernesta Palézieux narodowości szwajcarskiej, obywatela szwajcarskiego i niemieckiego, urodzonego 3 listopada 1906 r. w Weimarze, syna Aimé Charles Vincent i Elisabeth von Werthern, ostatnio zamieszkałego w Neuhaus bei Schliersee, Górna Bawaria,

oskarżonego o to, że:

w okresie okupacji niemieckiej na okupowanych ziemiach Rzeczypospolitej Polskiej, oraz na obszarze Rzeszy Niemieckiej, idąc na rękę władzy państwa niemieckiego, działał na szkodę Państwa i Narodu Polskiego w ten sposób, iż w czasie od 15 września 1941 r. do 9 maja 1942 r. w Warszawie jako inżynier architekt i zarazem urzędnik dyrekcji budowy (Baudirektion) pałacu Belwederskiego i pałaców Łazienkowskich, prowadząc inwentaryzację dzieł kultury i sztuki stanowiących własność Państwa i Narodu Polskiego, a przeznaczonych przez Niemców do urządzenia wewnątrz pałaców tych – oraz w czasie od 24 kwietnia 1942 aż do stycznia 1945 r. w Krakowie, jako referent „Für Kunst und Grundbesitz” w kancelarii generalnego gubernatora, oraz jego zaufany w tych działach (Kunstschutzbeauftragte) 1) brał udział w grabieży dzieł kultury i sztuki nagromadzonych w Polsce wiekową pracą jej pokoleń, 2) wywiózł z Polski i ukrył częściowo na Śląsku w Seichau (Zegań) i Murau, a częściowo w swym domu w Neuhaus (Górna Bawaria) bezcenne dzieła sztuki i kultury, stanowiące własność Państwa i Narodu Polskiego oraz obywateli polskich, przy czym porzucone przez niego bez zabezpieczenia dzieła sztuki w Seichau (Zegań)

i Murau zaginęły, zaś dzieła wywiezione przez niego do Neuhaus zostały rewindykowane jedynie dzięki temu, iż przy aresztowaniu gubernatora Hansa Franka i jego otoczenia zajęte zostały przez wojska alianckie,

orzekł:

uznaje winnym osk. Wilhelma Ernesta Palézieux, a to, że: w okresie okupacji niemieckiej na okupowanych ziemiach Rzeczypospolitej Polskiej oraz na obszarze Rzeszy Niemieckiej w czasie od dnia 24 kwietnia 1942 r. do kwietnia 1945 r., idąc na rękę władzy państwa niemieckiego działał na szkodę Państwa i Narodu Polskiego w ten sposób, że jako referent „Für Kunst und Grundbesitz” w kancelarii generalnego gubernatora przeprowadzał inwentaryzację dzieł kultury i sztuki stanowiących własność Państwa i Narodu Polskiego oraz jako zaufany generalnego gubernatora w tych działach brał udział w grabieży i wywozie dzieł kultury i sztuki nagromadzonych w Polsce wiekową pracą jej pokoleń, które następnie zostały ukryte częściowo na Śląsku w Seichau i Murau, a częściowo w domu oskarżonego Wilhelma Ernesta Palézieux w Neuhaus (Górna Bawaria), stanowiące bezcenne dzieła kultury i sztuki, a będące własnością Państwa i Narodu Polskiego oraz obywateli polskich, przy czym porzucone bez zabezpieczenia dzieła sztuki w Seichau i Murau zaginęły, zaś wywiezione do Neuhaus zostały rewindykowane jedynie dzięki temu że przy aresztowaniu generalnego gubernatora Franka i jego otoczenia zajęte zostały przez wojska alianckie.

Czyn ten stanowi zbrodnię z art. 2 dekretu z dnia 31 sierpnia 1944 r. w brzmieniu obwieszczenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 11 grudnia 1946 r. (Dz. U. R. P. Nr 69/377)¹⁴ i za czyn ten skazuje osk. Wilhelma Ernesta Palézieux na zasadzie art. 2 cytowanego dekretu na karę więzienia przez lat 5 (pięć) z zaliczeniem na poczet orzeczonej kary okresu tymczasowego aresztowania od dnia 26 lipca 1947 r. do dnia 10 lipca 1948 r., utratę praw publicznych i obywatelskich praw honorowych na przeciąg lat 5 (pięć) oraz na konfiskatę całego majątku.

Od kosztów postępowania i opłat sądowych Sąd uwalnia osk. Wilhelma Ernesta Palézieux, które poniesie Skarb Państwa.

II. Z reszty oskarżenia Sąd uniewinnia osk. Wilhelma Ernesta Palézieux a kosztami postępowania złączonymi z tą częścią postępowania obciąża Skarb Państwa. [...]

¹⁴ Pełny tytuł dokumentu: Obwieszczenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 11 grudnia 1946 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu dekretu z dnia 31 sierpnia 1944 r. o wymiarze kary dla faszystowsko-hitlerowskich zbrodniarzy winnych zabójstw i znęcania się nad ludnością cywilną i jeńcami oraz dla zdrajców Narodu Polskiego.

7.

Nota posła RP do Rządu Kanadyjskiego w sprawie zwrotu polskich zabytków i dzieł sztuki

Ottawa, 20 kwietnia 1949 r.

[Źródło: PISM, Zbiór Dokumentów, red. J. Makowski, lipiec 1949 r., nr 7, poz. 48, s. 537–550¹⁵]

Ekscelencjo,

Z polecenia mojego Rządu mam zaszczyt zakomunikować, co następuje:

1. Rząd mój stwierdza z ubolewaniem, że mimo jego usilnych, trwających około trzech lat, zabiegów i starań o odzyskanie polskich zabytków i dzieł sztuki przewiezionych na początku II wojny światowej do Kanady i pomimo upływu blisko czterech lat od ukończenia działań wojennych nie zostały one dotąd zwrócone władzom polskim i nie powróciły do kraju.

Dlatego też Rząd mój jest zmuszony zwrócić się ponownie do Rządu Kanady dla przedstawienia najistotniejszych faktów związanych z tą sprawą i wyciągnięcia z obecnego stanu rzeczy jedynie słusznych wniosków.

2. We wrześniu 1939 r., a więc w dniach barbarzyńskiego najazdu hitlerowskiego, władze polskie wydały polecenie ewakuowania z kraju najcenniejszych dzieł sztuki i zabytków historycznych. Intencją Rządu Polskiego było uchronienie tych zbiorów przed skutkami działań wojennych i zabezpieczenie ich przed grabieżą przez hitlerowskiego najeźdźcę. Wydawało się, że w sprzymierzonej Kanadzie, kraju dostatecznie odległym od teatru działań wojennych i nie narażonym na niebezpieczeństwo wojny lotniczej, zbiory znajdą bezpieczne i pewne schronienie. Na prośbę władz polskich Rząd Kanadyjski udzielił polskim zbiorom gościny. Zabytki, wywiezione z dużym trudem z kraju, dotarły w dniu 13 lipca 1940 r. do Kanady na pokładzie polskiego statku „Batory”.

Opiekowali się nimi z ramienia władz polskich: dr Stanisław Świerz-Zaleski, kustosz zbiorów wawelskich, i Józef Polkowski. Dnia 15 lipca 1940 r. zbiory znalazły się w Ottawie i Minister Robót Publicznych przydzielił miejsce dla ich przechowania w Gmachu Archiwum na Farmie Eksperymentalnej. Zbiory oglądane tam były przez dyrektora Galerii Państwowej w Ottawie, dr Mc Curry, oraz dyrektora Archiwów Państwowych.

Polskie zbiory pozostawały, jak wiadomo, w Kanadzie przez cały czas drugiej wojny światowej.

¹⁵ Zob. <https://digit.pism.pl/dlibra/publication/485/edition/307/content?> (dostęp: 20.07.2021).

Po przybyciu w r. 1946 do Kanady Posła Polskiego, dr Fiderkiewicza, Rząd Kanadyjski przekazał mu w dniu 26 sierpnia 1946 r. nieznaczną część zbiorów, jaką Poseł Polski zastał na Farmie Eksperymentalnej.

Główna i najcenniejsza część zbiorów złożonych tam w r. 1940 nie została jednak przejęta przez Posła Polskiego, gdyż, jak się okazało, została ona usunięta z miejsca przechowania.

O zniknięciu zbiorów polskich z Farmy Eksperymentalnej Poseł Polski powiadomił już uprzednio Rząd Kanadyjski, najpierw w drodze nieoficjalnej, następnie zaś notą z dnia 21 czerwca 1946 r., podając miejsce dokąd zostały one wywiezione oraz prosząc o wzięcie zbiorów pod opiekę władz.

Rząd Polski miał prawo oczekiwać, że ze strony władz kanadyjskich będą podjęte właściwe kroki celem zwrócenia Polsce zaginionych zbiorów. W odpowiedzi na wymienioną notę Rząd Kanadyjski poinformował Poselstwo Polskie notą z dnia 2 sierpnia 1946 r., że zbiory nie zostały odnalezione w miejscach wskazanych przez Poselstwo, z wyjątkiem 2 kufrów, przechowywanych w Bank of Montreal w Ottawie.

Notą z dnia 13 listopada 1946 r. Poselstwo Polskie ponownie zwróciło się do Rządu Kanadyjskiego o pomoc w odszukaniu zaginionych zabytków. Poselstwo nadesłało Rządowi Kanadyjskiemu pełny spis zbiorów oraz sprawozdanie prof. dr S. Zaleskiego, wyłuszczające przebieg wydarzeń od chwili wywiezienia zbiorów z Polski i okoliczności, w jakich nastąpiło usunięcie ich z Farmy Eksperymentalnej, oraz wskazujące miejsce ich ukrycia.

Przez 11 następnych miesięcy Rząd Polski oczekiwał na wyniki swych starań, jednakże sprawa w tym okresie nie posunęła się naprzód.

W tych okolicznościach Rząd Polski nie bez zrozumiałego zdziwienia dowiedział się o sugestiach przedstawionych w dniu 13 września 1947 r. przez Kanadyjskie Ministerstwo Spraw Zagranicznych polskiemu Chargé d'Affaires w Ottawie. Sugestie te zmierzały do prowadzenia pertraktacji lub do kompromisu pomiędzy Rządem Polskim, wyłącznie uprawnionym do odebrania zbiorów, a osobami bezprawnie je zatrzymującymi, kwalifikującymi się przeto według prawa karnego każdego cywilizowanego państwa jako przestępcy. Rząd Kanadyjski, który, jak wynika z oświadczenia złożonego w Parlamencie w dniu 4 marca 1948 r. przez J. E. Ministra St. Laurent, już 16 grudnia 1946 r. rozpoczął rozmowę z przedstawicielami osób, które przywłaszczyły sobie bezprawnie zbiory, miał odegrać rolę mediatora w prowadzonych pertraktacjach.

W ten sposób mogła powstać niemająca chyba precedensów sytuacja, że osoby prywatne bezprawnie zatrzymujące polskie skarby narodowe miałyby za pośrednictwem kanadyjskich władz państwowych ustalić warunki, na których zbiory byłyby ewentualnie zwrócone Narodowi Polskiemu. Rząd Polski musiał oczywiście odrzucić wszelkie propozycje wejścia w jakiegokolwiek układy z osobami uprawiającymi działalność przestępczą.

Biorąc pod uwagę, że zbiory nie zostały wydane władzom polskim, jakkolwiek osoby zatrzymujące je ujawniły się wyraźnie przez wszczęcie negocjacji z Rządem Kanadyjskim, Poselstwo Polskie w Ottawie notą z dnia 29 września 1947 r. zwróciło się ponownie do Rządu Kanadyjskiego o zlecenie podległym organom odnalezienia zbiorów, wszczęcie właściwego postępowania przeciwko winnym kradzieży

i o jednoczesne podjęcie kroków zabezpieczających zbiory przed ewentualnym wywiezieniem ich z Kanady.

Do noty dołączone były szczegółowe informacje i formalne doniesienie karne przeciwko przestępcom.

Rząd Kanadyjski w dniu 22 grudnia 1947 r. wyraził zgodę na wydanie odnośnych poleceń organom Royal Canadian Mounted Police i powiadomienie władz granicznych na wypadek ewentualnego usiłowania wywiezienia zbiorów. W dniu 13 lutego 1948 r. Ministerstwo Spraw Zagranicznych w Ottawie zawiadomiło Poselstwo Polskie, że policja kanadyjska odnalazła w Hotel Dieu, Quebec City, 23 kufry i jedną skrzynię z polskimi zbiorami i że poszukuje ona pozostałych 8 skrzyń.

Odnalezione zbiory nie zostały jednakże przekazane władzom polskim. Zajął je natomiast Rząd prowincji Quebec w osobie jego premiera, p. Duplessis, i zatrzymał nad nimi kontrolę do chwili obecnej.

Ostatnim oficjalnym krokiem w tej sprawie była, jak Rządowi Kanadyjskiemu wiadomo, nota polska z dnia 17 marca 1948 r., w której Poselstwo w Ottawie stwierdziło, że odnalezienie miejsca przechowania zbiorów nie oznacza oczywiście załatwienia sprawy. Jednocześnie Poselstwo apelowało do Rządu Kanadyjskiego o kontynuowanie poszukiwań reszty zbiorów. Od tej noty upłynął znów rok, który nie przyniósł żadnego postępu w kierunku rozwiązania sprawy.

Rząd Polski pragnie przy tej sposobności podkreślić, że Naród Polski ocenia w zupełności gest, jakim było udzielenie w czasie wojny przez Rząd Kanadyjski schronienia dla polskich skarbów narodowych. Ta gotowość okazania pomocy tym bardziej uzasadniała zaufanie Narodu Polskiego, że Rząd Kanadyjski okaże równą staranność i dobrą wolę w zabezpieczeniu zbiorów i zwróceniu ich Polsce po zakończeniu działań wojennych. Naród Polski, którego dorobek kulturalny w tak wielkim stopniu ucierpiał przez agresję hitlerowską, miał pełne prawo oczekiwać, że odnalezione skarby wrócą natychmiast do Zbiorów Zamku Królewskiego na Wawelu, do uratowanych części zbiorów Zamku Królewskiego w Warszawie, Biblioteki Narodowej w Warszawie i do innych zbiorów, z których pochodzą. Należy podkreślić, że wśród przedmiotów wywiezionych do Kanady znajdują się pamiątki nierozzerwalnie związane z dziejami Narodu Polskiego, o wartości nie dającej się oszacować materialnie, jak najstarsze zabytki piśmiennictwa polskiego z XIII wieku, miecz i płaszcz koronacyjny królów polskich, zbroje pamiątkowe, sztandary historyczne, 136 arrasów z XVI wieku z Zamku Wawelskiego, rękopisy Chopina i inne.

Przedstawiony wyżej przebieg wypadków dowodzi, że słuszne oczekiwania Narodu i Rządu Polskiego nie zostały dotąd spełnione. W związku z powyższym Rząd Polski zmuszony jest ponownie sprecyzować jasno swoje stanowisko i swoje żądania w stosunku do Rządu Kanadyjskiego.

3. Tytuł Rządu Polskiego do rewindykacji zbiorów narodowych i dzieł sztuki, wywiezionych do Kanady, oczywiście nie może podlegać żadnej dyskusji. Tytuł ten nie mógł być i nie był zresztą nigdy kwestionowany przez Rząd Kanadyjski, który uznawał go przez cały czas, co między innymi znajduje potwierdzenie w oświadczeniu złożonym w Parlamencie Kanadyjskim przez J. E. Ministra St. Laurent w dniu 4 marca 1948 r.

Z drugiej strony Rządowi Kanady było wiadome, że osoby zatrzymujące zbiory czynią to bezprawnie i że działalność ich ma charakter przestępczy. Osoby te, składając zbiory polskie w Kanadzie w okresie wojny, działały w charakterze polskich urzędników państwowych. Obecna ich akcja urąga wszelkim zasadom dobrej wiary i kwalifikuje się bezspornie jako przywłaszczenie i usiłowanie kradzieży. Rząd Polski, na podstawie oficjalnego doniesienia, miał prawo oczekiwać, że władze kanadyjskie pociągną wspomniane osoby do odpowiedzialności karnej.

Rząd Polski pragnie przypomnieć, że obowiązek państwa zapewnienia na swoim obszarze obrony praw innych państw jest zasadą od dawna uznaną w prawie międzynarodowym.

Można zacytować tu przykładowo jeden z bardziej znanych wyroków Stałego Trybunału Rozjemczego z r. 1928 w sprawie wysp Palmas: „Zwierzchnictwo terytorialne... oznacza wyłączne prawo do wykonywania funkcji państwa. Prawo to ma jednak odpowiednik w obowiązku ochrony na tym obszarze praw innych państw”¹⁶.

Przez fakt dopuszczenia zbiorów do Kanady i udzielenia im schronienia Rząd Kanady przyjął na siebie z samego prawa pewne zobowiązania w stosunku do tych zbiorów. Rząd Kanadyjski udzielił miejsca na ich przechowanie w budynku państwowym, a kanadyjscy funkcjonariusze państwowi mieli do nich dostęp posiadając klucze. Rząd Kanadyjski mógł dysponować zbiorami, o czym najlepiej chyba świadczy fakt, że część ich, która pozostała na Farmie Eksperymentalnej, przekazał Poselstwu Polskiemu w Ottawie.

Rząd Polski przypomina również przyjętą w prawie międzynarodowym zasadę „należytej troskliwości i staranności”, która obowiązuje państwo w stosunku do własności innych państw. Rząd Kanady przez wszczęcie, skądinąd opóźnione, poszukiwań zabytków, tylko w części wywiązał się z ciężących na nim obowiązków. Skoro bowiem miejsce przechowania części zbiorów zostało wykryte, przypuszczać należało, że zbiory zostaną tak zabezpieczone, aby osoby trzecie nie mogły ich usunąć spod kontroli władz. W tym wypadku należy stwierdzić niedostateczność środków zastosowanych przez władze kanadyjskie. Rząd Polski miał prawo oczekiwać zastosowania nie tylko zwykłych, lecz nawet specjalnych środków i staranności, zważywszy że zbiory te stanowią bezcenny skarb narodowy i nie mogą być traktowane jak przedmioty w zwykłym znaczeniu.

W świetle tych okoliczności Rząd Polski nie mógł i nie może przyjąć do wiadomości oświadczeń, w których Rząd Kanadyjski zrzeka się wszelkiej odpowiedzialności.

Jeżeli chodzi o zbiory dotychczas odnalezione, część z nich znajduje się w Bank of Montreal, a część pod kontrolą premiera prowincji Quebec.

Te ostatnie zbiory znajdują się w rzeczywistości pod kontrolą władz państwowych Kanady, zostały bowiem, jak wiadomo, zajęte i zabezpieczone przez premiera prowincji Quebec. W stosunku do tych zbiorów Rząd Polski musi podnieść jeszcze dodatkowy tytuł, a mianowicie, że nie są one już „w niewiadomym miejscu” lub we władaniu osób prywatnych, lecz znajdują się pod kontrolą organów państwowych, za które Rząd Kanadyjski ponosi bezpośrednią odpowiedzialność.

¹⁶ Pełny tekst wyroku zob. *Island of Palmas (or Miangas) (The Netherlands/The United States of America)*; <https://pca-cpa.org/en/cases/94/> (dostęp: 22.07.2021).

Rząd Polski pragnie podkreślić, że zarzut, iż Rząd Kanadyjski nie posiada jurysdykcji lub sankcji w stosunku do władz, instytucji lub osób, w których rękę znajdują się zbiory, nie mógł być powodem odmowy podjęcia właściwych kroków celem ich odebrania i zwrotu.

Jest powszechnie uznaną zasadą prawa międzynarodowego, że państwo nie może zasłaniać się brakami swego ustawodawstwa wewnętrznego, a w szczególności brakiem sankcji w stosunku do władz prowincjonalnych lub lokalnych, jako przeszkodą w stosunku do roszczeń innego państwa, a „rząd federalny nie może bronić się tym, iż zgodnie z konstytucją Stany są niezależne i autonomiczne” (Raport Komitetu Ekspertów kodyfikacji prawa międzynarodowego, Hackworth, Digest, t. V, s. 595, Rezolucja Instytutu Prawa Międzynarodowego z 10 września 1900 r., art. IV i Annuaire XXXIII, s. 332, jak również decyzja w sprawie Alberta (1872), Hyacinthe Pellat (Annual Digest, 1929–1930, Nr 108 i Wharton: International Law Digest, t. III, s. 696). Skoro zatem rząd prowincji Quebec zajął polskie dzieła sztuki, bezpośrednia i właściwa odpowiedzialność międzynarodowa w stosunku do Rządu Polskiego spada na Rząd Kanadyjski.

Nie bez znaczenia powinno też być dla Rządu Kanadyjskiego zobowiązanie zaciągnięte w Uchwałach Poczdamskich, uznanych przez Rząd Kanady, a dotyczących zabezpieczenia mienia polskiego, znajdującego się na terytoriach podległych kontroli Państw sojuszniczych.

Opierając się na przedstawionych wyżej zasadach obrotu międzynarodowego, Rząd Polski ponownie zwraca się do Rządu Kanadyjskiego z prośbą o podjęcie odpowiednich kroków w celu przekazania Poselstwu RP w Ottawie zbiorów znajdujących się pod kontrolą Rządu prowincji Quebec i zbiorów znajdujących się w Bank of Montreal oraz do odnalezienia reszty zabytków polskich, których miejsce ukrycia dotąd nie zostało ujawnione, a które winny być również przekazane władzom polskim.

4. Rząd Polski wyraża przekonanie, że Rząd Kanadyjski, po ponownym i szczegółowym rozważeniu całokształtu sprawy przedstawionej w niniejszej nocie, uzna bezsporną słuszność stanowiska Rządu Polskiego i podejmie właściwe decyzje celem uczynienia zadość przedstawionym wyżej żądaniom. Położy to kres obecnej, co najmniej dziwnej sytuacji, w której rewindykacja dzieł sztuki z obszaru państwa, które podczas wojny było sojusznikiem, napotyka na szczególne trudności, podczas gdy dokonana jest rewindykacja dzieł sztuki z obszaru państw nieprzyjacielskich.

W wypadku, gdyby Rząd Kanadyjski, wbrew uzasadnionym oczekiwaniom, nie miał intencji uczynienia zadość postulatowi wyrażonemu w niniejszej nocie, Rząd Polski zastrzega sobie podjęcie wszelkich dalszych kroków celem zabezpieczenia swych praw i uzyskania całkowitego zadośćuczynienia moralnego i materialnego.

Biorąc pod uwagę, iż według informacji otrzymanych przez władze polskie zbiory znajdujące się na terenie Kanady ulegają stopniowo procesowi niszczenia z braku odpowiedniej konserwacji, Rząd Polski pragnie jednocześnie dodać, że do chwili przekazania władzom polskim wszystkich zbiorów polskich, odpowiedzialność za ich los, stan i zabezpieczenie obciąża w całej rozciągłości Rząd Kanadyjski.

Proszę przyjąć, Ekszelencjo, wyrazy mego niezmiernego szacunku.

8.

Uchwała Nr 666 Prezydium Rządu z dnia 20 sierpnia 1955 r. w sprawie planowej akcji usunięcia pozostałości zniszczeń wojennych w miastach i osiedlach

[Źródło: *Monitor Polski* z 1955 r. Nr 92, poz. 1189]

W celu ostatecznego usunięcia istniejących jeszcze śladów zniszczeń wojennych w miastach i osiedlach, zlikwidowania ruin i obszarów zagruzowanych, gospodarczego wykorzystania uzyskanych w związku z tym materiałów budowlanych i zużytkowania gruzu do produkcji takich materiałów Prezydium Rządu uchwała, co następuje:

§ 1.

Uporządkowanie terenów zagruzowanych w miastach i osiedlach powinno być przeprowadzone na podstawie planu robót, opracowanego według zasad wskazanych w niniejszej uchwale.

§ 2.

1. Do planowania, organizacji prac i wykonawstwa w zakresie uporządkowania terenów zagruzowanych w miastach i osiedlach powołany jest Minister Gospodarki Komunalnej.
2. Uprawnienia określone w ust. 1 przysługują co do obiektów na terenie gromad – prezydiom właściwych rad narodowych, na terenie portów morskich – Ministrowi Żeglugi, co do obiektów kolejowych – Ministrowi Kolei, a co do obiektów na terenie państwowych gospodarstw rolnych podległych Ministrowi Państwowych Gospodarstw Rolnych – temu Ministrowi.
3. Rozbiórka obiektów pozostających w zarządzie wojska lub resortu spraw wewnętrznych może być dokonywana po uzyskaniu zgody właściwego organu danego resortu.
4. Zadania określone w ust. 1 i 2 powinny być wykonywane przy odpowiednim współudziale prezydiów właściwych rad narodowych.

§ 3.

1. Ministrowie wymienieni w § 2 zarządzają, w ramach określonych w tym przepisie, sporządzenie oraz złożenie we właściwych zarządach architektoniczno-budowlanych szczegółowych wykazów obejmujących:

- 1) budynki uszkodzone zakwalifikowane do odbudowy,
- 2) tereny zagruzowane oraz budynki zniszczone wymagające rozbiórki z wyjątkiem terenów i budynków objętych akcją rozbiórkową zaplanowaną na rok 1955,

3) na wniosek organów służby konserwatorskiej – tereny do odgruzowania wymagające nadzoru tych organów z uwagi na możliwość odsłonięcia relikwów zabytkowych.

Do wykazów należy dołączyć plany sytuacyjne z przedstawieniem graficznym budynków i terenów określonych w pkt 1, 2 i 3. Obowiązek ten nie dotyczy resortów: kolei, żegluga i państwowych gospodarstw rolnych.

2. Prezes Komitetu do Spraw Urbanistyki i Architektury ustali, które budynki przeznaczone będą do odbudowy bądź do rozbiórki. Ustalenie to powinno nastąpić przy współdziałaniu wojewódzkich (miejskich) komisji planowania gospodarczego w terminie miesięcznym od dnia złożenia materiałów wymienionych w ust. 1 we właściwym zarządzie architektoniczno-budowlanym. Termin ten może być wyjątkowo przedłużony do 3 miesięcy, w razie gdy powzięcie decyzji uzależnione jest od opracowania koncepcji urbanistycznej.

3. Wykazy budynków uszkodzonych zakwalifikowanych do odbudowy (ust. 1) przeznaczone dla wojewódzkich zarządów architektoniczno-budowlanych należy nadsyłać tym zarządom stopniowo, w miarę ich sporządzania.

4. Przeznaczenie budynku do odbudowy lub rozbiórki (ust. 2) co do obiektów zabytkowych będzie dokonane przez Ministra Kultury i Sztuki w porozumieniu z Prezesem Komitetu do Spraw Urbanistyki i Architektury.

5. Ministrowie wymienieni w § 2 wydadzą instrukcję co do sposobu sporządzania wykazów wymienionych w ust. 1, określą wzory tych wykazów oraz ustalą organy powołane do ich sporządzenia. Dla obiektów zabytkowych organami powołanymi do sporządzenia wykazów będą organy konserwatorskie działające w porozumieniu z przedstawicielami służby terenowej Komitetu do Spraw Urbanistyki i Architektury.

§ 4.

1. Minister Gospodarki Komunalnej ustali w porozumieniu z ministrami wymienionymi w § 2 ust. 2 (w zakresie uprawnień przysługujących tym ministrom) i przedstawi Przewodniczącemu Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego w terminie do dnia 30 listopada 1955 r. plan uporządkowania zagruzowanych obszarów i rozbiórki zniszczonych domów w okresie od 1 stycznia 1956 r. do 31 grudnia 1960 r. z rozbiorem na poszczególne lata.

2. Plan, o którym mowa w ust. 1, powinien dla poszczególnych miast określać terminy zakończenia zaplanowanych na ich terenie robót rozbiórkowo-porządkowych ustalone przy udziale prezydów wojewódzkich rad narodowych (Rad Narodowych w m. st. Warszawie i m. Łodzi). Terminy te ustali Minister Gospodarki Komunalnej w porozumieniu z Ministrem Budownictwa Miast i Osiedli oraz Prezesem Komitetu do Spraw Urbanistyki i Architektury, biorąc pod uwagę pierwszeństwo robót rozbiórkowo-porządkowych na terenach zapewniających odzyskanie znacznej ilości materiałów budowlanych oraz przewidzianych pod budownictwo mieszkaniowe.

3. Plan, o którym mowa w ust. 1, powinien ustalać również orientacyjne ilości materiałów budowlanych odzyskiwanych z uporządkowania terenów zagruzowanych i robót rozbiórkowych z oznaczeniem terminów ich uzyskania oraz rodzaju i ilości tych materiałów w poszczególnych miastach i osiedlach.

4. Materiały budowlane odzyskane z akcji resortów wymienionych w § 2 ust. 2 powinny być zgłoszone Pełnomocnikowi Akcji Robót Rozbiórkowych, który będzie administrował nimi zgodnie z bilansem materiałowym ustalonym przez Przewodniczącą Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego.

§ 5.

Materiały budowlane uzyskane w akcji rozbiórkowo-porządkowej mogą być przeznaczone do użycia w budownictwie dopiero po stwierdzeniu przez powołane do tego organy, że nie są zarażone grzybem, a w razie potrzeby – po odgrzybieniu.

§ 6.

Sposób i miejsce wykorzystywania gruzu nie użytego do przerobu określone będą w porozumieniu z odpowiednimi organami terenowej służby architektoniczno-budowlanej.

§ 7.

Minister Gospodarki Komunalnej opracuje w porozumieniu z ministrami wymienionymi w § 2 ust. 2 w terminie do dnia 1 listopada 1955 r.:

- 1) projekt organizacji nadzoru i wykonawstwa robót rozbiórkowo-porządkowych objętych planem,
- 2) instrukcję techniczną o sposobach prowadzenia robót rozbiórkowo-porządkowych,
- 3) instrukcję o zasadach sporządzania dokumentacji kosztorysowej dla robót rozbiórkowo-porządkowych.

§ 8.

Minister Gospodarki Komunalnej w porozumieniu z Przewodniczącym Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego wyda regulaminy premiowania wykonawców robót rozbiórkowo-porządkowych.

Premiowanie będzie zależne od:

- 1) ilości odzyskanej cegły i innych materiałów,
- 2) obszaru odgruzowanych i uporządkowanych terenów,
- 3) ilości usuniętego gruzu i obniżki kosztów usuwania gruzu.

§ 9.

1. Minister Gospodarki Komunalnej w porozumieniu z Prezesem Komitetu do Spraw Urbanistyki i Architektury przeznaczy w miastach części terenów odgruzowanych pod zieleńce i opracuje potrzebną dokumentację projektowo-kosztorysową.

2. Minister Kultury i Sztuki w porozumieniu z Prezesem Komitetu do Spraw Urbanistyki i Architektury zabezpieczy w miastach i osiedlach objętych akcją rozbiórkowo-porządkową cenne obiekty zabytkowe lub ich fragmenty nie podlegające rozbiórce.

§ 10.

Prezydya rad narodowych zorganizują w jak najszerzej mierze akcję społeczną w zakresie odgruzowania i uporządkowania terenów w poszczególnych miastach i osiedlach.

§ 11.

1. Przewodniczący Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego zapewni na wniosek Ministra Gospodarki Komunalnej oraz ministrów wymienionych w § 2 ust. 2 potrzebne środki transportowe, sprzęt i urządzenia w ramach rocznych bilansów maszyn i urządzeń, Minister Finansów zaś – potrzebne środki finansowe na wykonanie zadań objętych niniejszą uchwałą w poszczególnych latach planu pięcioletniego.

2. Wnioski, o których mowa w ust. 1, powinny być przez właściwych ministrów złożone w terminie do dnia 30 listopada 1955 r.

§ 12.

1. Minister Budownictwa Miast i Osiedli w porozumieniu z Przewodniczącym Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego i Ministrem Gospodarki Komunalnej ustali w ramach rocznych planów robót rozbiórkowo-porządkowych miejsce i rozmiary przerobu gruzu na elementy budowlane w celu pokrycia niedoboru cegły ceramicznej oraz uruchomi potrzebną ilość zakładów przerobu gruzu.

2. Minister Przemysłu Maszynowego zapewni produkcję urządzeń do przerobu gruzu w ilościach odpowiadających zapotrzebowaniu Ministra Budownictwa Miast i Osiedli.

3. Przewodniczący Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego zapewni na wniosek Ministra Budownictwa Miast i Osiedli w ramach rocznych planów zaopatrzenia materiałowego niezbędną ilość cementu potrzebnego jako spoiwo do przerobu gruzu na elementy budowlane.

4. Minister Finansów zapewni środki finansowe niezbędne do wykonania zadań określonych w ust. 1–3.

[pominięto przepis końcowy]

Prezes Rady Ministrów: J. Cyrankiewicz

9.

Pismo Biura Prezydialnego Generalnej Prokuratury z dnia 31 stycznia 1957 r.

[Źródło: Zbiór przepisów dotyczących ochrony i konserwacji zabytków, zestawił i oprac. W. Sieroszewski, Biblioteka Muzealnictwa i Ochrony Zabytków, wyd. 2, seria B, t. II. Warszawa 1960, s. 54–56]

Według posiadanych przez Generalną Prokuraturę informacji w wielu miejscowościach, wskutek niedoceniaenia przez poszczególnych obywateli, a także przez przedstawicieli władz terenowych wartości historycznej i znaczenia kulturalnego obiektów zabytkowych, dużo cennych zabytków ulega poważnemu uszkodzeniu, a nawet całkowitemu zniszczeniu.

Ponieważ również niektórzy prokuratorzy nie reagują w należyty sposób w ramach przysługujących im uprawnień na przejawy niszczenia zabytków (jak to np. zdarzyło się w związku z samowolną rozbiórką kościoła w Lubaniu, będącego zabytkiem architektury piastowskiej z XIV w.) – z polecenia Obywatela Prokuratora Generalnego proszę Obywatela Prokuratora o omówienie na jednej z najbliższych porad prokuratorów powiatowych zagadnień związanych z ochroną zabytków ze zwróceniem uwagi na konieczność wszczynania postępowania karnego przeciwko osobom winnym uszkodzania i niszczenia obiektów zabytkowych (art. 263 § 4 KK), jak również przeciwko przedstawicielom władz, przekraczającym swe uprawnienia przez wydawanie poleceń, względnie zezwoleń na rozbiórkę takich obiektów lub niszczenia ich w inny sposób (art. 286 KK).

Jednocześnie przypomina się, że w zakresie opieki nad zabytkami istnieje szereg przepisów szczególnych, przewidujących sankcje karne. Przepisy te zawarte są w następujących aktach ustawodawczych:

1. Rozporządzenie Prezydenta R.P. z dn. 6 III 1928 r. o opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 29, poz. 265) ze zmianami zawartymi w rozporządzeniach z dn. 21 I 1933 r. (Dz. U. Nr 10, poz. 62) i z dnia 28 XII 1934 r. (Dz. U. Nr 110, poz. 976) przewiduje w art. 35 karę grzywny do 300 zł za niezawiadomienie władz konserwatorskich o posiadaniu przedmiotów, co do których istnieją dane, że mają one wartość zabytkową, jak również o wszelkich zmianach, które wpływają niekorzystnie na konserwację tych przedmiotów.

W razie zniszczenia zabytku lub umniejszenia jego wartości można orzec karę pieniężną do wysokości wartości zniszczonego zabytku lub zmniejszenia się jego wartości wskutek uszkodzenia. Jeżeli winny jest przedsiębiorcą lub kierownikiem robót – można przy powtórnym skazaniu orzec pozbawienie prawa wykonywania tego rodzaju robót na okres od 1 miesiąca do roku. Właściciel lub dzierżawca gruntu, na którym odkryto wykopaliska lub

znaleziska, obowiązany jest w myśl art. 25 Rozporz. zawiadomić o tym niezwłocznie władze konserwatorskie, przy czym poszukiwania archeologiczne i paleontologiczne odbywać się mogą tylko za zezwoleniem tych władz i pod kontrolą (art. 26). W razie naruszenia przepisów art. 25 i 26 – można orzec konfiskatę zabytków na rzecz jednego z muzeów państwowych. Osoby winne wznowienia robót wstrzymanych lub prowadzenia robót zabronionych przez władze konserwatorskie, albo dokonywania robót w sposób inny, niż został wskazany przez te władze (art. 12, ust. I, art. 15, 24, 25 ust. II Rozporz. z 6 III 1928 r.), ulega karze aresztu do 6 tygodni, albo grzywnie do 1000 zł ..., przy czym równocześnie orzec można odszkodowanie za powstałe zmniejszenie wartości zabytku oraz pozbawienie przedsiębiorcy lub kierownika robót prawa wykonywania robót tego rodzaju na czas od miesiąca do roku. Art. 38 przewiduje grzywnę do 1.000 zł za pozbycie zabytków ruchomych bez wiedzy władz konserwatorskich (art. 12 ust. II i 19 ust. I i II Rozporz.) oraz art. 39 – grzywnę do 300 zł za niezawiadomienie przez dziedzica lub legatariusza zabytku o przejęciu przez niego praw, oraz za niezawiadomienie przez posiadacza lub władzę egzekucyjną o wszczęciu egzekucji do zabytku. Art. 41 – grozi karą aresztu do 4 tygodni lub grzywną do 1.000 zł za niedopuszczenie przedstawiciela władz konserwatorskich do wykonania czynności przewidzianych w rozporządzeniu o ochronie zabytków lub za przeszkadzanie w wykonaniu tych czynności.

Art. 42 – postanawia, że jeśli czyn zagrożony jest w innych przepisach karą surowszą, należy stosować te przepisy (a więc np. art. 286 KK) oraz art. 43 – że do orzekania w sprawach o powyższe przestępstwa właściwym jest sąd powiatowy.

Oczywiście wysokość wszystkich grzywien wskazanych w rozporządzeniu ulega odpowiedniemu przeliczeniu.

2. Dekret z dnia 1 marca 1946 r. (Dz. U. Nr 14, poz. 99) przewiduje w art. 6 i 7 odpowiedzialność karną za niedopełnienie obowiązku rejestracji dzieł sztuki plastycznej i przedmiotów o wartości artystycznej, historycznej lub kulturalnej oraz za wywożenie takich przedmiotów bez zezwolenia za granicę.
3. Ustawa z dnia 7 IV 1949 r. o ochronie przyrody (Dz. U. Nr 25, poz. 180) w art. 28–32 przewiduje odpowiedzialność karną za wykroczenie przeciwko przepisom o ochronie pomników przyrody, rezerwatów przyrody i parków narodowych oraz poszczególnych gatunków roślin i zwierząt poddanych ochronie.

10.

Pismo Okólne 1/57 **Dyrektora Centralnego Zarządu Muzeów i Ochrony Zabytków** **ustalające wytyczne dot. kierowania do prokuratora** **spraw o ściganie przestępstw przeciwko opiece nad zabytkami**

[Źródło: Zbiór przepisów dotyczących ochrony i konserwacji zabytków, zestawił i oprac. W. Sieroszewski, Biblioteka Muzealnictwa i Ochrony Zabytków, wyd. 2, seria B, t. II. Warszawa 1960, s. 53–54]

Przesyłając w załączeniu odpis pisma Generalnej Prokuratury¹⁷ z dnia 31 stycznia r. b. Nr BP.I.Prez.2230/56/1-b w sprawie ścigania przestępstw przeciwko opiece nad zabytkami, Ministerstwo Kultury i Sztuki, Centralny Zarząd Muzeów i Ochrony Zabytków ustala następujące wytyczne przy kierowaniu spraw do Prokuratora:

1. Art. 286 KK może być stosowany wobec przedstawicieli władz, urzędów, przedsiębiorstw państwowych i spółdzielczych, instytucji prawa publicznego, winnych umyślnego (§ 1 art. 286 KK) lub spowodowanego niedbalstwem (§ 3 art. 286 KK) dopuszczenia do zniszczenia lub uszkodzenia zabytku będącego pod ich opieką, albo w ich użytkowaniu, albo podlegającemu ich władzy. Należy w tym wypadku zawsze stwierdzić, czy zabytek został oddany pod ochronę formalnym orzeczeniem władzy konserwatorskiej i czy orzeczenie to zostało doręczone użytkownikowi (odpisy orzeczeń powinny być również przesyłane właściwej władzy administracji ogólnej, tj. prezydentom powiatowych, miejskich, gromadzkich lub osiedlowych rad narodowych). Należy ustalić również, czy były przez władzę konserwatorską wydane zarządzenia oparte na art. 12 lub 15 Rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 marca 1928 r. o opiece nad zabytkami. Z braku tych ustaleń stosowanie art. 286 KK nie wydaje się możliwe.
2. W razie zniszczenia lub uszkodzenia przez osoby prywatne zabytku nie stanowiącego ich własności, należy występować do Prokuratora z wnioskiem o pociągnięcie tych osób do odpowiedzialności karnej z art. 263 § 4 KK.
3. Osoby prywatne dopuszczające się zniszczenia lub uszkodzenia zabytku będącego ich własnością, mogą odpowiadać karnie tylko na podstawie przepisów Rozporządzenia z dnia 6 III 27 r.
4. Przed skierowaniem sprawy do Prokuratora należy zebrać możliwie pełny materiał faktyczny. Doniesienie powinno zawierać:
 - a) zwięzły, lecz dokładny opis czynu przestępczego;
 - b) ocenę wartości kulturalnej i materialnej uszkodzonego zabytku;

¹⁷ Jego tekst przedrukowano w niniejszym zbiorze (zob. poz. 9).

- c) nazwiska, imiona, adresy, funkcje urzędowe domniemyanych sprawców przestępstwa;
- d) nazwiska, imiona, adresy świadków oraz ewentualnie biegłych;
- e) odpisy orzeczenia o uznaniu za zabytek oraz zarządzeń władzy konserwatorskiej odnośnie danego obiektu.

Do doniesienia należy dołączyć:

- f) protokoły oględzin miejsca przestępstwa, względnie fotografie zabytku przed i po jego zniszczeniu.
5. W czasie trwania śledztwa Konserwator powinien utrzymywać kontakt z Prokuratorem i w razie potrzeby służyć mu fachową radą.
 6. W wypadku umorzenia śledztwa Konserwator winien postarać się w terminie umożliwiającym zaskarżenie postanowienia o uzyskanie wglądu w akta śledztwa celem stwierdzenia, czy nie ma podstaw do wniesienia zażalenia. W razie potrzeby należy zwrócić się o fachową pomoc prawną do C.Z.M. i O.Z.
 7. W razie skierowania sprawy na drogę sądową Konserwator powinien śledzić bieg sprawy i o jej wyniku zawiadomić C.Z.M. i O.Z.
 8. Odpisy doniesień do Prokuratora w ważniejszych sprawach (przede wszystkim z art. 286 KK) należy przesłać w dwóch egzemplarzach do C.Z.M. i O.Z.
 9. W razie gdyby Prezydium Rady Narodowej wbrew opinii Konserwatora odmawiało skierowania sprawy do Prokuratora, cały materiał faktyczny przesłać należy do C.Z.M. i O.Z.

11.

Ustawa z dnia 15 lutego 1962 r. **o ochronie dóbr kultury**¹⁸

[Źródło: t.j. Dz.U. 1999 r. Nr 98 poz. 1150; zm. Dz.U. z 2000 r. Nr 120, poz. 1268; z 2002 r. Nr 25, poz. 253, Nr 113, poz. 984; Dz. U. z 2003 r. Nr 80, poz. 717 – tekst ujednolicony]

Rozdział I. Przepisy ogólne

Art. 1.

1. Dobra kultury są bogactwem narodowym i powinny być chronione przez wszystkich obywateli.
2. Organy rządowe i samorządowe są zobowiązane do zapewnienia warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych dla ochrony dóbr kultury.
3. Obowiązkiem właścicieli i użytkowników jest utrzymanie należących do nich dóbr kultury we właściwym stanie.

Art. 2.

Dobrem kultury w rozumieniu ustawy jest każdy przedmiot ruchomy lub nieruchomy, dawny lub współczesny, mający znaczenie dla dziedzictwa i rozwoju kulturalnego ze względu na jego wartość historyczną, naukową lub artystyczną.

Art. 3.

1. Celem ochrony dóbr kultury jest ich zachowanie, należyte utrzymanie oraz społecznie celowe wykorzystanie i udostępnienie dla celów naukowych, dydaktycznych i wychowawczych, tak aby służyły nauce oraz popularyzacji wiedzy i sztuki, stanowiły trwałe elementy rozwoju kultury i były czynnym składnikiem życia współczesnego społeczeństwa.
2. Ochrona dóbr kultury polega na zabezpieczeniu ich przed zniszczeniem, uszkodzeniem, dewastacją, zaginięciem lub wywozem za granicę, na zapewnieniu im warunków trwałego zachowania, na opracowaniu dokumentacji naukowej, ewidencji i rejestracji oraz na ich konserwacji, restauracji lub odbudowie, opartych na zasadach naukowych.

¹⁸ Pierwotna nazwa aktu prawnego brzmiała: ustawa z dnia 15 lutego 1962 r. o ochronie dóbr kultury i muzeów i została opublikowana w Dz.U. z 1996 r. Nr 10, poz. 48. W 1996 roku tematyka muzealna została wyodrębniona z ustawy poprzez przyjęcie ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 1997 r. Nr 5, poz. 24)

Rozdział II Przedmiot ochrony

Art. 4.

Ochronie prawnej, przewidzianej w przepisach ustawy, podlegają następujące dobra kultury, zwane w ustawie „zabytkami”:

- 1) wpisane do rejestru zabytków,
- 2) wpisane w muzeach do inwentarza i wchodzące w skład bibliotek, z wyjątkiem materiałów wchodzących w skład narodowego zasobu archiwalnego, których ochronę regulują odrębne przepisy,
- 3) inne, jeżeli ich charakter zabytkowy jest oczywisty, o ile nie podlegają ochronie na podstawie odrębnych przepisów.

Art. 5.

Pod względem rzeczowym przedmiotem ochrony mogą być w szczególności:

- 1) dzieła budownictwa, urbanistyki i architektury, niezależnie od ich stanu zachowania, jak historyczne założenia urbanistyczne miast i osiedli, parki i ogrody dekoracyjne, cmentarze, budowle i ich wnętrza wraz z otoczeniem oraz zespoły budowlane o wartości architektonicznej, a także budowle mające znaczenie dla historii budownictwa;
- 2) obiekty etnograficzne, jak typowe układy zabudowy osiedli wiejskich i budowle wiejskie szczególnie charakterystyczne oraz wszelkie urządzenia, narzędzia i przedmioty będące świadectwem gospodarki, twórczości artystycznej, pojęć, obyczajów i innych dziedzin kultury ludowej;
- 3) dzieła sztuk plastycznych – rzeźby, malarstwa, dekoracji, grafiki i iluminatorstwa, rzemiosł artystycznych, broni, strojów, numizmatyki i sfragistyki;
- 4) pamiątki historyczne, jak militaria ruchome, pola bitew, miejsca upamiętnione walkami o niepodległość i sprawiedliwość społeczną, obozy zagłady oraz inne tereny, budowle i przedmioty związane z ważnymi wydarzeniami historycznymi lub z działalnością instytucji i wybitnych osobistości historycznych;
- 5) obiekty archeologiczne i paleontologiczne, jak ślady terenowe pierwotnego osadnictwa i działalności człowieka, jaskinie, kopalnie prądziejowe, grodziska, cmentarzyska, kurhany oraz wszelkie wytwory dawnych kultur;
- 6) obiekty techniki i kultury materialnej, jak stare kopalnie, huty, warsztaty, budowle, konstrukcje, urządzenia, środki transportu, maszyny, narzędzia, instrumenty naukowe i wyroby szczególnie charakterystyczne dla dawnych i nowoczesnych form gospodarki, techniki i nauki, gdy są unikatami lub wiążą się z ważnymi etapami postępu technicznego;
- 7) rzadkie okazy przyrody żywej lub martwej, jeżeli nie podlegają przepisom o ochronie przyrody;
- 8) materiały biblioteczne, jak rękopisy, autografy, iluminacje, starodruki, pierwodruki, druki-unikaty i inne cymelia, mapy, plany, nuty, ryciny, inne zapisy obrazu lub dźwięku, instrumentaria, oprawy;
- 9) kolekcje i zbiory, posiadające wartość artystyczną lub historyczną jako całość, niezależnie od rodzaju i wartości poszczególnych składników, jeżeli nie wchodzi w skład narodowego zasobu archiwalnego;

- 10) pracownie i warsztaty wybitnych twórców i działaczy, jak również dokumenty i przedmioty związane z ich życiem i działalnością;
- 11) inne przedmioty nieruchome i ruchome, zasługujące na trwałe zachowanie ze względu na ich wartość naukową, artystyczną lub kulturalną;
- 12) krajobraz kulturowy w formie ustanawianych stref ochrony konserwatorskiej, rezerwatów i parków kulturowych.

[...]

Art. 11

1. Obowiązkiem wojewodów i organów jednostek samorządu terytorialnego jest dbałość o dobra kultury i podejmowanie działań ochronnych oraz uwzględnianie zadań ochrony zabytków, między innymi w wojewódzkich i miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, w budżetach i w prawie miejscowym.
2. Plany, o których mowa w ust. 1, uzgadniane są z właściwym wojewódzkim konserwatorem zabytków.

[...]

Art. 25.

1. Właściciel i użytkownik zabytku, w zakresie określonym przepisami prawa, obowiązany jest dbać o jego zachowanie, a w szczególności:
 - 1) zabezpieczyć przed zniszczeniem, uszkodzeniem i dewastacją,
 - 2) niezwłocznie zawiadomić właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków o wydarzeniach mogących mieć wpływ ujemny na stan i zachowanie zabytku,
 - 3) zawiadomić w ciągu jednego miesiąca wojewódzkiego konserwatora zabytków o przejściu własności zabytku na inną osobę lub o oddaniu zabytku nieruchomości w całości lub w części w użytkowanie, najem lub dzierżawę.
2. Ponadto właściciel zarejestrowanego zabytku ruchomego obowiązany jest:
 - 1) zawiadomić w ciągu jednego miesiąca wojewódzkiego konserwatora zabytków o zmianie miejsca przechowania zabytku ruchomego,
 - 2) na podstawie decyzji wojewódzkiego konserwatora zabytków używać zabytek dla celów wystawienniczych lub badawczych na okres nie dłuższy od sześciu miesięcy w ciągu każdych pięciu lat.

Art. 25a.

Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego określi, w drodze rozporządzenia, zasady zabezpieczenia zabytków przed zniszczeniem, uszkodzeniem, dewastacją i zaginięciem, w tym w szczególności na wypadek katastrofy, klęski żywiołowej lub konfliktu zbrojnego, uwzględniając zasady sporządzania planów ochrony, siły i środki do realizacji prac zabezpieczających, organizację ochrony na szczeblu ogólnokrajowym, wojewódzkim, powiatowym i gminnym oraz w ramach instytucji będących w posiadaniu zabytków, a także zadania związane z objęciem zabytków ochroną specjalną.

Art. 25b.

1. Koordynację przedsięwzięć związanych z ochroną dóbr kultury w razie konfliktu zbrojnego zapewnia Polski Komitet Doradczy, zwany dalej Komitetem.
2. Komitet jest organem pomocniczym Rady Ministrów.

3. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, skład Komitetu, jego organizację, zakres i tryb działania oraz sposób finansowania jego działalności, uwzględniając zapewnienie realizacji Konwencji o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego oraz w szczególności zasady powoływania i odwoływania przewodniczącego, sekretarza, członków Komitetu oraz ich liczbę, obowiązki i uprawnienia, procedury głosowania, zasady pokrywania kosztów związanych z działalnością Komitetu oraz obsługą administracyjną, a także obowiązek składania sprawozdań z działalności Komitetu Prezesowi Rady Ministrów
[...]

Art. 27.

1. Bez zezwolenia właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków nie wolno zabytków przerabiać, odnawiać, rekonstruować, konserwować, zabudowywać, odbudowywać, zdobić, uzupełniać, rozkopywać ani dokonywać żadnych innych zmian.
2. Bez zezwolenia właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków nie wolno przemieszczać zabytków nieruchomości z naruszeniem skomponowanego lub ustalonego tradycją układu terenowego ani też przenosić lub wnosić zabytków ruchomych z naruszeniem skomponowanych lub ustalonych tradycją wewnątrz budownictwa świeckiego i sakralnego.
3. Przepis ust. 1 stosuje się również do robót mogących przyczynić się do zeszpecenia otoczenia zabytku nieruchomego lub widoku na ten zabytek. 4. Udzielenie zezwolenia na roboty wymienione w ust. 1–3 wojewódzki konserwator zabytków może uzależnić od wykonania badań i dokumentacji zabytku. [...]
[...]

Art. 37.

1. W razie uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub wywiezienia dobra kultury bez zezwolenia za granicę, bądź też nie zapewnienia dobru kultury, pomimo wezwania ze strony organu służby konserwatorskiej, należytych warunków konserwacji, starosta z urzędu lub na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków wydaje decyzję o zabezpieczeniu tego dobra kultury w formie ustanowienia tymczasowego zajęcia aż do chwili usunięcia niebezpieczeństwa.
2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się do nieruchomości dóbr kultury nie wpisanych do rejestru zabytków.
3. Tymczasowe zajęcie polega na przeniesieniu ruchomego dobra kultury, w zależności od przedmiotu, do muzeum, archiwum lub biblioteki, w stosunku zaś do zabytku nieruchomego na oddaniu go w zarząd gminie, bądź innym właściwym organom samorządu województwa lub powiatu.
[...]

Rozdział IX Kolekcja

Art. 55.

Kolekcja (zbiór) jest to zespół ruchomych dóbr kultury, przechowywanych w jednym miejscu i nie stanowiący muzeum.
[...]

Rozdział XIII Przepisy karne

Art. 74.

1. Kto bez zezwolenia wywozi zabytek za granicę lub po wywiezieniu za granicę nie sprowadza go do kraju w terminie ustalonym w zezwoleniu, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

2. Jeżeli sprawca działa nieumyślnie, podlega grzywnie albo karze ograniczenia wolności.

3. Sąd może orzec przepadek zabytku, choćby nie był własnością sprawcy

Art. 75.

Kto w celu przeszkodzenia w wykonaniu przez organ służby konserwatorskiej obowiązków wynikających z niniejszej ustawy utrudnia lub uniemożliwia dostęp do przedmiotów zabytkowych, udziela świadomie fałszywych informacji lub działa w inny złośliwy sposób, podlega grzywnie albo karze ograniczenia wolności .

Art. 76.

1. Kto zbywa lub pośredniczy w zbyciu zabytku, a także wykopaliska lub znaleźiska archeologicznego, jeżeli na podstawie towarzyszących okoliczności powinien przypuszczać, że nabywca zamierza wywieźć je za granicę bez zezwolenia, w razie gdy wywóz lub jego usiłowanie rzeczywiście nastąpiły, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2 .

2. Nie podlega karze, kto o transakcji wymienionej w ust. 1 zawiadomił organy służby konserwatorskiej dostatecznie wcześniej, aby można było zapobiec wywozowi.

Art. 77.

Kto:

- 1) prowadzi prace konserwatorskie albo prace wykopaliskowe bez wymaganego zezwolenia,
- 2) prowadząc roboty budowlane lub ziemne nie zawiadomi niezwłocznie wojewódzkiego konserwatora zabytków o ujawnieniu przedmiotu posiadającego cechy zabytku albo do czasu doręczenia odpowiednich zarządzeń tego konserwatora nie zabezpieczy odkrytego przedmiotu lub nie wstrzyma robót mogących go zniszczyć lub uszkodzić,
- 3) znalazł przedmiot archeologiczny lub odkrył wykopalisko i nie zawiadomił o tym w ciągu jednego miesiąca wojewódzkiego konserwatora zabytków albo wójta lub burmistrza (prezydenta miasta lub nie zabezpieczył znalezionego przedmiotu albo odkrytego wykopaliska, podlega karze aresztu albo grzywny.

Art. 78.

Kto będąc właścicielem lub użytkownikiem zabytku:

- 1) nie zabezpieczy zabytku przed zniszczeniem, dewastacją lub uszkodzeniem,
- 2) nie zawiadomi wojewódzkiego konserwatora zabytków:
 - a) o wydarzeniach mogących mieć ujemny wpływ na stan i zachowanie zabytku,

- b) o przejściu własności lub użytkowania zabytku na inną osobę,
- c) o nabyciu zarejestrowanego zabytku w drodze spadku lub zapisu albo
- d) o zmianie miejsca, w którym się znajduje zarejestrowany zabytek ruchomy, podlega karze aresztu albo grzywny.

Art. 79–80 [skreślone]

Art. 81.

Niezależnie od postępowania karnego lub postępowania w sprawach o wykroczenia organy służby konserwatorskiej mają prawo przywrócić zabytek do poprzedniego stanu i do poprzedniego miejsca przechowania na koszt sprawcy.

[...]

12.

Zarządzenie nr Pf 27 Ministra Kultury i Sztuki z dnia 10 maja 1982 r. w sprawie zasad i organizacji ochrony dóbr kultury na wypadek konfliktu zbrojnego¹⁹

[Źródło: dokument udostępniony przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego]

Na podstawie art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 16 lutego 1961 r. o zakresie działania Ministra Kultury i Sztuki (Dz. U. Nr 10, poz. 53), art. 8 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 15 lutego 1962 r. o ochronie dóbr kultury i o muzeach (Dz. U. Nr 10, poz. 48) oraz § 18 pkt 1 uchwały Nr 111/73 Rady Ministrów z dnia 18 maja 1973 r. w sprawie obrony cywilnej (Biuletyn KOK nr 16-A, poz. 85) – zarządza się, co następuje:

§ 1.

1. Naczelne i terenowe organy administracji państwowej, Polska Akademia Nauk, władze naczelne związków zawodowych, organizacji społecznych i spółdzielczych realizują przedsięwzięcia w zakresie ochrony dóbr kultury na wypadek konfliktu zbrojnego, zgodnie z przepisami zarządzenia.

2. Organy wymienione w ust. 1, którym podporządkowane są jednostki organizacyjne posiadające dobra kultury, obejmują swoją działalnością dotyczącą ochrony dóbr kultury na wypadek konfliktu zbrojnego, w szczególności:

- 1) muzea,
- 2) biblioteki,
- 3) archiwa,
- 4) inne jednostki organizacyjne, w których posiadaniu znajdują się dobra kultury,
- 5) zarejestrowane kolekcje i zbiory dóbr kultury znajdujące się poza muzeami,
- 6) zabytki nieruchome.

3. Prace w zakresie ochrony dóbr kultury na wypadek konfliktu zbrojnego prowadzone są w ramach przedsięwzięć obrony cywilnej.

§ 2.

Organy i jednostki organizacyjne wymienione w § 1 w zakresie ochrony dóbr kultury na wypadek konfliktu zbrojnego obowiązane są:

- 1) w czasie pokoju:

¹⁹ Zniesiona klauzula tajności na podstawie art. 181 ust. 1 ustawy z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 742).

- a) dokonać ustaleń, które dobra kultury (wg ich rodzajów) będą podlegały ochronie, w jakiej formie i zakresie,
 - b) sporządzić wykazy nieruchomości dóbr kultury przewidzianych do objęcia pracami zabezpieczającymi w okresie zagrożenia i wojny,
 - c) sporządzić wykazy ruchomych dóbr kultury przewidzianych do rozśrodkowania,
 - d) sukcesywnie przygotowywać opakowania potrzebne do przeprowadzenia rozśrodkowania (ewakuacji) ruchomych dóbr kultury,
 - e) wyznaczyć i przygotować pomieszczenia dla ukrycia dóbr kultury podlegających rozśrodkowaniu oraz dla pozostałych na miejscu w rejonie posesji jednostki organizacyjnej,
 - f) zapewnić odpowiednie siły i środki dla wykonania zadań w przedmiocie ochrony dóbr kultury,
 - g) opracować plan ochrony dóbr kultury zawierający przedsięwzięcia i czynności przewidziane do realizacji w czasie zagrożenia i wojny,
- 2) podczas podwyższenia gotowości obronnej państwa (stosownie do podejmowanych decyzji przez Komitet Obrony Kraju):
- a) zgodnie z wcześniej opracowanym planem, wykonać w trybie nadzwyczajnym brakujące opakowania dla rozśrodkowywanych ruchomych dóbr kultury oraz dla zdemontowanych elementów wystroju architektonicznego obiektów zabytkowych,
 - b) przeprowadzić zgodnie z planem skryte rozśrodkowanie ruchomych dóbr kultury z miast uznanych za szczególnie zagrożone określonych odrębnymi przepisami,
 - c) przystąpić do wykonania prac związanych z zabezpieczeniem nieruchomości dóbr kultury,
 - d) wykonać inne zadania w zakresie ochrony dóbr kultury przewidziane na ten okres,
- 3) w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny: – przystąpić do pełnej realizacji zadań w przedmiocie ochrony dóbr kultury, zgodnie z ustaleniami i planami w tym zakresie.

§ 3.

Zobowiązuje się Generalnego Konserwatora Zabytków do ustalenia zasad i trybu postępowania w stosunku do dzieł sztuki bardzo cennych wymagających szczególnej ochrony.

§ 4.

Wprowadza się instrukcję w sprawie zasad i organizacji ochrony dóbr kultury na wypadek konfliktu zbrojnego, stanowiącą załącznik do zarządzenia.

[pominięto przepisy przejściowe i końcowe]²⁰

²⁰ Zarządzenie utraciło moc na podstawie paragrafu 18 Zarządzenia nr 23 Ministra Kultury i Sztuki z dnia 25 kwietnia 1995 r. w sprawie ochrony dóbr kultury na wypadek zagrożenia bezpieczeństwa państwa i konfliktu zbrojnego (Dz. Urz. MKiS z 1995 r. Nr 4, poz. 14).

Załącznik do zarządzenia Nr Pf 27
Ministra Kultury i Sztuki
z dnia 10 maja 1982 r.

INSTRUKCJA
W SPRAWIE ZASAD I ORGANIZACJI OCHRONY
DÓBR KULTURY NA WYPADEK KONFLIKTU ZBROJNEGO

Spis treści

ROZDZIAŁ I POSTANOWIENIA OGÓLNE

ROZDZIAŁ II ZADANIA WSTĘPNE W ZAKRESIE OCHRONY DÓBR KULTURY

Wykazy ruchomych dóbr kultury podlegających rozśrodkowaniu

Wykazy nieruchomości dóbr kultury podlegających ochronie

ROZDZIAŁ III ORGANIZACJA OCHRONY DÓBR KULTURY

Plan ochrony dóbr kultury

ROZDZIAŁ IV ZASADY OCHRONY DÓBR KULTURY

Ogólne zasady ochrony nieruchomości dóbr kultury

Siły i środki do prac zabezpieczających nieruchome dobra kultury

Ogólne zasady ochrony ruchomych dóbr kultury

Zasady rozśrodkowania

Ochrona ruchomych dóbr kultury nie objętych rozśrodkowaniem

ROZDZIAŁ V POSTANOWIENIA KOŃCOWE

ZAŁĄCZNIKI:

1. Wzór wykazu ruchomych dóbr kultury podlegających rozśrodkowaniu
2. Wzór wykazu nieruchomości dóbr kultury na terenie województwa
3. Wzór planu ochrony dóbr kultury na wypadek konfliktu zbrojnego
4. Wzór planu ochrony dóbr kultury na wypadek konfliktu zbrojnego
5. Tabełaryczne przedstawienie przedsięwzięć zabezpieczenia nieruchomości dóbr kultury
6. Wzory znaków rozpoznawczych „Konwencji Haskiej”
7. Wzory napisów na opakowaniach

Rozdział I. POSTANOWIENIA OGÓLNE

§ 1.

Podstawę prawną działalności w zakresie ochrony dóbr kultury na wypadek konfliktu zbrojnego stanowią:

- 1) Konwencja z dnia 14 maja 1954 r. o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego, zwana dalej „Konwencją Haską”;
- 2) ustawa z dnia 16 lutego 1961 r. o zakresie działania Ministra Kultury i Sztuki;
- 3) ustawa z dnia 15 lutego 1962 r. o ochronie dóbr kultury i o muzeach;
- 4) uchwała nr 111/73 Rady Ministrów z dnia 18 maja 1973 r. w sprawie obrotu cywilnej.

§ 2.

1. Ochronie na wypadek konfliktu zbrojnego podlegają wszystkie dobra kultury objęte „Konwencją Haską” oraz dobra kultury, o których mowa w ustawie z dnia 15 lutego 1962 r. o ochronie dóbr kultury i o muzeach – niezależnie od tego czyją własność stanowią lub w czyim użytkowaniu się znajdują.
2. Ochronie podlega również podstawowa dokumentacja dóbr kultury (rejestry zabytków, kartoteki ewidencyjne i fototeki zabytków, kartoteki obiektów architektury zabytkowej, dokumentacja badań naukowych nad zabytkami, księgi wpływów muzealiów, księgi inwentarzowe muzealiów, karty katalogu naukowego muzealiów, mikrofilmy muzealiów, ewidencja materiałów archiwalnych i bibliotecznych, oraz mikrofilmy najcenniejszych inkunabułów, starych druków, rękopisów, materiałów archiwalnych i bibliotecznych), a także dzieła sztuki filmowej i fonografii.

§ 3.

Ochrona dóbr kultury na wypadek konfliktu zbrojnego polega na rozśrodkowaniu i ukryciu bądź tylko na ukryciu lub zabezpieczeniu ich w obrębie nieruchomości jednostki organizacyjnej oraz na zorganizowaniu odpowiedniej ochrony nad nimi.

§ 4.

1. Dobra kultury podlegają ochronie ogólnej lub specjalnej.
2. Ochroną ogólną objęte są zabytki w rozumieniu ustawy z dnia 15 lutego 1962 r. o ochronie dóbr kultury i o muzeach.
3. Ochroną specjalną mogą być objęte zabytki, które zgodnie z „Konwencją Haską” zostały wpisane do „Międzynarodowego Rejestru Dóbr Kulturalnych Objętych Ochroną Specjalną” prowadzonego przez Dyrektora Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury (UNESCO).

§ 5.

W rozumieniu niniejszej instrukcji organami odpowiedzialnymi za prowadzenie prac w zakresie ochrony dóbr kultury na wypadek konfliktu zbrojnego są:

- 1) naczelne i terenowe organy administracji państwowej, Polska Akademia Nauk, władze naczelne związków zawodowych, organizacji społecznych i spółdzielczych;
- 2) w resorcie kultury i sztuki:
 - a) w centrali Ministerstwa Kultury i Sztuki – Generalny Konserwator Zabytków, Zarząd Muzeów i Ochrony Zabytków, Zarząd PP „Pracownie Konserwacji Zabytków”, Naczelny Zarząd Kinematografii, Departament Bibliotek, Domów Kultury i Działalności Społeczno-Kulturalnej;
 - b) wydziały kultury i sztuki urzędów wojewódzkich.

§ 6.

1. Prace przygotowawcze w zakresie ochrony dóbr kultury na wypadek konfliktu zbrojnego prowadzone są w czasie pokoju przez dyrektorów (kierowników) muzeów, bibliotek i archiwów, jak również innych instytucji i jednostek organizacyjnych posiadających dobra kultury, zwanych dalej „kierownikami jednostek organizacyjnych”.

2. Prace, o których mowa w ust. 1, dotyczące dóbr kultury wpisanych do rejestru zabytków prowadzone są przez wojewódzkich konserwatorów zabytków, lub na ich zlecenie przez osoby (instytucje), których własność te dobra stanowią, bądź są w ich użytkowaniu.

3. Prace, o których mowa w ust. 1, dotyczące nieruchomości dóbr kultury, które znajdują się w wykazie zatwierdzonym przez Ministra Kultury i Sztuki prowadzi także PP Pracownia Konserwacji Zabytków, które jako przedsiębiorstwo specjalistyczne opracowuje metody i sposoby zabezpieczenia tych obiektów.

§ 7.

1. Prace organizacyjno-przygotowawcze w zakresie ochrony dóbr kultury prowadzi się z zachowaniem przepisów o ochronie tajemnicy państwowej i służbowej.

2. Szczególnej ochronie podlegają miejsca rozśrodkowania ruchomych dóbr kultury, których znajomość powinna być ograniczona do ścisłego kierownictwa jednostki organizacyjnej.

§ 8.

1. Podjęcie czynności mających na celu ochronę dóbr kultury znajdujących się w kościołach, bądź będących w posiadaniu związków wyznaniowych, jak również typowanie kościołów, klasztorów i innych miejsc kultu religijnego jako miejsce ukryć dóbr kultury wymaga każdorazowego uzgodnienia z Urzędem do Spraw Wyznań.

2. Uzgodnienia, o których mowa w ust. 1, dokonują na wniosek kierowników jednostek organizacyjnych, odpowiedzialnych za prowadzenie prac nad ochroną dóbr kultury, organy wymienione w § 5.

Rozdział II. ZADANIA WSTĘPNE W ZAKRESIE OCHRONY DÓBR KULTURY

§ 9.

1. Ruchome dobra kultury, które na wypadek konfliktu zbrojnego podlegają ochronie poprzez rozśrodkowanie, obejmują:

1) muzealia – stanowiące rzadkie i wyjątkowe dzieła o światowym znaczeniu, unikalne w skali krajowej, prekursorskie pod względem formy lub techniki, które z uwagi na swoje znaczenie wymienione są w podręcznikach historii sztuki i innych opracowaniach (bez względu na czas ich wykonania), a także przedmioty wykonane z cennych metali, zdobione szlachetnymi kamieniami itp. Ponadto rozśrodkowaniu podlega również podstawowa dokumentacja dóbr kultury w rozumieniu § 2 ust. 2 instrukcji,

2) materiały biblioteczne – posiadające charakter unikalny, lub o szczególnej wartości naukowej i zabytkowej, ponadto rzadkie i szczególnie cenne

druki, inne cymelia oraz mikrofilmy wymienionych materiałów bibliotecznych, a także inwentarze zbiorów specjalnych jak skorowidze, katalogi, księgi nabytków itp.,

3) materiały archiwalne – posiadające największą wartość historyczną, naukową, kulturalną, polityczną, gospodarczą lub zabytkową oraz ewidencja materiałów archiwalnych jak: inwentarze, spisy, księgi nabytków itp. a także mikrofilmy w. w. materiałów.

2. Spośród ruchomych dóbr kultury przewidzianych do rozśrodkowania wydziela się grupę najcenniejszych obiektów (muzealiów, materiałów bibliotecznych i archiwalnych), które otacza się szczególną ochroną.

3. Zaliczenia ruchomych dóbr kultury do grupy przewidzianej do rozśrodkowania dokonują kierownicy jednostek organizacyjnych zobowiązani do prowadzenia prac związanych z ochroną tych dóbr. Fakt ten odnotowują w księdze inwentarzowej muzealiów (w inwentarzach materiałów bibliotecznych i archiwalnych).

Wykazy ruchomych dóbr kultury podlegających rozśrodkowaniu

§ 10.

1. Jednostki organizacyjne podczas prac przygotowawczych sporządzają wykazy ruchomych dóbr kultury (muzealiów, materiałów bibliotecznych i archiwalnych), które podlegają ochronie poprzez rozśrodkowanie.

2. Wykazy sporządza się na podstawie ksiąg inwentarza muzealiów, inwentarzy materiałów archiwalnych i bibliotecznych, rejestru zabytków, katalogu zabytków i innych materiałów ewidencyjnych wg rodzajów muzealiów, lub zespołów archiwalnych i bibliotecznych w 4-ch egzemplarzach.

3. Trzy egzemplarze wykazów, o których mowa w ust. 2, stanowią załączniki planu ochrony dóbr kultury (§ 12), natomiast czwarty egzemplarz, kierownicy jednostek organizacyjnych wręczają wyznaczonym pracownikom, odpowiedzialnym za przeprowadzenie rozśrodkowania.

4. Wzór wykazu przedstawia załącznik nr 1.

Wykaz nieruchomości dóbr kultury podlegających ochronie

§ 11.

1. Jednostki organizacyjne podczas prac przygotowawczych przygotowują wykazy nieruchomości dóbr kultury w których wymienia się poszczególne obiekty zabytkowe podlegające zabezpieczeniu.

2. Pracami zabezpieczającymi obejmuje się obiekty znajdujące się na terenie miast uznanych za szczególnie zagrożone, jak również najcenniejsze obiekty znajdujące się poza granicami tych miast.

Do obiektów tych zalicza się:

1) zabytki architektury, budownictwa i ich zespoły o najwyższej wartości artystycznej, historycznej, czy naukowej w skali światowej, a w szczególności obiekty wpisane na Listę Dziedzictwa Światowego na podstawie Konwencji z dnia 16 XI 1972 r. w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego,

- 2) zabytki architektury, budownictwa i ich zespoły reprezentatywne w skali krajowej przez swe walory artystyczne, historyczne, czy naukowe dla danego okresu, rodzaju lub grupy artystyczno-historycznej, a także prekursorskie pod względem stylistycznym, typologicznym, technicznym itp., jak również zabytki o mniejszych wartościach, ale unikalnych w skali kraju,
- 3) zabytki architektury, budownictwa i ich zespoły o niewielkich lub minimalnych wartościach naukowych, lub artystycznych, ale o dużych wartościach historycznych z racji związku z osobami, czy wydarzeniami o pierwszorzędym, ogólnonarodowym czy ogólnoswiatowym znaczeniu.
3. Wyboru obiektów z równoczesnym określeniem sposobów i zakresu wykonania prac zabezpieczających dokonują wojewódzcy konserwatorzy zabytków przy udziale przedstawicieli oddziałów PP PKZ i użytkowników obiektów.
4. Wykazy nieruchomości dóbr kultury podlegających zabezpieczeniu sporządzają:
 - 1) dla obiektów zabezpieczanych przez PP PKZ – terenowe oddziały PP PKZ i Zarząd PP PKZ,
 - 2) dla pozostałych obiektów na terenie województwa – Wojewódzki Konserwator Zabytków na wniosek i przy współudziale użytkowników obiektów.
5. W wykazach nieruchomości dóbr kultury zabezpieczonych przez PP PKZ ujmuje się najcenniejsze obiekty.
6. Wzór wykazu przedstawia zał. nr 2.
7. Zbiorczy wykaz nieruchomości dóbr kultury sporządzony przez Zarząd PP PKZ zaakceptowany przez Generalnego Konserwatora Zabytków jest podstawą do ustalenia zadań dla jednostek organizacyjnych PP PKZ w zakresie prac zabezpieczających nieruchome dobra kultury realizowanych w czasie podwyższenia gotowości obronnej państwa i w czasie wojny.
8. Zbiorczy wykaz nieruchomości dóbr kultury podlegających zabezpieczeniu na terenie województwa, sporządzony przez wojewódzkiego konserwatora zabytków i zaakceptowany przez wojewodę (prezydenta miasta stopnia wojewódzkiego) jest podstawą do ustalenia zadań dla wyznaczonych terenowych przedsiębiorstw specjalistycznych (poza oddziałami PKZ) i zakresu prac zabezpieczających nieruchome dobra kultury realizowanych podczas podwyższania gotowości obronnej państwa i w czasie wojny.

ROZDZIAŁ III. ORGANIZACJA OCHRONY DÓBR KULTURY

Plan ochrony dóbr kultury

§ 12.

1. Przedsięwzięcia oraz niezbędne ustalenia w przedmiocie ochrony dóbr kultury podejmowane w czasie wojny i przewidziane do wykonania podczas podwyższenia gotowości obronnej państwa, a także potrzeby w zakresie opakowań, transportu, siły roboczej itp. kierownicy jednostek organizacyjnych o których mowa w § 6 wymieniają w specjalnie opracowanych planach ochrony dóbr kultury, które stanowią część składową planów obrony cywilnej (w tych jednostkach w których plany OC są opracowywane).

2. Plan ochrony dóbr kultury na wypadek konfliktu zbrojnego opracowywany przez muzea i inne jednostki organizacyjne wg wzoru stanowiącego załącznik nr 3 składa się z dwóch zasadniczych części:

- część pierwsza – obejmuje przedsięwzięcia związane z zabezpieczeniem nieruchomości dóbr kultury,
- część druga – obejmuje przedsięwzięcia związane z zabezpieczeniem ruchomych dóbr kultury.

3. W poszczególnych częściach planu wykazuje się:

1) w części pierwszej:

- obiekty będące przedmiotem zabezpieczenia,
- czynności organizacyjno-wykonawcze związane z zabezpieczeniem obiektu, jego części, lub cennych elementów architektonicznych, rzeźb itp.,
- kalkulację potrzeb materiałowych i finansowych,
- przedsięwzięcia związane z oznakowaniem obiektu,
- czas potrzebny na wykonanie poszczególnych zamierzeń,
- osoby odpowiedzialne za wykonanie poszczególnych zadań.

2) w części drugiej:

a) w pierwszej kolejności wykazuje się przedsięwzięcia związane z rozródkowaniem ruchomych dóbr kultury:

- dane ilościowe muzealiów i podstawowej dokumentacji dóbr kultury oraz mikrofilmów (materiałów archiwalnych i bibliotecznych), według ich rodzajów z podaniem ilości sztuk oraz szacunkowego ciężaru i objętości, w obrębie danego rodzaju muzealiów (zespołów archiwalnych i bibliotecznych),
- potrzeby w zakresie opakowań,
- potrzeby w zakresie środków transportowych,
- liczbę osób niezbędną do przeprowadzenia rozródkowania,
- miejsca rozródkowania i zakres ewentualnych prac adaptacyjnych,
- kalkulację czasu niezbędnego do przeprowadzenia rozródkowania,
- osoby odpowiedzialne za wykonanie poszczególnych czynności;

b) w drugiej kolejności wykazuje się przedsięwzięcia związane z zabezpieczeniem dóbr kultury na miejscu w rejonie nieruchomości jednostki organizacyjnej a mianowicie:

- dane ilościowe muzealiów (materiałów archiwalnych i bibliotecznych wg ich rodzajów z podaniem ilości sztuk oraz szacunkowej objętości i ciężaru w ramach danego rodzaju muzealiów) zespołów archiwalnych i bibliotecznych, przewidzianych do ukrycia na miejscu,
- sposoby i miejsca zabezpieczenia,
- niezbędne prace adaptacyjne pomieszczeń zapewniające właściwe przechowanie zbiorów,
- kalkulację czasu niezbędnego do przeprowadzenia zabezpieczenia,
- liczbę osób niezbędną do przeprowadzenia zabezpieczenia,
- osobę odpowiedzialną za zabezpieczenie dóbr na miejscu,
- inne czynności związane z wykonaniem tego przedsięwzięcia.

4. Plan ochrony dóbr kultury na wypadek konfliktu zbrojnego opracowany przez jednostki organizacyjne wykonujące prace zabezpieczające nieruchomości kultury wg wzoru stanowiącego załącznik nr 4 składa się z trzech części:
 - część pierwsza – obejmuje zakres otrzymanego zadania oraz ogólną charakterystykę i położenie zabytkowych obiektów podlegających zabezpieczeniu;
 - część druga – obejmuje dokumenty technicznych projektów zabezpieczenia obiektów;
 - część trzecia – obejmuje dokumenty dotyczące organizacji robót zabezpieczających.
5. Wszelkie kalkulacje w planach ochrony dóbr kultury powinny być przedstawione w wariantach w zależności od decyzji w przedmiocie zakresu przewidywanych prac ochronnych.
6. Plany ochrony dóbr kultury (wg wz. zał. nr 4) jednostki organizacyjne realizujące zadania związane z zabezpieczeniem nieruchomości dóbr kultury opracowują na podstawie wcześniej przygotowanych „Technicznych projektów zabezpieczenia zabytkowych obiektów”.
7. „Techniczne projekty zabezpieczenia zabytkowych obiektów” opracowują biura projektowe (w tym Pracownie Projektowe PP PKZ) na zlecenie użytkowników obiektów, lub wojewódzkiego konserwatora zabytków. Jeden egzemplarz projektu otrzymuje jednostka organizacyjna realizująca zadania związane z zabezpieczeniem nieruchomości dóbr kultury.
8. Plany, o których mowa w ust. 2 i 4 sporządza się w trzech egzemplarzach.

§ 13.

1. Plany ochrony dóbr kultury zatwierdzają łącznie z planem obrony cywilnej kierownicy jednostek organizacyjnych.
2. Plany ochrony dóbr kultury przed zatwierdzeniem podlegają uzgodnieniu z jednostką nadrzędną, z wydziałem kultury i sztuki oraz z inspektoratem obrony cywilnej właściwego urzędu wojewódzkiego.
3. Oryginał zatwierdzonego planu pozostaje w jednostce organizacyjnej, drugi egzemplarz podlega przesłaniu do wydziału kultury i sztuki właściwego urzędu wojewódzkiego, a trzeci egzemplarz do jednostki nadrzędnej.

§ 14.

1. Wydziały kultury i sztuki urzędów wojewódzkich (równorzędnych) oraz jednostki nadrzędne na podstawie otrzymanych z jednostek organizacyjnych planów (§ 13 ust. 3) opracowują własne plany ochrony dóbr kultury (jako części składowe planów obrony cywilnej), a otrzymane egzemplarze planów włączają jako załączniki.
2. Plan ochrony dóbr kultury wydziału kultury i sztuki urzędu wojewódzkiego (równorzędnego) powinien zawierać następujące zagadnienia:
 - 1) ogólną charakterystykę zasobów i rozmieszczenia dóbr kultury na terenie województwa oraz stopień ich zagrożenia na wypadek konfliktu zbrojnego (w odniesieniu do nieruchomości i ruchomych dóbr kultury),
 - 2) wnioski wynikające z analizy rozmieszczenia i zagrożenia dóbr kultury na terenie województwa oraz ogólny zamiar (myśl przewodnia) ochrony dóbr kultury

na wypadek konfliktu zbrojnego (w odniesieniu do nieruchomości i ruchomych dóbr kultury),

3) organizacje ochrony nieruchomości dóbr kultury na terenie województwa z podaniem ilości i rodzajów obiektów planowanych do zabezpieczenia, sposobów ich zabezpieczenia, potrzebnych i posiadanych sił i środków oraz czasu wykonania przedsięwzięcia itp.,

4) organizacje ochrony ruchomych dóbr kultury na terenie województwa z uwzględnieniem: ilości i rodzajów ruchomych dóbr kultury przewidzianych do rozśrodkowania oraz ukrycia na miejscu, rejonów rozśrodkowania i ukrycia dóbr kultury oraz stopnie ich przygotowania, potrzebnych i posiadanych sił i środków do przeprowadzenia operacji rozśrodkowania, stopnie ich przygotowania, kalkulacji czasu itp.,

5) plan ochrony dóbr kultury wydziału kultury i sztuki urzędu wojewódzkiego powinien również posiadać opracowane m.in. następujące załączniki:

- mapę zabytków architektury i budownictwa oraz placówek kulturalnych znajdujących się na terenie województwa (z odpowiednimi tabelami i zaznaczeniem nieruchomości dóbr kultury podlegających ochronie poprzez wykonanie prac zabezpieczających, a także wybranych elementów z planu rozśrodkowania ruchomych dóbr kultury. W przypadku posiadania dużej ilości nieruchomości dóbr kultury podlegających zabezpieczeniu, można wykazać je na odrębnym planie miasta);
- harmonogram realizacji planowanych przedsięwzięć wynikających z zestawów zadań obronnych dotyczących ochrony dóbr kultury na wypadek konfliktu zbrojnego;
- plany ochrony dóbr kultury poszczególnych jednostek organizacyjnych (nadesłane do wydziału kultury i sztuki).

§ 15.

Plan ochrony dóbr kultury wydziału kultury i sztuki po uprzednim uzgodnieniu go z właściwym wojewódzkim inspektoratem obrony cywilnej zatwierdza wojewoda (prezydent miasta stopnia wojewódzkiego) łącznie z planem obrony cywilnej wydziału.

§ 16.

Plany ochrony dóbr kultury (§ 12 i 14) podlegają uaktualnieniu każdego roku w terminie do dnia 31 marca.

ROZDZIAŁ IV. ZASADY OCHRONY DÓBR KULTURY

Ogólne zasady ochrony nieruchomości dóbr kultury

§ 17.

1. Nieruchome dobra kultury znajdujące się w miastach uznanych za szczególnie zagrożone oraz obiekty najcenniejsze poza ich granicami, o których mowa w § 11 ust. 2, podlegają zabezpieczeniu.

2. Prace zabezpieczające nieruchomości dóbr kultury realizuje się w następującej kolejności:

1) prace I kolejności obejmują:

- najcenniejsze obiekty w miastach uznanych za szczególnie zagrożone,
- najcenniejsze elementy wystroju zewnętrznego i wewnętrznego w priorytetowych obiektach położonych w miastach uznanych za szczególnie zagrożone,
- elementy wystroju zewnętrznego i wewnętrznego obiektów planowane do demontażu i ukrycia;

2) prace II kolejności obejmują:

- pozostałe obiekty w miastach uznanych za szczególnie zagrożone i najcenniejsze obiekty w pozostałych rejonach,
- najcenniejsze elementy wystroju zewnętrznego i wewnętrznego obiektów;

3) prace III kolejności obejmują:

- pozostałe prace zabezpieczające zabytkowych obiektów.

3. Przedsięwzięcia w zakresie zabezpieczania nieruchomości dóbr kultury realizuje się metodą:

- pełnego opracowania ewidencyjno-dokumentacyjnego obiektu,
- prac techniczno-inżynierskich,
- podwyższania odporności ogniowej obiektu.

4. Prace przygotowawcze w zakresie zabezpieczenia nieruchomości dóbr kultury w jednostkach organizacyjnych wykonuje się w czasie pokoju metodą pełnego opracowania ewidencyjno-dokumentacyjnego. Obejmuje ona takie przedsięwzięcia jak:

- uzupełnienie dokumentacji inżyniersko-budowlanej i konserwatorskiej obiektów zabytkowych,
- przeprowadzenie inwentaryzacji obiektów zabytkowych z ustaleniem najcenniejszych elementów proponowanych do ujęcia w planie ochrony dóbr kultury,
- sporządzenie wykazów nieruchomości dóbr kultury z ustaleniem obiektów podlegających zabezpieczeniu i sposobów ich zabezpieczenia,
- opracowanie technicznych projektów zabezpieczenia obiektów,
- opracowanie planów ochrony dóbr kultury,
- opracowanie dokumentacji mikrofilmowej, fotogrametrycznej i fotograficznej zabytkowych obiektów.

5. Organizatorami prac ewidencyjno-dokumentacyjnych przy nadzorze organów wymienionych w § 1 i koordynacji Ministra Kultury i Sztuki są: Zarząd Muzeów i Ochrony Zabytków i wojewódzcy konserwatorzy zabytków, a wykonawcami użytkownicy obiektów.

6. Prace wykonawcze dotyczące zabezpieczenia zabytkowych obiektów wykonuje się metodą realizacji prac techniczno-inżynierskich oraz metodą podwyższenia odporności ogniowej zabytkowych obiektów.

7. Realizacja zabezpieczenia nieruchomości dóbr kultury metodą prac techniczno-inżynierskich obejmuje takie przedsięwzięcie jak:

- oznakowanie obiektów specjalnymi znakami rozpoznawczymi „Konwencji Haskiej”,

- wykonanie prac inżynieryjno-budowlanych (wzmocnienie elementów, ich budowa itp.),
- wykonanie prac inżynieryjno-konserwatorskich (demontaż i ukrycie elementów itp.).

8. Metoda podwyższania odporności ogniowej obiektu obejmuje takie przedsięwzięcia jak:

- realizacja bieżących prac zabezpieczenia przeciwpożarowego obiektu,
- usunięcie zbędnych łatwopalnych elementów i materiałów z pomieszczeń obiektu,
- wykonanie pasów przeciwpożarowych wokół obiektów,
- zabezpieczenie łatwopalnych zabytkowych elementów obiektu osłoną z materiałów ogniodpornych.

9. Organizatorami wykonania prac techniczno-inżynieryjnych są – wojewódzcy konserwatorzy zabytków i użytkownicy obiektów, a wykonawcami – użytkownicy obiektów i wyznaczone jednostki specjalistyczne. Prace te są realizowane w czasie podwyższenia gotowości obronnej państwa i podczas wojny.

10. Organizatorami i wykonawcami prac podwyższenia odporności ogniowej nieruchomości dóbr kultury są bezpośredni użytkownicy obiektów oraz jednostki organizacyjne realizujące zadania zabezpieczenia zabytkowych obiektów w czasie pokoju, a częściowo w czasie podwyższenia gotowości obronnej państwa i podczas wojny.

11. Ogólne zasady zabezpieczenia nieruchomości dóbr kultury przedstawia załącznik nr 5.

§ 18.

1. Nieruchome dobra kultury szczególnie cenne, o których mowa w § 11 ust. 2 podlegają specjalnemu oznakowaniu:

1) zabytki nieruchome wpisane do „Międzynarodowego Rejestru Dóbr Kulturalnych Objętych Ochroną Specjalną” znakuje się symetrycznie trzema międzynarodowymi znakami rozpoznawczymi „Konwencji Haskiej” w układzie trójkątnym. Znaki te mogą być wymalowane na samym obiekcie lub w inny odpowiedni sposób. Znaki te powinny być dobrze widoczne za dnia tak z powietrza jak i z ziemi;

2) pozostałe zabytki nieruchome objęte ochroną ogólną (§ 4 ust. 2) znakuje się pojedynczym znakiem rozpoznawczym „Konwencji Haskiej”.

2. Znakowania zabytków dokonują jednostki organizacyjne.

3. Przystąpienie do wykonania czynności znakowania (ust. 1 i 2) następuje na podstawie oddzielnej decyzji Ministra Kultury i Sztuki przekazanej zainteresowanemu w odrębnym trybie.

4. Wzory znaków, o których mowa w ust. 1 określa zał. nr 6.

§ 19.

Przy prowadzeniu prac określonych w niniejszym rozdziale stosuje się odpowiedni przepis § 6 ust. 2.

Siły i środki do prac zabezpieczających nieruchome dobra kultury

§ 20.

1. Do realizacji prac zabezpieczających nieruchome dobra kultury jednostki organizacyjne wyznaczają spośród załogi zespoły robocze do poszczególnych obiektów lub grup obiektów.

Na kierownika zespołu wyznacza się doświadczonego pracownika specjalistę budownictwa lub określonego specjalistę konserwatora.

2. Zespoły robocze realizują w określonych obiektach prace zabezpieczające zgodnie z dokumentacją planów ochrony nieruchomych dóbr kultury.

3. Jednostki organizacyjne realizujące zadania zabezpieczenia nieruchomych dóbr kultury wykorzystują transport, środki i materiały własne oraz przydzielone w planie specjalnym.

Ogólne zasady ochrony ruchomych dóbr kultury

Zasady rozśrodkowania

§ 21.

1. Rozśrodkowaniu podlegają ruchome dobra kultury, o których mowa w § 9 ust. 1 i 2 znajdujące się w miastach uznanych za szczególnie zagrożone.

2. Rozśrodkowanie ruchomych dóbr kultury przeprowadza się w sposób skryty.

3. Organy wymienione w § 5 ustalają jednostki organizacyjne, z których przeprowadza się rozśrodkowanie dóbr kultury.

§ 22.

1. Miejsce rozśrodkowania ustala się w zasadzie na terenie macierzystego województwa. Należy typować, przynajmniej dwa miejsca (rejony) rozśrodkowania ruchomych dóbr kultury (główne i zapasowe). Powinny one znajdować się z dala od głównych szlaków komunikacyjnych i ważnych ośrodków przemysłowych oraz od wszelkich obiektów wojskowych.

2. Miejsce rozśrodkowania typuje kierownik jednostki organizacyjnej w porozumieniu z terenowymi organami administracji państwowej, a akceptują:

1) jednostkom organizacyjnym centralnego podporządkowania – organy wymienione w § 5 pkt 1, każdy w swoim zakresie działania;

2) jednostkom organizacyjnym bezpośrednio podległym Ministerstwu Kultury i Sztuki – Zarząd Muzeów i Ochrony Zabytków; Departament Bibliotek, Domów Kultury i Działalności Społeczno-Kulturalnej, Naczelny Zarząd Kinematografii;

3) jednostkom organizacyjnym podległym terenowym organom administracji państwowej – wojewodowie (prezydenci miast stopnia wojewódzkiego) na wniosek dyrektorów wydziałów kultury i sztuki urzędów wojewódzkich (równorzędnych).

3. Jednostki organizacyjne podporządkowania centralnego propozycje w sprawie miejsc rozśrodkowania uzgadniają, przed przedstawieniem do akceptacji,

z wydziałami kultury i sztuki oraz z inspektoratami obrony cywilnej właściwych urzędów wojewódzkich.

§ 23.

1. Na miejsca rozśrodkowania (ukrycia) w pierwszym rzędzie typuje się obiekty muzeów regionalnych (terenowych) lub innych instytucji kulturalno-oświatowych, odpowiadające warunkom ochrony i przechowania muzealiów.

2. Miejscami rozśrodkowania mogą być również:

– zamki, pałace, klasztory, kościoły i ich podziemia, piwnice budynków, schrony, tunele, jaskinie, kopalnie (nieczynne), wyrobiska itp.

3. Wszelkie obiekty przewidziane na miejsca rozśrodkowania powinny posiadać odpowiednie warunki zapewniające właściwe przechowywanie i ochronę przed kradzieżą i zniszczeniem.

§ 24.

Prace adaptacyjne w obiektach przewidzianych na miejsce przechowania i ukrycia rozśrodkowanych dóbr kultury powinny być prowadzone w ograniczonym zakresie już w czasie pokoju w ramach kapitalnych remontów i modernizacji oraz podczas podwyższania gotowości obronnej państwa na podstawie wcześniej opracowanej uproszczonej dokumentacji prac adaptacyjnych.

§ 25.

1. Opakowania dla zabezpieczenia przeprowadzenia rozśrodkowania ruchomych dóbr kultury przygotowuje się w czasie pokoju oraz podczas podwyższania gotowości obronnej państwa.

2. Kierownicy jednostek organizacyjnych w ramach prowadzonych prac nad ochroną dóbr kultury ustalają potrzeby w zakresie opakowań, pod względem ilości, rozmiarów i typów.

3. Po uwzględnieniu możliwości wykonania opakowań we własnym zakresie, jednostki organizacyjne mogą zlecać wykonanie brakujących opakowań odpowiednim wykonawcom.

§ 26.

Opakowaniami używanymi do zabezpieczenia dóbr kultury mogą być skrzynie, worki brezentowe lub azbestowe, rury cementowo-azbestowe i inne przydatne rodzaje opakowań.

§ 27.

Wzory potrzebnych opakowań dla poszczególnych rodzajów muzealiów, materiałów bibliotecznych i archiwalnych, ustalają we własnym zakresie kierownicy zainteresowanych jednostek organizacyjnych.

§ 28.

1. Do rozśrodkowania ruchomych dóbr kultury jednostki organizacyjne wykorzystują transport własny i przydzielony.

2. Transport przydzielony jednostki organizacyjne otrzymują w trybie określonym odrębnymi przepisami.

3. Potrzeby w zakresie transportu określa się na podstawie ilości dóbr kultury przewidzianych do rozśrodkowania, ich ciężaru i objętości, ładowności środków transportowych, oraz odległości do miejsca rozśrodkowania.

§ 29.

Środki transportowe w czasie rozśrodkowania dóbr kultury powinny być wykorzystane w sposób zorganizowany i najbardziej efektywny. Należy też przewidzieć organizację prac załadowczych i wyładowczych oraz wyznaczenie i przygotowanie podjazdów itp.

§ 30.

1. Do prac przygotowawczych i sprawnego przeprowadzenia rozśrodkowania kierownicy jednostek organizacyjnych wyznaczają z podległego personelu specjalistyczne zespoły robocze. Na kierownika zespołu wyznacza się odpowiedzialnego pracownika jednostki organizacyjnej.

2. Kierownicy jednostek organizacyjnych określają w sposób szczegółowy zakres czynności dla poszczególnych zespołów.

§ 31.

1. Do prac związanych z ochroną dóbr kultury mogą być wykorzystani studenci szkół wyższych (na podstawie odrębnych przepisów). W sprawach tych kierownicy jednostek organizacyjnych nawiązują bezpośrednie kontakty z rektorami tych uczelni.

2. Do prac związanych z rozśrodkowaniem ruchomych dóbr kultury w dużych muzeach mogą być wykorzystani także pracownicy innych miejscowych muzeów. W tym celu zainteresowani kierownicy jednostek organizacyjnych powinni dokonać odpowiednich uzgodnień.

§ 32.

1. Rozśrodkowanie ruchomych dóbr kultury przeprowadza się stosownie do decyzji Ministra Kultury i Sztuki i według zasad ustalonych w planie ochrony dóbr kultury.

2. Po otrzymaniu decyzji, o której mowa w ust. 1, kierownicy jednostek organizacyjnych instruują kierowników specjalistycznych zespołów roboczych, wymienionych w § 30 ust. 1, i nakazują im przystąpienie do realizacji zadań w zakresie rozśrodkowania ruchomych dóbr kultury.

§ 33.

1. Dobra kultury umieszcza się w opakowaniach wraz z ich spisem, sporządzonym w dwóch egzemplarzach. Drugi egzemplarz spisu dołącza się do wykazu, o którym mowa w § 10 ust. 3.

2. Na opakowaniach umieszcza się napis o treści: „Dobra kultury – własność (podać nazwę jednostki organizacyjnej)” oraz numer opakowania.

3. Wzory napisów określa załącznik nr 7.

§ 34.

Prace załadowcze i wyładownicze należy prowadzić w sposób zorganizowany, szybko i sprawnie, przestrzegając przepisów bhp i obowiązujących norm załadowczych.

§ 35.

1. Formowanie kolumn i ich przejazd powinny się odbywać zgodnie z ogólnie obowiązującymi w tym zakresie przepisami.

2. Na kierownika kolumny wyznacza się odpowiedzialnego pracownika jednostki organizacyjnej, któremu wręcza się imienne upoważnienie, czwarty egzemplarz wykazu (§ 10 ust. 3 i § 33 ust. 1) oraz dokumenty przewozowe.

3. Kierownikiem kolumny powinna być w zasadzie ta osoba, która pozostaje w miejscu rozśrodkowania i ma zlecone sprawowanie ochrony nad rozśrodkowanymi dobrami kultury.

4. W przypadku rozśrodkowania dóbr kultury do muzeów terenowych lub innych obiektów, gdzie może być im zapewniona ochrona i konserwatorskie zabezpieczenie przez miejscowy personel, można zrezygnować z wyznaczenia osoby do sprawowania ochrony, o której mowa w ust. 3, po uprzednim protokólnym przekazaniu dóbr kultury.

5. Przez sprawowanie ochrony, o której mowa w ust. 3 i 4, należy rozumieć również zorganizowanie samej ochrony na miejscu przechowywania dóbr kultury, jak też nawiązanie współpracy w tym zakresie z terenowymi władzami, a w szczególności z organami Milicji Obywatelskiej.

6. Do kolumny transportowej przydziela się niezbędną ilość pracowników dla przeprowadzenia wyładowania dóbr kultury w miejscu rozśrodkowania. Pracownicy ci w czasie transportowania stanowią ochronę tych dóbr.

Ochrona ruchomych dóbr kultury nie objętych rozśrodkowaniem

§ 36.

1. Ruchome dobra kultury nie objęte rozśrodkowaniem podlegają ochronie na miejscu w obrębie nieruchomości jednostki organizacyjnej.

2. Przedsięwzięcia zabezpieczające na miejscu powinny zapewniać właściwe warunki przechowywania i ochrony dóbr kultury. Może to być np. złożenie dóbr kultury w odpowiednio przystosowanych piwnicach lub pomieszczeniach parteryowych, zakopanie w ziemi w odpowiednich opakowaniach itp.

§ 37.

Przy prowadzeniu prac określonych w niniejszym rozdziale stosuje się odpowiednio przepis § 6 ust. 2.

ROZDZIAŁ V. POSTANOWIENIA KOŃCOWE

§ 38.

Zasady określone w niniejszej instrukcji stosuje się przy organizacji ochrony zbiorów przyrodniczych (zoologicznych, botanicznych) i innych przedmiotów

zasługujących na trwałe zachowanie ze względu na ich wartość naukową, artystyczną lub kulturalną.

§ 39.

W sytuacji, gdy planowe prace związane z ochroną dóbr kultury nie zostały w całości wykonane (na przykład nie przeprowadzono rozśrodkowania), kierownicy jednostek organizacyjnych zobowiązani są do podjęcia niezbędnych środków zmierzających do zabezpieczenia dóbr kultury na miejscu, co powinno być przewidziane w planie ochrony dóbr kultury jako jeden z wariantów ochrony.

§ 40.

1. Przepisy niniejszej instrukcji regulują w sposób ramowy zakres zamierzeń organizacyjnych i podejmowanych przedsięwzięć nad ochroną dóbr kultury na wypadek konfliktu zbrojnego.

2. Kierownicy jednostek organizacyjnych w miarę potrzeby wydadzą, w oparciu o przepisy niniejszej instrukcji i wytyczne organów wymienionych w § 5, szczegółowe wytyczne o charakterze wewnętrznym.

§ 41.

1. W stosunku do ruchomych dóbr kultury znajdujących się poza macierzystymi jednostkami, lub będących w depozycie, kierownicy jednostek organizacyjnych podejmują decyzję ich zabezpieczenia w zależności od sytuacji, mając na uwadze skuteczność przewidywanego przedsięwzięcia ochronnego.

2. W stosunku do dóbr kultury znajdujących się czasowo poza granicami kraju, tryb postępowania regulują odrębne przepisy.

§ 42.

Dyrektorzy muzeów współpracują z kierownikami, właściwych terenowo, jednostek organizacyjnych PP Dzieła Sztuki i Antyki „Desa” oraz innych instytucji, organizacji społecznych, związków wyznaniowych, a także z osobami prywatnymi w zakresie objęcia ochroną i zabezpieczeniem organizowanym przez muzea dzieł sztuki o znaczeniu muzealnym znajdujących się w posiadaniu tych jednostek lub osób prywatnych.

§ 43.

Sprawy wydatków finansowych, związanych z organizacją ochrony dóbr kultury na wypadek konfliktu zbrojnego regulują odrębne przepisy.

Załącznik nr 1

.....
 Nazwa jednostki organizacyjnej

WYKAZ

Muzealiów (mat. bibliotecznych, archiwalnych) podlegających rozśrodkowaniu.

Lp.	Wyszczególnienie	Ilość sztuk	Nr kolejny księgi inwentarza muzealiów	Nr opakowania (skrzyni) w którym się znajduje	Uwagi
1	2	3	4	5	6
	<u>MALARSTWO</u> <u>RZEŻBA</u> <u>SZKŁO I PORCELANA</u> <u>WYROBY ZŁOTNICZE I JUBILERSKIE</u> <u>METALE I INSTRUMENTY</u> <u>TKANINY</u> <u>MEBLE</u> <u>NUMIZMATYKA</u> <u>GRAFIKA</u> itd.				

Uwaga: wykazy sporządza się oddzielnie dla poszczególnych rodzajów muzealiów

Załącznik nr 2

WYKAZ

Nieruchomych dóbr kultury na terenie województwa.
 zabezpieczonych przez. *

Lp.	Obiekt podlegający zabezpieczeniu	Miejscowość	Elementy obiektu podlegające zabezpieczeniu	Proponowany sposób zabezpieczenia	Niezbędne siły i czas na wykonanie zadania	Jednostka zabezpieczająca
1	2	3	4	5	6	7

* Zabezpieczonych przez:
 a) oddziały PP PKZ
 b) jednostki specjalistyczne województwa.

Załącznik nr 3

„Zatwierdzam”

dnia..... 19.... r.

TAJNE

Egz. nr

/po wypełnieniu/

PLAN

OCHRONY DÓBR KULTURY NA WYPADEK KONFLIKTU ZBROJNEGO

.....

(nazwa jednostki organizacyjnej)

Uzgodniono:

CZĘŚĆ I

Zamierzenia związane z zabezpieczeniem nieruchomości dóbr kultury

1. OBIEKTY BĘDĄCE PRZEDMIOTEM ZABEZPIECZENIA
2. CZYNNOŚCI ORGANIZACYJNO-WYKONAWCZE ZWIĄZANE Z ZABEZPIECZENIEM OBIEKTU
3. KAKULACJE POTRZEB MATERIAŁOWYCH I PIENIĘŻNYCH
4. PRZEDSIĘWZIĘCIA ZWIĄZANE Z OZNAKOWANIEM OBIEKTU
5. CZAS POTRZEBNY NA WYKONANIE POSZCZEGÓLNYCH ZAMIERZEŃ
6. OSOBY ODPOWIEDZIALNE ZA WYKONANIE POSZCZEGÓLNYCH ZADAŃ

CZĘŚĆ II

Zamierzenia związane z zabezpieczeniem ruchomych dóbr kultury

A. ZAMIERZENIA ZWIĄZANE Z ROZŚRODKOWANIEM RUCHOMYCH DÓBR KULTURY

1. DANE ILOŚCIOWE MUZEALIÓW (MATERIAŁÓW ARCHIWALNYCH, BIBLIOTECZNYCH) podlegających rozśrodkowaniu

Lp.	Wyszczególnienie	Ilość sztuk	Szacunkowe dane			Uwagi
			objętość w m ³	ciężar w kg	potrzeby opakowań	
1	2	3	4	5	6	7
1	Malarstwo	43	64,5	107,5	28	
2	Rzeźby		6,0	8,0		
3	Szkło					
4					
Ogółem						

Uwaga: w liczniku podaje się wielkości dotyczące całości muzealiów przewidzianych do rozśrodkowania a w mianowniku wielkości dotyczące tylko najbardziej cennych spośród tych muzealiów.

2. POTRZEBY W ZAKRESIE OPAKOWAŃ
3. POTRZEBY W ZAKRESIE ŚRODKÓW TRANSPORTOWYCH
4. LICZBA OSOB NIEZBĘDNA DO PRZEPROWADZENIA ROZŚRODKOWANIA
5. MIEJSCA ROZŚRODKOWANIA I ZAKRES PRAC ADAPTACYJNYCH
6. KALKULACJE CZASU NIEZBĘDNEGO DO PRZEPROWADZENIA ROZŚRODKOWANIA

7. OSOBY ODPOWIEDZIALNE ZA WYKONANIE POSZCZEGÓLNYCH CZYNNOŚCI

B. ZAMIERZENIA ZWIĄZANE Z ZABEZPIECZENIEM DÓBR KULTURY NA MIEJSCU

1. SPOSOBY I MIEJSCA ZABEZPIECZENIA
2. KALKULACJE CZASU NIEZBĘDNEGO DO PRZEPROWADZENIA ZABEZPIECZENIA DÓBR KULTURY
3. LICZBA OSÓB NIEZBĘDNA DO PRZEPROWADZENIA ZABEZPIECZENIA
4. OSOBA ODPOWIEDZIALNA ZA ZABEZPIECZENIE DÓBR KULTURY NA MIEJSCU
5. INNE ZAMIERZENIA (CZYNNOŚCI)

Uwaga:

1. W poszczególnych punktach obu części planu – odpowiednio do treści ich tytułów – należy podać przedsięwzięcia dokonane i przewidywane do wykonania oraz zasadnicze ustalenia w zakresie potrzeb materiałowych, środków transportowych, czasu niezbędnego na wykonanie przedsięwzięć itp., jak też należy wyszczególnić osoby odpowiedzialne za wykonanie danych czynności (zadań).
2. Plan ochrony dóbr kultury muzeum (lub innej jednostki organizacyjnej) powinien posiadać następujące załączniki:
 - Plan sytuacyjny jednostki organizacyjnej (z naniesieniem wybranych elementów z zakresu rozśrodkowania ruchomych dóbr kultury oraz ukrycia ich na miejscu, a także zaznaczeniem nieruchomości dóbr kultury podlegających ochronie poprzez wykonanie prac zabezpieczających);
 - Harmonogram realizacji planowanych przedsięwzięć wynikających z zestawów zadań obronnych z zakresu ochrony dóbr kultury na wypadek konfliktu zbrojnego.

Załącznik nr 4

„Zatwierdzam”
dnia..... 19.... r.

TAJNE

Egz. nr
(po wypełnieniu)

PLAN

Zabezpieczenie ochrony dóbr kultury na wypadek konfliktu zbrojnego

.....
.....

(nazwa jednostki organizacyjnej)

Uzgodniono:

CZĘŚĆ IOtrzymane zadanie – wnioski

1. Kto (Minister Kultury i Sztuki, wojewoda) polecił (komu) przygotowanie sił i środków do wykonania prac zabezpieczających nieruchome dobra kultury wyszczególnione poniżej:

Lp.	Wyszczególnienie	Nazwa obiektu, miejscowość	Elementy podlegające zabezpieczeniu	Proponowany sposób zabezpieczenia	Uwagi
1	2	3	4	5	6

2. Ogólna charakterystyka i położenie poszczególnych obiektów:
 - charakterystyka obiektu (czyją stanowi własność lub aktualnie administruje obiektem, wolnostojący lub w zwartej zabudowie, wykonany z materiałów trwałych i nietrwałych, stopień zagrożenia pożarowego, zagospodarowany, niezagospodarowany itp.);
 - położenie (miejscowość, strefa zagrożenia, inne ważne obiekty rozmieszczone w tym rejonie itp.).

3. Wnioski

CZĘŚĆ II

Techniczne projekty zabezpieczenia obiektów lub dane ustalone dla poszczególnych obiektów na podstawie kart katalogowych pracy studialnej.

1. Szkic sytuacyjny obiektu z krótkim opisem
2. Podstawowe rzuty obiektu (piwnice, parter, piętra) wg potrzeb z oznaczeniem miejsc i elementów podlegających zabezpieczeniu
3. Podstawowe przekroje obiektu z oznaczeniem elementów (miejsc) podlegających zabezpieczeniu
4. Karty z wyrysowaniem i opisem sposobów zabezpieczenia dla poszczególnych elementów obiektu ujętych w planie ochrony – z obliczeniem dla nich nakładów robocizny w roboczo-godzinach oraz materiałów
5. Sposoby przechowania i zabezpieczenia zdemontowanych elementów
6. Zestawienie materiałowe dla obiektu
7. Zestawienie robocizny dla obiektu
8. Zestawienie transportu i sprzętu dla obiektu

CZEŚĆ III

Organizacja robót zabezpieczających

1. Dla każdego obiektu:
 - 1) Prowadzenie robót zabezpieczających i ich organizacja:
 - porządek realizacyjny i przebieg robót, organizacja zatrudnienia, warunki socjalno-bytowe,
 - wykorzystanie transportu i sprzętu,
 - zabezpieczenie materiałowe,
 - powierzchnia magazynowania i pomieszczenia socjalno-administracyjne,
 - zapotrzebowanie energetyczne,
 - wytyczne BHP na okres robót zabezpieczających w obiekcie,
 - szkic zagospodarowania rejonu robót na obiekcie,
 - organizacja powiadamiania i alarmowania oraz ukrycia zabezpieczające.
 - 2) Harmonogram przebiegu robót zabezpieczających na obiekcie.
 - 3) Zestawienie sił i środków dla realizacji prac zabezpieczających na obiekcie.

2. Dla obiektów ujętych w zadaniu zabezpieczenia jednostki organizacyjnej:
 - 1) Wytyczne dot. organizacji pracy i realizacji zadania, zabezpieczenie w poszczególnych etapach działania (zabezpieczenie i wykorzystanie siły roboczej, sprzętu i materiałów);
 - 2) Wytyczne BHP – organizacja zabezpieczenia i ochrony załóg w obiektach;
 - 3) Ogólne zestawienie sił i środków dla realizacji zadania zabezpieczenia zabytkowych obiektów;
 - 4) Harmonogram realizacji prac zabezpieczenia obiektu siłami jednostki organizacyjnej.

Załącznik nr 5

Tabelaryczne przedstawienie przedsięwzięć zabezpieczenia nieruchomości dóbr kultury

Lp.	Metoda zabezpieczenia nieruchomości dóbr kultury	Sposoby zabezpieczenia	Odpowiedzialni za realizację zadania zabezpiecz. nieruchomości dóbr kultury	Organizator wykonania zadania	Wykonawcy	W jakim czasie realizowane jest zadanie	Uwagi
1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Pełne opracowanie ewidencyjno-dokumentacyjne nieruchomości dóbr kultury	<p>– Uzupełnienie posiadanej dokumentacji inżyniersko-budowlanej i konserwatorskiej zabytkowych obiektów</p> <p>– Przeprowadzenie inwentaryzacji zabytkowych obiektów</p> <p>– Sporządzenie (uzupełnienie) ewidencji zabytkowych obiektów z ustaleniem najcenniejszych elementów proponowanych do ujęcia w planie ochrony</p> <p>– Sporządzenie wykazów nieruchomości dóbr kultury, które należy ująć w planach ochrony z ustaleniem obiektów i szczególnych elementów podlegających zabezpieczeniu oraz sposobów ich zabezpieczenia</p> <p>– Opracowanie „Technicznych projektów zabezpieczenia zabytkowych obiektów architektury”^{texs} dla obiektów ujętych w planach ochrony</p> <p>– Opracowanie „Planów ochrony dóbr kultury /wg wzoru zał. nr 4</p> <p>– Opracowanie „Planów ochrony dóbr kultury” /wg wzoru zał. nr 3</p> <p>– Opracowanie dokumentacji mikrofilmowej, fotogramatycznej dla zabytkowych obiektów architektury oraz zdeponowanie jej w wydzielonych pomieszczeniach</p>	Naczelne i terenowe organy administracji państwowej, PAN, władze naczelne związków zawodowych, organizacji społecznych i spółdzielczych we współdziałaniu z ministrem kultury i sztuki (koordynacja przedmiotowa w tym zakresie)	<p>Instancja nadrzędna użytkownika obiektu lub wojewódzki konserwator zabytków w stosunku do obiektów ujętych w „wojewódzkim rejestrze zabytków”</p> <p>Wojewódzki konserwator zabytków przy udziale przedst. PKZ i użytkown. obiektu ustala zakres i sposób zabezpieczenia obiektów realizowanych przez PKZ. Na pozostałych obiektach ustala użytkownik obiektu.</p> <p>Instancje nadrzędne użytkownika obiektu i wojewódzki konserwator zabytków</p> <p>Instytucje odpowiedzialne za podjęcie zadania ochrony dóbr kultury, Zarząd Muzeów i Ochrony Zabytków wojew. konserw. zabytków, Zarząd PP PKZ</p> <p>Zarząd Muzeów i Ochrony Zabytków oraz Ośrodek Dokumentacji Zabytków</p>	<p>Użytkownicy obiektów</p> <p>Wykazy sporządzają: – dla obiektów na terenie woj. wojew. konserw. zabytk. na wniosek użytk. obiektu</p> <p>Biura Projektowe (w tym biura PP PKZ) na zlecenie użytk. obiektu lub wojew. konserw. zabytków</p> <p>Jednostki organizacyjne wykonujące zadania zabezpieczenia obiektów</p> <p>Pracownie specjalistyczne jako prace zlecone</p>	W okresie pokoju	

Lp.	Metoda zabezpieczenia nieruchomości dóbr kultury	Sposoby zabezpieczenia	Odpowiedzialni za realizację zadania zabezpiecz. nieruchomości dóbr kultury	Organizator wykonania zadania	Wykonawcy	W jakim czasie realizowane jest zadanie	Uwagi
1	2	3	4	5	6	7	8
2.	Realizacje prac techniczno-inżynierskich	– Oznakowanie obiektów, znakami rozpoznawczymi „Konwencji Haskiej” – Wykonywanie prac inżyn.-budowl. – Wykonywanie prac inżyn.-konserw.	Naczelne i terenowe organy administr. państwowej, PAN, władze naczelnne związków zawod. organiz. społecz. i spółdzielczych, Min. Kultury i Sztuki	Wojew. konserw. zabytk. i użytkownicy obiektów ZMOZ, wojew. Konserw. Zabytków, Zarząd PP PKZ i użytkownicy obiektów	Użytkownicy obiektów Oddz. PKZ, wytypowane miejscowe przedsiębior. i użytkown. obiektów	Wg oddzielnej decyzji MKiS przekazanej zainteresowanym W okresie podwyższenia gotowości obronnej państwa i w czasie wojny	
3.	Podwyższenie odporności ogniowej obiektu	– Realizacja bieżących prac zabezpieczenia przeciwpożarowego obiektu – Usunięcie zbędnych łatwopalnych elementów i materiałów z pomieszczeń obiektu – Wykonanie pasów przeciwpożarowych wokół obiektów – Zabezpieczenie łatwopalnych zabytkowych elementów obiektu osłoną z materiałów ognioodpornych	Jak wyżej	Wojewódzkie Komendy Straży Pożarnych przy współudziale wojew. konserwatorów zabytków i użytkowników obiektów	Użytkownicy obiektów Terenowe jednostki PKZ, na wytypowanych obiektach, miejscowe przedsi. specjalist. i użytk. obiektów	W czasie pokoju – w ramach bieżących prac zabezpiecz. p.poż. W czasie pokoju uzupełnione w okresie podwyższenia gotowości obronnej W czasie podwyższenia gotowości obronnej państwa i w czasie wojny	

Uwagi:

- x/ – 1. Wykazy nieruchomości dóbr kultury należy uzgodnić z właściwymi terenowymi inspektoratami OC
 – 2. Wykazy nieruchomości dóbr kultury, w których ujęto obiekty zabezpieczone przez oddziały PP PKZ akceptuje Generalny Konserwator Zabytków, natomiast dla pozostałych obiektów – wojewoda (województki konserwator zabytków)
- xx/ – 1. Techniczne projekty zabezpieczenia obiektów opracowuje się dla obiektów (zespołów obiektów) o dużej ilości elementów wystroju wewnętrznego i zewnętrznego, natomiast dla obiektów o małej ilości tych elementów dane wyjściowe do opracowania planów ochrony dóbr kultury ustala się na podstawie kart katalogowych pracy studialnej na temat – „Techniczny projekt zabezpieczenia obiektów”

- 2. W aktualnie opracowanej dokumentacji adaptacyjnej, odbudowy lub okresowego prowadzenia prac konserwatorskich zabytkowych obiektów architektury, inwestor zleca opracowanie części dot. prac zabezpieczenia na wypadek konfliktu zbrojnego w formie – „Technicznego projektu zabezpieczenia obiektu”

[pominięto załączniki nr 6-7]

13.

POROZUMIENIE

zawarte w dniu 2 lutego 1993 r.

między Generalnym Konserwatorem Zabytków i Komendantem Głównym Policji w sprawie współdziałania w zapobieganiu i zwalczaniu przestępczości skierowanej przeciwko dobrom kultury

[Źródło: dokument udostępniony przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego]

Biorąc pod uwagę istniejące zagrożenie przestępczością skierowaną na zabór dóbr kultury narodowej, pragnąc poprawić stan ich zabezpieczenia, efektywność działań prewencyjnych i zwalczania tego rodzaju przestępstw strony postanawiają:

§ 1.

Do organizacji współdziałania wyznaczyć:

1. Ze strony Generalnego Konserwatora Zabytków – Ośrodek Ochrony Zbiorów Publicznych;
2. Ze strony Policji – Biuro Operacyjno-Rozpoznawcze Komendy Głównej Policji.

§ 2.

1. Do zadań jednostek organizacyjnych o których mowa w § 1 należy wypracowanie form i zasad bieżącego współdziałania oddziałów wojewódzkich Państwowej Służby Ochrony Zabytków ze służbą operacyjno-rozpoznawczą i innymi komórkami organizacyjnymi komend wojewódzkich Policji oraz komendami rejonowymi Policji.
2. W szczególności do zadań wyżej wymienionych jednostek należy:
 - a) organizowanie wspólnych przedsięwzięć lustracyjnych w zakresie stanu zabezpieczenia obiektów ze zbiorami publicznymi dóbr kultury;
 - b) wymiana informacji służących poprawie stanu zabezpieczenia wymienionych obiektów, przeciwdziałania kradzieżom dóbr kultury oraz ich odzyskiwania.

§ 3.

1. Generalny Konserwator Zabytków stworzy możliwości nieodpłatnego wykorzystywania przez Policję informacji gromadzonych przez Ośrodek Ochrony Zbiorów Publicznych w komputerowym „Katalogu skradzionych i zaginionych dóbr kultury”.
2. Do korzystania z katalogu o którym mowa w ust. 1 upoważnione zostaje biuro Operacyjno-Rozpoznawcze Komendy Głównej Policji.
3. Ośrodek Ochrony Zbiorów Publicznych użyczy w użytkowanie Biura Operacyjno-Rozpoznawczego Komendy Głównej Policji komputer indywidualny,

zwierający katalog o którym mowa w ust. 1 (Ośrodek zapewni również jego aktualizację), jak również inne programy zawierające dane z zakresu przestępczości przeciwko dobrom kultury i jej zapobieganiu.

4. Biuro Operacyjno-Rozpoznawcze przekazywać będzie Ośrodkowi Ochrony Zbiorów Publicznych bieżące materiały do aktualizacji katalogu.

§ 4.

1. Dyrektor Biura Operacyjno-Rozpoznawczego w porozumieniu z Dyrektorem Biura Kadr i Szkolenia Komendy Głównej Policji i Dyrektorem Ośrodka Ochrony Zbiorów Publicznych ustala wspólne przedsięwzięcia szkoleniowe z zakresu przestępczości przeciwko dobrom kultury.
2. Ośrodek Ochrony Zbiorów Publicznych udzieli nieodpłatnie niezbędnej pomocy w przygotowaniu materiałów szkoleniowych i doborze kadry szkoleniowej.

§ 5.

Dyrektorzy Ośrodka Ochrony Zbiorów Publicznych i Biura Operacyjno-Rozpoznawczego Komendy Głównej Policji będą dokonywać corocznie oceny podejmowanych wspólnie przedsięwzięć. Powyższą ocenę przedstawiać będą sygnatariuszom niniejszego porozumienia do końca marca każdego roku.

§ 6.

Generalny Konserwator Zabytków i Komendant Główny Policji będą dokonywać w odstępach rocznych oceny realizacji współpracy przewidzianej niniejszym porozumieniem i na tej podstawie formułować wnioski zmierzające do doskonalenia form i metod współpracy.

[pominięto przepisy końcowe i podpisy]

14.

Zarządzenie nr 23 Ministra Kultury i Sztuki z dnia 25 kwietnia 1995 r. w sprawie ochrony dóbr kultury na wypadek zagrożenia bezpieczeństwa państwa i konfliktu zbrojnego

[Źródło: Dz. Urz. MKiS z 1995 r. Nr 4, poz. 14]

W związku z § 40 ust. 1 pkt 2 i ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 września 1993 r. w sprawie obrony cywilnej (Dz. U. Nr 93, poz. 429) i w wykonaniu § 2 ust. 1 pkt 16 rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie szczegółowego zakresu i trybu działania Ministra Kultury i Sztuki (Dz. U. Nr 32, poz. 150) zarządza się, co następuje:

§ 1.

1. Ochronie, na wypadek zagrożenia bezpieczeństwa państwa i konfliktu zbrojnego, podlegają dobra kultury objęte Konwencją z dnia 14.05.1954 r. o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego (Dz. U. z 1957 r. Nr 46, poz. 212 i 215), zwaną dalej „Konwencją Haską”, oraz dobra kultury, o których mowa w ustawie z dnia 15 lutego 1962 r. o ochronie dóbr kultury i o muzeach (Dz. U. Nr 10, poz. 48, z 1983 r. Nr 38, poz. 173, z 1989 r. Nr 35, poz. 192 oraz z 1990 r. Nr 34, poz. 198 i Nr 56, poz. 322), zwanych dalej „zabytkami”, niezależnie od tego czyją własność stanowią lub w czym użytkowaniu się znajdują, a także dzieła sztuki filmowej i fonografii.

2. Ochronie podlega również podstawowa dokumentacja dóbr kultury:

- 1) rejestry zabytków, kartoteki ewidencyjne i fototeki, dokumentacja inżynierjno-budowlana i konserwatorska, kartoteki obiektów architektury zabytkowej, dokumentacja badań naukowych nad zabytkami, pomiary geodezyjno-fotogrametryczne zabytkowych obiektów, dyski komputerowe, a także dokumentacja sztuki filmowej i fonografii,
- 2) księgi wpływów muzealiów, księgi inwentarzowe muzealiów, karty katalogu naukowego muzealiów, mikrofilmy muzealiów,
- 3) księgi wpływów, księgi inwentarzowe, katalogi i mikrofilmy materiałów bibliotecznych (druków, rękopisów, dokumentów ikonograficznych, kartograficznych, muzycznych, audiowizualnych i elektronicznych) uznanych za dobra kultury lub księgi inwentarzowe zbiorów, katalog ogólny i mikrofilmy zbiorów, gdy biblioteka nie prowadzi wydzielonej dokumentacji dla zabytkowych materiałów bibliotecznych.

§ 2.

1. Dobra kultury podlegają ochronie ogólnej lub specjalnej.

2. Ochroną ogólną objęte są zabytki w rozumieniu ustawy z dnia 15 lutego 1962 r. o ochronie dóbr kultury i o muzeach.

3. Ochroną specjalną objęte są zabytki, które zgodnie z „Konwencją Haską” zostały wpisane do „Międzynarodowego Rejestru Dóbr Kulturalnych Objętych Ochroną Specjalną”, prowadzonego przez Dyrektora Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury (UNESCO).

§ 3.

1. Ochrona dóbr kultury na wypadek zagrożenia bezpieczeństwa państwa i konfliktu zbrojnego w zakresie:

1) ruchomych dóbr kultury polega na:

a) ukryciu i zabezpieczeniu przed zniszczeniem w budowlach ochronnych w obrębie jednostki organizacyjnej oraz na zorganizowaniu odpowiedniej ochrony,

b) rozśrodkowaniu zasobów do wytypowanych schronów, ukryć w rejonie miejscowości dotychczasowego ich eksponowania,

c) ewakuacji zasobów do wytypowanych ukryć, jeżeli w rejonie danej miejscowości nie ma możliwości ich ukrycia i przechowywania lub w razie bezpośredniego zagrożenia działaniami zbrojnymi,

d) ukryciu najcenniejszych zasobów za granicą,

2) nieruchomości dóbr kultury polega na:

– wykonaniu prac ewidencyjno-dokumentacyjnych i techniczno-inżynierskich.

§ 4.

1. Prace przygotowawcze w zakresie ochrony ruchomych i nieruchomości dóbr kultury na wypadek zagrożenia bezpieczeństwa państwa i konfliktu zbrojnego prowadzone są przez dyrektorów (kierowników) muzeów, bibliotek i archiwów, jak również innych instytucji, użytkowników i właścicieli posiadających dobra kultury – zwanych dalej „kierownikami jednostek organizacyjnych”.

2. W ramach przedsięwzięć związanych z ochroną dóbr kultury kierownicy jednostek organizacyjnych w szczególności obejmują dobra kultury:

1) wpisane do rejestru zabytków,

2) wchodzące w skład muzeów i bibliotek, teatrów, oper, operetek, filharmonii, galerii, szkół artystycznych, stowarzyszeń twórców,

3) inne, jeżeli ich charakter zabytkowy jest oczywisty, o ile nie podlegają ochronie na podstawie odrębnych przepisów.

3. Prace przygotowawcze związane z ochroną dóbr kultury organizuje się w czasie pokoju, a realizuje się na wypadek zagrożenia bezpieczeństwa państwa i konfliktu zbrojnego w ramach przedsięwzięć obrony cywilnej, w oparciu o przepisy zarządzenia.

§ 5.

1. Kierownicy jednostek organizacyjnych w ramach przygotowania i realizacji zadań związanych z ochroną dóbr kultury na wypadek zagrożenia bezpieczeństwa państwa i konfliktu zbrojnego obowiązani są:

- 1) w czasie pokoju:
 - a) sporządzić wykazy nieruchomości dóbr kultury przewidzianych do objęcia pracami zabezpieczającymi w okresie zagrożenia i wojny,
 - b) sporządzić wykazy ruchomych dóbr kultury przewidzianych do ukrycia na miejscu, rozśrodkowania lub ewakuacji,
 - c) wyznaczyć i przygotować pomieszczenia do ukrycia dóbr kultury podlegających ewakuacji, rozśrodkowaniu oraz dla tych, które pozostają na miejscu,
 - d) zapewnić odpowiednie siły i środki do wykonania zadań związanych z ochroną dóbr kultury,
 - e) opracować plan ochrony dóbr kultury zawierający przedsięwzięcia i czynności przewidziane do realizacji w czasie zagrożenia i wojny,
 - 2) podczas podwyższania gotowości obronnej państwa:
 - a) przeprowadzić ewakuację, rozśrodkowanie lub ukrycie na miejscu ruchomych dóbr kultury,
 - b) przystąpić do prac związanych z zabezpieczeniem nieruchomości dóbr kultury,
 - c) wykonać inne zadania w zakresie ochrony dóbr kultury przewidzianych na ten okres,
 - 3) w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny – przystąpić do pełnej realizacji zadań związanych z ochroną dóbr kultury, zgodnie z ustaleniami i planami w tym zakresie.
2. Koordynatorem prac przygotowawczych w zakresie ochrony dóbr kultury na wypadek zagrożenia bezpieczeństwa państwa i konfliktu zbrojnego, prowadzonych na terenie województwa, jest Wojewódzki Konserwator Zabytków, w porozumieniu z Wojewódzkim Inspektoratem Obrony Cywilnej.
3. Koordynatorem prac przygotowawczych w zakresie ochrony dóbr kultury na wypadek zagrożenia bezpieczeństwa państwa i konfliktu zbrojnego, prowadzonych na terenie kraju, jest Generalny Konserwator Zabytków, w porozumieniu z Szefem Obrony Cywilnej Kraju.
4. Organy administracji rządowej, inne organy władzy i administracji państwowej, organy samorządu terytorialnego obowiązane są zapewnić przygotowanie i realizację prac w zakresie ochrony dóbr kultury na wypadek zagrożenia bezpieczeństwa państwa i konfliktu zbrojnego zgodnie z ich właściwością.

§ 6.

1. Plany ochrony dóbr kultury na wypadek zagrożenia bezpieczeństwa państwa i konfliktu zbrojnego opracowuje się na szczeblu jednostki organizacyjnej, województwa i kraju.
2. Plany te stanowią część składową planów obrony cywilnej.
3. Plan ochrony dóbr kultury na wypadek zagrożenia bezpieczeństwa państwa i konfliktu zbrojnego, jednostki organizacyjnej składa się z dwóch części:
 - 1) planu ochrony ruchomych dóbr kultury,
 - 2) planu zabezpieczenia nieruchomości dóbr kultury.

4. Plan ochrony ruchomych dóbr kultury na wypadek zagrożenia bezpieczeństwa państwa i konfliktu zbrojnego opracowuje się wg wzoru stanowiącego załącznik nr 1 do zarządzenia.
5. Plan zabezpieczenia nieruchomości dóbr kultury na wypadek zagrożenia bezpieczeństwa państwa i konfliktu zbrojnego opracowuje się wg wzoru stanowiącego załącznik nr 2 do zarządzenia.
6. Wszelkie kalkulacje w planach ochrony dóbr kultury powinny być przedstawione w wariantach w zależności od decyzji w przedmiocie i zakresie przewidzianych prac ochronnych.
7. Podstawowym dokumentem w „Planie zabezpieczenia nieruchomości dóbr kultury” jest:
 - a) techniczny projekt zabezpieczenia zabytkowego obiektu opracowany przez biuro projektowe,
 - b) karta projektowa, przygotowana na podstawie opracowania wzorcowego „Techniczny projekt zabezpieczenia obiektu” – praca studialna część I i II.
8. Techniczny projekt zabezpieczenia zabytkowego obiektu opracowuje się dla obiektu bardzo cennego o bogatym wystroju architektonicznym. Decyzję o opracowaniu tego projektu dla określonego obiektu zabytkowego podejmuje Wojewódzki Konserwator Zabytków.
9. „Kartę projektową” z wyrysowaniem i opisem sposobu zabezpieczenia, ustaleniem nakładu robocizny i potrzeb materiałowych opracowuje się dla pozostałych obiektów zabytkowych ujętych w planie ochrony.
10. Plany, o których mowa w ust. 4 i 5, sporządza się w okresie przygotowawczym w trzech egzemplarzach. Jeden egzemplarz pozostaje w jednostce organizacyjnej, drugi egzemplarz przekazuje się Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków, trzeci egzemplarz przekazuje się do urzędu gminy.

§ 7.

Plany ochrony dóbr kultury podlegają uzgodnieniu z właściwym Inspektorem Obrony Cywilnej.

§ 8.

Plan ochrony dóbr kultury województwa powinien zawierać następujące elementy:

- 1) ogólnej charakterystyki zasobów i rozmieszczenia dóbr kultury na terenie województwa oraz stopnia ich zagrożenia na wypadek zagrożenia bezpieczeństwa państwa i konfliktu zbrojnego (w odniesieniu do nieruchomości i ruchomych dóbr kultury),
- 2) wniosków wynikających z analizy rozmieszczenia i zagrożenia dóbr kultury na terenie województwa oraz ogólny zamiar (myśl przewodnia) w odniesieniu do nieruchomości i ruchomych dóbr kultury,
- 3) wykazu demontowanych najcenniejszych elementów wystroju zewnętrznego i wewnętrznego zabytkowych obiektów podlegających zabezpieczeniu, miejsca ich przechowywania, jednostki organizacyjne, które zabezpieczają ruchome dobra kultury poprzez ukrycie na miejscu, rozśrodkowanie w rejonie danej miejscowości lub ewakuacji do ustalonych miejscowości, miejsca ukrycia po rozśrodkowaniu lub ewakuacji dóbr kultury, zaangażowane

siły (formacje obrony cywilnej), transport, liczbę kolumn transportowych do rozśrodkowania i ewakuacji, czas rozpoczęcia i zakończenia prac zabezpieczenia w każdej jednostce organizacyjnej, inne niezbędne czynności związane z ochroną dóbr kultury,

4) mapy z zaznaczeniem obiektów podlegających zabezpieczeniu, miejsc (głównych i zapasowych) wyznaczonych do rozśrodkowania lub ewakuacji ruchomych dóbr kultury, trasy przejazdu kolumn transportowych do miejsc rozśrodkowania lub ewakuacji, inne niezbędne elementy w zakresie prowadzenia prac związanych z ochroną dóbr kultury.

§ 9.

1. Plan ochrony dóbr kultury województwa opracowuje Wojewódzki Konserwator Zabytków w porozumieniu z kierownikami jednostek organizacyjnych, o których mowa w § 4. 1. niniejszego zarządzenia, niezależnie od podległości administracyjnej.

Plan ten podlega uzgodnieniu z właściwym Wojewódzkim Inspektorem Obrony Cywilnej.

2. Plan ten stanowi część składową Planu Obrony Cywilnej Województwa. Drugi egzemplarz planu pozostaje u Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Trzeci egzemplarz przesyła do Generalnego Konserwatora Zabytków.

§ 10.

Plan ochrony dóbr kultury kraju powinien składać się z części graficznej i opisowej:

1) w części graficznej przedstawia się rozmieszczenie najcenniejszych dóbr kultury podlegających ochronie na terenie kraju oraz miejsca ukrycia lub ewakuacji ruchomych dóbr kultury,

2) część opisowa zawiera:

a) ogólną liczbę dóbr kultury podlegających ochronie z podziałem na nieruchomości i ruchome,

b) zestawienie sił i środków wydzielonych do prac zabezpieczających i do ewakuacji lub rozśrodkowania,

c) miejsca ewakuacji dóbr kultury,

d) schrony do przechowywania dóbr kultury, w tym schrony objęte ochroną specjalną,

e) kierowanie ochroną dóbr kultury,

f) czas realizacji zadań związanych z ochroną dóbr kultury,

g) wykaz dóbr kultury przewidzianych do ewentualnej ewakuacji poza granice kraju.

§ 11.

1. Plan ochrony dóbr kultury kraju wykonuje Generalny Konserwator Zabytków w trzech egzemplarzach.

2. Plan ten podlega uzgodnieniu z Szefem Obrony Cywilnej Kraju i stanowi część Planu Obrony Cywilnej Kraju. Drugi egzemplarz planu posiada Minister Kultury i Sztuki, trzeci – Generalny Konserwator Zabytków.

§ 12.

Plan ochrony dóbr kultury na szczeblu jednostki organizacyjnej, województwa i kraju aktualizuje się do końca marca każdego roku według danych na dzień 31 grudnia roku poprzedniego.

§ 13.

Niezbędne świadczenia rzeczowe i osobowe do realizacji planów ochrony dóbr kultury zapewniane są na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z 6 września 1993 r. w sprawie świadczeń na rzecz obrony (Dz. U. Nr 85, poz. 397).

§ 14.

W sytuacji, gdy planowe prace związane z ochroną dóbr kultury nie zostały w całości wykonane, kierownicy jednostek organizacyjnych obowiązani są do podjęcia niezbędnych środków zmierzających do zabezpieczenia dóbr kultury w sposób doraźny, co powinno być przewidziane w planie ochrony dóbr kultury jako jeden z wariantów ochrony.

§ 15.

W stosunku do ruchomych dóbr kultury znajdujących się poza macierzystymi jednostkami lub będącymi w depozycie, kierownicy jednostek organizacyjnych podejmują decyzję dotyczącą ich zabezpieczenia w zależności od sytuacji, mając na uwadze skuteczność przewidywanego przedsięwzięcia ochronnego.

§ 16.

Ochronę dóbr kultury na wypadek zagrożenia bezpieczeństwa państwa i konfliktu zbrojnego, znajdujących się poza granicami kraju, regulują odrębne przepisy.

§ 17.

Wprowadza się instrukcję określającą organizację ochrony dóbr kultury na wypadek zagrożenia bezpieczeństwa państwa i konfliktu zbrojnego, stanowiącą załącznik nr 3 do zarządzenia.

[pominięto przepisy przejściowe i końcowe]

Minister Kultury i Sztuki
Kazimierz Dejmek

Załącznik nr 1
do Zarządzenia Nr 23 Ministra Kultury i Sztuki
z dnia 25 kwietnia 1995 r.

PLAN
ochrony ruchomych dóbr kultury
na wypadek zagrożenia bezpieczeństwa państwa i konfliktu zbrojnego

.....
(nazwa jednostki organizacyjnej)

I

Przedsięwzięcia związane z ukryciem i zabezpieczeniem ruchomych dóbr kultury w obrębie nieruchomości jednostki organizacyjnej:

1. Dane ilościowe zasobów i podstawowej dokumentacji dóbr kultury oraz mikrofilmów, dysków komputerowych, według ich rodzajów z podaniem liczby sztuk oraz podaniem szacunkowego ciężaru i objętości, przewidzianych do ukrycia i zabezpieczenia w miejscu dotychczasowego eksponowania.
2. Miejsca i sposoby zabezpieczenia.
3. Uzupelnienie opakowań (zastępcze opakowanie).
4. Niezbędne prace adaptacyjne pomieszczeń zapewniające właściwe przechowywanie zbiorów.
5. Kalkulacje czasu niezbędnego do przeprowadzenia prac zabezpieczenia.
6. Liczba osób niezbędna do przeprowadzenia prac zabezpieczenia.
7. Osoba odpowiedzialna za zabezpieczenie dóbr kultury na miejscu.
8. Inne czynności związane z wykonaniem tego przedsięwzięcia.

II.

Przedsięwzięcia związane z rozśrodkowaniem lub ewakuacją dóbr kultury:

1. Dane ilościowe dóbr kultury podlegających rozśrodkowaniu lub ewakuacji:

Lp.	Wyszczególnienie	Ilość sztuk	Szacunkowe dane			Uwagi
			objętość w m ³	ciężar w kg	potrzeby opakowań	
1	2	3	4	5	6	7
1	Malarstwo	43	64,5	107,5	25	
2	Szkło					
3					
Ogółem						

2. Potrzeby w zakresie opakowań – plan ich przygotowania i wykonania, koszty.
3. Potrzeby w zakresie środków transportowych, zabezpieczenie brakującego transportu, organizacja kolumn transportowych.
4. Liczba osób niezbędna do przeprowadzenia rozśrodkowania lub ewakuacji, zespoły robocze (formacje obrony cywilnej), ich organizacja.
5. Miejsce rozśrodkowania lub ewakuacji, zakres ewentualnych prac adaptacyjnych pomieszczeń przeznaczonych na ukrycia, koszty.
6. Kalkulacje czasu niezbędnego do przeprowadzenia rozśrodkowania lub ewakuacji, organizacja pracy.
7. Osoby odpowiedzialne za wykonanie poszczególnych czynności.

UWAGA:

1. W poszczególnych punktach odpowiednio do treści ich tytułów, należy podać przedsięwzięcia dokonane i przewidywane do wykonania.
2. Plan ochrony ruchomych dóbr kultury jednostki organizacyjnej powinien posiadać następujące załączniki: – plan sytuacyjny jednostki organizacyjnej, – harmonogram realizacji planowanych przedsięwzięć z zakresu ochrony ruchomych dóbr kultury.

Załącznik nr 2
do Zarządzenia Nr 23 Ministra Kultury i Sztuki
z dnia 25 kwietnia 1995 r.

PLAN
zabezpieczenia nieruchomości dóbr kultury
na wypadek zagrożenia bezpieczeństwa państwa
i konfliktu zbrojnego

.....
(nazwa jednostki organizacyjnej)

Część I

1. Zakres otrzymanego zadania:

Lp.	Nazwa obiektu – miejsowość	Elementy podlegają- ce zabezpie- czeniu	Proponowany spo- sób zabezpieczenia	Koszty	Uwagi
1	2	3	4	5	6

2. Ogólna charakterystyka i położenie obiektów:

- charakterystyka obiektu (wolnostojący lub w zwartej zabudowie, wykonany z materiałów trwałych lub nietrwałych, liczba kondygnacji, zagospodarowany, nie zagospodarowany, stopień zagrożenia pożarowego itp.),
- położenie (miejsowość, inne ważne obiekty rozmieszczone w tym rejonie, możliwe zagrożenie itp.).

3. Wnioski

Część II

1. Techniczny projekt zabezpieczenia obiektu (tylko dla najcenniejszych obiektów, rozległych, o bogatej architekturze, posiadające liczne elementy wystroju zewnętrznego i wewnętrznego):

- szkic sytuacyjny obiektu z krótkim opisem,
 - podstawowe rzuty obiektu (piwnice, parter, piętra) z oznaczeniem miejsc i elementów podlegających zabezpieczeniu,
 - podstawowe przekroje obiektu z oznaczeniem elementów (miejsc) podlegających zabezpieczeniu,
 - karty projektowe z wyrysowaniem i opisem sposobów zabezpieczenia dla poszczególnych elementów obiektu ujętych w planie ochrony (obliczanie robocizny i potrzeb materiałowych),
 - sposoby przechowania i zabezpieczenia zdemontowanych elementów,
 - zestawienie potrzeb materiałowych dla zabezpieczenia obiektu,
 - zestawienie robocizny dla zabezpieczenia obiektu,
 - zestawienie transportu i sprzętu do realizacji prac zabezpieczenia obiektu.
2. Dla pozostałych obiektów – niezbędne dane ustala się na podstawie kart projektowych, z wyrysowaniem i opisem sposobów zabezpieczenia dla poszczególnych zabytkowych elementów obiektu, z obliczeniem dla nich nakładu robocizny oraz materiałów, a także podaniem sposobów przechowania i zabezpieczenia zdemontowanych elementów.
- Przy opracowywaniu „Kart projektowych” wykorzystujemy opracowanie wzorcowe „Techniczny projekt zabezpieczenia obiektu – praca studialna” cz. I i II – przesłane Wojewódzkim Konserwatorom Zabytków i Wojewódzkim IOC w 1981 r.

Część III

Organizacja robót zabezpieczających na obiekcie:

1. Prowadzenie robót zabezpieczających i ich organizacja:
 - porządek realizacyjny i przebieg robót,
 - organizacja zespołów roboczych, wykorzystanie, warunki socjalno-bytowe,
 - organizacja wykorzystania transportu i sprzętu,
 - zabezpieczenie materiałowe,
 - powierzchnie magazynowe i pomieszczenie socjalno-administracyjne,
 - zapotrzebowanie energetyczne,
 - wytyczne BHP na okres robót zabezpieczających na obiekcie,
 - szkic zagospodarowania rejonu robót na obiekcie,
 - organizacja powiadamiania i alarmowania oraz
 - ukrycia zabezpieczające.
2. Harmonogram przebiegu robót zabezpieczających na obiekcie.
3. Zestawienie sił i środków do realizacji prac zabezpieczających na obiekcie.

Załącznik nr 3
do Zarządzenia Nr 23 Ministra Kultury i Sztuki
z dnia 25 kwietnia 1995 r.

INSTRUKCJA
w sprawie organizacji ochrony dóbr kultury
na wypadek zagrożenia bezpieczeństwa państwa i konfliktu zbrojnego

ORGANIZACJA OCHRONY DÓBR KULTURY

I. Wykazy ruchomych dóbr kultury podlegających rozśrodkowaniu lub ewakuacji

§ 1.

1. Jednostki organizacyjne podczas prac przygotowawczych sporządzają wykazy ruchomych dóbr kultury, które podlegają ochronie poprzez rozśrodkowanie lub ewakuację.

2. Wykazy sporządza się na podstawie rejestru zabytków, ksiąg inwentarza muzealiów, inwentarzy materiałów archiwalnych i bibliotecznych, katalogu zabytków i innych materiałów ewidencyjnych wg rodzajów muzealiów lub zespołów archiwalnych i bibliotecznych w 3 egzemplarzach. Wzór wykazu przedstawia załącznik nr 1 do instrukcji.

3. Pierwszy egzemplarz wykazu, o którym mowa w ust. 1 i 2, stanowi załącznik do planu ochrony dóbr kultury jednostki organizacyjnej, drugi egzemplarz przesyła się Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków, natomiast trzeci przesyła się do urzędu gminy.

II. Wykaz nieruchomości dóbr kultury podlegających zabezpieczeniu

§ 2.

1. Pracami zabezpieczającymi obejmuje się obiekty najcenniejsze wytypowane z obiektów wpisanych do rejestru zabytków, a w szczególności:

1) zabytki architektury, budownictwa i ich zespoły o najwyższej wartości artystycznej, historycznej czy naukowej w skali światowej, wpisane na Listę Dziedzictwa Światowego na podstawie Konwencji z dnia 16.11.1972 r. w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego,

2) zabytki architektury, budownictwa i ich zespoły reprezentowane w skali krajowej przez swe walory artystyczne, historyczne czy naukowe dla danego okresu, rodzaju lub grupy artystyczno-historycznej, a także prekursorskie pod względem stylistycznym, typologicznym, technicznym, jak również zabytki o mniejszych wartościach, ale unikatowych w skali kraju,

3) zabytki architektury, budownictwa i ich zespoły o niewielkich lub minimalnych wartościach naukowych lub artystycznych, ale o dużych wartościach

historycznych z racji związku z osobami lub wydarzeniami o pierwszorzędnym, ogólnonarodowym czy ogólnopaństwowym znaczeniu.

2. Wyboru obiektów z równoczesnym określeniem sposobów i zakresu wykonania prac zabezpieczających dokonują Wojewódzcy Konserwatorzy Zabytków na wniosek i przy udziale przedstawicieli właścicieli lub użytkowników obiektów.
3. Dla obiektu zakwalifikowanego do ujęcia w „Wykazie nieruchomości dóbr kultury podlegających zabezpieczeniu”, w czasie jego przeglądu sporządza się „Spis proponowanych prac zabezpieczających obiektu” – w 3 egzemplarzach. Egzemplarz Nr 1 pozostaje w jednostce organizacyjnej, egz. Nr 2 przesyła się Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków, egz. Nr 3 przesyła się do urzędu gminy.
4. Wzór „Wykazu nieruchomości dóbr kultury podlegających zabezpieczeniu na terenie województwa” przedstawia załącznik nr 3 do instrukcji.

III. Organizacja zabezpieczenia nieruchomości dóbr kultury

§ 3.

1. Nieruchome dobra kultury, ujęte w „Wykazie nieruchomości dóbr kultury podlegających zabezpieczeniu”, objęte są następującymi pracami zabezpieczającymi:
 - 1) prace I kolejności, obejmują one:
 - najcenniejsze obiekty w danym województwie,
 - najcenniejsze elementy wystroju zewnętrznego i wewnętrznego w priorytetowych obiektach,
 - elementy wystroju zewnętrznego i wewnętrznego obiektów planowane do demontażu i ukrycia,
 - 2) prace II kolejności, obejmują one:
 - pozostałe prace zabezpieczające realizowane w zabytkowych obiektach ujętych w „Wykazie nieruchomości dóbr kultury podlegających zabezpieczeniu”.
2. Przedsięwzięcia w zakresie zabezpieczenia nieruchomości dóbr kultury realizuje się metodą:
 - pełnego opracowania ewidencyjno-dokumentacyjnego obiektu,
 - prac techniczno-inżynierskich.
3. Prace przygotowawcze w zakresie zabezpieczenia nieruchomości dóbr kultury, ujętych w wykazie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, w jednostkach organizacyjnych wykonuje się w czasie pokoju metodą pełnego opracowania ewidencyjno-dokumentacyjnego. Obejmuje ona takie przedsięwzięcia, jak:
 - uzupełnienie dokumentacji inżyniersko-budowlanej i konserwatorskiej obiektów zabytkowych,
 - przeprowadzenie inwentaryzacji obiektów zabytkowych z ustaleniem najcenniejszych elementów proponowanych do ujęcia w planie zabezpieczenia dóbr kultury,
 - sporządzenie wykazów nieruchomości dóbr kultury z ustaleniem obiektów podlegających ochronie i sposobów ich zabezpieczenia,
 - opracowanie technicznych projektów zabezpieczenia zabytkowych obiektów lub kart projektowych z wyrysowaniem i opisem sposobów zabezpieczenia dla poszczególnych zabytkowych elementów,

- opracowanie planów ochrony dóbr kultury,
 - opracowanie dokumentacji mikrofilmowej, fotogrametrycznej, fotograficznej i dysków komputerowych dotyczących najcenniejszych obiektów zabytkowych.
4. Organizatorami prac ewidencyjno-dokumentacyjnych są: Wojewódzcy Konserwatorzy Zabytków, a wykonawcami – użytkownicy i właściciele obiektów.
5. Prace wykonawcze dotyczące zabezpieczenia zabytkowych obiektów wykonuje się metodą realizacji prac techniczno-inżynierskich, która obejmuje takie przedsięwzięcia, jak:
- oznakowanie obiektów specjalnym znakiem rozpoznawczym „Konwencji Haskiej”,
 - wykonanie prac inżynierskich-budowlanych (wzmocnienie elementów, ich obudowa itp.),
 - wykonanie prac inżynierskich-konserwatorskich (demontaż i ukrycie elementów itp.),
 - zabezpieczenie przeciwpożarowe obiektu zabytkowego.
6. Organizatorami wykonania prac techniczno-inżynierskich są
- Wojewódzcy Konserwatorzy Zabytków oraz użytkownicy i właściciele obiektów,
 - użytkownicy i właściciele obiektów, wsparci siłami formacji obrony cywilnej.

§ 4.

1. Nieruchome dobra kultury podlegają specjalnemu oznakowaniu. Znak ten może być namalowany na samym obiekcie lub w inny odpowiedni sposób. Znak ten powinien być dobrze widoczny z dnia tak z powietrza, jak i z ziemi.
2. Znakowania obiektów zabytkowych dokonują jednostki organizacyjne.
3. Wzór znaku, o którym mowa w ust. 1, określa załącznik nr 4 do instrukcji.

§ 5.

Odpowiedzialnymi za prowadzenie prac związanych z zabezpieczeniem nieruchomości dóbr kultury są kierownicy jednostek organizacyjnych.

IV. Siły i środki do prac zabezpieczających nieruchomości dobra kultury

§ 6

1. Do realizacji prac zabezpieczenia nieruchomości dóbr kultury kierownicy jednostek organizacyjnych wyznaczają z pracowników zespoły robocze lub organizują formacje obrony cywilnej. Na kierownika zespołu wyznacza się doświadczonego pracownika.
2. Za przygotowanie zespołów roboczych lub formacji obrony cywilnej do realizacji prac zabezpieczenia nieruchomości dóbr kultury odpowiedzialny jest kierownik jednostki organizacyjnej.
3. Jednostki organizacyjne realizujące zadania ujęte w planach zabezpieczenia nieruchomości dóbr kultury na wypadek zagrożenia bezpieczeństwa państwa

i konfliktu zbrojnego korzystają ze środków rzeczowych i osobowych w oparciu o przepisy rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie świadczeń na rzecz obrony.

V. Organizacja ochrony ruchomych dóbr kultury na miejscu

§ 7.

1. Ruchome dobra kultury w obrębie jednostki organizacyjnej przechowujemy przez złożenie ich w odpowiednio przystosowanych piwnicach, pomieszczeniach parterowych lub poprzez zakopanie w ziemi w odpowiednich opakowaniach.
2. Obiekty przewidziane na miejsce ukrycia i przechowywanie powinny posiadać odpowiednie warunki zapewniające właściwe przechowywanie i ochronę przed kradzieżą i zniszczeniem.
3. Prace adaptacyjne w pomieszczeniach przewidzianych na miejsca przechowywania i ukrycia ruchomych dóbr kultury powinny być prowadzone w ograniczonym zakresie już w czasie pokoju w ramach kapitalnych remontów i modernizacji oraz podczas bezpośredniego zagrożenia państwa, na podstawie wcześniej opracowanej uproszczonej dokumentacji prac adaptacyjnych.

§ 8.

1. Do sprawnego przeprowadzenia prac ukrycia i zabezpieczenia ruchomych dóbr kultury kierownicy jednostek organizacyjnych wyznaczają z podległego personelu zespoły robocze.
2. Kierownicy jednostek organizacyjnych określają w sposób szczegółowy zakres czynności dla poszczególnych zespołów.
3. W jednostkach organizacyjnych o małą liczebnych załogach powołuje się formacje obrony cywilnej jako pododdziały zabezpieczenia dóbr kultury. Kierownik jednostki organizacyjnej jest odpowiedzialny za organizacyjne i specjalistyczne przygotowanie pododdziału do prowadzenia prac zabezpieczenia ruchomych dóbr kultury.

§ 9.

1. Opakowaniami używanymi do zabezpieczenia ruchomych dóbr kultury mogą być skrzynie, worki brezentowe lub azbestowe, rury cementowo-azbestowe i inne rodzaje opakowań.
2. Wzory potrzebnych opakowań dla poszczególnych rodzajów dóbr kultury, ich ilość, rozmiary i typy określają kierownicy jednostek organizacyjnych.
3. Wykonanie brakującej liczby opakowań jednostki organizacyjne podejmują w okresie bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa państwa we własnym zakresie.

VI. Organizacja rozśrodkowania lub ewakuacji ruchomych dóbr kultury

§ 10.

1. Rozśrodkowaniu lub ewakuacji podlegają ruchome dobra kultury, które określi kierownik jednostki organizacyjnej.

2. Szczególnej ochronie podlegają miejsca rozśrodkowania lub ewakuacji ruchomych dóbr kultury, których znajomość powinna być ograniczona do personelu jednostki organizacyjnej.

§ 11.

1. Miejsce rozśrodkowania lub ewakuacji ustala się w ramach prowadzonych prac przygotowawczych. Należy typować przynajmniej dwa miejsca rozśrodkowania lub ewakuacji ruchomych dóbr kultury (główne i zapasowe). Powinny one znajdować się z dala od głównych szlaków komunikacyjnych i ważnych ośrodków przemysłowych oraz od wszelkich obiektów wojskowych.

2. Wszelkie obiekty przewidziane na miejsca rozśrodkowania lub ewakuacji powinny posiadać odpowiednie warunki zapewniające właściwe przechowywanie i ochronę przed kradzieżą i zniszczeniem.

3. Wszystkie jednostki organizacyjne niezależnie od podporządkowania, miejsca rozśrodkowania lub ewakuacji uzgadniają z właściwym Inspektorem Ochrony Cywilnej.

§ 12.

1. Potrzeby w zakresie transportu określa się na podstawie liczby dóbr kultury przewidzianych do rozśrodkowania lub ewakuacji, ich ciężaru i objętości, ładowności środków transportowych oraz odległości do miejsca rozśrodkowania lub ewakuacji.

2. Środki transportowe w czasie rozśrodkowania lub ewakuacji dóbr kultury powinny być wykorzystane w sposób zorganizowany i najbardziej efektywny. Należy też przewidzieć organizację prac załadowniczych i wyładowniczych oraz wyznaczenie i przygotowanie podjazdów.

§ 13.

Rozśrodkowanie lub ewakuację ruchomych dóbr kultury przeprowadza się według zasad ustalonych w planie ochrony dóbr kultury w innych sytuacjach, stosownie do decyzji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

§ 14.

1. Dobra kultury umieszcza się w opakowaniach wraz z ich spisem, sporządzonym w 2 egzemplarzach. Drugi egzemplarz spisu dołącza się do wykazu ruchomych dóbr kultury podlegających rozśrodkowaniu lub ewakuacji.

2. Na opakowaniach umieszcza się napis o treści: „Dobra kultury – własność (podać nazwę jednostki organizacyjnej)” oraz numer opakowania.

3. Wzory napisów określa załącznik nr 5 do instrukcji.

§ 15.

Prace załadownicze i wyładownicze należy prowadzić w sposób zorganizowany, szybko i sprawnie, przestrzegając przepisów BHP i obowiązujących norm załadowniczych.

§ 16.

1. Formowanie kolumn i ich przejazd powinny się odbywać zgodnie z ogólnie obowiązującymi w tym zakresie przepisami.
2. Na kierownika kolumny wyznacza się pracownika jednostki organizacyjnej, któremu wręcza się następujące dokumenty: imienne upoważnienie, wykaz ruchomych dóbr kultury podlegających rozśrodkowaniu lub ewakuacji oraz dokumenty przewozowe.
3. Kierownikiem kolumny powinna być w zasadzie osoba, która pozostaje w miejscu rozśrodkowania lub ewakuacji i ma zlecone sprawowanie ochrony nad rozśrodkowanymi lub ewakuowanymi dobrami kultury.
4. W przypadku rozśrodkowania lub ewakuacji dóbr kultury do muzeów terenowych lub innych obiektów, gdzie może być zapewniona ochrona i konserwatorskie zabezpieczenie przez miejscowy personel, można zrezygnować z wyznaczenia osoby do sprawowania ochrony, o której mowa w ust. 3, po uprzednim protokolarnym przekazaniu dóbr kultury.
5. Przez sprawowanie ochrony, o której mowa w ust. 3 i 4, należy rozumieć również zorganizowanie samej ochrony na miejscu przechowywania dóbr kultury, jak też nawiązanie współpracy w tym zakresie z terenowymi władzami, a szczególnie z organami policji.
6. Do kolumny transportowej przydziela się niezbędną liczbę pracowników do przeprowadzenia wyładowania dóbr kultury w miejscu rozśrodkowania lub ewakuacji. Pracownicy ci w czasie transportowania stanowią ochronę tych dóbr.

§ 17.

1. Pracownicy związani z ochroną dóbr na wypadek zagrożenia bezpieczeństwa państwa lub konfliktu zbrojnego powinni być wyposażeni w karty tożsamości dla personelu przydzielonego do ochrony dóbr kultury. Wzór karty stanowi załącznik nr 6 do instrukcji.

Załącznik nr 1
do Instrukcji w sprawie organizacji ochrony dóbr kultury

Nazwa jednostki organizacyjnej

WYKAZ
ruchomych dóbr kultury podlegających rozśrodkowaniu lub ewakuacji

Lp.	Wyszczególnienie	Liczba sztuk	Nr kolejny księgi inwentarza dóbr kultury	Nr opakowania (skrzyni), w których się znajduje	Uwagi
1	2	3	4	5	6
	Malarstwo Rzeźba Szkło i porcelana Wyroby złotnicze i jubilerskie Metale Tkaniny Meble Numizmatyka Grafika itd.				

Uwaga: Wykazy sporządza się oddzielnie dla poszczególnych rodzajów dóbr kultury.

Załącznik nr 2
do Instrukcji w sprawie organizacji ochrony dóbr kultury

SPIS
proponowanych prac zabezpieczających obiekt

.....
(nazwa obiektu)

Lp.	Elementy obiektu podlegające zabezpieczeniu	Proponowany sposób zabezpieczenia	Orientacyjnie ustalono*				Uwagi
			siły	środki	czas wykonania zadania	koszty	
1	2	3	4	5	6	7	8

* Dokładne określenie potrzeb w zakresie sił, środków, kosztów i czasu wykonania zadania ustalone zostanie w „Technicznym projekcie zabezpieczenia zabytkowych obiektów” lub w „Karcie projektowej”.

Załącznik nr 3
do Instrukcji w sprawie organizacji ochrony dóbr kultury

WYKAZ
nieruchomych dóbr kultury na terenie województwa
podlegających zabezpieczeniu na wypadek zagrożenia bezpieczeństwa
państwa i konfliktu zbrojnego

Lp.	Miejscowość obiekty podlegające zabezpieczeniu	Elementy obiekty podlegające zabezpieczeniu	Proponowany sposób zabezpieczenia	Niezbędne siły i czas na wykonanie zadania	Koszty	Uwagi
1	2	3	4	5	6	7

[pominięto załączniki nr 4-6]

15.

Porozumienie Komendanta Głównego Straży Granicznej i Generalnego Konserwatora Zabytków z dnia 13 sierpnia 2001 r. w sprawie współdziałania organów Straży Granicznej i organów ochrony dóbr kultury

[Źródło: dokument udostępniony przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego]

Mając na celu zapewnienie sprawnego i skutecznego współdziałania w zakresie zadań określonych w ustawie z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej [...] oraz w ustawie z dnia 15 lutego 1962 r. o ochronie dóbr kultury [...] Komendant Główny Straży Granicznej i Generalny Konserwator Zabytków ustalają, co następuje:

§ 1.

Porozumienie określa zasady współdziałania organów Straży Granicznej oraz organów ochrony dóbr kultury w sprawach dotyczących zwalczania przestępstw przeciwko dobrom kultury związanych z ruchem granicznym.

§ 2.

W zakresie określonym w § 1 współdziałają:

- 1) Komendant Główny Straży Granicznej i Generalny Konserwator Zabytków,
- 2) właściwe miejscowo terenowe organy Straży Granicznej, w tym komendanci oddziałów Straży Granicznej, strażnic, a także granicznych placówek kontrolnych i dywizjonów Straży Granicznej oraz wojewódzcy konserwatorzy zabytków kierujący wojewódzkimi oddziałami Służby Ochrony Zabytków i kierownicy delegatur tych oddziałów.

§ 3.

Działania podejmowane na podstawie porozumienia polegają w szczególności na:

- 1) udzielaniu wzajemnej pomocy w przeciwdziałaniu i zwalczaniu przestępstw przeciwko dobrom kultury związanych z ruchem granicznym, a zwłaszcza ich kradzieży i przemytowi,
- 2) organizowaniu i przeprowadzaniu wspólnych akcji, w tym przedsięwzięć o charakterze szczególnym, włącznie ze wzmożoną kontrolą graniczną,
- 3) opracowywaniu i ustalaniu, w ramach posiadanych kompetencji, wspólnego stanowiska w zakresie ochrony dóbr kultury w sprawach wymagających uzgodnień z organami sąsiedniego państwa,

- 4) udzielaniu przez organy ochrony dóbr kultury pomocy funkcjonariuszom Straży Granicznej w zakresie identyfikacji oraz oceny i wyceny dóbr kultury zatrzymanych przez Straż Graniczną,
- 5) przekazywaniu informacji dotyczących:
 - a) osób, które dokonały lub usiłowały dokonać wywozu za granicę dóbr kultury bez wymaganego zezwolenia lub zaświadczenia,
 - b) dóbr kultury będących przedmiotem przestępstwa lub zagrożonych wywozem za granicę bez wymaganego zezwolenia lub zaświadczenia,
 - c) podrobionych lub przerobionych zezwoleń lub zaświadczeń na wywóz dóbr kultury za granicę,
 - d) dokumentów wskazujących na zamiar popełnienia przestępstwa przeciwko dobrom kultury.

§ 4.

Organy Straży Granicznej i organy ochrony dóbr kultury udzielają sobie również wzajemnej pomocy w udostępnianiu środków łączności, transportu i sprzętu technicznego oraz bazy szkoleniowej, a także w organizowaniu szkoleń pracowników w zakresie objętym porozumieniem i wymianie kadry instruktorskiej.

§ 5.

1. Komendant Główny Straży Granicznej i Generalny Konserwator Zabytków dokonują corocznej oceny realizacji porozumienia.
2. Stały nadzór nad realizacją porozumienia sprawują:
 - 1) z upoważnienia Komendanta Głównego Straży Granicznej – dyrektor Biura Dochodzeniowo-Śledczego Komendy Głównej Straży Granicznej,
 - 2) z upoważnienia Generalnego Konserwatora Zabytków – dyrektor Departamentu Ochrony Ruchomych Dóbr Kultury w Urzędzie Generalnego Konserwatora Zabytków.

§ 6.

Postanowienia porozumienia nie naruszają ustawowego zakresu zadań i kompetencji organów Straży Granicznej oraz organów ochrony dóbr kultury.

[pominięto przepisy końcowe i podpisy]

16.

Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 15 października 2003 r. w sprawie zabezpieczania zbiorów w muzeach przed pożarami, kradzieżami i innymi niebezpieczeństwami grożącymi zniszczeniem lub utratą muzealiów oraz sposobów przygotowania zbiorów do ewakuacji w razie powstania zagrożenia

[Źródło: Dz. U. z 2003 r. Nr 193, poz. 1892]

Na podstawie art. 5 ust. 5 ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach [...] zarządza się, co następuje:

§ 1.

Zabezpieczenie zbiorów w muzeach przed pożarami, kradzieżami i innymi niebezpieczeństwami polega na:

- 1) niedopuszczeniu do sytuacji, w której zbiory mogą zostać utracone, uszkodzone lub zniszczone;
- 2) ochronie miejsca przechowywania i eksponowania zbiorów oraz na ich ochronie w czasie transportu.

§ 2.

Za właściwe zabezpieczenie zbiorów w muzeach odpowiada dyrektor muzeum, który:

- 1) zapewnia realizację wymagań określonych w § 3 i 5;
- 2) dokonuje corocznie analizy stanu zabezpieczenia podległych obiektów przed pożarem i przestępczością oraz zapewnia usunięcie stwierdzonych nieprawidłowości;
- 3) zapewnia opracowanie planu ochrony muzeum;
- 4) sporządza plan ewakuacji zbiorów;
- 5) w przypadku stwierdzenia przestępstwa, w wyniku którego nastąpiło uszkodzenie, zniszczenie lub utrata zbiorów:
 - a) zawiadamia niezwłocznie najbliższą jednostkę Policji, z wyjątkiem sytuacji, gdy zawiadomienia dokonała już inna osoba,
 - b) zawiadamia organizatora muzeum,
 - c) przesyła informację o stratach do Ośrodka Ochrony Zbiorów Publicznych celem ujęcia danych w centralnym katalogu skradzionych i zaginionych dóbr kultury,
 - d) pisemnie powiadamia wykonawcę i konserwatora elektronicznych urządzeń zabezpieczających oraz Ośrodek Ochrony Zbiorów Publicznych, jeżeli podczas popełnienia przestępstwa stwierdzono niezadziałanie lub wadliwe zadziałanie tych urządzeń.

§ 3.

Zabezpieczenie zbiorów w muzeum przed pożarami polega w szczególności na:

- 1) przestrzeganiu przeciwpożarowych wymagań techniczno-budowlanych i instalacyjnych oraz obowiązków w zakresie ochrony przeciwpożarowej, określonych w przepisach przeciwpożarowych;
- 2) wyposażeniu obiektów muzealnych w wymagany sprzęt, urządzenia przeciwpożarowe i ratownicze, znaki bezpieczeństwa i gaśnice oraz poddawaniu ich przeglądowi technicznemu;
- 3) zapewnieniu sprawnego systemu alarmowania i powiadamiania na wypadek pożaru;
- 4) przygotowaniu organizacyjnym i technicznym zbiorów do ewakuacji w razie powstania zagrożenia;
- 5) opracowaniu i wdrożeniu instrukcji bezpieczeństwa pożarowego muzeum;
- 6) zaznajomieniu pracowników z instrukcją bezpieczeństwa pożarowego i przepisami przeciwpożarowymi;
- 7) obowiązkowym wyposażeniu obiektów, wyznaczonych na podstawie odrębnych przepisów przez Generalnego Konserwatora Zabytków w uzgodnieniu z Komendantem Głównym Państwowej Straży Pożarnej, w system sygnalizacji pożaru.

§ 4.

1. W każdym muzeum musi znajdować się instrukcja bezpieczeństwa pożarowego, której zakres jest określony w załączniku nr 1 do rozporządzenia.

2. Wyciąg z instrukcji bezpieczeństwa pożarowego muzeum w formie instrukcji postępowania na wypadek pożaru, wraz z wykazem telefonów alarmowych, umieszcza się w miejscach widocznych, dostępnych dla wszystkich osób przebywających w muzeum.

3. Fakt zapoznania się z instrukcją bezpieczeństwa pożarowego każdy pracownik potwierdza pisemnym oświadczeniem, które włącza się do akt osobowych pracownika.

§ 5.

1. Pracownicy muzeum podlegają obowiązkowemu szkoleniu z zakresu ochrony przeciwpożarowej.

2. Szkolenie pracowników obejmuje następujące rodzaje szkoleń:

- 1) wstępne – prowadzone w wymiarze 1 godziny dla pracowników nowo przyjętych, w pierwszym miesiącu pracy, obejmujące zagadnienia ochrony przeciwpożarowej na stanowisku pracy;
- 2) podstawowe – prowadzone w wymiarze 2 godzin, organizowane przed upływem 3 miesięcy od daty rozpoczęcia pracy w muzeum, obejmujące całokształt zagadnień ochrony przeciwpożarowej w muzeach;
- 3) specjalistyczne – prowadzone w wymiarze i w zakresie dostosowanych do potrzeb określonej grupy zawodowej;
- 4) okresowe (uzupełniające) – prowadzone w wymiarze 2 godzin, nie rzadziej niż co 3 lata dla pracowników i nie rzadziej niż co 5 lat dla kadry kierowniczej, mające na celu przypomnienie i uzupełnienie znajomości zagadnień ochrony przeciwpożarowej w muzeach oraz wskazanie ewentualnych zmian w zasadach zabezpieczenia przeciwpożarowego muzeum.

3. Szkolenia wymienione w ust. 2 pkt 2–4 są prowadzone przez osoby posiadające kwalifikacje zawodowe pożarnicze.

4. Fakt odbycia szkolenia z zakresu ochrony przeciwpożarowej potwierdza podpisem prowadzący szkolenie oraz osoba uczestnicząca w szkoleniu.

§ 6.

Ramowy program szkolenia wstępnego pracowników obejmuje następujące tematy:

- 1) zagrożenia pożarowe, przyczyny powstania i rozprzestrzeniania się pożaru;
- 2) obowiązki pracownika na wypadek powstania pożaru;
- 3) warunki ewakuacji ludzi i zbiorów, drogi i środki ewakuacji, z uwzględnieniem ich dostępności i oznakowania;
- 4) środki gaśnicze, stałe urządzenia gaśnicze, miejsca rozmieszczenia hydrantów wewnętrznych i gaśnic;
- 5) posługiwanie się hydrantami wewnętrznymi i gaśnicami.

§ 7.

Ochrona zbiorów jest organizowana na podstawie planu ochrony muzeum, który powinien:

- 1) uwzględniać rodzaj działalności muzeum;
- 2) podawać ocenę aktualnego stanu ochrony muzeum;
- 3) zawierać:
 - a) analizę potencjalnych zagrożeń i aktualnego stanu bezpieczeństwa muzeum,
 - b) dane dotyczące organizacji ochrony fizycznej muzeum,
 - c) dane dotyczące rodzaju zabezpieczeń technicznych,
 - d) zasady organizacji i wykonywania ochrony muzeum.

§ 8.

1. Ochrona zbiorów w muzeach podlegających obowiązkowej ochronie zgodnie z przepisami ustawy z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia (Dz. U. Nr 114, poz. 740, z późn. zm.), jest realizowana:

- 1) w formie bezpośredniej ochrony fizycznej, sprawowanej przez licencjonowanych pracowników ochrony;
- 2) w formie zabezpieczenia technicznego, wykonywanego przez licencjonowanych pracowników zabezpieczenia technicznego;
- 3) łącznie w formach, o których mowa w pkt 1 i 2.

2. Obowiązek zapewnienia ochrony spoczywa na dyrektorze muzeum, który ma prawo wyboru formy ochrony, z uwzględnieniem konieczności zapewnienia bezpośredniej ochrony fizycznej w czasie udostępnienia zbiorów.

3. Plan, o którym mowa w § 7, jest uzgadniany z właściwym terytorialnie komendantem wojewódzkim Policji.

§ 9.

1. Ochrona zbiorów w muzeach niepodlegających obowiązkowej ochronie w myśl przepisów ustawy, o której mowa w § 8 ust. 1, jest realizowana:

- 1) przez własnych pracowników dozoru: dozorcę, portiera, pomocnika muzealnego lub nielicencjonowanych pracowników ochrony przedsiębiorcy posiadającego

koncesję na prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie usług ochrony osób i mienia;

2) przez zabezpieczenia techniczne;

3) łącznie w formach, o których mowa w pkt 1 i 2.

2. Ochrona polega na dozorowaniu zbiorów i innego mienia, materiałów, interwencji w przypadkach stanowiących zagrożenie w ramach posiadanych uprawnień oraz na obsłudze urządzeń zabezpieczenia technicznego.

3. Plan ochrony dla muzeów, o których mowa w ust. 1, podlega konsultacji z właściwym terytorialnie komendantem powiatowym lub miejskim Policji.

4. Zabezpieczenie techniczne zapewnia:

1) uniemożliwienie lub ograniczenie dostępu, w szczególności: do budynków, pomieszczeń, urządzeń technicznych, szaf, gablot wystawienniczych;

2) wykrywanie naruszenia stref dostępu oraz ewentualną ich obserwację;

3) sprawną łączność i alarmowanie.

5. Projektowanie, instalowanie oraz konserwacja zabezpieczenia technicznego są dokonywane przez wyspecjalizowanych przedsiębiorców lub przeszkolonych własnych pracowników.

§ 10.

Zakres stosowanego zabezpieczenia technicznego musi być odpowiedni w stosunku do potencjalnych zagrożeń określonych w planie ochrony muzeum oraz do wartości zabezpieczanych zbiorów.

§ 11.

Sposób i zakres stosowania urządzeń zabezpieczenia technicznego określa załącznik nr 2 do rozporządzenia.

§ 12.

Przedstawiciele firm projektujących, instalujących i konserwujących zabezpieczenia elektroniczne powinni dodatkowo posiadać zaświadczenie o ukończeniu specjalistycznych kursów z zakresu zabezpieczenia obiektów muzealnych, organizowanych przez Ośrodek Ochrony Zbiorów Publicznych.

§ 13.

1. W przypadku wypożyczenia zbiorów na wystawy czasowe, muzeum użyczające sprawdza poziom ochrony eksponatów, a muzeum wypożyczające gwarantuje ich właściwą ochronę w miejscu ekspozycji.

2. Wypożyczenie zbiorów uznanych przez dyrektora muzeum za szczególnie cenne wymaga sporządzenia pisemnej opinii co do warunków ochrony w miejscu ekspozycji przez odpowiednio przeszkolonego pracownika muzeum lub rzeczoznawcę ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, z zakresu bezpieczeństwa zbiorów publicznych albo Ośrodek Ochrony Zbiorów Publicznych.

3. W przypadku wypożyczenia za granicę zbiorów uznanych przez dyrektora muzeum za szczególnie cenne sprawdzenie warunków ochrony w miejscu ekspozycji i sporządzenie opinii jest obowiązkowe. Opinia może być opracowana przez

rzeczoznawcę ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, z zakresu bezpieczeństwa zbiorów publicznych albo Ośrodek Ochrony Zbiorów Publicznych.

§ 14.

Organizację ochrony zbiorów w czasie transportu określa załącznik nr 3 do rozporządzenia.

§ 15.

1. Zasady i sposoby ewakuacji zbiorów na wypadek powstania zagrożenia określa plan ewakuacji.
2. W planie ewakuacji należy przewidzieć możliwe rodzaje zagrożeń i opracować właściwe dla nich procedury przeciwdziałania.
3. Plan ewakuacji zbiorów stanowi część składową planów ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych.

§ 16.

Plan ewakuacji zbiorów podlega uzgodnieniu z właściwym miejscowo szefem obrony cywilnej.

§ 17.

Plan ewakuacji zbiorów jest aktualizowany raz do roku równocześnie z planami ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowej.

§ 18.

Do kontroli przestrzegania zasad zabezpieczania zbiorów w muzeach upoważniony jest Ośrodek Ochrony Zbiorów Publicznych.

[pominięto przepisy przejściowe i końcowe]

Minister Kultury: *W. Dąbrowski*

Załącznik nr 1
do Rozporządzenia Ministra Kultury
z dnia 15 października 2003 r.

ZAKRES INSTRUKCJI BEZPIECZEŃSTWA POŻAROWEGO

Instrukcja bezpieczeństwa pożarowego powinna zawierać:

- 1) zwięzłą charakterystykę obiektu obejmującą:
 - a) przeznaczenie obiektu,
 - b) wysokość i liczbę kondygnacji,
 - c) klasę odporności pożarowej budynku i klasy odporności ogniowej oraz stopień rozprzestrzeniania ognia elementów budowlanych,
 - d) kwalifikację obiektu do kategorii zagrożenia ludzi ZL, w tym wyszczególnienie stref pożarowych zaliczonych do kategorii ZL I zagrożenia ludzi,
 - e) obciążenie ogniowe występujące w pomieszczeniach niezaliczonych do kategorii zagrożenia ludzi ZL,
 - f) określenie ilości i rodzajów dróg oraz wyjść ewakuacyjnych,
 - g) występowanie i obszar działania stałych i półstałych urządzeń gaśniczych, instalacji sygnalizacyjno-alarmowych zapewniających alarmowanie pożarowe oraz rozmieszczenie sprzętu gaśniczego i ratowniczego,
 - h) wyszczególnienie istniejących w obiekcie odstępstw w odniesieniu do warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie zgodnie z odrębnymi przepisami,
 - i) charakterystyczne dla danego muzeum potencjalne źródła powstania pożaru i drogi jego rozprzestrzeniania;
- 2) zasady zapobiegania możliwości powstania pożaru;
- 3) zasady bezpiecznego prowadzenia prac niebezpiecznych pożarowo;
- 4) określenie osób odpowiedzialnych za stan bezpieczeństwa pożarowego w obiekcie muzealnym i na poszczególnych stanowiskach pracy;
- 5) zasady uruchamiania urządzeń gaśniczych i zabezpieczających uruchamianych ręcznie oraz osoby odpowiedzialne za ich obsługę;
- 6) szczegółowe rozwiązania dotyczące ewakuacji ludzi i zbiorów, z uwzględnieniem:
 - a) środków i sposobów ogłaszania alarmu o niebezpieczeństwie,
 - b) warunków ewakuacji ludzi przy wykorzystaniu dróg komunikacji ogólnej,
 - c) warunków i sposobów ewakuacji zbiorów,
 - d) sposobów praktycznego sprawdzania organizacji i warunków ewakuacji ludzi;
- 7) określenie zasad postępowania na wypadek powstania pożaru, w tym:
 - a) postępowanie pracowników na wypadek powstania pożaru do czasu przybycia jednostek ratowniczo-gaśniczych oraz ich współdziałanie z kierującym akcją ratowniczą,
 - b) kierowanie ewakuacją ludzi,
 - c) zabezpieczenie najcenniejszych eksponatów;
- 8) organizację i zasady zaznajamiania pracowników z instrukcją bezpieczeństwa pożarowego i przepisami przeciwpożarowymi;

- 9) graficzny obraz stanu zabezpieczenia pożarowego sporządzony na rzutach poziomych obiektu w skali 1:100 lub 1:200, z naniesieniem w postaci znaków i symboli:
- a) dróg i wyjść ewakuacyjnych,
 - b) miejsc rozmieszczenia podręcznego sprzętu gaśniczego i urządzeń przeciwpożarowych,
 - c) lokalizacji głównych wyłączników prądu, gazu i innych,
 - d) miejsc rozmieszczenia znaków bezpieczeństwa.

Załącznik nr 2
do Rozporządzenia Ministra Kultury
z dnia 15 października 2003 r.

SPOSÓB I ZAKRES STOSOWANIA URZĄDZEŃ ZABEZPIECZENIA TECHNICZNEGO

I. Zabezpieczenia budowlane i mechaniczne

1. Wszystkie drzwi zewnętrzne, okna i inne zabezpieczenia otworów zewnętrznych muszą być sprawne i wyposażone w atestowane urządzenia zamykające.
2. Organizacja ruchu osób w muzeach musi uwzględniać możliwość korzystania z dwóch wejść: głównego i gospodarczego (administracyjnego).
3. Otwory okienne piwnic oraz parteru, stosownie do zagrożeń, należy dodatkowo zabezpieczyć okiennicami, kratami, żaluzjami lub szybami wzmocnionymi.
4. Modernizacje starych lub montaż nowych zabezpieczeń budowlanych i mechanicznych muszą uwzględniać w zabezpieczeniu zewnętrznych otworów drzwiowych i okiennych, pomieszczeń magazynów zbiorów muzealnych, bibliotecznych i archiwalnych, sal wystawowych i czytelni zbiorów specjalnych oraz pracowni konserwacji zbiorów w miejscach szczególnie zagrożonych, stosowanie minimum:
 - 1) zamków, zamknięć i drzwi – w klasie B;
 - 2) drzwi o zwiększonej odporności na włamanie – w klasie C;
 - 3) szyb o zwiększonej odporności na przebicie i rozbicie – w klasie P-4;
 - 4) rolet i krat żaluzjowych o zwiększonej odporności na włamanie – w klasie 2;
 - 5) szaf stalowych, kas pancernych, sejfów do przechowywania szczególnie cennych zbiorów – w klasie 4;
 - 6) krat stalowych wykonanych z kształtowników stalowych o przekroju minimum 200 mm² przy rozstawie prętów poziomych 400 mm i pionowych 150 mm oraz spawaniu wszystkich połączeń.
5. Zabezpieczenie otworów drzwiowych, okiennych, świetlików, włazów dachowych i innych oraz konstrukcje budowlane przegród zabezpieczających muszą być zgodne z wymogami ochrony przeciwpożarowej. Przy pracach w obiektach zabytkowych należy uwzględniać wymagania służb konserwatorskich.
6. Zarządzanie gospodarką kluczami określa „Instrukcja o zasadach zabezpieczania pomieszczeń” stanowiąca załącznik do planu ochrony muzeum.
7. Konstrukcje nowych gablot wystawienniczych muszą uwzględniać możliwość zastosowania w ich ochronie szkła bezpiecznego, atestowanych zamknięć oraz podłączenia systemu alarmowego.
8. Kasety i szafy stalowe, wykorzystywane do przechowywania muzealiów, muszą być trwale przymocowane do podłoża lub ściany pomieszczenia, w którym się znajdują.
9. Zabezpieczenia budowlane i mechaniczne należy poddawać przeglądowi i konserwacji, przynajmniej raz w roku, co należy potwierdzić protokołem.

II. Zabezpieczenia elektroniczne

1. Zabezpieczenia elektroniczne (elektroniczne systemy technicznej ochrony mienia) stanowią uzupełnienie mechanicznych urządzeń zabezpieczających i są wykorzystywane przy realizacji zadań ochrony fizycznej.
2. Przyjmuje się klasę SA3 dla systemu sygnalizacji włamania i napadu w muzeach. Stosowane urządzenia muszą posiadać atest w klasie C lub wyższej.
3. Dopuszcza się stosowanie urządzeń nieposiadających atestu, jeżeli nie zostały opracowane w stosunku do nich Polskie Normy.
4. Wykonanie poszczególnych rodzajów zabezpieczeń elektronicznych musi być poprzedzone opracowaniem dokumentacji technicznej. Dla niewielkich instalacji dopuszcza się wykonanie dokumentacji uproszczonej składającej się z projektu koncepcyjnego i dokumentacji powykonawczej.
5. Na dokumentację techniczną zabezpieczeń elektronicznych powinny składać się następujące dokumenty:
 - 1) pisemna umowa określająca zakres ochrony obiektu;
 - 2) koncepcja działania systemu;
 - 3) wykaz typów i rodzajów użytych urządzeń;
 - 4) plan instalacji sygnalizacyjnej (przewodowej);
 - 5) schemat blokowy instalacji;
 - 6) kosztorys;
 - 7) opis techniczny instalacji i współdziałania urządzeń;
 - 8) oświadczenia osób sporządzających dokumentację i biorących udział w pracach instalacyjnych o nieujawnianiu wiadomości stanowiących informacje niejawne, z którymi zapoznali się podczas wykonywania prac.
6. Dokumentację techniczną należy przechowywać w sposób uniemożliwiający osobom nieupoważnionym dostęp do niej.
7. Przystąpienie do modernizacji starych lub montaż nowych zabezpieczeń elektronicznych należy poprzedzić uzgodnieniem projektu przez Ośrodek Ochrony Zbiorów Publicznych.
8. Odbiór instalacji alarmowej następuje po 2–3-tygodniowej eksploatacji próbnej. Wykonawca przekazuje użytkownikowi dokumentację powykonawczą, książkę eksploatacji systemu i potwierdzenie przeszkolenia pracowników w zakresie obsługi systemu. Przekazanie systemu do stałej eksploatacji strony potwierdzają w protokole odbioru.
9. Konserwację zabezpieczeń elektronicznych należy przeprowadzać nie rzadziej niż raz na 3 miesiące. Wszystkie prace związane z przeglądami, modernizacją i konserwacją zabezpieczeń elektronicznych dokumentuje się w formie książki przeglądów lub książki eksploatacji i konserwacji.

Załącznik nr 3
do Rozporządzenia Ministra Kultury
z dnia 15 października 2003 r.

ORGANIZACJA OCHRONY ZBIORÓW W CZASIE TRANSPORTU

1. O konieczności ochrony transportu zbiorów postanawia pisemnie dyrektor lub osoba pisemnie przez niego upoważniona, zwana dalej „osobą odpowiedzialną za transport”, wskazując:

- 1) przedmiot konwojowania;
- 2) rodzaj środka transportu;
- 3) miejsce docelowe i czas trwania transportu.

2. Muzea, które są ochraniające przez specjalistyczne uzbrojone formacje ochronne, ochraniają we własnym zakresie transportowane zbiory.

3. Muzea niemogące wystawić własnych konwojentów zlecają usługę ochrony transportu przedsiębiorcy, który uzyskał koncesję na prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie usług ochrony osób i mienia, posiadającemu pozwolenie na broń na okaziciela wydane na podstawie odrębnych przepisów.

4. Konwój organizuje szef wewnętrznej służby ochrony lub funkcyjny pracownik ochrony przedsiębiorcy zgodnie z poleceniem konwoju.

5. Organizacja i wykonywanie konwoju odbywa się zgodnie z instrukcją konwojowania.

6. Przy organizacji ochrony transportów zbiorów dla ustalenia liczby konwojentów przyjmuje się wartość zbiorów wyrażaną w jednostkach obliczeniowych, gdzie jednostka obliczeniowa wynosi 120-krotność przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał poprzedzający termin transportu, ogłaszanej przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.

7. Transport zbiorów jest chroniony co najmniej przez:

- 1) jednego konwojenta – przy przewozie o wartości do 5 jednostek obliczeniowych;
- 2) dwóch konwojentów – przy przewozie o wartości od 5 do 15 jednostek obliczeniowych;
- 3) trzech konwojentów – przy przewozie o wartości od 15 do 50 jednostek obliczeniowych;
- 4) czterech konwojentów – przy przewozie wartości powyżej 50 jednostek obliczeniowych.

8. Konwoje piesze mogą być wykonywane jedynie w przypadku ochrania zbiorów nieprzekraczających 1 jednostki obliczeniowej, jeżeli użycie samochodu nie jest uzasadnione ze względu na odległość od miejsca pobrania do miejsca przekazania mienia konwojowego, a do przenoszenia używa się odpowiedniego zabezpieczenia technicznego, w szczególności: specjalistycznych teczek, walizek.

9. W przypadku gdy są przenoszone zbiory od 0,3 do 1 jednostki obliczeniowej, osoba transportująca jest chroniona przez co najmniej jednego pracownika ochrony, który może być nieuzbrojony.

10. W każdym transporcie zbiorów uczestniczy wyznaczony przez dyrektora kurier muzealny.
11. Przydatność środków transportu użytych do przewozu zbiorów o wartości powyżej jednej jednostki obliczeniowej każdorazowo ocenia kurier muzealny.
12. Zbiory o wartości powyżej 15 jednostek obliczeniowych transportuje się pojazdami specjalnie przystosowanymi do ich przewożenia, zapewniającymi utrzymanie właściwych warunków konserwatorskich. Każdorazowo oceny przystosowania pojazdu do transportu dokonuje kurier.
13. Przy transporcie zbiorów powyżej 15 jednostek obliczeniowych należy do transportu przydzielić samochód ubezpieczający.
14. W przypadku transportowania zbiorów kolumną samochodów należy do transportu przydzielić dwa samochody ubezpieczające, ustalając po dwóch konwojentów na każdy samochód ubezpieczający i po jednym konwojencie na każdy samochód transportujący.
15. Transport zbiorów o wartości przekraczającej 10 jednostek obliczeniowych odbywający się drogą lotniczą na rejsach krajowych, oprócz kuriera, jest chroniony przez co najmniej jednego pracownika ochrony, który może być nieuzbrojony.
16. O transportach zbiorów przekraczających wartość 10 jednostek obliczeniowych osoba odpowiedzialna za organizację ochrony transportu informuje Ośrodek Ochrony Zbiorów Publicznych.
17. Koordynację i nadzór nad organizacją transportów zbiorów mających poręczenia wypłaty odszkodowania za zniszczone, uszkodzone lub skradzione eksponaty wystawowe przez Skarb Państwa udzielone na podstawie odrębnych przepisów sprawuje Ośrodek Ochrony Zbiorów Publicznych.
18. Transport zbiorów, o których mowa w ust. 16, odbywa się z udziałem Policji.
19. W przypadku przewożenia zbiorów o bardzo dużej wartości, na które nie jest wystawione poręczenie wypłaty odszkodowania przez Skarb Państwa, Ośrodek Ochrony Zbiorów Publicznych może zwracać się do Komendy Głównej Policji o udział w konwoju Policji na zasadach odrębnie określonych.
20. Informacje dotyczące organizacji transportu zbiorów przywożonych z zagranicy lub wywożonych za granicę osoba odpowiedzialna za organizację ochrony transportu przekazuje, z zastrzeżeniem ust. 22, do Ośrodka Ochrony Zbiorów Publicznych najpóźniej na 20 dni przed rozpoczęciem transportu, a w przypadku transportów krajowych najpóźniej na 10 dni przed rozpoczęciem transportu.
21. Informacja, o której mowa w ust. 16 i 20, musi zawierać:
 - 1) miejsce, datę i godzinę rozpoczęcia transportu;
 - 2) wartość i rodzaj przewożonych zbiorów;
 - 3) marki i numery rejestracyjne pojazdów;
 - 4) nazwiska, imiona i stanowiska osób wchodzących w skład konwoju, w szczególności: dowódcy konwoju, konwojentów, kierowców, kurierów muzealnych, a także numery ich dowodów osobistych (numery paszportów przy wyjazdach zagranicznych);
 - 5) imię i nazwisko osoby odpowiedzialnej za transport, numer telefonu, pod którym można powiadomić, w szczególności: o opóźnieniu, awarii pojazdu;
 - 6) przy transportach z zagranicy – datę i godzinę przekroczenia punktu kontroli granicznej;

- 7) uwagi dotyczące konwoju, w szczególności: planowane postoje, noclegi, nazwę i adres przewoźnika.
22. W przypadku braku możliwości przekazania wszystkich danych, określonych w ust. 21, w terminie określonym w ust. 20, przekazuje się posiadane dane dotyczące transportu, a pozostałe w terminie ustalonym z Ośrodkiem Ochrony Zbiorów Publicznych.
23. Ośrodek Ochrony Zbiorów Publicznych uzgodnione pełne dane dotyczące transportu przekazuje do Komendy Głównej Policji w terminie pozwalającym na zorganizowanie ochrony transportu, nie później jednak niż na 5 dni przed rozpoczęciem transportu.
24. Wyjazd i zakończenie transportu o wartości powyżej 10 jednostek obliczeniowych dowódca konwoju zobowiązany jest zgłosić telefonicznie do Ośrodka Ochrony Zbiorów Publicznych.
25. Transporty zbiorów należy wykonywać po trasach najbardziej bezpiecznych i możliwie często patrolowanych przez Policję.
26. Przy planowaniu transportu należy przestrzegać, aby odbywał się on w dniach powszednich od poniedziałku do czwartku danego tygodnia.
27. W przypadku konwojowania transportu na długich trasach, gdzie przewidywany jest postój (nocleg), miejsce postoju transportu i organizację jego ochrony organizator konwoju uzgadnia wcześniej z jednostką Policji, na której terenie działania postój jest planowany.
28. Przy wyznaczaniu dłuższego postoju transportu należy przede wszystkim brać pod uwagę możliwości wykorzystania do tego celu zamkniętych terenów muzeów i innych obiektów ochraniających przez specjalistyczne uzbrojone formacje ochronne lub terenów administrowanych przez jednostki Policji lub Straży Granicznej.

17.

POROZUMIENIE

z dnia 3 listopada 2004 r.

pomiędzy Ministrem Finansów, Ministrem Kultury, Komendantem Głównym Policji i Komendantem Głównym Straży Granicznej w sprawie współdziałania w zwalczaniu nielegalnego wywozu za granicę lub przywozu z zagranicy zabytków

[Źródło: Dz. Urz. KGP z 2004 r. Nr 21, poz. 35²¹]

Mając na celu zapewnienie sprawnego i skutecznego współdziałania w zakresie zadań [...] dotyczących zwalczania przypadków nielegalnego wywozu za granicę lub przywozu z zagranicy zabytków, Minister Finansów, Minister Kultury, Komendant Główny Policji i Komendant Główny Straży Granicznej postanawiają, co następuje:

§ 1.

Minister Finansów, Minister Kultury, Komendant Główny Policji i Komendant Główny Straży Granicznej, zwani dalej „Stronami”, każdy w zakresie swoich uprawnień, zobowiązują się do współpracy w celu zapewnienia przestrzegania przepisów prawa, dotyczących wywozu za granicę lub przywozu z zagranicy zabytków poprzez udzielanie sobie wzajemnej pomocy w zakresie:

- 1) czynności kontrolnych;
- 2) wymiany informacji;
- 3) szkolenia i wymiany doświadczeń.

§ 2.

1. Współpraca, o której mowa w § 1, jest realizowana przez:

- 1) Ministra Finansów przy pomocy:
 - a) dyrektora Departamentu Kontroli Celnej w Ministerstwie Finansów,
 - b) dyrektorów Izb Celných;
- 2) Ministra Kultury przy pomocy:
 - a) dyrektora Departamentu Ochrony Zabytków w Ministerstwie Kultury i dyrektora Ośrodka Ochrony Zbiorów Publicznych z zastrzeżeniem ust. 2,
 - b) wojewódzkich konserwatorów zabytków;
- 3) Komendanta Głównego Policji przy pomocy:

²¹ Zostało ono zastąpione przez Porozumienie z dnia 7 lutego 2020 r. pomiędzy Ministrem Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Szefem Krajowej Administracji Skarbowej, Komendantem Głównym Policji i Komendantem Głównym Straży Granicznej w sprawie współdziałania w zwalczaniu nielegalnego wywozu za granicę lub przywozu z zagranicy zabytków.

- a) dyrektora Biura Taktyki Zwalczania Przemocności Komendy Głównej Policji,
 - b) komendantów wojewódzkich Policji;
 - 4) Komendanta Głównego Straży Granicznej przy pomocy:
 - a) dyrektora Zarządu Operacyjno-Sledczego Komendy Głównej Straży Granicznej,
 - b) komendantów oddziałów Straży Granicznej.
2. Wymiana informacji, o której mowa w § 5 ust. 1 pkt. 1 i 3, jest realizowana wyłącznie przez dyrektora Ośrodka Ochrony Zbiorów Publicznych.

§ 3.

1. Właściwi miejscowo dyrektorzy izb celnych, wojewódzcy konserwatorzy zabytków, komendanci wojewódzcy Policji oraz komendanci oddziałów Straży Granicznej mogą zawierać szczegółowe porozumienia wykonawcze, nie naruszając zasad ustalonych w niniejszym Porozumieniu.
2. Organy, o których mowa w ust. 1, mogą w szczególności:
- 1) powoływać wspólne grupy robocze do opracowania zasad współpracy;
 - 2) ustalić zasady postępowania z zabytkami zatrzymanymi przez organy celne i organy Straży Granicznej, w tym dotyczące miejsca i warunków ich przechowywania.

§ 4.

- Współpraca w zakresie czynności kontrolnych obejmuje w szczególności:
- 1) niedopuszczenie przez organy celne i organy Straży Granicznej do wywozu za granicę zabytków bez wymaganego pozwolenia;
 - 2) udzielanie wzajemnej pomocy w zakresie identyfikacji zabytków, co do których istnieje przypuszczenie, że zostały utracone w wyniku przestępstwa.

§ 5.

1. Współpraca w zakresie wymiany informacji dotyczy w szczególności:
- 1) ujawnionych przypadków wywozu za granicę lub przywozu z zagranicy zabytków bez pozwolenia lub nieprzywiezienia zabytku do kraju w okresie ważności pozwolenia;
 - 2) nieprawidłowości występujących w dokumentach związanych z przywozem lub wywozem zabytków za granicę;
 - 3) zabytków, które zostały umieszczone w krajowym wykazie zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem;
 - 4) negatywnych zjawisk występujących w zakresie objętym Porozumieniem.
2. W celu zapewnienia współpracy, o której mowa w ust. 1, Strony opracują i wdrożą system szybkiego przepływu informacji.

§ 6.

1. Strony dokonują analizy i oceny realizacji postanowień Porozumienia oraz uzgadniają kierunki działań wynikających ze specyfiki zagrożeń występujących w obszarze nim objętym.
2. Strony wyznaczają osoby odpowiedzialne za koordynację i przebieg współpracy.

3. W przypadku stwierdzenia nieprawidłowości dotyczących wywozu za granicę lub przywozu z zagranicy zabytków Strony podejmą niezbędne kroki w celu usunięcia i zapobieżenia niepożądanym zjawiskom w przyszłości.

4. W celu pogłębienia wiedzy i doskonalenia umiejętności Strony, w miarę występujących potrzeb, organizują wspólne szkolenia z zakresu ochrony zabytków.

§ 7.

Niezwłocznie po podpisaniu Porozumienia Strony poinformują o jego treści podległe im lub nadzorowane przez nie jednostki organizacyjne.

[pominięto przepisy przejściowe i końcowe oraz podpisy]

18.

Porozumienie Generalnego Konserwatora Zabytków i Komendanta Głównego Policji z dnia 10 marca 2005 r. w sprawie współdziałania w zakresie zapobiegania i zwalczania przestępczości skierowanej przeciwko zabytkom

[Źródło: Dz. Urz. KGP z 2005 r. Nr 6, poz. 29]

W celu należytego wykonywania obowiązków wynikających z art. 1 ust. 2 pkt 3 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2002 r. Nr 7, poz. 58 ze zm.) oraz art. 4 pkt 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568 ze zm.) Generalny Konserwator Zabytków i Komendant Główny Policji, zwani dalej „Stronami” – wspólnie ustalają, co następuje:

§ 1.

1. Współdziałanie obejmuje:

- 1) zadania organów ochrony zabytków i podległych im instytucji kultury wyspecjalizowanych w opiece nad zabytkami, mające na celu przeciwdziałanie przestępczości skierowanej przeciwko zabytkom, których wspomaganie jest możliwe w zakresie działania Policji;
 - 2) zadania Policji mające na celu zapobieganie popełnianiu przestępstw i wykroczeń oraz zjawiskom kryminogennym oraz ściganie czynów karalnych, których wspomaganie jest możliwe w zakresie działania organów ochrony zabytków i podległych im instytucji kultury wyspecjalizowanych w opiece nad zabytkami.
2. Współdziałanie, o którym mowa w ust. 1, będzie realizowane w zakresie i w sposób określony w niniejszym porozumieniu, z zastrzeżeniem ust. 3.
3. Porozumienie nie dotyczy czynności, o których mowa w art. 15 ust. 1 pkt 6 ustawy o Policji. Współdziałanie jednostek organizacyjnych Policji i organów ochrony zabytków w zakresie tych czynności odbywa się w trybie określonym w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 13 sierpnia 1996 r. w sprawie szczegółowego trybu korzystania przez policjantów z pomocy instytucji państwowych, organów administracji rządowej i samorządu terytorialnego, jednostek gospodarczych i organizacji społecznych oraz osób (Dz. U. Nr 107, poz. 501).

§ 2.

Współdziałanie będzie realizowane w następujących formach:

- 1) wymiana informacji;

- 2) koordynacja działań w przypadkach uzasadnionych względami efektywności ochrony zabytków albo niecierpiącą zwłoki koniecznością uzyskania wzajemnego wsparcia działań zapobiegających utracie zabytków lub podjętych w celu odzyskania utraconych zabytków;
- 3) doskonalenie metodyki ochrony zabytków.

§ 3.

1. Przedsięwzięcia realizowane w zakresie objętym porozumieniem będą podejmowane na wniosek Stron lub ich uprawnionych przedstawicieli.
2. Odmowa współdziałania może nastąpić tylko w przypadkach, gdy wykonanie czynności na rzecz Strony wnioskującej o współdziałanie mogłoby uniemożliwić lub poważnie utrudnić wykonywanie ustawowych zadań Strony wezwanej do współdziałania.
3. Uprawnionymi przedstawicielami Stron wyznacza się:
 - 1) do współdziałania na terytorium państwa i w zakresie posiadanej własności rzeczowej – kierowników komórek organizacyjnych Komendy Głównej Policji oraz dyrektorów:
 - a) Departamentu Ochrony Zabytków Ministerstwa Kultury,
 - b) Ośrodka Ochrony Zbiorów Publicznych,
 - c) Krajowego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków,
 - d) Ośrodka Ochrony Dziedzictwa Archeologicznego;
 - 2) komendantów jednostek organizacyjnych Policji i wojewódzkich konserwatorów zabytków oraz kierowników regionalnych ośrodków badań i dokumentacji zabytków – do współdziałania na obszarach swojej własności terytorialnej.
4. Do składania wniosków, o których mowa w ust. 1, mogą upoważnić:
 - 1) komendanci jednostek Policji – komendantów i kierowników podległych jednostek i komórek organizacyjnych;
 - 2) wojewódzcy konserwatorzy zabytków – kierowników komórek organizacyjnych oraz podległych kierowników delegatur wojewódzkich urzędów ochrony zabytków.
5. W przypadku, gdy obszar własności miejscowej wojewódzkiego urzędu ochrony zabytków lub delegatury wojewódzkiego urzędu ochrony zabytków albo regionalnego ośrodka badań i dokumentacji zabytków obejmuje terytorialny zasięg działania dwóch lub więcej jednostek organizacyjnych Policji, współdziałanie odbywa się odrębnie z każdą z tych jednostek.
6. Jeżeli w ocenie uprawnionych przedstawicieli, o których mowa w ust. 3, podjęcie współdziałania we wnioskowanym zakresie lub formie nasuwa wątpliwości co do zgodności z obowiązującymi przepisami, ostateczne rozstrzygnięcie o możliwości realizacji wniosku o współdziałanie podejmuje Strona wezwana do współdziałania, po porozumieniu się ze Stroną wnioskującą o współdziałanie.

§ 4.

Ustala się następujący sposób postępowania przy współdziałaniu:

- 1) wnioski, o których mowa w § 3 ust. 1, składane są w formie odpowiedniej do okoliczności faktycznych, z zastrzeżeniem wymogu pisemnego udokumentowania

przekazania i przyjęcia wniosku ustnego w sposób przewidziany przepisami wewnętrznymi Stron;

- 2) podjęcie czynności w ramach współdziałania powinno być poprzedzone odpowiednimi do okoliczności faktycznych operatywnymi wzajemnymi uzgodnieniami lub planowaniem, a w trakcie wykonywania tych czynności należy utrzymywać w niezbędnym zakresie równoległy koordynowany nadzór;
- 3) z czynności wykonanych w ramach współdziałania sporządza się wyłącznie dokumentację wymaganą odrębnymi przepisami obowiązującymi Strony, chyba że Strony lub ich uprawnieni przedstawiciele zlecą sporządzenie dokumentacji dodatkowej, wskazując cel lub sposób wykorzystania oraz formę i miejsce przechowywania tej dokumentacji;
- 4) policjanci oraz pracownicy urzędów ochrony zabytków bezpośrednio kierujący przedsięwzięciami wykonywanymi w ramach współdziałania dokonują bieżącej oceny przebiegu i rezultatów tych przedsięwzięć.

§ 5.

Realizacja współdziałania w zakresie, formach lub w sposób nieprzewidziany w niniejszym porozumieniu może nastąpić wyłącznie na podstawie bezpośredniego uzgodnienia przyjętego przez Strony, uwzględniającego odrębność zadań i uprawnień Policji oraz organów ochrony zabytków i inne uwarunkowania prawne wynikające z obowiązujących przepisów.

§ 6.

1. Dyrektor Ośrodka Ochrony Zbiorów Publicznych jest obowiązany przekazywać dyrektorowi Biura Taktyki Zwalczania Przystępczości Komendy Głównej Policji informacje istotne dla zapobiegania i zwalczania przystępczości skierowanej przeciwko zabytkom. W szczególności przekazuje się:

- 1) informacje dotyczące zdarzeń będących czynami zabronionymi, które stanowią lub mogą stanowić zagrożenie dla zabytków;
- 2) informacje dotyczące utraconych i poszukiwanych oraz odzyskanych zabytków;
- 3) informacje o działaniach podjętych w zakresie restytucji zabytków niezgodnie z prawem wywiezionych za granicę lub wwiezionych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- 4) informacje o planowanych przemieszczeniach zabytków o szczególnie wysokiej wartości historycznej, artystycznej lub materialnej, włącznie z zabytkami przemieszczanymi z zagranicy na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- 5) roczne analizy stanu zabezpieczenia w muzeach i innych jednostkach organizacyjnych objętych ochroną obowiązkową, podległych, podporządkowanych lub nadzorowanych przez Ministra Kultury.

2. Dyrektor Biura Taktyki Zwalczania Przystępczości Komendy Głównej Policji jest obowiązany przekazywać dyrektorowi Ośrodka Ochrony Zbiorów Publicznych informacje o sytuacjach zagrażających trwałości zachowaniu zabytków, ich zagospodarowaniu i utrzymaniu. W szczególności przekazuje się:

- 1) informacje dotyczące istotnych uchybień w zakresie zabezpieczenia zabytków przed utratą, zniszczeniem lub uszkodzeniem;

- 2) informacje o skradzionych lub zaginionych zabytkach;
- 3) roczne analizy stanu zagrożenia przestępczością skierowaną przeciwko zabytkom.

§ 7.

1. Dyrektor Ośrodka Ochrony Zbiorów Publicznych nieodpłatnie udostępni Policji informacje zgromadzone w krajowym wykazie zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem.
2. W przypadku, gdy okoliczności utraty zabytku wskazują na możliwość nielegalnego wywozu za granicę, Dyrektor Ośrodka Ochrony Zbiorów Publicznych niezwłocznie przekazuje stosowne informacje dyrektorowi Biura Taktyki Zwalczania Przestępczości Komendy Głównej Policji w celu podjęcia działań poszukiwawczych za granicą w ramach międzynarodowej współpracy policyjnej.

§ 8.

1. Wymiana informacji o osobie odbywa się w sposób uregulowany w przepisach o ochronie danych osobowych oraz w art. 20 ust. 1, 2, 15 i 16 ustawy o Policji, z zastrzeżeniem, iż udostępnianie informacji z informatycznych zbiorów danych Policji odbywa się wyłącznie za pośrednictwem Biura Łączności i Informatyki Komendy Głównej Policji.
2. Informacje uzyskane przez Policję w wyniku czynności dochodzeniowo-śledczych są przekazywane na zasadach i w trybie określonych w art. 156 § 5 oraz art. 184 Kodeksu postępowania karnego.
3. Wymiana informacji, o których mowa w ust. 1 i 2, odbywa się w sposób określony przepisami wewnętrznymi Stron oraz z uwzględnieniem zasad i ograniczeń wynikających z przepisów o ochronie informacji niejawnych oraz z ustawy o Policji, a w zakresie wymiany danych przetwarzanych w zbiorach elektronicznych także zgodnie z warunkami technicznymi ustalonymi przez dyrektora Biura Łączności i Informatyki Komendy Głównej Policji.

§ 9.

1. Współdziałanie, o którym mowa w § 2 pkt 2, może być prowadzone w szczególności poprzez:
 - 1) konsultacje poprzedzające przedsięwzięcia wykonawcze;
 - 2) bieżącą wymianę informacji o przebiegu przedsięwzięć wykonawczych;
 - 3) powoływanie wspólnych zespołów koordynacyjnych do planowania przebiegu współdziałania, bezpośredniego kierowania lub nadzoru nad czynnościami prowadzonymi w ramach współdziałania albo do analizy i oceny rezultatów tych czynności;
 - 4) podejmowanie przez organy ochrony zabytków czynności kontrolnych na wniosek uprawnionych przedstawicieli Policji;
 - 5) udzielanie przez Policję wsparcia w zakresie ochrony przemieszczania (transportów) zabytków.
2. Zespoły koordynacyjne, o których mowa w ust. 1 pkt 3, są powoływane przez Stronę lub ich uprawnionych przedstawicieli, przy czym kierownika zespołu wyznacza Strona wnioskująca o powołanie zespołu.

§ 10.

1. Na podstawie wniosku dyrektora Ośrodka Ochrony Zbiorów Publicznych skierowanego do dyrektora Biura Taktyki Zwalczania Przeszłości Komendy Głównej Policji, Policja udziela wsparcia w zakresie ochrony przemieszczania (transportów) zabytków – polegającego na:

- 1) wzmacnianiu przez Policję organizowanych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez właścicieli lub posiadaczy zabytków konwojów zabytków, których przemieszczanie (transportowanie) jest objęte udzielonym na podstawie odrębnych przepisów poręczeniem wypłaty przez Skarb Państwa odszkodowania za zniszczone, uszkodzone lub skradzione eksponaty;
 - 2) wzmacnianiu przez Policję organizowanych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej konwojów zabytków innych niż wymienione w pkt 1, jeżeli jest to uzasadnione szczególnie wysoką wartością historyczną, artystyczną lub materialną zabytków i nie zakłóci realizacji ustawowych zadań Policji.
2. Dyrektor Ośrodka Ochrony Zbiorów Publicznych informuje dyrektora Biura Taktyki Zwalczania Przeszłości Komendy Głównej Policji o treści wniosków organizatorów wystaw o udzielenie poręczenia, o którym mowa w ust. 1 pkt 1, w zakresie szczegółowego opisu środków i warunków ochrony eksponatów podczas transportu oraz o miejscu wystawienia.

3. Szczegółowy zakres wsparcia, o którym mowa w ust. 1, określają przepisy załącznika nr 3 do rozporządzenia Ministra Kultury z dnia 15 października 2003 r. w sprawie zabezpieczania zbiorów w muzeach przed pożarami, kradzieżami i innymi niebezpieczeństwami grożącymi zniszczeniem lub utratą muzealiów oraz sposobów przygotowania zbiorów do ewakuacji w razie powstania zagrożenia (Dz. U. Nr 193, poz. 1892).

§ 11.

1. W czynnościach podejmowanych przez organy Policji na podstawie przepisów o ochronie osób i mienia mogą brać udział pracownicy urzędów ochrony zabytków wyznaczeni przez uprawnionych przedstawicieli Generalnego Konserwatora Zabytków, jako konsultanci w zakresie metodyki ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

2. W czynnościach podejmowanych przez organy ochrony zabytków na podstawie przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami mogą brać udział policjanci wyznaczeni przez uprawnionych przedstawicieli Komendanta Głównego Policji, jako konsultanci w zakresie metodyki ochrony zabytków przed utratą w wyniku czynów karalnych.

§ 12.

Współdziałanie, o którym mowa w § 2 pkt 3, może być prowadzone poprzez:

- 1) wymianę opracowań koncepcyjnych i materiałów szkoleniowych dotyczących opieki nad zabytkami oraz zapobiegania i zwalczania przestępczości skierowanej przeciwko zabytkom, a zwłaszcza nieznanym dotąd form i metod przestępczych;
- 2) organizowanie wspólnego szkolenia w zakresie określonym w pkt 1 dla policjantów oraz pracowników urzędów ochrony zabytków.

§ 13.

Wszelkie czynności wykonywane na podstawie niniejszego porozumienia, z wyjątkiem czynności określonych w § 7 ust. 1 i § 10 ust. 1, podlegają rozliczeniom finansowym prowadzonym według następujących zasad:

- 1) jednostki organizacyjne Policji i organy ochrony zabytków pokrywają w całości koszty przedsięwzięć i czynności wykonywanych wyłącznie na ich rzecz;
- 2) koszty przedsięwzięć i czynności wspólnych, wykonywanych jednocześnie na rzecz Policji i organów ochrony zabytków, są pokrywane w proporcjach wzajemnie uzgadnianych;
- 3) wysokość kosztów podlegających rozliczeniom ustala się na poziomie rzeczywistych wydatków.

§ 14.

Interpretacja postanowień niniejszego porozumienia będzie rozstrzygana przez Strony lub ich uprawnionych przedstawicieli w drodze uzgodnień.

§ 15.

1. Komendanci jednostek Policji i wojewódzcy konserwatorzy zabytków są obowiązani dostosować warunki i tryb aktualnie prowadzonego współdziałania do ustalonych w niniejszym porozumieniu – w terminie 3 miesięcy od wejścia tego porozumienia w życie. Dostosowanie powinno nastąpić poprzez dokonanie pisemnych uzgodnień administracyjnych lub wspólne operatywne ustalenie szczegółowych procedur postępowania, z uwzględnieniem zasad, o których mowa w § 13.

2. W przypadku zmian mających wpływ na zakres kompetencji jednostek i komórek organizacyjnych objętych niniejszym porozumieniem Strony przekazują sobie wzajemnie stosowne informacje.

§ 16.

1. Niniejsze porozumienie jest zawarte na czas nieokreślony.
2. Zmiana lub rozwiązanie porozumienia następuje w formie pisemnego aneksu uzgodnionego i podpisanego przez Strony.
3. Porozumienie może być również rozwiązane w wyniku decyzji jednej ze Stron, przekazanej drugiej Stronie w formie pisemnego oświadczenia na 30 dni przed żądanym terminem rozwiązania. W takim przypadku dalsze współdziałanie Stron odbywa się na zasadach i w trybie określonym w ustawach i przepisach wykonawczych do ustaw poprzez zgłaszanie odpowiednich wniosków w tym zakresie.
4. Porozumienie zostało sporządzone i podpisane w dwóch egzemplarzach, przeznaczonych dla Stron, przy czym każdy egzemplarz ma moc oryginału²².

[pominięto przepisy przejściowe i końcowe]

²² Załączniki wskazane w treści porozumienia zostały pominięte.

19.

Decyzja Nr 250/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 4 sierpnia 2005 r. w sprawie przestrzegania zasad ochrony dóbr kultury w działaniach Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej²³

[Źródło: Dz. Urz. MON z 2005 r. Nr 15, poz. 135]

Na podstawie § 1 pkt 6 lit. c, pkt 11 lit. f oraz § 2 pkt 14 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 9 lipca 1996 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Obrony Narodowej (Dz. U. Nr 94, poz. 426), w związku z Konwencją o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego wraz z Regulaminem wykonawczym do tej konwencji oraz Protokołem o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego, podpisanych w Hadze dnia 14 maja 1954 roku (Dz. U. z 1957 r. Nr 46, poz. 212) oraz ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162 poz. 1568 oraz z 2004 r. Nr 96, poz. 959 i Nr 238, poz. 2390), postanawia się, co następuje:

1. Wprowadza się do użytku „Instrukcję w sprawie zasad ochrony dóbr kultury w działaniach Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej”, stanowiącą załącznik do decyzji.

2. W zakresie ochrony dóbr kultury ustala się następujące zadania i kompetencje osób zajmujących kierownicze stanowiska Ministerstwa Obrony Narodowej, dyrektorów (szefów) komórek organizacyjnych MON oraz dowódców rodzajów Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej:

1) Podsekretarz Stanu do spraw Społecznych:

a) reprezentuje resort obrony narodowej w kontaktach sojuszniczych z wojskami Państw-Stron Traktatu Północnoatlantyckiego (NATO) oraz w kontaktach z Organizacją Narodów Zjednoczonych do spraw Oświaty, Nauki i Kultury (UNESCO), Międzynarodową Radą Zabytków i Obiektów Kultury (ICOMOS), Międzynarodową Radą Muzeów (ICOM) i innymi organizacjami rządowymi i pozarządowymi zajmującymi się problematyką ochrony dóbr kultury,

b) koordynuje współpracę resortu obrony narodowej z jednostkami administracji państwowej i samorządowej oraz organizacjami pozarządowymi, w tym społecznymi, w zakresie ochrony dóbr kultury w razie zagrożenia czasu wojny i pokoju,

²³ Utraciła moc po wejściu w życie Decyzji Nr 72/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 6 marca 2014 r. w sprawie przestrzegania zasad ochrony dóbr kulturalnych resorcie obrony narodowej (Dz. Urz. MON z 2014 r. poz. 83; przedrukowana w niniejszym zbiorze w poz. 55).

- c) tworzy warunki sprzyjające funkcjonowaniu społecznego ruchu ochrony dóbr kultury w środowisku wojskowym;
- 2) Szef Sztabu Generalnego WP zapewnia:
- a) przestrzeganie przez wszystkie szczeble dowodzenia postanowień Konwencji o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego w procesie decyzyjnym do działań bojowych, działań w czasie misji pokojowych i operacji sojuszniczych, akcji zapobiegania lub zwalczania skutków terroryzmu, katastrof i klęsk żywiołowych lub ich skutków oraz podczas szkoleń i ćwiczeń wojskowych,
 - b) wprowadzenie postanowień Konwencji do regulaminów i instrukcji wojskowych,
 - c) współdziałanie podległych sobie służb w opracowaniu niezbędnych materiałów w zakresie ochrony dóbr kultury w razie zagrożenia czasu wojny i pokoju,
 - d) wyposażenie wojsk w mapy topograficzne z naniesionym specjalnym, międzynarodowym znakiem topograficznym najważniejszych dóbr kultury w kraju i na ewentualnym teatrze działań wojennych,
 - e) warunki działalności w zakresie ochrony dóbr kultury w ramach Sztabu Kryzysowego MON i współdziałania ze Sztabem Kryzysowym Kraju,
- 3) Dowódcy rodzajów Sił Zbrojnych:
- a) wnioskuje – w trybie określonym w odrębnych przepisach – wprowadzenie do struktur organizacyjnych podległych wojsk, na szczeblu operacyjnym na czas „P” i „W”, a na szczeblu taktycznym na czas „W” – specjalistów (komórki) do spraw problematyki ochrony dóbr kultury oraz pozostałych zagadnień związanych ze stosowaniem międzynarodowego prawa humanitarnego konfliktów zbrojnych,
 - b) spowodują wprowadzenie do programów szkolenia podległych wojsk – problematyki ochrony dóbr kultury na wypadek konfliktu zbrojnego, w czasie misji pokojowych i operacji sojuszniczych, akcji zapobiegania lub zwalczania terroryzmu, katastrof i klęsk żywiołowych lub ich skutków oraz podczas szkoleń i ćwiczeń wojskowych;
 - c) nadzorują realizację procedur, dotyczących ochrony dóbr kultury w trakcie działań podległych wojsk;
- 4) Komendanci-reaktorzy Akademii Wojskowych i wyższych szkół oficerskich oraz komendanci ośrodków szkolenia zapewniają wprowadzenie do programów kształcenia problematyki ochrony dóbr kultury na wypadek konfliktu zbrojnego, w czasie misji pokojowych i operacji sojuszniczych, akcji zapobiegania lub zwalczania terroryzmu, katastrof i klęsk żywiołowych lub ich skutków oraz podczas szkoleń i ćwiczeń wojskowych, zgodnie z zakresem tematyki szkoleniowej, określonym w załączonej instrukcji (załącznik Nr 1 do instrukcji);
- 5) Dyrektor Departamentu Wychowania i Promocji Obronności:
- a) organizuje i nadzoruje całokształt przedsięwzięć związanych z upowszechnieniem i popularyzacją zagadnień ochrony dóbr kultury w środowisku wojskowym,
 - b) sporządza katalogi zabytków dla potrzeb decyzji operacyjnych w trakcie prowadzenia działań bojowych dla wojsk własnych i sojuszniczych

- (teren Polski) oraz w czasie misji pokojowych i operacji sojusznicych, akcji zapobiegania lub zwalczania terroryzmu, katastrof i klęsk żywiołowych a także podczas szkoleń i ćwiczeń wojskowych,
- c) przygotowuje bazy danych dotyczące dóbr kultury dla komputerowych stanowisk dowodzenia,
- d) opracowuje, we współdziałaniu ze Sztabem Generalnym WP, projekty instrukcji i dyrektyw dotyczących:
- sposobów identyfikacji obiektów kultury znajdujących się w pasie działania wojsk oraz zasad prowadzenia działań operacyjnych, zgodnie z postanowieniami konwencji międzynarodowych,
 - metod ochrony dóbr kultury podczas operacji wojskowych o charakterze pokojowym,
 - zagrożeń czasu pokoju (katastrofy i klęski żywiołowe),
- e) organizuje przeszkolenia w zakresie ochrony dóbr kultury żołnierzy zawodowej służby wojskowej, pracowników resortu obrony narodowej i żołnierzy rezerwy oraz prowadzi rejestr osób przeszkolonych,
- f) opracowuje materiały szkoleniowe i organizuje szkolenie dla żołnierzy biorących udział w operacjach organizowanych w ramach Organizacji Narodów Zjednoczonych (ONZ), Paktu Północnoatlantyckiego (NATO), Unii Europejskiej (UE) lub innych operacjach wielonarodowych,
- g) prowadzi rejestr, monitoruje stan, zabezpieczenie i ochronę użytkowanych przez resort obrony narodowej obiektów wpisanych do rejestru zabytków ruchomych;
- 6) Dyrektor Departamentu Infrastruktury:
- a) organizuje, koordynuje i nadzoruje w czasie pokoju zadania związane z obowiązkami jednostek organizacyjnych resortu wynikającymi ze sprawowania trwałego zarządu w stosunku do nieruchomości obiektów zabytkowych, na zasadach określonych w powszechnie obowiązujących przepisach w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych,
- b) organizuje w resorcie szkolenia specjalistyczne w zakresie ochrony nieruchomości dóbr kultury i ich zabezpieczenia na okres szczególnych zagrożeń czasu wojny i pokoju,
- c) prowadzi rejestr, monitoruje stan, zabezpieczenie i ochronę zabytków nieruchomości będących w trwałym zarządzie jednostek organizacyjnych resortu obrony narodowej.

[pominięto przepisy przejściowe i końcowe oraz podpis]

Załącznik do decyzji Nr 250/MON
 Ministra Obrony Narodowej
 z dnia 4 sierpnia 2005 r.

INSTRUKCJA
w sprawie zasad ochrony dóbr kultury
w działaniach Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej

Rozdział 1. Postanowienia ogólne

1. Instrukcja określa zadania w sprawach planowania i realizacji przedsięwzięć z zakresu ochrony dóbr kultury, podejmowanych:

1) przez jednostki Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, zwane dalej „Siłami Zbrojnymi”, w czasie konfliktu zbrojnego lub udziału tych jednostek w misjach pokojowych i operacjach sojuszniczych poza granicami państwa, w akcjach zapobiegania i zwalczania terroryzmu, podczas katastrof i klęsk żywiołowych oraz akcjach zwalczania ich skutków, a także podczas szkoleń i ćwiczeń wojskowych;

2) przez organy infrastruktury oraz dowódców jednostek Sił Zbrojnych w czasie pokoju, w odniesieniu do obiektów kultury znajdujących się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i będących we władaniu Sił Zbrojnych – na wypadek konfliktu zbrojnego lub sytuacji kryzysowych.

2. Użyte w instrukcji określenia oznaczają:

1) „dobra kultury” – dobra ruchome i nieruchome, gmachy i ośrodki w rozumieniu art. 1 Konwencji o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego, podpisanej w Hadze dnia 14 maja 1954 r. wraz z Regulaminem wykonawczym i Protokołem (Dz. U. z 1957 r. Nr 46, poz. 212) – zwanej dalej „Konwencją”, jak również zabytki w rozumieniu art. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568 z późn. zm.) – zwanej dalej „ustawą”;

2) „zasady ochrony dóbr kultury” – realizację zadań wynikających z Konwencji oraz przepisów ustawy i aktów wykonawczych.

3. W działalności planistyczno-wykonawczej, o której mowa w pkt 1, należy również uwzględniać inne akty prawa międzynarodowego, ratyfikowane przez Rzeczpospolitą Polską.

Rozdział 2. Podstawowe zasady działania rodzajów Sił Zbrojnych w zakresie ochrony dóbr kultury w operacjach wojskowych w czasie konfliktu zbrojnego

A. Wojska Lądowe

4. Dowódca, prowadzący daną operację, uwzględnia w swych działaniach informacje o lokalizacji i charakterze chronionych obiektów zawierających dobra kultury na danym terenie, a w szczególności:

- 1) rozpatruje rozwiązania alternatywne, jak np. unikanie bezpośredniego sąsiedztwa danego obiektu, korzystanie z innych dróg transportu;
- 2) wydaje zalecenia dotyczące:
 - a) ochrony szczególnie wartościowych lub zagrożonych części danego obiektu,
 - b) właściwego i widocznego oznakowania danego obiektu międzynarodowym znakiem rozpoznawczym ochrony dóbr kultury (znakiem Konwencji Haskiej) i przekazuje je władzom lokalnym.
5. Podczas działań ofensywnych należy ograniczyć się do wyznaczonych celów wojskowych (co pozwoli zminimalizować zniszczenia w dobrach kultury), kierując się następującymi zasadami:
 - 1) w działaniach tych powinna obowiązywać ogólna zasada mówiąca, że straty cywilne nie powinny być większe niż przewidywane korzyści militarne;
 - 2) jeśli sytuacja na to pozwoli, należy uprzedzić władze miejscowe oraz wydać ostrzeżenia i zalecenia umożliwiające przeniesienie do schronów lub wywiezienie najcenniejszych dóbr kultury;
 - 3) mimo odstąpienia, w wyniku konieczności wojskowej, od nietykalności obiektu podlegającego szczególnej ochronie powinien być on nadal traktowany z największym możliwym szacunkiem, na jaki pozwoli konkretna sytuacja taktyczna.
6. W przypadku zaistnienia, w działaniach ofensywnych, nieuniknionej konieczności wojskowej, odstąpienie od nietykalności obiektu kultury opatrzonego znakiem Konwencji Haskiej winno być ograniczone w czasie i dotyczyć, w miarę możliwości, mniej ważnych fragmentów tego obiektu.
7. W działaniach defensywnych sytuacja, o której mowa w pkt 6, winna być poprzedzona ewakuacją ruchomych dóbr kultury i zastosowaniem środków ochronnych w stosunku do nieruchomości dóbr kultury, w miarę istniejących możliwości.
8. W działaniach defensywnych zawczasu przygotowanych (organizowanych przy braku kontaktu z przeciwnikiem oraz przy wystarczającej ilości czasu), obowiązuje zasada minimalizacji potencjalnych zniszczeń i strat wśród dóbr kultury. W tym celu należy uwzględnić problem proporcjonalności użytych sił stosownie do zagrożenia. Dotyczy to zwłaszcza użycia ciężkiej artylerii i rakiet.
9. W miarę możliwości prowadzenie działań defensywnych (przeciwdziałanie, powstrzymanie, odparcie lub rozbicie przeciwnika) powinno odbywać się poza terenami, na których znajdują się obiekty chronione.

B. Siły Powietrzne

10. Ochrona dóbr kultury wymaga ograniczenia działań lotnictwa bojowego w toczącym się konflikcie zbrojnym do takich metod ataku powietrznego i środków rażenia użytych przez lotnictwo bojowe, które są niezbędne do osiągnięcia zamierzonego celu militarnego.
11. Dla osiągnięcia celu, o którym mowa w pkt 10, konieczne jest:
 - 1) dysponowanie wiarygodną informacją o obiektach kultury podlegających ochronie, występujących na terenie działań lotnictwa;

- 2) szkolenie personelu samolotów bojowych do działań nad terytorium przeciwnika uwzględniających ochronę dóbr kultury.

C. Marynarka Wojenna

12. W działaniach marynarki wojennej obowiązuje zakaz użycia uzbrojenia okrętów dla wykonywania uderzeń na porty, miasta, wioski, osiedla lub gmachy, które nie są bronione, nawet, jeśli byłyby postawione przed nimi zagrody minowe.
13. Odstępstwo od generalnej zasady, określonej w pkt 12, jest możliwe wtedy, gdy na tym terenie stacjonuje wojsko, cumują okręty lub też znajdują się składy broni, sprzętu wojennego względnie warsztaty lub instalacje mogące być użyte dla potrzeb floty lub armii przeciwnika.
14. Dowódca atakującej siły morskiej powinien przed rozpoczęciem bombardowania uczynić wszystko, co w jego mocy, aby uprzedzić miejscowe władze, a tym samym umożliwić ewakuację i zabezpieczenie najcenniejszych dóbr kultury.
15. Podejmujący decyzję musi pamiętać o użyciu w działaniach ofensywnych jedynie uzbrojenia adekwatnego do postawionego zadania.

Rozdział 3. Ochrona dóbr kultury w czasie działań Sił Zbrojnych poza granicami państwa

16. Rozpoczęcie misji pokojowej (operacji sojuszniczej) winno być w miarę możliwości poprzedzone sporządzeniem raportu otwarcia charakteryzującym stan zachowania i rodzaje ewentualnych zniszczeń wśród dóbr kultury na podległym terenie. Raport ten powinien być wzbogacony dokumentacją fotograficzną i opiniami ekspertów.
17. Wykonanie zadań w zakresie ochrony dóbr kultury podczas misji pokojowych (operacji sojuszniczych) dzieli się na trzy cele (etapy):
- 1) cel długoterminowy – realizowany poprzez wyznaczonych oficerów ds. ochrony dóbr kultury w składzie polskich jednostek wojskowych w misjach (operacjach) poza granicami państwa, w szczególności poprzez:
 - a) współpracę/łączność w zakresie ochrony dóbr kultury z dowództwem danej misji (operacji), organizacją kierującą daną operacją oraz innymi podmiotami zaangażowanymi w rejonie operacji, w tym instytucjami państwa-gospodarza oraz organizacjami i instytucjami pozarządowymi,
 - b) udział w kontrolach obiektów dóbr kultury i udzielenie wsparcia osobom kontrolującym, lokalnym i międzynarodowym instytucjom rządowym, pozarządowym oraz lokalnym ośrodkom naukowym,
 - c) pomoc w utworzeniu, odtworzeniu lub utrzymaniu lokalnych struktur ochrony dóbr kultury,
 - d) współpracę/łączność z innymi organizacjami/dowództwami;
 - 2) cel średnioterminowy – realizowany poprzez pozyskiwanie informacji i ocen dotyczących stanu dóbr kultury i ich ochrony oraz poprzez kontrole poszczególnych obiektów. Cel realizowany jest w szczególności poprzez:
 - a) nawiązanie i rozwijanie kontaktów z osobami kontrolującymi, lokalnymi władzami cywilnymi oraz organizacjami rządowymi i pozarządowymi,

- b) ocenę i dopracowanie Systemu Monitorowania Dziedzictwa Kulturowego,
 - c) prowadzenie baz danych dotyczących dóbr kultury znajdujących się w strefie odpowiedzialności polskiej jednostki wojskowej, z uwzględnieniem kodów ocen (nietknięty, częściowo uszkodzony, zniszczony),
 - d) ustalenie priorytetów ochrony dóbr kultury w porozumieniu z instytucjami danego państwa i organizacjami międzynarodowymi,
 - e) udzielanie pomocy w przygotowaniu planów odbudowy i remontów obiektów kultury;
- 3) cel krótkoterminowy – polega na obserwacji i inwentaryzacji dóbr kultury oraz inicjowaniu podejmowania przez władze lokalne zabiegów zabezpieczających i jest realizowany w szczególności poprzez:
- a) rejestrowanie i kontrolowanie wykonania lokalnych przedsięwzięć w zakresie ochrony dóbr kultury (prowadzenie rejestru „monitorowanych” obiektów, sprawdzenie czy zapisany stan danego obiektu jest zgodny ze stanem rzeczywistym, prowadzenie analiz, czy, w stosunku do najważniejszych obiektów, podejmowane zabiegi profilaktyczne i zabezpieczające są w danym momencie wystarczające),
 - b) prowadzenie rejestru lokalnych możliwości w zakresie remontów i prac naprawczych, gromadzenie informacji o ewentualnych nowych możliwościach w tym zakresie i możliwościach pozyskiwania niezbędnych materiałów.

Rozdział 4. Podstawowe zasady ochrony dóbr kultury realizowane w resorcie obrony narodowej

18. Prace przygotowawcze w zakresie ochrony dóbr kultury na wypadek konfliktu zbrojnego i zagrożeń czasu pokoju powinny być prowadzone, w przypadku nieruchomości dóbr kultury przez zarządców obiektu, natomiast w przypadku ruchomych dóbr kultury przez właścicieli lub użytkowników na ogólnie obowiązujących zasadach.

19. Prace, o których mowa w pkt 18, obejmują dobra kultury:

- 1) wpisane do rejestru zabytków;
- 2) będące w ewidencji muzeów, bibliotek i archiwów;
- 3) inne, jeżeli ich charakter zabytkowy jest oczywisty.

20. Zarządcy nieruchomości w ramach przygotowania i realizacji zadań związanych z ochroną dóbr kultury na wypadek konfliktu zbrojnego i zagrożeń czasu pokoju zobowiązani są:

- 1) w czasie pokoju:
 - a) sporządzić wykaz nieruchomości dóbr kultury przewidzianych do objęcia pracami zabezpieczającymi w okresie zagrożenia i wojny,
 - b) opracować plan ochrony ruchomych i nieruchomości dóbr kultury według „Instrukcji przygotowania i realizacji planów ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych”, stanowiącej załącznik do rozporządzenia Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz. U. Nr 212, poz. 2153);

- 2) podczas podwyższania gotowości obronnej państwa:
 - a) zabezpieczyć ruchome dobra kultury w następujący sposób:
 - ukryć i zabezpieczyć przed zniszczeniem w budowlach ochronnych w obrębie jednostki organizacyjnej oraz zapewnić odpowiednią ochronę fizyczną,
 - rozśrodkować zasoby do wytypowanych schronów ukrycia w rejonie miejscowości dotychczasowego eksponowania,
 - ewakuować zasoby do wytypowanych miejsc ukrycia, jeżeli w danym rejonie nie ma możliwości ich ukrycia i przechowania lub znajdują się w strefie bezpośredniego zagrożenia działaniami wojennymi,
 - ukryć najcenniejsze zasoby za granicą,
 - b) zabezpieczyć nieruchomości dobra kultury w następujący sposób:
 - wykonać prace ewidencyjno-dokumentacyjne oraz techniczno-inżynierskie,
 - oznakować obiekty znakiem Konwencji Haskiej;
- 3) w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny – realizować zadania związane z ochroną dóbr kultury, zgodnie z ustaleniami i planami w tym zakresie.

Załączniki do „Instrukcji w sprawie
przestrzegania zasad ochrony dóbr kultury
w działaniach Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej”

Załącznik nr 1

**Zakres tematyki obowiązującej w procesie szkolenia żołnierzy zawodowej
i zasadniczej służby wojskowej oraz pracowników resortu obrony narodowej**

1. Program realizowany w ramach kształcenia obywatelskiego:
 - 1) zaznajamianie z podstawowymi aktami prawa międzynarodowego w zakresie ochrony dóbr kultury:
 - a) podstawowe źródła, zasady i normy prawa wojennego (międzynarodowego prawa humanitarnego konfliktów zbrojnych),
 - b) cele wojskowe według prawa wojennego,
 - c) podstawowe kategorie osób i obiektów podlegające ochronie międzynarodowego prawa humanitarnego konfliktów zbrojnych,
 - d) zasady i normy zachowania się w walce zgodnie z prawem wojennym,
 - e) ograniczenia dotyczące środków walki zbrojnej według międzynarodowego prawa humanitarnego konfliktów zbrojnych,
 - f) znajomość znaków ochrony dóbr kultury,
 - g) zakres odpowiedzialności karnej sprawców zbrodni wojennych przeciwko pokojowi i ludzkości;
 - 2) upowszechnianie w środowisku wojskowym międzynarodowych standardów w zakresie przestrzegania norm poszanowania kultury narodowej i dziedzictwa kulturalnego innych narodów w okresie działań zbrojnych i zagrożeń czasu pokoju;
 - 3) zapoznavanie z wybranymi przepisami obowiązującymi w państwie i w Siłach Zbrojnych RP w zakresie rozwiązań systemowych, organizacyjnych i technicznych ochrony ludzi, obiektów i zbiorów, w czasie działań zbrojnych i na wypadek szczególnych zagrożeń czasu pokoju;
 - 4) uświadamianie konieczności koordynacji działań ratowniczych, w tym udziału wojska, wobec dóbr kultury na wypadek konfliktu zbrojnego i klęsk żywiołowych.
2. Program działalności szkoleniowej w jednostkach wojskowych:
 - 1) realizowany w ośrodkach szkolenia:
 - a) rozwijanie propozycji zawartych w pkt 1, zwłaszcza ppkt 2 i 3,
 - b) uwzględnianie w trakcie szkolenia, zwłaszcza taktycznego, problematyki ochrony dóbr kultury.
 - 2) realizowany w trakcie ćwiczeń wojskowych (wskazane jest opracowanie planu ćwiczeń z uwzględnieniem ochrony wybranego obiektu chronionego):
 - a) bez udziału wojska (w grach wojennych, grach taktycznych, ćwiczeniach dowódczo-sztabowych, treningach sztabowych i ćwiczeniach grupowych),

- b) z udziałem wojsk (ćwiczenia z udziałem jednostek i pododdziałów wojskowych, organów samorządu terytorialnego i wyspecjalizowanych służb cywilnych);
- 3) przygotowanie kadry i słuchaczy szkół wojskowych do działań w bezpośredniej styczności z chronionym obiektem kulturalnym; ćwiczenie metod i procedur ochrony oraz sposobów monitorowania i dokumentowania zniszczeń.

PROTOKÓŁ MONITOROWANIA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

1. IDENTYFIKACJA OBIEKTU

1) Nazwa obiektu

.....
.....

2) Data kontroli:

.....
.....

3) Typ obiektu

- a) Budowla/kompleks sakralny
- b) Cmentarz
- c) Budynek/kompleks cywilny

4) Adres

.....
.....

5) Miasto/wieś

.....
.....

6) Współrzędne

.....
.....

2. INFORMACJA O ZNISZCZENIACH

1) Data zniszczeń

.....
.....

2) Rodzaj zniszczeń

.....
.....

a) Zniszczenia zewnętrzne:

- Brak konserwacji/zaniedbanie
- Pożar
- Zniszczenia wojenne

b) Zniszczenia wewnętrzne:

- Skutki wandalizmu wewnątrz
- Pożar wywołany wewnątrz
- Uszkodzenia ścian wewnętrznych od pocisków

c) Zniszczenia wojenne:

- Broń małokalibrowa – karabiny maszynowe
- Moździerze/małe rakiety
- Artyleria
- Materiały wybuchowe
- Wypalenia spowodowane pociskami
- Inne zniszczenia

- Przeloty wojskowych statków powietrznych
- 3) Kto jest przypuszczalnie odpowiedzialny za zniszczenia
.....
- 4) Stan otoczenia (ogród, podwórze, cmentarz, wioska itp.)
 - a) Zniszczone
 - b) Nietknięte
- 5) Ocena zniszczeń:
 - a) Lekkie (uszkodzenia dachu i ścian bez naruszenia konstrukcji nośnej)
 - b) Średnie (uszkodzenia dachu i ścian wpływające na możliwość korzystania z danego budynku, jak np. skutki ostrzału artyleryjskiego)
 - c) Ciężkie (budynek całkowicie nie nadaje się do użytku bez remontu, tylko konstrukcja bez dachu)
 - d) Całkowite (pozostały tylko fundamenty, wysadzony materiałami wybuchowymi)
 - e) Uszkodzenia wewnętrzne (skutki wandalizmu)
 - meble, obrazy, książki porozrzucane dookoła, uszkodzone itp.
 - zawartość skradziona
 - Jakże władze przeprowadziły ewakuację i gdzie dokonano składowania
.....
- 6) Brak zniszczeń

3. ŹRÓDŁO (ŹRÓDŁA) INFORMACJI

- 1) bezpośrednia obserwacja
- 2) dokumenty
- 3) władze lokalne
- 4) ludność miejscowa
- 5) świadkowie
 - a) Nazwisko
 - b) Adres
 - c) gotowy do złożenia zeznań

4. DOKUMENTACJA

- 1) fotografie, ilustracje cyfrowe, wideokasety
- 2) dokumentacja sporządzona przez kontrolujących
- 3) dokumentacja przedstawiona przez władze lokalne

5. AKTUALNA SYTUACJA

- 1) Obserwacje budynku po jego uszkodzeniu:
 - a) Wejścia zamknięte, zamieszczone oznaczenia o niebezpieczeństwie
 - b) Doraźne prace zabezpieczające (pokrycie dachu, podparcie ścian)
 - c) Prace naprawcze/remont

- d) Prace naprawcze zainicjowane przez władze
 - e) Brak zainteresowania
- 2) Czy na budynku umieszczono oznaczenia zgodne z Konwencją Haską?
- a) Tak
 - b) Nie
 - c) Nie wiadomo
- 3) Zalecenia dla władz lokalnych odnośnie danego budynku i jego zawartości
-
-
-
- 4) Aktualne wykorzystanie budynku
- a) Budynek nie jest wykorzystywany
 - b) Budynek jest wykorzystywany zgodnie ze swym przeznaczeniem
 - c) Budynek jest wykorzystywany do innych celów
- 5) Inne (krótki opis):
-
-
- 6) Czy istnieje dokumentacja fotograficzna obiektu?
- a) Tak
 - b) Nie

Jak wypełniać ten formularz?

Formularz ten został opracowany w celu przesyłania informacji o dziedzictwie kulturalnym oraz gromadzenia ich w komputerowej bazie danych.

Informacje powinny być przesyłane w specjalnie kodowany sposób, aby zmniejszyć rozmiar telegramu. Każda informacja składowa ma swój numer identyfikacyjny. W miejscu: „.....” należy wpisać tekst, w pozostałych przypadkach – jedynie wybrać odpowiedni numer identyfikacyjny zaznaczając właściwą odpowiedź w kwadracie znakiem X.

Część II

**Akty prawa
powszechnie
wiążącego**

20.

Ustawa z dnia 21 listopada 1967 r. **o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej**

[Źródło: t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 372]

[...]

DZIAŁ IV. Obrona cywilna

Rozdział 1. Przepisy ogólne

Art. 137.

Obrona cywilna ma na celu ochronę ludności, zakładów pracy i urządzeń użyteczności publicznej, dóbr kultury, ratowanie i udzielanie pomocy poszkodowanym w czasie wojny oraz współdziałanie w zwalczaniu klęsk żywiołowych i zagrożeń środowiska oraz usuwaniu ich skutków.

[...]

DZIAŁ VII. Świadczenia na rzecz obrony

[...]

Rozdział 2. Świadczenia rzeczowe w czasie pokoju

Art. 208.

1. Na urzędy i instytucje państwowe oraz przedsiębiorców i inne jednostki organizacyjne, a także osoby fizyczne może być nałożony obowiązek świadczeń rzeczowych, polegających na oddaniu do użytkowania posiadanych nieruchomości i rzeczy ruchomych na cele przygotowania obrony Państwa.

2. Świadczenia rzeczowe mogą być wykonywane na rzecz Sił Zbrojnych, jednostek organizacyjnych stanowiących bazy formowania specjalnie tworzonych jednostek zmilitaryzowanych, jednostek organizacyjnych obrony cywilnej oraz jednostek organizacyjnych wykonujących zadania na potrzeby obrony państwa albo zwalczania klęsk żywiołowych i likwidacji ich skutków.

2a. Jednostkami organizacyjnymi wykonującymi zadania na potrzeby obrony państwa są jednostki organizacyjne Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Więziennej,

jednostki organizacyjne podległe i nadzorowane przez Ministra Obrony Narodowej, nie wchodzące w skład Sił Zbrojnych, a także państwowe jednostki organizacyjne, o których mowa w art. 221 ust. 1 i 2²⁴.

3. Przepisu ust. 1 nie stosuje się do zakwaterowania przejściowego Sił Zbrojnych.

4. Przedmiotem świadczeń rzeczowych nie mogą być:

1) tereny, pomieszczenia, środki transportowe, maszyny i inny sprzęt, znajdujące się w posiadaniu:

a) jednostek organizacyjnych służących bezpośrednio działalności Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, ministerstw i urzędów wojewódzkich oraz Narodowego Banku Polskiego i banków, a także Państwowej Wytwórni Papierów Wartościowych i Mennicy Państwowej,

b) jednostek organizacyjnych podległych, podporządkowanych lub nadzorowanych odpowiednio przez Ministra Obrony Narodowej, Ministra Sprawiedliwości, ministra właściwego do spraw wewnętrznych, ministra właściwego do spraw informatyzacji, Szefa Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Szefa Agencji Wywiadu oraz Szefa Centralnego Biura Antykorupcyjnego,

c) przedstawicielstw dyplomatycznych i urzędów konsularnych państw obcych oraz innych przedstawicielstw i instytucji zrównanych z nimi w zakresie przywilejów i immunitetów na mocy ustaw, umów lub powszechnie ustalonych zwyczajów międzynarodowych, jak również członków tych przedstawicielstw, urzędów i instytucji oraz członków ich rodzin, a także innych osób zrównanych z nimi w zakresie przywilejów i immunitetów, jeżeli nie posiadają obywatelstwa polskiego;

2) biblioteki, muzea, archiwa i zabytki uznane przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej za pomniki historii oraz dobra kulturalne, o których mowa w art. 218 ustawy, oraz obiekty wpisane na „listę dziedzictwa światowego” na podstawie Konwencji w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjętej w Paryżu dnia 16 listopada 1972 r. (Dz. U. z 1976 r. poz. 190 i 191);

3) zbiory naukowe i artystyczne mające charakter publiczny;

4) świątynie, domy modlitwy oraz pomieszczenia kościołów i innych związków wyznaniowych mających osobowość prawną, wraz ze znajdującymi się w nich przedmiotami przeznaczonymi do wykonywania kultu religijnego;

5) przedmioty wyłączone spod egzekucji stosownie do przepisów ustawy z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (Dz. U. z 2020 r. poz. 1427, 1492 i 2320 oraz z 2021 r. poz. 11 i 41), z wyjątkiem narzędzi prostych oraz środków transportowych;

6) parki narodowe i rezerваты przyrody;

[...]

²⁴ Przepis art. 221 wskazuje: terenowe organy administracji rządowej, instytucje państwowe, organy samorządu terytorialnego oraz przedsiębiorców i inne jednostki organizacyjne.

Rozdział 3. Świadczenia w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny

[...]

Art. 218.

Dobra kultury objęte ochroną specjalną w rozumieniu Konwencji haskiej z dnia 14 maja 1954 r. o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego (Dz. U. z 1957 r. poz. 212) lub ochroną wzmocnioną w rozumieniu Drugiego Protokołu do tej Konwencji z dnia 26 marca 1999 r. nie mogą być przedmiotem świadczeń rzeczowych. Dobra kultury podlegające w rozumieniu tej Konwencji ochronie ogólnej mogą być przedmiotem świadczeń rzeczowych jedynie za zgodą wojewódzkiego konserwatora zabytków.

[...]

21.

Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. **Kodeks wykroczeń**

[Źródło: t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 281]

CZĘŚĆ OGÓLNA

Rozdział I. Zasady odpowiedzialności

Art. 1.

§ 1. Odpowiedzialności za wykroczenie podlega ten tylko, kto popełnia czyn społecznie szkodliwy, zabroniony przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia pod groźbą kary aresztu, ograniczenia wolności, grzywny do 5000 złotych lub nagany.

§ 2. Nie popełnia wykroczenia sprawca czynu zabronionego, jeżeli nie można mu przypisać winy w czasie czynu.

[...]

Rozdział IX. Wykroczenia przeciwko instytucjom państwowym, samorządowym i społecznym

Art. 65.

§ 1. Kto umyślnie wprowadza w błąd organ państwowy lub instytucję upoważnioną z mocy ustawy do legitymowania:

- 1) co do tożsamości własnej lub innej osoby,
- 2) co do swego obywatelstwa, zawodu, miejsca zatrudnienia lub zamieszkania, podlega karze ograniczenia wolności albo grzywny.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto wbrew obowiązkowi nie udziela właściwemu organowi państwowemu lub instytucji, upoważnionej z mocy ustawy do legitymowania, wiadomości lub dokumentów co do okoliczności wymienionych w § 1.

Art. 65a.

Kto umyślnie, nie stosując się do wydawanych przez funkcjonariusza Policji lub Straży Granicznej, na podstawie prawa, poleceń określonego zachowania się, uniemożliwia lub istotnie utrudnia wykonanie czynności służbowych, podlega karze aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny.

Art. 66.

§ 1. Kto:

1) chcąc wywołać niepotrzebną czynność, fałszywą informacją lub w inny sposób wprowadza w błąd instytucję użyteczności publicznej albo organ ochrony bezpieczeństwa, porządku publicznego lub zdrowia,

2) umyślnie, bez uzasadnionej przyczyny, blokuje telefoniczny numer alarmowy, utrudniając prawidłowe funkcjonowanie centrum powiadamiania ratunkowego

– podlega karze aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny do 1500 zł.

§ 2. Jeżeli wykroczenie spowodowało niepotrzebną czynność, można orzec na więzkę do wysokości 1000 złotych.

Art. 66a.

Osoba, wobec której wykonuje się karę, środek karny lub środek zabezpieczający, w systemie dozoru elektronicznego, albo osoba chroniona, która umyślnie dopuszcza do zniszczenia, uszkodzenia, uczynienia niezdatnym do użytku nadajnika, rejestratora stacjonarnego lub przenośnego stanowiących środki techniczne służące do wykonywania dozoru elektronicznego, podlega karze aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny.

[...]

Rozdział X. Wykroczenia przeciwko bezpieczeństwu osób i mienia

[...]

Art. 72.

Kto wbrew swemu obowiązkowi nie dokonuje odpowiedniego zabezpieczenia miejsca niebezpiecznego dla życia lub zdrowia człowieka, podlega karze aresztu albo grzywny.

Art. 73.

Kto wbrew swemu obowiązkowi nie zawiadamia odpowiedniego organu lub osoby o wiadomym mu niebezpieczeństwie grożącym życiu lub zdrowiu człowieka albo mieniu w znacznych rozmiarach, podlega karze aresztu albo grzywny.

Art. 74.

§ 1. Kto niszczy, uszkodza, usuwa lub czyni nieczytelnymi znaki lub napisy ostrzegające o grożącym niebezpieczeństwie dla życia lub zdrowia człowieka albo ogrodzenie lub inne urządzenie zapobiegające takiemu niebezpieczeństwu, podlega karze aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny.

§ 2. W razie popełnienia wykroczenia można orzec obowiązek zapłaty równowartości zniszczonego lub uszkodzonego przedmiotu albo obowiązek przywrócenia do stanu poprzedniego, a także orzec podanie orzeczenia o ukaraniu do publicznej wiadomości w szczególny sposób.

Art. 75.

§ 1. Kto bez zachowania należytej ostrożności wystawia lub wywiesza ciężkie przedmioty albo nimi rzuca, wylewa płyny, wyrzuca nieczystości albo doprowadza do wypadania takich przedmiotów lub wylewania się płynów, podlega karze grzywny do 500 złotych albo karze nagany.

§ 2. Jeżeli sprawca dopuszcza się czynu określonego w § 1 ze złośliwości lub swawoli, podlega karze ograniczenia wolności albo grzywny.

[...]

Art. 82.

§ 1. Kto dokonuje czynności, które mogą spowodować pożar, jego rozprzestrzenianie się, utrudnienie prowadzenia działania ratowniczego lub ewakuacji, polegających na:

- 1) niedozwolonym używaniu otwartego ognia, paleniu tytoniu i stosowaniu innych czynników mogących zainicjować zapłon materiałów palnych,
 - 2) wykonywaniu prac niebezpiecznych pod względem pożarowym bez ich wymaganego zabezpieczenia,
 - 3) używaniu instalacji, urządzeń i narzędzi niepoddanych wymaganej kontroli lub niesprawnych technicznie albo użytkowaniu ich w sposób niezgodny z przeznaczeniem lub warunkami określonymi przez producenta, jeżeli może się to przyczynić do powstania pożaru, wybuchu lub rozprzestrzeniania ognia,
 - 4) napełnianiu gazem płynnym butli na stacjach paliw, stacjach gazu płynnego i w innych obiektach nieprzeznaczonych do tego celu,
 - 5) nieprzestrzeganiu zasad bezpieczeństwa przy używaniu lub przechowywaniu materiałów niebezpiecznych pożarowo, w tym gazu płynnego w butlach,
 - 6) garażowaniu pojazdu silnikowego w obiektach i pomieszczeniach nieprzeznaczonych do tego celu z nieopróżnionym zbiornikiem paliwa i nieodłączonym na stałe zasilaniem akumulatorowym,
 - 7) składowaniu materiałów palnych na drogach komunikacji ogólnej służących ewakuacji lub umieszczaniu przedmiotów na tych drogach w sposób zmniejszający ich szerokość albo wysokość poniżej wymaganych wartości,
 - 8) składowaniu materiałów palnych na nieużytkowych poddaszach lub na drogach komunikacji ogólnej w piwnicach,
 - 9) składowaniu materiałów palnych pod ścianami obiektu bądź przy granicy działki, w sposób naruszający zasady bezpieczeństwa pożarowego,
 - 10) uniemożliwianiu lub ograniczaniu dostępu do urządzeń przeciwpożarowych, gaśnic, urządzeń uruchamiających instalacje gaśnicze i sterujących takimi instalacjami oraz innymi instalacjami wpływającymi na stan bezpieczeństwa pożarowego obiektu, wyłączników i tablic rozdzielczych prądu elektrycznego, kurków głównej instalacji gazowej, a także wyjść ewakuacyjnych oraz okien dla ekip ratowniczych,
 - 11) uniemożliwianiu lub ograniczaniu dostępu do źródeł wody do celów przeciwpożarowych,
- podlega karze aresztu, grzywny albo karze nagany.

§ 2. Kto, będąc obowiązany na podstawie przepisów o ochronie przeciwpożarowej do zapewnienia warunków ochrony przeciwpożarowej obiektu lub terenu, nie dopełnia obowiązków polegających na:

- 1) zapewnieniu osobom przebywającym w obiekcie lub na terenie odpowiednich warunków ewakuacji,
 - 2) wyposażaniu obiektu lub terenu w urządzenia przeciwpożarowe i gaśnice,
 - 3) utrzymywaniu urządzeń przeciwpożarowych i gaśnic w stanie pełnej sprawności technicznej i funkcjonalnej,
 - 4) umieszczeniu w widocznych miejscach instrukcji postępowania na wypadek pożaru wraz z wykazem telefonów alarmowych oraz wymaganych informacji,
 - 5) oznakowaniu obiektu odpowiednimi znakami bezpieczeństwa,
 - 6) utrzymywaniu dróg pożarowych w stanie umożliwiającym wykorzystanie tych dróg przez pojazdy jednostek ochrony przeciwpożarowej,
 - 7) zapewnieniu usuwania zanieczyszczeń z przewodów dymowych i spalinowych,
 - 8) zachowaniu pasa ochronnego o szerokości minimum 2 m i nawierzchni z materiałów niepalnych lub gruntowej oczyszczonej, wokół placów składowych, składowisk przy obiektach oraz przy obiektach tymczasowych o konstrukcji palnej,
 - 9) przestrzeganiu zasad zabezpieczenia przeciwpożarowego podczas zbioru, transportu lub składowania palnych produktów rolnych,
 - 10) zapobieganiu powstawaniu i rozprzestrzenianiu się pożarów w lesie poprzez wykonywanie wymaganych zabiegów ochronnych,
- podlega karze aresztu, grzywny albo karze nagany.

§ 3. Kto na terenie lasu, na terenach śródleśnych, na obszarze łąk, torfowisk i wrzosowisk, jak również w odległości do 100 m od nich roznieca ogień poza miejscami wyznaczonymi do tego celu albo pali tytoń, z wyjątkiem miejsc na drogach utwardzonych i miejsc wyznaczonych do pobytu ludzi, podlega karze aresztu, grzywny albo karze nagany.

§ 4. Kto wypala trawy, słomę lub pozostałości roślinne na polach w odległości mniejszej niż 100 m od zabudowań, lasów, zboża na pniu i miejsc ustawienia stert lub stogów bądź w sposób powodujący zakłócenia w ruchu drogowym, a także bez zapewnienia stałego nadzoru miejsca wypalania, podlega karze aresztu, grzywny albo karze nagany.

§ 5. Kto w inny sposób nieostrożnie obchodzi się z ogniem, podlega karze aresztu, grzywny albo karze nagany.

§ 6. Kto zostawia małoletniego do lat 7 w okolicznościach, w których istnieje prawdopodobieństwo wzniesienia przez niego pożaru, podlega karze grzywny albo karze nagany.

Art. 82a.

§ 1. Kto w razie powstania pożaru nie dopełnia obowiązku określonego w przepisach o ochronie przeciwpożarowej oraz Państwowej Straży Pożarnej w postaci:

- 1) niezwłocznego zawiadomienia osób znajdujących się w strefie zagrożenia oraz: centrum powiadamiania ratunkowego lub jednostki ochrony przeciwpożarowej albo Policji bądź wójta albo sołtysa,
- 2) podporządkowania się zarządzeniu kierującego działaniem ratowniczym,
- 3) udzielenia niezbędnej pomocy kierującemu działaniem ratowniczym, na jego żądanie,

podlega karze aresztu, grzywny albo karze nagany.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto utrudnia prowadzenie działań ratowniczych, a w szczególności utrudnia dojazd do obiektów zagrożonych jednostkom ochrony przeciwpożarowej, prowadzącym działania ratownicze.

§ 3. Kto uniemożliwia lub utrudnia przeprowadzenie czynności kontrolno-rozpoznawczych z zakresu ochrony przeciwpożarowej przez uprawnionego strażaka Państwowej Straży Pożarnej,

podlega karze aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny.

Art. 83.

§ 1. Kto nieostrożnie obchodzi się z materiałami wybuchowymi, łatwo zapalnymi lub substancjami promieniotwórczymi albo wykracza przeciwko przepisom o wyrobie, sprzedaży, przechowywaniu, używaniu lub przewożeniu takich materiałów,

podlega karze aresztu, grzywny albo karze nagany.

§ 2. W razie popełnienia wykroczenia można orzec przepadek przedmiotów stanowiących przedmiot wykroczenia.

[...]

22.

Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. **Kodeks pracy**

[Źródło: t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1320, zm. Dz.U. z 2021 r. poz. 1162 – tekst ujednolicony]

DZIAŁ PIERWSZY. PRZEPISY OGÓLNE

Rozdział I. Przepisy wstępne

Art. 1.

Kodeks pracy określa prawa i obowiązki pracowników i pracodawców.

Art. 2.

Pracownikiem jest osoba zatrudniona na podstawie umowy o pracę, powołania, wyboru, mianowania lub spółdzielczej umowy o pracę.

Art. 3.

Pracodawcą jest jednostka organizacyjna, choćby nie posiadała osobowości prawnej, a także osoba fizyczna, jeżeli zatrudniają one pracowników.

[...]

DZIAŁ CZWARTY. OBOWIĄZKI PRACODAWCY I PRACOWNIKA

[...]

Rozdział II. Obowiązki pracownika

Art. 100.

§ 1. Pracownik jest obowiązany wykonywać pracę sumiennie i starannie oraz stosować się do poleceń przełożonych, które dotyczą pracy, jeżeli nie są one sprzeczne z przepisami prawa lub umową o pracę.

§ 2. Pracownik jest obowiązany w szczególności:

- 1) przestrzegać czasu pracy ustalonego w zakładzie pracy;
- 2) przestrzegać regulaminu pracy i ustalonego w zakładzie pracy porządku;
- 3) przestrzegać przepisów oraz zasad bezpieczeństwa i higieny pracy, a także przepisów przeciwpożarowych;
- 4) dbać o dobro zakładu pracy, chronić jego mienie oraz zachować w tajemnicy informacje, których ujawnienie mogłoby narazić pracodawcę na szkodę;

- 5) przestrzegać tajemnicy określonej w odrębnych przepisach;
- 6) przestrzegać w zakładzie pracy zasad współżycia społecznego.

[...]

DZIAŁ DZIESIĄTY. BEZPIECZEŃSTWO I HIGIENA PRACY

Rozdział I. Podstawowe obowiązki pracodawcy

[...]

Art. 207¹.

§ 1. Pracodawca jest obowiązany przekazywać pracownikom informacje o:

- 1) zagrożeniach dla zdrowia i życia występujących w zakładzie pracy, na poszczególnych stanowiskach pracy i przy wykonywanych pracach, w tym o zasadach postępowania w przypadku awarii i innych sytuacji zagrażających zdrowiu i życiu pracowników;
- 2) działaniach ochronnych i zapobiegawczych podjętych w celu wyeliminowania lub ograniczenia zagrożeń, o których mowa w pkt 1;
- 3) pracownikach wyznaczonych do:
 - a) udzielania pierwszej pomocy,
 - b) wykonywania działań w zakresie zwalczania pożarów i ewakuacji pracowników.

§ 2. Informacja o pracownikach, o których mowa w § 1 pkt 3, obejmuje:

- 1) imię i nazwisko;
- 2) miejsce wykonywania pracy;
- 3) numer telefonu służbowego lub innego środka komunikacji elektronicznej.

[...]

Art. 209¹.

§ 1. Pracodawca jest obowiązany:

- 1) zapewnić środki niezbędne do udzielania pierwszej pomocy w nagłych wypadkach, zwalczania pożarów i ewakuacji pracowników;
- 2) wyznaczyć pracowników do:
 - a) udzielania pierwszej pomocy,
 - b) wykonywania działań w zakresie zwalczania pożarów i ewakuacji pracowników;
- 3) zapewnić łączność ze służbami zewnętrznymi wyspecjalizowanymi w szczególności w zakresie udzielania pierwszej pomocy w nagłych wypadkach, ratownictwa medycznego oraz ochrony przeciwpożarowej.

§ 2. Działania, o których mowa w § 1, powinny być dostosowane do rodzaju i zakresu prowadzonej działalności, liczby zatrudnionych pracowników i innych osób przebywających na terenie zakładu pracy oraz rodzaju i poziomu występujących zagrożeń.

§ 3. Liczba pracowników, o których mowa w § 1 pkt 2, ich szkolenie oraz wyposażenie powinny uwzględniać rodzaj i poziom występujących zagrożeń.

§ 4. W przypadku zatrudniania przez pracodawcę wyłącznie pracowników młodocianych lub niepełnosprawnych – działania, o których mowa w § 1 pkt 2, może wykonywać sam pracodawca. Przepis § 3 stosuje się odpowiednio.

Art. 209².

§ 1. W przypadku możliwości wystąpienia zagrożenia dla zdrowia lub życia pracodawca jest obowiązany:

- 1) niezwłocznie poinformować pracowników o tych zagrożeniach oraz podjąć działania w celu zapewnienia im odpowiedniej ochrony;
- 2) niezwłocznie dostarczyć pracownikom instrukcje umożliwiające, w przypadku wystąpienia bezpośredniego zagrożenia, przerwanie pracy i oddalenie się z miejsca zagrożenia w miejsce bezpieczne.

§ 2. W razie wystąpienia bezpośredniego zagrożenia dla zdrowia lub życia pracodawca jest obowiązany:

- 1) wstrzymać pracę i wydać pracownikom polecenie oddalenia się w miejsce bezpieczne;
- 2) do czasu usunięcia zagrożenia nie wydawać polecenia wznowienia pracy.

Art. 209³.

§ 1. Pracodawca jest obowiązany umożliwić pracownikom, w przypadku wystąpienia bezpośredniego zagrożenia dla ich zdrowia lub życia albo dla zdrowia lub życia innych osób, podjęcie działań w celu uniknięcia niebezpieczeństwa – nawet bez porozumienia z przełożonym – na miarę ich wiedzy i dostępnych środków technicznych.

§ 2. Pracownicy, którzy podjęli działania, o których mowa w § 1, nie mogą ponosić jakichkolwiek niekorzystnych konsekwencji tych działań, pod warunkiem że nie zaniedbali swoich obowiązków.

Rozdział II. Prawa i obowiązki pracownika

Art. 210.

§ 1. W razie gdy warunki pracy nie odpowiadają przepisom bezpieczeństwa i higieny pracy i stwarzają bezpośrednie zagrożenie dla zdrowia lub życia pracownika albo gdy wykonywana przez niego praca grozi takim niebezpieczeństwem innym osobom, pracownik ma prawo powstrzymać się od wykonywania pracy, zawiadamiając o tym niezwłocznie przełożonego.

§ 2. Jeżeli powstrzymanie się od wykonywania pracy nie usuwa zagrożenia, o którym mowa w § 1, pracownik ma prawo oddalić się z miejsca zagrożenia, zawiadamiając o tym niezwłocznie przełożonego.

§ 2¹. Pracownik nie może ponosić jakichkolwiek niekorzystnych dla niego konsekwencji z powodu powstrzymania się od pracy lub oddalenia się z miejsca zagrożenia w przypadkach, o których mowa w § 1 i 2.

§ 3. Za czas powstrzymania się od wykonywania pracy lub oddalenia się z miejsca zagrożenia w przypadkach, o których mowa w § 1 i 2, pracownik zachowuje prawo do wynagrodzenia.

§ 4. Pracownik ma prawo, po uprzednim zawiadomieniu przełożonego, powstrzymać się od wykonywania pracy wymagającej szczególnej sprawności psychofizycznej w przypadku, gdy jego stan psychofizyczny nie zapewnia bezpiecznego wykonywania pracy i stwarza zagrożenie dla innych osób.

§ 5. Przepisy § 1, 2 i 4 nie dotyczą pracownika, którego obowiązkiem pracowniczym jest ratowanie życia ludzkiego lub mienia.

[...]

23.

Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. **o ochronie przeciwpożarowej**

[Źródło: t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 869]

Rozdział 1. Przepisy ogólne

Art. 1.

Ochrona przeciwpożarowa polega na realizacji przedsięwzięć mających na celu ochronę życia, zdrowia, mienia lub środowiska przed pożarem, klęską żywiołową lub innym miejscowym zagrożeniem poprzez:

- 1) zapobieganie powstawaniu i rozprzestrzenianiu się pożaru, klęski żywiołowej lub innego miejscowego zagrożenia;
- 2) zapewnienie sił i środków do zwalczania pożaru, klęski żywiołowej lub innego miejscowego zagrożenia;
- 3) prowadzenie działań ratowniczych.

Art. 2.

Ilekróć w ustawie jest mowa o:

- 1) zapobieżeniu powstawaniu i rozprzestrzenianiu się pożaru, klęski żywiołowej lub innego miejscowego zagrożenia – rozumie się przez to:
 - a) zapewnienie koniecznych warunków ochrony technicznej nieruchomościom i ruchomościom,
 - b) tworzenie warunków organizacyjnych i formalnoprawnych zapewniających ochronę ludzi i mienia, a także przeciwdziałających powstawaniu lub minimalizujących skutki pożaru, klęski żywiołowej lub innego miejscowego zagrożenia;
- 2) działaniach ratowniczych – rozumie się przez to każdą czynność podjętą w celu ochrony życia, zdrowia, mienia lub środowiska, a także likwidację przyczyn powstania pożaru, wystąpienia klęski żywiołowej lub innego miejscowego zagrożenia;
- 3) innym miejscowym zagrożeniu – rozumie się przez to zdarzenie wynikające z rozwoju cywilizacyjnego i naturalnych praw przyrody niebędące pożarem ani klęską żywiołową, stanowiące zagrożenie dla życia, zdrowia, mienia lub środowiska, któremu zapobieżenie lub którego usunięcie skutków nie wymaga zastosowania nadzwyczajnych środków;
- 4) krajowym systemie ratowniczo-gaśniczym – rozumie się przez to integralną część organizacji bezpieczeństwa wewnętrznego państwa, obejmującą, w celu ratowania życia, zdrowia, mienia lub środowiska, prognozowanie,

rozpoznawanie i zwalczanie pożarów, klęsk żywiołowych lub innych miejscowych zagrożeń; system ten skupia jednostki ochrony przeciwpożarowej, inne służby, inspekcje, straże, instytucje oraz podmioty, które dobrowolnie w drodze umowy cywilnoprawnej zgodziły się współdziałać w akcjach ratowniczych.

Rozdział 2. Zapobieganie pożarowi, klęsce żywiołowej lub innemu miejscowemu zagrożeniu

Art. 3.

1. Osoba fizyczna, osoba prawna, organizacja lub instytucja korzystające ze środowiska, budynku, obiektu lub terenu są obowiązane zabezpieczyć je przed zagrożeniem pożarowym lub innym miejscowym zagrożeniem.

2. Właściciel, zarządca lub użytkownik budynku, obiektu lub terenu, a także podmioty, o których mowa w ust. 1, ponoszą odpowiedzialność za naruszenie przepisów przeciwpożarowych, w trybie i na zasadach określonych w innych przepisach.

Art. 4.

1. Właściciel budynku, obiektu budowlanego lub terenu, zapewniając ich ochronę przeciwpożarową, jest obowiązany:

- 1) przestrzegać przeciwpożarowych wymagań techniczno-budowlanych, instalacyjnych i technologicznych;
- 2) wyposażyć budynek, obiekt budowlany lub teren w wymagane urządzenia przeciwpożarowe i gaśnice;
- 3) zapewnić konserwację oraz naprawy urządzeń przeciwpożarowych i gaśnic w sposób gwarantujący ich sprawne i niezawodne funkcjonowanie;
- 4) zapewnić osobom przebywającym w budynku, obiekcie budowlanym lub na terenie, bezpieczeństwo i możliwość ewakuacji;
- 5) przygotować budynek, obiekt budowlany lub teren do prowadzenia akcji ratowniczej;
- 6) zapoznać pracowników z przepisami przeciwpożarowymi;
- 7) ustalić sposoby postępowania na wypadek powstania pożaru, klęski żywiołowej lub innego miejscowego zagrożenia.

1a. Odpowiedzialność za realizację obowiązków z zakresu ochrony przeciwpożarowej, o których mowa w ust. 1, stosownie do obowiązków i zadań powierzonych w odniesieniu do budynku, obiektu budowlanego lub terenu, przejmuje – w całości lub w części – ich zarządca lub użytkownik, na podstawie zawartej umowy cywilnoprawnej ustanawiającej zarząd lub użytkowanie. W przypadku gdy umowa taka nie została zawarta, odpowiedzialność za realizację obowiązków z zakresu ochrony przeciwpożarowej spoczywa na faktycznie władającym budynkiem, obiektem budowlanym lub terenem.

2. Czynności z zakresu ochrony przeciwpożarowej mogą wykonywać osoby posiadające odpowiednie kwalifikacje.

2a. Osoby wykonujące czynności z zakresu ochrony przeciwpożarowej, w tym czynności, o których mowa w ust. 1, polegające na zapobieganiu powstawaniu i rozprzestrzenianiu się pożaru, niezatrudnione w jednostkach ochrony przeciwpożarowej, o których mowa w art. 15 pkt 1a–5 i 8, są obowiązane posiadać tytuł zawodowy

inżynier pożarnictwa albo tytuł zawodowy inżynier i dyplom ukończenia studiów w Szkole Głównej Służby Pożarniczej w zakresie inżynierii bezpieczeństwa w specjalności inżynieria bezpieczeństwa pożarowego wydany do dnia 30 września 2019 r. lub studiów na kierunku inżynieria bezpieczeństwa w zakresie bezpieczeństwa pożarowego wydany po dniu 30 września 2019 r.

2b. Osoby niezatrudnione w jednostkach ochrony przeciwpożarowej, o których mowa w art. 15 pkt 1a–5 i 8, wykonujące czynności wyłącznie w zakresie wynikającym z ust. 1, powinny posiadać co najmniej wykształcenie średnie lub średnie branżowe i uprawnienia inspektora ochrony przeciwpożarowej lub kwalifikacje do wykonywania zawodu technik pożarnictwa.

Art. 4a.

1. Uprawnienia inspektora ochrony przeciwpożarowej nabywa na okres 5 lat osoba, która ukończyła:

- 1) szkolenie inspektorów ochrony przeciwpożarowej albo
- 2) szkolenie aktualizujące inspektorów ochrony przeciwpożarowej – zwane dalej „szkoleniami”.

2. Ukończenie szkoleń stwierdzają odpowiednio zaświadczenie o ukończeniu szkolenia inspektorów ochrony przeciwpożarowej albo zaświadczenie o ukończeniu szkolenia aktualizującego inspektorów ochrony przeciwpożarowej.

3. Okres 5 lat, na który nabywa się uprawnienia inspektora ochrony przeciwpożarowej, liczy się od dnia wystawienia zaświadczenia o ukończeniu szkolenia.

4. Szkolenie aktualizujące inspektorów ochrony przeciwpożarowej należy ukończyć w okresie ważności nabytych uprawnień inspektora ochrony przeciwpożarowej.

5. Szkolenia prowadzi szkoły Państwowej Straży Pożarnej, ośrodki szkolenia Państwowej Straży Pożarnej oraz instytuty badawcze Państwowej Straży Pożarnej.

6. Szkolenia na potrzeby ochrony przeciwpożarowej podmiotów organizacyjnych podległych Ministrowi Obrony Narodowej lub przez niego nadzorowanych prowadzi Wojskowa Ochrona Przeciwpożarowa.

7. Programy szkoleń opracowuje i zatwierdza Komendant Główny Państwowej Straży Pożarnej.

[...]

Art. 5.

Właściciel, zarządca lub użytkownik budynku, obiektu budowlanego lub terenu, objętych obligatoryjnym stosowaniem systemów sygnalizacji pożarowej wyposażonych w urządzenia sygnalizacyjno-alarmowe, w przypadku gdy w tym budynku, obiekcie budowlanym lub na terenie nie działa jego własna jednostka ratownicza, jest obowiązany połączyć te urządzenia z obiektem komendy Państwowej Straży Pożarnej lub obiektem, wskazanym przez właściwego miejscowo komendanta powiatowego (miejskiego) Państwowej Straży Pożarnej.

Art. 6.

1. Właściwe urzędy, instytucje, organizacje, przedsiębiorcy lub osoby fizyczne są obowiązane uwzględnić wymagania w zakresie ochrony przeciwpożarowej przy zagospodarowaniu i uzbrajaniu terenu.

2. Autorzy dokumentacji projektowej są obowiązani zapewnić jej zgodność z wymaganiami ochrony przeciwpożarowej.
- 2a. (uchylony)
3. Obowiązek spełnienia wymagań ochrony przeciwpożarowej ciąży także na wytwórcy maszyn, urządzeń i innych wyrobów oraz nabywcy licencji zagranicznych lub maszyn, urządzeń i innych wyrobów pochodzących z importu.
4. Obowiązek, o którym mowa w ust. 3, ciąży również na użytkowniku maszyn, urządzeń i innych wyrobów.
5. Rozpoczęcie eksploatacji nowej, przebudowanej lub wyremontowanej budowli, obiektu lub terenu, maszyny, urządzenia lub instalacji albo innego wyrobu może nastąpić wyłącznie, gdy:
 - 1) zostały spełnione wymagania przeciwpożarowe;
 - 2) sprzęt, urządzenia pożarnicze i ratownicze oraz środki gaśnicze zapewniają skuteczną ochronę przeciwpożarową.
6. Inwestor jest obowiązany zawiadomić komendanta powiatowego (miejskiego) Państwowej Straży Pożarnej właściwego dla miejsca lokalizacji inwestycji o zakończeniu budowy obiektu budowlanego istotnego ze względu na konieczność zapewnienia ochrony życia, zdrowia, mienia lub środowiska przed pożarem, klęską żywiołową lub innym miejscowym zagrożeniem i o zamiarze przystąpienia do jego użytkowania, w celu zajęcia przez tego komendanta stanowiska, o którym mowa w art. 56 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz. U. z 2020 r. poz. 1333, 2127 i 2230 oraz z 2021 r. poz. 11, 234 i 282).
7. Komendant powiatowy (miejski) Państwowej Straży Pożarnej przy zajmowaniu stanowiska niezwłocznie zawiadamia właściwego komendanta wojewódzkiego Państwowej Straży Pożarnej i właściwy organ administracji architektoniczno-budowlanej oraz organ nadzoru budowlanego o zastrzeżeniach do rozwiązań zawartych w projekcie zagospodarowania działki lub terenu, projekcie architektoniczno-budowlanym lub projekcie technicznym uzgodnionym pod względem zgodności z wymaganiami ochrony przeciwpożarowej przez rzeczoznawcę do spraw zabezpieczeń przeciwpożarowych, zwanego dalej „rzeczoznawcą”.

Art. 6a.

1. Wymagania ochrony przeciwpożarowej dotyczące obiektów budowlanych lub terenów mogą być w przypadkach określonych w przepisach dotyczących ochrony przeciwpożarowej spełnione w sposób inny niż określony w tych przepisach, jeżeli proponowane rozwiązania zamiennie w stosunku do wymagań ochrony przeciwpożarowej ograniczają możliwość powstania pożaru, a w razie jego wystąpienia:
 - 1) zapewniają zachowanie nośności konstrukcji przez określony czas;
 - 2) zapewniają ograniczenie rozprzestrzeniania się ognia i dymu wewnątrz obiektu budowlanego;
 - 3) zapewniają ograniczenie rozprzestrzeniania się pożaru na sąsiednie obiekty budowlane lub tereny przyległe;
 - 4) zapewniają możliwość ewakuacji ludzi lub ich uratowania w inny sposób;
 - 5) uwzględniają bezpieczeństwo ekip ratowniczych.
2. Komendant wojewódzki Państwowej Straży Pożarnej właściwy dla miejsca lokalizacji inwestycji na uzasadniony ekspertyzą techniczną wniosek inwestora

lub właściciela obiektu budowlanego lub terenu, którego dotyczą rozwiązania ziemne w stosunku do wymagań ochrony przeciwpożarowej, może, w drodze postanowienia, na które służy zażalenie:

- 1) wyrazić zgodę na zastosowanie rozwiązań zamiennych;
 - 2) wyrazić zgodę na zastosowanie rozwiązań zamiennych pod warunkiem spełnienia dodatkowych wymagań określonych w postanowieniu;
 - 3) nie wyrazić zgody na zastosowanie rozwiązań zamiennych.
3. Przepisy ust. 1 i 2 stosuje się również przy stosowaniu rozwiązań zamiennych w stosunku do wymagań ochrony przeciwpożarowej w przypadkach określonych w art. 9 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane.

Art. 6b.

Projekt zagospodarowania działki lub terenu, projekt architektoniczno-budowlany oraz projekt techniczny, o których mowa w przepisach ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane, obiektu budowlanego istotnego ze względu na konieczność zapewnienia ochrony życia, zdrowia, mienia lub środowiska przed pożarem, klęską żywiołową lub innym miejscowym zagrożeniem oraz projekt urządzenia przeciwpożarowego wymagają uzgodnienia z rzeczoznawcą pod względem zgodności z wymaganiami ochrony przeciwpożarowej, zwanego dalej „uzgodnieniem”.

Art. 6c.

W przypadku gdy projekt zagospodarowania działki lub terenu, projekt architektoniczno-budowlany lub projekt techniczny obiektu budowlanego zawiera rozwiązania inne niż wynikające z przepisów dotyczących ochrony przeciwpożarowej, rzeczoznawca może uzgodnić te projekty, jeżeli dołączono do nich:

- 1) zgodę na odstąpienie od przepisów techniczno-budowlanych, o którym mowa w art. 9 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane;
- 2) zgodę na zastosowanie rozwiązań zamiennych albo zgodę na zastosowanie rozwiązań zamiennych wyrażoną pod warunkiem spełnienia dodatkowych wymagań.

Art. 6d.

1. Rzeczoznawca może uzgodnić projekt zagospodarowania działki lub terenu, projekt architektoniczno-budowlany, projekt techniczny oraz projekt urządzenia przeciwpożarowego bez uwag lub z uwagami. Uzgodnienie projektu potwierdza się przez opatrzenie ich pieczęcią i podpisem.
2. Rzeczoznawca przesyła zawiadomienie o uzgodnieniu projektu zagospodarowania działki lub terenu, projektu architektoniczno-budowlanego oraz projektu technicznego komendantowi wojewódzkiemu Państwowej Straży Pożarnej właściwemu dla miejsca lokalizacji inwestycji w terminie 14 dni od dnia uzgodnienia projektu zagospodarowania działki lub terenu, projektu architektoniczno-budowlanego lub projektu technicznego.
3. Zawiadomienie o uzgodnieniu zawiera oznaczenie autora projektu zagospodarowania działki lub terenu, projektu architektoniczno-budowlanego oraz projektu technicznego, nazwę i lokalizację obiektu oraz dane dotyczące warunków ochrony przeciwpożarowej obiektu budowlanego.

4. W przypadku projektu zagospodarowania działki lub terenu, projektu architektoniczno-budowlanego lub projektu technicznego obiektu budowlanego, któremu na podstawie przepisów o ochronie informacji niejawnych nadano klauzulę „tajne” albo „ściśle tajne”, nie sporządza się zawiadomienia o jego uzgodnieniu.

Art. 6e.

1. Komendant wojewódzki Państwowej Straży Pożarnej właściwy dla miejsca lokalizacji obiektu do dnia uzyskania pozwolenia na jego użytkowanie unieważnia uzgodnienie projektu zagospodarowania działki lub terenu, projektu architektoniczno-budowlanego lub projektu technicznego, który zawiera rozwiązania niezgodne z wymaganiami ochrony przeciwpożarowej mające istotny wpływ na stan bezpieczeństwa pożarowego obiektu budowlanego.

2. Uzgodnienie projektu zagospodarowania działki lub terenu, projektu architektoniczno-budowlanego lub projektu technicznego unieważnia się w drodze postanowienia, na które przysługuje zażalenie.

3. Komendant wojewódzki Państwowej Straży Pożarnej informuje niezwłocznie właściwy organ administracji architektoniczno-budowlanej oraz organ nadzoru budowlanego o unieważnieniu uzgodnienia.

4. W przypadku unieważnienia uzgodnienia komendant wojewódzki Państwowej Straży Pożarnej właściwy dla miejsca lokalizacji obiektu budowlanego może na wniosek inwestora:

1) w przypadkach szczególnie uzasadnionych dopuścić możliwość spełnienia wymagań ochrony przeciwpożarowej w sposób inny niż określony w przepisach dotyczących ochrony przeciwpożarowej, jeśli we wniosku wykazano spełnienie warunków, o których mowa w art. 6a ust. 1; przepis art. 6a ust. 2 stosuje się odpowiednio;

2) w drodze postanowienia uzgodnić poprawiony lub opracowany na nowo projekt zagospodarowania działki lub terenu, projekt architektoniczno-budowlany lub projekt techniczny.

5. Inwestor do wniosku o uzgodnienie projektu zagospodarowania działki lub terenu, projektu architektoniczno-budowlanego lub projektu technicznego dołącza co najmniej 4 egzemplarze tych projektów.

Art. 6f.

1. Projekt zagospodarowania działki lub terenu oraz projekt architektoniczno-budowlany uzgodniony przez komendanta wojewódzkiego Państwowej Straży Pożarnej opatruje się pieczęcią organu i przekazuje inwestorowi wraz z postanowieniem.

2. Jeden egzemplarz projektu, o którym mowa w ust. 1, pozostaje w aktach sprawy organu.

3. Do uzgodnienia projektu technicznego przepisy ust. 1 i 2 stosuje się.

[...]

Art. 7.

1. Wyroby służące zapewnieniu bezpieczeństwa publicznego lub ochronie zdrowia i życia oraz mienia, wprowadzane do użytkowania w jednostkach ochrony

przeciwpożarowej oraz wykorzystywane przez te jednostki do alarmowania o pożarze lub innym zagrożeniu oraz do prowadzenia działań ratowniczych, a także wyroby stanowiące podręczny sprzęt gaśniczy, mogą być stosowane wyłącznie po uprzednim uzyskaniu dopuszczenia do użytkowania.

2. Dopuszczenia do użytkowania wyrobów, o których mowa w ust. 1, zwane dalej „dopuszczeniami”, w formie świadectwa dopuszczenia, wydają instytuty badawcze Państwowej Straży Pożarnej wskazane przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych.

3. Dopuszczenia są wydawane na czas określony, nie dłuższy niż 5 lat.

4. Dopuszczenie może być wydane na podstawie:

- 1) pozytywnej oceny właściwości użytkowych należycie zidentyfikowanego wyrobu, potwierdzonych, w zależności od potrzeb: badaniami, opiniami ekspertów lub innymi dokumentami, jeżeli wynika to z warunków stosowania wyrobu;
- 2) pozytywnej oceny warunków techniczno-organizacyjnych producenta wyrobu.

5. Oceny, o której mowa w ust. 4 pkt 1, dokonuje się w oparciu o Polskie Normy, a w przypadku ich braku – wymagania techniczno-użytkowe określone w rozporządzeniu, o którym mowa w ust. 14²⁵. Oceny, o której mowa w ust. 4 pkt 2, dokonuje się w oparciu o normy dotyczące systemów zarządzania jakością.

6. W przypadku, gdy wyrób został:

- 1) zgodnie z prawem wyprodukowany lub dopuszczony do obrotu w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej albo w Republice Turcji,
 - 2) zgodnie z prawem wyprodukowany w innym państwie członkowskim Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) będącym stroną umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym
- dopuszczenie wydaje się po ustaleniu, że poziom bezpieczeństwa wyrobu nie jest niższy od określonego w Polskich Normach lub wymaganiach techniczno-użytkowych.

7. Dopuszczony wyrób podlega oznakowaniu przez producenta znakiem instytutu badawczego Państwowej Straży Pożarnej, który wydał dopuszczenie.

8. W okresie, o którym mowa w ust. 3, wyroby, w przypadku których zostało wydane dopuszczenie, podlegają kontroli zgodności wyrobu z wymaganiami techniczno-użytkowymi dokonywanej przez instytut badawczy Państwowej Straży Pożarnej, który wydał dopuszczenie.

9. W przypadku negatywnych wyników kontroli, o której mowa w ust. 8, instytut badawczy Państwowej Straży Pożarnej, który wydał dopuszczenie, może je cofnąć. [...]

²⁵ Wydanie rozporządzenia, o którym mowa, leży w kompetencjach ministra właściwego do spraw wewnętrznych. Zob. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 20 czerwca 2007 r. w sprawie wykazu wyrobów służących zapewnieniu bezpieczeństwa publicznego lub ochronie zdrowia i życia oraz mienia, a także zasad wydawania dopuszczenia tych wyrobów do użytkowania (Dz. U. z 2007 r. Nr 143 poz. 1002 ze zm.: Dz. U. z 2010 r. Nr 85, poz. 553 oraz Dz. U. z 2018 r. poz. 984).

Art. 8.

Korzystanie przez właściciela, zarządcę lub użytkownika budynku, obiektu lub terenu z usług z zakresu ochrony przeciwpożarowej jest dobrowolne.

Art. 9.

Kto zauważy pożar, klęskę żywiołową lub inne miejscowe zagrożenie, jest obowiązany niezwłocznie zawiadomić osoby znajdujące się w strefie zagrożenia oraz: centrum powiadamiania ratunkowego lub jednostkę ochrony przeciwpożarowej albo Policję bądź wójta albo sołtysa.

[...]

Rozdział 2a. Rzecznawcy do spraw zabezpieczeń przeciwpożarowych

[...]

Art. 11i.

1. Rzecznawca jest uprawniony do:

- 1) uzgadniania projektów zagospodarowania działki lub terenu, projektów architektoniczno-budowlanych, projektów technicznych i projektów urządzeń przeciwpożarowych, o których mowa w art. 6b;
- 2) uzgadniania projektów innych niż określone w art. 6b;
- 3) sporządzania ekspertyz technicznych i innych opracowań technicznych z zakresu ochrony przeciwpożarowej;
- 4) wykonywania czynności, o których mowa w art. 4 ust. 2a.

[...]

Rozdział 3. Organizacja ochrony przeciwpożarowej

Art. 12.

1. Minister właściwy do spraw wewnętrznych pełni nadzór nad funkcjonowaniem krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego.

[...]

Art. 14.

1. Krajowy system ratowniczo-gaśniczy ma na celu ochronę życia, zdrowia, mienia lub środowiska poprzez:

- 1) walkę z pożarami lub innymi klęskami żywiołowymi;
- 2) ratownictwo techniczne;
- 3) ratownictwo chemiczne;
- 4) ratownictwo ekologiczne;
- 5) ratownictwo medyczne;
- 6) współpracę z jednostkami systemu Państwowego Ratownictwa Medycznego, o których mowa w art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym (Dz. U. z 2020 r. poz. 882, 2112 i 2401 oraz z 2021 r. poz. 159) oraz systemem powiadamiania ratunkowego.

1a. Krajowy system ratowniczo-gaśniczy w ramach posiadanych sił i środków współpracuje z właściwymi organami i podmiotami podczas zdarzeń nadzwyczajnych

wywołanych zagrożeniem czynnikiem biologicznym, w tym podczas zdarzeń o charakterze terrorystycznym.

1b. Krajowy system ratowniczo-gaśniczy w ramach posiadanych sił i środków bierze udział w likwidacji zagrożenia, w tym w działaniach ratowniczych, w przypadku wystąpienia zdarzenia radiacyjnego.

[...]

3. Komendant Główny Państwowej Straży Pożarnej, wojewoda lub starosta odpowiednio na obszarze kraju, województwa lub powiatu określają zadania krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego, koordynują jego funkcjonowanie i kontrolują wykonywanie wynikających stąd zadań, a w sytuacjach nadzwyczajnych zagrożeń życia, zdrowia lub środowiska kierują tym systemem.

4. Wojewoda i starosta wykonują swoje zadania przy pomocy odpowiednio wojewódzkiego i powiatowego zespołu zarządzania kryzysowego, działających na podstawie ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2020 r. poz. 1856 oraz z 2021 r. poz. 159).

5. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) koordynuje funkcjonowanie krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego na obszarze gminy w zakresie ustalonym przez wojewodę. Zadanie to może być wykonywane przy pomocy komendanta gminnego ochrony przeciwpożarowej, jeżeli komendant taki został zatrudniony przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta), albo przy pomocy komendanta gminnego związku ochotniczych straży pożarnych.

[...]

Art. 15.

Jednostkami ochrony przeciwpożarowej są:

- 1) jednostki organizacyjne Państwowej Straży Pożarnej;
 - 1a) jednostki organizacyjne Wojskowej Ochrony Przeciwpożarowej;
- 2) zakładowa straż pożarna;
- 3) zakładowa służba ratownicza;
- 4) gminna zawodowa straż pożarna;
- 4a) powiatowa (miejska) zawodowa straż pożarna;
- 5) terenowa służba ratownicza;
- 6) ochotnicza straż pożarna;
- 7) związek ochotniczych straży pożarnych;
- 8) inne jednostki ratownicze.

Art. 16.

Zadania i organizację Państwowej Straży Pożarnej określa odrębna ustawa.

Art. 16a.

1. Jednostki ochrony przeciwpożarowej, o których mowa w art. 15 pkt 1a–5 i 8, tworzy się jako jednostki umundurowane i wyposażone w specjalistyczny sprzęt, przeznaczone do walki z pożarami, klęskami żywiołowymi lub innymi miejscowymi zagrożeniami.

2. W jednostkach wymienionych w art. 15 pkt 1a–5 i 8 są zatrudnieni pracownicy podlegający szczególnym obowiązkom wynikającym z charakteru pracy oraz

posiadający odpowiednie kwalifikacje i warunki psychofizyczne, zwani dalej „strażakami jednostek ochrony przeciwpożarowej”.

3. Strażakiem jednostki ochrony przeciwpożarowej może być pracownik, który ma kwalifikacje wymagane do wykonywania zawodu strażak, technik pożarnictwa lub inżynier pożarnictwa.

3a. Osobą przyjmowaną do pracy w jednostce ochrony przeciwpożarowej zatrudnia się na pierwsze stanowisko, jeżeli spełnia ona wymagania w zakresie wykształcenia przed uzyskaniem określonych kwalifikacji.

4. Kwalifikacje wymagane do wykonywania zawodu strażak obejmują posiadanie co najmniej wykształcenia średniego lub średniego branżowego oraz ukończenia szkolenia w zawodzie strażak lub szkolenia równorzędnego ze szkoleniem w zawodzie strażak.

4a. Kwalifikacje wymagane do wykonywania zawodu technik pożarnictwa obejmują posiadanie tytułu technik pożarnictwa.

4b. Kwalifikacje wymagane do wykonywania zawodu inżynier pożarnictwa obejmują posiadanie:

1) tytułu zawodowego inżynier pożarnictwa albo

2) tytułu zawodowego inżynier i dyplomu ukończenia w Szkole Głównej Służby Pożarniczej studiów w zakresie inżynierii bezpieczeństwa w specjalności inżynieria bezpieczeństwa pożarowego wydanego do dnia 30 września 2019 r. lub studiów na kierunku inżynieria bezpieczeństwa w zakresie bezpieczeństwa pożarowego wydanego po dniu 30 września 2019 r. oraz kwalifikacji wymaganych do wykonywania zawodu strażak oraz ukończenie w Szkole Głównej Służby Pożarniczej przeszkolenia zawodowego przygotowującego do zajmowania stanowisk związanych z kierowaniem działaniami ratowniczymi, albo

3) tytułu zawodowego inżynier oraz tytułu zawodowego magister inżynier i dyplomu ukończenia w Szkole Głównej Służby Pożarniczej studiów w zakresie inżynierii bezpieczeństwa w specjalności inżynierii bezpieczeństwa pożarowego wydanego do dnia 30 września 2019 r. lub studiów na kierunku inżynieria bezpieczeństwa w zakresie bezpieczeństwa pożarowego wydanego po dniu 30 września 2019 r. oraz kwalifikacji do wykonywania zawodu technik pożarnictwa oraz ukończenie w Szkole Głównej Służby Pożarniczej przeszkolenia zawodowego przygotowującego do zajmowania stanowisk związanych z kierowaniem działaniami ratowniczymi.

4c. Przeszkolenie zawodowe, o którym mowa w ust. 4b pkt 2 i 3, jest prowadzone w formie studiów podyplomowych.

4d. Na przeszkolenie zawodowe, o którym mowa w ust. 4b pkt 2 i 3, kierują pracodawcy.

4e. Szkolenie w zawodzie strażak prowadzą szkoły Państwowej Straży Pożarnej, a na potrzeby ochrony przeciwpożarowej jednostek organizacyjnych podległych Ministrowi Obrony Narodowej lub przez niego nadzorowanych prowadzi Wojskowa Ochrona Przeciwpożarowa.

4f. Kwalifikacje wymagane do wykonywania zawodu strażak potwierdza świadectwo ukończenia szkolenia w zawodzie strażak albo szkolenia równorzędnego ze szkoleniem w zawodzie strażak lub decyzja o uznaniu kwalifikacji do wykonywania zawodu regulowanego strażak.

5. Strażacy jednostek ochrony przeciwpożarowej powinni posiadać zdolność fizyczną i psychiczną do pracy w tych jednostkach. Oceny zdolności fizycznej i psychicznej strażaka do pracy dokonuje lekarz służby medycyny pracy.

6. Minister właściwy do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) szczegółowe wymagania kwalifikacyjne, jakie powinni spełniać pracownicy na poszczególnych stanowiskach pracy w jednostkach ochrony przeciwpożarowej,
- 2) rodzaje szkoleń równorzędnych ze szkoleniem w zawodzie strażak,
- 3) zakres oraz formy realizacji szkolenia w zawodzie strażak,
- 4) zakres programowy szkolenia w zawodzie strażak oraz tryb ustalania programu tego szkolenia,
- 5) tryb wydawania oraz wzór świadectwa o ukończeniu szkolenia w zawodzie strażak

– kierując się rodzajem zadań wykonywanych przez jednostki ochrony przeciwpożarowej, o których mowa w art. 15 pkt 1a–5 i 8, koniecznością współdziałania w ramach krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego, potrzebą zachowania standardów merytorycznych i dydaktycznych szkoleń oraz zapewnienia jednolitości programów szkoleń w zakresie ochrony przeciwpożarowej oraz wydawanych świadectw²⁶.

Art. 17.

1. Minister właściwy do spraw wewnętrznych, a za jego zgodą inni ministrowie, wojewodowie, organy jednostek samorządu terytorialnego, mogą, w drodze zarządzenia, tworzyć, przekształcać lub likwidować zakładowe straże pożarne, zakładowe służby ratownicze, gminne (miejskie) albo powiatowe (miejskie) zawodowe straże pożarne, terenowe służby ratownicze lub inne jednostki ratownicze, uwzględniając częstotliwość występowania pożarów, klęsk żywiołowych i innych miejscowych zagrożeń oraz potrzeby w zakresie zapewnienia należytej ochrony przeciwpożarowej na danym terenie.

2. Instytucje, organizacje, osoby prawne lub fizyczne mogą, za zgodą ministra właściwego do spraw wewnętrznych, tworzyć, przekształcać lub likwidować zakładowe straże pożarne, zakładowe służby ratownicze, gminne (miejskie) albo powiatowe (miejskie) zawodowe straże pożarne, terenowe służby ratownicze lub inne jednostki ratownicze, uwzględniając częstotliwość występowania pożarów, klęsk żywiołowych i innych miejscowych zagrożeń oraz potrzeby w zakresie zapewnienia należytej ochrony przeciwpożarowej na danym terenie.

Art. 18.

Organizację i szczegółowe zasady funkcjonowania zakładowej straży pożarnej, zakładowej służby ratowniczej, gminnej zawodowej straży pożarnej, terenowej służby ratowniczej oraz innych jednostek ratowniczych – określą osoby prawne lub fizyczne je tworzące, w porozumieniu i pod nadzorem komendanta

²⁶ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 10 listopada 2015 r. w sprawie wymagań kwalifikacyjnych oraz szkoleń dla strażaków jednostek ochrony przeciwpożarowej (Dz. U. z 2015 r. poz. 1962).

wojewódzkiego Państwowej Straży Pożarnej właściwego ze względu na teren działania.

Art. 19.

1. Ochotnicza straż pożarna i związek ochotniczych straży pożarnych funkcjonują w oparciu o przepisy ustawy – Prawo o stowarzyszeniach.

1a. Ochotnicza straż pożarna jest jednostką umundurowaną, wyposażoną w specjalistyczny sprzęt. Do zadań ochotniczych straży pożarnych należy w szczególności:

- 1) walka z pożarami, klęskami żywiołowymi lub innymi miejscowymi zagrożeniami;
- 2) organizowanie przedsięwzięć służących krzewieniu sportu i kultury fizycznej pozwalających na rozwinięcie sprawności wykorzystywanej w działaniach ratowniczych;
- 3) organizowanie przedsięwzięć oświatowo-kulturalnych propagujących wiedzę i umiejętności w zakresie ochrony przeciwpożarowej;
- 4) upowszechnianie i wspieranie form współdziałania między lokalnymi partnerami społecznymi i gospodarczymi w zakresie ochrony przeciwpożarowej;
- 5) propagowanie zasad udzielania pierwszej pomocy poszkodowanym w wyniku pożaru, klęski żywiołowej lub innego miejscowego zagrożenia.

1b. Bezpośredni udział w działaniach ratowniczych mogą brać członkowie ochotniczych straży pożarnych, którzy ukończyli 18 lat i nie przekroczyli 65 lat, posiadający aktualne badania lekarskie dopuszczające do udziału w działaniach ratowniczych oraz odbyli szkolenie pożarnicze, o którym mowa w art. 28 ust. 1.

1c. Ochotnicza straż pożarna może współdziałać z Wojskami Obrony Terytorialnej w zakresie niezbędnym do realizacji ich zadań.

1d. Minister właściwy do spraw wewnętrznych, w porozumieniu z Ministrem Obrony Narodowej, może określić, w drodze rozporządzenia, formy współdziałania ochotniczej straży pożarnej z Wojskami Obrony Terytorialnej, sprawy wymagające współdziałania, sposób wymiany informacji dotyczących spraw wymagających współdziałania oraz formy koordynacji wspólnych przedsięwzięć, uwzględniając potrzebę sprawnej realizacji tej współpracy.

2. Szczegółowe zadania i organizację ochotniczej straży pożarnej i ich związku określa statut.

3. Wszelkie sprawy dotyczące ochrony przeciwpożarowej, określone w statucie ochotniczej straży pożarnej i ich związku, wymagają uzgodnienia z komendantem powiatowym (miejskim) Państwowej Straży Pożarnej właściwym ze względu na teren działania lub Komendantem Głównym Państwowej Straży Pożarnej w przypadku związku ochotniczych straży pożarnych działającego na terenie całego kraju.

Art. 20.

Minister właściwy do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, zakres, szczegółowe warunki i tryb włączania jednostek ochrony przeciwpożarowej,

o których mowa w art. 15 pkt 1a–6 i 8, do krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego²⁷.

Art. 21.

1. Wojewoda może żądać od:

- 1) związku ochotniczych straży pożarnych,
- 2) ochotniczej straży pożarnej pozostającej poza strukturami związku ochotniczych straży pożarnych,
- 3) organów wykonawczych gmin i powiatów, instytucji, organizacji, osób prawnych i fizycznych, które utworzyły jednostki ochrony przeciwpożarowej na podstawie przepisu art. 17,

informacji związanych z wykonywaniem ich zadań w zakresie ochrony przeciwpożarowej na terenie danego województwa.

2. Uprawnienia wojewody określone w ust. 1 stosuje się odpowiednio do starosty.

Art. 21a.

Organy administracji rządowej są obowiązane zasięgać opinii ogólnokrajowych organizacji zrzeszających strażaków jednostek ochrony przeciwpożarowej oraz Zarządu Głównego Związku Ochotniczych Straży Pożarnych Rzeczypospolitej Polskiej o projektach ustaw i rozporządzeń dotyczących ochrony przeciwpożarowej.

Art. 21b.

Do zadań własnych powiatu w zakresie ochrony przeciwpożarowej należy:

- 1) prowadzenie analiz i opracowywanie prognoz dotyczących pożarów, klęsk żywiołowych oraz innych miejscowych zagrożeń;
- 2) prowadzenie analizy sił i środków krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego na obszarze powiatu;
- 3) budowanie systemu koordynacji działań jednostek ochrony przeciwpożarowej wchodzących w skład krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego oraz służb, inspekcji, straży oraz innych podmiotów biorących udział w działaniach ratowniczych na obszarze powiatu;
- 4) organizowanie systemu łączności, alarmowania i współdziałania między podmiotami uczestniczącymi w działaniach ratowniczych na obszarze powiatu.

Rozdział 4. Działanie ratownicze

Art. 22.

1. Działanie ratownicze prowadzą jednostki ochrony przeciwpożarowej, o których mowa w art. 15 pkt 1–6 i 8.

1a. Uprawnionymi do kierowania działaniem ratowniczym są:

²⁷ Zob. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 15 września 2014 r. w sprawie zakresu, szczegółowych warunków i trybu włączania jednostek ochrony przeciwpożarowej do krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego (Dz. U. z 2014 r. poz. 1317).

- 1) na poziomie strategicznym – strażacy Państwowej Straży Pożarnej posiadający kwalifikacje do zajmowania stanowisk oficerskich związanych z kierowaniem działaniami ratowniczymi;
 - 2) na poziomie taktycznym – osoby wymienione w pkt 1, strażacy Państwowej Straży Pożarnej posiadający kwalifikacje do zajmowania stanowisk aspi-ranckich oraz strażacy jednostek ochrony przeciwpożarowej posiadający kwalifikacje zawodowe co najmniej technik pożarnictwa;
 - 3) na poziomie interwencyjnym – osoby wymienione w pkt 1 i 2, strażacy Państwowej Straży Pożarnej posiadający kwalifikacje do zajmowania stanowisk podoficerskich, strażacy jednostek ochrony przeciwpożarowej posiadający kwalifikacje do wykonywania zawodu strażak oraz członkowie ochotniczej straży pożarnej, którzy ukończyli szkolenie przygotowujące do dowodzenia lub posiadają kwalifikacje do wykonywania zawodu strażak.
2. Minister właściwy do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady kierowania i współdziałania jednostek ochrony przeciwpożarowej biorących udział w działaniu ratowniczym²⁸.
3. (uchylony).

Art. 23.

1. Jednostki ochrony przeciwpożarowej, o których mowa w art. 15 pkt 1a–6 i 8, mają obowiązek uczestniczyć, na wezwanie Państwowej Straży Pożarnej, w działaniach ratowniczych poza terenem własnego działania.
2. W przypadkach określonych w ust. 1 koszty związane z działaniami ratowniczymi są zwracane tym jednostkom z budżetu państwa.
3. Minister właściwy do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, teren działania poszczególnych jednostek ochrony przeciwpożarowej, okoliczności i warunki udziału tych jednostek w działaniach ratowniczych poza terenem własnego działania oraz zakres, szczegółowe warunki i tryb zwrotu poniesionych przez nie kosztów²⁹.

Art. 24.

1. W przypadku powstania pożaru w pomieszczeniach misji dyplomatycznej, urzędu konsularnego lub instytucji międzynarodowej, korzystających z immunitetu dyplomatycznego lub konsularnego, prowadzenie działania ratowniczego przez jednostki ochrony przeciwpożarowej jest dopuszczalne po uprzednim uzyskaniu zgody szefa misji, kierownika urzędu konsularnego lub kierownika instytucji międzynarodowej, z zastrzeżeniem przepisu ust. 2.

²⁸ Zob. Obwieszczenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 11 kwietnia 2013 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie szczegółowych zasad kierowania i współdziałania jednostek ochrony przeciwpożarowej biorących udział w działaniu ratowniczym (t.j. Dz. U. z 2013 r. poz. 709).

²⁹ Zob. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 17 lipca 1998 r. w sprawie terenu działania jednostek ochrony przeciwpożarowej, okoliczności i warunków udziału tych jednostek w działaniach ratowniczych poza terenem własnego działania oraz zakresu, szczegółowych warunków i trybu zwrotu poniesionych przez nie kosztów (Dz. U. z 1998 r. Nr 94, poz. 598 ze zm.).

2. Zgoda, o której mowa w ust. 1, może być jednak domniemana w przypadku powstania pożaru lub innego miejscowego zagrożenia wymagającego niezwłocznego działania ratowniczego.

Art. 25.

1. Kierujący działaniem ratowniczym może:

- 1) zarządzić ewakuację ludzi i mienia;
- 2) wstrzymać ruch drogowy oraz wprowadzić zakaz przebywania osób trzecich w rejonie działania ratowniczego;
- 3) przejąć w użytkowanie na czas niezbędny dla działania ratowniczego nieruchomości i ruchomości, środki transportu, sprzęt, ujęcia wody, inne środki gaśnicze, a także przedmioty i urządzenia przydatne w działaniu ratowniczym.

2. Kierujący działaniem ratowniczym ma prawo żądać niezbędnej pomocy od instytucji, organizacji, przedsiębiorców i osób fizycznych.

3. Kierujący działaniem ratowniczym może odstąpić w trakcie działania ratowniczego od zasad działania uznanych powszechnie za bezpieczne.

4. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, zakres i tryb korzystania z praw, o których mowa w ust. 1–3³⁰.

[pominięto przepisy przejściowe i końcowe]

³⁰ Zob. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 4 lipca 1992 r. w sprawie zakresu i trybu korzystania z praw przez kierującego działaniem ratowniczym (Dz. U. z 1992 r. Nr 54, poz. 259).

24.

Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. **o Państwowej Straży Pożarnej**

[Źródło: t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1123; zm. Dz. U. z 2020 r. poz. 1610, Dz. U. z z 2020 r. poz. 2112, Dz.U. z 2021 r. poz. 464 – tekst ujednolicony]

Rozdział 1. Przepisy ogólne

Art. 1.

1. Powołuje się Państwową Straż Pożarną jako zawodową, umundurowaną i wyposażoną w specjalistyczny sprzęt formację, przeznaczoną do walki z pożarami, klęskami żywiołowymi i innymi miejscowymi zagrożeniami.

2. Do podstawowych zadań Państwowej Straży Pożarnej należy:

- 1) rozpoznawanie zagrożeń pożarowych i innych miejscowych zagrożeń;
- 2) organizowanie i prowadzenie akcji ratowniczych w czasie pożarów, klęsk żywiołowych lub likwidacji miejscowych zagrożeń;
- 3) wykonywanie pomocniczych specjalistycznych czynności ratowniczych w czasie klęsk żywiołowych lub likwidacji miejscowych zagrożeń przez inne służby ratownicze;
- 4) kształcenie kadr dla potrzeb Państwowej Straży Pożarnej i innych jednostek ochrony przeciwpożarowej oraz powszechnego systemu ochrony ludności;
- 5) nadzór nad przestrzeganiem przepisów przeciwpożarowych;
- 6) prowadzenie prac naukowo-badawczych w zakresie ochrony przeciwpożarowej oraz ochrony ludności;
- 7) współpraca z Szefem Krajowego Centrum Informacji Kryminalnych w zakresie niezbędnym do realizacji jego zadań ustawowych;
- 8) współdziałanie ze strażami pożarnymi i służbami ratowniczymi innych państw oraz ich organizacjami międzynarodowymi na podstawie wiążących Rzeczpospolitą Polską umów międzynarodowych oraz odrębnych przepisów;
- 9) realizacja innych zadań wynikających z wiążących Rzeczpospolitą Polską umów międzynarodowych na zasadach i w zakresie w nich określonych.

3. Służbę w Państwowej Straży Pożarnej pełnią funkcjonariusze pożarnictwa, zwani dalej „strażakami”.

[...]

Art. 3.

1. Zadania przewidziane dla Państwowej Straży Pożarnej w komórkach i jednostkach organizacyjnych podległych Ministrowi Obrony Narodowej albo przez niego nadzorowanych wykonuje Wojskowa Ochrona Przeciwpożarowa w trybie i na

zasadach określonych, w drodze rozporządzenia, przez Ministra Obrony Narodowej w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych³¹.

2. W Wojskowej Ochronie Przeciwożarowej mogą pełnić służbę także strażacy Państwowej Straży Pożarnej, wyznaczeni za ich zgodą przez Komendanta Głównego Państwowej Straży Pożarnej.

[...]

Art. 7.

Ilekrót w ustawie jest mowa o:

- 1) akcjach ratowniczych – rozumie się przez to działania ratownicze organizowane i kierowane przez Państwową Straż Pożarną;
- 2) pomocniczych specjalistycznych czynnościach ratowniczych – rozumie się przez to działania Państwowej Straży Pożarnej w ramach udzielanej pomocy innym służbom ratowniczym, z wyłączeniem działań porządkowo-ochronnych, zastrzeżonych dla innych jednostek podległych ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych;
- 3) starości – należy przez to rozumieć również prezydenta miasta w miastach na prawach powiatu.

Rozdział 2. Organizacja Państwowej Straży Pożarnej

Art. 8.

1. Jednostkami organizacyjnymi Państwowej Straży Pożarnej są:

- 1) Komenda Główna;
- 2) komenda wojewódzka;
- 3) komenda powiatowa (miejska);
- 4) Szkoła Główna Służby Pożarniczej oraz pozostałe szkoły;
- 5) instytuty badawcze;
- 6) Centralne Muzeum Pożarnictwa.

[...]

Art. 9.

1. Centralnym organem administracji rządowej w sprawach organizacji krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego oraz ochrony przeciwpożarowej jest Komendant Główny Państwowej Straży Pożarnej, podległy ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych.

2. Komendanta Głównego Państwowej Straży Pożarnej powołuje spośród oficerów Państwowej Straży Pożarnej i odwołuje Prezes Rady Ministrów, na wniosek ministra właściwego do spraw wewnętrznych.

3. Zastępców Komendanta Głównego Państwowej Straży Pożarnej powołuje spośród oficerów Państwowej Straży Pożarnej i odwołuje minister właściwy do spraw wewnętrznych, na wniosek Komendanta Głównego Państwowej Straży Pożarnej.

[...]

³¹ Zob. Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 24 sierpnia 1992 r. w sprawie zasad i trybu wykonywania zadań przez Wojskową Ochronę Przeciwożarową (Dz. U. z 1992 r. Nr 66, poz. 334 ze zm.).

Art. 11.

1. Zadania i kompetencje Państwowej Straży Pożarnej na obszarze województwa wykonują:

- 1) wojewoda przy pomocy komendanta wojewódzkiego Państwowej Straży Pożarnej, jako kierownika straży wchodzącej w skład zespolonej administracji rządowej w województwie;
- 2) komendant powiatowy (miejski) Państwowej Straży Pożarnej.

2. Komendant wojewódzki Państwowej Straży Pożarnej wykonuje w imieniu wojewody zadania i kompetencje określone w ustawach.

Art. 11a.

1. W postępowaniu administracyjnym, w sprawach związanych z wykonywaniem zadań i kompetencji Państwowej Straży Pożarnej, jeżeli ustawy nie stanowią inaczej, organem właściwym jest komendant powiatowy (miejski) Państwowej Straży Pożarnej.

2. W postępowaniu administracyjnym, w sprawach, o których mowa w ust. 1, organami wyższego stopnia są:

- 1) w stosunku do komendanta powiatowego (miejskiego) Państwowej Straży Pożarnej – komendant wojewódzki Państwowej Straży Pożarnej;
- 2) w stosunku do komendanta wojewódzkiego Państwowej Straży Pożarnej – Komendant Główny Państwowej Straży Pożarnej.

[...]

Art. 13.

1. Komendanta powiatowego (miejskiego) Państwowej Straży Pożarnej powołuje spośród oficerów Państwowej Straży Pożarnej komendant wojewódzki Państwowej Straży Pożarnej w porozumieniu ze starostą. Przepisu art. 35 ust. 3 pkt 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2019 r. poz. 511, 1571 i 1815) nie stosuje się.

2. W razie niezajęcia stanowiska lub niez zaakceptowania zgłoszonej kandydatury na stanowisko komendanta powiatowego (miejskiego) Państwowej Straży Pożarnej, w terminie 30 dni od dnia jej przedstawienia staroście, przedstawia się niezwłocznie kolejną kandydaturę. W przypadku braku porozumienia w stosunku do tej kandydatury w terminie 14 dni od dnia jej przedstawienia staroście, na stanowisko komendanta powiatowego (miejskiego) Państwowej Straży Pożarnej komendant wojewódzki Państwowej Straży Pożarnej powołuje wskazanego przez wojewodę oficera Państwowej Straży Pożarnej.

3. Komendanta powiatowego (miejskiego) Państwowej Straży Pożarnej odwołuje komendant wojewódzki Państwowej Straży Pożarnej po zasięgnięciu opinii starosty. Przepis art. 12 ust. 3 stosuje się odpowiednio³².

4. W razie zwolnienia stanowiska komendanta powiatowego (miejskiego) Państwowej Straży Pożarnej, komendant wojewódzki Państwowej Straży Pożarnej,

³² Tzn. w przypadku braku opinii starosty komendant wojewódzki Państwowej Straży Pożarnej odwołuje komendanta powiatowego (miejskiego) po upływie 14 dni od dnia przedstawienia wniosku o odwołanie.

do czasu powołania nowego komendanta, powierza pełnienie obowiązków komendanta powiatowego (miejskiego) Państwowej Straży Pożarnej wyznaczonemu oficerowi Państwowej Straży Pożarnej, na okres nie dłuższy niż 2 miesiące. W okresie tym wyznaczonemu oficerowi przysługuje uposażenie przewidziane dla stanowiska komendanta powiatowego (miejskiego) Państwowej Straży Pożarnej, lecz nie niższe od dotychczasowego.

5. Zastępców komendanta powiatowego (miejskiego) Państwowej Straży Pożarnej powołuje spośród oficerów Państwowej Straży Pożarnej i odwołuje komendant wojewódzki Państwowej Straży Pożarnej, na wniosek komendanta powiatowego (miejskiego) Państwowej Straży Pożarnej.

[...]

Art. 14.

1. Rada powiatu (miasta) przynajmniej raz w roku rozpatruje informację komendanta powiatowego (miejskiego) Państwowej Straży Pożarnej o stanie bezpieczeństwa powiatu (miasta na prawach powiatu) w zakresie ochrony przeciwpożarowej. Na polecenie starosty (prezydenta miasta) informację taką właściwy komendant jest obowiązany składać w każdym czasie.

2. Rada powiatu (miasta) na podstawie informacji, o których mowa w ust. 1, może określić, w drodze uchwały, kierunki działań zmierzających do usunięcia istotnych dla wspólnoty samorządowej zagrożeń w zakresie ochrony przeciwpożarowej.

3. W przypadku bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa wspólnoty samorządowej, w szczególności życia lub zdrowia, wójt (burmistrz, prezydent miasta) lub starosta może wydać komendantowi powiatowemu (miejskiemu) Państwowej Straży Pożarnej polecenie podjęcia działań w zakresie właściwości Państwowej Straży Pożarnej, zmierzających do usunięcia tego zagrożenia.

4. Uchwała, o której mowa w ust. 2, lub polecenie wydane na podstawie ust. 3 nie mogą dotyczyć wykonania konkretnej czynności służbowej. Uchwała lub polecenie nie mogą również określać sposobu wykonania zadania przez Państwową Straż Pożarną.

5. Starosta lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) ponoszą wyłączną odpowiedzialność za treść i skutki polecenia, o którym mowa w ust. 4.

6. Polecenie, o którym mowa w ust. 4, podlega niezwłocznemu wykonaniu. Polecenie przekazane ustnie wymaga potwierdzenia na piśmie.

7. Komendant powiatowy (miejski) Państwowej Straży Pożarnej niezwłocznie przedkłada sprawę komendantowi wojewódzkiemu Państwowej Straży Pożarnej, jeżeli nie jest w stanie wykonać polecenia, o którym mowa w ust. 4.

8. Polecenie, o którym mowa w ust. 4, naruszające prawo jest nieważne. O nieważności polecenia stwierdza wojewoda.

[...]

Rozdział 3. Organizacja i prowadzenie akcji ratowniczej

Art. 20.

1. Akcję ratowniczą organizuje i kieruje nią Państwowa Straż Pożarna.

1a. (uchylony).

2. Podczas wykonywania czynności, o których mowa w art. 1 ust. 2 pkt 3, jednostki organizacyjne Państwowej Straży Pożarnej, biorące udział w akcjach ratowniczych, obowiązane są przestrzegać wskazań lub instrukcji osób kierujących tymi służbami.

Art. 20a.

1. Państwowa Straż Pożarna może wykorzystywać zwierzęta w akcjach ratowniczych.

2. Minister właściwy do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, gatunki i rasy zwierząt, o których mowa w ust. 1, a także szczegółowe zasady ich szkolenia oraz normy wyżywienia, uwzględniając w szczególności:

- 1) specjalności ratownicze;
- 2) kwalifikacje egzaminatorów i tryb egzaminowania;
- 3) wzory dokumentacji szkolenia i żywienia zwierząt³³.

Art. 21.

1. Strażacy biorący udział w akcji ratowniczej, w zakresie niezbędnym do prowadzenia akcji, mają prawo korzystania z:

- 1) dróg, gruntów i zbiorników wodnych państwowych, komunalnych i prywatnych;
- 2) komunalnych i prywatnych ujęć wodnych i środków gaśniczych.

2. W okolicznościach uzasadnionych stanem wyższej konieczności strażak kierujący akcją ratowniczą ma prawo zarządzenia:

- 1) ewakuacji ludzi i mienia z terenu objętego akcją ratowniczą;
- 2) koniecznych prac wyburzeniowych i rozbiórkowych;
- 3) wstrzymania komunikacji w ruchu lądowym;
- 4) udostępnienia pojazdów, środków i przedmiotów niezbędnych do akcji ratowniczej;
- 5) zakazu przebywania osobom postronnym w rejonie akcji ratowniczej.

3. Ponadto w okolicznościach, o których mowa w ust. 2, kierujący akcją ma prawo:

- 1) żądania niezbędnej pomocy od instytucji państwowych, jednostek gospodarczych, organizacji społecznych i obywateli;
- 2) odstąpienia od zasad działania uznanych powszechnie za bezpieczne.

4. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowy tryb korzystania z praw, o których mowa w ust. 2 i 3³⁴.

Art. 22.

1. Osobie niebędącej strażakiem, która uległa wypadkowi, oraz członkom rodziny osoby zmarłej wskutek takiego wypadku, w związku z wypełnianiem obowiązków,

³³ Zob. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 13 grudnia 2012 r. w sprawie zwierząt wykorzystywanych w akcjach ratowniczych (Dz. U. z 2012 r. poz. 1444).

³⁴ Zob. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 4 lipca 1992 r. w sprawie zakresu i trybu korzystania z praw przez kierującego działaniem ratowniczym (Dz. U. z 1992 r. Nr 54, poz. 259).

o których mowa w art. 21 ust. 3 pkt 1, lub ćwiczeniami organizowanymi przez Państwową Straż Pożarną, przysługują świadczenia odszkodowawcze.

2. Za użycie, zniszczenie, uszkodzenie lub utratę bez winy właściciela środków transportowych, inwentarza lub innego mienia w związku z akcją ratowniczą lub ćwiczeniami organizowanymi przez Państwową Straż Pożarną przysługuje odszkodowanie.

3. Minister właściwy do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, zakres, szczegółowe zasady i tryb przyznawania świadczeń i odszkodowania, o których mowa w ust. 1 i 2³⁵.

Rozdział 4. Czynności kontrolno-rozpoznawcze

Art. 23.

1. W celu rozpoznawania zagrożeń, realizacji nadzoru nad przestrzeganiem przepisów przeciwpożarowych oraz przygotowania do działań ratowniczych Państwowa Straż Pożarna przeprowadza czynności kontrolno-rozpoznawcze oraz ćwiczenia.

2. Czynności kontrolno-rozpoznawcze są przeprowadzane na podstawie:

- 1) rocznego planu czynności kontrolno-rozpoznawczych;
- 2) art. 269 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2019 r. poz. 1396, z późn. zm.), w zakresie zakładów o zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej i zakładów o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej;
- 3) zlecenia starosty, o którym mowa w art. 35 ust. 3 pkt 5 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym;
- 4) polecenia sądu, prokuratora lub Najwyższej Izby Kontroli;
- 5) zgłoszenia obiektu, dla którego przepisy prawa wymagają wydania przez organy Państwowej Straży Pożarnej opinii lub zajęcia przez nie stanowiska w zakresie ochrony przeciwpożarowej;
- 6) zawiadomienia wójta, burmistrza lub prezydenta miasta o stwierdzeniu zagrożenia życia lub zdrowia, niebezpieczeństwa powstania szkód majątkowych w znacznych rozmiarach lub bezpośredniego zagrożenia środowiska, o którym mowa w art. 60 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców (Dz. U. z 2019 r. poz. 1292 i 1495 oraz z 2020 r. poz. 424);
- 7) wystąpienia istotnych nowych okoliczności w zakresie stanu bezpieczeństwa na terenie działania komendy powiatowej (miejskiej) Państwowej Straży Pożarnej.

3. Czynności kontrolno-rozpoznawcze są przeprowadzane w zakresie:

- 1) kontroli przestrzegania przepisów przeciwpożarowych;
- 2) oceny zgodności z wymaganiami ochrony przeciwpożarowej rozwiązań technicznych zastosowanych w obiekcie budowlanym;

³⁵ Zob. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 26 listopada 1997 r. w sprawie zakresu, szczegółowych zasad i trybu przyznawania świadczeń i odszkodowań osobom nie będącym strażakami w razie wypadku lub poniesienia szkody w mieniu w związku z udzielaniem pomocy lub udziałem w ćwiczeniach organizowanych przez Państwową Straż Pożarną (Dz. U. z 1997 r. Nr 145, poz. 980).

- 3) oceny zgodności wykonania obiektu budowlanego z projektem budowlanym;
 - 4) ustalania spełnienia wymogów bezpieczeństwa w zakładzie o zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej lub zakładzie o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej, na zasadach ustalonych dla kontroli w art. 269 oraz art. 269a ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska;
 - 5) rozpoznawania możliwości i warunków prowadzenia działań ratowniczych przez jednostki ochrony przeciwpożarowej;
 - 6) rozpoznawania innych miejscowych zagrożeń;
 - 7) wstępnego ustalania nieprawidłowości, które przyczyniły się do powstania pożaru oraz okoliczności jego rozprzestrzenienia się;
 - 8) zbierania informacji niezbędnych do wykonania analizy poważnej awarii przemysłowej i formułowania zaleceń dla prowadzącego zakład;
 - 9) postępowania z substancjami zubożającymi warstwę ozonową, fluorowanymi gazami cieplarnianymi i pozostałymi fluorowanymi gazami cieplarnianymi w rozumieniu ustawy z dnia 15 maja 2015 r. o substancjach zubożających warstwę ozonową oraz o niektórych fluorowanych gazach cieplarnianych (Dz. U. z 2019 r. poz. 2158 oraz z 2020 r. poz. 284), wykorzystywanymi w ochronie przeciwpożarowej, a także systemami ochrony przeciwpożarowej oraz gaśnicami zawierającymi te substancje lub gazy lub od nich uzależnionymi;
 - 10) oceny spełniania wymagań przepisów dotyczących ochrony przeciwpożarowej w miejscach zbierania, przetwarzania oraz wytwarzania odpadów lub warunków ochrony przeciwpożarowej określonych przy wydawaniu zezwolenia na zbieranie odpadów, zezwolenia na przetwarzanie odpadów, zezwolenia na wytwarzanie odpadów uwzględniającego przetwarzanie odpadów oraz zezwolenia na wytwarzanie odpadów.
4. Prawo do przeprowadzania czynności kontrolno-rozpoznawczych mają strażacy upoważnieni przez właściwego komendanta Państwowej Straży Pożarnej.
5. Czynności kontrolno-rozpoznawcze mogą być przeprowadzane przez inne osoby upoważnione przez komendanta wojewódzkiego Państwowej Straży Pożarnej.
6. Strażacy, o których mowa w ust. 4, w przypadku naruszenia:
- 1) przepisów przeciwpożarowych lub
 - 2) przepisów art. 250 ust. 1, 4, 5, 8 i 9, art. 251 ust. 1, 5–8, art. 252 ust. 1, art. 253 ust. 1, art. 254 ust. 1, art. 255 ust. 1 i 2, art. 256–258, art. 261 ust. 1 pkt 1 i 2 oraz ust. 2–5, art. 261a ust. 1 i 2, art. 262, art. 263 lub art. 264 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska, przez prowadzącego zakład o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej lub prowadzącego zakład o zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej
- mają prawo do nakładania grzywny w drodze mandatu karnego.
7. Czynności kontrolno-rozpoznawcze mogą być przeprowadzane po doręczeniu kontrolowanemu upoważnienia do przeprowadzenia tych czynności przynajmniej na 7 dni, a w przypadkach, o których mowa w ust. 2 pkt 5, przynajmniej na 3 dni – przed terminem ich rozpoczęcia. Upoważnienie może być doręczone

kontrolowanemu w chwili przystąpienia do czynności kontrolno-rozpoznawczych, jeżeli:

- 1) powzięto informację o możliwości występowania w miejscu ich przeprowadzania zagrożenia życia ludzi lub bezpośredniego niebezpieczeństwa powstania pożaru, lub poważnej awarii przemysłowej;
- 2) przeprowadzenie czynności kontrolno-rozpoznawczych jest niezbędne w celu dokonania ustaleń w zakresie określonym w ust. 3 pkt 7 i 8.

8. Upoważnienie, o którym mowa w ust. 7, powinno zawierać:

- 1) określenie podstawy prawnej przeprowadzenia czynności kontrolno-rozpoznawczych;
- 2) oznaczenie organu przeprowadzającego czynności kontrolno-rozpoznawcze;
- 3) datę i miejsce wystawienia;
- 4) imię i nazwisko, określenie stanowiska służbowego strażaka upoważnionego do przeprowadzenia czynności kontrolno-rozpoznawczych oraz numer jego legitymacji służbowej;
- 5) imię i nazwisko oraz określenie rodzaju i numeru dokumentu tożsamości innej osoby upoważnionej do przeprowadzenia czynności kontrolno-rozpoznawczych;
- 6) oznaczenie podmiotu objętego czynnościami kontrolno-rozpoznawczymi i miejsca ich przeprowadzenia;
- 7) informacje o zakresie przedmiotowym czynności kontrolno-rozpoznawczych;
- 8) wskazanie daty rozpoczęcia i przewidywanego terminu zakończenia kontroli;
- 9) podpis osoby udzielającej upoważnienia z podaniem zajmowanego stanowiska lub funkcji;
- 10) pouczenie o prawach i obowiązkach kontrolowanego.

9. W chwili przystąpienia do czynności kontrolno-rozpoznawczych upoważnieni do przeprowadzania tych czynności, zwani dalej „kontrolującymi”, okazują kontrolowanemu: strażak – legitymację służbową, a inna osoba – dokument tożsamości.

10. Kontrolowany jest obowiązany umożliwić kontrolującemu przeprowadzenie czynności kontrolno-rozpoznawczych, a w tym:

- 1) udzielić niezbędnych informacji i wyjaśnień w sprawach objętych zakresem tych czynności oraz wyrazić zgodę na sporządzenie dokumentacji fotograficznej;
- 2) umożliwić dostęp do obiektów, urządzeń i innych składników majątkowych, w stosunku do których mają być przeprowadzone czynności;
- 3) zapewnić wgląd w dokumentację i prowadzone ewidencje objęte zakresem czynności;
- 4) umożliwić sporządzenie kopii niezbędnych dokumentów;
- 5) zapewnić warunki do pracy, w tym, w miarę możliwości, samodzielne pomieszczenie i miejsce do przechowywania dokumentów;
- 6) udostępnić środki łączności i inne konieczne środki techniczne, jakimi dysponuje, w zakresie niezbędnym do przeprowadzania czynności.

11. Kontrolujący ma prawo wstępu do wszystkich obiektów i pomieszczeń, chyba że stanowią one część mieszkalną lub ich właścicielami albo zarządzającymi są:
- 1) komórki lub jednostki organizacyjne podległe Ministrowi Obrony Narodowej albo przez niego nadzorowane, Policja, Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencja Wywiadu, Służba Ochrony Państwa, Centralne Biuro Antykorupcyjne, Straż Marszałkowska lub Straż Graniczna;
 - 2) obce misje dyplomatyczne, urzędy konsularne albo inne instytucje międzynarodowe korzystające z immunitetów dyplomatycznych lub konsularnych.
12. Kontrolujący podlega obowiązującym w obiektach i pomieszczeniach kontrolowanego przepisom o bezpieczeństwie i higienie pracy, o ochronie informacji niejawnych oraz o ochronie przeciwpożarowej. Kontrolujący nie podlega przeszukaniu przewidzianemu w regulaminie ochrony obiektów i pomieszczeń kontrolowanego.
13. Z ustaleń dokonanych w toku czynności kontrolno-rozpoznawczych kontrolujący sporządza protokół, który podpisują kontrolujący oraz kontrolowany albo osoba przez niego upoważniona.
14. Kontrolowany lub osoba przez niego upoważniona mają prawo wniesienia zastrzeżeń do protokołu przed jego podpisaniem.
15. W razie odmowy podpisania protokołu przez kontrolowanego albo osobę, o której mowa w ust. 14, kontrolujący czyni o tym wzmiankę w protokole.
16. Kontrolujący doręcza oryginał protokołu bez zbędnej zwłoki właściwemu miejscowo komendantowi powiatowemu (miejskiemu) Państwowej Straży Pożarnej. Kopię protokołu kontrolujący doręcza kontrolowanemu lub osobie przez niego upoważnionej, a także – w przypadku gdy kontrola dotyczyła działalności polegającej na gospodarowaniu odpadami w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach – właściwemu miejscowo wojewódzkiemu inspektorowi ochrony środowiska.
17. Minister właściwy do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia:
- 1) sposób planowania i warunki przeprowadzania czynności kontrolno-rozpoznawczych;
 - 2) sposób sporządzania i zakres protokołów z czynności kontrolno-rozpoznawczych;
 - 3) warunki, jakie powinni spełniać strażacy i inne osoby, które mogą być upoważnione do przeprowadzania czynności kontrolno-rozpoznawczych;
 - 4) zakres właściwości komendantów Państwowej Straży Pożarnej odnośnie upoważniania strażaków do przeprowadzania czynności kontrolno-rozpoznawczych;
 - 5) sposób gromadzenia i przekazywania wyników czynności kontrolno-rozpoznawczych oraz wzory zestawień tych wyników.
- Rozporządzenie powinno umożliwiać właściwą realizację czynności kontrolno-rozpoznawczych oraz ich dokumentację³⁶.

³⁶ Zob. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 24 października 2005 r. w sprawie czynności kontrolno-rozpoznawczych przeprowadzanych przez Państwową Straż Pożarną (Dz. U. z 2005 r. Nr 225, poz. 1934).

Art. 23a.

Do kontroli działalności gospodarczej przedsiębiorcy stosuje się przepisy rozdziału 5 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców.

[...]

Art. 26.

1. Komendant powiatowy (miejski) Państwowej Straży Pożarnej, w razie stwierdzenia naruszenia przepisów przeciwpożarowych, uprawniony jest w drodze decyzji administracyjnej do:

- 1) nakazania usunięcia stwierdzonych uchybień w ustalonym terminie;
- 2) wstrzymania robót (prac), zakazania używania maszyn, urządzeń lub środków transportowych oraz eksploatacji pomieszczeń, obiektów lub ich części, jeżeli stwierdzone uchybienia mogą powodować zagrożenie życia ludzi lub bezpośrednio niebezpieczeństwo powstania pożaru.

2. Decyzje w sprawach, o których mowa w ust. 1 pkt 2, podlegają natychmiastowemu wykonaniu.

Art. 27.

Organem odwoławczym od decyzji, o których mowa w art. 26, jest komendant wojewódzki Państwowej Straży Pożarnej.

[...]

25.

Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. **Prawo budowlane**

[Źródło: t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1333; zm. Dz. U. z 2020 r. poz. 2127, Dz. U. z 2020 r. poz. 2320, Dz. U. z 2021 r. poz. 11, Dz. U. z 2021 r. poz. 234; Dz. U. z 2021 r. poz. 282, Dz. U. z 2021 r. poz. 784 – tekst ujednolicony]

Rozdział 1. Przepisy ogólne

Art. 1.

Ustawa – Prawo budowlane, zwana dalej „ustawą”, normuje działalność obejmującą sprawy projektowania, budowy, utrzymania i rozbiórki obiektów budowlanych oraz określa zasady działania organów administracji publicznej w tych dziedzinach.

Art. 2.

1. Ustawy nie stosuje się do wyrobisk górniczych.
2. Przepisy ustawy nie naruszają przepisów odrębnych, a w szczególności:
 - 1) prawa geologicznego i górniczego – w odniesieniu do obiektów budowlanych zakładów górniczych;
 - 2) prawa wodnego – w odniesieniu do urządzeń wodnych;
 - 3) o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami – w odniesieniu do obiektów i obszarów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów i obszarów objętych ochroną konserwatorską na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

Art. 3.

Ilekrót w ustawie jest mowa o:

- 1) obiekcie budowlanym – należy przez to rozumieć budynek, budowlę bądź obiekt małej architektury, wraz z instalacjami zapewniającymi możliwość użytkowania obiektu zgodnie z jego przeznaczeniem, wzniesiony z użyciem wyrobów budowlanych;
- 2) budynku – należy przez to rozumieć taki obiekt budowlany, który jest trwale związany z gruntem, wydzielony z przestrzeni za pomocą przegród budowlanych oraz posiada fundamenty i dach;
 - 2a) budynku mieszkalnym jednorodzinnym – należy przez to rozumieć budynek wolno stojący albo budynek w zabudowie bliźniaczej, szeregowej lub grupowej, służący zaspokajaniu potrzeb mieszkaniowych, stanowiący konstrukcyjnie samodzielną całość, w którym dopuszcza się wydzielenie nie

więcej niż dwóch lokali mieszkalnych albo jednego lokalu mieszkalnego i lokalu użytkowego o powierzchni całkowitej nieprzekraczającej 30% powierzchni całkowitej budynku;

3) budowli – należy przez to rozumieć każdy obiekt budowlany niebędący budynkiem lub obiektem małej architektury, jak: obiekty liniowe, lotniska, mosty, wiadukty, estakady, tunele, przepusty, sieci techniczne, wolno stojące maszty antenowe, wolno stojące trwale związane z gruntem tablice reklamowe i urządzenia reklamowe, budowle ziemne, obronne (fortyfikacje), ochronne, hydrotechniczne, zbiorniki, wolno stojące instalacje przemysłowe lub urządzenia techniczne, oczyszczalnie ścieków, składowiska odpadów, stacje uzdatniania wody, konstrukcje oporowe, nadziemne i podziemne przejścia dla pieszych, sieci uzbrojenia terenu, budowle sportowe, cmentarze, pomniki, a także części budowlane urządzeń technicznych (kotłów, pieców przemysłowych, elektrowni jądrowych, elektrowni wiatrowych, morskich turbin wiatrowych i innych urządzeń) oraz fundamenty pod maszyny i urządzenia, jako odrębne pod względem technicznym części przedmiotów składających się na całość użytkową;

3a) obiekcie liniowym – należy przez to rozumieć obiekt budowlany, którego charakterystycznym parametrem jest długość, w szczególności droga wraz ze zjazdami, linia kolejowa, wodociąg, kanał, gazociąg, ciepłociąg, rurociąg, linia i trakcja elektroenergetyczna, linia kablowa nadziemna i, umieszczona bezpośrednio w ziemi, podziemna, wał przeciwpowodziowy oraz kanalizacja kablowa, przy czym kable zainstalowane w kanalizacji kablowej, kable zainstalowane w kanale technologicznym oraz kable telekomunikacyjne dowieszone do już istniejącej linii kablowej nadziemnej nie stanowią obiektu budowlanego lub jego części ani urządzenia budowlanego.

4) obiekcie małej architektury – należy przez to rozumieć niewielkie obiekty, a w szczególności:

- a) kultu religijnego, jak: kapliczki, krzyże przydrożne, figury,
- b) posągi, wodotryski i inne obiekty architektury ogrodowej,
- c) użytkowe służące rekreacji codziennej i utrzymaniu porządku, jak: piaskownice, huśtawki, drabinki, śmietniki;

5) tymczasowym obiekcie budowlanym – należy przez to rozumieć obiekt budowlany przeznaczony do czasowego użytkowania w okresie krótszym od jego trwałości technicznej, przewidziany do przeniesienia w inne miejsce lub rozbiórki, a także obiekt budowlany niepołączony trwale z gruntem, jak: strzelnice, kioski uliczne, pawilony sprzedaży ulicznej i wystawowe, przekrycia namiotowe i powłoki pneumatyczne, urządzenia rozrywkowe, barakowozy, obiekty kontenerowe, przenośne wolno stojące maszty antenowe;

5a) przenośnym wolno stojącym maszcie antenowym – należy przez to rozumieć wszelkie konstrukcje metalowe bądź kompozytowe, samodzielne bądź w połączeniu z przyczepą, rusztem, kontenerem technicznym, lub szafami telekomunikacyjnymi, posadowione na gruncie, wraz z odciągami, balastami i innymi elementami konstrukcji, instalacją radiokomunikacyjną i infrastrukturą zasilającą, przeznaczone do wielokrotnego montażu i demontażu bez utraty wartości technicznej;

- 6) budowie – należy przez to rozumieć wykonywanie obiektu budowlanego w określonym miejscu, a także odbudowę, rozbudowę, nadbudowę obiektu budowlanego;
- 7) robotach budowlanych – należy przez to rozumieć budowę, a także prace polegające na przebudowie, montażu, remoncie lub rozbiórce obiektu budowlanego;
- 7a) przebudowie – należy przez to rozumieć wykonywanie robót budowlanych, w wyniku których następuje zmiana parametrów użytkowych lub technicznych istniejącego obiektu budowlanego, z wyjątkiem charakterystycznych parametrów, jak: kubatura, powierzchnia zabudowy, wysokość, długość, szerokość bądź liczba kondygnacji; w przypadku dróg są dopuszczalne zmiany charakterystycznych parametrów w zakresie niewymagającym zmiany granic pasa drogowego;
- 8) remoncie – należy przez to rozumieć wykonywanie w istniejącym obiekcie budowlanym robót budowlanych polegających na odtworzeniu stanu pierwotnego, a niestanowiących bieżącej konserwacji, przy czym dopuszcza się stosowanie wyrobów budowlanych innych niż użyto w stanie pierwotnym;
- 9) urządzeniach budowlanych – należy przez to rozumieć urządzenia techniczne związane z obiektem budowlanym, zapewniające możliwość użytkowania obiektu zgodnie z jego przeznaczeniem, jak przyłącza i urządzenia instalacyjne, w tym służące oczyszczaniu lub gromadzeniu ścieków, a także przejazdy, ogrodzenia, place postojowe i place pod śmietniki;
- 10) terenie budowy – należy przez to rozumieć przestrzeń, w której prowadzone są roboty budowlane wraz z przestrzenią zajmowaną przez urządzenia zaplecza budowy;
- 11) prawie do dysponowania nieruchomością na cele budowlane – należy przez to rozumieć tytuł prawny wynikający z prawa własności, użytkownia wieczystego, zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowiązaniowego, przewidującego uprawnienia do wykonywania robót budowlanych;
- 12) pozwoleniu na budowę – należy przez to rozumieć decyzję administracyjną zezwalającą na rozpoczęcie i prowadzenie budowy lub wykonywanie robót budowlanych innych niż budowa obiektu budowlanego;
- 13) dokumentacji budowy – należy przez to rozumieć pozwolenie na budowę wraz z załączonym projektem budowlanym, dziennik budowy, protokoły odbiorów częściowych i końcowych, w miarę potrzeby, rysunki i opisy służące realizacji obiektu, operaty geodezyjne i ksiązkę obmiarów, a w przypadku realizacji obiektów metodą montażu – także dziennik montażu;
- 14) dokumentacji powykonawczej – należy przez to rozumieć dokumentację budowy z naniesionymi zmianami dokonanymi w toku wykonywania robót oraz geodezyjnymi pomiarami powykonawczymi;
- 14a) mapie do celów projektowych – należy przez to rozumieć mapę do celów projektowych w rozumieniu art. 2 pkt 7a ustawy z dnia 17 maja 1989 r. – Prawo geodezyjne i kartograficzne (Dz. U. z 2020 r. poz. 276, 284, 782 i 1086);
- 14b) geodezyjnej inwentaryzacji powykonawczej – należy przez to rozumieć geodezyjną inwentaryzację powykonawczą obiektów budowlanych

w rozumieniu art. 2 pkt 7b ustawy z dnia 17 maja 1989 r. – Prawo geodezyjne i kartograficzne;

15) terenie zamkniętym – należy przez to rozumieć teren zamknięty, o którym mowa w przepisach prawa geodezyjnego i kartograficznego;
[...]

19) organie samorządu zawodowego – należy przez to rozumieć organy określone w ustawie z dnia 15 grudnia 2000 r. o samorządach zawodowych architektów oraz inżynierów budownictwa (Dz. U. z 2019 r. poz. 1117);

20) obszarze oddziaływania obiektu – należy przez to rozumieć teren wyznaczony w otoczeniu obiektu budowlanego na podstawie przepisów odrębnych, wprowadzających związane z tym obiektem ograniczenia w zabudowie tego terenu.
[...]

Art. 4.

Każdy ma prawo zabudowy nieruchomości gruntowej, jeżeli wykaże prawo do dysponowania nieruchomością na cele budowlane, pod warunkiem zgodności zamierzenia budowlanego z przepisami.

Art. 5.

1. Obiekt budowlany jako całość oraz jego poszczególne części, wraz ze związanymi z nim urządzeniami budowlanymi należy, biorąc pod uwagę przewidywany okres użytkowania, projektować i budować w sposób określony w przepisach, w tym techniczno-budowlanych, oraz zgodnie z zasadami wiedzy technicznej, zapewniając:

1) spełnienie podstawowych wymagań dotyczących obiektów budowlanych określonych w załączniku I do rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 305/2011 z dnia 9 marca 2011 r. ustanawiającego zharmonizowane warunki wprowadzania do obrotu wyrobów budowlanych i uchylającej dyrektywę Rady 89/106/EWG (Dz. Urz. UE L 88 z 04.04.2011, s. 5, z późn. zm.), dotyczących:

- a) nośności i stateczności konstrukcji,
- b) bezpieczeństwa pożarowego,
- c) higieny, zdrowia i środowiska,
- d) bezpieczeństwa użytkowania i dostępności obiektów,
- e) ochrony przed hałasem,
- f) oszczędności energii i izolacyjności cieplnej,
- g) zrównoważonego wykorzystania zasobów naturalnych;

2) warunki użytkowe zgodne z przeznaczeniem obiektu, w szczególności w zakresie:

- a) zaopatrzenia w wodę i energię elektryczną oraz, odpowiednio do potrzeb, w energię cieplną i paliwa, przy założeniu efektywnego wykorzystania tych czynników,
- b) usuwania ścieków, wody opadowej i odpadów;

2a) możliwość dostępu do usług telekomunikacyjnych, w szczególności w zakresie szerokopasmowego dostępu do Internetu;

- 3) możliwość utrzymania właściwego stanu technicznego;
- 4) niezbędne warunki do korzystania z obiektów użyteczności publicznej i mieszkaniowego budownictwa wielorodzinnego przez osoby niepełnosprawne, o których mowa w art. 1 Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzonej w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz. U. z 2012 r. poz. 1169 oraz z 2018 r. poz. 1217), w tym osoby starsze;
- 4a) minimalny udział lokali mieszkalnych dostępnych dla osób niepełnosprawnych, o których mowa w art. 1 Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzonej w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r., w tym osób starszych w ogólnej liczbie lokali mieszkalnych w budynku wielorodzinnym;
- 5) warunki bezpieczeństwa i higieny pracy;
- 6) ochronę ludności, zgodnie z wymaganiami obrony cywilnej;
- 7) ochronę obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów objętych ochroną konserwatorską;
- 8) odpowiednie usytuowanie na działce budowlanej;
- 9) poszanowanie, występujących w obszarze oddziaływania obiektu, uzasadnionych interesów osób trzecich, w tym zapewnienie dostępu do drogi publicznej;
- 10) warunki bezpieczeństwa i ochrony zdrowia osób przebywających na terenie budowy.

2. Obiekt budowlany należy użytkować w sposób zgodny z jego przeznaczeniem i wymaganiami ochrony środowiska oraz utrzymywać w należyтым stanie technicznym i estetycznym, nie dopuszczając do nadmiernego pogorszenia jego właściwości użytkowych i sprawności technicznej, w szczególności w zakresie związanym z wymaganiami, o których mowa w ust. 1 pkt 1–7.

2a. W nowych budynkach oraz istniejących budynkach poddawanych przebudowie lub przedsięwzięciu służącemu poprawie efektywności energetycznej w rozumieniu przepisów o efektywności energetycznej, które są użytkowane przez jednostki sektora finansów publicznych w rozumieniu przepisów o finansach publicznych, zaleca się stosowanie urządzeń wykorzystujących energię wytworzoną z odnawialnych źródeł energii oraz umożliwiających wytwarzanie energii z takich źródeł, a także technologie mające na celu budowę budynków o wysokiej charakterystyce energetycznej.

2b. W przypadku robót budowlanych polegających na dociepleniu budynku, obejmujących ponad 25% powierzchni przegród zewnętrznych tego budynku, należy spełnić wymagania minimalne dotyczące energooszczędności i ochrony cieplnej przewidziane w przepisach techniczno-budowlanych dla przebudowy budynku.

[...]

Art. 7.

1. Do przepisów techniczno-budowlanych zalicza się:

- 1) warunki techniczne, jakim powinny odpowiadać obiekty budowlane i ich usytuowanie;

[...]

Art. 9.

1. W przypadkach szczególnie uzasadnionych dopuszcza się odstępstwo od przepisów techniczno-budowlanych, o których mowa w art. 7. Odstępstwo nie może powodować zagrożenia życia ludzi lub bezpieczeństwa mienia, a w stosunku do obiektów użyteczności publicznej i mieszkaniowego budownictwa wielorodzinnego – ograniczenia dostępności dla potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, oraz nie może powodować pogorszenia warunków zdrowotno-sanitarnych i użytkowych, a także stanu środowiska, po spełnieniu określonych warunków zamiennych.

2. Zgody na odstępstwo, po uzyskaniu upoważnienia ministra, który ustanowił przepisy techniczno-budowlane, udziela albo odmawia udzielenia, w drodze postanowienia, organ administracji architektoniczno-budowlanej, przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę albo decyzji o zmianie pozwolenia na budowę.

3. Wniosek do ministra, o którym mowa w ust. 2, w sprawie upoważnienia do udzielenia zgody na odstępstwo organ administracji architektoniczno-budowlanej składa przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę albo decyzji o zmianie pozwolenia na budowę. Wniosek zawiera:

- 1) charakterystykę obiektu oraz, w miarę potrzeby, projekt zagospodarowania działki lub terenu, a jeżeli odstępstwo mogłoby mieć wpływ na środowisko lub nieruchomości sąsiednie – również projekty zagospodarowania tych nieruchomości, z uwzględnieniem istniejącej i projektowanej zabudowy;
- 2) opinię organu wnioskującego wraz ze szczegółowym uzasadnieniem o konieczności wprowadzenia odstępstwa;
- 3) propozycje rozwiązań zamiennych;
- 4) w przypadku obiektów budowlanych wpisanych do rejestru zabytków lub do gminnej ewidencji zabytków oraz innych obiektów budowlanych usytuowanych na obszarach objętych ochroną konserwatorską – pozytywną opinię wojewódzkiego konserwatora zabytków w zakresie wnioskowanego odstępstwa;
- 5) w przypadku odstępstwa od przepisów dotyczących bezpieczeństwa pożarowego:
 - a) ekspertyzę rzeczoznawcy do spraw zabezpieczeń przeciwpożarowych oraz
 - b) postanowienie wyrażające zgodę na zastosowanie rozwiązań zamiennych w stosunku do wymagań ochrony przeciwpożarowej, o którym mowa w art. 6a ust. 2 ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej – w przypadku obiektów budowlanych istotnych ze względu na konieczność zapewnienia ochrony życia, zdrowia, mienia lub środowiska przed pożarem, klęską żywiołową lub innym miejscowym zagrożeniem, o których mowa w przepisach wydanych na podstawie art. 6g ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej;
- 6) w przypadku odstępstw dotyczących wymagań higienicznych i zdrowotnych – pozytywną opinię w zakresie proponowanych rozwiązań państwowego wojewódzkiego inspektora sanitarnego.

3a. Wniosek w sprawie upoważnienia do udzielenia zgody na odstępowanie składa się w:

- 1) postaci papierowej albo
- 2) formie dokumentu elektronicznego za pośrednictwem adresu elektronicznego, o którym mowa w ust. 3c.

3b. Minister właściwy do spraw budownictwa, planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa określi, w drodze rozporządzenia, wzór formularza wniosku w sprawie upoważnienia do udzielenia zgody na odstępowanie, w tym w formie dokumentu elektronicznego w rozumieniu ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne (Dz. U. z 2020 r. poz. 346, 568, 695, 1517 i 2320), mając na względzie konieczność zapewnienia przejrzystości danych zamieszczanych przy jego wypełnianiu.

3c. Formularz wniosku, o którym mowa w ust. 3a, w formie dokumentu elektronicznego minister właściwy do spraw budownictwa, planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa udostępnia pod adresem elektronicznym określonym w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej obsługującego go urzędu.

4. Minister, o którym mowa w ust. 2, może uzależnić upoważnienie do wyrażenia zgody na odstępowanie od spełnienia dodatkowych warunków.

5. Odstępstwa, o którym mowa w ust. 1, nie dopuszcza się w postępowaniach, o których mowa w rozdziale 5a.

6. W przypadku nadbudowy, rozbudowy, przebudowy lub zmiany sposobu użytkowania istniejących obiektów budowlanych oraz w przypadku dostosowywania tych obiektów do wymagań ochrony przeciwpożarowej, w szczególności przy usuwaniu stanu zagrożenia życia ludzi, rozwiązania zamiennie w stosunku do wymagań ochrony przeciwpożarowej stosuje się na podstawie zgody udzielonej w postanowieniu, o którym mowa w art. 6a ust. 2 ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej, bez wymogu uzyskiwania zgody na odstępowanie, o której mowa w ust. 2.

Art. 10.

Wyroby wytworzone w celu zastosowania w obiekcie budowlanym w sposób trwały o właściwościach użytkowych umożliwiających prawidłowo zaprojektowanym i wykonanym obiektom budowlanym spełnienie podstawowych wymagań, można stosować przy wykonywaniu robót budowlanych wyłącznie, jeżeli wyroby te zostały wprowadzone do obrotu lub udostępnione na rynku krajowym zgodnie z przepisami odrębnymi, a w przypadku wyrobów budowlanych – również zgodnie z zamierzonym zastosowaniem.

[...]

Rozdział 3. Prawa i obowiązki uczestników procesu budowlanego

Art. 17.

Uczestnikami procesu budowlanego, w rozumieniu ustawy, są:

- 1) inwestor;
- 2) inspektor nadzoru inwestorskiego;

- 3) projektant;
- 4) kierownik budowy lub kierownik robót.

Art. 18.

1. Do obowiązków inwestora należy zorganizowanie procesu budowy, z uwzględnieniem zawartych w przepisach zasad bezpieczeństwa i ochrony zdrowia, a w szczególności zapewnienie:

- 1) opracowania projektu budowlanego i, stosownie do potrzeb, innych projektów,
- 2) objęcia kierownictwa budowy przez kierownika budowy,
- 3) opracowania planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia,
- 4) wykonania i odbioru robót budowlanych,
- 5) w przypadkach uzasadnionych wysokim stopniem skomplikowania robót budowlanych lub warunkami gruntowymi, nadzoru nad wykonywaniem robót budowlanych
– przez osoby o odpowiednich kwalifikacjach zawodowych.

2. Inwestor może ustanowić inspektora nadzoru inwestorskiego na budowie.

3. Inwestor może zobowiązać projektanta do sprawowania nadzoru autorskiego.

Art. 19.

1. Organ administracji architektoniczno-budowlanej może w decyzji o pozwoleniu na budowę nałożyć na inwestora obowiązek ustanowienia inspektora nadzoru inwestorskiego, a także obowiązek zapewnienia nadzoru autorskiego, w przypadkach uzasadnionych wysokim stopniem skomplikowania obiektu lub robót budowlanych bądź przewidywanym wpływem na środowisko.

2. Minister właściwy do spraw budownictwa, planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa określi, w drodze rozporządzenia, rodzaje obiektów budowlanych, przy których realizacji jest wymagane ustanowienie inspektora nadzoru inwestorskiego, oraz listę obiektów budowlanych i kryteria techniczne, jakimi powinien kierować się organ administracji architektoniczno-budowlanej podczas nakładania na inwestora obowiązku ustanowienia inspektora nadzoru inwestorskiego³⁷.

Art. 20.

1. Do podstawowych obowiązków projektanta należy:

- 1) opracowanie projektu budowlanego w sposób zgodny z wymaganiami ustawy, ustaleniami określonymi w decyzjach administracyjnych dotyczących zamierzenia budowlanego, obowiązującymi przepisami oraz zasadami wiedzy technicznej;
- 1a) zapewnienie, w razie potrzeby, udziału w opracowaniu projektu budowlanego osób posiadających uprawnienia budowlane do projektowania w odpowiedniej specjalności;

³⁷ Zob. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 19 listopada 2001 r. w sprawie rodzajów obiektów budowlanych, przy których realizacji jest wymagane ustanowienie inspektora nadzoru inwestorskiego (Dz. U. z 2001 r. Nr 138, poz. 1554).

- 1aa) wzajemne skoordynowanie techniczne wykonanych przez osoby, o których mowa w pkt 1a, opracowań projektowych, zapewniające uwzględnienie zawartych w przepisach zasad bezpieczeństwa i ochrony zdrowia w procesie budowy, z uwzględnieniem specyfiki projektu budowlanego, oraz zapewnienie zgodności projektu technicznego z projektem zagospodarowania działki lub terenu oraz projektem architektoniczno-budowlanym;
 - 1b) sporządzenie informacji dotyczącej bezpieczeństwa i ochrony zdrowia ze względu na specyfikę projektowanego obiektu budowlanego, uwzględnianej w planie bezpieczeństwa i ochrony zdrowia;
 - 1c) określenie obszaru oddziaływania obiektu;
 - 2) uzyskanie wymaganych opinii, uzgodnień i sprawdzeń rozwiązań projektowych w zakresie wynikającym z przepisów;
 - 3) wyjaśnianie wątpliwości dotyczących projektu i zawartych w nim rozwiązań;
 - 3a) sporządzanie lub uzgadnianie indywidualnej dokumentacji technicznej, o której mowa w art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o wyrobach budowlanych (Dz. U. z 2020 r. poz. 215 i 471);
 - 4) sprawowanie nadzoru autorskiego na żądanie inwestora lub organu administracji architektoniczno-budowlanej w zakresie:
 - a) stwierdzania w toku wykonywania robót budowlanych zgodności realizacji z projektem,
 - b) uzgadniania możliwości wprowadzenia rozwiązań zamiennych w stosunku do przewidzianych w projekcie, zgłoszonych przez kierownika budowy lub inspektora nadzoru inwestorskiego.
2. Projektant zapewnia sprawdzenie projektu architektoniczno-budowlanego oraz technicznego pod względem zgodności z przepisami, w tym techniczno-budowlanymi, przez osobę posiadającą uprawnienia budowlane do projektowania bez ograniczeń w odpowiedniej specjalności.
3. Obowiązek, o którym mowa w ust. 2, nie dotyczy:
- 1) zakresu objętego sprawdzaniem i opiniowaniem na podstawie przepisów szczególnych;
 - 2) projektów obiektów budowlanych o prostej konstrukcji, jak: budynki mieszkalne jednorodzinne, niewielkie obiekty gospodarcze, inwentarskie i składowe.

[...]

Art. 21.

Projektant, w trakcie realizacji budowy, ma prawo:

- 1) wstępu na teren budowy i dokonywania zapisów w dzienniku budowy dotyczących jej realizacji;
- 2) żądania wpisem do dziennika budowy wstrzymania robót budowlanych w razie:
 - a) stwierdzenia możliwości powstania zagrożenia,
 - b) wykonywania ich niezgodnie z projektem.

Art. 21a.

1. Kierownik budowy jest obowiązany, w oparciu o informację, o której mowa w art. 20 ust. 1 pkt 1b, sporządzić lub zapewnić sporządzenie, przed rozpoczęciem budowy, planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia, uwzględniając specyfikę obiektu budowlanego i warunki prowadzenia robót budowlanych, w tym planowane jednoczesne prowadzenie robót budowlanych i produkcji przemysłowej.

1a. Plan bezpieczeństwa i ochrony zdrowia na budowie sporządza się, jeżeli:

- 1) w trakcie budowy wykonywany będzie przynajmniej jeden z rodzajów robót budowlanych wymienionych w ust. 2 lub
- 2) przewidywane roboty budowlane mają trwać dłużej niż 30 dni roboczych i jednocześnie będzie przy nich zatrudnionych co najmniej 20 pracowników lub pracochłonność planowanych robót będzie przekraczać 500 osobodni.

2. W planie, o którym mowa w ust. 1, należy uwzględnić specyfikę następujących rodzajów robót budowlanych:

- 1) których charakter, organizacja lub miejsce prowadzenia stwarza szczególnie wysokie ryzyko powstania zagrożenia bezpieczeństwa i zdrowia ludzi, a w szczególności przysypania ziemią lub upadku z wysokości;
- 2) przy prowadzeniu których występują działania substancji chemicznych lub czynników biologicznych zagrażających bezpieczeństwu i zdrowiu ludzi;
- 3) stwarzających zagrożenie promieniowaniem jonizującym;
- 4) prowadzonych w pobliżu linii wysokiego napięcia lub czynnych linii komunikacyjnych;
- 5) stwarzających ryzyko utonięcia pracowników;
- 6) prowadzonych w studniach, pod ziemią i w tunelach;
- 7) wykonywanych przez kierujących pojazdami zasilanymi z linii napowietrznych;
- 8) wykonywanych w kesonach, z atmosferą wytwarzaną ze sprężonego powietrza;
- 9) wymagających użycia materiałów wybuchowych;
- 10) prowadzonych przy montażu i demontażu ciężkich elementów prefabrykowanych.

3. Wymagania dotyczące bezpieczeństwa i ochrony zdrowia przy wykonywaniu robót budowlanych określają odrębne przepisy w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy.

4. Minister właściwy do spraw budownictwa, planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa określi, w drodze rozporządzenia³⁸:

- 1) szczegółowy zakres i formę:
 - a) informacji dotyczącej bezpieczeństwa i ochrony zdrowia,
 - b) planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia
 – mając na uwadze specyfikę projektowanego obiektu budowlanego;
- 2) szczegółowy zakres rodzajów robót budowlanych, o których mowa w ust. 2, mając na uwadze stopień zagrożeń, jakie stwarzają poszczególne ich rodzaje.

³⁸ Zob. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 23 czerwca 2003 r. w sprawie informacji dotyczącej bezpieczeństwa i ochrony zdrowia oraz planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia (Dz. U. z 2003 r. Nr 120, poz. 1126).

Art. 22.

Do podstawowych obowiązków kierownika budowy należą:

- 1) protokolarne przejęcie od inwestora i odpowiednie zabezpieczenie terenu budowy wraz ze znajdującymi się na nim obiektami budowlanymi, urządzeniami technicznymi i stałymi punktami osnowy geodezyjnej oraz podlegającymi ochronie elementami środowiska przyrodniczego i kulturowego;
- 2) prowadzenie dokumentacji budowy;
- 3) zapewnienie geodezyjnego wytyczenia obiektu oraz zorganizowanie budowy i kierowanie budową obiektu budowlanego w sposób zgodny z projektem lub pozwoleniem na budowę, przepisami, w tym techniczno-budowlanymi, oraz przepisami bezpieczeństwa i higieny pracy;
- 3a) koordynowanie realizacji zadań zapobiegających zagrożeniom bezpieczeństwa i ochrony zdrowia:
 - a) przy opracowywaniu technicznych lub organizacyjnych założeń planowanych robót budowlanych lub ich poszczególnych etapów, które mają być prowadzone jednocześnie lub kolejno,
 - b) przy planowaniu czasu wymaganego do zakończenia robót budowlanych lub ich poszczególnych etapów;
- 3b) koordynowanie działań zapewniających przestrzeganie podczas wykonywania robót budowlanych zasad bezpieczeństwa i ochrony zdrowia zawartych w przepisach, o których mowa w art. 21a ust. 3, oraz w planie bezpieczeństwa i ochrony zdrowia;
- 3c) wprowadzanie niezbędnych zmian w informacji, o której mowa w art. 20 ust. 1 pkt 1b, oraz w planie bezpieczeństwa i ochrony zdrowia, wynikających z postępu wykonywanych robót budowlanych;
- 3d) podejmowanie niezbędnych działań uniemożliwiających wstęp na budowę osobom nieupoważnionym;
- 3e) zapewnienie przy wykonywaniu robót budowlanych stosowania wyrobów, zgodnie z art. 10;
- 4) wstrzymanie robót budowlanych w przypadku stwierdzenia możliwości powstania zagrożenia oraz bezzwłoczne zawiadomienie o tym właściwego organu;
- 5) zawiadomienie inwestora o wpisie do dziennika budowy dotyczącym wstrzymania robót budowlanych z powodu wykonywania ich niezgodnie z projektem;
- 6) realizacja zaleceń wpisanych do dziennika budowy;
- 7) zgłaszanie inwestorowi do sprawdzenia lub odbioru wykonanych robót ulegających zakryciu bądź zanikających oraz zapewnienie dokonania wymaganych przepisami lub ustalonych w umowie prób i sprawdzeń instalacji, urządzeń technicznych i przewodów kominowych przed zgłoszeniem obiektu budowlanego do odbioru;
- 8) przygotowanie dokumentacji powykonawczej obiektu budowlanego;
- 9) zgłoszenie obiektu budowlanego do odbioru odpowiednim wpisem do dziennika budowy oraz uczestniczenie w czynnościach odbioru i zapewnienie usunięcia stwierdzonych wad, a także przekazanie inwestorowi oświadczenia, o którym mowa w art. 57 ust. 1 pkt 2.

Art. 23.

Kierownik budowy ma prawo:

- 1) występowania do inwestora o zmiany w rozwiązaniach projektowych, jeżeli są one uzasadnione koniecznością zwiększenia bezpieczeństwa realizacji robót budowlanych lub usprawnienia procesu budowy;
- 2) ustosunkowania się w dzienniku budowy do zaleceń w nim zawartych.

[...]

Art. 24.

1. Łączenie funkcji kierownika budowy i inspektora nadzoru inwestorskiego nie jest dopuszczalne.
2. Przepisy ust. 1 oraz art. 22 i art. 23 stosuje się odpowiednio do kierownika robót.

Art. 25.

Do podstawowych obowiązków inspektora nadzoru inwestorskiego należy:

- 1) reprezentowanie inwestora na budowie przez sprawowanie kontroli zgodności jej realizacji z projektem lub pozwoleniem na budowę, przepisami oraz zasadami wiedzy technicznej;
- 2) sprawdzanie jakości wykonywanych robót budowlanych i stosowania przy wykonywaniu tych robót wyrobów zgodnie z art. 10;
- 3) sprawdzanie i odbiór robót budowlanych ulegających zakryciu lub zanikających, uczestniczenie w próbach i odbiorach technicznych instalacji, urządzeń technicznych i przewodów kominowych oraz przygotowanie i udział w czynnościach odbioru gotowych obiektów budowlanych i przekazywanie ich do użytkowania;
- 4) potwierdzanie faktycznie wykonanych robót oraz usunięcia wad, a także, na żądanie inwestora, kontrolowanie rozliczeń budowy.

Art. 26.

Inspektor nadzoru inwestorskiego ma prawo:

- 1) wydawać kierownikowi budowy lub kierownikowi robót polecenia, potwierdzone wpisem do dziennika budowy, dotyczące: usunięcia nieprawidłowości lub zagrożeń, wykonania prób lub badań, także wymagających odkrycia robót lub elementów zakrytych, przedstawienia ekspertyz dotyczących prowadzonych robót budowlanych oraz informacji i dokumentów potwierdzających zastosowanie przy wykonywaniu robót budowlanych wyrobów, zgodnie z art. 10, a także informacji i dokumentów potwierdzających dopuszczenie do stosowania urządzeń technicznych;
- 2) żądać od kierownika budowy lub kierownika robót dokonania poprawek bądź ponownego wykonania wadliwie wykonanych robót, a także wstrzymanie dalszych robót budowlanych w przypadku, gdyby ich kontynuacja mogła wywołać zagrożenie bądź spowodować niedopuszczalną niezgodność z projektem lub pozwoleniem na budowę.

Art. 27.

Przy budowie obiektu budowlanego, wymagającego ustanowienia inspektorów nadzoru inwestorskiego w zakresie różnych specjalności, inwestor wyznacza jednego z nich jako koordynatora ich czynności na budowie.

Art. 27a.

W trakcie projektowania i budowy obiektu budowlanego wykonanie czynności geodezyjnych na potrzeby budownictwa w rozumieniu art. 2 pkt 2a ustawy z dnia 17 maja 1989 r. – Prawo geodezyjne i kartograficzne przez osobę posiadającą odpowiednie uprawnienia zawodowe w dziedzinie geodezji i kartografii zapewnia:

- 1) inwestor – w zakresie opracowania mapy do celów projektowych na potrzeby wykonania projektu budowlanego;
- 2) kierownik budowy, a jeżeli nie został ustanowiony – inwestor – w zakresie pozostałych czynności geodezyjnych wykonywanych w trakcie budowy obiektu budowlanego, w szczególności dotyczących wytyczenia obiektu budowlanego w terenie, wykonywania pomiarów kontrolnych oraz pomiarów przemieszczeń i odkształceń obiektu budowlanego.

[...]

Rozdział 4. Postępowanie poprzedzające rozpoczęcie robót budowlanych

Art. 28.

1. Roboty budowlane można rozpocząć jedynie na podstawie decyzji o pozwoleniu na budowę, z zastrzeżeniem art. 29–31.

1a. Decyzję o pozwoleniu na budowę wydaje organ administracji architektoniczno-budowlanej.

2. Stronami w postępowaniu w sprawie pozwolenia na budowę są: inwestor oraz właściciele, użytkownicy wieczysti lub zarządcy nieruchomości znajdujących się w obszarze oddziaływania obiektu.

3. Przepisu art. 31 Kodeksu postępowania administracyjnego nie stosuje się w postępowaniu w sprawie pozwolenia na budowę.

3a. Do postępowania w sprawie pozwolenia na budowę, poprzedzonego decyzją o środowiskowych uwarunkowaniach, stosuje się przepisy art. 86g i art. 86h ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2021 r. poz. 247 i 784).

4. Przepisów ust. 2 i 3 nie stosuje się w postępowaniu w sprawie pozwolenia na budowę wymagającym udziału społeczeństwa zgodnie z przepisami ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.

Art. 29.

1. Nie wymaga decyzji o pozwoleniu na budowę, natomiast wymaga zgłoszenia, o którym mowa w art. 30, budowa:

- 1) wolno stojących budynków mieszkalnych jednorodzinnych, których obszar oddziaływania mieści się w całości na działce lub działkach, na których zostały zaprojektowane;
- 2) sieci:
 - a) elektroenergetycznych obejmujących napięcie znamionowe nie wyższe niż 1 kV,
 - b) wodociągowych,
 - c) kanalizacyjnych,
 - d) ciepłych,
 - e) gazowych o ciśnieniu roboczym nie wyższym niż 0,5 MPa;
- 3) wolno stojących parterowych budynków stacji transformatorowych i kontenerowych stacji transformatorowych o powierzchni zabudowy do 35 m²;
- 4) obiektów budowlanych, niewymienionych w pkt 2, 3 i 5–30 oraz w ust. 2, usytuowanych na terenach zamkniętych, ustalonych decyzją Ministra Obrony Narodowej lub ministra właściwego do spraw wewnętrznych, z wyłączeniem budynków mieszkalnych, zamieszkania zbiorowego oraz użyteczności publicznej;
- 5) oczyszczalni ścieków o wydajności do 7,50 m³ na dobę;
- 6) zbiorników bezodpływowych na nieczystości ciekłe o pojemności do 10 m³;
- 7) tymczasowych obiektów budowlanych niepołączonych trwale z gruntem i przewidzianych do rozbiórki lub przeniesienia w inne miejsce – w terminie określonym w zgłoszeniu, ale nie później niż przed upływem 180 dni od dnia rozpoczęcia budowy określonego w zgłoszeniu;
- 8) pomostów o długości całkowitej do 25 m i wysokości, liczonej od korony pomostu do dna akwenu, do 2,50 m;
- 9) instalacji zbiornikowych na gaz płynny z pojedynczym zbiornikiem o pojemności do 7 m³, przeznaczonych do zasilania instalacji gazowych w budynkach mieszkalnych jednorodzinnych;
- 10) kanalizacji kablowej;
- 11) zjazdów z dróg krajowych i wojewódzkich oraz zatok parkingowych na tych drogach;
- 12) obiektów budowlanych służących bezpośrednio do wykonywania działalności regulowanej ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. – Prawo geologiczne i górnicze w zakresie poszukiwania i rozpoznawania złóż węglowodorów;
- 13) obiektów budowlanych piętrzących wodę i upustowych o wysokości piętrzenia poniżej 1 m poza śródlądowymi drogami wodnymi oraz poza obszarem parków narodowych, rezerwatów przyrody i parków krajobrazowych oraz ich otulin;
- 14) wolno stojących:
 - a) parterowych budynków gospodarczych,
 - b) garaży,
 - c) wiat

- o powierzchni zabudowy do 35 m², przy czym łączna liczba tych obiektów na działce nie może przekraczać dwóch na każde 500 m² powierzchni działki;
- 15) przydomowych:
 - a) ganków,
 - b) oranżerii (ogrodów zimowych)
- o powierzchni zabudowy do 35 m², przy czym łączna liczba tych obiektów na działce nie może przekraczać dwóch na każde 500 m² powierzchni działki;
- 16) wolno stojących parterowych budynków rekreacji indywidualnej rozumianych jako budynki przeznaczone do okresowego wypoczynku, o powierzchni zabudowy do 35 m², przy czym liczba tych obiektów na działce nie może przekraczać jednego na każde 500 m² powierzchni działki;
- 17) parterowych budynków o powierzchni zabudowy do 35 m², służących jako zaplecze do bieżącego utrzymania linii kolejowych, położonych na terenach stanowiących własność Skarbu Państwa, sytuowanych na obszarze Natura 2000;
- 18) gospodarczych obiektów budowlanych o powierzchni zabudowy do 35 m², przy rozpiętości konstrukcji nie większej niż 4,80 m, oraz stawów i zbiorników wodnych o powierzchni nieprzekraczającej 500 m² i głębokości nieprzekraczającej 2 m od naturalnej powierzchni terenu, przeznaczonych wyłącznie na cele gospodarki leśnej i położonych na gruntach leśnych Skarbu Państwa, sytuowanych na obszarze Natura 2000;
- 19) stanowisk postojowych dla samochodów osobowych do 10 stanowisk łącznie, sytuowanych na obszarze Natura 2000;
- 20) boisk szkolnych oraz boisk, kortów tenisowych, bieżni służących do rekreacji;
- 21) ogrodzeń o wysokości powyżej 2,20 m;
- 22) przydomowych tarasów naziemnych o powierzchni zabudowy powyżej 35 m²;
- 23) przyłączy:
 - a) elektroenergetycznych,
 - b) wodociągowych,
 - c) kanalizacyjnych,
 - d) gazowych,
 - e) cieplnych,
 - f) telekomunikacyjnych
- z zastrzeżeniem art. 29a;
- 24) kanałów technologicznych, w rozumieniu art. 4 pkt 15a ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (Dz. U. z 2020 r. poz. 470 i 471), w pasie drogowym w ramach przebudowy drogi;
- 25) stacji ładowania, w rozumieniu art. 2 pkt 27 ustawy z dnia 11 stycznia 2018 r. o elektromobilności i paliwach alternatywnych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1124, 1495, 1527 i 1716 oraz z 2020 r. poz. 284), z wyłączeniem infrastruktury ładowania drogowego transportu publicznego w rozumieniu art. 2 pkt 3 tej ustawy;
- 26) niecek dezynfekcyjnych, w tym niecek dezynfekcyjnych z zadaszeniem;
- 27) podbudowy słupowej dla telekomunikacyjnych linii kablowych;

- 28) obiektów małej architektury w miejscach publicznych;
- 29) obiektów gospodarczych związanych z produkcją rolną i uzupełniających zabudowę zagrodową w ramach istniejącej działki siedliskowej:
 - a) płyt do składowania obornika,
 - b) szczelnych zbiorników na gnojówkę lub gnojownicę,
 - c) naziemnych silosów na materiały sypkie, o pojemności do 30 m³ i wysokości nie większej niż 7 m,
 - d) silosów na kiszonkę;
- 30) stacji regazyfikacji LNG o pojemności zbiornika magazynowania gazu do 10 m³.

2. Nie wymaga decyzji o pozwoleniu na budowę oraz zgłoszenia, o którym mowa w art. 30, budowa:

- 1) obiektów gospodarczych związanych z produkcją rolną i uzupełniających zabudowę zagrodową w ramach istniejącej działki siedliskowej:
 - a) parterowych budynków gospodarczych o powierzchni zabudowy do 35 m², przy rozpiętości konstrukcji nie większej niż 4,80 m,
 - b) suszarni kontenerowych o powierzchni zabudowy do 21 m²;
- 2) wiat o powierzchni zabudowy do 50 m², sytuowanych na działce, na której znajduje się budynek mieszkalny, lub przeznaczonej pod budownictwo mieszkaniowe, przy czym łączna liczba tych wiat na działce nie może przekraczać dwóch na każde 1000 m² powierzchni działki;
- 3) wolno stojących altan o powierzchni zabudowy do 35 m², przy czym łączna liczba tych obiektów na działce nie może przekraczać dwóch na każde 500 m² powierzchni działki;
- 4) altan działkowych i obiektów gospodarczych, o których mowa w ustawie z dnia 13 grudnia 2013 r. o rodzinnych ogrodach działkowych (Dz. U. z 2017 r. poz. 2176 oraz z 2020 r. poz. 471);
- 5) wiat przystankowych i peronowych;
- 6) parterowych budynków o powierzchni zabudowy do 35 m², służących jako zaplecze do bieżącego utrzymania linii kolejowych, położonych na terenach stanowiących własność Skarbu Państwa, z wyjątkiem budynków sytuowanych na obszarze Natura 2000;
- 7) stanowisk postojowych dla samochodów osobowych do 10 stanowisk łącznie, z wyjątkiem sytuowanych na obszarze Natura 2000;
- 8) gospodarczych obiektów budowlanych o powierzchni zabudowy do 35 m², przy rozpiętości konstrukcji nie większej niż 4,80 m, oraz stawów i zbiorników wodnych o powierzchni nieprzekraczającej 500 m² i głębokości nieprzekraczającej 2 m od naturalnej powierzchni terenu przeznaczonych wyłącznie na cele gospodarki leśnej i położonych na gruntach leśnych Skarbu Państwa, z wyjątkiem sytuowanych na obszarze Natura 2000;
- 9) wolno stojących kabin telefonicznych, szaf i słupków telekomunikacyjnych;
- 10) parkometrów z własnym zasilaniem;
- 11) zjazdów z dróg powiatowych i gminnych oraz zatok parkingowych na tych drogach;
- 12) przepustów o przekroju wewnętrznym do 0,85 m²;
- 13) przydomowych basenów i oczek wodnych o powierzchni do 50 m²;

- 14) obiektów budowlanych będących urządzeniami melioracji wodnych;
- 15) opasek brzegowych oraz innych sztucznych, powierzchniowych lub liniowych umocnień brzegów rzek i potoków górskich oraz brzegu morskiego, brzegu morskich wód wewnętrznych, niestanowiących konstrukcji oporowych;
- 16) pochylni przeznaczonych dla osób niepełnosprawnych;
- 17) telekomunikacyjnych linii kablowych;
- 18) urządzeń pomiarowych, wraz z ogrodzeniami i drogami wewnętrznymi, państwowej służby hydrologiczno-meteorologicznej i państwowej służby hydrogeologicznej:
 - a) posterunków: wodowskazowych, meteorologicznych, opadowych oraz wód podziemnych,
 - b) punktów: obserwacyjnych stanów wód podziemnych oraz monitoringu jakości wód podziemnych,
 - c) piezometrów obserwacyjnych i obudowanych źródeł;
- 19) obiektów małej architektury, z wyjątkiem obiektów małej architektury w miejscach publicznych;
- 20) ogrodzeń o wysokości nieprzekraczającej 2,20 m;
- 21) obiektów przeznaczonych do czasowego użytkowania w trakcie realizacji robót budowlanych, położonych na terenie budowy, oraz ustawianie barakowozów używanych przy wykonywaniu robót budowlanych, badaniach geologicznych i pomiarach geodezyjnych;
- 22) tymczasowych obiektów budowlanych stanowiących wyłącznie ekspozyty wystawowe, niepełniących jakichkolwiek funkcji użytkowych, usytuowanych na terenach przeznaczonych na ten cel;
- 23) znaków geodezyjnych, a także obiektów triangulacyjnych, poza obszarem parków narodowych i rezerwatów przyrody;
- 24) poligonowych obiektów budowlanych, w szczególności stanowisk obronnych, przepraw, budowli ziemnych, budowli fortyfikacyjnych, instalacji tymczasowych oraz obiektów kontenerowych, lokalizowanych na terenach zamkniętych wyznaczonych przez Ministra Obrony Narodowej do prowadzenia ćwiczeń wojskowych z wykorzystaniem obozowisk polowych oraz umocnień terenu do pozoracji bezpośredniego prowadzenia walki;
- 25) obudowy ujęć wód podziemnych;
- 26) punktów ładowania, w rozumieniu art. 2 pkt 17 ustawy z dnia 11 stycznia 2018 r. o elektromobilności i paliwach alternatywnych, z wyłączeniem infrastruktury ładowania drogowego transportu publicznego w rozumieniu art. 2 pkt 3 tej ustawy;
- 27) urządzeń sytuowanych w pasie drogowym dróg publicznych, wraz z fundamentami, konstrukcjami wsporczymi oraz przynależnymi elementami wyposażenia:
 - a) służących do zarządzania drogami, w tym do wdrażania inteligentnych systemów transportowych,
 - b) służących do zarządzania ruchem drogowym, w tym urządzeń bezpieczeństwa ruchu drogowego,
 - c) o których mowa w art. 13o ust. 1 i art. 20g ust. 1 ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych;

- 28) bankomatów, biletomatów, wpłatomatów, automatów sprzedających, automatów przechowujących przesyłki lub automatów służących do wykonywania innego rodzaju usług o wysokości do 3 m włącznie;
- 29) obiektów kontenerowych wraz z instalacjami i przyłączami oraz związanych z nimi sieciami:
- a) elektroenergetycznymi,
 - b) wodociągowymi,
 - c) kanalizacji sanitarnej,
 - d) cieplnymi
- lokalizowanych na terenach zamkniętych wyznaczonych decyzją Ministra Obrony Narodowej;
- 30) naziemnych zbiorników będących obiektami budowlanymi, służących do przechowywania paliw płynnych klasy III, na potrzeby własne użytkownika, o pojemności do 5 m³;
- 31) przydomowych tarasów naziemnych o powierzchni zabudowy do 35 m²;
- 32) stawów i zbiorników wodnych o powierzchni nieprzekraczającej 1000 m² i głębokości nieprzekraczającej 3 m, położonych w całości na gruntach rolnych.
3. Nie wymaga decyzji o pozwoleniu na budowę, natomiast wymaga zgłoszenia, o którym mowa w art. 30, wykonywanie robót budowlanych polegających na:
- 1) przebudowie:
 - a) przegród zewnętrznych oraz elementów konstrukcyjnych budynków mieszkalnych jednorodzinnych, o ile nie prowadzi ona do zwiększenia obszaru oddziaływania obiektu poza działkę, na której budynek jest usytuowany,
 - b) obiektów, o których mowa w ust. 1 pkt 2, 3, 9, 11–13 oraz 30,
 - c) sieci gazowych oraz sieci elektroenergetycznych innych niż wymienione w ust. 1 pkt 2 lit. a i e,
 - d) dróg, torów i urządzeń kolejowych,
 - e) polegającej na dociepleniu budynków o wysokości powyżej 12 m i nie wyższych niż 25 m,
 - f) instalacji odnawialnych źródeł energii o łącznej mocy zainstalowanej elektrycznej nie większej niż 1 MW wykorzystujących hydroenergię do wytwarzania energii elektrycznej w rozumieniu ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii (Dz. U. z 2020 r. poz. 261, 284, 568, 695 i 1086);
 - 2) remoncie:
 - a) budowli, których budowa wymaga uzyskania decyzji o pozwoleniu na budowę,
 - b) budynków, których budowa wymaga uzyskania decyzji o pozwoleniu na budowę – w zakresie przegród zewnętrznych albo elementów konstrukcyjnych;
 - 3) instalowaniu:
 - a) na obiektach budowlanych stanowiących albo niestanowiących całości techniczno-użytkowej urządzeń, w tym antenowych konstrukcji wsporczych i instalacji radiokomunikacyjnych, a także związanego z tymi urządzeniami sprzętu i urządzeń zasilających, o wysokości powyżej 3 m,

- b) krat na budynkach mieszkalnych wielorodzinnych, użyteczności publicznej i zamieszkania zbiorowego,
 - c) tablic i urządzeń reklamowych, z wyjątkiem reklam świetlnych i podświetlanych usytuowanych poza obszarem zabudowanym w rozumieniu przepisów o ruchu drogowym,
 - d) wewnątrz i na zewnątrz użytkowanego budynku instalacji gazowych,
 - e) mikroinstalacji biogazu rolniczego, o której mowa w art. 19 ust. 1 ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii.
4. Nie wymaga decyzji o pozwoleniu na budowę oraz zgłoszenia, o którym mowa w art. 30, wykonywanie robót budowlanych polegających na:
- 1) przebudowie:
 - a) budynków, których budowa wymaga uzyskania decyzji o pozwoleniu na budowę, oraz budynków mieszkalnych jednorodzinnych, z wyłączeniem przebudowy przegród zewnętrznych oraz elementów konstrukcyjnych,
 - b) obiektów, o których mowa w ust. 1 pkt 4–8, 10 i 14–29 oraz w ust. 2,
 - c) polegającej na dociepleniu budynków o wysokości nieprzekraczającej 12 m,
 - d) urządzeń budowlanych;
 - 2) remoncie:
 - a) obiektów budowlanych, z wyłączeniem remontu:
 - budowli, których budowa wymaga decyzji o pozwoleniu na budowę,
 - budynków, których budowa wymaga decyzji o pozwoleniu na budowę – w zakresie przegród zewnętrznych albo elementów konstrukcyjnych,
 - b) urządzeń budowlanych;
 - 3) instalowaniu:
 - a) na obiektach budowlanych stanowiących albo niestanowiących całości techniczno-użytkowej urządzeń, w tym antenowych konstrukcji wsporczych i instalacji radiokomunikacyjnych, a także związanego z tymi urządzeniami osprzętu i urządzeń zasilających, o wysokości nieprzekraczającej 3 m,
 - b) krat na obiektach budowlanych, z wyłączeniem instalowania krat na budynkach mieszkalnych wielorodzinnych, użyteczności publicznej i zamieszkania zbiorowego,
 - c) pomp ciepła, wolno stojących kolektorów słonecznych, urządzeń fotowoltaicznych o mocy zainstalowanej elektrycznej nie większej niż 50 kW z zastrzeżeniem, że do urządzeń fotowoltaicznych o mocy zainstalowanej elektrycznej większej niż 6,5 kW stosuje się obowiązek uzgodnienia z rzeczoznawcą do spraw zabezpieczeń przeciwpożarowych pod względem zgodności z wymaganiami ochrony przeciwpożarowej, zwany dalej „uzgodnieniem pod względem ochrony przeciwpożarowej”, projektu tych urządzeń oraz zawiadomienia organów Państwowej Straży Pożarnej, o którym mowa w art. 56 ust. 1a,
 - d) wewnątrz i na zewnątrz użytkowanego budynku instalacji, z wyłączeniem instalacji gazowych;
 - 4) utwardzaniu powierzchni gruntu na działkach budowlanych.
5. Inwestor zamiast dokonania zgłoszenia dotyczącego budowy, o której mowa w ust. 1, lub robót budowlanych, o których mowa w ust. 3, może wystąpić z wnioskiem o wydanie decyzji o pozwoleniu na budowę.

6. Decyzji o pozwoleniu na budowę wymagają przedsięwzięcia, które wymagają przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko, oraz przedsięwzięcia wymagające przeprowadzenia oceny oddziaływania na obszar Natura 2000, zgodnie z art. 59 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, z wyłączeniem przedsięwzięć, o których mowa w ust. 1 pkt 17–19.

7. Roboty budowlane, o których mowa w ust. 1–4, wykonywane:

- 1) przy obiekcie budowlanym wpisanym do rejestru zabytków – wymagają decyzji o pozwoleniu na budowę,
- 2) na obszarze wpisanym do rejestru zabytków – wymagają dokonania zgłoszenia

– przy czym do wniosku o decyzję o pozwoleniu na budowę oraz zgłoszenia należy dołączyć pozwolenie właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków wydane na podstawie przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

8. Przepisów ust. 6 i 7 nie stosuje się do przedsięwzięć, o których mowa w ust. 1 pkt 7, polegających na budowie i przebudowie przenośnych wolno stojących masztów antenowych, w przypadku, gdy inwestorem jest przedsiębiorca telekomunikacyjny lub podmiot, o którym mowa w art. 4 ustawy z dnia 16 lipca 2004 r. – Prawo telekomunikacyjne (Dz. U. z 2019 r. poz. 2460 oraz z 2020 r. poz. 374, 695 i 875).

Art. 29a.

1. Budowa przyłączy, o których mowa w art. 29 ust. 1 pkt 23, lub stacji ładowania, o których mowa w art. 29 ust. 1 pkt 25, wymaga sporządzenia planu sytuacyjnego na kopii aktualnej mapy zasadniczej lub mapy jednostkowej przyjętej do państwowego zasobu geodezyjnego i kartograficznego.

2. Do budowy, o której mowa w ust. 1, stosuje się przepisy prawa energetycznego albo o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków.

3. Przepisów ust. 1 i 2 nie stosuje się, jeżeli inwestor dokonał zgłoszenia, o którym mowa w art. 30.

Art. 30.

[...]

1b. Zgłoszenia budowy lub wykonywania innych robót budowlanych dokonuje się organowi administracji architektoniczno-budowlanej.

2. W zgłoszeniu należy określić rodzaj, zakres, miejsce i sposób wykonywania robót budowlanych oraz termin ich rozpoczęcia.

2a. Do zgłoszenia należy dołączyć:

- 1) oświadczenie, o którym mowa w art. 32 ust. 4 pkt 2;
- 2) odpowiednie szkice lub rysunki – w zależności od potrzeb;
- 3) pozwolenia, uzgodnienia i opinie, których obowiązek dołączenia wynika z przepisów odrębnych ustaw, w szczególności decyzję o środowiskowych uwarunkowaniach, zgodnie z art. 72 ust. 3 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, lub kopie tych pozwoleń, uzgodnień, opinii i innych dokumentów;

- 4) projekt zagospodarowania działki lub terenu wraz z opisem technicznym instalacji, wykonany przez projektanta posiadającego odpowiednie uprawnienia budowlane w przypadku:
- a) budowy, o której mowa w art. 29 ust. 1 pkt 9, 23 i 30, oraz
 - b) instalowania, o którym mowa w art. 29 ust. 3 pkt 3 lit. e;
- 5) projekt zagospodarowania działki lub terenu, wykonany przez projektanta posiadającego wymagane uprawnienia budowlane, w przypadku budowy, o której mowa w art. 29 ust. 1 pkt 27 i 28.
3. Projekt zagospodarowania działki lub terenu, w przypadku budowy instalacji gazowej, o której mowa w art. 29 ust. 1 pkt 9 i 30, oraz instalowania, o którym mowa w art. 29 ust. 3 pkt 3 lit. e, uzgadnia się pod względem ochrony przeciwpożarowej. W przypadku instalowania, o którym mowa w art. 29 ust. 3 pkt 3 lit. e, stosuje się ponadto obowiązek zawiadomienia organów Państwowej Straży Pożarnej, o którym mowa w art. 56 ust. 1a.
- 3a. Uzgodnienie, o którym mowa w ust. 3, albo jego kopię, dołącza się do projektu zagospodarowania działki lub terenu.
- [...]
- 4a. W zgłoszeniu przebudowy drogi w transeuropejskiej sieci drogowej należy ponadto przedstawić:
- 1) wynik audytu bezpieczeństwa ruchu drogowego, o którym mowa w art. 24l ust. 1 ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych, albo jego kopię;
 - 2) uzasadnienie zarządcy drogi, o którym mowa w art. 24l ust. 4 ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych, albo jego kopię.
- 4b. Do zgłoszenia budowy, o której mowa w art. 29 ust. 1 pkt 1–4, należy dołączyć dokumenty, o których mowa w art. 33 ust. 2 pkt 1–4. Organ administracji architektoniczno-budowlanej po otrzymaniu zgłoszenia dokonuje jego sprawdzenia w zakresie, o którym mowa w art. 35 ust. 1.
- 4c. Do zgłoszenia przebudowy, o której mowa w art. 29 ust. 3 pkt 1 lit. a, oraz instalowania, o którym mowa w art. 29 ust. 3 pkt 3 lit. d, należy dołączyć dokumenty, o których mowa w art. 33 ust. 2 pkt 1, 2 i 4. Organ administracji architektoniczno-budowlanej po otrzymaniu zgłoszenia dokonuje jego sprawdzenia w zakresie, o którym mowa w art. 35 ust. 1.
- 4d. Zgłoszenia budowy lub wykonywania innych robót budowlanych dokonuje się w:
- 1) postaci papierowej albo
 - 2) formie dokumentu elektronicznego za pośrednictwem adresu elektronicznego, o którym mowa w ust. 4f.
- 4e. Minister właściwy do spraw budownictwa, planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa określi, w drodze rozporządzenia, wzór formularza zgłoszenia budowy lub wykonywania innych robót budowlanych, w tym w formie dokumentu elektronicznego w rozumieniu ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne, mając na względzie konieczność zapewnienia przejrzystości danych zamieszczanych przy jego wypełnieniu³⁹.

³⁹ Zob. Rozporządzenie Ministra Rozwoju, Pracy i Technologii z dnia 12 lutego 2021 r. w sprawie określenia wzoru formularza zgłoszenia budowy lub wykonywania innych robót budowlanych (Dz. U. z 2021 r. poz. 304).

4f. Formularz zgłoszenia, o którym mowa w ust. 4d, w formie dokumentu elektronicznego Główny Inspektor Nadzoru Budowlanego udostępnia pod adresem elektronicznym określonym w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej obsługującego go urzędu.

5. Zgłoszenia należy dokonać przed terminem zamierzonego rozpoczęcia robót budowlanych. Organ administracji architektoniczno-budowlanej, w terminie 21 dni od dnia doręczenia zgłoszenia, może, w drodze decyzji, wnieść sprzeciw. Do wykonywania robót budowlanych można przystąpić, jeżeli organ administracji architektoniczno-budowlanej nie wniósł sprzeciwu w tym terminie.

[...]

5aa. Organ administracji architektoniczno-budowlanej może z urzędu, przed upływem terminu, o którym mowa w ust. 5, wydać zaświadczenie o braku podstaw do wniesienia sprzeciwu. Wydanie zaświadczenia wyłącza możliwość wniesienia sprzeciwu, o którym mowa w ust. 6 i 7, oraz uprawnia inwestora do rozpoczęcia robót budowlanych. Przepis ust. 5e stosuje się odpowiednio.

5b. W przypadku nierozpoczęcia wykonywania robót budowlanych przed upływem 3 lat od określonego w zgłoszeniu terminu ich rozpoczęcia, rozpoczęcie tych robót może nastąpić po dokonaniu ponownego zgłoszenia.

5c. W razie konieczności uzupełnienia zgłoszenia organ administracji architektoniczno-budowlanej nakłada na zgłaszającego, w drodze postanowienia, obowiązek uzupełnienia, w określonym terminie, brakujących dokumentów, a w przypadku ich nieuzupełnienia – wnosi sprzeciw w drodze decyzji.

5d. Nałożenie obowiązku, o którym mowa w ust. 5c, przerywa bieg terminu, o którym mowa w ust. 5.

5e. W przypadku gdy organ administracji architektoniczno-budowlanej nie wniósł sprzeciwu, projekt zagospodarowania działki lub terenu oraz projekt architektoniczno-budowlany dotyczący budowy, o której mowa w art. 29 ust. 1 pkt 1–4, oraz przebudowy, o której mowa w art. 29 ust. 3 pkt 1 lit. a, oraz instalowania, o którym mowa w art. 29 ust. 3 pkt 3 lit. d, podlegają ostemplowaniu. Organ administracji architektoniczno-budowlanej dokonuje ostemplowania niezwłocznie po upływie terminu na wniesienie sprzeciwu.

5f. Do wykonywania robót budowlanych polegających na budowie lub przebudowie przenośnych wolno stojących masztów antenowych w przypadku, gdy inwestorem jest podmiot, o którym mowa w art. 29 ust. 8, można przystąpić w terminie 3 dni roboczych następujących po dniu doręczenia organowi administracji architektoniczno-budowlanej zgłoszenia, o którym mowa w ust. 1b.

5g. Organ administracji architektoniczno-budowlanej może wnieść sprzeciw do zgłoszenia, o którym mowa w ust. 5f, w terminie 14 dni od dnia doręczenia zgłoszenia wyłącznie w przypadku, gdy wykonanie robót budowlanych lub obiektu objętego zgłoszeniem może spowodować zagrożenie bezpieczeństwa ludzi lub mienia.

[...]

5i. Przepisy ust. 5f i 5g oraz art. 29 ust. 8 stosuje się podczas stanu zagrożenia epidemicznego, stanu epidemii albo stanu klęski żywiołowej.

6. Organ administracji architektoniczno-budowlanej wnosi sprzeciw, jeżeli:

- 1) zgłoszenie dotyczy budowy lub wykonywania robót budowlanych objętych obowiązkiem uzyskania decyzji o pozwoleniu na budowę;

- 2) budowa lub wykonywanie robót budowlanych objętych zgłoszeniem narusza ustalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, decyzji o warunkach zabudowy, inne akty prawa miejscowego lub inne przepisy;
- 3) zgłoszenie dotyczy budowy tymczasowego obiektu budowlanego, o którym mowa w art. 29 ust. 1 pkt 7, w miejscu, w którym taki obiekt istnieje;
- 4) roboty budowlane zostały rozpoczęte z naruszeniem ust. 5.

6a. Za dzień wniesienia sprzeciwu uznaje się dzień nadania decyzji w placówce pocztowej operatora wyznaczonego w rozumieniu art. 3 pkt 13 ustawy z dnia 23 listopada 2012 r. – Prawo pocztowe (Dz. U. z 2020 r. poz. 1041) albo w przypadku, o którym mowa w art. 39¹ Kodeksu postępowania administracyjnego, dzień wprowadzenia do systemu teleinformatycznego.

7. Organ administracji architektoniczno-budowlanej może nałożyć, w drodze decyzji, o której mowa w ust. 5, obowiązek uzyskania pozwolenia na wykonanie określonego obiektu lub robót budowlanych objętych obowiązkiem zgłoszenia, jeżeli ich realizacja może naruszać ustalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, decyzji o warunkach zabudowy lub spowodować:

- 1) zagrożenie bezpieczeństwa ludzi lub mienia;
- 2) pogorszenie stanu środowiska lub stanu zachowania zabytków;
- 3) pogorszenie warunków zdrowotno-sanitarnych;
- 4) wprowadzenie, utrwalenie, zwiększenie ograniczeń lub uciążliwości dla terenów sąsiednich.

Art. 30a.

W przypadku zgłoszenia budowy, o której mowa w art. 29 ust. 1 pkt 1–3, przebudowy, o której mowa w art. 29 ust. 3 pkt 1 lit. a, oraz instalowania, o którym mowa w art. 29 ust. 3 pkt 3 lit. d, z wyłączeniem obiektów budowlanych usytuowanych na terenach zamkniętych, ustalonych decyzją Ministra Obrony Narodowej, organ administracji architektoniczno-budowlanej zamieszcza, na okres nie krótszy niż 30 dni i nie dłuższy niż 60 dni, w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej obsługującej go urzędu w terminie 3 dni od dnia:

- 1) doręczenia zgłoszenia – informację o dokonaniu zgłoszenia, zawierającą imię i nazwisko albo nazwę inwestora oraz adres i opis projektowanego obiektu;
- 2) wniesienia sprzeciwu – informację o dacie jego wniesienia;
- 3) upływu terminu, o którym mowa w art. 30 ust. 5 – informację o braku wniesienia sprzeciwu.

Art. 30b.

1. Rozbiórkę można rozpocząć po uzyskaniu decyzji o pozwoleniu na rozbiórkę.
2. Decyzję o pozwoleniu na rozbiórkę wydaje na wniosek organ administracji architektoniczno-budowlanej.

3. Do wniosku o pozwolenie na rozbiórkę dołącza się:

- 1) zgodę właściciela obiektu budowlanego lub jej kopię;
- 2) szkic usytuowania obiektu budowlanego;
- 3) opis zakresu i sposobu prowadzenia robót rozbiórkowych;
- 4) opis sposobu zapewnienia bezpieczeństwa ludzi i mienia;

- 5) pozwolenia, uzgodnienia, opinie i inne dokumenty, których obowiązek dołączenia wynika z przepisów odrębnych ustaw, lub kopie tych pozwoleń, uzgodnień, opinii i innych dokumentów – nie dotyczy to uzgodnień i opinii uzyskiwanych w ramach oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko albo oceny oddziaływania przedsięwzięcia na obszar Natura 2000;
- 6) projekt rozbiórki lub jego kopię – w zależności od potrzeb.
4. Wniosek o pozwolenie na rozbiórkę składa się w:
- 1) postaci papierowej albo
 - 2) formie dokumentu elektronicznego za pośrednictwem adresu elektronicznego, o którym mowa w ust. 6.
5. Minister właściwy do spraw budownictwa, planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa określi, w drodze rozporządzenia, wzór formularza wniosku o pozwolenie na rozbiórkę, w tym w formie dokumentu elektronicznego w rozumieniu ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne, mając na względzie konieczność zapewnienia przejrzystości danych zamieszczanych przy jego wypełnianiu⁴⁰.
6. Formularz wniosku, o którym mowa w ust. 4, w formie dokumentu elektronicznego Główny Inspektor Nadzoru Budowlanego udostępnia pod adresem elektronicznym określonym w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej obsługującego go urzędu.

Art. 31.

1. Nie wymaga decyzji o pozwoleniu na rozbiórkę, ale wymaga zgłoszenia, rozbiórka budynków i budowli o wysokości poniżej 8 m, jeżeli ich odległość od granicy działki jest nie mniejsza niż połowa wysokości.
- 1a. Nie wymaga decyzji o pozwoleniu na rozbiórkę oraz zgłoszenia rozbiórka:
- 1) obiektów i urządzeń budowlanych, na budowę których nie jest wymagane pozwolenie na budowę;
 - 2) budynków i budowli zlokalizowanych na terenach zamkniętych ustalonych decyzją Ministra Obrony Narodowej.
- 1b. Przepisów ust. 1 i ust. 1a pkt 2 nie stosuje się do rozbiórki obiektów budowlanych i urządzeń budowlanych:
- 1) wpisanych do rejestru zabytków lub
 - 2) objętych ochroną konserwatorską.
- 1c. Zgłoszenia rozbiórki, o której mowa w ust. 1, dokonuje się organowi administracji architektoniczno-budowlanej.
- 1d. Zgłoszenia rozbiórki, o której mowa w ust. 1, dokonuje się w:
- 1) postaci papierowej albo
 - 2) formie dokumentu elektronicznego za pośrednictwem adresu elektronicznego, o którym mowa w ust. 1f.
- 1e. Minister właściwy do spraw budownictwa, planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa określi, w drodze rozporządzenia,

⁴⁰ Zob. Rozporządzenie Ministra Rozwoju, Pracy i Technologii z dnia 23 lutego 2021 r. w sprawie określenia wzoru formularza wniosku o pozwolenie na rozbiórkę (Dz. U. z 2021 r. poz. 346).

wzór formularza zgłoszenia rozbiórki, w tym w formie dokumentu elektronicznego w rozumieniu ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne, mając na względzie konieczność zapewnienia przejrzystości danych zamieszczanych przy jego wypełnianiu⁴¹.

1f. Formularz zgłoszenia rozbiórki, o której mowa w ust. 1, w formie dokumentu elektronicznego Główny Inspektor Nadzoru Budowlanego udostępnia pod adresem elektronicznym określonym w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej obsługującego go urzędu.

2. W zgłoszeniu rozbiórki, o której mowa w ust. 1, należy określić zakres, miejsce i sposób wykonywania rozbiórki. Przepisy art. 30 ust. 5, 5aa, 5c, 5d i 6a oraz art. 30b ust. 3 pkt 1 stosuje się odpowiednio.

3. Organ administracji architektoniczno-budowlanej może nałożyć obowiązek uzyskania decyzji o pozwoleniu na rozbiórkę obiektów, o których mowa w ust. 1, jeżeli rozbiórka tych obiektów:

- 1) może wpłynąć na pogorszenie stosunków wodnych, warunków sanitarnych oraz stanu środowiska lub
- 2) wymaga zachowania warunków, od których spełnienia może być uzależnione prowadzenie robót związanych z rozbiórką.

4. Organ administracji architektoniczno-budowlanej może żądać, ze względu na bezpieczeństwo ludzi lub mienia, przedstawienia danych o obiekcie budowlanym lub dotyczących prowadzenia robót rozbiórkowych.

[...]

Art. 31a.

1. Roboty zabezpieczające i rozbiórkowe można rozpocząć przed uzyskaniem decyzji o pozwoleniu na rozbiórkę lub przed dokonaniem zgłoszenia, o którym mowa w art. 31 ust. 1, jeżeli mają one na celu usunięcie bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa ludzi lub mienia.

2. Rozpoczęcie robót, o których mowa w ust. 1, nie zwalnia od obowiązku niezwłocznego uzyskania decyzji o pozwoleniu na rozbiórkę lub dokonania zgłoszenia.

Art. 32.

1. Decyzja o pozwoleniu na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego może być wydana po uprzednim:

- 1) przeprowadzeniu oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko albo oceny oddziaływania przedsięwzięcia na obszar Natura 2000, jeżeli jest ona wymagana przepisami ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko;
- 2) uzyskaniu przez inwestora, wymaganych przepisami szczególnymi, pozwoleń, uzgodnień lub opinii innych organów;

⁴¹ Zob. Rozporządzenie Ministra Rozwoju, Pracy i Technologii z dnia 16 lutego 2021 r. w sprawie określenia wzoru formularza zgłoszenia rozbiórki (Dz. U. z 2021 r. poz. 314).

3) wyrażeniu zgody przez ministra właściwego do spraw energii – w przypadku budowy lub rozbiórki gazociągu przesyłowego, linii przesyłowej elektroenergetycznej albo rurociągu dalekosiężnego ropy naftowej lub produktów naftowych, a także gazociągu, linii elektroenergetycznej albo rurociągu ropy naftowej lub produktów naftowych dochodzących do granicy Rzeczypospolitej Polskiej.

1a. Minister właściwy do spraw energii wyraża zgodę, o której mowa w ust. 1 pkt 3, jeżeli budowa lub rozbiórka gazociągu przesyłowego, linii przesyłowej elektroenergetycznej albo rurociągu dalekosiężnego ropy naftowej lub produktów naftowych, a także gazociągu, linii elektroenergetycznej albo rurociągu ropy naftowej lub produktów naftowych dochodzących do granicy Rzeczypospolitej Polskiej, nie stanowi zagrożenia dla bezpieczeństwa energetycznego Rzeczypospolitej Polskiej, po uzyskaniu opinii Szefa Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Szefa Agencji Wywiadu. Wyrażenie zgody następuje w terminie 60 dni od dnia złożenia wniosku. Niezajęcie przez organ stanowiska w tym terminie uznaje się za wyrażenie zgody.

1b. Szef Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Szef Agencji Wywiadu, w zakresie swoich właściwości, wydają pozytywne opinie, jeżeli budowa lub rozbiórka gazociągu przesyłowego, linii przesyłowej elektroenergetycznej albo rurociągu dalekosiężnego ropy naftowej lub produktów naftowych, a także gazociągu, linii elektroenergetycznej albo rurociągu ropy naftowej lub produktów naftowych dochodzących do granicy Rzeczypospolitej Polskiej, nie stanowi zagrożenia dla bezpieczeństwa energetycznego Rzeczypospolitej Polskiej.

1c. Organy, o których mowa w ust. 1b, przedstawiają ministrowi właściwemu do spraw energii, w drodze postanowienia, opinie, o których mowa w ust. 1a, w terminie 30 dni od dnia otrzymania wystąpienia o ich opinie.

1d. Organy, o których mowa w ust. 1b, mogą odstąpić od uzasadnienia opinii ze względu na interes bezpieczeństwa państwa lub porządek publiczny.

2. Uzgodnienie, wyrażenie zgody lub opinii, o których mowa w ust. 1 pkt 2, powinny nastąpić w terminie 14 dni od dnia przedstawienia proponowanych rozwiązań. Niezajęcie przez organ stanowiska w tym terminie uznaje się jako brak zastrzeżeń do przedstawionych rozwiązań.

3. Przepis ust. 2 nie dotyczy przypadków, w których stanowisko powinno być wyrażone w drodze decyzji, oraz uzgodnienia i opiniowania przeprowadzanego w ramach oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko albo oceny oddziaływania przedsięwzięcia na obszar Natura 2000.

4. Pozwolenie na budowę może być wydane wyłącznie temu, kto:

1) złożył wniosek w tej sprawie w okresie ważności decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, jeżeli jest ona wymagana zgodnie z przepisami o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym;

1a) złożył wniosek w tej sprawie w okresie ważności pozwoleń, o których mowa w art. 23 ust. 1 i art. 26 ust. 1, oraz decyzji, o której mowa w art. 27 ust. 1 ustawy z dnia 21 marca 1991 r. o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej (Dz. U. z 2019 r. poz. 2169 oraz z 2020 r. poz. 284), jeżeli są one wymagane;

- 2) złożył oświadczenie, pod rygorem odpowiedzialności karnej, o posiadanym prawie do dysponowania nieruchomością na cele budowlane.
- 4b. Jeżeli podstawę prawa do dysponowania nieruchomością na cele budowlane stanowi użytkowanie wieczyste, niezgodność zamierzenia budowlanego z celem użytkowania wieczystego nie może stanowić podstawy do wydania decyzji o odmowie zatwierdzenia projektu budowlanego i udzielenia pozwolenia na budowę.
5. Minister właściwy do spraw budownictwa, planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa określi, w drodze rozporządzenia, wzory: [...]
- 2) oświadczenia o posiadanym prawie do dysponowania nieruchomością na cele budowlane⁴²;
- [...]
6. Wzór oświadczenia, o którym mowa w ust. 5, obejmuje w szczególności dane osobowe lub nazwę inwestora oraz inne informacje niezbędne do podjęcia rozstrzygnięcia w prowadzonym postępowaniu.

Art. 33.

1. Pozwolenie na budowę dotyczy całego zamierzenia budowlanego. W przypadku zamierzenia budowlanego obejmującego więcej niż jeden obiekt, pozwolenie na budowę może, na wniosek inwestora, dotyczyć wybranych obiektów lub zespołu obiektów, mogących samodzielnie funkcjonować zgodnie z przeznaczeniem. Jeżeli pozwolenie na budowę dotyczy wybranych obiektów lub zespołu obiektów, inwestor jest obowiązany przedstawić projekt zagospodarowania działki lub terenu, o którym mowa w art. 34 ust. 3 pkt 1, dla całego zamierzenia budowlanego.
2. Do wniosku o pozwolenie na budowę należy dołączyć:
- 1) projekt zagospodarowania działki lub terenu oraz projekt architektoniczno-budowlany w postaci:
 - a) papierowej – w 3 egzemplarzach albo
 - b) elektronicznej– wraz z opiniami, uzgodnieniami, pozwoleniami i innymi dokumentami, których obowiązek dołączenia wynika z przepisów odrębnych ustaw, lub kopiami tych opinii, uzgodnień, pozwoleń i innych dokumentów;
 - 2) oświadczenie o posiadanym prawie do dysponowania nieruchomością na cele budowlane;
 - 3) decyzję o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, jeżeli jest ona wymagana zgodnie z przepisami o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym;
 - 3a) pozwolenia, o których mowa w art. 23 ust. 1 i art. 26 ust. 1, oraz decyzję, o której mowa w art. 27 ust. 1 ustawy z dnia 21 marca 1991 r. o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej, jeżeli są one wymagane;

⁴² Zob. Rozporządzenie Ministra Rozwoju, Pracy i Technologii z dnia 25 czerwca 2021 r. w sprawie wzoru oświadczenia o posiadanym prawie do dysponowania nieruchomością na cele budowlane (Dz. U. z 2021 r. poz. 1170).

4) w przypadku obiektów zakładów górniczych oraz obiektów usytuowanych na terenach zamkniętych i terenach, o których mowa w art. 82⁴³ ust. 3 pkt 1, postanowienie o uzgodnieniu z organem administracji architektoniczno-budowlanej, o którym mowa w art. 82 ust. 2, projektowanych rozwiązań w zakresie:

- a) linii zabudowy oraz elewacji obiektów budowlanych projektowanych od strony dróg, ulic, placów i innych miejsc publicznych,
- b) przebiegu i charakterystyki technicznej dróg, linii komunikacyjnych oraz sieci uzbrojenia terenu, wyprowadzonych poza granice terenu zamkniętego, portów morskich i przystani morskich, a także podłączeń tych obiektów do sieci użytku publicznego;

[...]

- 7) w przypadku drogi w transeuropejskiej sieci drogowej:
 - a) wynik audytu bezpieczeństwa ruchu drogowego, o którym mowa w art. 24l ust. 1 ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych,
 - b) uzasadnienie zarządcy drogi, o którym mowa w art. 24l ust. 4 ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych;
- 8) umowę urbanistyczną, jeżeli jej zawarcie jest wymagane zgodnie z miejscowym planem rewitalizacji;
- 9) w przypadku instalacji radiokomunikacyjnych – oświadczenie projektanta, posiadającego uprawnienia budowlane do projektowania w specjalności, o której mowa w art. 14 ust. 1 pkt 2 lub 4 lit. a, że instalacja radiokomunikacyjna nie spełnia warunków, o których mowa w przepisach wydanych na podstawie art. 60 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko;
- 10) oświadczenie projektanta dotyczące możliwości podłączenia projektowanego obiektu budowlanego do istniejącej sieci ciepłowniczej, zgodnie z warunkami określonymi w art. 7b ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne (Dz. U. z 2020 r. poz. 833, 843 i 1086), złożone pod rygorem odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia wynikającej z art. 233 § 6 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 2019 r. poz. 1950 i 2128 oraz z 2020 r. poz. 568, 875 i 1086); składający oświadczenie jest obowiązany do zawarcia w nim klauzuli o następującej treści: „Jestem świadomy(-ma) odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia”. Klauzula ta zastępuje pouczenie organu o odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych oświadczeń;
- 11) w przypadku zamierzenia budowlanego, poprzedzonego decyzją o środowiskowych uwarunkowaniach wydaną w postępowaniu wymagającym udziału społeczeństwa – załącznik graficzny określający przewidywany teren, na którym będzie realizowane przedsięwzięcie, oraz przewidywany obszar, na który będzie oddziaływać przedsięwzięcie, o ile dołączenie tego

⁴³ Art. 82 określa właściwości organów administracji architektoniczno-budowlanej: starosty jako organu I instancji oraz wojewody jako II instancji i jednocześnie I instancji w postępowaniach dotyczących obiektów i robót budowlanych.

załącznika było wymagane przez przepisy obowiązujące w dniu złożenia wniosku o wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, w szczególności mapę, o której mowa w art. 74 ust. 1 pkt 3a ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.

2a. Na postanowienie, o którym mowa w ust. 2 pkt 4, nie przysługuje zażalenie.

2b. Do wniosku o pozwolenie na budowę, zamiast oryginałów, można dołączyć kopie dokumentów, o których mowa w ust. 2 pkt 3, 4 i 7–10.

2c. Wniosek o pozwolenie na budowę składa się w:

- 1) postaci papierowej albo
- 2) formie dokumentu elektronicznego za pośrednictwem adresu elektronicznego, o którym mowa w ust. 2e.

2d. Minister właściwy do spraw budownictwa, planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa określi, w drodze rozporządzenia, wzór formularza wniosku o pozwolenie na budowę, w tym w formie dokumentu elektronicznego w rozumieniu ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne, mając na względzie konieczność zapewnienia przejrzystości danych zamieszczanych przy jego wypełnianiu⁴⁴.

2e. Formularz wniosku, o którym mowa w ust. 2c, w formie dokumentu elektronicznego Główny Inspektor Nadzoru Budowlanego udostępnia pod adresem elektronicznym określonym w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej obsługującego go urzędu.

[...]

5. Projekt budowlany i inne dokumenty, o których mowa w ust. 2–3, zawierające informacje niejawne mogą być za zgodą organu administracji architektoniczno-budowlanej przechowywane przez inwestora.

6. W przypadku wezwania do usunięcia braków innych niż braki, o których mowa w art. 35 ust. 1, stosuje się art. 64 § 2 Kodeksu postępowania administracyjnego, z tym że wezwanie wnoszącego do usunięcia braków nie powinno nastąpić później niż po upływie 14 dni od dnia wpływu wniosku.

Art. 34.

1. Projekt budowlany powinien spełniać wymagania określone w decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, jeżeli jest ona wymagana zgodnie z przepisami o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, lub w pozwoleniach, o których mowa w art. 23 ust. 1 i art. 26 ust. 1, oraz decyzji, o której mowa w art. 27 ust. 1 ustawy z dnia 21 marca 1991 r. o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej, jeżeli są one wymagane.

2. Zakres i treść projektu budowlanego powinny być dostosowane do specyfiki i charakteru obiektu, stopnia skomplikowania robót budowlanych oraz w zależności od przeznaczenia projektowanego obiektu określać niezbędne warunki do korzystania z obiektu przez osoby ze szczególnymi potrzebami, o których mowa

⁴⁴ Zob. Rozporządzenie Ministra Rozwoju, Pracy i Technologii z dnia 26 lutego 2021 r. w sprawie określenia wzoru formularza wniosku o pozwolenie na budowę (Dz. U. z 2021 r. poz. 410).

w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

2a. Zakres i treść projektu budowlanego uwzględniają warunki ochrony przeciwpożarowej.

2b. Uprawnienia budowlane do projektowania w odpowiedniej specjalności, o których mowa w art. 15a, uprawniają do sporządzania projektu budowlanego w zakresie tej specjalności.

3. Projekt budowlany zawiera:

1) projekt zagospodarowania działki lub terenu sporządzony na aktualnej mapie do celów projektowych lub jej kopii, obejmujący:

- a) określenie granic działki lub terenu,
- b) usytuowanie, obrys i układy istniejących i projektowanych obiektów budowlanych, w tym sieci uzbrojenia terenu, oraz urządzeń budowlanych sytuowanych poza obiektem budowlanym,
- c) sposób odprowadzania lub oczyszczania ścieków,
- d) układ komunikacyjny i układ zieleni, ze wskazaniem charakterystycznych elementów, wymiarów, rzędnych i wzajemnych odległości obiektów, w nawiązaniu do istniejącej i projektowanej zabudowy terenów sąsiednich,
- e) informację o obszarze oddziaływania obiektu;

2) projekt architektoniczno-budowlany obejmujący:

- a) układ przestrzenny oraz formę architektoniczną istniejących i projektowanych obiektów budowlanych,
- b) zamierzony sposób użytkowania obiektów budowlanych, w tym liczbę projektowanych do wydzielenia lokali, z wyszczególnieniem lokali mieszkalnych,
- c) charakterystyczne parametry techniczne obiektów budowlanych,
- d) opinię geotechniczną oraz informację o sposobie posadowienia obiektu budowlanego,
- e) projektowane rozwiązania materiałowe i techniczne mające wpływ na otoczenie, w tym środowisko,
- f) charakterystykę ekologiczną,
- g) informację o wyposażeniu technicznym budynku, w tym projektowanym źródle lub źródłach ciepła do ogrzewania i przygotowania ciepłej wody użytkowej,
- h) opis dostępności dla osób niepełnosprawnych, o których mowa w art. 1 Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzonej w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r., w tym osób starszych – w przypadku obiektów budowlanych, o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt 4,
- i) informację o minimalnym udziale lokali mieszkalnych, o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt 4a – w przypadku budynków mieszkalnych wielorodzinnych,
- j) postanowienie udzielające zgody na odstępstwo, o którym mowa w art. 9, jeżeli zostało wydane;

3) projekt techniczny obejmujący:

- a) projektowane rozwiązania konstrukcyjne obiektu wraz z wynikami obliczeń statyczno-wytrzymałościowych,
 - b) charakterystykę energetyczną – w przypadku budynków,
 - c) projektowane niezbędne rozwiązania techniczne oraz materiałowe,
 - d) w zależności od potrzeb – dokumentację geologiczno-inżynierską lub geotechniczne warunki posadowienia obiektów budowlanych,
 - e) inne opracowania projektowe;
- 4) w zależności od potrzeb – w przypadku drogi krajowej lub wojewódzkiej – oświadczenie właściwego zarządcy drogi o możliwości połączenia działki z drogą, zgodnie z przepisami o drogach publicznych;
- 5) opinie, uzgodnienia, pozwolenia i inne dokumenty, o których mowa w art. 33 ust. 2 pkt 1.
- 3a. Przepisu ust. 3 pkt 1 nie stosuje się do projektu budowlanego przebudowy lub montażu obiektu budowlanego, jeżeli, zgodnie z przepisami o zagospodarowaniu przestrzennym, nie jest wymagane ustalenie warunków zabudowy i zagospodarowania terenu.
- 3b. Przepisów ust. 3 pkt 2 i 3 nie stosuje się do projektu budowlanego budowy lub przebudowy urządzeń budowlanych oraz podziemnych sieci uzbrojenia terenu, jeżeli całość problematyki może być przedstawiona w projekcie zagospodarowania działki lub terenu.
- 3c. Projekt techniczny musi być zgodny z projektem zagospodarowania działki lub terenu oraz projektem architektoniczno-budowlanym.
- 3d. Do projektu zagospodarowania działki lub terenu, projektu architektoniczno-budowlanego oraz projektu technicznego dołącza się:
- 1) kopię decyzji o nadaniu projektantowi lub projektantowi sprawdzającemu, jeżeli jest wymagany, uprawnień budowlanych w odpowiedniej specjalności potwierdzoną za zgodność z oryginałem przez sporządzającego projekt;
 - 2) kopię zaświadczenia, o którym mowa w art. 12 ust. 7, aktualnego na dzień:
 - a) opracowania projektu – w przypadku projektanta,
 - b) sprawdzenia projektu – w przypadku projektanta sprawdzającego;
 - 3) oświadczenie projektanta o sporządzeniu projektu zgodnie z obowiązującymi przepisami i zasadami wiedzy technicznej.
- 3e. W oświadczeniu, o którym mowa w ust. 3d pkt 3, wskazuje się również imiona, nazwiska, numer uprawnień budowlanych lub numer decyzji o nadaniu uprawnień budowlanych:
- 1) osób, o których mowa w art. 20 ust. 1 pkt 1a, biorących udział w opracowaniu projektu, do którego dołączone jest oświadczenie;
 - 2) projektantów sprawdzających, którzy dokonali sprawdzenia projektu, do którego dołączone jest oświadczenie.
- 3f. Projekt budowlany, w tym projekt zagospodarowania działki lub terenu, projekt architektoniczno-budowlany oraz projekt techniczny, sporządza się w postaci:
- 1) papierowej albo
 - 2) elektronicznej.
4. Projekt zagospodarowania działki lub terenu oraz projekt architektoniczno-budowlany podlegają zatwierdzeniu w decyzji o pozwoleniu na budowę.

4a. W przypadku sporządzenia projektu zagospodarowania działki lub terenu oraz projektu architektoniczno-budowlanego w postaci papierowej zatwierdzeniu podlegają po trzy egzemplarze tych projektów, z których jeden egzemplarz przeznaczony jest dla inwestora, jeden egzemplarz dla organu zatwierdzającego projekt oraz jeden egzemplarz dla właściwego organu nadzoru budowlanego.

4b. W przypadku sporządzenia projektu zagospodarowania działki lub terenu oraz projektu architektoniczno-budowlanego w postaci elektronicznej zatwierdzenie polega na opatrzeniu projektów kwalifikowanym podpisem elektronicznym organu zatwierdzającego projekt. Zatwierdzony projekt przekazuje się inwestorowi.

5. Inwestor, spełniający warunki do uzyskania decyzji o pozwoleniu na budowę, może żądać wydania odrębnej decyzji o zatwierdzeniu projektu zagospodarowania działki lub terenu lub projektu architektoniczno-budowlanego poprzedzającej wydanie decyzji o pozwoleniu na budowę. Decyzja jest ważna przez czas w niej oznaczony, jednak nie dłużej niż rok.

5a. Wniosek o wydanie odrębnej decyzji o zatwierdzeniu projektu zagospodarowania działki lub terenu lub projektu architektoniczno-budowlanego składa się w:

- 1) postaci papierowej albo
- 2) formie dokumentu elektronicznego za pośrednictwem adresu elektronicznego, o którym mowa w ust. 5c.

5b. Minister właściwy do spraw budownictwa, planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa określi, w drodze rozporządzenia, wzór formularza wniosku o wydanie odrębnej decyzji o zatwierdzeniu projektu zagospodarowania działki lub terenu lub projektu architektoniczno-budowlanego, w tym w formie dokumentu elektronicznego w rozumieniu ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne, mając na względzie konieczność zapewnienia przejrzystości danych zamieszczanych przy jego wypełnianiu⁴⁵.

5c. Formularz wniosku, o którym mowa w ust. 5a, w formie dokumentu elektronicznego Główny Inspektor Nadzoru Budowlanego udostępnia pod adresem elektronicznym określonym w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej obsługującego go urzędu.

6. Minister właściwy do spraw budownictwa, planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) szczegółowy zakres i formę projektu budowlanego, uwzględniając zawartość projektu budowlanego w celu zapewnienia czytelności danych;
- 2) szczegółowe zasady ustalania geotechnicznych warunków posadawiania obiektów budowlanych, uwzględniając przydatność gruntu na potrzeby projektowanego obiektu i jego charakteru oraz zakwalifikowania go do odpowiedniej kategorii geotechnicznej⁴⁶.

⁴⁵ Zob. Rozporządzenie Ministra Rozwoju, Pracy i Technologii z dnia 19 lutego 2021 r. w sprawie określenia wzoru formularza wniosku o wydanie odrębnej decyzji o zatwierdzeniu projektu zagospodarowania działki lub terenu lub projektu architektoniczno-budowlanego (Dz. U. z 2021 r. poz. 335).

⁴⁶ Zob. Rozporządzenie Ministra Rozwoju z dnia 11 września 2020 r. w sprawie szczegółowego zakresu i formy projektu budowlanego (Dz. U. z 2020 r. poz. 1609 ze zm.).

7. Do decyzji o zatwierdzeniu projektu zagospodarowania działki lub terenu lub projektu architektoniczno-budowlanego, poprzedzonych decyzją o środowiskowych uwarunkowaniach, stosuje się przepisy art. 72 ust. 6 i 6a ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.

8. Do postępowań w sprawach wydania decyzji o zatwierdzeniu projektu zagospodarowania działki lub terenu lub projektu architektoniczno-budowlanego, poprzedzonych decyzją o środowiskowych uwarunkowaniach, stosuje się przepisy art. 86f ust. 6, art. 86g oraz art. 86h ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.

[...]

Art. 39.

1. Prowadzenie robót budowlanych przy obiekcie budowlanym wpisanym do rejestru zabytków lub na obszarze wpisanym do rejestru zabytków wymaga, przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę, uzyskania pozwolenia na prowadzenie tych robót, wydanego przez właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków.

2. Decyzja o pozwoleniu na rozbiórkę obiektu budowlanego wpisanego do rejestru zabytków może być wydana po uzyskaniu decyzji Generalnego Konserwatora Zabytków działającego w imieniu ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego o skreśleniu tego obiektu z rejestru zabytków.

3. W stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje organ administracji architektoniczno-budowlanej w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

4. Wojewódzki konserwator zabytków jest obowiązany zająć stanowisko w sprawie wniosku o pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektów budowlanych, o których mowa w ust. 3, w terminie 30 dni od dnia jego doręczenia. Niezajęcie stanowiska w tym terminie uznaje się jako brak zastrzeżeń do przedstawionych we wniosku rozwiązań projektowych.

Art. 39a.

Budowa obiektu budowlanego, tymczasowego obiektu budowlanego i urządzenia budowlanego na obszarze Pomnika Zagłady lub jego strefy ochronnej w rozumieniu ustawy z dnia 7 maja 1999 r. o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady (Dz. U. z 2015 r. poz. 2120) wymaga, przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę, uzyskania zgody właściwego wojewody.

[...]

Rozdział 5b. Zakończenie budowy

Art. 54.

1. Do użytkowania obiektu budowlanego, na budowę którego wymagana jest decyzja o pozwoleniu na budowę albo zgłoszenie budowy, o której mowa w art. 29 ust. 1 pkt 1 i 2, można przystąpić, z zastrzeżeniem art. 55 i art. 57, po zawiadomieniu

organu nadzoru budowlanego o zakończeniu budowy, jeżeli organ ten, w terminie 14 dni od dnia doręczenia zawiadomienia, nie zgłosi sprzeciwu w drodze decyzji. Przepis art. 30 ust. 6a stosuje się.

2. Organ nadzoru budowlanego może z urzędu przed upływem terminu, o którym mowa w ust. 1, wydać zaświadczenie o braku podstaw do wniesienia sprzeciwu. Wydanie zaświadczenia wyłącza możliwość wniesienia sprzeciwu, o którym mowa w ust. 1, oraz uprawnia inwestora do rozpoczęcia użytkowania obiektu, o którym mowa w ust. 1.

Art. 55.

1. Przed przystąpieniem do użytkowania obiektu budowlanego należy uzyskać decyzję o pozwoleniu na użytkowanie, jeżeli:

1) na budowę obiektu budowlanego jest wymagane pozwolenie na budowę i jest on zaliczony do kategorii:

- a) V, IX–XVI,
- b) XVII – z wyjątkiem warsztatów rzemieślniczych, stacji obsługi pojazdów, myjni samochodowych i garaży do pięciu stanowisk łącznie,
- c) XVIII – z wyjątkiem obiektów magazynowych: budynki składowe, chłodnie, hangary i wiaty, a także budynków kolejowych: nastawnie, podstacje trakcyjne, lokomotywownie, wagonownie, strażnice przejazdowe i myjnie taboru kolejowego,
- d) XX,
- e) XXII – z wyjątkiem placów składowych, postojowych i parkingów,
- f) XXIV – z wyjątkiem stawów rybnych,
- g) XXVII – z wyjątkiem jazów, wałów przeciwpowodziowych, opasek i ostróg brzegowych oraz rowów melioracyjnych,
- h) XXVIII–XXX

– o których mowa w załączniku do ustawy;

2) zachodzą okoliczności, o których mowa w art. 49 ust. 5 albo art. 51 ust. 4;

3) przystąpienie do użytkowania obiektu budowlanego ma nastąpić przed wykonaniem wszystkich robót budowlanych.

1a. Decyzja, o której mowa w ust. 1 pkt 3, może obejmować:

- 1) obiekt budowlany lub jego część;
- 2) niektóre z obiektów budowlanych objętych jedną decyzją o pozwoleniu na budowę lub zgłoszeniem budowy, o którym mowa w art. 29 ust. 1 pkt 1 i 2.

1b. Decyzja, o której mowa w ust. 1 pkt 3, może być wydana, jeżeli oddawane do użytkowania obiekty budowlane lub ich części mogą samodzielnie funkcjonować zgodnie z przeznaczeniem.

2. Inwestor zamiast dokonania zawiadomienia o zakończeniu budowy może wystąpić z wnioskiem o wydanie decyzji o pozwoleniu na użytkowanie.

[...]

Art. 56.

1. Inwestor, w stosunku do którego nałożono obowiązek uzyskania pozwolenia na użytkowanie obiektu budowlanego, jest obowiązany zawiadomić, zgodnie z właściwością wynikającą z przepisów szczególnych, organy:

- 2) Państwowej Inspekcji Sanitarnej,
 - 4) Państwowej Straży Pożarnej
- o zakończeniu budowy obiektu budowlanego i zamiarze przystąpienia do jego użytkowania. Organy zajmują stanowisko w sprawie zgodności wykonania obiektu budowlanego z projektem budowlanym.
- 1a. Przepisy ust. 1 stosuje się również w przypadku, gdy projekt budowlany obiektu budowlanego nieobjętego obowiązkiem uzyskania pozwolenia na użytkowanie wymagał uzgodnienia pod względem ochrony przeciwpożarowej lub wymagań higienicznych i zdrowotnych.
2. Niezajęcie stanowiska przez organy, wymienione w ust. 1, w terminie 14 dni od dnia otrzymania zawiadomienia, traktuje się jak niezgłoszenie sprzeciwu lub uwag.

Art. 57.

1. Do zawiadomienia o zakończeniu budowy obiektu budowlanego lub wniosku o udzielenie pozwolenia na użytkowanie inwestor jest obowiązany dołączyć:
- 1) oryginał dziennika budowy;
 - 1a) projekt techniczny, z uwzględnieniem zmian, o których mowa w art. 36b ust. 2;
 - 2) oświadczenie kierownika budowy:
 - a) o zgodności wykonania obiektu budowlanego z projektem budowlanym lub warunkami pozwolenia na budowę oraz przepisami,
 - b) o doprowadzeniu do należytego stanu i porządku terenu budowy, a także – w razie korzystania – drogi, ulicy, sąsiedniej nieruchomości, budynku lub lokalu;
 - 3) oświadczenie o właściwym zagospodarowaniu terenów przyległych, jeżeli eksploatacja wybudowanego obiektu jest uzależniona od ich odpowiedniego zagospodarowania;
 - 4) protokoły badań i sprawdzeń:
 - a) przyłączy i instalacji, zapewniających użytkowanie obiektu budowlanego zgodnie z przeznaczeniem, sporządzone przez osoby posiadające uprawnienia budowlane w odpowiedniej specjalności lub osoby, o których mowa w art. 62 ust. 6,
 - b) o których mowa w art. 14 ustawy z dnia 21 grudnia 2000 r. o dozorze technicznym (Dz. U. z 2019 r. poz. 667 oraz z 2020 r. poz. 568 i 1086), o ile dotyczy;
 - 4a) decyzję zezwalającą na eksploatację urządzenia technicznego, o której mowa w art. 14 ust. 1 ustawy z dnia 21 grudnia 2000 r. o dozorze technicznym, o ile dotyczy;
 - 5) dokumentację geodezyjną, zawierającą wyniki geodezyjnej inwentaryzacji powykonawczej, w tym mapę, o której mowa w art. 2 pkt 7b ustawy z dnia 17 maja 1989 r. – Prawo geodezyjne i kartograficzne, oraz informację o zgodności usytuowania obiektu budowlanego z projektem zagospodarowania działki lub terenu lub odstępstwach od tego projektu sporządzone przez osobę posiadającą odpowiednie uprawnienia zawodowe w dziedzinie geodezji i kartografii.

- 6) potwierdzenie, zgodnie z odrębnymi przepisami, odbioru wykonanych przyłączy;
- 7a) zaświadczenie wójta, burmistrza albo prezydenta miasta, potwierdzające spełnienie warunków, o których mowa w art. 37i ust. 8 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2020 r. poz. 293, 471, 782 i 1086), o ile jest wymagane;
- 8) w przypadku drogi w transeuropejskiej sieci drogowej:
- a) wynik audytu bezpieczeństwa ruchu drogowego, o którym mowa w art. 24l ust. 1 ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych,
 - b) uzasadnienie zarządcy drogi, o którym mowa w art. 24l ust. 4 ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych.
- 1a. W przypadku zawiadomienia o zakończeniu budowy lub złożenia wniosku o udzielenie pozwolenia na użytkowanie budynku mieszkalnego lub budynku z częścią mieszkalną, w oświadczeniu, o którym mowa w ust. 1 pkt 2 lit. a, zamieszcza się informację o dokonaniu pomiarów powierzchni użytkowej budynku i poszczególnych lokali mieszkalnych, w sposób zgodny z przepisami rozporządzenia, o którym mowa w art. 34 ust. 6 pkt 1.
- 1b. W przypadku zawiadomienia o zakończeniu budowy budynku mieszkalnego jednorodzinnego obowiązku, o którym mowa w ust. 1 pkt 1, 4 i 6, nie stosuje się, z wyjątkiem obowiązku dołączenia protokołu badania szczelności instalacji gazowej.
- 1c. Do zawiadomienia o zakończeniu budowy obiektu budowlanego lub do wniosku o udzielenie pozwolenia na użytkowanie, zamiast oryginałów, można dołączyć kopie dokumentów, o których mowa w ust. 1 pkt 2–6, 7a i 8.
2. W razie zmian nieodstępujących w sposób istotny od zatwierdzonego projektu zagospodarowania działki lub terenu lub projektu architektoniczno-budowlanego, lub warunków decyzji o pozwoleniu na budowę, dokonanych podczas wykonywania robót, do zawiadomienia, o którym mowa w ust. 1, inwestor dołącza kopie rysunków wchodzących w skład zatwierdzonego projektu zagospodarowania działki lub terenu lub projektu architektoniczno-budowlanego, z naniesionymi zmianami, a w razie potrzeby – uzupełniający opis tych zmian. W takim przypadku oświadczenie, o którym mowa w ust. 1 pkt 2 lit. a, powinno być potwierdzone przez projektanta i inspektora nadzoru inwestorskiego, jeżeli został ustanowiony.
3. Inwestor jest obowiązany dołączyć do wniosku, o którym mowa w ust. 1, albo do zawiadomienia w przypadku, o którym mowa w art. 56 ust. 1a, oświadczenia o braku sprzeciwu lub uwag ze strony organów wymienionych w art. 56.
- 3a. Zawiadomienia o zakończeniu budowy dokonuje się oraz wnioski o pozwolenie na użytkowanie składa się w:
- 1) postaci papierowej albo
 - 2) formie dokumentu elektronicznego za pośrednictwem adresu elektronicznego, o którym mowa w ust. 3c.
- 3b. Minister właściwy do spraw budownictwa, planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa określi, w drodze rozporządzenia, wzór formularza zawiadomienia o zakończeniu budowy oraz wniosku o pozwolenie na użytkowanie, w tym w formie dokumentu elektronicznego w rozumieniu ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących

zadania publiczne, mając na względzie konieczność zapewnienia przejrzystości danych zamieszczanych przy ich wypełnianiu⁴⁷.

3c. Formularz zawiadomienia oraz formularz wniosku, o których mowa w ust. 3a, w formie dokumentu elektronicznego Główny Inspektor Nadzoru Budowlanego udostępnia pod adresem elektronicznym określonym w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej obsługującego go urzędu.

4. Inwestor jest obowiązany uzupełnić dokumenty wymienione w ust. 1–3, jeżeli, w wyniku ich sprawdzenia przez organ nadzoru budowlanego, okaże się, że są one niekompletne lub posiadają braki i nieścisłości.

[...]

6. Wniosek o udzielenie pozwolenia na użytkowanie stanowi wezwanie organu nadzoru budowlanego do przeprowadzenia obowiązkowej kontroli, o której mowa w art. 59a.

[...]

8. Po zakończeniu postępowania w sprawie zawiadomienia o zakończeniu budowy obiektu budowlanego albo udzieleniu pozwolenia na użytkowanie, organ nadzoru budowlanego zwraca bezzwłocznie inwestorowi dokumenty, o których mowa w ust. 1 pkt 1, 4 i 5.

[...]

Art. 59.

1. Organ nadzoru budowlanego wydaje decyzję w sprawie pozwolenia na użytkowanie obiektu budowlanego po przeprowadzeniu obowiązkowej kontroli, o której mowa w art. 59a.

2. Organ nadzoru budowlanego może w pozwoleniu na użytkowanie obiektu budowlanego określić warunki użytkowania tego obiektu albo uzależnić jego użytkowanie od wykonania, w oznaczonym terminie, określonych robót budowlanych.

3. Jeżeli organ nadzoru budowlanego stwierdzi, że obiekt budowlany spełnia warunki, określone w ust. 1, pomimo niewykonania części robót wykończeniowych lub innych robót budowlanych związanych z obiektem, w wydanym pozwoleniu na użytkowanie może określić termin wykonania tych robót.

4. Przepisu ust. 3 nie stosuje się do instalacji i urządzeń służących ochronie środowiska.

4a. Inwestor jest obowiązany zawiadomić organ nadzoru budowlanego o zakończeniu robót budowlanych prowadzonych, po przystąpieniu do użytkowania obiektu budowlanego, na podstawie pozwolenia na użytkowanie.

5. Organ nadzoru budowlanego, z zastrzeżeniem ust. 2 i 3, odmawia wydania pozwolenia na użytkowanie obiektu budowlanego w przypadku niespełnienia wymagań określonych w ust. 1 i w art. 57 ust. 1–4. Przepisy art. 51 stosuje się odpowiednio.

6. Decyzję o pozwoleniu na użytkowanie obiektu budowlanego organ nadzoru budowlanego przesyła niezwłocznie organowi, który wydał decyzję o warunkach

⁴⁷ Zob. Rozporządzenie Ministra Rozwoju, Pracy i Technologii z dnia 2 kwietnia 2021 r. w sprawie określenia wzoru formularza zawiadomienia o zakończeniu budowy oraz wniosku o pozwolenie na użytkowanie (Dz. U. z 2021 r. poz. 913).

zabudowy i zagospodarowania terenu lub pozwolenia, o których mowa w art. 23 ust. 1 i art. 26 ust. 1, oraz decyzji, o której mowa w art. 27 ust. 1 ustawy z dnia 21 marca 1991 r. o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej.

6a. W przypadku inwestycji KZN organ nadzoru budowlanego przesyła niezwłocznie Prezesowi Krajowego Zasobu Nieruchomości decyzję o pozwoleniu na użytkowanie obiektu budowlanego albo decyzję o odmowie wydania pozwolenia na użytkowanie obiektu budowlanego.

7. Stroną w postępowaniu w sprawie pozwolenia na użytkowanie jest wyłącznie inwestor, a w przypadku inwestycji KZN – inwestor i Prezes Krajowego Zasobu Nieruchomości.

Art. 59a

1. Organ nadzoru budowlanego przeprowadza, na wezwanie inwestora, obowiązkową kontrolę budowy w zakresie jej zgodności z ustaleniami i warunkami określonymi w decyzji o pozwoleniu na budowę oraz z projektem budowlanym.

2. Kontrola, o której mowa w ust. 1, obejmuje sprawdzenie:

- 1) zgodności obiektu budowlanego z projektem zagospodarowania działki lub terenu;
- 2) zgodności obiektu budowlanego z projektem architektoniczno-budowlanym i technicznym, w zakresie:
 - a) charakterystycznych parametrów technicznych w zakresie powierzchni zabudowy, wysokości, długości, szerokości i liczby kondygnacji,
 - b) wykonania widocznych elementów nośnych układu konstrukcyjnego obiektu budowlanego,
 - c) geometrii dachu (kąt nachylenia, wysokość kalenicy i układ połączeń dachowych),
 - d) wykonania urządzeń budowlanych,
 - e) wykonania instalacji zapewniających użytkowanie obiektu budowlanego zgodnie z przeznaczeniem,
 - f) zapewnienia warunków niezbędnych do korzystania z tego obiektu przez osoby niepełnosprawne, o których mowa w art. 1 Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzonej w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r., w tym osoby starsze – w stosunku do obiektu użyteczności publicznej i budynku mieszkalnego wielorodzinnego;
- 2a) spełnienia warunków wskazanych w art. 55 ust. 1b, jeżeli przystąpienie do użytkowania obiektu budowlanego ma nastąpić przed wykonaniem wszystkich robót budowlanych;
- 3) wyrobów budowlanych szczególnie istotnych dla bezpieczeństwa konstrukcji i bezpieczeństwa pożarowego;
- 4) w przypadku nałożenia w pozwoleniu na budowę obowiązku rozbiórki istniejących obiektów budowlanych nieprzewidzianych do dalszego użytkowania lub tymczasowych obiektów budowlanych – wykonania tego obowiązku, jeżeli upłynął termin rozbiórki określony w pozwoleniu;
- 5) uporządkowania terenu budowy.

[...]

Rozdział 6. Utrzymanie obiektów budowlanych

Art. 61.

Właściciel lub zarządca obiektu budowlanego jest obowiązany:

- 1) utrzymywać i użytkować obiekt zgodnie z zasadami, o których mowa w art. 5 ust. 2;
- 2) zapewnić, dochowując należytej staranności, bezpieczne użytkowanie obiektu w razie wystąpienia czynników zewnętrznych oddziaływujących na obiekt, związanych z działaniem człowieka lub sił natury, takich jak: wyładowania atmosferyczne, wstrząsy sejsmiczne, silne wiatry, intensywne opady atmosferyczne, osuwiska ziemi, zjawiska lodowe na rzekach i morzu oraz jeziorach i zbiornikach wodnych, pożary lub powódzie, w wyniku których następuje uszkodzenie obiektu budowlanego lub bezpośrednie zagrożenie takim uszkodzeniem, mogące spowodować zagrożenie życia lub zdrowia ludzi, bezpieczeństwa mienia lub środowiska.

Art. 62.

1. Obiekty budowlane powinny być w czasie ich użytkowania poddawane przez właściciela lub zarządcę kontroli:

- 1) okresowej, co najmniej raz w roku, polegającej na sprawdzeniu stanu technicznego:
 - a) elementów budynku, budowli i instalacji narażonych na szkodliwe wpływy atmosferyczne i niszczące działania czynników występujących podczas użytkowania obiektu,
 - b) instalacji i urządzeń służących ochronie środowiska,
 - c) instalacji gazowych oraz przewodów kominowych (dymowych, spalinowych i wentylacyjnych);
- 2) okresowej, co najmniej raz na 5 lat, polegającej na sprawdzeniu stanu technicznego i przydatności do użytkowania obiektu budowlanego, estetyki obiektu budowlanego oraz jego otoczenia; kontrolą tą powinno być objęte również badanie instalacji elektrycznej i piorunochronnej w zakresie stanu sprawności połączeń, osprzętu, zabezpieczeń i środków ochrony od porażeń, oporności izolacji przewodów oraz uziemień instalacji i aparatów;
- 3) okresowej w zakresie, o którym mowa w pkt 1, co najmniej dwa razy w roku, w terminach do 31 maja oraz do 30 listopada, w przypadku budynków o powierzchni zabudowy przekraczającej 2000 m² oraz innych obiektów budowlanych o powierzchni dachu przekraczającej 1000 m²; osoba dokonująca kontroli jest obowiązana bezzwłocznie pisemnie zawiadomić organ nadzoru budowlanego o przeprowadzonej kontroli;
- 4) bezpiecznego użytkowania obiektu każdorazowo w przypadku wystąpienia okoliczności, o których mowa w art. 61 pkt 2;
- 4a) w przypadku zgłoszenia przez osoby zamieszkujące lokal mieszkalny znajdujący się w obiekcie budowlanym o dokonaniu nieuzasadnionych względami technicznymi lub użytkowymi ingerencji lub naruszeń, powodujących, że nie są spełnione warunki określone w art. 5 ust. 2.

[...]

1a. W trakcie kontroli, o której mowa w ust. 1, należy dokonać sprawdzenia wykonania zaleceń z poprzedniej kontroli.

[...]

2. Obowiązek kontroli, o której mowa w ust. 1 pkt 1 lit. a, nie obejmuje właścicieli i zarządców:

1) budynków mieszkalnych jednorodzinnych;

2) obiektów budowlanych:

a) budownictwa zagrodowego i letniskowego,

b) wymienionych w art. 29 ust. 1 i 2, z wyłączeniem sieci gazowych.

2a. Kontrolę, o której mowa w ust. 1 pkt 4a, właściciel lub zarządca jest zobowiązany przeprowadzić w terminie 3 dni od otrzymania zgłoszenia.

3. Organ nadzoru budowlanego – w razie stwierdzenia nieodpowiedniego stanu technicznego obiektu budowlanego lub jego części, mogącego spowodować zagrożenie: życia lub zdrowia ludzi, bezpieczeństwa mienia bądź środowiska – nakazuje przeprowadzenie kontroli, o której mowa w ust. 1, a także może żądać przedstawienia ekspertyzy stanu technicznego obiektu lub jego części.

4. Kontrole, o których mowa w ust. 1, z zastrzeżeniem ust. 5–6a, przeprowadzają osoby posiadające uprawnienia budowlane w odpowiedniej specjalności.

5. Kontrole stanu technicznego instalacji elektrycznych, piorunochronnych i gazowych, o których mowa w ust. 1 pkt 1 lit. c i pkt 2, mogą przeprowadzać osoby posiadające kwalifikacje wymagane przy wykonywaniu dozoru nad eksploatacją urządzeń, instalacji oraz sieci energetycznych i gazowych.

6. Kontrolę stanu technicznego przewodów kominowych, o której mowa w ust. 1 pkt 1 lit. c, powinny przeprowadzać:

1) osoby posiadające kwalifikacje mistrza w rzemiośle kominiańskim – w odniesieniu do przewodów dymowych oraz grawitacyjnych przewodów spalinowych i wentylacyjnych;

2) osoby posiadające uprawnienia budowlane odpowiedniej specjalności – w odniesieniu do przewodów kominowych, o których mowa w pkt 1, oraz do kominów przemysłowych, kominów wolno stojących oraz kominów lub przewodów kominowych, w których ciąg kominowy jest wymuszony pracą urządzeń mechanicznych.

6a. Kontrolę stanu technicznego i stanu bezpieczeństwa budowli piętrzących mogą przeprowadzać także upoważnieni pracownicy państwowej służby do spraw bezpieczeństwa budowli piętrzących.

7. Szczegółowy zakres kontroli niektórych budowli oraz obowiązek przeprowadzania ich części, niż zostało to ustalone w ust. 1, może być określony w rozporządzeniu, o którym mowa w art. 7 ust. 3 pkt 2⁴⁸.

⁴⁸ Zob. Rozporządzenie Ministra Gospodarki Morskiej z dnia 23 października 2006 r. w sprawie warunków technicznych użytkowania oraz szczegółowego zakresu kontroli morskich budowli hydrotechnicznych (Dz. U. z 2006 r. Nr 206, poz. 1516). Art. 7 ust. 3 pkt 2 ustawy Prawo budowlane określa, iż wskazani ministrowie mogą określić rozporządzeniami warunki dla obiektów mieszkalnych i obiektów budowlanych.

Art. 62a.

1. Z kontroli, o których mowa w art. 62 ust. 1, osoba przeprowadzająca kontrolę sporządza protokół.

2. Protokół, o którym mowa w ust. 1, zawiera co najmniej:

- 1) datę przeprowadzenia kontroli;
- 2) imię i nazwisko, a także numer uprawnień budowlanych wraz ze specjalnością, w której zostały wydane, osoby przeprowadzającej kontrolę oraz jej podpis;
- 3) imię i nazwisko albo nazwę właściciela lub zarządcy użytkowanego obiektu budowlanego;
- 4) określenie kontrolowanego obiektu budowlanego umożliwiające jego identyfikację;
- 5) zakres kontroli;
- 6) ustalenia dokonane w zakresie kontroli, w tym wskazanie nieprawidłowości, jeżeli zostały stwierdzone;
- 7) zalecenia, jeżeli zostały stwierdzone nieprawidłowości;
- 8) metody i środki użytkowania elementów obiektów budowlanych narażonych na szkodliwe działanie wpływów atmosferycznych i niszczące działanie innych czynników, w przypadku kontroli tych elementów;
- 9) zakres niewykonanych zaleceń określonych w protokołach z poprzednich kontroli.

3. W zaleceniach wskazuje się:

- 1) czynności mające na celu usunięcie stwierdzonych nieprawidłowości;
- 2) termin wykonania czynności, o których mowa w pkt 1.

4. Do protokołu, o którym mowa w ust. 1, dołącza się kopie zaświadczeń, o których mowa w art. 12 ust. 7, oraz kopie decyzji o nadaniu uprawnień budowlanych w odpowiedniej specjalności lub innych uprawnień lub kwalifikacji, o których mowa w art. 62 ust. 5.

Art. 63.

1. Właściciel lub zarządca obiektu budowlanego jest obowiązany przechowywać przez okres istnienia obiektu dokumenty, o których mowa w art. 60, oraz opracowania projektowe i dokumenty techniczne robót budowlanych wykonywanych w obiekcie w toku jego użytkowania.

[...]

Art. 64.

1. Właściciel lub zarządca jest obowiązany prowadzić dla każdego budynku oraz obiektu budowlanego niebędącego budynkiem, którego projekt jest objęty obowiązkiem sprawdzenia, o którym mowa w art. 20 ust. 2, książkę obiektu budowlanego, stanowiącą dokument przeznaczony do zapisów dotyczących przeprowadzanych badań i kontroli stanu technicznego, remontów i przebudowy, w okresie użytkowania obiektu budowlanego.

2. Obowiązek prowadzenia książki obiektu budowlanego, o którym mowa w ust. 1, nie obejmuje właścicieli i zarządców:

- 1) budynków mieszkalnych jednorodzinnych;

- 2) obiektów budowlanych:
 - a) budownictwa zagrodowego i letniskowego,
 - b) wymienionych w art. 29 ust. 1 i 2, z wyłączeniem sieci gazowych;
 - 3) dróg lub obiektów mostowych, jeżeli prowadzą książkę drogi lub książkę obiektu mostowego na podstawie przepisów o drogach publicznych.
3. Protokoły z kontroli obiektu budowlanego, w tym protokoły z kontroli systemu ogrzewania i systemu klimatyzacji, o których mowa w art. 29 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 2014 r. o charakterystyce energetycznej budynków (Dz. U. z 2020 r. poz. 213 i 471), oceny i ekspertyzy dotyczące jego stanu technicznego, świadectwo charakterystyki energetycznej oraz dokumenty, o których mowa w art. 60, są dołączone do książki obiektu budowlanego.
4. Minister właściwy do spraw budownictwa, planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa określi, w drodze rozporządzenia, wzór książki obiektu budowlanego i sposób jej prowadzenia⁴⁹.

Art. 65.

Właściciel lub zarządca obiektu budowlanego jest obowiązany udostępniać dokumenty, o których mowa w art. 64 ust. 3, przedstawicielom organu nadzoru budowlanego oraz innym jednostek organizacyjnych i organów upoważnionych do kontroli utrzymania obiektów budowlanych we właściwym stanie technicznym oraz do kontroli przestrzegania przepisów obowiązujących w budownictwie.

Art. 66.

1. W przypadku stwierdzenia, że obiekt budowlany:

- 1) może zagrażać życiu lub zdrowiu ludzi, bezpieczeństwu mienia bądź środowiska albo
- 2) jest użytkowany w sposób zagrażający życiu lub zdrowiu ludzi, bezpieczeństwu mienia lub środowisku, albo
- 3) jest w nieodpowiednim stanie technicznym, albo
- 4) powoduje swym wyglądem oszpeccenie otoczenia

– organ nadzoru budowlanego nakazuje, w drodze decyzji, usunięcie stwierdzonych nieprawidłowości, określając termin wykonania tego obowiązku.

1a. W przypadku stwierdzenia nieuzasadnionych względami technicznymi lub użytkowymi ingerencji lub naruszenia wymagań dotyczących obiektu budowlanego, których charakter uniemożliwia lub znacznie utrudnia użytkowanie go do celów mieszkalnych, organ nadzoru budowlanego nakazuje, w drodze decyzji, usunięcie skutków ingerencji lub naruszeń lub przywrócenie stanu poprzedniego. Decyzja podlega natychmiastowemu wykonaniu i może być ogłoszona ustnie.

2. W decyzji, o której mowa w ust. 1 pkt 1–3, organ nadzoru budowlanego może zakazać użytkowania obiektu budowlanego lub jego części do czasu usunięcia stwierdzonych nieprawidłowości. Decyzja o zakazie użytkowania obiektu, jeżeli występują okoliczności, o których mowa w ust. 1 pkt 1 i 2, podlega natychmiastowemu wykonaniu i może być ogłoszona ustnie.

⁴⁹ Zob. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 3 lipca 2003 r. w sprawie książki obiektu budowlanego (Dz. U. z 2003 r. Nr 120, poz. 1134).

Art. 67.

1. Jeżeli nieużytkowany lub niewykończony obiekt budowlany nie nadaje się do remontu, odbudowy lub wykończenia, organ nadzoru budowlanego wydaje decyzję nakazującą właścicielowi lub zarządcy rozbiórkę tego obiektu i uporządkowanie terenu oraz określającą terminy przystąpienia do tych robót i ich zakończenia.

1a. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do całości elektrowni wiatrowej w rozumieniu ustawy z dnia 20 maja 2016 r. o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych (Dz. U. z 2020 r. poz. 981), z zastrzeżeniem, że obowiązującym do rozbiórki i przywrócenia użytkowanego terenu do stanu pierwotnego jest podmiot, który w przypadku:

- 1) nieuzyskania pozwolenia na użytkowanie – uzyskał pozwolenie na budowę dla danej elektrowni wiatrowej;
- 2) instalacji, dla których uzyskano pozwolenie na użytkowanie – jako ostatni prowadził eksploatację danej elektrowni wiatrowej.

2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się do obiektów budowlanych wpisanych do rejestru zabytków.

3. W stosunku do obiektów budowlanych niewpisanych do rejestru zabytków, a objętych ochroną konserwatorską na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, decyzję, o której mowa w ust. 1, organ nadzoru budowlanego wydaje po uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

4. Wojewódzki konserwator zabytków jest obowiązany zająć stanowisko w terminie 30 dni. Niezajęcie stanowiska w tym terminie uznaje się za uzgodnienie. [...]

Art. 71.

1. Przez zmianę sposobu użytkowania obiektu budowlanego lub jego części rozumie się w szczególności:

- 1) (uchylony);
- 2) podjęcie bądź zaniechanie w obiekcie budowlanym lub jego części działalności zmieniającej warunki: bezpieczeństwa pożarowego, powodziowego, pracy, zdrowotne, higieniczno-sanitarne, ochrony środowiska bądź wielkość lub układ obciążeń;
- 3) podjęcie w obiekcie budowlanym lub jego części działalności zaliczanej do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.

2. Zmiana sposobu użytkowania obiektu budowlanego lub jego części wymaga zgłoszenia organowi administracji architektoniczno-budowlanej. W zgłoszeniu należy określić dotychczasowy i zamierzony sposób użytkowania obiektu budowlanego lub jego części. Do zgłoszenia należy dołączyć:

- 1) opis i rysunek określający usytuowanie obiektu budowlanego w stosunku do granic nieruchomości i innych obiektów budowlanych istniejących lub budowanych na tej i sąsiednich nieruchomościach, z oznaczeniem części obiektu budowlanego, w której zamierza się dokonać zmiany sposobu użytkowania;

- 2) zwięzły opis techniczny, określający rodzaj i charakterystykę obiektu budowlanego oraz jego konstrukcję, wraz z danymi techniczno-użytkowymi, w tym wielkościami i rozkładem obciążeń, a w razie potrzeby, również danymi technologicznymi;
- 3) oświadczenie, o którym mowa w art. 32 ust. 4 pkt 2;
- 4) zaświadczenie lub kopię zaświadczenia wójta, burmistrza albo prezydenta miasta o zgodności zamierzonego sposobu użytkowania obiektu budowlanego z ustaleniami obowiązującego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego albo decyzję o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu lub kopię tej decyzji, w przypadku braku obowiązującego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego;
- 5) w przypadku zmiany sposobu użytkowania, o której mowa w ust. 1 pkt 2 – ekspertyzę techniczną wykonaną przez osobę posiadającą uprawnienia budowlane bez ograniczeń w odpowiedniej specjalności, lub kopię takiej ekspertyzy;
- 6) w zależności od potrzeb – pozwolenia, uzgodnienia i opinie, których obowiązek dołączenia wynika z przepisów odrębnych ustaw, w szczególności decyzję o środowiskowych uwarunkowaniach, zgodnie z art. 72 ust. 3 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, lub kopie tych pozwoleń, uzgodnień i opinii.
- 2a. W przypadku zmiany sposobu użytkowania obiektu budowlanego lub jego części, polegającej na podjęciu lub zaniechaniu w obiekcie budowlanym lub jego części działalności zmieniającej warunki bezpieczeństwa pożarowego – do zgłoszenia, o którym mowa w ust. 2, należy dołączyć ekspertyzę rzeczoznawcy do spraw zabezpieczeń przeciwpożarowych.
- 2b. Zgłoszenia zmiany sposobu użytkowania obiektu budowlanego lub jego części dokonuje się w:
- 1) postaci papierowej albo
 - 2) formie dokumentu elektronicznego za pośrednictwem adresu elektronicznego, o którym mowa w ust. 2d.
- 2c. Minister właściwy do spraw budownictwa, planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa określi, w drodze rozporządzenia, wzór formularza zgłoszenia zmiany sposobu użytkowania obiektu budowlanego lub jego części, w tym w formie dokumentu elektronicznego w rozumieniu ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne, mając na względzie konieczność zapewnienia przejrzystości danych zamieszczanych przy jego wypełnianiu⁵⁰.
- 2d. Formularz zgłoszenia, o którym mowa w ust. 2b, w formie dokumentu elektronicznego Główny Inspektor Nadzoru Budowlanego udostępnia pod adresem elektronicznym określonym w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej obsługującego go urzędu.

⁵⁰ Zob. Rozporządzenie Ministra Rozwoju, Pracy i Technologii z dnia 12 lutego 2021 r. w sprawie określenia wzoru formularza zgłoszenia zmiany sposobu użytkowania obiektu budowlanego lub jego części (Dz. U. z 2021 r. poz. 298).

3. W razie konieczności uzupełnienia zgłoszenia organ administracji architektoniczno-budowlanej nakłada na zgłaszającego, w drodze postanowienia, obowiązek uzupełnienia, w określonym terminie, brakujących dokumentów, a w przypadku ich nieuzupełnienia, wnosi sprzeciw w drodze decyzji.

4. Zgłoszenia, o którym mowa w ust. 2, należy dokonać przed dokonaniem zmiany sposobu użytkowania obiektu budowlanego lub jego części. Zmiana sposobu użytkowania może nastąpić, jeżeli w terminie 30 dni, od dnia doręczenia zgłoszenia, organ administracji architektoniczno-budowlanej, nie wniesie sprzeciwu w drodze decyzji i nie później niż po upływie 2 lat od doręczenia zgłoszenia. [...]

4b. Do sprzeciwu, o którym mowa w ust. 4, przepis art. 30 ust. 6a stosuje się.

4c. Organ administracji architektoniczno-budowlanej może z urzędu przed upływem terminu, o którym mowa w ust. 4, wydać zaświadczenie o braku podstaw do wniesienia sprzeciwu. Wydanie zaświadczenia wyłącza możliwość wniesienia sprzeciwu, o którym mowa w ust. 4, oraz uprawnia inwestora do zmiany sposobu użytkowania obiektu budowlanego lub jego części.

5. Organ administracji architektoniczno-budowlanej wnosi sprzeciw, jeżeli zamierzona zmiana sposobu użytkowania obiektu budowlanego lub jego części:

- 1) wymaga wykonania robót budowlanych, objętych obowiązkiem uzyskania pozwolenia na budowę;
- 2) narusza ustalenia obowiązującego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego i innych aktów prawa miejscowego albo decyzji o warunkach budowy i zagospodarowania terenu, w przypadku braku obowiązującego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego;
- 3) może spowodować niedopuszczalne:
 - a) zagrożenia bezpieczeństwa ludzi lub mienia,
 - b) pogorszenie stanu środowiska lub stanu zachowania zabytków,
 - c) pogorszenie warunków zdrowotno-sanitarnych,
 - d) wprowadzenie, utrwalenie bądź zwiększenie ograniczeń lub uciążliwości dla terenów sąsiednich.

6. Jeżeli zamierzona zmiana sposobu użytkowania obiektu budowlanego lub jego części wymaga wykonania robót budowlanych:

- 1) objętych obowiązkiem uzyskania pozwolenia na budowę – rozstrzygnięcie w sprawie zmiany sposobu użytkowania następuje w decyzji o pozwoleniu na budowę;
- 2) objętych obowiązkiem zgłoszenia – do zgłoszenia, o którym mowa w ust. 2, stosuje się odpowiednio przepisy art. 30 ust. 2–3.

7. Dokonanie zgłoszenia, o którym mowa w ust. 2, po zmianie sposobu użytkowania obiektu budowlanego lub jego części nie wywołuje skutków prawnych.

8. (uchylony).

9. Przepisów ust. 2–7 nie stosuje się do obiektów budowlanych zlokalizowanych na terenach zamkniętych ustalonych decyzją Ministra Obrony Narodowej.

Art. 71a.

1. W razie zmiany sposobu użytkowania obiektu budowlanego lub jego części bez wymaganego zgłoszenia, organ nadzoru budowlanego, w drodze postanowienia:

- 1) wstrzymuje użytkowanie obiektu budowlanego lub jego części;
 - 2) nakłada obowiązek przedstawienia w wyznaczonym terminie dokumentów, o których mowa w art. 71 ust. 2.
2. Po upływie terminu lub na wniosek zobowiązanego, organ nadzoru budowlanego sprawdza wykonanie obowiązku, o którym mowa w ust. 1 pkt 2, i – w przypadku stwierdzenia jego wykonania – w drodze postanowienia ustala wysokość opłaty legalizacyjnej. Na postanowienie przysługuje zażalenie.
3. Do opłaty legalizacyjnej stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące kar, o których mowa w art. 59f ust. 1⁵¹, z tym że stawka opłaty podlega dziesięciokrotnemu podwyższeniu.
4. W przypadku niewykonania w terminie obowiązku, o którym mowa w ust. 1, albo dalszego użytkowania obiektu budowlanego lub jego części, pomimo jego wstrzymania, albo zmiany sposobu użytkowania obiektu budowlanego lub jego części, pomimo wniesienia sprzeciwu, o którym mowa w art. 71 ust. 3–5, organ nadzoru budowlanego, w drodze decyzji, nakazuje przywrócenie poprzedniego sposobu użytkowania obiektu budowlanego lub jego części.

Art. 72.

1. Minister właściwy do spraw budownictwa, planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa określi, w drodze rozporządzenia, warunki i tryb postępowania w sprawach rozbiórek, o których mowa w art. 67⁵².
2. Minister właściwy do spraw budownictwa, planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa określi, w drodze rozporządzenia, sposób i warunki przeprowadzania oraz tryb postępowania w sprawach rozbiórek obiektów budowlanych, wykonywanych metodą wybuchową⁵³.
3. W rozporządzeniu, o którym mowa w ust. 1, należy określić czynności organu nadzoru budowlanego prowadzącego postępowanie w sprawie rozbiórki oraz obowiązki nakładane na właściciela lub zarządcę obiektu budowlanego oraz warunki ich wykonania, mając na uwadze, że obowiązki te powinny być technicznie uzasadnione i nie powodować nadmiernego obciążenia właściciela lub zarządcy.

Art. 72a.

Postępowania w sprawie wydania decyzji, o których mowa w art. 62 ust. 3, art. 66 ust. 1, art. 67 ust. 1, art. 68⁵⁴ oraz art. 71a ust. 4, wszczynają się z urzędu.

⁵¹ Kara stanowi iloczyn stawki opłaty (s), współczynnika kategorii obiektu budowlanego (k) i współczynnika wielkości obiektu budowlanego (w).

⁵² Zob. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 30 sierpnia 2004 r. w sprawie warunków i trybu postępowania w sprawach rozbiórek nieużytkowanych lub niewykończonych obiektów budowlanych (Dz. U. z 2004 r. Nr 198, poz. 2043).

⁵³ Zob. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 3 lipca 2003 r. w sprawie rozbiórek obiektów budowlanych wykonywanych metodą wybuchową (Dz. U. z 2003 r. Nr 120, poz. 1135).

⁵⁴ Nie ujęte w treści artykułu regulują kompetencje i postępowanie organu nadzoru budowlanego w sytuacji stwierdzenia nieodpowiedniego stanu technicznego obiektu budowlanego lub jego części (art. 62 ust. 3 oraz art. 66 ust. 1, art. 68) oraz stanu kwalifikującego obiekt do rozbiórki (art. 67 ust. 1).

Rozdział 7. Katastrofa budowlana

Art. 73.

1. Katastrofą budowlaną jest niezamierzone, gwałtowne zniszczenie obiektu budowlanego lub jego części, a także konstrukcyjnych elementów rusztowań, elementów urządzeń formujących, ścianek szczelnych i obudowy wykopów.

2. Nie jest katastrofą budowlaną:

- 1) uszkodzenie elementu wbudowanego w obiekt budowlany, nadającego się do naprawy lub wymiany;
- 2) uszkodzenie lub zniszczenie urządzeń budowlanych związanych z budynkami;
- 3) awaria instalacji.

Art. 74.

Postępowanie wyjaśniające w sprawie przyczyn katastrofy budowlanej prowadzi właściwy organ nadzoru budowlanego.

Art. 75.

1. W razie katastrofy budowlanej w budowanym, rozbieranym lub użytkowanym obiekcie budowlanym, kierownik budowy (robót), właściciel, zarządca lub użytkownik jest obowiązany:

- 1) zorganizować doraźną pomoc poszkodowanym i przeciwdziałać rozszerzeniu się skutków katastrofy;
- 2) zabezpieczyć miejsce katastrofy przed zmianami uniemożliwiającymi prowadzenie postępowania, o którym mowa w art. 74;
- 3) niezwłocznie zawiadomić o katastrofie:
 - a) organ nadzoru budowlanego,
 - b) właściwego miejscowo prokuratora i Policję,
 - c) inwestora, inspektora nadzoru inwestorskiego i projektanta obiektu budowlanego, jeżeli katastrofa nastąpiła w trakcie budowy,
 - d) inne organy lub jednostki organizacyjne zainteresowane przyczynami lub skutkami katastrofy z mocy szczególnych przepisów.

2. Przepisu ust. 1 pkt 2 nie stosuje się do czynności mających na celu ratowanie życia lub zabezpieczenie przed rozszerzeniem się skutków katastrofy. W tych przypadkach należy szczegółowo opisać stan po katastrofie oraz zmiany w nim wprowadzone, z oznaczeniem miejsc ich wprowadzenia na szkicach i, w miarę możliwości, na fotografiach.

Art. 76.

1. Organ, o którym mowa w art. 74, po otrzymaniu zawiadomienia o katastrofie budowlanej jest obowiązany:

- 1) niezwłocznie powołać komisję w celu ustalenia przyczyn i okoliczności katastrofy oraz zakresu czynności niezbędnych do likwidacji zagrożenia bezpieczeństwa ludzi lub mienia;
- 2) niezwłocznie zawiadomić o katastrofie budowlanej właściwy organ nadzoru budowlanego wyższego stopnia oraz Głównego Inspektora Nadzoru Budowlanego.

2. W skład komisji, o której mowa w ust. 1 pkt 1, wchodzi: przedstawiciel organu nadzoru budowlanego jako przewodniczący, przedstawiciele innych zainteresowanych lub właściwych rzeczowo organów administracji rządowej, przedstawiciele samorządu terytorialnego, a także, w miarę potrzeby, rzeczoznawca budowlany lub inne osoby posiadające wymagane kwalifikacje zawodowe.

3. Do udziału w czynnościach komisji mogą być wezwani:

- 1) inwestor, właściciel lub zarządca oraz użytkownik obiektu budowlanego;
- 2) projektant, przedstawiciel wykonawcy i producenta lub importera wyrobów budowlanych;
- 3) osoby odpowiedzialne za nadzór nad wykonywanymi robotami budowlanymi.

4. Organ, o którym mowa w art. 74, może nakazać właścicielowi lub zarządcy, w drodze decyzji, zabezpieczenie miejsca katastrofy oraz obiektu budowlanego, który uległ katastrofie, uporządkowanie terenu lub wykonanie innych niezbędnych czynności i robót budowlanych. Decyzja podlega natychmiastowemu wykonaniu i może być ogłoszona ustnie. W razie niewykonania lub nadmiernej zwłoki w wykonaniu decyzji przez właściciela lub zarządcę obiektu budowlanego, organ zapewni jej wykonanie na koszt i ryzyko zobowiązanego.

Art. 76a.

W przypadku, kiedy okoliczności wskazują na duże prawdopodobieństwo wspólnej przyczyny katastrofy budowlanej obejmującej kilka obiektów budowlanych, organ nadzoru budowlanego może prowadzić jedno postępowanie wyjaśniające dla wszystkich obiektów uszkodzonych w wyniku katastrofy.

Art. 77.

Organy, o których mowa w art. 76 ust. 1 pkt 2, mogą przejąć prowadzenie postępowania wyjaśniającego przyczyny i okoliczności powstania katastrofy budowlanej.

Art. 78.

1. Po zakończeniu prac komisji organ nadzoru budowlanego niezwłocznie wydaje decyzję określającą zakres i termin wykonania niezbędnych robót w celu uporządkowania terenu katastrofy i zabezpieczenia obiektu budowlanego do czasu wykonania robót doprowadzających obiekt do stanu właściwego.

2. Organ, o którym mowa w ust. 1, może zlecić na koszt inwestora, właściciela lub zarządcy obiektu budowlanego sporządzenie ekspertyzy, jeżeli jest to niezbędne do wydania decyzji lub do ustalenia przyczyn katastrofy.

Art. 79.

Inwestor, właściciel lub zarządca obiektu budowlanego po zakończeniu postępowania, o którym mowa w art. 78, jest obowiązany podjąć niezwłocznie działania niezbędne do usunięcia skutków katastrofy budowlanej.

[...]

Rozdział 9. Przepisy karne

[...]

Art. 91.

1. Kto:

- 1) udaremnia określone ustawą czynności organów administracji architektoniczno-budowlanej lub nadzoru budowlanego,
- 2) wykonuje samodzielną funkcję techniczną w budownictwie, nie posiadając odpowiednich uprawnień budowlanych lub prawa wykonywania samodzielnej funkcji technicznej w budownictwie,

podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

[...]

Art. 91a.

Kto nie spełnia, określonego w art. 61, obowiązku utrzymania obiektu budowlanego w należytym stanie technicznym, *użytkuje obiekt w sposób niezgodny z przepisami*⁵⁵ lub nie zapewnia bezpieczeństwa użytkowania obiektu budowlanego, podlega grzywnie nie mniejszej niż 100 stawek dziennych, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

Art. 92.

1. Kto:

- 1) w razie katastrofy budowlanej nie dopełnia obowiązków określonych w art. 75 lub art. 79,
- 2) nie spełnia, określonego w art. 70 ust. 1, obowiązku usunięcia stwierdzonych uszkodzeń lub uzupełnienia braków, mogących spowodować niebezpieczeństwo dla ludzi lub mienia bądź zagrożenie środowiska,
- 3) utrudnia, określone ustawą, czynności organów administracji architektoniczno-budowlanej lub nadzoru budowlanego,

podlega karze aresztu albo karze ograniczenia wolności, albo karze grzywny.

2. Tej samej karze podlega kto, pomimo zastosowania środków egzekucji administracyjnej:

- 1) nie stosuje się do wydanych, na podstawie ustawy, decyzji organów administracji architektoniczno-budowlanej lub nadzoru budowlanego.

Art. 93.

Kto:

- 1) przy projektowaniu lub wykonywaniu robót budowlanych w sposób rażąco nie przestrzega przepisów art. 5 ust. 1–2b,
- 1a) przy wykonywaniu robót budowlanych stosuje wyroby, naruszając przepis art. 10,

[...]

⁵⁵ Trybunał Konstytucyjny wyrokiem z dnia 9 lutego 2021 r., sygn. akt P 15/17, uznał art. 91a w zakresie obejmującym zwrot „użytkuje obiekt w sposób niezgodny z przepisami” za niezgodny z art. 2 i art. 42 ust. 1 Konstytucji RP (Dz. U. z 2021 r. poz. 282).

3) dokonuje rozbiórki obiektu budowlanego lub jego części, naruszając przepisy art. 30b ust. 1 lub art. 31 ust. 1,

4) przystępuje do budowy lub prowadzi roboty budowlane bez dopełnienia wymagań określonych w art. 41 ust. 4, art. 42, art. 44, art. 45 i art. 45a,

5) dostarcza lub umożliwia dostarczenie energii, wody, ciepła lub gazu, naruszając przepis art. 41 ust. 5,

6) wykonuje roboty budowlane w sposób odbiegający od ustaleń i warunków określonych w przepisach, pozwoleniu na budowę lub rozbiórkę bądź w zgłoszeniu budowy lub rozbiórki, bądź istotnie odbiegający od zatwierdzonego projektu,

[...]

8) nie spełnia obowiązku, o którym mowa w art. 62 ust. 1 pkt 1–4a,

9) nie spełnia, określonych w art. 63 ust. 1 lub art. 64 ust. 1 i 3, obowiązków przechowywania dokumentów, związanych z obiektem budowlanym lub prowadzenia książki obiektu budowlanego,

9a) nie spełnia obowiązku przesłania protokołu, o którym mowa w art. 70 ust. 2,

9b) zmienia sposób użytkowania obiektu budowlanego lub jego części bez wymaganego zgłoszenia, o którym mowa w art. 71 ust. 2, albo pomimo wniesienia sprzeciwu, o którym mowa w art. 71 ust. 3–5,

10) nie udziela informacji lub nie udostępnia dokumentów, o których mowa w art. 81c ust. 1, żądanych przez organ nadzoru budowlanego, związanych z prowadzeniem robót budowlanych, przekazaniem obiektu budowlanego do użytkowania lub jego utrzymaniem,

[...]

12) nie stosuje się do decyzji, o której mowa w art. 66 ust. 1a, w terminie w niej określonym,

13) w przypadkach określonych w art. 48 ust. 1, art. 50 ust. 1 pkt 1 lub 2 wykonuje roboty budowlane, podlega karze grzywny.

Art. 94.

Orzekanie w sprawach o czyny, określone w art. 92 i art. 93, następuje na podstawie przepisów Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia.

[pominięto przepisy przejściowe i końcowe]

Załącznik

do ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane

Kategorie obiektów budowlanych	Współczynnik kategorii obiektu (k)	Współczynnik wielkości obiektu (w)			
		(kubatura w m ³)			
		≤ 2500	> 2500–5000	> 5000–10 000	> 10 000
Kategoria I – budynki mieszkalne jednorodzinne	2,0	1,0			
Kategoria II – budynki służące gospodarce rolnej, jak: produkcyjne, gospodarcze, inwentarsko-składowe	1,0	1,0			
Kategoria III – inne niewielkie budynki, jak: domy letniskowe, budynki gospodarcze, garaże do dwóch stanowisk włącznie	1,0	1,0			
Kategoria IV – elementy dróg publicznych i kolejowych dróg szynowych, jak: skrzyżowania i węzły, wjazdy, zjazdy, przejazdy, perony, rampy	5,0	1,0			
Kategoria V – obiekty sportu i rekreacji, jak: stadiony, amfiteatry, skocznie i wyciągi narciarskie, koleжки linowe, odkryte baseny, zjeżdźalnie	10,0	1,0			
Kategoria VI – cementarze	8,0	1,0			
Kategoria VII – obiekty służące nawigacji wodnej, jak: dalby, wysepki cumownicze	7,0	1,0			
Kategoria VIII – inne budowle	5,0	1,0			
		Współczynnik wielkości obiektu (w) (kubatura w m ³)			
		≤ 2500	> 2500–5000	> 5000–10 000	> 10 000
Kategoria IX – budynki kultury, nauki i oświaty, jak: teatry, opery, kina, muzea, galerie sztuki, biblioteki, archiwa, domy kultury, budynki szkolne i przedszkolne, żłobki, kluby dziecięce, internaty, bursy i domy studenckie, laboratoria i placówki badawcze, stacje meteorologiczne i hydrologiczne, obserwatoria, budynki ogrodów zoologicznych i botanicznych	4,0	1,0	1,5	2,0	2,5
Kategoria X – budynki kultu religijnego, jak: kościoły, kaplice, klasztory, cerkwie, zbory, synagogi, meczety oraz domy pogrzebowe, krematoria	6,0	1,0	1,5	2,0	2,5
Kategoria XI – budynki służby zdrowia, opieki społecznej i socjalnej, jak: szpitale, sanatoria, hospicja, przychodnie, poradnie, stacje krwiodawstwa, lecznice weterynaryjne, domy pomocy i opieki społecznej, domy dziecka, domy rencisty, schroniska dla bezdomnych oraz hotele robotnicze	4,0	1,0	1,5	2,0	2,5

Kategoria XII – budynki administracji publicznej, budynki Sejmu, Senatu, Kancelarii Prezydenta, ministerstw i urzędów centralnych, terenowej administracji rządowej i samorządowej, sądów i trybunałów, więzień i domów poprawczych, zakładów dla nieletnich, zakładów karnych, aresztów śledczych oraz obiekty budowlane Sił Zbrojnych	5,0	1,0	1,5	2,0	2,5
Kategoria XIII – pozostałe budynki mieszkalne	4,0	1,0	1,5	2,0	2,5
Kategoria XIV – budynki zakwaterowania turystycznego i rekreacyjnego, jak: hotele, motele, pensjonaty, domy wypoczynkowe, schroniska turystyczne	15,0	1,0	1,5	2,0	2,5
Kategoria XV – budynki sportu i rekreacji, jak: hale sportowe i widowiskowe, kryte baseny	9,0	1,0	1,5	2,0	2,5
Kategoria XVI – budynki biurowe i konferencyjne	12,0	1,0	1,5	2,0	2,5
Kategoria XVII – budynki handlu, gastronomii i usług, jak: sklepy, centra handlowe, domy towarowe, hale targowe, restauracje, bary, kasyna, dyskoteki, warsztaty rzemieślnicze, stacje obsługi pojazdów, myjnie samochodowe, garaże powyżej dwóch stanowisk, budynki dworcowe	15,0	1,0	1,5	2,0	2,5
Kategoria XVIII – budynki przemysłowe, jak: budynki produkcyjne, służące energetyce, montownie, wytwornie, rzeźnie oraz obiekty magazynowe, jak: budynki skladowe, chłodnie, hangary, wiaty, a także budynki kolejowe, jak: nastawnie, podstacje trakcyjne, lokomotywownie, wagonownie, strażnice przejazdowe, myjnie taboru kolejowego	10,0	1,0	1,5	2,0	2,5
Kategoria XIX – zbiorniki przemysłowe, jak: silosy, elewatory, bunkry do magazynowania paliw i gazów oraz innych produktów chemicznych	10,0	1,0	1,5	2,0	2,5
		Współczynnik wielkości obiektu (w) (powierzchnia w m²)			
		≤ 1000	> 1000– 5000	> 5000– 10 000	> 10 000
Kategoria XX – stacje paliw	15,0	1,0	1,5	2,0	2,5
Kategoria XXI – obiekty związane z transportem wodnym, jak: porty, przystanie, sztuczne wyspy, baseny, doki, falochrony, nabrzeża, mola, pirsy, pomosty, pochylnie	10,0	1,0	1,5	2,0	2,5
Kategoria XXII – place skladowe, postojowe, skladowiska odpadów, parkingi	8,0	1,0	1,5	2,0	2,5

		Współczynnik wielkości obiektu (w) (powierzchnia w ha)			
		≤ 1	> 1–10	> 10–20	> 20
Kategoria XXIII – obiekty lotniskowe, jak: pasy startowe, drogi kołowania, płyty lotniskowe, place postojowe i manewrowe, ładowiska	10,0	1,0	1,5	2,0	2,5
Kategoria XXIV – obiekty gospodarki wodnej, jak: zbiorniki wodne i nadziemowe, stawy rybne	9,0	1,0	1,5	2,0	2,5
		Współczynnik wielkości obiektu (w) (długość w km)			
		≤ 1	> 1–10	> 10–20	> 20
Kategoria XXV – drogi i kolejowe drogi szynowe	1,0	1,0	1,5	2,0	2,5
Kategoria XXVI – sieci, jak: elektroenergetyczne, telekomunikacyjne, gazowe, ciepłownicze, wodociągowe, kanalizacyjne oraz rurociągi przesyłowe	8,0	1,0	1,5	2,0	2,5
		Współczynnik wielkości obiektu (w) (długość w m)			
		≤ 20	> 20–100	> 100–500	> 500
Kategoria XXVII – budowle hydrotechniczne piętrzące, upustowe i regulacyjne, jak: zapory, progi i stopnie wodne, jazy, bramy przeciwpowodziowe, śluzy wałowe, syfony, wały przeciwpowodziowe, kanały, śluzy żeglowne, opaski i ostrogi brzegowe, rowy melioracyjne	9,0	1,0	1,5	2,0	2,5
Kategoria XXVIII – drogowe i kolejowe obiekty mostowe, jak: mosty, estakady, kładki, przejścia podziemne, wiadukty, przepusty, tunele	5,0	1,0	1,5	2,0	2,5
		Współczynnik wielkości obiektu (w) (wysokość w m)			
		≤ 20	> 20–50	> 50–100	> 100
Kategoria XXIX – wolno stojące kominy i maszty oraz części budowlane elektrowni wiatrowych	10,0	1,0	1,5	2,0	2,5
		Współczynnik wielkości obiektu (w) (wydajność w m ³ /h)			
		≤ 50	> 50–100	> 100–500	> 500
Kategoria XXX – obiekty służące do korzystania z zasobów wodnych, jak: ujęcia wód morskich i śródlądowych, budowle zrzutów wód i ścieków, pompownie, stacje strefowe, stacje uzdatniania wody, oczyszczalnie ścieków	8,0	1,0	1,5	2,0	2,5

26.

Ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. **o muzeach**

[Źródło: t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 902]

Rozdział 1. Przepisy ogólne

Art. 1.

Muzeum jest jednostką organizacyjną nienastawioną na osiągnięcie zysku, której celem jest gromadzenie i trwała ochrona dóbr naturalnego i kulturalnego dziedzictwa ludzkości o charakterze materialnym i niematerialnym, informowanie o wartościach i treściach gromadzonych zbiorów, upowszechnianie podstawowych wartości historii, nauki i kultury polskiej oraz światowej, kształtowanie wrażliwości poznawczej i estetycznej oraz umożliwianie korzystania ze zgromadzonych zbiorów.

Art. 2.

Muzeum realizuje cele określone w art. 1, w szczególności przez:

- 1) gromadzenie zabytków w statutowo określonym zakresie;
 - 2) katalogowanie i naukowe opracowywanie zgromadzonych zbiorów;
 - 3) przechowywanie gromadzonych zabytków, w warunkach zapewniających im właściwy stan zachowania i bezpieczeństwo, oraz magazynowanie ich w sposób dostępny do celów naukowych;
 - 4) zabezpieczanie i konserwację zbiorów oraz, w miarę możliwości, zabezpieczanie zabytków archeologicznych nieruchomych oraz innych nieruchomych obiektów kultury materialnej i przyrody;
 - 5) urządzanie wystaw stałych i czasowych;
 - 6) organizowanie badań i ekspedycji naukowych, w tym archeologicznych;
 - 7) prowadzenie działalności edukacyjnej;
 - 7a) popieranie i prowadzenie działalności artystycznej i upowszechniającej kulturę;
 - 8) udostępnianie zbiorów do celów edukacyjnych i naukowych;
 - 9) zapewnianie właściwych warunków zwiedzania oraz korzystania ze zbiorów i zgromadzonych informacji;
 - 10) prowadzenie działalności wydawniczej.
- [...]

Art. 5.

1. Muzea mogą być tworzone przez ministrów i kierowników urzędów centralnych, jednostki samorządu terytorialnego, osoby fizyczne, osoby prawne lub jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej.

2. Muzeami państwowymi są muzea utworzone przez organy administracji rządowej.

3. Muzeami samorządowymi są muzea utworzone albo przejęte przez jednostki samorządu terytorialnego.

4. Podmioty, o których mowa w ust. 1, tworzące muzea są obowiązane:

1) zapewnić środki potrzebne do utrzymania i rozwoju muzeum;

2) zapewnić bezpieczeństwo zgromadzonym zbiorom;

3) sprawować nadzór nad muzeum.

5. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych, określi w drodze rozporządzenia:

1) szczegółowy zakres i tryb zabezpieczania zbiorów przed pożarem, kradzieżą i innym niebezpieczeństwem grożącym zniszczeniem lub utratą zbiorów⁵⁶,

2) sposoby przygotowania zbiorów do ewakuacji w razie powstania zagrożenia – mając na względzie niedopuszczenie do sytuacji, w której zbiory mogą być utracone, uszkodzone lub zniszczone, oraz ochronę miejsca przechowywania i eksponowania zbiorów oraz ich ochronę w czasie transportu.

[...]

Rozdział 4. Muzealia

Art. 21.

1. Muzealiami są rzeczy ruchome i nieruchomości stanowiące własność muzeum i wpisane do inwentarza muzealiów. Muzealia stanowią dobro narodowe.

1a. W przypadku muzeum nieposiadającego osobowości prawnej, muzealiami są rzeczy ruchome i nieruchomości stanowiące własność podmiotu, który utworzył muzeum, oraz wpisane do inwentarza muzealiów.

2. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego określi, w drodze rozporządzenia, zakres, formy i sposób ewidencjonowania zabytków w muzeach, wskazując, w szczególności, rodzaj dokumentacji ewidencyjnej, wymagania, jakim powinno odpowiadać prowadzenie tej dokumentacji, sposób oznakowania muzealiów oraz tryb ich dokumentowania w przypadku przenoszenia poza siedzibę muzeum oraz skreślenia z inwentarza muzeum⁵⁷.

[...]

⁵⁶ Zob. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 września 2014 r. w sprawie zabezpieczenia zbiorów muzeum przed utratą, kradzieżą i innym niebezpieczeństwem grożącym ich zniszczeniem lub utratą (Dz. U. z 2014 r. poz. 1240).

⁵⁷ Zob. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 15 maja 2008 r. w sprawie warunków, sposobu i trybu przenoszenia muzealiów (Dz. U. z 2008 r. Nr 91, poz. 569).

Art. 26

1. W razie likwidacji muzeum samorządowego, właściwy podmiot, o którym mowa w art. 5 ust. 3, zapewnia muzealnom warunki należytego przechowywania.
2. W przypadku określonym w ust. 1, odpowiednio organ wykonawczy gminy, powiatu lub województwa ma prawo pierwszeństwa nabycia muzealiów. Jeżeli likwidowane muzeum utworzono w drodze komunalizacji mienia państwowego, nabycie tego mienia następuje nieodpłatnie.
3. Jeżeli organ wykonawczy gminy, powiatu lub województwa nie skorzystał z prawa pierwszeństwa nabycia, podmiot, o którym mowa w art. 5 ust. 3, po uzgodnieniu z wojewodą, rozstrzyga o dalszym przeznaczeniu muzealiów.

Art. 27.

Szczegółowe zasady postępowania z muzealiami, w razie likwidacji muzeum państwowego, określa każdorazowo minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w drodze decyzji, po zasięgnięciu opinii Rady do Spraw Muzeów.

[...]

Art. 29.

1. Muzealia mogą być przenoszone poza teren muzeum, w którym są wpisane do inwentarza:

- 1) za zgodą dyrektora muzeum, w przypadku:
 - a) wypożyczenia innym muzeom,
 - b) potrzeby konserwacji, badań lub zapewnienia bezpieczeństwa,
 - c) ekspozycji na wystawach;
- 2) za zgodą podmiotu, o którym mowa w art. 5 ust. 1, oraz dyrektora, w przypadkach niewymienionych w pkt 1, jeżeli przeniesienie nie wpłynie ujemnie na działalność statutową muzeum.

2. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego określi, w drodze rozporządzenia, warunki, sposób i tryb przenoszenia muzealiów, z uwzględnieniem w szczególności warunków i sposobu przenoszenia, przechowywania ich w nowym miejscu oraz opracowywania dla nich dokumentacji naukowo-konserwatorskiej⁵⁸.

Art. 29a.

1. Muzealia, które nie stanowią zabytków w rozumieniu art. 3 pkt 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, wpisane do inwentarza muzealiów w muzeach będących instytucjami kultury nie mogą być wywożone za granicę na stałe, z wyjątkiem przypadków określonych w art. 26 i art. 42 ustawy z dnia 25 maja 2017 r. o restytucji narodowych dóbr kultury, gdy wywóz

⁵⁸ Zob. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 15 maja 2008 r. w sprawie warunków, sposobu i trybu przenoszenia muzealiów (Dz. U. z 2008 r. Nr 91, poz. 569) oraz Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 21 maja 2018 r. w sprawie wymagań jakim powinna odpowiadać ochrona przechowywanego i przewożonego zabytku wpisanego na Listę Skarbów Dziedzictwa (Dz. U. z 2018 r. poz. 1134).

odbywa się w wykonaniu prawomocnego wyroku nakazującego zwrot zagranicznego narodowego dobra kultury, o którym mowa w art. 18 ust. 1 tej ustawy, na terytorium państwa Unii Europejskiej albo na podstawie pozwoleń, o których mowa w art. 39 ust. 1 lub art. 43 ust. 1 tej ustawy.

2. Muzealia, które nie stanowią zabytków w rozumieniu art. 3 pkt 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, wpisane do inwentarza muzealiów w muzeach będących instytucjami kultury mogą być czasowo wywożone za granicę po uzyskaniu:

- 1) jednorazowego pozwolenia na czasowy wywóz muzealium za granicę albo
- 2) wielokrotnego pozwolenia indywidualnego na czasowy wywóz muzealium za granicę, albo
- 3) wielokrotnego pozwolenia ogólnego na czasowy wywóz muzealium za granicę.

3. Do pozwoleń, o których mowa w ust. 2, stosuje się odpowiednio przepisy art. 53–57 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

4. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) zakres danych, które zawierają wnioski o wydanie pozwoleń, o których mowa w ust. 2,
- 2) dokumenty dołączane do wniosków, o których mowa w ust. 2 pkt 1 i 2,
- 3) wzory pozwoleń, o których mowa w ust. 2

– uwzględniając potrzebę zapewnienia skutecznej identyfikacji muzealiów, o których mowa w ust. 2, oraz konieczność wskazania we wniosku o wydanie pozwolenia, o którym mowa w ust. 2 pkt 3, imienia i nazwiska przynajmniej 2 osób uprawnionych do podpisania wykazu wywożonych muzealiów dołączanego do tego pozwolenia⁵⁹.

[...]

Rozdział 5a. Przepisy karne

Art. 34a.

1. Kto bez pozwolenia wywozi za granicę muzealium, które nie stanowi zabytku w rozumieniu art. 3 pkt 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, wpisane do inwentarza muzealiów w muzeum będącym instytucją kultury lub po wywiezieniu go za granicę nie sprowadza do kraju w okresie ważności pozwolenia, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

2. Jeżeli sprawca czynu określonego w ust. 1 działa nieumyślnie, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

3. W wypadku mniejszej wagi, sprawca podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

4. W razie skazania za przestępstwo określone w ust. 1 sąd orzeka, a w razie skazania za przestępstwo określone w ust. 2 sąd może orzec, nawiązkę na wskazany cel społeczny związany z opieką nad zabytkami w wysokości od trzykrotnego do

⁵⁹ Zob. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 18 kwietnia 2011 r. w sprawie wywozu zabytków za granicę (Dz. U. z 2011 r. Nr 89, poz. 510).

trzydziestokrotnego minimalnego wynagrodzenia przewidzianego w przepisach o minimalnym wynagrodzeniu za pracę.
[...]

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej
z 2 kwietnia 1997 r.

[Źródło: Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483, zm. Dz. U. z 2001 r. Nr 28, poz. 319, Dz. U. z 2006 r. Nr 200, poz. 1471, Dz. U. z 2009 r. Nr 114, poz. 946 – tekst ujednolicony]

PREAMBUŁA

[...]

wdzięczni naszym przodkom za ich pracę, za walkę o niepodległość okupioną ogromnymi ofiarami, za kulturę zakorzenioną w chrześcijańskim dziedzictwie Narodu i ogólnoludzkich wartościach,

nawiązując do najlepszych tradycji Pierwszej i Drugiej Rzeczypospolitej,

zobowiązani, by przekazać przyszłym pokoleniom wszystko, co cenne z ponad tysiącletniego dorobku,

[...]

Rozdział I. Rzeczpospolita

Art. 5.

Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolności i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju.

Art. 6.

1. Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju.
2. Rzeczpospolita Polska udziela pomocy Polakom zamieszkałym za granicą w zachowaniu ich związków z narodowym dziedzictwem kulturalnym.

Art. 7.

Organy władzy publicznej działają na podstawie i w granicach prawa.

[...]

Art. 9.

Rzeczpospolita Polska przestrzega wiążącego ją prawa międzynarodowego.

[...]

Rozdział II. Wolności, prawa i obowiązki człowieka i obywatela

[...]

Art. 35.

1. Rzeczpospolita Polska zapewnia obywatelom polskim należącym do mniejszości narodowych i etnicznych wolność zachowania i rozwoju własnego języka, zachowania obyczajów i tradycji oraz rozwoju własnej kultury.

2. Mniejszości narodowe i etniczne mają prawo do tworzenia własnych instytucji edukacyjnych, kulturalnych i instytucji służących ochronie tożsamości religijnej oraz do uczestnictwa w rozstrzygnięciu spraw dotyczących ich tożsamości kulturowej.

[...]

Art. 42.

1. Odpowiedzialności karnej podlega ten tylko, kto dopuścił się czynu zabronionego pod groźbą kary przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia. Zasada ta nie stoi na przeszkodzie ukaraniu za czyn, który w czasie jego popełnienia stanowił przestępstwo w myśl prawa międzynarodowego.

[...]

Art. 73.

Każdemu zapewnia się wolność twórczości artystycznej, badań naukowych oraz ogłaszania ich wyników, wolność nauczania, a także wolność korzystania z dóbr kultury.

[...]

Rozdział XI. Stany nadzwyczajne

Art. 228.

1. W sytuacjach szczególnych zagrożeń, jeżeli zwykłe środki konstytucyjne są niewystarczające, może zostać wprowadzony odpowiedni stan nadzwyczajny: stan wojenny, stan wyjątkowy lub stan klęski żywiołowej.

2. Stan nadzwyczajny może być wprowadzony tylko na podstawie ustawy, w drodze rozporządzenia, które podlega dodatkowemu podaniu do publicznej wiadomości.

3. Zasady działania organów władzy publicznej oraz zakres, w jakim mogą zostać ograniczone wolności i prawa człowieka i obywatela w czasie poszczególnych stanów nadzwyczajnych, określa ustawa.

4. Ustawa może określić podstawy, zakres i tryb wyrównywania strat majątkowych wynikających z ograniczenia w czasie stanu nadzwyczajnego wolności i praw człowieka i obywatela.

5. Działania podjęte w wyniku wprowadzenia stanu nadzwyczajnego muszą odpowiadać stopniowi zagrożenia i powinny zmierzać do jak najszybszego przywrócenia normalnego funkcjonowania państwa.

[...]

28.

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. **Kodeks karny**

[Źródło: t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 2345; zm. Dz. U. z 2021 r. poz. 2447 – tekst ujednolicony]

CZĘŚĆ OGÓLNA

Rozdział I. Zasady odpowiedzialności karnej

Art. 1.

§ 1. Odpowiedzialności karnej podlega ten tylko, kto popełnia czyn zabroniony pod groźbą kary przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia.

§ 2. Nie stanowi przestępstwa czyn zabroniony, którego społeczna szkodliwość jest znikoma.

§ 3. Nie popełnia przestępstwa sprawca czynu zabronionego, jeżeli nie można mu przypisać winy w czasie czynu.

Art. 2.

Odpowiedzialności karnej za przestępstwo skutkowe popełnione przez zaniechanie podlega ten tylko, na kim ciążył prawny, szczególny obowiązek zapobieżenia skutkowi.

Art. 3.

Kary oraz inne środki przewidziane w tym kodeksie stosuje się z uwzględnieniem zasad humanitaryzmu, w szczególności z poszanowaniem godności człowieka.

[...]

Rozdział III. Wyłączenie odpowiedzialności karnej

Art. 25.

§ 1. Nie popełnia przestępstwa, kto w obronie koniecznej odpiera bezpośredni, bezprawny zamach na jakiegokolwiek dobro chronione prawem.

§ 2. W razie przekroczenia granic obrony koniecznej, w szczególności gdy sprawca zastosował sposób obrony niewspółmierny do niebezpieczeństwa zamachu, sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary, a nawet odstąpić od jej wymierzenia.

§ 2a. Nie podlega karze, kto przekracza granice obrony koniecznej, odpierając zamach polegający na wdarciu się do mieszkania, lokalu, domu albo na przylegający

do nich ogrodzony teren lub odpierając zamach poprzedzony wdarciem się do tych miejsc, chyba że przekroczenie granic obrony koniecznej było rażące.
[...]

Art. 26.

§ 1. Nie popełnia przestępstwa, kto działa w celu uchylecia bezpośredniego niebezpieczeństwa grożącego jakimkolwiek dobru chronionemu prawem, jeżeli niebezpieczeństwa nie można inaczej uniknąć, a dobro poświęcone przedstawia wartość niższą od dobra ratowanego.

§ 2. Nie popełnia przestępstwa także ten, kto, ratując dobro chronione prawem w warunkach określonych w § 1, poświęca dobro, które nie przedstawia wartości oczywiście wyższej od dobra ratowanego.

§ 3. W razie przekroczenia granic stanu wyższej konieczności, sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary, a nawet odstąpić od jej wymierzenia.

§ 4. Przepisu § 2 nie stosuje się, jeżeli sprawca poświęca dobro, które ma szczególny obowiązek chronić nawet z narażeniem się na niebezpieczeństwo osobiste.

§ 5. Przepisy § 1–3 stosuje się odpowiednio w wypadku, gdy z ciężących na sprawcy obowiązków tylko jeden może być spełniony.

Art. 27.

§ 1. Nie popełnia przestępstwa, kto działa w celu przeprowadzenia eksperymentu poznawczego, medycznego, technicznego lub ekonomicznego, jeżeli spodziewana korzyść ma istotne znaczenie poznawcze, medyczne lub gospodarcze, a oczekiwanie jej osiągnięcia, celowość oraz sposób przeprowadzenia eksperymentu są zasadne w świetle aktualnego stanu wiedzy.

§ 2. Eksperyment jest niedopuszczalny bez zgody uczestnika, na którym jest przeprowadzany, należycie poinformowanego o spodziewanych korzyściach i grożących mu ujemnych skutkach oraz prawdopodobieństwie ich powstania, jak również o możliwości odstąpienia od udziału w eksperymencie na każdym jego etapie.

§ 3. Zasady i warunki dopuszczalności eksperymentu medycznego określa ustawa.

Art. 28.

§ 1. Nie popełnia przestępstwa, kto pozostaje w usprawiedliwionym błędzie co do okoliczności stanowiącej znamię czynu zabronionego.

§ 2. Odpowiada na podstawie przepisu przewidującego łagodniejszą odpowiedzialność sprawca, który dopuszcza się czynu w usprawiedliwionym błędnym przekonaniu, że zachodzi okoliczność stanowiąca znamię czynu zabronionego, od której taka łagodniejsza odpowiedzialność zależy.

Art. 29.

Nie popełnia przestępstwa, kto dopuszcza się czynu zabronionego w usprawiedliwionym błędnym przekonaniu, że zachodzi okoliczność wyłączająca bezprawność albo winę; jeżeli błąd sprawcy jest nieusprawiedliwiony, sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary.

Art. 30.

Nie popełnia przestępstwa, kto dopuszcza się czynu zabronionego w usprawiedliwionej nieświadomości jego bezprawności; jeżeli błąd sprawcy jest nieusprawiedliwiony, sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary.

Art. 31.

§ 1. Nie popełnia przestępstwa, kto, z powodu choroby psychicznej, upośledzenia umysłowego lub innego zakłócenia czynności psychicznych, nie mógł w czasie czynu rozpoznać jego znaczenia lub pokierować swoim postępowaniem.

§ 2. Jeżeli w czasie popełnienia przestępstwa zdolność rozpoznania znaczenia czynu lub kierowania postępowaniem była w znacznym stopniu ograniczona, sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary.

§ 3. Przepisów § 1 i 2 nie stosuje się, gdy sprawca wprawił się w stan nietrzeźwości lub odurzenia powodujący wyłączenie lub ograniczenie poczytalności, które przewidywał albo mógł przewidzieć.

[...]

Rozdział XIV. Objaśnienie wyrażeń ustawowych

Art. 115.

§ 1. Czynem zabronionym jest zachowanie o znamionach określonych w ustawie karnej.

§ 2. Przy ocenie stopnia społecznej szkodliwości czynu sąd bierze pod uwagę rodzaj i charakter naruszonego dobra, rozmiary wyrządzonej lub grożącej szkody, sposób i okoliczności popełnienia czynu, wagę naruszonych przez sprawcę obowiązków, jak również postać zamiaru, motywację sprawcy, rodzaj naruszonych reguł ostrożności i stopień ich naruszenia.

§ 3. Przestępstwami podobnymi są przestępstwa należące do tego samego rodzaju; przestępstwa z zastosowaniem przemocy lub groźby jej użycia albo przestępstwa popełnione w celu osiągnięcia korzyści majątkowej uważa się za przestępstwa podobne.

§ 4. Korzyścią majątkową lub osobistą jest korzyść zarówno dla siebie, jak i dla kogo innego.

§ 5. Mieniem znacznej wartości jest mienie, którego wartość w czasie popełnienia czynu zabronionego przekracza 200 000 złotych.

§ 6. Mieniem wielkiej wartości jest mienie, którego wartość w czasie popełnienia czynu zabronionego przekracza 1 000 000 złotych.

§ 7. Przepis § 5 stosuje się odpowiednio do określenia „znaczna szkoda” oraz określenia „wartość lub łączna wartość jest znaczna”.

§ 7a. Przepis § 6 stosuje się odpowiednio do określenia „szkoda w wielkich rozmiarach”.

[...]

§ 13. Funkcjonariuszem publicznym jest:

- 1) Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) poseł, senator, radny;
- 2a) poseł do Parlamentu Europejskiego;

- 3) sędzia, ławnik, prokurator, funkcjonariusz finansowego organu postępowania przygotowawczego lub organu nadrzędnego nad finansowym organem postępowania przygotowawczego, notariusz, komornik, kurator sądowy, syndyk, nadzorca sądowy i zarządca, osoba orzekająca w organach dyscyplinarnych działających na podstawie ustawy;
- 4) osoba będąca pracownikiem administracji rządowej, innego organu państwowego lub samorządu terytorialnego, chyba że pełni wyłącznie czynności usługowe, a także inna osoba w zakresie, w którym uprawniona jest do wydawania decyzji administracyjnych;
- 5) osoba będąca pracownikiem organu kontroli państwowej lub organu kontroli samorządu terytorialnego, chyba że pełni wyłącznie czynności usługowe;
- 6) osoba zajmująca kierownicze stanowisko w innej instytucji państwowej;
- 7) funkcjonariusz organu powołanego do ochrony bezpieczeństwa publicznego albo funkcjonariusz Służby Więziennej;
- 8) osoba pełniąca czynną służbę wojskową, z wyjątkiem terytorialnej służby wojskowej pełnionej dyspozycyjnie;
- 9) pracownik międzynarodowego trybunału karnego, chyba że pełni wyłącznie czynności usługowe.

[...]

§ 21.

Występkiem o charakterze chuligańskim jest występek polegający na umyślnym zamachu na zdrowie, na wolność, na cześć lub nietykalność cielesną, na bezpieczeństwo powszechne, na działalność instytucji państwowych lub samorządu terytorialnego, na porządek publiczny, albo na umyślnym niszczeniu, uszkodzeniu lub czynieniu niezdatną do użytku cudzej rzeczy, jeżeli sprawca działa publicznie i bez powodu albo z oczywiście błahego powodu, okazując przez to rażące lekceważenie porządku prawnego.

[...]

Rozdział XV. Stosunek do ustaw szczególnych

Art. 116.

Przepisy części ogólnej tego kodeksu stosuje się do innych ustaw przewidujących odpowiedzialność karną, chyba że ustawy te wyraźnie wyłączają ich zastosowanie.

CZĘŚĆ SZCZEGÓLNA

Rozdział XVI. Przepiępstwa przeciwko pokojowi, ludzkości oraz przestępstwa wojenne

[...]

Art. 122.

§ 1. Kto w czasie działań zbrojnych atakuje miejscowość lub obiekt niebroniony, strefę sanitarną, zdemilitaryzowaną lub zneutralizowaną albo stosuje inny sposób walki zakazany przez prawo międzynarodowe,

podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 5 albo karze 25 lat pozbawienia wolności.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto w czasie działań zbrojnych stosuje środek walki zakazany przez prawo międzynarodowe.

[...]

Art. 125.

§ 1. Kto, na obszarze okupowanym, zajęтым lub na którym toczą się działania zbrojne, naruszając prawo międzynarodowe, niszczy, uszkadza, zabiera lub przywłaszcza mienie albo dobro kultury,

podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

§ 2. Jeżeli czyn dotyczy mienia znacznej wartości albo dobra o szczególnym znaczeniu dla kultury, sprawca

podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.

Art. 126.

§ 1. Kto w czasie działań zbrojnych używa niezgodnie z prawem międzynarodowym znaku Czerwonego Krzyża lub Czerwonego Półksiężyca,

podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto w czasie działań zbrojnych używa niezgodnie z prawem międzynarodowym znaku ochronnego dla dóbr kultury lub innego znaku chronionego przez prawo międzynarodowe albo posługuje się flagą państwową lub odznaką wojskową nieprzyjaciela, państwa neutralnego albo organizacji lub komisji międzynarodowej.

[...]

Art. 126c

§ 3. Kto czyni przygotowania do przestępstwa określonego w [...] art. 125, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

[...]

Rozdział XX. Przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu powszechnemu

Art. 163.

§ 1. Kto spowoduje zdarzenie, które zagraża życiu lub zdrowiu wielu osób albo mieniu w wielkich rozmiarach, mające postać:

- 1) pożaru,
- 2) zawalenia się budowli, zalewu albo obsunięcia się ziemi, skał lub śniegu,
- 3) eksplozji materiałów wybuchowych lub łatwopalnych albo innego gwałtownego wyzwolenia energii, rozprzestrzeniania się substancji trujących, duszących lub parzących,
- 4) gwałtownego wyzwolenia energii jądrowej lub wyzwolenia promieniowania jonizującego,

podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

§ 2. Jeżeli sprawca działa nieумыślnie,

podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 3. Jeżeli następstwem czynu określonego w § 1 jest śmierć człowieka lub ciężki uszczerbek na zdrowiu wielu osób, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

§ 4. Jeżeli następstwem czynu określonego w § 2 jest śmierć człowieka lub ciężki uszczerbek na zdrowiu wielu osób, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

Art. 164.

§ 1. Kto sprowadza bezpośrednio niebezpieczeństwo zdarzenia określonego w art. 163 § 1,

podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

§ 2. Jeżeli sprawca działa nieumyślnie, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

[...]

Art. 168.

Kto czyni przygotowania do przestępstwa określonego w art. 163 § 1 [...], podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

[...]

Art. 228.

§ 1. Kto, w związku z pełnieniem funkcji publicznej, przyjmuje korzyść majątkową lub osobistą albo jej obietnicę,

podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

§ 2. W wypadku mniejszej wagi, sprawca

podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§ 3. Kto, w związku z pełnieniem funkcji publicznej, przyjmuje korzyść majątkową lub osobistą albo jej obietnicę za zachowanie stanowiące naruszenie przepisów prawa,

podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

§ 4. Karze określonej w § 3 podlega także ten, kto, w związku z pełnieniem funkcji publicznej, uzależnia wykonanie czynności służbowej od otrzymania korzyści majątkowej lub osobistej albo jej obietnicy lub takiej korzyści żąda.

§ 5. Kto, w związku z pełnieniem funkcji publicznej, przyjmuje korzyść majątkową znacznej wartości albo jej obietnicę,

podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

§ 6. Karom określonym w § 1–5 podlega odpowiednio także ten, kto, w związku z pełnieniem funkcji publicznej w państwie obcym lub w organizacji międzynarodowej, przyjmuje korzyść majątkową lub osobistą albo jej obietnicę lub takiej korzyści żąda, albo uzależnia wykonanie czynności służbowej od jej otrzymania.

[...]

Art. 231.

§ 1. Funkcjonariusz publiczny, który, przekraczając swoje uprawnienia lub nie dopełniając obowiązków, działa na szkodę interesu publicznego lub prywatnego, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§ 2. Jeżeli sprawca dopuszcza się czynu określonego w § 1 w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej,

podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

§ 3. Jeżeli sprawca czynu określonego w § 1 działa nieumyślnie i wyrządza istotną szkodę,

podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§ 4. Przepisu § 2 nie stosuje się, jeżeli czyn wyczerpuje znamiona czynu zabronionego określonego w art. 228.

[...]

Rozdział XXXV. Przestępstwo przeciwko mieniu

Art. 278.

§ 1. Kto zabiera w celu przywłaszczenia cudzą rzecz ruchomą, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto bez zgody osoby uprawnionej uzyskuje cudzy program komputerowy w celu osiągnięcia korzyści majątkowej.

§ 3. W wypadku mniejszej wagi, sprawca

podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

§ 4. Jeżeli kradzież popełniono na szkodę osoby najbliższej, ściganie następuje na wniosek pokrzywdzonego.

[...]

Art. 278a.

§ 1. Kto dopuszcza się kradzieży szczególnie zuchwałej, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

§ 2. Jeżeli kradzież szczególnie zuchwałą popełniono na szkodę osoby najbliższej, ściganie następuje na wniosek pokrzywdzonego.

Art. 279.

§ 1. Kto kradnie z włamaniem,

podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

§ 2. Jeżeli kradzież z włamaniem popełniono na szkodę osoby najbliższej, ściganie następuje na wniosek pokrzywdzonego.

Art. 280.

§ 1. Kto kradnie, używając przemocy wobec osoby lub grożąc natychmiastowym jej użyciem albo doprowadzając człowieka do stanu nieprzytomności lub bezbronności,

podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

§ 2. Jeżeli sprawca rozboju posługuje się bronią palną, nożem lub innym podobnie niebezpiecznym przedmiotem lub środkiem obezwładniającym albo działa w inny sposób bezpośrednio zagrażający życiu lub wspólnie z inną osobą, która posługuje się taką bronią, przedmiotem, środkiem lub sposobem, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.

Art. 281.

Kto, w celu utrzymania się w posiadaniu zabranej rzeczy, bezpośrednio po dokonaniu kradzieży, używa przemocy wobec osoby lub grozi natychmiastowym jej użyciem albo doprowadza człowieka do stanu nieprzytomności lub bezbronności, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

Art. 282.

Kto, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, przemocą, groźbą zamachu na życie lub zdrowie albo gwałtownego zamachu na mienie, doprowadza inną osobę do rozporządzenia mieniem własnym lub cudzym albo do zaprzestania działalności gospodarczej, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

Art. 283.

W wypadku mniejszej wagi, sprawca czynu określonego w art. 279 § 1, art. 280 § 1 lub w art. 281 lub 282, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Art. 284.

§ 1. Kto przywłaszcza sobie cudzą rzecz ruchomą lub prawo majątkowe, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§ 2. Kto przywłaszcza sobie powierzoną mu rzecz ruchomą, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 3. W wypadku mniejszej wagi lub przywłaszczenia rzeczy znalezionej, sprawca podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

§ 4. Jeżeli przywłaszczenie nastąpiło na szkodę osoby najbliższej, ściganie następuje na wniosek pokrzywdzonego.

[...]

Art. 286.

§ 1. Kto, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, doprowadza inną osobę do niekorzystnego rozporządzenia własnym lub cudzym mieniem za pomocą wprowadzenia jej w błąd albo wyzyskania błędu lub niezdolności do należytego pojmowania przedsiębranego działania, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto żąda korzyści majątkowej w zamian za zwrot bezprawnie zabranej rzeczy.

§ 3. W wypadku mniejszej wagi, sprawca podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§ 4. Jeżeli czyn określony w § 1–3 popełniono na szkodę osoby najbliższej, ściganie następuje na wniosek pokrzywdzonego.

[...]

Art. 291.

§ 1. Kto rzecz uzyskaną za pomocą czynu zabronionego nabywa lub pomaga do jej zbycia albo tę rzecz przyjmuje lub pomaga do jej ukrycia, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 2. W wypadku mniejszej wagi, sprawca podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

Art. 292.

§ 1. Kto rzecz, o której na podstawie towarzyszących okoliczności powinien i może przypuszczać, że została uzyskana za pomocą czynu zabronionego, nabywa lub pomaga do jej zbycia albo tę rzecz przyjmuje lub pomaga do jej ukrycia, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§ 2. W wypadku znacznej wartości rzeczy, o której mowa w § 1, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

[...]

Art. 294.

§ 1. Kto dopuszcza się przestępstwa określonego w art. 278 § 1, 2 lub 5, art. 278a § 1, art. 284 § 1 lub 2, art. 285 § 1, art. 286 § 1 lub 2, art. 287 § 1, art. 288 § 1 lub 3, art. 290 § 1 lub w art. 291 § 1, w stosunku do mienia znacznej wartości, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

§ 2. Tej samej karze podlega sprawca, który dopuszcza się przestępstwa wymienionego w § 1 w stosunku do dobra o szczególnym znaczeniu dla kultury.

Art. 295.

§ 1. Wobec sprawcy przestępstwa określonego w art. 278, 284–289, 291, 292 lub 294, który dobrowolnie naprawił szkodę w całości albo zwrócił pojazd lub rzecz mającą szczególne znaczenie dla kultury w stanie nieuszkodzonym, sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary, a nawet odstąpić od jej wymierzenia.

§ 2. Wobec sprawcy przestępstwa wymienionego w § 1, który dobrowolnie naprawił szkodę w znacznej części, sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary.

[...]

29.

Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. **o bibliotekach**

[Źródło: t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 1479]

Rozdział 1. Przepisy ogólne

[...]

Art. 3.

1. Biblioteki i ich zbiory stanowią dobro narodowe oraz służą zachowaniu dziedzictwa narodowego. Biblioteki organizują i zapewniają dostęp do zasobów dorobku nauki i kultury polskiej oraz światowej.
2. Prawo korzystania z bibliotek ma charakter powszechny, na zasadach określonych w ustawie.

Art. 4.

1. Do podstawowych zadań bibliotek należy:
 - 1) gromadzenie, opracowywanie, przechowywanie i ochrona materiałów bibliotecznych;
 - 2) obsługa użytkowników, przede wszystkim udostępnianie zbiorów oraz prowadzenie działalności informacyjnej, zwłaszcza informowanie o zbiorach własnych, innych bibliotek, muzeów i ośrodków informacji naukowej, a także współdziałanie z archiwami w tym zakresie.
2. Do zadań bibliotek może ponadto należeć prowadzenie działalności bibliograficznej, dokumentacyjnej, naukowo-badawczej, wydawniczej, edukacyjnej, popularyzatorskiej i instrukcyjno-metodycznej.

Art. 5.

Materiałami bibliotecznymi są w szczególności dokumenty zawierające utrwalony wyraz myśli ludzkiej, przeznaczone do rozpowszechniania, niezależnie od nośnika fizycznego i sposobu zapisu treści, a zwłaszcza: dokumenty graficzne (piśmiennicze, kartograficzne, ikonograficzne i muzyczne), dźwiękowe, wizualne, audiowizualne i elektroniczne.

Art. 6.

1. Zbiory bibliotek mające wyjątkową wartość i znaczenie dla dziedzictwa narodowego stanowią, w całości lub części, narodowy zasób biblioteczny.
2. Narodowy zasób biblioteczny podlega szczególnej ochronie.

[...]

Rozdział 11a. Przepis karny

Art. 29a.

1. Kto bez pozwolenia wywozi za granicę materiał biblioteczny, który nie stanowi zabytku w rozumieniu art. 3 pkt 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, znajdujący się w narodowym zasobie bibliotecznym lub po wywiezieniu go za granicę nie sprowadza do kraju w okresie ważności pozwolenia, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

2. Jeżeli sprawca czynu określonego w ust. 1 działa nieumyślnie, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

3. W wypadku mniejszej wagi, sprawca podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

4. W razie skazania za przestępstwo określone w ust. 1 sąd orzeka, a w razie skazania za przestępstwo określone w ust. 2 sąd może orzec, nawiązkę na wskazany cel społeczny związany z opieką nad zabytkami w wysokości od trzykrotnego do trzydziestokrotnego minimalnego wynagrodzenia za pracę określonego na podstawie przepisów ustawy z dnia 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę (Dz. U. z 2018 r. poz. 2177).

[...]

30.

Ustawa z dnia 22 sierpnia 1997 r. **o ochronie osób i mienia**

[Źródło: t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1995]

Rozdział 1. Przepisy ogólne

Art. 1.

Ustawa określa:

- 1) obszary, obiekty i urzędnicy podlegające obowiązkowej ochronie;
- 2) zasady tworzenia i funkcjonowania wewnętrznych służb ochrony;
- 3) zasady prowadzenia działalności gospodarczej w zakresie usług ochrony osób i mienia;
- 4) wymagane kwalifikacje i uprawnienia pracowników ochrony;
- 5) nadzór nad funkcjonowaniem ochrony osób i mienia;
- 6) zasady ochrony transportowanej broni, amunicji, materiałów wybuchowych, uzbrojenia, urządzeń i sprzętu wojskowego.

Art. 2.

Użyte w ustawie określenia oznaczają:

- 1) kierownik jednostki – osobę lub organ przedsiębiorcy lub innej jednostki organizacyjnej, uprawnionych, zgodnie z przepisami prawa, statutem, umową, do zarządzania nią; za kierownika jednostki uważa się również likwidatora lub syndyka;
- 2) (uchylony);
- 3) obszar podlegający obowiązkowej ochronie – obszar określony przez ministrów, kierowników urzędów centralnych i wojewodów, wydzielony i odpowiednio oznakowany;
- 3a) transport podlegający obowiązkowej ochronie – transport broni, amunicji, materiałów wybuchowych, uzbrojenia, urządzeń i sprzętu wojskowego, wysyłany z obszarów i obiektów podlegających obowiązkowej ochronie;
- 4) ochrona osób – działania mające na celu zapewnienie bezpieczeństwa życia, zdrowia i nietykalności osobistej;
- 5) ochrona mienia – działania zapobiegające przestępstwom i wykroczeniom przeciwko mieniu, a także przeciwdziałające powstawaniu szkody wynikającej z tych zdarzeń oraz niedopuszczające do wstępu osób nieuprawnionych na teren chroniony;
- 6) pracownik ochrony – osobę wpisaną na listę kwalifikowanych pracowników ochrony fizycznej lub kwalifikowanych pracowników zabezpieczenia

technicznego, i wykonującą zadania ochrony w ramach wewnętrznej służby ochrony albo na rzecz przedsiębiorcy, który uzyskał koncesję na prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie usług ochrony osób i mienia, lub osobę wykonującą zadania ochrony, w zakresie niewymagającym wpisu na te listy, na rzecz przedsiębiorcy, który uzyskał koncesję na prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie usług ochrony osób i mienia;

7) specjalistyczne uzbrojone formacje ochronne – wewnętrzne służby ochrony oraz przedsiębiorców, którzy uzyskali koncesje na prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie usług ochrony osób i mienia, posiadających broń na podstawie świadectwa broni, o którym mowa w art. 29 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji (Dz. U. z 2020 r. poz. 955), zwanej dalej „ustawą o broni i amunicji”;

8) wewnętrzne służby ochrony – uzbrojone i umundurowane zespoły pracowników przedsiębiorców lub jednostek organizacyjnych, powołane do ich ochrony.

Art. 3.

Ochrona osób i mienia realizowana jest w formie:

- 1) bezpośredniej ochrony fizycznej:
 - a) stałej lub doraźnej,
 - b) polegającej na stałym dozorze sygnałów przesyłanych, gromadzonych i przetwarzanych w elektronicznych urządzeniach i systemach alarmowych,
 - c) polegającej na konwojowaniu wartości pieniężnych oraz innych przedmiotów wartościowych lub niebezpiecznych;
- 2) zabezpieczenia technicznego, polegającego na:
 - a) montażu elektronicznych urządzeń i systemów alarmowych, sygnalizujących zagrożenie chronionych osób i mienia, oraz eksploatacji, konserwacji i naprawach w miejscach ich zainstalowania,
 - b) montażu urządzeń i środków mechanicznego zabezpieczenia oraz ich eksploatacji, konserwacji, naprawach i awaryjnym otwieraniu w miejscach zainstalowania.

Art. 4.

1. Ustawa nie narusza przepisów dotyczących ochrony obszarów, obiektów i urządzeń jednostek organizacyjnych podległych, podporządkowanych lub nadzorowanych przez:

- 1) Ministra Obrony Narodowej,
- 2) ministra właściwego do spraw wewnętrznych,
- 3) Ministra Sprawiedliwości,
- 4) ministra właściwego do spraw zagranicznych,
- 5) Szefa Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego,
- 6) Szefa Agencji Wywiadu,
- 7) Szefa Centralnego Biura Antykorupcyjnego

a także przepisów dotyczących ochrony transportu broni, amunicji, materiałów wybuchowych, uzbrojenia, urządzeń i sprzętu wojskowego wykonywanego przez te jednostki.

2. Ustawa nie narusza przepisów dotyczących organizacji i zasad funkcjonowania innych uzbrojonych służb i formacji ochronnych, tworzonych na podstawie odrębnych ustaw.

[...]

Rozdział 2. Obszary, obiekty, urządzenia i transporty podlegające obowiązkowej ochronie

Art. 5.

1. Obszary, obiekty, urządzenia i transporty ważne dla obronności, interesu gospodarczego państwa, bezpieczeństwa publicznego i innych ważnych interesów państwa podlegają obowiązkowej ochronie przez specjalistyczne uzbrojone formacje ochronne lub odpowiednie zabezpieczenie techniczne.

2. Do obszarów, obiektów i urządzeń, o których mowa w ust. 1, należą:

- 1) w zakresie obronności państwa w szczególności:
 - a) zakłady produkcji specjalnej oraz zakłady, w których prowadzone są prace naukowo-badawcze lub konstruktorskie w zakresie takiej produkcji,
 - b) zakłady produkujące, remontujące i magazynujące uzbrojenie, urządzenia i sprzęt wojskowy,
 - c) magazyny rezerw strategicznych, o których mowa w art. 15 ustawy z dnia 29 października 2010 r. o rezerwach strategicznych (Dz. U. z 2020 r. poz. 2051)⁶⁰;
- 2) w zakresie ochrony interesu gospodarczego państwa w szczególności:
 - a) zakłady mające bezpośredni związek z wydobywaniem surowców mineralnych o strategicznym znaczeniu dla państwa,
 - b) porty morskie i lotnicze,
 - c) banki i przedsiębiorstwa wytwarzające, przechowujące bądź transportujące wartości pieniężne w znacznych ilościach;
- 3) w zakresie bezpieczeństwa publicznego w szczególności:
 - a) zakłady, obiekty i urządzenia mające istotne znaczenie dla funkcjonowania aglomeracji miejskich, których zniszczenie lub uszkodzenie może stanowić zagrożenie dla życia i zdrowia ludzi oraz środowiska, w szczególności elektrownie i ciepłownie, ujęcia wody, wodociągi i oczyszczalnie ścieków,
 - b) zakłady stosujące, produkujące lub magazynujące w znacznych ilościach materiały jądrowe, źródła i odpady promieniotwórcze, materiały toksyczne, odurzające, wybuchowe bądź chemiczne o dużej podatności pożarowej lub wybuchowej,
 - c) rurociągi paliwowe, linie energetyczne i telekomunikacyjne, zapory wodne i śluzy oraz inne urządzenia znajdujące się w otwartym terenie, których zniszczenie lub uszkodzenie może stanowić zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzi, środowiska albo spowodować poważne straty materialne;

⁶⁰ Ustawa utraciła moc z dniem 23 lutego 2021 r., na podstawie art. 80 ustawy z dnia 17 grudnia 2020 r. o rezerwach strategicznych (Dz. U. z 2021 r. poz. 255), która weszła w życie z dniem 23 lutego 2021 r.

- 4) w zakresie ochrony innych ważnych interesów państwa w szczególności:
 - a) zakłady o unikalnej produkcji gospodarczej,
 - b) obiekty i urządzenia telekomunikacyjne, pocztowe oraz telewizyjne i radiowe,
 - c) muzea i inne obiekty, w których zgromadzone są dobra kultury narodowej,
 - d) archiwa państwowe;
 - 5) obiekty, w tym obiekty budowlane, urządzenia, instalacje, usługi ujęte w jednolitym wykazie obiektów, instalacji, urządzeń i usług wchodzących w skład infrastruktury krytycznej.
3. Szczegółowe wykazy obszarów, obiektów i urządzeń, o których mowa w ust. 2, sporządzają: Prezes Narodowego Banku Polskiego, Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji, ministrowie, kierownicy urzędów centralnych i wojewodowie w stosunku do podległych, podporządkowanych lub nadzorowanych jednostek organizacyjnych. Umieszczenie w wykazie określonego obszaru, obiektu lub urządzenia następuje w drodze decyzji administracyjnej.
4. Wykazy, o których mowa w ust. 3, Prezes Narodowego Banku Polskiego, Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji, ministrowie i kierownicy urzędów centralnych przesyłają do właściwych terytorialnie wojewodów oraz bieżąco aktualizują.
5. Wojewodowie prowadzą ewidencję obszarów, obiektów i urządzeń podlegających obowiązkowej ochronie, znajdujących się na terenie województwa. Ewidencja ma charakter poufny.
6. Wojewoda, w drodze decyzji administracyjnej, może umieścić w ewidencji, o której mowa w ust. 5, znajdujące się na terenie województwa obszary, obiekty i urządzenia innych podmiotów niż określone w ust. 3.
- [...]

Art. 7.

1. Kierownik jednostki, który bezpośrednio zarządza obszarami, obiektami i urządzeniami umieszczonymi w ewidencji, o której mowa w art. 5 ust. 5, albo upoważniona przez niego osoba są obowiązani uzgadniać plan ochrony tych obszarów, obiektów i urządzeń z właściwym terytorialnie komendantem wojewódzkim Policji, a w zakresie zagrożeń o charakterze terrorystycznym, z właściwym terytorialnie dyrektorem delegatury Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego.
- 1a. Kierownik jednostki, o którym mowa w ust. 1, w terminie najpóźniej 3 dni przed planowaną datą rozpoczęcia transportu podlegającego obowiązkowej ochronie, jest obowiązany uzgadniać z komendantem wojewódzkim Policji, właściwym terytorialnie ze względu na miejsce rozpoczęcia transportu, plan ochrony tego transportu. Przepis ust. 2 stosuje się odpowiednio.
2. Plan ochrony powinien:
 - 1) uwzględniać charakter produkcji lub rodzaj działalności jednostki;
 - 2) zawierać analizę stanu potencjalnych zagrożeń, w tym zagrożeń o charakterze terrorystycznym, i aktualnego stanu bezpieczeństwa jednostki;
 - 3) podawać ocenę aktualnego stanu ochrony jednostki;
 - 4) zawierać dane dotyczące specjalistycznej uzbrojonej formacji ochronnej, a w tym:

- a) stan etatowy,
 - b) rodzaj oraz ilość uzbrojenia i wyposażenia,
 - c) sposób zabezpieczenia broni i amunicji;
 - 5) zawierać dane dotyczące rodzaju zabezpieczeń technicznych;
 - 6) zawierać zasady organizacji i wykonywania ochrony jednostki.
3. Komendant wojewódzki Policji przy uzgadnianiu planu ochrony bierze pod uwagę potencjalny stan zagrożenia jednostki oraz wymagania określone w obowiązujących przepisach prawa.
4. Odmowa uzgodnienia planu ochrony następuje w drodze decyzji administracyjnej.
5. Przepisów ust. 1–4 nie stosuje się do planu ochrony jednostki organizacyjnej podległej Ministrowi Obrony Narodowej lub przez niego nadzorowanej, zwanego dalej „planem ochrony jednostki wojskowej”, na podstawie którego jest organizowana i realizowana ochrona tej jednostki.

Rozdział 3. Wewnętrzne służby ochrony

Art. 8.

1. Wewnętrzne służby ochrony w szczególności:

- 1) zapewniają ochronę mienia w granicach chronionych obszarów i obiektów;
- 2) zapewniają ochronę ważnych urządzeń jednostki, znajdujących się poza granicami chronionych obszarów i obiektów;
- 3) konwojują mienie jednostki;
- 4) wykonują inne zadania wynikające z planu ochrony jednostki.

2. Wewnętrzne służby ochrony, powołane przez przedsiębiorców, mogą wykonywać usługi w zakresie ochrony osób i mienia po uzyskaniu przez nich koncesji, o której mowa w art. 15.

Art. 9.

Wewnętrzne służby ochrony podlegają kierownikowi jednostki lub osobie pisemnie przez niego upoważnionej, bezpośrednio podporządkowanej temu kierownikowi.

Art. 9a.

1. Kierownik jednostki wystawia legitymację kwalifikowanego pracownika ochrony fizycznej pracownikowi wpisanemu na listę kwalifikowanych pracowników ochrony fizycznej lub legitymację kwalifikowanego pracownika zabezpieczenia technicznego pracownikowi wpisanemu na listę kwalifikowanych pracowników zabezpieczenia technicznego, którzy wchodzić w skład podległej mu wewnętrznej służby ochrony.

2. Legitymacje, o których mowa w ust. 1, zawierają:

- 1) indywidualny numer zgodny z ewidencją legitymacji, o której mowa w ust. 3;
- 2) aktualne zdjęcie pracownika;
- 3) imię i nazwisko pracownika;
- 4) nazwę, adres i numer telefonu jednostki, w której wewnętrzna służba ochrony sprawuje ochronę;
- 5) pouczenie o ustawowych uprawnieniach przysługujących jej posiadaczowi;

- 6) datę i miejsce wydania oraz imię, nazwisko i podpis kierownika jednostki.
- 2a. Legitymacje, o których mowa w ust. 1, mogą zawierać pieczęć kierownika jednostki.
3. Kierownik jednostki prowadzi ewidencję legitymacji, o których mowa w ust. 1.
4. Minister właściwy do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia:
 - 1) wzory legitymacji, o których mowa w ust. 1,
 - 2) tryb i warunki ich wydawania, wymiany lub zwrotu,
 - 3) sposób prowadzenia ewidencji legitymacji, o której mowa w ust. 3– mając na względzie jednolitość stosowanych legitymacji, dokumentacji oraz procedur związanych z ich wydawaniem, wymianą lub zwrotem, a także możliwość odczytania przez osobę zainteresowaną danych zawartych w tych legitymacjach⁶¹.

Art. 10.

1. Właściwy terytorialnie komendant wojewódzki Policji może, w drodze decyzji administracyjnej, wydać zezwolenie na utworzenie wewnętrznej służby ochrony w jednostce, w skład której nie wchodzi obszary, obiekty i urządzenia umieszczone w ewidencji, o której mowa w art. 5 ust. 5, na wniosek kierowników tych jednostek, uzasadniony ważnym interesem gospodarczym lub publicznym.
2. Wniosek powinien zawierać informacje, o których mowa w art. 7 ust. 2.
3. Przepisu ust. 1 nie stosuje się do wewnętrznych służb ochrony, działających na terenach jednostek organizacyjnych podległych, podporządkowanych lub nadzorowanych przez Ministra Obrony Narodowej.

Art. 11.

1. Zezwolenie na utworzenie wewnętrznej służby ochrony, o którym mowa w art. 10 ust. 1, nie może być wydane, jeżeli:
 - 1) plan ochrony nie zawiera informacji, o których mowa w art. 7 ust. 2;
 - 2) jednostka wnioskująca nie zapewnia spełnienia warunków wynikających z przepisów wydanych na podstawie ustawy.
2. Komendant wojewódzki Policji, w drodze decyzji administracyjnej, cofa zezwolenie na działalność wewnętrznej służby ochrony, jeżeli:
 - 1) kierownik jednostki złoży taki wniosek;
 - 2) nie utworzono wewnętrznej służby ochrony w okresie 3 miesięcy od dnia wydania zezwolenia;
 - 3) nie usunięto w wyznaczonym terminie stwierdzonych podczas kontroli rażących uchybień lub nieprawidłowości w organizacji wewnętrznej służby ochrony;
 - 4) działalność wewnętrznej służby ochrony prowadzona jest niezgodnie z planem ochrony;
 - 5) ustały okoliczności, dla których zezwolenie zostało wydane.

⁶¹ Zob. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 29 czerwca 2017 r. w sprawie legitymacji pracowników ochrony (Dz. U. z 2017 r. poz. 1307); Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 29 czerwca 2017 r. w sprawie legitymacji wydawanych pracownikom wewnętrznej służby ochrony (Dz. U. z 2017 r. poz. 1306).

3. Od decyzji, o których mowa w ust. 1 i 2, przysługuje odwołanie do Komendanta Głównego Policji.

Art. 12.

Wewnętrzne służby ochrony w zakresie ochrony osób i mienia współpracują z Policją, jednostkami ochrony przeciwpożarowej, obrony cywilnej i strażami gminnymi (miejskimi).

[...]

Rozdział 6. Środki ochrony fizycznej osób i mienia oraz prawa i obowiązki pracownika ochrony

Art. 36.

1. Pracownik ochrony przy wykonywaniu zadań ochrony osób i mienia ma prawo do:

- 1) ustalania uprawnień do przebywania na obszarach lub w obiektach chronionych oraz legitymowania osób w celu ustalenia ich tożsamości;
- 2) wezwania osób do opuszczenia obszaru lub obiektu w przypadku stwierdzenia braku uprawnień do przebywania na terenie chronionego obszaru lub obiektu albo stwierdzenia zakłócania porządku;
- 3) ujęcia w granicach obszarów lub obiektów chronionych lub poza ich granicami osób stwarzających w sposób oczywisty bezpośrednie zagrożenie życia lub zdrowia ludzkiego, a także chronionego mienia, w celu niezwłocznego oddania tych osób Policji;
- 4) użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w art. 12 ust. 1 pkt 1 lit. a, b i d, pkt 2 lit. a, pkt 7, 9, pkt 12 lit. a i pkt 13 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej⁶² [...]:
 - a) w granicach chronionych obiektów i obszarów – w przypadkach, o których mowa w art. 11 pkt 2, 5, 8, 10 i 13 tej ustawy,
 - b) poza granicami obiektów i obszarów chronionych – w przypadku, o którym mowa w art. 11 pkt 9 tej ustawy;
- 5) użycia lub wykorzystania broni palnej:
 - a) w granicach chronionych obiektów i obszarów – w przypadkach, o których mowa w art. 45 pkt 1 lit. a–c i pkt 2 oraz art. 47 pkt 3, 6 i 7 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej, z wyłączeniem przypadków przeciwdziałania czynnościom zmierzającym bezpośrednio do zamachów, o których mowa w art. 45 pkt 1 lit. a–c tej ustawy,
 - b) poza granicami obiektów i obszarów chronionych – w przypadkach, o których mowa w art. 45 pkt 1 lit. e oraz art. 47 pkt 3 i 6 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej.

2. Wewnętrzna służba ochrony lub przedsiębiorca prowadzący działalność gospodarczą w zakresie usług ochrony osób i mienia prowadzi ewidencję notatek

⁶² T.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 955.

użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego i broni palnej przez pracowników ochrony.

3. Użycie i wykorzystanie środków przymusu bezpośredniego i broni palnej oraz dokumentowanie tego użycia i wykorzystania odbywa się na zasadach określonych w ustawie z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej.

4. (uchylony)

5. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowy tryb działań, o których mowa w ust. 1 pkt 1–3⁶³.

[...]

Art. 38a.

1. Pracownik ochrony podczas wykonywania zadań ochrony osób i mienia jest obowiązany:

1) posiadać przy sobie legitymację, o której mowa w art. 9a ust. 1 lub art. 20 ust. 1 pkt 3, oraz okazywać ją na żądanie osoby, której czynności dotyczą w taki sposób aby zainteresowany miał możliwość odczytać i zanotować imię i nazwisko pracownika ochrony, numer legitymacji, dane podmiotu wystawiającego oraz zapoznać się z treścią pouczenia, o którym mowa w art. 9a ust. 2 pkt 5 lub art. 20 ust. 3 pkt 5;

2) wykonywać polecenia osób działających w imieniu instytucji państwowych lub samorządowych wydane na podstawie przepisów prawa.

2. Pracownik ochrony jest zwolniony z obowiązku okazywania legitymacji, o którym mowa w ust. 1 pkt 1, w przypadku gdy osoba, wobec której wykonuje czynności, swoim zachowaniem w sposób oczywisty zagraża życiu lub zdrowiu pracownika ochrony lub innych osób albo dobrom powierzonym ochronie.

[...]

Rozdział 8. Przepisy karne

Art. 48.

Kto wbrew obowiązkowi nie zapewnia fizycznej lub technicznej ochrony obszaru, obiektu, urządzeń lub transportu,

podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

[...]

⁶³ Zob. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 grudnia 2013 r. w sprawie szczegółowego trybu działań pracowników ochrony (Dz. U. z 2013 r. poz. 1681).

31.

Ustawa z dnia 18 kwietnia 2002 r. **o stanie klęski żywiołowej**

[Źródło: t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 1897]

Rozdział 1. Przepisy ogólne

Art. 1.

Ustawa określa tryb wprowadzenia i zniesienia stanu klęski żywiołowej, a także zasady działania organów władzy publicznej oraz zakres ograniczeń wolności i praw człowieka i obywatela w czasie stanu klęski żywiołowej.

Art. 2.

Stan klęski żywiołowej może być wprowadzony dla zapobieżenia skutkom katastrof naturalnych lub awarii technicznych noszących znamiona klęski żywiołowej oraz w celu ich usunięcia.

Art. 3.

1. Ilekroć w ustawie jest mowa o:

- 1) klęsce żywiołowej – rozumie się przez to katastrofę naturalną lub awarię techniczną, których skutki zagrażają życiu lub zdrowiu dużej liczby osób, mieniu w wielkich rozmiarach albo środowisku na znacznych obszarach, a pomoc i ochrona mogą być skutecznie podjęte tylko przy zastosowaniu nadzwyczajnych środków, we współdziałaniu różnych organów i instytucji oraz specjalistycznych służb i formacji działających pod jednolitym kierownictwem;
- 2) katastrofie naturalnej – rozumie się przez to zdarzenie związane z działaniem sił natury, w szczególności wyładowania atmosferyczne, wstrząsy sejsmiczne, silne wiatry, intensywne opady atmosferyczne, długotrwałe występowanie ekstremalnych temperatur, osuwiska ziemi, pożary, susze, powodzie, zjawiska lodowe na rzekach i morzu oraz jeziorach i zbiornikach wodnych, masowe występowanie szkodników, chorób roślin lub zwierząt albo chorób zakaźnych ludzi albo też działanie innego żywiołu;
- 3) awarii technicznej – rozumie się przez to gwałtowne, nieprzewidziane uszkodzenie lub zniszczenie obiektu budowlanego, urządzenia technicznego lub systemu urządzeń technicznych powodujące przerwę w ich użytkowaniu lub utratę ich właściwości;
- 4) cyberprzestrzeni – rozumie się przez to przestrzeń przetwarzania i wymiany informacji tworzoną przez systemy teleinformatyczne, określone w art. 3 pkt 3 ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności

podmiotów realizujących zadania publiczne (Dz. U. z 2017 r. poz. 570), wraz z powiązaniem pomiędzy nimi oraz relacjami z użytkownikami.

2. Katastrofę naturalną lub awarię techniczną mogą wywołać również zdarzenia w cyberprzestrzeni oraz działania o charakterze terrorystycznym.

[...]

Rozdział 2. Zasady działania organów władzy publicznej

[...]

Art. 17.

1. W zapobieganiu skutkom klęski żywiołowej lub ich usuwaniu uczestniczą: Państwowa Straż Pożarna i inne jednostki ochrony przeciwpożarowej, Policja, Straż Graniczna, Morska Służba Poszukiwania i Ratownictwa, podmioty lecznicze, w tym w szczególności dysponenci jednostek systemu Państwowe Ratownictwo Medyczne, oraz inne właściwe w tych sprawach państwowe urzędy, agencje, inspekcje, straże i służby.

2. Podmioty, o których mowa w ust. 1, podlegają kierownictwu organów, o których mowa w art. 8, albo pełnomocników, o których mowa w art. 9 ust. 5, art. 10 ust. 5 i art. 11 ust. 4.

Art. 18.

1. W czasie stanu klęski żywiołowej, jeżeli użycie innych sił i środków jest niemożliwe lub niewystarczające, Minister Obrony Narodowej może przekazać do dyspozycji wojewody, na którego obszarze działania występuje klęska żywiołowa, pododdziały lub oddziały Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, wraz ze skierowaniem ich do wykonywania zadań związanych z zapobieżeniem skutkom klęski żywiołowej lub ich usunięciem.

2. W przypadku, o którym mowa w ust. 1, pododdziały i oddziały Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej pozostają pod dowództwem przełożonych służbowych i wykonują zadania określone przez wojewodę.

3. Rada Ministrów, w drodze rozporządzenia, określi szczegółowe zasady udziału pododdziałów i oddziałów Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w zapobieganiu skutkom klęski żywiołowej lub ich usuwaniu, uwzględniając:

- 1) rodzaje działań ratowniczych lub prewencyjnych, w których pododdziały i oddziały Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej mogą brać udział;
- 2) sposób koordynowania i dowodzenia ich działaniami;
- 3) sposób zapewnienia im zabezpieczenia logistycznego.

Art. 19.

Kierujący działaniami prowadzonymi w celu zapobieżenia skutkom klęski żywiołowej lub ich usunięcia współpracują ze społecznymi organizacjami ratowniczymi, charytatywnymi, stowarzyszeniami, fundacjami oraz innymi podmiotami działającymi na obszarze ich właściwości, a na wniosek lub za zgodą tych podmiotów koordynują ich działalność.

[...]

Rozdział 3. Zakres ograniczeń wolności i praw człowieka i obywatela

[...]

Art. 22.

1. Jeżeli siły i środki, którymi dysponuje wójt (burmistrz, prezydent miasta), starosta lub wojewoda albo pełnomocnik, są niewystarczające, można wprowadzić obowiązek świadczeń osobistych i rzeczowych polegających na:

[...]

2) czynnym udziale w działaniu ratowniczym lub wykonywaniu innych zadań wyznaczonych przez kierującego akcją ratowniczą;

3) wykonywaniu określonych prac;

[...]

6) użytkowaniu nieruchomości w określony sposób lub w określonym zakresie;

[...]

10) pełnieniu wart;

[...]

12) zabezpieczeniu zagrożonych dóbr kultury.

2. Od obowiązku świadczeń osobistych zwolnione są:

1) osoby do 16 roku życia i powyżej 60 roku życia – w zakresie świadczeń wymienionych w ust. 1 pkt 2, 3, 6 i 10;

2) osoby chore, niepełnosprawne, kobiety w ciąży i kobiety karmiące – w zakresie świadczeń wymienionych w ust. 1 pkt 1–3, 6, 8 i 10;

3) osoby sprawujące opiekę nad dziećmi do lat 8, nad chorymi lub osobami niepełnosprawnymi – w zakresie świadczeń wymienionych w ust. 1 pkt 1–3, 6 i 10.

3. W szczególnie uzasadnionych przypadkach wójt (burmistrz, prezydent miasta), starosta, wojewoda albo pełnomocnik może odstąpić od nałożenia lub zwolnić od obowiązków, o których mowa w ust. 1, również inne osoby i podmioty, ze względu na interes publiczny albo wyjątkowo ważny interes danej osoby lub podmiotu.

[...]

Rozdział 4. Przepisy karne

Art. 27.

1. Kto w czasie stanu klęski żywiołowej:

[...]

4) wbrew nakazowi określonemu w art. 21 ust. 1 pkt 3 nie oddeleguje pracowników do dyspozycji organu kierującego działaniami prowadzonymi w celu zapobieżenia skutkom klęski żywiołowej lub ich usunięcia,

[...]

16) wbrew obowiązkowi określonemu w art. 21 ust. 1 pkt 19 nie wykonuje świadczeń osobistych lub rzeczowych albo nie wykonuje ich w pełnym zakresie,

[...]

podlega karze aresztu albo grzywny.

[...]

32.

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. **o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami**

[Źródło: t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 710; zm. Dz. U. z 2021 r. poz. 954 – tekst ujednolicony]

Rozdział 1. Przepisy ogólne

Art. 1.

Ustawa określa przedmiot, zakres i formy ochrony zabytków oraz opieki nad nimi, zasady tworzenia krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach, a także organizację organów ochrony zabytków.

Art. 2.

1. Ustawa nie narusza w szczególności przepisów o muzeach, o bibliotekach, o języku polskim, Prawa ochrony środowiska, o ochronie przyrody, o gospodarce nieruchomościami, o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, Prawa budowlanego, o ochronie danych osobowych i o ochronie informacji niejawnych.

2. Ochronę materiałów archiwalnych wchodzących w skład narodowego zasobu archiwalnego regulują przepisy ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz. U. z 2020 r. poz. 164), z uwzględnieniem przepisów art. 14a ust. 2 oraz rozdziału 2a.

Art. 3.

Użyte w ustawie określenia oznaczają:

- 1) zabytek – nieruchomość lub rzecz ruchomą, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową;
- 2) zabytek nieruchomy – nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości, o których mowa w pkt 1;
- 3) zabytek ruchomy – rzecz ruchomą, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, o których mowa w pkt 1;
- 4) zabytek archeologiczny – zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem;

- 5) instytucja kultury wyspecjalizowana w opiece nad zabytkami – instytucję kultury w rozumieniu przepisów o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, której celem statutowym jest sprawowanie opieki nad zabytkami;
- 6) prace konserwatorskie – działania mające na celu zabezpieczenie i utrwalenie substancji zabytku, zahamowanie procesów jego destrukcji oraz dokumentowanie tych działań;
- 7) prace restauratorskie – działania mające na celu wyeksponowanie wartości artystycznych i estetycznych zabytku, w tym, jeżeli istnieje taka potrzeba, uzupełnienie lub odtworzenie jego części, oraz dokumentowanie tych działań;
- 8) roboty budowlane – roboty budowlane w rozumieniu przepisów Prawa budowlanego, podejmowane przy zabytku lub w otoczeniu zabytku;
- 9) badania konserwatorskie – działania mające na celu rozpoznanie historii i funkcji zabytku, ustalenie użytych do jego wykonania materiałów i zastosowanych technologii, określenie stanu zachowania tego zabytku oraz opracowanie diagnozy, projektu i programu prac konserwatorskich, a jeżeli istnieje taka potrzeba, również programu prac restauratorskich;
- 10) badania architektoniczne – działania ingerujące w substancję zabytku, mające na celu rozpoznanie i udokumentowanie pierwotnej formy obiektu budowlanego oraz ustalenie zakresu jego kolejnych przekształceń;
- 11) badania archeologiczne – działania mające na celu odkrycie, rozpoznanie, udokumentowanie i zabezpieczenie zabytku archeologicznego;
- 12) historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny – przestrzenne założenie miejskie lub wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym ulic lub sieci dróg;
- 13) historyczny zespół budowlany – powiązaną przestrzennie grupę budynków wyodrębnioną ze względu na formę architektoniczną, styl, zastosowane materiały, funkcję, czas powstania lub związek z wydarzeniami historycznymi;
- 14) krajobraz kulturowy – postrzegana przez ludzi przestrzeń, zawierająca elementy przyrodnicze i wytwory cywilizacji, historycznie ukształtowana w wyniku działania czynników naturalnych i działalności człowieka;
- 15) otoczenie – teren wokół lub przy zabytku wyznaczony w decyzji o wpisie tego terenu do rejestru zabytków w celu ochrony wartości widokowych zabytku oraz jego ochrony przed szkodliwym oddziaływaniem czynników zewnętrznych.

Art. 4.

Ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- 3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- 4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- 5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;

6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Art. 5.

Opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:

- 1) naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- 2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- 3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- 4) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
- 5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Art. 6.

1. Ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:

- 1) zabytki nieruchome będące, w szczególności:
 - a) krajobrazami kulturowymi,
 - b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
 - c) dziełami architektury i budownictwa,
 - d) dziełami budownictwa obronnego,
 - e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
 - f) cmentarzami,
 - g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
 - h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;
- 2) zabytki ruchome będące, w szczególności:
 - a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
 - b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
 - c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,
 - d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
 - e) materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 2019 r. poz. 1479),
 - f) instrumentami muzycznymi,
 - g) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,
 - h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

- 3) zabytki archeologiczne będące, w szczególności:
 - a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
 - b) cmentarzyskami,
 - c) kurhanami,
 - d) relikdami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.
2. Ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Rozdział 2. Formy i sposób ochrony zabytków

Art. 7.

Formami ochrony zabytków są:

- 1) wpis do rejestru zabytków;
- 1a) wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa;
- 2) uznanie za pomnik historii;
- 3) utworzenie parku kulturowego;
- 4) ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Art. 8.

1. Rejestr zabytków, zwany dalej „rejestrem”, dla zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi wojewódzki konserwator zabytków.
2. Rejestr prowadzi się w formie odrębnych ksiąg dla zabytków:
 - 1) nieruchomości;
 - 2) ruchomych;
 - 3) archeologicznych.
3. Rejestr zawiera dane osobowe obejmujące imię, nazwisko i adres zamieszkania lub nazwę i adres siedziby właściciela lub posiadacza zabytku lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy.

Art. 9.

1. Do rejestru wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy.
2. W trybie określonym w ust. 1, do rejestru może być również wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru, a także nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna tego zabytku.
3. Wpis do rejestru historycznego układu urbanistycznego, ruralistycznego lub historycznego zespołu budowlanego nie wyłącza możliwości wydania decyzji o wpisie do rejestru wchodzących w skład tych układów lub zespołu zabytków nieruchomych.

3a. Informację o wszczęciu postępowania w sprawie wpisania zabytku nieruchomego do rejestru oraz o ostatecznym zakończeniu tego postępowania wojewódzki konserwator zabytków przekazuje niezwłocznie właściwemu staroście.

3b. Informację o wszczęciu postępowania w sprawie wpisania zabytku nieruchomego do rejestru do czasu ostatecznego zakończenia tego postępowania podaje się do publicznej wiadomości na stronie podmiotowej Biuletynu Informacji Publicznej starostwa powiatowego, na obszarze którego znajduje się zabytek, a ponadto w siedzibie właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków lub w sposób zwyczajowo przyjęty w miejscowości, w której znajduje się zabytek.

3c. Przepis ust. 3b nie narusza przepisu art. 61 § 4 Kodeksu postępowania administracyjnego oraz art. 94 niniejszej ustawy.

4. Wpisanie zabytku nieruchomego do rejestru ujawnia się w księdze wieczystej danej nieruchomości na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków, na podstawie decyzji o wpisie do rejestru tego zabytku.

5. (uchylony)

6. Na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków informację o wpisie zabytku nieruchomego do rejestru ogłasza się w wojewódzkim dzienniku urzędowym.

7. Wpisy, o których mowa w ust. 4, są wolne od opłat.

Art. 10.

1. Do rejestru wpisuje się zabytek ruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków na wniosek właściciela tego zabytku.

2. Wojewódzki konserwator zabytków może wydać z urzędu decyzję o wpisie zabytku ruchomego do rejestru w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę albo wywiezienia za granicę zabytku o wyjątkowej wartości historycznej, artystycznej lub naukowej.

[...]

Art. 10a.

1. Od dnia wszczęcia postępowania w sprawie wpisu zabytku do rejestru do dnia, w którym decyzja w tej sprawie stanie się ostateczna, przy zabytku, którego dotyczy postępowanie, zabrania się prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych i podejmowania innych działań, które mogłyby prowadzić do naruszenia substancji lub zmiany wyglądu zabytku.

2. Zakaz, o którym mowa w ust. 1, dotyczy także robót budowlanych objętych pozwoleniem na budowę albo zgłoszeniem, a także działań określonych w innej decyzji pozwalającej na ich prowadzenie.

3. Przepisów ust. 1 i 2 nie stosuje się do zabytku służącego obronności i bezpieczeństwu państwa.

Art. 11.

Do rejestru nie wpisuje się zabytku:

- 1) wpisanego na Listę Skarbów Dziedzictwa;
- 2) wpisanego do inwentarza muzeum;
- 3) wchodzącego w skład narodowego zasobu bibliotecznego.

Art. 12.

1. Starosta, w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków, może umieszczać na zabytku nieruchomym wpisanym do rejestru znak informujący o tym, iż zabytek ten podlega ochronie.
2. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego określi, w drodze rozporządzenia, wzór i wymiary znaku, o którym mowa w ust. 1⁶⁴.
3. Rozporządzenie powinno określić formę graficzną znaku, wyróżniającą się wśród innych znaków, z uwzględnieniem dotychczas używanego wzoru, a także pisemną informację, że dany obiekt jest zabytkiem i podlega ochronie.

Art. 13.

1. Zabytek wpisany do rejestru, który uległ zniszczeniu w stopniu powodującym utratę jego wartości historycznej, artystycznej lub naukowej albo którego wartość będąca podstawą wydania decyzji o wpisie do rejestru nie została potwierdzona w nowych ustaleniach naukowych, zostaje skreślony z rejestru.
2. Przepis ust. 1 stosuje się do skreślenia z rejestru części zabytku.
3. Z rejestru skreśla się otoczenie zabytku, w przypadku skreślenia z rejestru tego zabytku.
4. Z rejestru skreśla się również zabytek, który:
 - 1) (uchylony)
 - 1a) został wpisany na Listę Skarbów Dziedzictwa;
 - 2) został wpisany do inwentarza muzeum;
 - 3) wszedł w skład narodowego zasobu bibliotecznego.
5. Skreślenie z rejestru następuje na podstawie decyzji ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.
6. Postępowanie w sprawie skreślenia zabytku z rejestru wszczyna się z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy.

Art. 14.

1. Na podstawie decyzji o skreśleniu zabytku nieruchomego z rejestru, wojewódzki konserwator zabytków występuje z wnioskiem o wykreślenie z księgi wieczystej wpisu, o którym mowa w art. 9 ust. 4.
[...]
3. Na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków informację o skreśleniu zabytku nieruchomego z rejestru ogłasza się w wojewódzkim dzienniku urzędowym.
4. Wykreślenia, o których mowa w ust. 1, są wolne od opłat.

⁶⁴ Zob. Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 9 lutego 2004 r. w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczonego na zabytkach nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (Dz. U. z 2004 r. Nr 30, poz. 259).

Art. 14a.

1. Listę Skarbów Dziedzictwa prowadzi minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

2. Na Listę Skarbów Dziedzictwa wpisuje się zabytek ruchomy o szczególnej wartości dla dziedzictwa kulturowego zaliczany do jednej z następujących kategorii:

1) zabytków archeologicznych, które mają więcej niż 100 lat, wchodzą w skład zbiorów archeologicznych lub zostały pozyskane w wyniku badań archeologicznych lub przypadkowych odkryć,

2) elementów stanowiących integralną część zabytków architektury, wystroju wnętrz, pomników, posągów i dzieł rzemiosła artystycznego, które mają więcej niż 100 lat,

3) wykonanych ręcznie dowolną techniką i na dowolnym materiale dzieł malarstwa, nieobjętych kategoriami wskazanymi w pkt 4 i 5, które mają więcej niż 50 lat, ich wartość jest wyższa niż 150 000 euro oraz nie są własnością ich twórców,

4) wykonanych ręcznie na dowolnym materiale akwareli, gwaszy i pastelii, które mają więcej niż 50 lat, ich wartość jest wyższa niż 30 000 euro oraz nie są własnością ich twórców,

5) mozaik, nieobjętych kategoriami wskazanymi w pkt 1 i 2, oraz rysunków wykonanych ręcznie przy użyciu dowolnej techniki i na dowolnym materiale, które mają więcej niż 50 lat, ich wartość jest wyższa niż 15 000 euro oraz nie są własnością ich twórców,

6) oryginalnych dzieł grafiki i matryc do ich wykonania oraz oryginalnych plakatów, które mają więcej niż 50 lat, ich wartość jest wyższa niż 15 000 euro oraz nie są własnością ich twórców,

7) oryginalnych rzeźb, posągów lub ich kopii wykonanych tą samą techniką co oryginał, nieobjętych kategorią wskazaną w pkt 1, które mają więcej niż 50 lat, ich wartość jest wyższa niż 50 000 euro oraz nie są własnością ich twórców,

8) fotografii, filmów oraz ich negatywów, które mają więcej niż 50 lat, ich wartość jest wyższa niż 15 000 euro oraz nie są własnością ich twórców,

9) pojedynczych lub znajdujących się w zbiorach inkunabułów i manuskryptów oraz map i partytur muzycznych, liczących więcej niż 50 lat, które nie są własnością ich twórców,

10) pojedynczych lub znajdujących się w zbiorach książek, które mają więcej niż 100 lat i ich wartość jest wyższa niż 50 000 euro,

11) map drukowanych, które mają więcej niż 200 lat,

12) środków transportu, które mają więcej niż 75 lat i ich wartość jest wyższa niż 50 000 euro,

13) innych kategorii, niewymienionych w pkt 1–12, obejmujących zabytki, które mają więcej niż 50 lat i ich wartość jest wyższa niż 50 000 euro

– na podstawie decyzji wydanej przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, z urzędu albo na wniosek właściciela zabytku ruchomego.

Art. 14aa.

1. Od dnia wszczęcia postępowania w sprawie wpisu zabytku na Listę Skarbów Dziedzictwa do dnia, w którym decyzja w tej sprawie stanie się ostateczna, przy zabytku, którego dotyczy postępowanie, zabrania się prowadzenia prac konserwatorskich i restauratorskich oraz podejmowania innych działań, które mogłyby prowadzić do naruszenia substancji lub zmiany wyglądu zabytku.

2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się do zabytku:

- 1) wpisanego do rejestru;
- 2) wpisanego do inwentarza muzeum;
- 3) wchodzącego w skład narodowego zasobu bibliotecznego.

Art. 14b.

1. Z Listy Skarbów Dziedzictwa skreśla się zabytek ruchomy, który przestał być zaliczany do jednej z kategorii, o których mowa w art. 14a ust. 2.

2. Skreślenie z Listy Skarbów Dziedzictwa następuje na podstawie decyzji ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

3. Postępowanie w sprawie skreślenia zabytku z Listy Skarbów Dziedzictwa wszczynana się z urzędu albo na wniosek właściciela zabytku ruchomego.

Art. 15.

1. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w drodze rozporządzenia, może uznać za pomnik historii zabytek nieruchomy wpisany do rejestru lub park kulturowy o szczególnej wartości dla kultury, określając jego granice.

2. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego może złożyć wniosek, o którym mowa w ust. 1, po uzyskaniu opinii Rady Ochrony Zabytków.

3. Cofnięcie uznania zabytku nieruchomego za pomnik historii następuje w trybie przewidzianym dla jego uznania.

4. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego może przedstawić Komitetowi Dziedzictwa Światowego wniosek o wpis pomnika historii na „Listę dziedzictwa światowego” w celu objęcia tego pomnika ochroną na podstawie Konwencji w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjętej w Paryżu dnia 16 listopada 1972 r. (Dz. U. z 1976 r. poz. 190 i 191).

Art. 16.

1. Rada gminy, po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków, na podstawie uchwały, może utworzyć park kulturowy w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej.

1a. Rada gminy ogłasza w prasie miejscowej oraz przez obwieszczenie, a także w sposób zwyczajowo przyjęty w danej miejscowości, o podjęciu prac nad utworzeniem parku kulturowego, określając formę, miejsce i termin składania wniosków dotyczących projektu uchwały o utworzeniu parku kulturowego, nie krótszy jednak niż 21 dni od dnia ogłoszenia.

2. Uchwała określa nazwę parku kulturowego, jego granice, sposób ochrony, a także zakazy i ograniczenia, o których mowa w art. 17 ust. 1.
3. Wójt (burmistrz, prezydent miasta), w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków, sporządza plan ochrony parku kulturowego, który wymaga zatwierdzenia przez radę gminy.
4. W celu realizacji zadań związanych z ochroną parku kulturowego rada gminy może utworzyć jednostkę organizacyjną do zarządzania parkiem.
5. Park kulturowy przekraczający granice gminy może być utworzony i zarządzany na podstawie zgodnych uchwał rad gmin (związku gmin), na terenie których ten park ma być utworzony.
6. Dla obszarów, na których utworzono park kulturowy, sporządza się obowiązkowo miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego.

Art. 17.

1. Na terenie parku kulturowego lub jego części mogą być ustanowione zakazy i ograniczenia dotyczące:

- 1) prowadzenia robót budowlanych oraz działalności przemysłowej, rolniczej, hodowlanej, handlowej lub usługowej;
- 2) zmiany sposobu korzystania z zabytków nieruchomości;
- 3) umieszczania tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków niezwiązanych z ochroną parku kulturowego, z wyjątkiem znaków drogowych i znaków związanych z ochroną porządku i bezpieczeństwa publicznego, z zastrzeżeniem art. 12 ust. 1;
- 3a) zasad i warunków sytuowania obiektów małej architektury;
- 4) składowania lub magazynowania odpadów.

2. W razie ograniczenia sposobu korzystania z nieruchomości na skutek ustanowienia zakazów i ograniczeń, o których mowa w ust. 1, stosuje się odpowiednio przepisy art. 131–134 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2020 r. poz. 1219, 1378, 1565, 2127 i 2338).

Art. 18.

1. Ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się przy sporządzaniu i aktualizacji strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, planu zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, strategii rozwoju ponadlokalnego, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego albo decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

2. W strategiach, analizach, planach i studiach, o których mowa w ust. 1, w szczególności:

- 1) uwzględnia się krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;

- 2) określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu;
- 3) ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami.

Art. 19.

1. W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się, w szczególności ochronę:

- 1) zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
- 2) innych zabytków nieruchomości, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków;
- 3) parków kulturowych.

1a. W decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego uwzględnia się w szczególności ochronę:

- 1) zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
- 2) innych zabytków nieruchomości, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków.

1b. W uchwale określającej zasady i warunki sytuowania obiektów małej architektury, tablic i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń uwzględnia się w szczególności:

- 1) ochronę zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
- 2) ochronę zabytków nieruchomości, innych niż wymienione w pkt 1, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków;
- 3) wnioski i rekomendacje audytów krajobrazowych oraz plany ochrony parków krajobrazowych.

2. W przypadku gdy gmina posiada gminny program opieki nad zabytkami, ustalenia tego programu uwzględnia się w studium i planie, o których mowa w ust. 1.

3. W studium i planie, o których mowa w ust. 1, ustala się, w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.

Art. 20.

Projekty i zmiany planu zagospodarowania przestrzennego województwa oraz miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego podlegają uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków w zakresie kształtowania zabudowy i zagospodarowania terenu.

Art. 21.

Ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy.

Art. 22.

1. Generalny Konserwator Zabytków prowadzi krajową ewidencję zabytków w formie zbioru kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się w wojewódzkich ewidencjach zabytków.
2. Wojewódzki konserwator zabytków prowadzi wojewódzką ewidencję zabytków w formie kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się na terenie województwa.
3. Włączenie karty ewidencyjnej zabytku ruchomego niewpisanego do rejestru do wojewódzkiej ewidencji zabytków może nastąpić za zgodą właściciela tego zabytku.
4. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomości z terenu gminy.
5. W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:
 - 1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru;
 - 2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
 - 3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.
6. Właściwy dyrektor urzędu morskiego prowadzi ewidencję zabytków znajdujących się na polskich obszarach morskich w formie zbioru kart ewidencyjnych.
7. Ewidencje, o których mowa w ust. 1, 2, 4 i 6, mogą zawierać dane osobowe obejmujące:
 - 1) imię, nazwisko i adres zamieszkania lub nazwę i adres siedziby właściciela lub użytkownika zabytku;
 - 2) imię, nazwisko i podpis autora karty ewidencyjnej lub adresowej lub imię i nazwisko osoby, która wypełniła kartę ewidencyjną;
 - 3) imię i nazwisko lub nazwę wykonawcy prac konserwatorskich, prac restauratorskich, badań konserwatorskich lub badań archeologicznych przy zabytku.

Art. 23.

1. Generalny Konserwator Zabytków prowadzi, w formie zbioru kart informacyjnych, krajowy wykaz zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem.
2. Wojewódzki konserwator zabytków, organy Policji, Straży Granicznej, Krajowa Administracja Skarbowa, prokuratura oraz dyrektorzy muzeów i bibliotek, będących instytucjami kultury są obowiązani niezwłocznie przekazywać, w celu ujęcia w wykazie, Generalnemu Konserwatorowi Zabytków informacje o zabytku skradzionym lub wywiezionym za granicę niezgodnie z prawem.
3. Wykaz zawiera dane osobowe obejmujące imię, nazwisko i adres zamieszkania lub nazwę i adres siedziby właściciela lub posiadacza zabytku.

Art. 23a.

Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego określi, w drodze rozporządzenia, sposób prowadzenia Listy Skarbów Dziedzictwa i zakres danych zamieszczanych na Liście Skarbów Dziedzictwa, uwzględniając konieczność prowadzenia Listy Skarbów Dziedzictwa w formie elektronicznej,

zapewnienia publicznej dostępności Listy Skarbów Dziedzictwa, umieszczenia na Liście Skarbów Dziedzictwa danych pozwalających na identyfikację zabytków wpisanych na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz ich fotografii.

Art. 24.

1. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego określi, w drodze rozporządzenia, sposób prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem⁶⁵.
2. Rejestr zabytków prowadzi się w formie odrębnych ksiąg dla poszczególnych rodzajów zabytków.
3. W rozporządzeniu należy określić wzory krajowych, wojewódzkich i gminnych kart ewidencyjnych oraz dane jakie powinny być ujęte w poszczególnych księgach rejestru, karcie ewidencyjnej i adresowej zabytku oraz w karcie informacyjnej, a także sposób gromadzenia dokumentów dotyczących zabytku.
4. Rozporządzenie powinno wskazywać przesłanki, od których spełnienia jest uzależnione włączenie kart ewidencyjnych i adresowych do ewidencji, a także ich wyłączenie z tych ewidencji.

Rozdział 2a. Krajowy rejestr utraconych dóbr kultury

Art. 24a.

1. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego prowadzi krajowy rejestr utraconych dóbr kultury.
2. Do krajowego rejestru utraconych dóbr kultury wpisuje się rzeczy ruchome będące:
 - 1) zabytkami wpisanymi do rejestru,
 - 1a) zabytkami wpisanymi na Listę Skarbów Dziedzictwa,
 - 2) muzealiami, o których mowa w art. 21 ust. 1 i 1a ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2020 r. poz. 902),
 - 3) materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach, należącymi do narodowego zasobu bibliotecznego,
 - 4) materiałami archiwalnymi, o których mowa w art. 1 ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach
 – utraconymi przez właściciela w wyniku popełnienia czynu zabronionego, określonego w art. 278 § 1 i 3, art. 279 § 1, art. 280–283 albo art. 284 § 1–3 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 2020 r. poz. 1444 i 1517).
3. Wpisu do krajowego rejestru utraconych dóbr kultury dokonuje się na wniosek Policji, prokuratora, wojewódzkiego konserwatora zabytków, Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych, właściciela rzeczy, o której mowa w ust. 2, lub

⁶⁵ Zob. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. z 2021 r. poz. 56).

osoby kierującej jednostką organizacyjną, w zbiorach albo zasobach której rzecz się znajdowała.

4. Wniosek, o którym mowa w ust. 3, składa się na urzędowym formularzu.

5. Stroną postępowania o wpis do krajowego rejestru utraconych dóbr kultury jest właściciel rzeczy lub jednostka organizacyjna, w zbiorach albo zasobie której rzecz się znajdowała.

6. Do wniosku, o którym mowa w ust. 3, załącza się:

1) kopię zawiadomienia o przestępstwie wraz z dowodem złożenia go organowi ścigania albo odpis protokołu z przyjęcia ustnego zawiadomienia o przestępstwie lub postanowienie o wszczęciu śledztwa albo dochodzenia, w przypadku gdy wniosek składa właściciel utraconej rzeczy lub osoba kierująca jednostką organizacyjną, w zbiorach albo zasobie której rzecz się znajdowała;

2) zdjęcie utraconej rzeczy, w przypadku gdy jest ona zabytkiem lub muzealia, o których mowa w ust. 2 pkt 1 i 2, w formie pliku cyfrowego.

Art. 24b.

1. Wpisu utraconej rzeczy do krajowego rejestru utraconych dóbr kultury dokonuje się na podstawie decyzji o wpisie do rejestru utraconych dóbr kultury wydanej przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Decyzja podlega natychmiastowemu wykonaniu.

2. Wpis do krajowego rejestru utraconych dóbr kultury polega na wprowadzeniu do niego danych umożliwiających identyfikację utraconej rzeczy zawartych w decyzji, o której mowa w ust. 1, niezwłocznie po jej wydaniu.

3. Dokonanie wpisu do krajowego rejestru utraconych dóbr kultury nie jest uzależnione od ustalenia popełnienia czynu zabronionego, o którym mowa w art. 24a ust. 2, prawomocnym wyrokiem skazującym.

4. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w drodze decyzji, odmawia wpisu do krajowego rejestru utraconych dóbr kultury, w przypadku gdy dane dotyczące utraconej rzeczy zawarte we wniosku, o którym mowa w art. 24a ust. 3, nie pozwalają na jej identyfikację.

Art. 24c.

1. Krajowy rejestr utraconych dóbr kultury, prowadzony w systemie teleinformatycznym, jest jawny.

2. Odpisy z krajowego rejestru utraconych dóbr kultury wydawane są na wniosek każdego, kto tego zażąda.

3. Dane będące podstawą wpisu do krajowego rejestru utraconych dóbr kultury udostępnia się wyłącznie organom władzy publicznej oraz właścicielowi utraconej rzeczy lub jednostce organizacyjnej, w zbiorach albo zasobie której rzecz się znajdowała, a innym osobom tylko za zgodą właściciela utraconej rzeczy lub jednostki organizacyjnej, w zbiorach albo zasobie której rzecz się znajdowała.

Art. 24d.

Od dnia dokonania wpisu w krajowym rejestrze utraconych dóbr kultury nikt nie może zasłaniać się nieznaną jakością danych ujawnionych w tym rejestrze.

Art. 24e.

1. Wykreślenie wpisu z krajowego rejestru utraconych dóbr kultury następuje na podstawie decyzji ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.
2. Wykreślenie wpisu z krajowego rejestru utraconych dóbr kultury następuje na wniosek podmiotów wskazanych w art. 24a ust. 3 albo z urzędu, w przypadku gdy:
 - 1) właściciel odzyskał posiadanie utraconej rzeczy;
 - 2) dane będące podstawą wpisu okazały się nieprawdziwe.
3. W przypadku określonym w ust. 2 pkt 2, skutki prawne dokonania wpisu w krajowym rejestrze utraconych dóbr kultury zostają zniesione z mocą wsteczną.

Art. 24f.

Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowy sposób prowadzenia krajowego rejestru utraconych dóbr kultury, w tym zakres danych objętych wpisem, zasady wydawania odpisów oraz wzór formularza wniosku o wpis, uwzględniając prowadzenie krajowego rejestru utraconych dóbr kultury w systemie teleinformatycznym, konieczność zapewnienia przejrzystości i kompletności zapisu informacji znajdujących się w krajowym rejestrze utraconych dóbr kultury, zmian i wykreśleń wpisów oraz sprawność postępowania rejestracyjnego⁶⁶.

Rozdział 3. Zagospodarowanie zabytków, prowadzenie badań, prac i robót oraz podejmowanie innych działań przy zabytkach

Art. 25.

1. Zagospodarowanie na cele użytkowe zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru wymaga posiadania przez jego właściciela lub posiadacza:
 - 1) dokumentacji konserwatorskiej określającej stan zachowania zabytku nieruchomego i możliwości jego adaptacji, z uwzględnieniem historycznej funkcji i wartości tego zabytku, jak również możliwości jego dostosowania dla osób ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz. U. z 2020 r. poz. 1062);
 - 2) uzgodnionego z wojewódzkim konserwatorem zabytków programu prac konserwatorskich przy zabytku nieruchomym, określającego zakres i sposób ich prowadzenia oraz wskazującego niezbędne do zastosowania materiały i technologie;
 - 3) uzgodnionego z wojewódzkim konserwatorem zabytków programu zagospodarowania zabytku nieruchomego wraz z otoczeniem oraz dalszego korzystania z tego zabytku, z uwzględnieniem wyeksponowania jego wartości.
2. W celu spełnienia wymagań, o których mowa w ust. 1, wojewódzki konserwator zabytków jest obowiązany nieodpłatnie udostępnić do wglądu właścicielowi lub posiadaczowi zabytku nieruchomego posiadaną przez siebie dokumentację tego zabytku oraz umożliwić dokonywanie niezbędnych odpisów z tej dokumentacji. [...]

⁶⁶ Zob. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 19 sierpnia 2015 r. w sprawie krajowego rejestru utraconych dóbr kultury (Dz. U. z 2015 r. poz. 1275).

Art. 28.

1. Niezależnie od obowiązków wynikających z opieki nad zabytkami, określonych w art. 5, właściciel lub posiadacz zabytku wpisanego do rejestru lub zabytku znajdującego się w wojewódzkiej ewidencji zabytków zawiadamia wojewódzkiego konserwatora zabytków o:

- 1) uszkodzeniu, zniszczeniu, zaginięciu lub kradzieży zabytku, nie później niż w terminie 14 dni od dnia powzięcia wiadomości o wystąpieniu zdarzenia;
- 2) zagrożeniu dla zabytku, nie później niż w terminie 14 dni od dnia powzięcia wiadomości o wystąpieniu zagrożenia;
- 3) zmianie miejsca przechowania zabytku ruchomego w terminie miesiąca od dnia nastąpienia tej zmiany;
- 4) zmianach dotyczących stanu prawnego zabytku, nie później niż w terminie miesiąca od dnia ich wystąpienia lub powzięcia o nich wiadomości.

2. O zdarzeniach, o których mowa w ust. 1, właściciel lub posiadacz zabytku wpisanego na Listę Skarbów Dziedzictwa zawiadamia ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

[...]

Art. 32.

1. Kto, w trakcie prowadzenia robót budowlanych lub ziemnych, odkrył przedmiot, co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem, jest obowiązany:

- 1) wstrzymać wszelkie roboty mogące uszkodzić lub zniszczyć odkryty przedmiot;
- 2) zabezpieczyć, przy użyciu dostępnych środków, ten przedmiot i miejsce jego odkrycia;
- 3) niezwłocznie zawiadomić o tym właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków, a jeśli nie jest to możliwe, właściwego wójta (burmistrza, prezydenta miasta).

2. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) jest obowiązany niezwłocznie, nie dłużej niż w terminie 3 dni, przekazać wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków przyjęte zawiadomienie, o którym mowa w ust. 1 pkt 3.

3. Wojewódzki konserwator zabytków jest obowiązany w terminie 5 dni od dnia przyjęcia zawiadomienia, o którym mowa w ust. 1 pkt 3 i ust. 2, dokonać oględzin odkrytego przedmiotu.

4. Jeżeli w terminie, określonym w ust. 3, wojewódzki konserwator zabytków nie dokona oględzin odkrytego przedmiotu, przerwane roboty mogą być kontynuowane.

5. Po dokonaniu oględzin odkrytego przedmiotu wojewódzki konserwator zabytków wydaje decyzję:

- 1) pozwalającą na kontynuację przerwanych robót, jeżeli odkryty przedmiot nie jest zabytkiem;
- 2) pozwalającą na kontynuację przerwanych robót, jeżeli odkryty przedmiot jest zabytkiem, a kontynuacja robót nie doprowadzi do jego zniszczenia lub uszkodzenia;
- 3) nakazującą dalsze wstrzymanie robót i przeprowadzenie, na koszt osoby fizycznej lub jednostki organizacyjnej finansującej te roboty, badań archeologicznych w niezbędnym zakresie.

6. Roboty nie mogą być wstrzymane na okres dłuższy niż miesiąc od dnia doręczenia decyzji, o której mowa w ust. 5 pkt 3.

7. Jeżeli w trakcie badań archeologicznych zostanie odkryty zabytek posiadający wyjątkową wartość, wojewódzki konserwator zabytków może wydać decyzję o przedłużeniu okresu wstrzymania robót. Okres wstrzymania robót nie może być jednak dłuższy niż 6 miesięcy od dnia doręczenia decyzji, o której mowa w ust. 5 pkt 3.

8. Po zakończeniu badań archeologicznych, o których mowa w ust. 5 pkt 3, wojewódzki konserwator zabytków wydaje decyzję pozwalającą na kontynuację przerwanych robót.

9. (uchylony)

10. O odkryciu przedmiotu, o którym mowa w ust. 1, na polskich obszarach morskich należy niezwłocznie zawiadomić właściwego dyrektora urzędu morskiego. Przepisy ust. 1 pkt 1 i 2 i ust. 3–8 stosuje się odpowiednio.

Art. 33.

1. Kto przypadkowo znalazł przedmiot, co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem archeologicznym, jest obowiązany, przy użyciu dostępnych środków, zabezpieczyć ten przedmiot i oznakować miejsce jego znalezienia oraz niezwłocznie zawiadomić o znalezieniu tego przedmiotu właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków, a jeśli nie jest to możliwe, właściwego wójta (burmistrza, prezydenta miasta).

2. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) jest obowiązany niezwłocznie, nie dłużej niż w terminie 3 dni, przekazać wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków przyjęte zawiadomienie, o którym mowa w ust. 1.

3. W terminie 3 dni od dnia przyjęcia zawiadomienia, o którym mowa w ust. 1 i 2, wojewódzki konserwator zabytków jest obowiązany dokonać oględzin znalezionej przedmiotu i miejsca jego znalezienia oraz, w razie potrzeby, zorganizować badania archeologiczne.

4. O znalezieniu przedmiotu, o którym mowa w ust. 1, na polskich obszarach morskich należy niezwłocznie zawiadomić właściwego dyrektora urzędu morskiego.

Art. 34.

1. Osobom, które odkryły bądź przypadkowo znalazły zabytek archeologiczny, przysługuje nagroda, jeżeli dopełniły one obowiązków określonych odpowiednio w art. 32 ust. 1 lub w art. 33 ust. 1.

2. Przepisy ust. 1 nie stosuje się do osób zajmujących się zawodowo badaniami archeologicznymi lub zatrudnionych w grupach zorganizowanych w celu prowadzenia takich badań.

3. Warunki i tryb przyznawania nagród określi, w drodze rozporządzenia, minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, ustalając rodzaje nagród, źródła ich finansowania i wysokość nagród pieniężnych.

[...]

Rozdział 5. Wywóz zabytków za granicę

Art. 51.

1. Jednorazowego pozwolenia na stały wywóz zabytku za granicę wymagają zabytki zaliczane do jednej z następujących kategorii:

- 1) zabytków archeologicznych, które mają więcej niż 100 lat i wchodzi w skład zbiorów archeologicznych lub zostały pozyskane w wyniku badań archeologicznych bądź przypadkowych odkryć;
- 2) elementów stanowiących integralną część zabytków architektury, wystroju wnętrz, pomników, posągów i dzieł rzemiosła artystycznego, które mają więcej niż 100 lat;
- 3) wykonanych dowolną techniką i na dowolnym materiale dzieł malarstwa, nieobjętych kategoriami wskazanymi w pkt 4 i 5, które mają więcej niż 50 lat i ich wartość jest wyższa niż 40 000 zł;
- 4) wykonanych na dowolnym materiale akwareli, gwaszy i pastelów, które mają więcej niż 50 lat i ich wartość jest wyższa niż 16 000 zł;
- 5) mozaik, nieobjętych kategoriami wskazanymi w pkt 1 i 2, oraz wykonanych dowolną techniką i na dowolnym materiale rysunków, które mają więcej niż 50 lat i ich wartość jest wyższa niż 12 000 zł;
- 6) oryginalnych dzieł grafiki i matryc do ich wykonania oraz oryginalnych plakatów, które mają więcej niż 50 lat i ich wartość jest wyższa niż 16 000 zł;
- 7) oryginalnych rzeźb, posągów lub ich kopii wykonanych tą samą techniką co oryginał, nieobjętych kategorią wskazaną w pkt 1, które mają więcej niż 50 lat i ich wartość jest wyższa niż 20 000 zł;
- 8) pojedynczych fotografii, filmów oraz ich negatywów, które mają więcej niż 50 lat i ich wartość jest wyższa niż 6000 zł;
- 9) pojedynczych lub znajdujących się w zbiorach rękopisów, które mają więcej niż 50 lat i ich wartość jest wyższa niż 4000 zł;
- 10) pojedynczych lub znajdujących się w zbiorach książek, które mają więcej niż 100 lat i ich wartość jest wyższa niż 6000 zł;
- 11) pojedynczych map drukowanych i partytur, które mają więcej niż 150 lat i ich wartość jest wyższa niż 6000 zł;
- 12) kolekcji i przedmiotów z kolekcji zoologicznych, botanicznych, mineralnych lub anatomicznych, których wartość jest wyższa niż 16 000 zł;
- 13) kolekcji o znaczeniu historycznym, paleontologicznym, etnograficznym lub numizmatycznym, których wartość jest wyższa niż 16 000 zł;
- 14) środków transportu, które mają więcej niż 50 lat i ich wartość jest wyższa niż 32 000 zł;
- 15) innych kategorii, niewymienionych w pkt 1–14, obejmujących zabytki, które mają więcej niż 50 lat i ich wartość jest wyższa niż 16 000 zł.

2. Zabytki, o których mowa w ust. 1 i 4, mogą być czasowo wywożone za granicę, jeżeli pozwala na to ich stan zachowania, a osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna, w której posiadaniu znajduje się zabytek, daje rękojmię, że nie ulegnie on zniszczeniu lub uszkodzeniu i zostanie przywieziony do kraju przed upływem terminu ważności pozwolenia.

3. Zabytki, o których mowa w ust. 1 i 4, mogą być czasowo wywożone za granicę po uzyskaniu:

- 1) jednorazowego pozwolenia na czasowy wywóz zabytku za granicę albo
- 2) wielokrotnego pozwolenia indywidualnego na czasowy wywóz zabytku za granicę, albo
- 3) wielokrotnego pozwolenia ogólnego na czasowy wywóz zabytku za granicę.

4. Zabytki:

- 1) wpisane do rejestru,
- 2) wpisane na Listę Skarbów Dziedzictwa,
- 3) wchodzące w skład zbiorów publicznych, które stanowią własność Skarbu Państwa, jednostek samorządu terytorialnego lub innych jednostek organizacyjnych zaliczanych do sektora finansów publicznych,
- 4) wpisane do inwentarza muzeum albo wchodzące w skład narodowego zasobu bibliotecznego

– nie mogą być wywożone za granicę na stałe, z wyjątkiem przypadków określonych w art. 26 i art. 42 ustawy z dnia 25 maja 2017 r. o restytucji narodowych dóbr kultury, gdy wywóz odbywa się w wykonaniu prawomocnego wyroku nakazującego zwrot zagranicznego narodowego dobra kultury, o którym mowa w art. 18 ust. 1 tej ustawy, na terytorium państwa Unii Europejskiej albo na podstawie pozwoleń, o których mowa w art. 39 ust. 1 lub art. 43 ust. 1 tej ustawy.

Art. 52.

1. Jednorazowe pozwolenie na stały wywóz zabytku za granicę wydaje minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

1a. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego może odmówić wydania jednorazowego pozwolenia na stały wywóz zabytku za granicę, w przypadku gdy zabytek posiada szczególną wartość dla dziedzictwa kulturowego.

2. Osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna, w której posiadaniu znajduje się zabytek, składa wniosek o wydanie jednorazowego pozwolenia na stały wywóz zabytku za granicę, za pośrednictwem wojewódzkiego konserwatora zabytków.

3. (uchylony)

4. Wywóz zabytku za granicę na podstawie pozwolenia, o którym mowa w ust. 1, może nastąpić nie później niż w terminie 12 miesięcy od dnia wydania tego pozwolenia.

Art. 53.

1. Jednorazowe pozwolenie na czasowy wywóz zabytku za granicę wydaje wojewódzki konserwator zabytków na wniosek osoby fizycznej lub jednostki organizacyjnej, w której posiadaniu znajduje się zabytek, mającej zamiar jednorazowo wywieźć za granicę ten zabytek w celach użytkowych lub wystawienniczych albo dla przeprowadzenia prac konserwatorskich.

1a. Jednorazowe pozwolenie na czasowy wywóz zabytku wpisanego na Listę Skarbów Dziedzictwa wydaje minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego na wniosek podmiotów, o których mowa w ust. 1.

2. Termin ważności pozwolenia, o którym mowa w ust. 1 i 1a, nie może być dłuższy niż 3 lata od dnia wydania tego pozwolenia.

Art. 54.

1. Wielokrotne pozwolenie indywidualne na czasowy wywóz zabytku za granicę wydaje wojewódzki konserwator zabytków na wniosek osoby fizycznej lub jednostki organizacyjnej, w której posiadaniu znajduje się zabytek, mającej zamiar wielokrotnie wywozić za granicę ten zabytek w celach użytkowych lub wystawienniczych.

1a. Na podstawie pozwolenia, o którym mowa w ust. 1, nie może być wywieziony za granicę zabytek wpisany na Listę Skarbów Dziedzictwa.

2. Termin ważności pozwolenia, o którym mowa w ust. 1, nie może być dłuższy niż 3 lata od dnia wydania tego pozwolenia.

Art. 55.

1. Wielokrotne pozwolenie ogólne na czasowy wywóz zabytków za granicę wydaje wojewódzki konserwator zabytków na wniosek muzeum lub innej instytucji kultury, która w związku z prowadzoną działalnością zamierza wielokrotnie wywozić za granicę swoje zbiory, w całości lub w części, w celach wystawienniczych.

1a. Na podstawie pozwolenia, o którym mowa w ust. 1, nie może być wywieziony za granicę zabytek wpisany na Listę Skarbów Dziedzictwa.

2. Termin ważności pozwolenia, o którym mowa w ust. 1, nie może być dłuższy niż 5 lat od dnia wydania tego pozwolenia.

Art. 56.

1. Wojewódzki konserwator zabytków może cofnąć pozwolenie, o którym mowa w art. 53 ust. 1, art. 54 ust. 1 albo art. 55 ust. 1, w drodze decyzji.

2. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego może cofnąć pozwolenie, o którym mowa w art. 53 ust. 1a, w drodze decyzji.

3. Cofnięcie pozwolenia, o którym mowa w ust. 1 i 2, może nastąpić, jeżeli stan zachowania zabytku uległ pogorszeniu lub wyszły na jaw nowe fakty i okoliczności świadczące, że wnioskodawca nie daje rękojmi, o której mowa w art. 51 ust. 2.

4. O cofnięciu pozwolenia odpowiednio wojewódzki konserwator zabytków albo minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego zawiadamia niezwłocznie organ Krajowej Administracji Skarbowej.

[...]

Art. 56a.

[...]

8. W przypadku wydania decyzji o odmowie udzielenia kolejnego pozwolenia lub pozostawieniu wniosku bez rozpatrzenia, wnioskodawca jest obowiązany przywieźć wywieziony zabytek na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w terminie 60 dni od dnia, w którym decyzja stała się ostateczna albo od dnia otrzymania przez wnioskodawcę informacji o pozostawieniu wniosku bez rozpatrzenia.

[...]

Art. 59.

1. Pozwolenia na wywóz za granicę nie wymagają:

1) zabytki nieobjęte kategoriami, o których mowa w art. 51 ust. 1, niewpisane do rejestru albo na Listę Skarbów Dziedzictwa, albo inwentarzy muzeów albo niewchodzące w skład narodowego zasobu bibliotecznego;

1a) zabytki podlegające zwrotowi na terytorium państwa Unii Europejskiej na podstawie prawomocnego wyroku nakazującego zwrot zagranicznego narodowego dobra kultury, o którym mowa w art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 25 maja 2017 r. o restytucji narodowych dóbr kultury;

2) zabytki przywiezione z terytorium państwa niebędącego członkiem Unii Europejskiej, które są objęte procedurą odprawy czasowej lub procedurą uszlachetniania czynnego w rozumieniu przepisów prawa celnego;

3) zabytki przywiezione z terytorium państwa niebędącego członkiem Unii Europejskiej, które były objęte procedurą dopuszczenia do obrotu ze zwolnieniem od należności celnych przywózowych, jeżeli wywóz tych zabytków następuje przed upływem 5 lat od dnia dopuszczenia do obrotu;

4) zabytki przywiezione z terytorium państwa członkowskiego Unii Europejskiej na okres nie dłuższy niż 3 lata, jeżeli wywozu tych zabytków dokonuje się na terytorium państwa członkowskiego Unii Europejskiej;

5) zabytki przywiezione z zagranicy przez osoby korzystające z przywilejów lub immunitetów dyplomatycznych, w tym przywiezione w celu urzędzenia wewnątrz przedstawicielstw dyplomatycznych i urzędów konsularnych;

6) dzieła twórców żyjących niewpisane do inwentarzy muzeów albo niewchodzące w skład narodowego zasobu bibliotecznego;

6a) dzieła twórców żyjących podlegające zwrotowi na terytorium państwa Unii Europejskiej na podstawie prawomocnego wyroku nakazującego zwrot zagranicznego narodowego dobra kultury, o którym mowa w art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 25 maja 2017 r. o restytucji narodowych dóbr kultury;

7) zabytki przemieszczane przez terytorium Rzeczypospolitej Polskiej z terytorium państwa członkowskiego Unii Europejskiej na terytorium państwa niebędącego członkiem Unii Europejskiej i objęte kategoriami A.1–A.15 wymienionymi w załączniku do rozporządzenia Rady (EWG) nr 116/2009 z dnia 18 grudnia 2008 r. w sprawie wywozu dóbr kultury (Dz. Urz. WE L 39 z dnia 10.02.2009), jeżeli ich wartość jest niższa od progów finansowych wymienionych w pkt B tego załącznika;

8) zabytki, które posiadają potwierdzenie wwozu wystawione przez organ celny lub Straż Graniczną zgodnie z art. 59 ust. 3 pkt 4.

2. Jeżeli wywóz zabytku jest dokonywany bez pozwolenia, o którym mowa w art. 51 ust. 1 i 3, a cechy zabytku wskazują, że jego wywóz wymaga pozwolenia, organ Straży Granicznej lub organ celny może zażądać od osoby dokonującej wywozu zabytku okazania dokumentu potwierdzającego fakt, że wywożony zabytek nie wymaga pozwolenia.

3. Dokumentem, o którym mowa w ust. 2, jest:

1) ocena wskazująca czas powstania zabytku wykonana przez instytucję kultury wyspecjalizowaną w opiece nad zabytkami, rzeczoznawcę ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, podmiot

gospodarczy wyspecjalizowany w zakresie obrotu zabytkami na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub organ administracji publicznej;

2) wycena zabytku wykonana przez instytucję kultury wyspecjalizowaną w opiece nad zabytkami, rzeczoznawcę ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego lub podmiot gospodarczy wyspecjalizowany w zakresie obrotu zabytkami na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;

3) faktura zawierająca dane pozwalające na identyfikację przedmiotu, wystawiona przez podmiot gospodarczy wyspecjalizowany w zakresie obrotu zabytkami na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;

4) potwierdzenie wwozu zabytku na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, zawierające fotografię zabytku, wystawione w przejściach granicznych przez organ celny, a w przypadku jego braku przez organ Straży Granicznej. Potwierdzenie jest wystawiane jedynie wtedy, gdy z załączonych dokumentów umożliwiających jednoznaczną identyfikację zabytku oraz jego wiek i wartość wynika, że należy on do kategorii zabytków, o których mowa w art. 51 ust. 1;

5) ubezpieczenie przewozu zabytku z zagranicy na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;

6) pozwolenie na wywóz zabytku z terytorium innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej.

4. W przypadku gdy osoba dokonująca wywozu zabytku nie przedstawi dokumentu, o którym mowa w ust. 2, lub istnieje uzasadniona obawa, że dokument ten nie jest wiarygodny, organ Straży Granicznej lub organ celny może zatrzymać ten zabytek na czas niezbędny do ustalenia, czy wywóz zabytku mógł być dokonywany bez pozwolenia, o którym mowa w art. 51 ust. 1 i 3.

[...]

Rozdział 8. Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz ochrona zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych

Art. 84.

W celu stworzenia warunków niezbędnych do realizacji ochrony zabytków i opieki nad zabytkami minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego inicjuje i opracowuje, przy pomocy Generalnego Konserwatora Zabytków, krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Art. 85.

1. W krajowym programie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami określa się, w szczególności, cele i kierunki działań oraz zadania w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, warunki i sposób finansowania planowanych działań, a także harmonogram ich realizacji.

2. Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami opracowuje się na okres 4 lat.

Art. 86.

1. Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami uchwała Rada Ministrów na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.
2. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego przedstawia Radzie Ministrów, co 2 lata, sprawozdanie z realizacji zadań wynikających z krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Art. 87.

1. Zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami.
2. Programy, o których mowa w ust. 1, mają na celu, w szczególności:
 - 1) (uchylony)
 - 2) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
 - 3) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
 - 4) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
 - 5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
 - 6) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
 - 7) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.
3. Wojewódzki, powiatowy i gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje odpowiednio sejmik województwa, rada powiatu i rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.
4. Programy, o których mowa w ust. 3, są ogłaszane w wojewódzkim dzienniku urzędowym.
5. Z realizacji programów zarząd województwa, powiatu i wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza, co 2 lata, sprawozdanie, które przedstawia się odpowiednio sejmikowi województwa, radzie powiatu lub radzie gminy.
6. Sprawozdanie z realizacji wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami jest przekazywane Generalnemu Konserwatorowi Zabytków i właściwemu wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków w celu jego wykorzystania przy opracowywaniu, aktualizacji i realizacji krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Art. 88.

1. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego opracowuje krajowy plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych oraz koordynuje realizację zadań mających na celu zabezpieczenie zabytków przed skutkami zagrożeń wynikających z sytuacji kryzysowych.

2. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego określi, w drodze rozporządzenia, organizację i sposób ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych, z uwzględnieniem zadań administracji odpowiedniego stopnia i jednostek organizacyjnych posiadających zabytki, wskazując sposób prowadzenia prac zabezpieczających⁶⁷.

3. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego przedstawia Dyrektorowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych do spraw Wychowania, Nauki i Kultury wnioski o wpis zabytku do „Międzynarodowego Rejestru Dóbr Kulturalnych Objętych Ochroną Specjalną”, w celu objęcia tego zabytku ochroną na podstawie Konwencji o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego, podpisanej w Hadze w dniu 14 maja 1954 r. (Dz. U. z 1957 r. poz. 212 i 215).

4. W celu koordynacji przedsięwzięć związanych z ochroną zabytków w razie konfliktu zbrojnego Rada Ministrów może utworzyć, w drodze rozporządzenia, Polski Komitet Doradczy, będący jej organem pomocniczym⁶⁸.

[...]

Rozdział 9. Organizacja organów ochrony zabytków

Art. 89.

Organami ochrony zabytków są:

- 1) minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków;
- 2) wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje wojewódzki konserwator zabytków.

Art. 90.

1. Generalny Konserwator Zabytków jest sekretarzem lub podsekretarzem stanu w urzędzie obsługującym ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

2. Do zadań wykonywanych przez Generalnego Konserwatora Zabytków należy, w szczególności:

- 1) opracowywanie krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- 2) realizacja zadań wynikających z krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- 3) podejmowanie działań związanych z wspieraniem rozwoju regionalnego i realizacją kontraktów wojewódzkich w sprawach opieki nad zabytkami;

⁶⁷ Zob. Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz. U. z 2004 r. Nr 212, poz. 2153).

⁶⁸ Zob. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 27 kwietnia 2004 r. w sprawie Polskiego Komitetu Doradczy (Dz. U. z 2004 r. Nr 102, poz. 1066).

- 4) prowadzenie krajowej ewidencji zabytków i krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem;
 - 5) wydawanie decyzji, postanowień i zaświadczeń w sprawach określonych w ustawie oraz w przepisach odrębnych;
 - 6) organizowanie i prowadzenie kontroli w zakresie przestrzegania oraz stosowania przepisów dotyczących ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
 - 7) sprawowanie nadzoru nad działalnością wojewódzkich konserwatorów zabytków;
 - 7a) koordynowanie działalności wojewódzkich konserwatorów zabytków;
 - 7b) kontrolowanie działalności wojewódzkich konserwatorów zabytków na zasadach określonych w ustawie z dnia 15 lipca 2011 r. o kontroli w administracji rządowej (Dz. U. z 2020 r. poz. 224);
 - 8) promowanie badań naukowych w zakresie konserwacji zabytków;
 - 9) organizowanie szkoleń dla służb konserwatorskich;
 - 10) organizowanie konkursów promujących opiekę nad zabytkami, w tym przyznawanie wyróżnień, nagród pieniężnych lub rzeczowych;
 - 11) opiniowanie wniosków o nadanie odznaki „Za opiekę nad zabytkami”;
 - 12) współpraca z organami administracji publicznej w sprawach ochrony zabytków;
 - 13) organizowanie szkoleń w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
 - 14) podejmowanie działań dotyczących troski o zabytki związane z historią Polski, pozostające poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.
3. W ramach koordynowania działalności wojewódzkich konserwatorów zabytków Generalny Konserwator Zabytków może ustalać ogólne kierunki ich działania, wydawać instrukcje i wytyczne określające sposób ich postępowania oraz ządać od nich sprawozdań z działalności.
4. Instrukcje i wytyczne, o których mowa w ust. 3, nie mogą dotyczyć rozstrzygnięć co do istoty sprawy załatwianej w drodze decyzji administracyjnej.

Art. 91.

1. Wojewódzkiego konserwatora zabytków powołuje wojewoda na wniosek Generalnego Konserwatora Zabytków wskazujący kandydata na to stanowisko.
- 1a. Wojewódzkiego konserwatora zabytków odwołuje wojewoda na wniosek Generalnego Konserwatora Zabytków albo za jego zgodą.
[...]
3. Zastępcę wojewódzkiego konserwatora zabytków powołuje i odwołuje wojewoda, na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków.
4. Do zadań wykonywanych przez wojewódzkiego konserwatora zabytków należy w szczególności:
 - 1) realizacja zadań wynikających z krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
 - 2) sporządzanie, w ramach przyznaných środków budżetowych, planów finansowania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
 - 3) prowadzenie rejestru i wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz gromadzenie dokumentacji w tym zakresie;

- 4) wydawanie, zgodnie z właściwością, decyzji, postanowień i zaświadczeń w sprawach określonych w ustawie oraz w przepisach odrębnych;
- 5) sprawowanie nadzoru nad prawidłowością prowadzonych badań konserwatorskich, architektonicznych, prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych i innych działań przy zabytkach oraz badań archeologicznych;
- 6) organizowanie i prowadzenie kontroli w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- 7) opracowywanie wojewódzkich planów ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych oraz koordynacja działań przy realizacji tych planów;
- 8) upowszechnianie wiedzy o zabytkach;
- 9) współpraca w sprawach ochrony zabytków z innymi organami administracji publicznej i podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego, o których mowa w art. 3 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2020 r. poz. 1057).

Art. 92.

1. Wojewódzki konserwator zabytków, wchodzący w skład zespolonej administracji wojewódzkiej, kieruje wojewódzkim urzędem ochrony zabytków.
2. Wojewódzki urząd ochrony zabytków działa na podstawie regulaminu nadanego przez wojewodę na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków.
3. Wojewoda, na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków, po zasięgnięciu opinii Generalnego Konserwatora Zabytków, może tworzyć i likwidować delegatury wojewódzkiego urzędu ochrony zabytków, określając w szczególności terytorialny zakres działania tych delegatur i ich siedziby.
4. Delegatura, o której mowa w ust. 3, wchodzi w skład wojewódzkiego urzędu ochrony zabytków.
5. Delegaturą wojewódzkiego urzędu ochrony zabytków kieruje kierownik tej delegatury.
- 5a. Kierownika delegatury wojewódzkiego urzędu ochrony zabytków powołuje i odwołuje wojewódzki konserwator zabytków na wniosek Generalnego Konserwatora Zabytków albo za jego zgodą.
6. Kierownik delegatury, o którym mowa w ust. 5, z upoważnienia wojewódzkiego konserwatora zabytków, na terenie swojego działania prowadzi kontrole i sprawy, w tym, w szczególności, wydaje decyzje administracyjne.
7. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego określi, w drodze rozporządzenia, organizację wojewódzkich urzędów ochrony zabytków, uwzględniając w szczególności stanowiska pracy, których utworzenie w poszczególnych urzędach jest obowiązkowe⁶⁹.

Art. 93.

1. W sprawach określonych w ustawie i w odrębnych przepisach organem pierwszej instancji jest wojewódzki konserwator zabytków, a organem wyższego stopnia minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

⁶⁹ Zob. Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 9 kwietnia 2004 r. w sprawie organizacji wojewódzkich urzędów ochrony zabytków (Dz. U. z 2004 r. Nr 75, poz. 706).

2. W sprawach, o których mowa w art. 36 ust. 2 i art. 48, organem pierwszej instancji jest dyrektor urzędu morskigo, a organem wyższego stopnia minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

3. W sprawach o wydawanie pozwoleń, określonych w art. 51 ust. 1 i 3, na wywóz zabytków będących materiałami bibliotecznymi za granicę, prowadzącym postępowanie w pierwszej instancji jest Dyrektor Biblioteki Narodowej, a organem wyższego stopnia minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

4. Zadania określone w art. 12 ust. 1, art. 16 ust. 1 i 3–5, art. 22 ust. 4, art. 32 ust. 2, art. 33 ust. 2, art. 50 ust. 3 i 4 pkt 2, art. 87 ust. 1 oraz art. 103 i 105 są zadaniami własnymi organów i jednostek samorządu terytorialnego wskazanych w tych przepisach.

[...]

Art. 95.

[...]

2. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego lub wojewódzki konserwator zabytków mogą występować na zasadach przewidzianych dla pokrzywdzonego i oskarżyciela posiłkowego w postępowaniu karnym w sprawach dotyczących czynów zabronionych zagrażających ochronie zabytków, dziedzictwu kulturowemu, w tym zbiorom publicznym, restytucji dóbr kultury, w tym zwrotowi dóbr kultury wyprowadzonych z naruszeniem prawa z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, w szczególności czynów określonych w rozdziale 11.

3. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego lub wojewódzki konserwator zabytków mogą w sprawach ochrony zabytków, dziedzictwa kulturowego, w tym zbiorów publicznych, restytucji dóbr kultury, w tym zwrotu dóbr kultury wyprowadzonych z naruszeniem prawa z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, występować na prawach strony w postępowaniu administracyjnym oraz na prawach oskarżyciela publicznego w postępowaniu w sprawach o wykroczenia.

[...]

Art. 97.

1. Przy ministrze właściwym do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego działa Rada Ochrony Zabytków jako organ opiniodawczo-doradczy w sprawach realizacji polityki Rady Ministrów w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

2. Do zadań Rady Ochrony Zabytków należy wydawanie opinii w sprawach dotyczących w szczególności:

- 1) założeń do projektu krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami i projektu tego programu;
- 2) (uchylony)
- 3) ochrony pomników historii;
- 4) projektów aktów prawnych dotyczących ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Art. 98.

1. Przy Generalnym Konserwatorze Zabytków działa Główna Komisja Konserwatorska jako organ opiniodawczy do spraw działań konserwatorskich podejmowanych przy zabytkach.

2. Główna Komisja Konserwatorska wydaje, w szczególności, opinie w sprawach:

- 1) stosowania metod, technologii i materiałów niezbędnych dla ratowania zabytków;
- 2) prawidłowości i zasadności planowanych oraz przeprowadzonych prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach oraz badań archeologicznych,
- 3) sposobu i zasad postępowania w przypadku wystąpienia zagrożeń dla poszczególnych zabytków.

[...]

Rozdział 10a. Administracyjne kary pieniężne

Art. 107a.

1. Właściciel lub posiadacz zabytku wpisanego na Listę Skarbów Dziedzictwa albo wpisanego do rejestru lub innego zabytku znajdującego się w wojewódzkiej ewidencji zabytków, który nie powiadomił odpowiednio ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego albo wojewódzkiego konserwatora zabytków o:

- 1) uszkodzeniu, zniszczeniu, zaginięciu lub kradzieży zabytku, nie później niż w terminie 14 dni od dnia powzięcia wiadomości o wystąpieniu zdarzenia,
- 2) zagrożeniu dla zabytku, nie później niż w terminie 14 dni od dnia powzięcia wiadomości o wystąpieniu zagrożenia,
- 3) zmianie miejsca przechowania zabytku ruchomego, w terminie miesiąca od dnia nastąpienia tej zmiany,
- 4) zmianach dotyczących stanu prawnego zabytku, nie później niż w terminie miesiąca od dnia ich wystąpienia lub powzięcia o nich wiadomości

– podlega karze pieniężnej w wysokości od 500 do 2000 zł.

2. Karę pieniężną, o której mowa w ust. 1, nakłada w drodze decyzji organ ochrony zabytków, którego właściciel lub posiadacz obowiązany był powiadomić.

Art. 107b.

1. Osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna, która otrzymała pozwolenie na czasowy wywóz zabytku za granicę, a która w terminie 14 dni od dnia upływu ważności tego pozwolenia nie powiadomiła właściwego organu o przywiezieniu zabytku na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, podlega karze pieniężnej w wysokości od 500 do 2000 zł.

2. Tej samej karze podlega jednostka organizacyjna, która w przypadku, o którym mowa w art. 56a ust. 8, w terminie 14 dni od dnia przywiezienia zabytku na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, nie powiadomiła wojewódzkiego konserwatora zabytków o przywiezieniu tego zabytku.

3. Karę pieniężną, o której mowa w ust. 1, nakłada w drodze decyzji organ, który wydał pozwolenie na wywóz zabytku za granicę.

Art. 107c.

1. Osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna, która uniemożliwia lub utrudnia dostęp do zabytku organowi ochrony zabytków, wykonującemu uprawnienia wynikające z ustawy, podlega karze pieniężnej w wysokości od 500 do 2000 zł.
2. Karę pieniężną, o której mowa w ust. 1, nakłada w drodze decyzji organ ochrony zabytków, któremu uniemożliwiono lub utrudniono dostęp do zabytku.

Art. 107d.

1. Kto bez pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków podejmuje działania, o których mowa w art. 36 ust. 1 pkt 1–5, podlega karze pieniężnej w wysokości od 500 do 500 000 zł.
2. Kto podejmuje działania, o których mowa w art. 36 ust. 1 pkt 1–5, niezgodnie z zakresem lub warunkami określonymi w pozwoleniu wojewódzkiego konserwatora zabytków, podlega karze pieniężnej w wysokości od 500 do 500 000 zł.
3. Kto bez pozwolenia ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego podejmuje działania, o których mowa w art. 36 ust. 1a, podlega karze pieniężnej w wysokości od 500 do 500 000 zł.
4. Kto podejmuje działania, o których mowa w art. 36 ust. 1a, niezgodnie z zakresem lub warunkami określonymi w pozwoleniu ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, podlega karze pieniężnej w wysokości od 500 do 500 000 zł.
5. Karę pieniężną, o której mowa w ust. 1–4, nakłada w drodze decyzji organ ochrony zabytków, który wydał pozwolenie bądź był właściwy do wydania pozwolenia.

Art. 107e.

1. Kto wbrew obowiązkowi nie wykonuje zaleceń pokontrolnych, o których mowa w art. 40 ust. 1, podlega karze pieniężnej w wysokości od 500 do 50 000 zł.
2. Karę pieniężną, o której mowa w ust. 1, nakłada w drodze decyzji organ ochrony zabytków, który wydał zalecenia pokontrolne.

Art. 107f.

Karę pieniężną uiszcza się w terminie 14 dni od dnia, w którym decyzja o jej nałożeniu stała się ostateczna.

Art. 107g.

Do kar pieniężnych stosuje się przepisy działu IVa Kodeksu postępowania administracyjnego⁷⁰.

Art. 107h.

Wierzycielem należności z tytułu administracyjnych kar pieniężnych, o których mowa w art. 107a–107e, w rozumieniu przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji, jest organ właściwy do nałożenia kary.

⁷⁰ Zob. art. 189a–189k ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 735 ze zm.).

Art. 107i.

Organy egzekucyjne przekazują wpływy z kar pieniężnych, o których mowa w art. 107a–107e, na rachunek Narodowego Funduszu Ochrony Zabytków.

Rozdział 11. Przepisy karne

Art. 108.

1. Kto niszczy lub uszkadza zabytek, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

2. Jeżeli sprawca czynu określonego w ust. 1 działa nieumyślnie, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

3. W razie skazania za przestępstwo określone w ust. 1 polegające na zniszczeniu zabytku sąd orzeka na rzecz Narodowego Funduszu Ochrony Zabytków nawiązkę w wysokości do wartości zniszczonego zabytku.

4. W razie skazania za przestępstwo określone w ust. 1 polegające na uszkodzeniu zabytku sąd orzeka obowiązek przywrócenia stanu poprzedniego, a jeśli obowiązek taki nie byłby wykonalny – nawiązkę na rzecz Narodowego Funduszu Ochrony Zabytków w wysokości do wartości uszkodzenia zabytku.

5. W razie skazania za przestępstwo określone w ust. 2 sąd może orzec na rzecz Narodowego Funduszu Ochrony Zabytków nawiązkę w wysokości od trzykrotnego do trzydziestokrotnego minimalnego wynagrodzenia.

Art. 108a.

1. Kto wprowadza na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej dobro kultury określone w części A załącznika do rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/880 z dnia 17 kwietnia 2019 r. w sprawie wprowadzania i przywozu dóbr kultury (Dz. Urz. UE L 151 z 07.06.2019, s. 1), wyprowadzone z terytorium państwa niebędącego członkiem Unii Europejskiej, w którym dobro kultury powstało lub zostało odkryte, z naruszeniem przepisów ustawowych lub wykonawczych tego państwa, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

2. W wypadku mniejszej wagi, sprawca podlega grzywnie.

3. Sąd może orzec przepadek dobra kultury, chociażby nie stanowiło ono własności sprawcy.

Art. 109.

1. Kto bez pozwolenia wywozi zabytek za granicę albo po wywiezieniu go za granicę nie przywozi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w okresie ważności pozwolenia albo, w przypadku o którym mowa w art. 56a ust. 8, w terminie 60 dni od dnia, w którym decyzja o odmowie wydania kolejnego pozwolenia na czasowy wywóz zabytku za granicę stała się ostateczna albo od dnia otrzymania informacji o pozostawieniu wniosku o wydanie kolejnego pozwolenia na czasowy wywóz zabytku za granicę bez rozpatrzenia, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

2. Jeżeli sprawca czynu określonego w ust. 1 działa nieumyślnie, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

3. W razie skazania za przestępstwo określone w ust. 1 sąd orzeka, a w razie skazania za przestępstwo określone w ust. 2 sąd może orzec, nawiązkę na wskazany cel społeczny związany z opieką nad zabytkami w wysokości od trzykrotnego do trzydziestokrotnego minimalnego wynagrodzenia.

4. Sąd może orzec przepadek zabytku, chociażby nie stanowił on własności sprawcy.

Art. 109a.

Kto podrabia lub przerabia zabytek w celu użycia go w obrocie zabytkami, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Art. 109b.

Kto rzecz ruchomą zbywa jako zabytek ruchomy albo zbywa zabytek jako inny zabytek, wiedząc, że są one podrobione lub przerobione, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Art. 109c.

Kto bez pozwolenia albo wbrew warunkom pozwolenia poszukuje ukrytych lub porzuconych zabytków, w tym przy użyciu wszelkiego rodzaju urządzeń elektronicznych i technicznych oraz sprzętu do nurkowania, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Art. 110.

1. Kto będąc właścicielem lub posiadaczem zabytku nie zabezpieczył go w należyty sposób przed uszkodzeniem, zniszczeniem, zaginięciem lub kradzieżą, podlega karze aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny.

2. W razie popełnienia wykroczenia określonego w ust. 1 można orzec nawiązkę do wysokości dwudziestokrotnego minimalnego wynagrodzenia na wskazany cel społeczny związany z opieką nad zabytkami.

[...]

Art. 112.

1. Kto narusza zakazy lub ograniczenia obowiązujące na terenie parku kulturowego lub jego części, podlega karze aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny.

2. Jeżeli sprawca czynu określonego w ust. 1 działa nieumyślnie, podlega karze grzywny.

3. W razie popełnienia wykroczenia określonego w ust. 1 lub 2, można orzec:

- 1) przepadek narzędzi i przedmiotów, które służyły lub były przeznaczone do popełnienia wykroczenia, chociażby nie stanowiły własności sprawcy;
- 2) przepadek przedmiotów pochodzących bezpośrednio lub pośrednio z wykroczenia;
- 3) obowiązek przywrócenia stanu poprzedniego lub zapłaty równowartości wyrządzonej szkody.

Art. 113.

1. Kto będąc właścicielem lub posiadaczem zabytku wpisanego na Listę Skarbów Dziedzictwa albo wpisanego do rejestru lub innego zabytku znajdującego się

w wojewódzkiej ewidencji zabytków nie powiadomił odpowiednio ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego albo wojewódzkiego konserwatora zabytków o:

- 1) uszkodzeniu, zniszczeniu, zaginięciu lub kradzieży zabytku niezwłocznie po powzięciu wiadomości o wystąpieniu zdarzenia,
 - 2) zagrożeniu dla zabytku niezwłocznie po powzięciu wiadomości o wystąpieniu zagrożenia,
 - 3) zmianie miejsca przechowania zabytku ruchomego, w terminie miesiąca od dnia nastąpienia tej zmiany,
 - 4) zmianach dotyczących stanu prawnego zabytku, nie później niż w terminie miesiąca od dnia ich wystąpienia lub powzięcia o nich wiadomości
- podlega karze grzywny.
2. W razie popełnienia wykroczenia określonego w ust. 1 można orzec nawiązkę do wysokości dwudziestokrotnego minimalnego wynagrodzenia na wskazany cel społeczny związany z opieką nad zabytkami.

Art. 113a.

1. Kto w terminie 14 dni od dnia upływu ważności pozwolenia, o którym mowa w art. 51 ust. 3, nie powiadomił o przywiezieniu zabytku na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, podlega karze grzywny.

2. Tej samej karze podlega, kto w przypadku, o którym mowa w art. 56a ust. 8, w terminie 14 dni od dnia przywiezienia zabytku na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, nie powiadomił wojewódzkiego konserwatora zabytków o przywiezieniu tego zabytku.

Art. 114.

Kto uniemożliwia lub utrudnia dostęp do zabytku organowi ochrony zabytków, wykonującemu uprawnienia wynikające z ustawy, podlega karze grzywny.

Art. 115.

1. Kto niezwłocznie nie powiadomił wojewódzkiego konserwatora zabytków lub wójta (burmistrza, prezydenta miasta) albo dyrektora urzędu morskiego o odkryciu w trakcie prowadzenia robót budowlanych lub ziemnych przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem, a także nie wstrzymał wszelkich robót mogących uszkodzić lub zniszczyć znaleziony przedmiot i nie zabezpieczył, przy użyciu dostępnych środków, tego przedmiotu i miejsca jego znalezienia, podlega karze grzywny.

2. W razie popełnienia wykroczenia określonego w ust. 1 można orzec nawiązkę do wysokości dwudziestokrotnego minimalnego wynagrodzenia na wskazany cel społeczny związany z opieką nad zabytkami.

Art. 116.

1. Kto niezwłocznie nie powiadomił wojewódzkiego konserwatora zabytków lub wójta (burmistrza, prezydenta miasta) albo dyrektora urzędu morskiego o przypadkowym odkryciu przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem archeologicznym, a także nie zabezpieczył, przy użyciu

dostępnych środków, tego przedmiotu i miejsca jego znalezienia, podlega karze grzywny.

2. W razie popełnienia wykroczenia określonego w ust. 1 można orzec nawiązkę do wysokości dwudziestokrotnego minimalnego wynagrodzenia na wskazany cel społeczny związany z opieką nad zabytkami.

Art. 117.

Kto bez pozwolenia albo wbrew warunkom pozwolenia prowadzi:

- 1) prace konserwatorskie, restauratorskie lub badania konserwatorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa,
 - 2) prace konserwatorskie, restauratorskie, roboty budowlane, badania konserwatorskie lub architektoniczne przy zabytku wpisanym do rejestru lub roboty budowlane w jego otoczeniu albo badania archeologiczne
- podlega karze grzywny.

Art. 118.

1. Kto bez pozwolenia umieszcza na zabytku wpisanym do rejestru: urządzenie techniczne, tablicę reklamową lub urządzenie reklamowe w rozumieniu art. 2 pkt 16b i 16c ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, lub napis, podlega karze ograniczenia wolności albo grzywny.

2. Podżeganie i pomocnictwo są karalne.

3. W razie popełnienia wykroczenia można orzec przepadek przedmiotów służących lub przeznaczonych do popełnienia wykroczenia, choćby nie stanowiły własności sprawcy, lub obowiązek przywrócenia do stanu poprzedniego.

Art. 119.

Kto nie wykonuje zaleceń pokontrolnych, o których mowa w art. 40 ust. 1, podlega karze grzywny.

Art. 119a.

Kto wbrew ciążącemu na nim obowiązkowi nie prowadzi księgi ewidencyjnej albo prowadzi ją w sposób nierzetelny lub niezgodny z prawdą, podlega karze grzywny.

Art. 120.

Orzekanie w sprawach określonych w art. 110–119a następuje na podstawie przepisów Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia.

[...]

33.

Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. **o zarządzaniu kryzysowym**

[Źródło: t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1856; zm. Dz. U. z 2021 r. poz. 159 – tekst ujednolicony]

Art. 1.

Ustawa określa organy właściwe w sprawach zarządzania kryzysowego oraz ich zadania i zasady działania w tej dziedzinie, a także zasady finansowania zadań zarządzania kryzysowego.

Art. 2.

Zarządzanie kryzysowe to działalność organów administracji publicznej będąca elementem kierowania bezpieczeństwem narodowym, która polega na zapobieganiu sytuacjom kryzysowym, przygotowaniu do przejmowania nad nimi kontroli w drodze zaplanowanych działań, reagowaniu w przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowych, usuwaniu ich skutków oraz odtwarzaniu zasobów i infrastruktury krytycznej.

Art. 3.

Ilekroć w ustawie jest mowa o:

1) sytuacji kryzysowej – należy przez to rozumieć sytuację wpływającą negatywnie na poziom bezpieczeństwa ludzi, mienia w znacznych rozmiarach lub środowiska, wywołującą znaczne ograniczenia w działaniu właściwych organów administracji publicznej ze względu na nieadekwatność posiadanych sił i środków; 2) infrastrukturze krytycznej – należy przez to rozumieć systemy oraz wchodzące w ich skład powiązane ze sobą funkcjonalnie obiekty, w tym obiekty budowlane, urządzenia, instalacje, usługi kluczowe dla bezpieczeństwa państwa i jego obywateli oraz służące zapewnieniu sprawnego funkcjonowania organów administracji publicznej, a także instytucji i przedsiębiorców. Infrastruktura krytyczna obejmuje systemy:

- a) zaopatrzenia w energię, surowce energetyczne i paliwa,
- b) łączności,
- c) sieci teleinformatycznych,
- d) finansowe,
- e) zaopatrzenia w żywność,
- f) zaopatrzenia w wodę,
- g) ochrony zdrowia,
- h) transportowe,
- i) ratownicze,

- j) zapewniające ciągłość działania administracji publicznej,
 - k) produkcji, składowania, przechowywania i stosowania substancji chemicznych i promieniotwórczych, w tym rurociągi substancji niebezpiecznych;
- 2a) europejskiej infrastrukturze krytycznej – należy przez to rozumieć systemy oraz wchodzące w ich skład powiązane ze sobą funkcjonalnie obiekty, w tym obiekty budowlane, urządzenia i instalacje kluczowe dla bezpieczeństwa państwa i jego obywateli oraz służące zapewnieniu sprawnego funkcjonowania organów administracji publicznej, a także instytucji i przedsiębiorców, wyznaczone w systemach, o których mowa w pkt 2 lit. a i h, w zakresie energii elektrycznej, ropy naftowej i gazu ziemnego oraz transportu drogowego, kolejowego, lotniczego, wodnego śródlądowego, żeglugi oceanicznej, żeglugi morskiej bliskiego zasięgu i portów, zlokalizowane na terytorium państw członkowskich Unii Europejskiej, których zakłócenie lub zniszczenie miałyby istotny wpływ na co najmniej dwa państwa członkowskie;
- 3) ochronie infrastruktury krytycznej – należy przez to rozumieć wszelkie działania zmierzające do zapewnienia funkcjonalności, ciągłości działań i integralności infrastruktury krytycznej w celu zapobiegania zagrożeniom, ryzykom lub słabym punktom oraz ograniczenia i neutralizacji ich skutków oraz szybkiego odtworzenia tej infrastruktury na wypadek awarii, ataków oraz innych zdarzeń zakłócających jej prawidłowe funkcjonowanie;
- 4) planowaniu cywilnym – należy przez to rozumieć:
- a) całokształt przedsięwzięć organizacyjnych mających na celu przygotowanie administracji publicznej do zarządzania kryzysowego,
 - b) planowanie w zakresie wspierania Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w razie ich użycia oraz planowanie wykorzystania Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej do realizacji zadań z zakresu zarządzania kryzysowego;
- 5) (uchylony)
- 6) powiecie – należy przez to rozumieć również miasto na prawach powiatu;
- 7) cyklu planowania – należy przez to rozumieć okresowe realizowanie etapów: analizowania, programowania, opracowywania planu lub programu, jego wdrażanie, testowanie i uruchamianie;
- 8) siatce bezpieczeństwa – należy przez to rozumieć zestawienie potencjalnych zagrożeń ze wskazaniem podmiotu wiodącego przy ich usuwaniu oraz podmiotów współpracujących;
- 9) mapie zagrożenia – należy przez to rozumieć mapę przedstawiającą obszar geograficzny objęty zasięgiem zagrożenia z uwzględnieniem różnych scenariuszy zdarzeń;
- 10) mapie ryzyka – należy przez to rozumieć mapę lub opis przedstawiający potencjalnie negatywne skutki oddziaływania zagrożenia na ludzi, środowisko, mienie i infrastrukturę;
- 11) zdarzeniu o charakterze terrorystycznym – należy przez to rozumieć sytuację, o której mowa w art. 2 pkt 7 ustawy z dnia 10 czerwca 2016 r. o działaniach antyterrorystycznych (Dz. U. z 2019 r. poz. 796)⁷¹.

⁷¹ Art. 2 pkt 7 ustawy z dnia 10 czerwca 2016 r. o działaniach antyterrorystycznych definiuje pojęcie zdarzenia o charakterze terrorystycznym jako sytuację, co do której istnieje podej-

Art. 4.

1. Zadania z zakresu planowania cywilnego obejmują:

- 1) przygotowanie planów zarządzania kryzysowego;
- 2) przygotowanie struktur uruchamianych w sytuacjach kryzysowych;
- 3) przygotowanie i utrzymywanie zasobów niezbędnych do wykonania zadań ujętych w planie zarządzania kryzysowego;
- 4) utrzymywanie baz danych niezbędnych w procesie zarządzania kryzysowego;
- 5) przygotowanie rozwiązań na wypadek zniszczenia lub zakłócenia funkcjonowania infrastruktury krytycznej;
- 6) zapewnienie spójności między planami zarządzania kryzysowego a innymi planami sporządzanymi w tym zakresie przez właściwe organy administracji publicznej, których obowiązek wykonania wynika z odrębnych przepisów.

2. Zadania, o których mowa w ust. 1, powinny uwzględniać:

- 1) zapewnienie funkcjonowania administracji publicznej w sytuacji kryzysowej;
- 2) zapewnienie funkcjonowania i możliwości odtworzenia infrastruktury krytycznej;
- 3) zapewnienie ciągłego monitorowania zagrożeń;
- 4) racjonalne gospodarowanie siłami i środkami w sytuacjach kryzysowych;
- 5) pomoc udzielaną ludności w zapewnieniu jej warunków przetrwania w sytuacjach kryzysowych.

Art. 5.

1. Tworzy się Krajowy Plan Zarządzania Kryzysowego oraz wojewódzkie, powiatowe i gminne plany zarządzania kryzysowego, zwane dalej „planami zarządzania kryzysowego”.

2. W skład planów zarządzania kryzysowego wchodzi następujące elementy:

- 1) plan główny zawierający:
 - a) charakterystykę zagrożeń oraz ocenę ryzyka ich wystąpienia, w tym dotyczących infrastruktury krytycznej, oraz mapy ryzyka i mapy zagrożeń,
 - b) zadania i obowiązki uczestników zarządzania kryzysowego w formie siatki bezpieczeństwa,
 - c) zestawienie sił i środków planowanych do wykorzystania w sytuacjach kryzysowych,

zenie, że powstała na skutek przestępstwa o charakterze terrorystycznym, którego precyzyjne określenie znajduje się w ustawie Kodeks karny. W myśl tego zapisu: „Przestępstwem o charakterze terrorystycznym jest czyn zabroniony zagrożony karą pozbawienia wolności, której górna granica wynosi co najmniej 5 lat, popełniony w celu: 1) poważnego zastraszenia wielu osób, 2) zmuszenia organu władzy publicznej Rzeczypospolitej Polskiej lub innego państwa albo organu organizacji międzynarodowej do podjęcia lub zaniechania określonych czynności, 3) wywołania poważnych zakłóceń w ustroju lub gospodarce Rzeczypospolitej Polskiej, innego państwa lub organizacji międzynarodowej – a także groźba popełnienia takiego czynu”, zob. art. 115 § 20 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 2021 r. poz. 1023, 2054).

- d) zadania określone planami działań krótkoterminowych, o których mowa w art. 92 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2020 r. poz. 1219, 1378 i 1565);
- 2) zespół przedsięwzięć na wypadek sytuacji kryzysowych, a w tym:
- a) zadania w zakresie monitorowania zagrożeń,
 - b) tryb uruchamiania niezbędnych sił i środków, uczestniczących w realizacji planowanych przedsięwzięć na wypadek sytuacji kryzysowej,
 - c) procedury reagowania kryzysowego, określające sposób postępowania w sytuacjach kryzysowych,
 - d) współdziałanie między siłami, o których mowa w lit. b;
- 3) załączniki funkcjonalne planu głównego określające:
- a) procedury realizacji zadań z zakresu zarządzania kryzysowego, w tym związane z ochroną infrastruktury krytycznej,
 - b) organizację łączności,
 - c) organizację systemu monitorowania zagrożeń, ostrzegania i alarmowania,
 - d) zasady informowania ludności o zagrożeniach i sposobach postępowania na wypadek zagrożeń,
 - e) organizację ewakuacji z obszarów zagrożonych,
 - f) organizację ratownictwa, opieki medycznej, pomocy społecznej oraz pomocy psychologicznej,
 - g) organizację ochrony przed zagrożeniami charakterystycznymi dla danego obszaru,
 - h) wykaz zawartych umów i porozumień związanych z realizacją zadań zawartych w planie zarządzania kryzysowego,
 - i) zasady oraz tryb oceniania i dokumentowania szkód,
 - j) procedury uruchamiania rezerw państwowych,
 - k) wykaz infrastruktury krytycznej znajdującej się odpowiednio na terenie województwa, powiatu lub gminy, objętej planem zarządzania kryzysowego,
 - l) priorytety w zakresie ochrony oraz odtwarzania infrastruktury krytycznej.
3. Plany zarządzania kryzysowego podlegają systematycznej aktualizacji, a cykl planowania nie może być dłuższy niż dwa lata.
4. Cykl planowania realizują właściwe organy administracji publicznej oraz podmioty przewidziane do realizacji przedsięwzięć określonych w planie zarządzania kryzysowego, w zakresie ich dotyczącym.
5. Plany zarządzania kryzysowego uzgadnia się z kierownikami jednostek organizacyjnych, w zakresie ich dotyczącym, planowanych do wykorzystania przy realizacji przedsięwzięć określonych w planie.

Art. 5a.

1. Na potrzeby Krajowego Planu Zarządzania Kryzysowego, ministrowie kierujący działami administracji rządowej, kierownicy urzędów centralnych oraz wojewodowie sporządzają Raport o zagrożeniach bezpieczeństwa narodowego, zwany dalej „Raportem”.
2. Koordynację przygotowania Raportu zapewnia dyrektor Rządowego Centrum Bezpieczeństwa, natomiast w części dotyczącej zagrożeń o charakterze terrorystycznym, mogących doprowadzić do sytuacji kryzysowej, Szef Agencji

Bezpieczeństwa Wewnętrznego, a w części dotyczącej zagrożeń cyberbezpieczeństwa mogących doprowadzić do sytuacji kryzysowej – Pełnomocnik Rządu do spraw Cyberbezpieczeństwa.

3. Raport jest dokumentem zawierającym następujące elementy:

- 1) wskazanie najważniejszych zagrożeń przez stworzenie mapy ryzyka;
 - 2) określenie celów strategicznych;
 - 3) określenie priorytetów w reagowaniu na określone zagrożenia;
 - 4) wskazanie sił i środków niezbędnych do osiągnięcia celów strategicznych;
 - 5) programowanie zadań w zakresie poprawy bezpieczeństwa przez uwzględnianie regionalnych i lokalnych inicjatyw;
 - 6) wnioski zawierające hierarchicznie uporządkowaną listę przedsięwzięć niezbędnych do osiągnięcia celów strategicznych.
4. Raport przyjmuje Rada Ministrów w drodze uchwały.
5. Kierunki działania wynikające z wniosków z Raportu stanowią element Krajowego Planu Zarządzania Kryzysowego oraz są uwzględniane w planach zarządzania kryzysowego.
6. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, sposób, tryb i terminy opracowywania Raportu, biorąc pod uwagę konieczność zapewnienia odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa narodowego⁷².

Art. 5b.

1. Rada Ministrów przyjmuje, w drodze uchwały, Narodowy Program Ochrony Infrastruktury Krytycznej⁷³, zwany dalej „programem”, którego celem jest stworzenie warunków do poprawy bezpieczeństwa infrastruktury krytycznej, w szczególności w zakresie:

- 1) zapobiegania zakłóceniom funkcjonowania infrastruktury krytycznej;
- 2) przygotowania na sytuacje kryzysowe mogące niekorzystnie wpłynąć na infrastrukturę krytyczną;
- 3) reagowania w sytuacjach zniszczenia lub zakłócenia funkcjonowania infrastruktury krytycznej;
- 4) odtwarzania infrastruktury krytycznej.

2. Program określa:

- 1) narodowe priorytety, cele, wymagania oraz standardy, służące zapewnieniu sprawnego funkcjonowania infrastruktury krytycznej;
- 2) ministrów kierujących działami administracji rządowej i kierowników urzędów centralnych odpowiedzialnych za systemy, o których mowa w art. 3 pkt 2;
- 3) szczegółowe kryteria pozwalające wyodrębnić obiekty, instalacje, urządzenia i usługi wchodzące w skład systemów infrastruktury krytycznej, biorąc pod uwagę ich znaczenie dla funkcjonowania państwa i zaspokojenia potrzeb obywateli.

⁷² Zob. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 31 sierpnia 2020 r. w sprawie Raportu o zagrożeniach bezpieczeństwa narodowego (Dz. U. z 2020 r. poz. 2344).

⁷³ Zob. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 kwietnia 2010 r. w sprawie Narodowego Programu Ochrony Infrastruktury Krytycznej (Dz. U. z 2010 r. Nr 83, poz. 541).

3. Program przygotowuje dyrektor Rządowego Centrum Bezpieczeństwa we współpracy z ministrami i kierownikami urzędów centralnych odpowiedzialnymi za systemy, o których mowa w art. 3 pkt 2, oraz właściwymi w sprawach bezpieczeństwa narodowego.
4. Programem obejmuje się infrastrukturę krytyczną w podziale na systemy, o których mowa w art. 3 pkt 2.
5. Program podlega aktualizacji nie rzadziej niż raz na dwa lata.
6. Do programu stosuje się przepisy o ochronie informacji niejawnych.
7. Dyrektor Rządowego Centrum Bezpieczeństwa:
 - 1) sporządza na podstawie szczegółowych kryteriów, o których mowa w ust. 2 pkt 3, we współpracy z odpowiednimi ministrami odpowiedzialnymi za systemy, jednolity wykaz obiektów, instalacji, urządzeń i usług wchodzących w skład infrastruktury krytycznej z podziałem na systemy. W wykazie wyróżnia się także europejską infrastrukturę krytyczną zlokalizowaną na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz europejską infrastrukturę krytyczną zlokalizowaną na terytorium innych państw członkowskich Unii Europejskiej, mogącą mieć istotny wpływ na Rzeczpospolitą Polską. Wykaz ma charakter niejawnny;
 - 2) opracowuje wyciągi z wykazu infrastruktury krytycznej, o którym mowa w pkt 1, znajdującej się w danym systemie oraz przekazuje je ministrom i kierownikom urzędów centralnych odpowiedzialnym za dany system;
 - 3) opracowuje wyciągi z wykazu infrastruktury krytycznej, o którym mowa w pkt 1, znajdującej się na terenie województw oraz przekazuje je właściwym wojewodom;
 - 4) informuje o ujęciu w wykazie, o którym mowa w pkt 1, obiektów, instalacji lub urządzeń – ich właścicieli, posiadaczy samoistnych i zależnych.
8. Właściwi wojewodowie, jeżeli istnieje potrzeba wynikająca z wojewódzkiego planu zarządzania kryzysowego, są upoważnieni do przekazywania niezbędnej informacji o infrastrukturze krytycznej na terenie województwa właściwemu organowi administracji publicznej działającemu na tym terenie, z zachowaniem przepisów o ochronie informacji niejawnych.
9. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, sposób realizacji określonych w ustawie obowiązków i współpracy w zakresie programu przez organy administracji publicznej i służby odpowiedzialne za bezpieczeństwo narodowe z właścicielami oraz posiadaczami samoistnymi i zależnymi obiektów, instalacji, urządzeń i usług infrastruktury krytycznej oraz innymi organami i służbami publicznymi, biorąc pod uwagę konieczność zapewnienia odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa infrastruktury krytycznej.

Art. 6.

1. Zadania z zakresu ochrony infrastruktury krytycznej obejmują:
 - 1) gromadzenie i przetwarzanie informacji dotyczących zagrożeń infrastruktury krytycznej;
 - 2) (uchylony)
 - 3) opracowywanie i wdrażanie procedur na wypadek wystąpienia zagrożeń infrastruktury krytycznej;

- 4) odtwarzanie infrastruktury krytycznej;
- 5) współpracę między administracją publiczną a właścicielami oraz posiadaczami samoistnymi i zależnymi obiektów, instalacji lub urządzeń infrastruktury krytycznej w zakresie jej ochrony.

2–4. (uchylone)

5. Właściciele oraz posiadacze samoistni i zależni obiektów, instalacji lub urządzeń infrastruktury krytycznej mają obowiązek ich ochrony, w szczególności przez przygotowanie i wdrażanie, stosownie do przewidywanych zagrożeń, planów ochrony infrastruktury krytycznej oraz utrzymywanie własnych systemów rezerwowych zapewniających bezpieczeństwo i podtrzymujących funkcjonowanie tej infrastruktury, do czasu jej pełnego odtworzenia.

5a. Właściciele, posiadacze samoistni i zależni, o których mowa w ust. 5, mają obowiązek wyznaczyć, w terminie 30 dni od dnia otrzymania informacji, o której mowa w art. 5b ust. 7 pkt 4, osobę odpowiedzialną za utrzymywanie kontaktów z podmiotami właściwymi w zakresie ochrony infrastruktury krytycznej.

5b. Właściciele, posiadacze samoistni i zależni, o których mowa w ust. 5, będący jednocześnie operatorami usług kluczowych w rozumieniu ustawy z dnia 5 lipca 2018 r. o krajowym systemie cyberbezpieczeństwa (Dz. U. z 2020 r. poz. 1369), uwzględniają w planach ochrony infrastruktury krytycznej dokumentację dotyczącą cyberbezpieczeństwa systemów informacyjnych wykorzystywanych do świadczenia usług kluczowych zgodnie z zakresem informacji określonym w przepisach wydanych na podstawie art. 10 ust. 5 ustawy z dnia 5 lipca 2018 r. o krajowym systemie cyberbezpieczeństwa.

6. Jeżeli dla obiektów, instalacji, urządzeń i usług infrastruktury krytycznej istnieją, tworzone na podstawie innych przepisów, plany odpowiadające wymogom planu ochrony infrastruktury krytycznej, uznaje się, iż wymóg posiadania takiego planu jest spełniony.

7. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) sposób tworzenia, aktualizacji oraz strukturę planów, o których mowa w ust. 5,
- 2) warunki i tryb uznania spełnienia obowiązku posiadania planu odpowiadającego wymogom planu ochrony infrastruktury krytycznej – uwzględniając potrzebę zapewnienia ciągłości funkcjonowania infrastruktury krytycznej⁷⁴.

[...]

Art. 7.

1. Rada Ministrów sprawuje zarządzanie kryzysowe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

2. W przypadkach niecierpiących zwłoki zarządzanie kryzysowe sprawuje minister właściwy do spraw wewnętrznych, zawiadamiając niezwłocznie o swoich działaniach Prezesa Rady Ministrów.

⁷⁴ Zob. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 kwietnia 2010 r. w sprawie planów ochrony infrastruktury krytycznej (Dz. U. z 2010 r. Nr 83, poz. 542).

3. Decyzje podjęte przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych podlegają rozpatrzeniu na najbliższym posiedzeniu Rady Ministrów.

4. Prezes Rady Ministrów, z zachowaniem przepisów o ochronie informacji niejawnych, określa, w drodze zarządzenia, wykaz przedsięwzięć i procedur systemu zarządzania kryzysowego z uwzględnieniem zobowiązań wynikających z członkostwa w Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego oraz organy odpowiedzialne za ich uruchamianie⁷⁵.

Art. 8.

1. Przy Radzie Ministrów tworzy się Rządowy Zespół Zarządzania Kryzysowego, zwany dalej „Zespołem”, jako organ opiniodawczo-doradczy właściwy w sprawach inicjowania i koordynowania działań podejmowanych w zakresie zarządzania kryzysowego.

2. W skład Zespołu wchodzi:

- 1) Prezes Rady Ministrów – przewodniczący;
- 2) Minister Obrony Narodowej i minister właściwy do spraw wewnętrznych – zastępcy przewodniczącego;
 - 2a) minister właściwy do spraw administracji publicznej;
- 3) Minister Spraw Zagranicznych;
- 4) Minister Koordynator Służb Specjalnych – jeżeli został powołany.

3. W posiedzeniach Zespołu, na prawach członka, biorą udział wyznaczone przez przewodniczącego, w zależności od potrzeb, następujące organy administracji rządowej:

- 1) ministrowie kierujący działami administracji rządowej:
 - a) (uchylona)
 - aa) aktywa państwowe,
 - b) budownictwo, planowanie i zagospodarowanie przestrzenne oraz mieszkalnictwo,
 - c) finanse publiczne,
 - d) gospodarka,
 - e) gospodarka morska,
 - f) gospodarka wodna,
 - g) instytucje finansowe,
 - h) informatyzacja,
 - i) kultura i ochrona dziedzictwa narodowego,
 - j) łączność,
 - k) oświata i wychowanie,
 - l) rolnictwo,
 - m) sprawiedliwość,
 - n) środowisko,
 - o) transport,
 - p) zdrowie,
 - q) praca,

⁷⁵ Zob. Zarządzenie nr 5 Prezesa Rady Ministrów z dnia 11 lutego 2019 r. w sprawie wykazu przedsięwzięć i procedur systemu zarządzania kryzysowego (tekst w archiwum redakcji).

- r) zabezpieczenie społeczne,
- s) (uchylona)
- t) energia,
- u) gospodarka złożami kopalin,
- v) żegluga śródlądowa,
- w) klimatu;
- 2) Główny Geodeta Kraju;
- 2a) Główny Inspektor Ochrony Środowiska;
- 3) Główny Inspektor Sanitarny;
- 4) Główny Lekarz Weterynarii;
- 5) Komendant Główny Państwowej Straży Pożarnej;
- 6) Komendant Główny Policji;
- 7) Komendant Główny Straży Granicznej;
- 7a) (uchylony)
- 8) Prezes Państwowej Agencji Atomistyki;
- 9) Prezes Urzędu Lotnictwa Cywilnego;
- 10) Szef Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego;
- 11) Szef Agencji Wywiadu;
- 12) Szef Obrony Cywilnej Kraju;
- 13) Szef Służby Kontrwywiadu Wojskowego;
- 14) Szef Służby Wywiadu Wojskowego;
- 15) Pełnomocnik Rządu do Spraw Cyberbezpieczeństwa.

4. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej może skierować do prac Zespołu, na prawach członka, Szefa Biura Bezpieczeństwa Narodowego lub innego przedstawiciela.

5. Przewodniczący może zapraszać do udziału w posiedzeniach Zespołu, na prawach członka, inne osoby.

6. W przypadku nieobecności przewodniczącego, pracami Zespołu kieruje wyznaczony przez niego zastępca albo członek Zespołu, w którego właściwości – wynikającej z kierowania danym działem administracji rządowej – pozostaje rodzaj zaistniałej sytuacji kryzysowej.

7. Członkowie Zespołu mogą wyznaczać do udziału w jego pracach swoich przedstawicieli:

- 1) Prezes Rady Ministrów – wiceprezesa Rady Ministrów;
- 2) ministrowie – sekretarza lub podsekretarza stanu;
- 3) organy, o których mowa w ust. 3 pkt 2–14 – swojego zastępcę.

8. (uchylony)

Art. 9.

1. Do zadań Zespołu należy:

- 1) przygotowywanie propozycji użycia sił i środków niezbędnych do opanowania sytuacji kryzysowych;
- 2) doradzanie w zakresie koordynacji działań organów administracji rządowej, instytucji państwowych i służb w sytuacjach kryzysowych;
- 3) opiniowanie sprawozdań końcowych z działań podejmowanych w związku z zarządzaniem kryzysowym;

- 4) opiniowanie potrzeb w zakresie odtwarzania infrastruktury lub przywrócenia jej pierwotnego charakteru;
 - 5) opiniowanie i przedkładanie Radzie Ministrów Krajowego Planu Zarządzania Kryzysowego;
 - 6) (uchylony)
 - 7) opiniowanie projektu zarządzenia Prezesa Rady Ministrów, o którym mowa w art. 7 ust. 4.
 - 8) (uchylony)
 - 9) (uchylony)
2. (uchylony)
3. Prezes Rady Ministrów określi, w drodze zarządzenia, organizację i tryb pracy Zespołu, z uwzględnieniem rozwiązań pozwalających na niezwłoczne zebrań się Zespołu i zapewnienie uzyskania pełnej informacji o zdarzeniach będących przedmiotem posiedzenia⁷⁶.

Art. 10.

1. Tworzy się Rządowe Centrum Bezpieczeństwa, zwane dalej „Centrum”, będące państwową jednostką budżetową podległą Prezesowi Rady Ministrów.
2. Centrum kieruje dyrektor powoływany i odwoływany przez Prezesa Rady Ministrów.
- 2a. Dyrektor Centrum pełni funkcję sekretarza Zespołu, o którym mowa w art. 8 ust. 1.
3. Zastępców dyrektora Centrum powołuje i odwołuje Prezes Rady Ministrów, na wniosek dyrektora Centrum.
4. Prezes Rady Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, organizację i tryb działania Centrum, uwzględniając potrzebę ciągłości funkcjonowania Centrum⁷⁷.

Art. 11.

1. Centrum zapewnia obsługę Rady Ministrów, Prezesa Rady Ministrów, Zespołu i ministra właściwego do spraw wewnętrznych w sprawach zarządzania kryzysowego oraz pełni funkcję krajowego centrum zarządzania kryzysowego.
- 1a. Centrum zapewnia obsługę Zespołu do spraw Incydentów Krytycznych, o którym mowa w art. 36 ust. 1 ustawy z dnia 5 lipca 2018 r. o krajowym systemie cyberbezpieczeństwa.
2. Do zadań Centrum należy:
 - 1) planowanie cywilne, w tym:
 - a) przedstawianie szczegółowych sposobów i środków reagowania na zagrożenia oraz ograniczania ich skutków,

⁷⁶ Zob. Zarządzenie nr 67 Prezesa Rady Ministrów z dnia 15 października 2014 r. w sprawie organizacji i trybu pracy Rządowego Zespołu Zarządzania Kryzysowego (M. P. z 2014 r. poz. 926).

⁷⁷ Zob. Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 11 kwietnia 2011 r. w sprawie organizacji i trybu działania Rządowego Centrum Bezpieczeństwa (Dz. U. z 2011 r. Nr 86, poz. 471) zmienione rozporządzeniem Prezesa Rady Ministrów z dnia 21 listopada 2014 r. w sprawie organizacji i trybu działania Rządowego Centrum Bezpieczeństwa (Dz. U. z 2014 r. poz. 1729).

- b) opracowywanie i aktualizowanie Krajowego Planu Zarządzania Kryzysowego, we współpracy z właściwymi komórkami organizacyjnymi urzędów obsługujących ministrów oraz kierowników urzędów centralnych,
- c) analiza i ocena możliwości wystąpienia zagrożeń lub ich rozwoju,
- d) gromadzenie informacji o zagrożeniach i analiza zebranych materiałów,
- e) wypracowywanie wniosków i propozycji zapobiegania i przeciwdziałania zagrożeniom,
- f) planowanie wykorzystania Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej do wykonywania zadań, o których mowa w art. 25 ust. 3,
- g) planowanie wsparcia przez organy administracji publicznej realizacji zadań Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) monitorowanie potencjalnych zagrożeń;
- 2a) uzgadnianie planów zarządzania kryzysowego sporządzanych przez ministrów kierujących działami administracji rządowej i kierowników urzędów centralnych;
- 3) przygotowanie uruchamiania, w przypadku zaistnienia zagrożeń, procedur związanych z zarządzaniem kryzysowym;
- 4) przygotowywanie projektów opinii i stanowisk Zespołu;
- 5) przygotowywanie i obsługa techniczno-organizacyjna prac Zespołu;
- 5a) zapewnienie koordynacji polityki informacyjnej organów administracji publicznej w czasie sytuacji kryzysowej;
- 6) współdziałanie z podmiotami, komórkami i jednostkami organizacyjnymi Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego i Unii Europejskiej oraz innych organizacji międzynarodowych, odpowiedzialnymi za zarządzanie kryzysowe i ochronę infrastruktury krytycznej;
- 7) organizowanie, prowadzenie i koordynacja szkoleń i ćwiczeń z zakresu zarządzania kryzysowego oraz udział w ćwiczeniach krajowych i międzynarodowych;
- 8) zapewnienie obiegu informacji między krajowymi i zagranicznymi organami i strukturami zarządzania kryzysowego;
- 9) realizacja zadań stałego dyżuru w ramach gotowości obronnej państwa;
- 10) realizacja zadań z zakresu zapobiegania, przeciwdziałania i usuwania skutków zdarzeń o charakterze terrorystycznym;
- 10a) współdziałanie z Szefem Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego w zakresie zapobiegania, przeciwdziałania i usuwania skutków zdarzeń o charakterze terrorystycznym;
- 11) realizacja zadań planistycznych i programowych z zakresu ochrony infrastruktury krytycznej oraz europejskiej infrastruktury krytycznej, w tym opracowywanie i aktualizacja załącznika funkcjonalnego do Krajowego Planu Zarządzania Kryzysowego dotyczącego ochrony infrastruktury krytycznej, a także współpraca, jako krajowy punkt kontaktowy, z instytucjami Unii Europejskiej i Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego oraz ich krajami członkowskimi w zakresie ochrony infrastruktury krytycznej;
- 12) (uchylony)
- 13) przygotowanie projektu zarządzenia Prezesa Rady Ministrów, o którym mowa w art. 7 ust. 4;

- 14) informowanie, zgodnie z właściwością, podmiotów, o których mowa w art. 8 ust. 2 i 3, o potencjalnych zagrożeniach oraz działaniach podjętych przez właściwe organy;
- 15) współdziałanie z centrami zarządzania kryzysowego organów administracji publicznej.

[...]

Art. 12.

1. Ministrowie kierujący działami administracji rządowej oraz kierownicy urzędów centralnych realizują, zgodnie z zakresem swojej właściwości, zadania dotyczące zarządzania kryzysowego.

2. Ministrowie i kierownicy, o których mowa w ust. 1, opracowują plany zarządzania kryzysowego, w których w szczególności uwzględnia się:

- 1) analizę i ocenę możliwości wystąpienia zagrożeń, w tym dla infrastruktury krytycznej uwzględnionej w wykazie, o którym mowa w art. 5b ust. 7 pkt 1;
- 2) szczegółowe sposoby i środki reagowania na zagrożenia oraz ograniczania i likwidacji ich skutków;
- 3) organizację monitoringu zagrożeń i realizację zadań stałego dyżuru w ramach podwyższania gotowości obronnej państwa;
- 4) organizację realizacji zadań z zakresu ochrony infrastruktury krytycznej.

2a. Plany, o których mowa w ust. 2, są uzgadniane z dyrektorem Centrum i stanowią załączniki funkcjonalne do Krajowego Planu Zarządzania Kryzysowego.

2b. Ministrowie i kierownicy, o których mowa w ust. 1, na potrzeby realizacji zadań z zakresu zarządzania kryzysowego tworzą zespoły zarządzania kryzysowego, w skład których wchodzi kierujący właściwymi komórkami organizacyjnymi urzędu obsługującego ministra lub kierownika, o których mowa w ust. 1, a także inne osoby przez nich wskazane.

2c. Do zadań zespołów, o których mowa w ust. 2b, należy:

- 1) dokonywanie okresowej oceny zagrożeń na potrzeby Raportu;
- 2) opiniowanie projektów planów zarządzania kryzysowego, o których mowa w ust. 2;
- 3) opiniowanie wykazu obiektów, instalacji i urządzeń wchodzących w skład infrastruktury krytycznej w ramach swoich właściwości;
- 4) wypracowywanie wniosków i propozycji dotyczących zapobiegania i przeciwdziałania zagrożeniom.

3. (uchylony)

4. Ministrowie i kierownicy, o których mowa w ust. 1, określają, w drodze zarządzenia, organizację, skład oraz miejsce i tryb pracy zespołów zarządzania kryzysowego.

Art. 12a.

(uchylony)

Art. 13.

1. Ministrowie i centralne organy administracji rządowej, do których zakresu działania należą sprawy związane z zapewnieniem bezpieczeństwa narodowego,

w tym ochrony ludności lub gospodarczych podstaw bezpieczeństwa państwa, tworzą centra zarządzania kryzysowego.

2. Do zadań centrów, o których mowa w ust. 1, należy:

- 1) pełnienie całodobowego dyżuru w celu zapewnienia przepływu informacji na potrzeby zarządzania kryzysowego;
- 2) współdziałanie z centrami zarządzania kryzysowego organów administracji publicznej;
- 3) nadzór nad funkcjonowaniem systemu wykrywania i alarmowania oraz systemu wczesnego ostrzegania ludności;
- 4) współpraca z podmiotami realizującymi monitoring środowiska;
- 5) współdziałanie z podmiotami prowadzącymi akcje ratownicze, poszukiwawcze i humanitarne;
- 6) dokumentowanie działań podejmowanych przez centrum;
- 7) realizacja zadań stałego dyżuru na potrzeby podwyższania gotowości obronnej państwa;
- 8) współdziałanie na wszystkich szczeblach administracji rządowej w zakresie informowania i przekazywania poleceń do wykonania w systemie całodobowym dla jednostek ochrony zdrowia w przypadkach awaryjnych, losowych, jak również zaburzeń funkcjonowania systemu.

2a. Obowiązek utworzenia centrum zarządzania kryzysowego uznaje się za spełniony jeżeli organ, o którym mowa w ust. 1, utworzył komórkę organizacyjną w urzędzie go obsługującym lub jednostkę organizacyjną jemu podległą lub nadzorowaną, odpowiedzialną za pełnienie całodobowych dyżurów i stwarzającą gwarancję realizacji zadań, o których mowa w ust. 2.

3. Rada Ministrów, w drodze rozporządzenia, określi organy administracji rządowej, które utworzą centra zarządzania kryzysowego, oraz sposób ich funkcjonowania, uwzględniając w szczególności warunki techniczne i standardy ich wyposażenia oraz procedury współpracy z Rządowym Centrum Bezpieczeństwa i innymi organami administracji publicznej⁷⁸.

Art. 14.

1. Organem właściwym w sprawach zarządzania kryzysowego na terenie województwa jest wojewoda.

2. Do zadań wojewody w sprawach zarządzania kryzysowego należy:

- 1) kierowanie monitorowaniem, planowaniem, reagowaniem i usuwaniem skutków zagrożeń na terenie województwa;
- 2) realizacją zadań z zakresu planowania cywilnego, w tym:
 - a) wydawanie starostom zaleceń do powiatowych planów zarządzania kryzysowego,

⁷⁸ Zob. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 15 grudnia 2009 r. w sprawie określenia organów administracji rządowej, które utworzą centra zarządzania kryzysowego oraz sposobu ich funkcjonowania (Dz. U. z 2009 r. Nr 226, poz. 1810) zmienione przez rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 21 września 2018 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie określenia organów administracji rządowej, które utworzą centra zarządzania kryzysowego oraz sposobu ich funkcjonowania (Dz. U. z 2018 r. poz. 1974).

- b) zatwierdzanie powiatowych planów zarządzania kryzysowego,
 - c) przygotowywanie i przedkładanie do zatwierdzenia ministrowi właściwemu do spraw administracji publicznej wojewódzkiego planu zarządzania kryzysowego,
 - d) realizacja wytycznych do wojewódzkich planów zarządzania kryzysowego;
 - 3) zarządzanie, organizowanie i prowadzenie szkoleń, ćwiczeń i treningów z zakresu zarządzania kryzysowego;
 - 4) wnioskowanie o użycie pododdziałów lub oddziałów Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej do wykonywania zadań, o których mowa w art. 25 ust. 3, oraz doraźnych zgrupowań zadaniowych do wykonywania zadań, o których mowa w art. 25b ust. 1;
 - 4a) wnioskowanie o użycie Policji, Straży Granicznej lub Państwowej Straży Pożarnej do wykonywania zadań, o których mowa w art. 25a;
 - 5) wykonywanie przedsięwzięć wynikających z dokumentów planistycznych wykonywanych w ramach planowania operacyjnego realizowanego w województwie;
 - 6) zapobieganie, przeciwdziałanie i usuwanie skutków zdarzeń o charakterze terrorystycznym;
 - 6a) współdziałanie z Szefem Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego w zakresie zapobiegania, przeciwdziałania i usuwania skutków zdarzeń o charakterze terrorystycznym;
 - 7) organizacja wykonania zadań z zakresu ochrony infrastruktury krytycznej.
 - 8) (uchylony)
3. Minister właściwy do spraw administracji publicznej, w uzgodnieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych oraz po zasięgnięciu opinii dyrektora Centrum, wydaje, w drodze zarządzenia, wojewodom wytyczne do wojewódzkich planów zarządzania kryzysowego.
4. Minister właściwy do spraw administracji publicznej w uzgodnieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych zatwierdza wojewódzkie plany zarządzania kryzysowego i ich aktualizacje, po zasięgnięciu opinii dyrektora Centrum.
5. Zadania, o których mowa w ust. 2, wykonuje wojewoda we współpracy z właściwymi organami administracji publicznej.
6. Do zadań komórki organizacyjnej właściwej w sprawach zarządzania kryzysowego w urzędzie wojewódzkim należy w szczególności:
- 1) gromadzenie i przetwarzanie danych oraz ocena zagrożeń występujących na obszarze województwa;
 - 2) monitorowanie, analizowanie i prognozowanie rozwoju zagrożeń na obszarze województwa;
 - 3) dostarczanie niezbędnych informacji dotyczących aktualnego stanu bezpieczeństwa dla wojewódzkiego zespołu zarządzania kryzysowego, zespołu zarządzania kryzysowego działającego w urzędzie obsługującym ministra właściwego do spraw wewnętrznych oraz Centrum;
 - 4) współpraca z powiatowymi zespołami zarządzania kryzysowego;
 - 5) zapewnienie funkcjonowania wojewódzkiego zespołu zarządzania kryzysowego, w tym dokumentowanie jego prac;
 - 6) realizacja zadań stałego dyżuru w ramach gotowości obronnej państwa;

- 7) opracowywanie i aktualizacja wojewódzkiego planu zarządzania kryzysowego;
 - 8) przygotowywanie, w oparciu o analizę zagrożeń w poszczególnych powiatach, zaleceń wojewody do powiatowych planów zarządzania kryzysowego;
 - 9) opiniowanie oraz przedkładanie do zatwierdzenia wojewodzie powiatowych planów zarządzania kryzysowego;
 - 10) gromadzenie i przetwarzanie informacji dotyczących infrastruktury krytycznej zlokalizowanej na terenie województwa;
 - 11) planowanie wsparcia innych organów właściwych w sprawach zarządzania kryzysowego;
 - 12) planowanie użycia pododdziałów lub oddziałów Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej do wykonywania zadań, o których mowa w art. 25 ust. 3;
 - 13) planowanie wsparcia przez organy administracji publicznej realizacji zadań Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej.
7. Organem pomocniczym wojewody w zapewnieniu wykonywania zadań zarządzania kryzysowego jest wojewódzki zespół zarządzania kryzysowego, powołany przez wojewodę, który określa jego skład, organizację, siedzibę oraz tryb pracy, zwany dalej „zespołem wojewódzkim”.
8. Do zadań zespołu wojewódzkiego należy w szczególności:
- 1) ocena występujących i potencjalnych zagrożeń mogących mieć wpływ na bezpieczeństwo publiczne i prognozowanie tych zagrożeń;
 - 2) przygotowywanie propozycji działań i przedstawianie wojewodzie wniosków dotyczących wykonania, zmiany lub zaniechania działań ujętych w wojewódzkim planie zarządzania kryzysowego;
 - 3) przekazywanie do wiadomości publicznej informacji związanych z zagrożeniami;
 - 4) opiniowanie wojewódzkiego planu zarządzania kryzysowego.
 - 5) (uchylony)
9. W skład zespołu wojewódzkiego wchodzi wojewoda jako przewodniczący, kierownik komórki organizacyjnej właściwej w sprawach zarządzania kryzysowego w urzędzie wojewódzkim jako zastępca przewodniczącego, a także inne osoby wskazane przez przewodniczącego w zależności od potrzeb spośród:
- 1) kierowników zespolonych służb, inspekcji i straży wojewódzkich;
 - 2) osób zatrudnionych w urzędzie wojewódzkim lub w jednostkach organizacyjnych służb, inspekcji i straży wojewódzkich;
 - 3) osób zatrudnionych w Państwowym Gospodarstwie Wodnym Wody Polskie oraz Instytucie Meteorologii i Gospodarki Wodnej.
10. W skład zespołu wojewódzkiego wchodzi również wyznaczeni przez Ministra Obrony Narodowej przedstawiciele Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej.
11. W skład zespołu wojewódzkiego może wchodzić przedstawiciel samorządu województwa, wyznaczony przez marszałka województwa.
12. W skład zespołu wojewódzkiego mogą wchodzić inne osoby zaproszone przez przewodniczącego.

Art. 15.

Zarząd województwa uczestniczy w realizacji zadań z zakresu zarządzania kryzysowego, w tym planowania cywilnego, wynikających z jego kompetencji.

Art. 16.

1. Tworzy się wojewódzkie centra zarządzania kryzysowego, których obsługę zapewniają komórki organizacyjne właściwe w sprawach zarządzania kryzysowego w urzędach wojewódzkich.

2. Do zadań wojewódzkich centrów zarządzania kryzysowego należy:

- 1) pełnienie całodobowego dyżuru w celu zapewnienia przepływu informacji na potrzeby zarządzania kryzysowego;
- 2) współdziałanie z centrami zarządzania kryzysowego organów administracji publicznej;
- 3) nadzór nad funkcjonowaniem systemu wykrywania i alarmowania oraz systemu wczesnego ostrzegania ludności;
- 4) współpraca z podmiotami realizującymi monitoring środowiska;
- 5) współdziałanie z podmiotami prowadzącymi akcje ratownicze, poszukiwawcze i humanitarne;
- 6) dokumentowanie działań podejmowanych przez centrum;
- 7) realizacja zadań stałego dyżuru na potrzeby podwyższenia gotowości obronnej państwa.
- 8) (uchylony)

3. Wojewódzkie centra zarządzania kryzysowego wykonują zadania określone w art. 22 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 24 lipca 2015 r. – Prawo o zgromadzeniach (Dz. U. z 2019 r. poz. 631).

4. Wojewódzkie centra zarządzania kryzysowego wykonują zadania określone w art. 92 ust. 1d i art. 93 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska.

Art. 17.

1. Organem właściwym w sprawach zarządzania kryzysowego na obszarze powiatu jest starosta jako przewodniczący zarządu powiatu.

2. Do zadań starosty w sprawach zarządzania kryzysowego należy:

- 1) kierowanie monitorowaniem, planowaniem, reagowaniem i usuwaniem skutków zagrożeń na terenie powiatu;
- 2) realizacja zadań z zakresu planowania cywilnego, w tym:
 - a) opracowywanie i przedkładanie wojewodzie do zatwierdzenia powiatowego planu zarządzania kryzysowego,
 - b) realizacja zaleceń do powiatowych planów zarządzania kryzysowego,
 - c) wydawanie organom gminy zaleceń do gminnego planu zarządzania kryzysowego,
 - d) zatwierdzanie gminnego planu zarządzania kryzysowego;
- 3) zarządzanie, organizowanie i prowadzenie szkoleń, ćwiczeń i treningów z zakresu zarządzania kryzysowego;
- 4) wykonywanie przedsięwzięć wynikających z planu operacyjnego funkcjonowania powiatów i miast na prawach powiatu;
- 5) zapobieganie, przeciwdziałanie i usuwanie skutków zdarzeń o charakterze terrorystycznym;
- 5a) współdziałanie z Szefem Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego w zakresie przeciwdziałania, zapobiegania i usuwania skutków zdarzeń o charakterze terrorystycznym;

- 6) organizacja i realizacja zadań z zakresu ochrony infrastruktury krytycznej.
3. Zadania, o których mowa w ust. 2, starosta wykonuje przy pomocy powiatowej administracji zespolonej i jednostek organizacyjnych powiatu.
4. Starosta wykonuje zadania zarządzania kryzysowego przy pomocy powiatowego zespołu zarządzania kryzysowego powołanego przez starostę, który określa jego skład, organizację, siedzibę oraz tryb pracy, zwanego dalej „zespołem powiatowym”.
5. Zespół powiatowy wykonuje na obszarze powiatu zadania przewidziane dla zespołu wojewódzkiego.
6. W skład zespołu powiatowego, którego pracami kieruje starosta, wchodzi osoby powołane spośród:
- 1) osób zatrudnionych w starostwie powiatowym, powiatowych jednostkach organizacyjnych lub jednostkach organizacyjnych stanowiących aparat pomocniczy kierowników zespolonych służb, inspekcji i straży powiatowych;
 - 2) przedstawicieli społecznych organizacji ratowniczych.
7. W skład zespołu powiatowego mogą wchodzić inne osoby zaproszone przez starostę.

Art. 18.

1. Tworzy się powiatowe centra zarządzania kryzysowego.
2. Powiatowe centra zarządzania kryzysowego zapewniają przepływ informacji na potrzeby zarządzania kryzysowego oraz wykonują odpowiednio zadania, o których mowa w art. 16 ust. 2.
3. Organizację, siedzibę oraz tryb pracy powiatowego centrum zarządzania kryzysowego, w tym sposób całodobowego alarmowania członków zespołu zarządzania kryzysowego oraz sposób zapewnienia całodobowego obiegu informacji w sytuacjach kryzysowych, określa starosta.
4. W miejscowościach będących jednocześnie siedzibami powiatów i miast na prawach powiatu, na podstawie porozumienia zawartego między tymi jednostkami samorządu terytorialnego, może być tworzone wspólne centrum zarządzania kryzysowego obejmujące zasięgiem działania obszar obu jednostek samorządu terytorialnego.

Art. 19.

1. Organem właściwym w sprawach zarządzania kryzysowego na terenie gminy jest wójt, burmistrz, prezydent miasta.
2. Do zadań wójta, burmistrza, prezydenta miasta w sprawach zarządzania kryzysowego należy:
 - 1) kierowanie monitorowaniem, planowaniem, reagowaniem i usuwaniem skutków zagrożeń na terenie gminy;
 - 2) realizacją zadań z zakresu planowania cywilnego, w tym:
 - a) realizacją zaleceń do gminnego planu zarządzania kryzysowego,
 - b) opracowywanie i przedkładanie staroście do zatwierdzenia gminnego planu zarządzania kryzysowego;
 - 3) zarządzanie, organizowanie i prowadzenie szkoleń, ćwiczeń i treningów z zakresu zarządzania kryzysowego;

- 4) wykonywanie przedsięwzięć wynikających z planu operacyjnego funkcjonowania gmin i gmin o statusie miasta;
 - 5) zapobieganie, przeciwdziałanie i usuwanie skutków zdarzeń o charakterze terrorystycznym;
 - 5a) współdziałanie z Szefem Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego w zakresie przeciwdziałania, zapobiegania i usuwania skutków zdarzeń o charakterze terrorystycznym;
 - 6) organizacja i realizacja zadań z zakresu ochrony infrastruktury krytycznej.
3. Zadania, o których mowa w ust. 2, wójt, burmistrz, prezydent miasta wykonuje przy pomocy komórki organizacyjnej urzędu gminy (miasta) właściwej w sprawach zarządzania kryzysowego.
4. Organem pomocniczym wójta, burmistrza, prezydenta miasta w zapewnieniu wykonywania zadań zarządzania kryzysowego jest gminny zespół zarządzania kryzysowego powoływany przez wójta, burmistrza, prezydenta miasta, który określa jego skład, organizację, siedzibę oraz tryb pracy, zwany dalej „zespołem gminnym”.
5. Zespół gminny wykonuje na obszarze gminy zadania przewidziane dla zespołu wojewódzkiego.
6. W skład zespołu gminnego, którego pracami kieruje wójt, burmistrz, prezydent miasta, wchodzi osoby powołane spośród:
- 1) osób zatrudnionych w urzędzie gminy, gminnych jednostkach organizacyjnych lub jednostkach pomocniczych;
 - 2) pracowników zespolonych służb, inspekcji i straży, skierowanych przez przełożonych do wykonywania zadań w tym zespole na wniosek wójta, burmistrza, prezydenta miasta;
 - 3) przedstawicieli społecznych organizacji ratowniczych.
7. W skład zespołu gminnego mogą wchodzić inne osoby zaproszone przez wójta, burmistrza, prezydenta miasta.

Art. 20.

1. Wójt, burmistrz, prezydent miasta zapewnia na obszarze gminy (miasta) realizację następujących zadań:
- 1) całodobowe alarmowanie członków gminnego zespołu zarządzania kryzysowego, a w sytuacjach kryzysowych zapewnienie całodobowego dyżuru w celu zapewnienia przepływu informacji oraz dokumentowania prowadzonych czynności;
 - 2) współdziałanie z centrami zarządzania kryzysowego organów administracji publicznej;
 - 3) nadzór nad funkcjonowaniem systemu wykrywania i alarmowania oraz systemu wczesnego ostrzegania ludności;
 - 4) współpracę z podmiotami realizującymi monitoring środowiska;
 - 5) współdziałanie z podmiotami prowadzącymi akcje ratownicze, poszukiwawcze i humanitarne;
 - 6) realizację zadań stałego dyżuru na potrzeby podwyższenia gotowości obronnej państwa.

2. W celu realizacji zadań, o których mowa w ust. 1, wójt, burmistrz, prezydent miasta może tworzyć gminne (miejskie) centra zarządzania kryzysowego.

2a. W przypadku utworzenia, gminne (miejskie) centrum zarządzania kryzysowego wykonuje zadania określone w art. 22 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 24 lipca 2015 r. – Prawo o zgromadzeniach.

3. Art. 18 ust. 4 stosuje się odpowiednio.

Art. 20a.

Organy właściwe w sprawach zarządzania kryzysowego mają prawo żądania udzielenia informacji, gromadzenia i przetwarzania danych niezbędnych do realizacji zadań określonych w ustawie.

Art. 20b.

Ministrowie kierujący działami administracji rządowej, kierownicy urzędów centralnych, wojewodowie, starostowie, wójtowie, burmistrzowie, prezydenci miast, właściciele oraz posiadacze samoistni i zależni obiektów, instalacji, urządzeń i usług infrastruktury krytycznej są obowiązani do udzielania dyrektorowi Centrum, w wyznaczonym terminie, żądanych przez niego informacji i wyjaśnień niezbędnych do realizacji zadań Centrum określonych w ustawie.

Art. 21.

Obowiązek podjęcia działań w zakresie zarządzania kryzysowego spoczywa na tym organie właściwym w sprawach zarządzania kryzysowego, który pierwszy otrzymał informację o wystąpieniu zagrożenia. Organ ten niezwłocznie informuje o zaistniałym zdarzeniu organy odpowiednio wyższego i niższego szczebla, przedstawiając jednocześnie swoją ocenę sytuacji oraz informację o zamierzonych działaniach.

Art. 21a.

1. Ministrowie kierujący działami administracji rządowej, kierownicy urzędów centralnych oraz wojewodowie niezwłocznie informują dyrektora Centrum o zagrożeniu, które może skutkować wystąpieniem na wskazanym obszarze sytuacji kryzysowej, oraz o konieczności powiadomienia ludności o zagrożeniu.

2. Właściciele oraz posiadacze samoistni i zależni obiektów, instalacji, urządzeń i usług infrastruktury krytycznej niezwłocznie informują dyrektora Centrum oraz właściwe terytorialnie wojewódzkie centrum zarządzania kryzysowego o zakłóceniu funkcjonowania tej infrastruktury, które może skutkować wystąpieniem na wskazanym obszarze sytuacji kryzysowej.

3. Operator ruchomej publicznej sieci telekomunikacyjnej w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 16 lipca 2004 r. – Prawo telekomunikacyjne (Dz. U. z 2019 r. poz. 2460 oraz z 2020 r. poz. 374, 695 i 875), zwany dalej „operatorem”, jest obowiązany, na żądanie dyrektora Centrum, do niezwłocznego, nieodpłatnego wysłania lub wysyłania, komunikatów do wszystkich lub określonych przez dyrektora Centrum grup użytkowników końcowych, w szczególności przebywających na określonym przez niego obszarze, jednorazowo lub przez wskazany przez dyrektora Centrum okres.

4. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, sposób i tryb współpracy dyrektora Centrum z operatorem w celu realizacji obowiązku, o którym mowa w ust. 3, niezbędne elementy komunikatu oraz sposób jego przekazywania użytkownikom końcowym, mając na uwadze konieczność:

- 1) zapewnienia efektywnego i niezakłóconego przepływu informacji między Centrum a operatorem;
- 2) zapewnienia sprawnej dystrybucji komunikatu na obszarze zagrożonym wystąpieniem sytuacji kryzysowej oraz łatwości zrozumienia treści zawartych w komunikacie i zastosowania się do nich⁷⁹.

[...]

Art. 22.

Ministrowie kierujący działami administracji rządowej, kierownicy urzędów centralnych, wojewodowie, starostowie i wójtowie, burmistrzowie, prezydenci miast mogą powoływać ekspertów do udziału w pracach właściwych zespołów zarządzania kryzysowego.

[...]

Art. 25.

1. Jeżeli w sytuacji kryzysowej użycie innych sił i środków jest niemożliwe lub może okazać się niewystarczające, o ile inne przepisy nie stanowią inaczej, Minister Obrony Narodowej, na wniosek wojewody, może przekazać do jego dyspozycji pododdziały lub oddziały Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, zwane dalej „oddziałami Sił Zbrojnych”, wraz ze skierowaniem ich do wykonywania zadań z zakresu zarządzania kryzysowego.

2. W realizacji zadań z zakresu zarządzania kryzysowego mogą uczestniczyć oddziały Sił Zbrojnych, stosownie do ich przygotowania specjalistycznego, zgodnie z wojewódzkim planem zarządzania kryzysowego.

3. Do zadań, o których mowa w ust. 2, należy:

- 1) współudział w monitorowaniu zagrożeń;
- 2) wykonywanie zadań związanych z oceną skutków zjawisk zaistniałych na obszarze występowania zagrożeń;
- 3) wykonywanie zadań poszukiwawczo-ratowniczych;
- 4) ewakuowanie uszkodzonej ludności i mienia;
- 5) wykonywanie zadań mających na celu przygotowanie warunków do czasowego przebywania ewakuowanej ludności w wyznaczonych miejscach;
- 6) współudział w ochronie mienia pozostawionego na obszarze występowania zagrożeń;
- 7) izolowanie obszaru występowania zagrożeń lub miejsca prowadzenia akcji ratowniczej;

⁷⁹ Zob. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 31 sierpnia 2020 r. w sprawie współpracy dyrektora Rządowego Centrum Bezpieczeństwa z operatorem ruchomej publicznej sieci telekomunikacyjnej w celu powiadamiania użytkowników końcowych o zagrożeniu (Dz. U. z 2020 r. poz. 1527).

- 8) wykonywanie prac zabezpieczających, ratowniczych i ewakuacyjnych przy zagrożonych obiektach budowlanych i zabytkach;
 - 9) prowadzenie prac wymagających użycia specjalistycznego sprzętu technicznego lub materiałów wybuchowych będących w zasobach Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej;
 - 10) usuwanie materiałów niebezpiecznych i ich unieszkodliwianie, z wykorzystaniem sił i środków będących na wyposażeniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej;
 - 11) likwidowanie skażeń chemicznych oraz skażeń i zakażeń biologicznych;
 - 12) usuwanie skażeń promieniotwórczych;
 - 13) wykonywanie zadań związanych z naprawą i odbudową infrastruktury technicznej;
 - 14) współudział w zapewnieniu przejezdności szlaków komunikacyjnych;
 - 15) udzielanie pomocy medycznej i wykonywanie zadań sanitarnohigienicznych i przeciwepidemicznych.
 - 16) (uchylony)
4. Plan, o którym mowa w ust. 2, podlega uzgodnieniu z właściwymi organami wskazanymi przez Ministra Obrony Narodowej.
 5. Oddziały Sił Zbrojnych mogą być przekazane do dyspozycji wojewody w składzie etatowym albo jako tworzone doraźnie zgrupowania zadaniowe.
 6. Koordynowanie udziału oddziałów Sił Zbrojnych w realizacji zadań, o których mowa w ust. 3, w zależności od obszaru występowania zagrożeń, zapewniają odpowiednio organy, o których mowa w art. 14 ust. 1, art. 17 ust. 1 i art. 19 ust. 1. Obejmuje ono przedsięwzięcia mające na celu sprawne włączenie oddziałów Sił Zbrojnych do realizacji zadań, z uwzględnieniem czasu i miejsca ich użycia oraz sposobu współdziałania z innymi podmiotami.
 7. Zadania dla oddziałów Sił Zbrojnych organy, o których mowa w art. 14 ust. 1, art. 17 ust. 1 i art. 19 ust. 1, przekazują wyłącznie ich dowódcom.
 8. Dowodzenie oddziałami Sił Zbrojnych odbywa się na zasadach określonych w regulaminach wojskowych i według procedur obowiązujących w Siłach Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej.
 9. Użycie oddziałów Sił Zbrojnych w sytuacji kryzysowej nie może zagrozić ich zdolności do realizacji zadań wynikających z Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i ratyfikowanych umów międzynarodowych.
[...]

Art. 26.

1. Finansowanie wykonywania zadań własnych z zakresu zarządzania kryzysowego na poziomie gminnym, powiatowym i wojewódzkim planuje się w ramach budżetów odpowiednio gmin, powiatów i samorządów województw.
2. Finansowanie wykonywania zadań z zakresu zarządzania kryzysowego na poziomie krajowym planuje się w ramach budżetu państwa w częściach, którymi dysponują wojewodowie, minister właściwy do spraw wewnętrznych i inni ministrowie kierujący działami administracji rządowej oraz centralne organy administracji rządowej.

3. Na finansowanie zadań zleconych z zakresu administracji rządowej, o których mowa w ust. 2, jednostki samorządu terytorialnego otrzymują z budżetu państwa dotacje celowe w wysokości zapewniającej realizację tych zadań.

4. W budżecie jednostki samorządu terytorialnego tworzy się rezerwę celową na realizację zadań własnych z zakresu zarządzania kryzysowego w wysokości nie mniejszej niż 0,5% wydatków budżetu jednostki samorządu terytorialnego, pomniejszonych o wydatki inwestycyjne, wydatki na wynagrodzenia i pochodne oraz wydatki na obsługę długu.

5. Na dofinansowanie zadań własnych z zakresu zarządzania kryzysowego jednostki samorządu terytorialnego mogą otrzymywać dotacje celowe z budżetu państwa.

[...]

34.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 16 sierpnia 1999 r. w sprawie warunków technicznych użytkowania budynków mieszkalnych

[Źródło: Dz. U. z 1999 r. Nr 74, poz. 836; Dz. U. z 2009 r. Nr 205, poz. 1584 – tekst ujednolicony]

Na podstawie art. 7 ust. 3 pkt 1 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane⁸⁰ [...] zarządza się, co następuje:

Rozdział 1. Przepisy ogólne

§ 1. Rozporządzenie określa warunki techniczne użytkowania budynków mieszkalnych, wraz ze związanymi z nimi instalacjami i urządzeniami technicznymi, zwanych dalej „budynkami”.

§ 2. Rozporządzenie określa warunki, które mają zapewnić:

- 1) utrzymanie stanu technicznego budynku na poziomie zapewniającym bezpieczeństwo ludzi i mienia w okresie jego użytkowania,
- 2) ochronę zdrowia i życia ludzi w pomieszczeniach budynku,
- 3) utrzymanie wymaganego stanu estetycznego budynku, a w przypadku wpisania budynku do rejestru zabytków – zachowanie jego wartości podlegających ochronie konserwatorskiej,
- 4) zgodne z przeznaczeniem użytkowanie budynku i znajdujących się w nim pomieszczeń oraz urządzeń związanych z budynkiem, a w szczególności warunki w zakresie zaopatrzenia w wodę, gaz, energię cieplną, energię elektryczną, ochronę przeciwpożarową, oraz odprowadzania ścieków i usuwania odpadów stałych,
- 5) możliwość racjonalizacji zużycia wody i nośników energii zgodnie z wymaganiami użytkowników lokali, lecz w sposób nie naruszający interesów osób trzecich i nie powodujący pogorszenia właściwości użytkowych i technicznych budynku i związanych z nim urządzeń,
- 6) racjonalne wykorzystanie energii,
- 7) ochronę uzasadnionych interesów osób trzecich,
- 8) oświetlenie dzienne mieszkania, o którym mowa w § 3 pkt 9 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (Dz. U. Nr 75, poz. 690, z późn. zm.).

⁸⁰ T.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1333.

§ 3. Użyte w rozporządzeniu określenia oznaczają:

- 1) lokal – wydzieloną trwałymi ścianami w obrębie budynku izbę lub zespół izb, wraz z innymi pomieszczeniami przeznaczonymi na stały pobyt ludzi, lub też budynek mieszkalny, w którym znajduje się tylko jeden lokal mieszkalny, jeżeli taki dom lub lokal posiada odrębne wejście z zewnątrz budynku lub z klatki schodowej,
- 2) naprawa główna – remont polegający na wymianie co najmniej jednego elementu budynku,
- 3) naprawa bieżąca – okresowy remont elementów budynku, który ma na celu zapobieganie skutkom zużycia tych elementów i utrzymanie budynku we właściwym stanie technicznym,
- 4) konserwacja – wykonywanie robót mających na celu utrzymanie sprawności technicznej elementów budynku,
- 5) dokumentacja użytkownika – dokumentację odbioru budynku wraz z książką obiektu budowlanego, kopiami imiennych przydziałów lokali, protokołami zdawczo-odbiorczymi lokali, umowami najmu lokali, protokołami pomiaru powierzchni użytkowej lokali, dokumentacją eksploatacyjną wraz protokołami okresowych kontroli stanu technicznego, opiniami technicznymi i ekspertyzami dotyczącymi budynku, dokumentację eksploatacyjną, w tym również metrykę instalacji piorunochronnej, a także dokumentację powykonawczą robót budowlanych i remontów wraz z protokołami odbioru tych robót,
- 6) właściciel budynku – właściciela, a także zarządzającego lub dzierżawcę budynku,
- 7) użytkownik lokalu – osoby fizyczne albo osoby prawne lub jednostki organizacyjne nie posiadające osobowości prawnej, faktycznie użytkujące ten lokal,
- 8) instalacja ciepłej wody użytkowej – układ przewodów wody ciepłej w budynku wraz z armaturą i wyposażeniem, mający początek w miejscu połączenia przewodu z zaworem odcinającym tę instalację od węzła cieplnego lub przyłącza i koniec w punktach czerpalnych ciepłej wody; instalacją tą jest również miejscowa instalacja ciepłej wody użytkowej,
- 10) instalacja wodociągowa – układ przewodów wody zimnej w budynku wraz z armaturą i wyposażeniem, mający początek w miejscu połączenia przewodu z zaworem odcinającym tę instalację od wodomierza umieszczonego na przyłączy wodociągowym, a zakończenie w punktach czerpalnych wody zimnej,
- 11) instalacja kanalizacyjna – układ przewodów kanalizacyjnych w budynku wraz z armaturą i wyposażeniem, mający początek w miejscu połączenia przewodów z przyborami kanalizacyjnymi w pomieszczeniach, a zakończenie na wlotach poziomych przewodów kanalizacyjnych do pierwszych od strony budynku studzienek umieszczonych na zewnątrz budynku,
- 12) instalacja centralnego ogrzewania – układ przewodów centralnego ogrzewania w budynku wraz z armaturą i wyposażeniem, mający początek w miejscu połączenia przewodu z zaworem odcinającym tę instalację od węzła cieplnego lub przyłącza, a zakończenie na grzejnikach,
- 13) instalacja gazowa – układ przewodów gazowych w budynku wraz z armaturą, wyposażeniem i urządzeniami gazowymi, mający początek w miejscu

połączenia przewodu z kurkiem głównym gazowym odcinającym tę instalację od przyłącza, a zakończenie na urządzeniach gazowych wraz z tymi urządzeniami,

14) instalacja gazu płynnego – układ przewodów gazowych z armaturą, wyposażeniem i urządzeniami gazowymi, zasilany ze źródła gazu płynnego, mający początek w miejscu połączenia przewodu gazowego z kurkiem głównym gazowym, a zakończenie na urządzeniach gazowych, wraz z tymi urządzeniami; w przypadku instalacji gazu płynnego zasilanej z pojedynczej butli gazowej początkiem instalacji jest miejsce połączenia reduktora z króćcem zaworu na butli,

15) instalacja zbiornikowa gazu płynnego – zespół urządzeń, na który składa się bateria butli lub zbiornik albo grupa zbiorników z armaturą i osprzętem oraz przyłącze gazowe z kurkiem głównym gazowym,

16) instalacja elektryczna – układ przewodów i kabli w budynku wraz ze sprzętem i osprzętem elektroinstalacyjnym, urządzeniami, aparaturą rozdzielczą i sterowniczą, układem pomiarowo-rozliczeniowym, urządzeniami zabezpieczającymi i ochronnymi oraz uziemieniami, mający początek na zaciskach wyjściowych wewnętrznych linii zasilających w złączu i koniec na gniazdach wtyczkowych, wypustach oświetleniowych i zainstalowanych na stałe odbiornikach zasilanych energią elektryczną,

17) instalacja piorunochronna – zespół elementów konstrukcyjnych budynku i elementów zainstalowanych na budynku, odpowiednio połączonych, wykorzystywanych do ochrony odgromowej,

18) przewody dymowe – przewody wraz z ich wyposażeniem, służące do odprowadzania dymu z palenisk opalanych paliwem stałym do kanałów dymowych,

19) przewody spalinowe – przewody wraz z ich wyposażeniem, służące do odprowadzania spalin z palenisk opalanych paliwem gazowym lub olejowym do kanałów spalinowych,

20) kanały dymowe – kanały wykonane w ścianach budynku lub przybudowane do tych ścian, wraz z ich wyposażeniem, służące do odprowadzania dymu ponad dach,

21) kanały spalinowe – kanały wykonane w ścianach budynku lub przybudowane do tych ścian, wraz z ich wyposażeniem, służące do odprowadzania spalin ponad dach,

22) kanały wentylacyjne – kanały wykonane w ścianach budynku lub przybudowane do tych ścian, wraz z ich wyposażeniem, służące do odprowadzania zanieczyszczonego powietrza z pomieszczeń,

23) ustawa – ustawę z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane [...].

Rozdział 2. Kontrole okresowe budynku

§ 4.

1. W celu właściwego użytkowania budynku należy przeprowadzać kontrole okresowe.

2. Kontrole, o których mowa w ust. 1, powinny być przeprowadzane w porze wiosennej.

3. Osoba przeprowadzająca kontrolę okresową budynku powinna przed jej rozpoczęciem zapoznać się z protokołami z poprzednich kontroli, z protokołami odbioru robót remontowych wykonanych w budynku w okresie od poprzedniej kontroli, zgłoszeniami użytkowników lokali dotyczącymi usterek, wad, uszkodzeń lub zniszczeń elementów budynku.

4. Protokoły sporządzane w wyniku kontroli okresowych powinny zawierać określenie:

- 1) stanu technicznego elementów budynku objętych kontrolą,
- 2) rozmiarów zużycia lub uszkodzenia elementów, o których mowa w pkt 1,
- 3) zakresu robót remontowych i kolejności ich wykonywania,
- 4) metod i środków użytkowania elementów budynku narażonych na szkodliwe działanie wpływów atmosferycznych i niszczące działanie innych czynników,
- 5) zakresu nie wykonanych robót remontowych zaleconych do realizacji w protokołach z poprzednich kontroli okresowych.

5. Do protokołów, o których mowa w ust. 4, w razie potrzeby należy dołączyć dokumentację graficzną wykonaną w toku kontroli.

6. Niezależnie od kontroli okresowych, o których mowa w ust. 1, właściciel budynku może przeprowadzać przeglądy robocze mające na celu określenie stanu przygotowania budynku, urządzeń i instalacji do użytkowania w okresie zimowym.

§ 5.

1. Okresowej kontroli, o której mowa w art. 62 ust. 1 pkt 1 lit. a) ustawy, podlegają elementy budynku narażone na szkodliwe wpływy atmosferyczne i niszczące działania czynników występujących podczas użytkowania, których uszkodzenia mogą powodować zagrożenie dla:

- 1) bezpieczeństwa osób,
- 2) środowiska,
- 3) konstrukcji budynku.

2. W toku kontroli, o której mowa w ust. 1, szczegółowym sprawdzeniem należy objąć stan techniczny:

- 1) zewnętrznych warstw przegród zewnętrznych (warstwa fakturowa), elementów ścian zewnętrznych (attyki, filary, gzymsy), balustrad, loggii i balkonów,
- 2) urządzeń zamocowanych do ścian i dachu budynku,
- 3) elementów odwodnienia budynku oraz obróbek blacharskich,
- 4) pokryć dachowych,
- 5) instalacji centralnego ogrzewania i ciepłej wody użytkowej,
- 6) urządzeń stanowiących zabezpieczenie przeciwpożarowe budynku,
- 7) elementów instalacji kanalizacyjnej odprowadzających ścieki z budynku,
- 8) przejść przyłączy instalacyjnych przez ściany budynku.

§ 6.

Zakresem okresowej kontroli, o której mowa w art. 62 ust. 1 pkt 2 ustawy, należy objąć również sprawdzenie stanu sprawności technicznej i wartości użytkowej elementów budynku, o których mowa w § 5, oraz wszystkie pozostałe elementy budynku, a także estetykę budynku i jego otoczenia.

Rozdział 3. Remont budynku

§ 7.

1. Dane zawarte w protokołach kontroli, o których mowa w § 4, powinny stanowić podstawę do sporządzenia zestawienia robót remontowych budynku.
2. Zestawienie, o którym mowa w ust. 1, powinno zawierać podział robót na:
 - 1) roboty konserwacyjne,
 - 2) naprawy bieżące,
 - 3) naprawy główne.
3. Zestawienie napraw bieżących i głównych stanowi podstawę do sporządzenia planu robót remontowych.
4. Plan robót remontowych powinien być sporządzony z zachowaniem pierwszeństwa dla robót mających na celu:
 - 1) eliminację zagrożenia bezpieczeństwa użytkowników lokali i osób trzecich,
 - 2) zabezpieczenie przeciwpożarowe budynku,
 - 3) spełnienie wymagań ochrony środowiska,
 - 4) zachowanie zapobiegawczego charakteru remontu.

§ 8.

1. Przy remontach budynku należy zapewnić:
 - 1) realizację robót w kolejności wynikającej z opracowanego planu remontów,
 - 2) bezpieczeństwo użytkowników i osób trzecich w trakcie prowadzenia robót,
 - 3) stosowanie rozwiązań technicznych, materiałowych i technologicznych ograniczających uciążliwość użytkowania lokali oraz podnoszących walory użytkowe lokali.
2. Wszelkie zmiany w stosunku do istniejących rozwiązań, dokonywane w związku z wykonywaniem robót remontowych, nie powinny powodować pogorszenia stanu technicznego i właściwości użytkowych elementów budynku oraz naruszać interesów użytkowników lokali lub osób trzecich.

Rozdział 4. Ogólne warunki użytkowania budynku

§ 9.

Dokumentacja użytkowania budynku powinna być systematycznie gromadzona i przechowywana przez okres istnienia budynku.

§ 10.

1. Pomieszczenia w budynku przeznaczone do wspólnego użytkowania oraz elementy i urządzenia stanowiące wyposażenie budynku użytkowane intensywnie lub narażone na uszkodzenia powinny być objęte przeglądami co najmniej dwa razy w roku oraz poddawane odpowiedniej konserwacji.
2. Częstotliwość przeglądów, o których mowa w ust. 1, powinna być ustalona przez właściciela budynku.
3. Zakres robót konserwacyjnych, o których mowa w ust. 1, powinien być ustalany na podstawie wyników przeglądów oraz potrzeb zgłoszonych przez użytkowników lokali.

§ 11.

1. Pomieszczenia oraz urządzenia przeznaczone do wspólnego użytkowania mieszkańców powinny być utrzymywane w stanie technicznym, higienicznosanitarnym i estetycznym zapewniającym właściwe spełnianie założonych funkcji przez cały okres użytkowania budynku.

2. Naprawa uszkodzeń w budynku, powstałych z winy osoby korzystającej z lokalu znajdującego się w tym budynku, obciąża użytkownika tego lokalu.

§ 12.

Pomieszczenia techniczne w budynku, piwnice, strychy oraz inne pomieszczenia, nie przewidziane do użytkowania przez osoby trzecie, powinny być zabezpieczone przed dostępem tych osób.

§ 13.

1. Warunki i sposób użytkowania urządzeń technicznych i instalacji oraz wyroby użyte do ich napraw i konserwacji nie mogą powodować pogorszenia właściwości użytkowych czynnika dostarczanego za pomocą tych urządzeń i instalacji.

2. Parametry techniczne i użytkowe czynnika dostarczanego za pomocą urządzeń technicznych i instalacji do lokali oraz do pomieszczeń przeznaczonych do wspólnego użytkowania powinny być zgodne z wartościami tych parametrów określonymi w odrębnych przepisach i w odpowiednich projektach tych urządzeń i instalacji.

§ 14.

Budynki powinny być użytkowane przy zapewnieniu bezpieczeństwa pożarowego zgodnie z zasadami określonymi w przepisach szczególnych.

§ 14a.

1. Budynek mieszkalny wielorodzinny powinien być użytkowany w sposób zapewniający nieograniczenie oświetlenia dziennego mieszkań.

2. Na budynku mieszkalnym wielorodzinnym mogą być instalowane urządzenia związane z użytkowaniem budynku lub mieszkania, jak: kraty, żaluzje, rolety, zabudowy balkonów i loggii.

3. Na budynku mieszkalnym wielorodzinnym mogą być instalowane urządzenia i nośniki reklamowe oraz inne urządzenia niezwiązane z użytkowaniem budynku lub mieszkania, o ile nie ograniczają oświetlenia dziennego mieszkania.

4. Przepisu ust. 1 nie stosuje się w przypadku wykonywania robót budowlanych dotyczących elewacji tego budynku.

Rozdział 5. Użytkowanie lokali

§ 15.

Lokal powinien być użytkowany w sposób zapewniający:

- 1) zachowanie wymogów bezpieczeństwa,
- 2) utrzymanie wymaganego stanu technicznego,

- 3) utrzymanie stanu higienicznosanitarnego określonego odrębnymi przepisami,
- 4) prawidłowe funkcjonowanie wspólnych instalacji i urządzeń znajdujących się w tym lokalu.

§ 16.

1. Sposób użytkowania instalacji i urządzeń stanowiących wyposażenie lokalu powinien:

- 1) być zgodny z założeniami projektu oraz z instrukcjami użytkowania tych instalacji i urządzeń,
- 2) zapewniać ochronę elementów budynku i jego wyposażenia.

2. W czasie użytkowania instalacji i urządzeń należy:

- 1) zapewniać ich ochronę przed uszkodzeniem,
- 2) wykonywać zabiegi konserwacyjne i naprawy przewidziane instrukcją użytkowania,
- 3) likwidować przecieki z instalacji, w zakresie obciążającym użytkownika lokalu, niezwłocznie po ich pojawieniu się,
- 4) dokonywać napraw i wymian uszkodzonych lub zużytych elementów instalacji i wyposażenia lokalu w zakresie obciążającym użytkownika,
- 5) informować właściciela budynku o wszelkich uszkodzeniach instalacji, których naprawa należy do jego obowiązków.

3. W przypadku wystąpienia uszkodzeń lub zakłóceń w funkcjonowaniu instalacji i urządzeń należy niezwłocznie wstrzymać ich eksploatację, jeżeli dalsze ich użytkowanie może spowodować zagrożenie bezpieczeństwa osób lub mienia albo skażenie środowiska.

§ 17.

1. Sposób użytkowania instalacji gazowej przez użytkownika lokalu powinien:

- 1) być zgodny z założeniami projektu tej instalacji,
- 2) eliminować możliwość wydzielania się tlenu węgla z urządzeń gazowych,
- 3) zapewniać bezpieczeństwo użytkowników lokalu,
- 4) zapewniać bezpieczeństwo oraz ochronę interesów użytkowników innych lokali korzystających z tej instalacji oraz osób trzecich.

2. W czasie użytkowania instalacji gazowej użytkownik lokalu powinien:

- 1) udostępniać lokal właścicielowi budynku lub dostawcy gazu dla wykonywania ich obowiązków,
- 2) przestrzegać zasady bezpieczeństwa jej użytkowania oraz niezwłocznie informować zarządcę budynku w razie stwierdzenia nieprawidłowości w jej funkcjonowaniu,
- 3) zapewniać pełną sprawność techniczną i użytkową urządzeń gazowych stanowiących wyposażenie lokalu,
- 4) w przypadku wystąpienia objawów świadczących o zagrożeniu bezpieczeństwa osób lub mienia – zaprzestać użytkowania instalacji gazowej, podjąć właściwe działania zaradcze i niezwłocznie poinformować właściwe służby oraz właściciela budynku o wystąpieniu zagrożenia,
- 5) zapewniać ochronę instalacji i urządzeń gazowych przed uszkodzeniem,

- 6) utrzymywać znajdujące się w lokalu elementy instalacji gazowej, urządzeń spalinowych i wentylacyjnych oraz urządzenia gazowe w należyтым stanie technicznym i użytkowym,
 - 7) zapewnić wykonanie niezbędnych czynności konserwacyjnych,
 - 8) informować właściciela budynku o wszelkich uszkodzeniach instalacji gazowej oraz o niewłaściwym funkcjonowaniu przewodów i kanałów wentylacyjnych i spalinowych,
 - 9) udostępniać lokal w celu przeprowadzenia przez odpowiednie służby kontroli instalacji i urządzeń gazowych, przewodów i kanałów spalinowych, wentylacyjnych, a także innych instalacji i urządzeń, oraz ściśle wykonywać zalecenia pokontrolne.
3. Naprawa i konserwacja urządzenia gazowego może być powierzona wyłącznie osobom posiadającym świadectwa kwalifikacyjne określone w odrębnych przepisach.
4. Instalacje i urządzenia gazowe po ich naprawie, przeróbce lub wymianie nie mogą być użytkowane bez poddania ich próbie szczelności, o której mowa w § 45.

§ 18.

1. Sposób użytkowania instalacji elektrycznej w lokalu powinien:
 - 1) być zgodny z założeniami projektu tej instalacji,
 - 2) zapewniać bezpieczeństwo jej użytkowania,
 - 3) zapewniać bezpieczeństwo oraz ochronę interesów użytkowników innych lokali korzystających z tej instalacji oraz osób trzecich.
2. W czasie użytkowania instalacji elektrycznej w lokalu użytkownik lokalu powinien:
 - 1) udostępniać lokal dla wykonania obowiązków obciążających właściciela budynku oraz dostawcę energii elektrycznej,
 - 2) przestrzegać zasady bezpieczeństwa użytkowania energii elektrycznej,
 - 3) w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości funkcjonowania instalacji i urządzeń elektrycznych w pomieszczeniach przeznaczonych do wspólnego użytkowania mieszkańców – niezwłocznie informować właściciela budynku,
 - 4) utrzymywać właściwy stan techniczny instalacji i urządzeń elektrycznych w lokalu,
 - 5) utrzymywać właściwe warunki użytkowania urządzeń do pomiaru zużycia energii elektrycznej oraz niezwłocznie informować dostawcę energii elektrycznej o ich uszkodzeniu,
 - 6) w przypadku wystąpienia objawów świadczących o zagrożeniu ze strony instalacji elektrycznej – zaprzestać jej użytkowania, podjąć właściwe działania zaradcze oraz bezzwłocznie poinformować właściwe służby oraz właściciela o wystąpieniu zagrożenia,
 - 7) zapewniać ochronę instalacji elektrycznej przed jej przeciążeniem i uszkodzeniem,
 - 8) informować właściciela budynku o wszelkich uszkodzeniach instalacji elektrycznej,
 - 9) udostępniać lokal w celu przeprowadzania kontroli i badania instalacji elektrycznej przez odpowiednie służby oraz ściśle wykonywać zalecenia pokontrolne.

3. Naprawa i konserwacja instalacji i odbiorników zasilanych energią elektryczną może być powierzona wyłącznie osobom posiadającym świadectwa kwalifikacyjne określone w odrębnych przepisach.

§ 19.

1. Sposób użytkowania przewodów i kanałów dymowych, spalinowych oraz wentylacyjnych powinien:

- 1) być zgodny z założeniami projektu tych przewodów i kanałów,
- 2) uniemożliwiać ograniczenie lub utratę ich drożności i szczelności,
- 3) zapewniać bezpieczeństwo użytkowników lokalu,
- 4) zapewniać bezpieczeństwo oraz ochronę interesów użytkowników innych lokali, do których przylegają te przewody i kanały.

2. Użytkownik lokalu wyposażonego w przewody i kanały dymowe lub spalinowe oraz wentylacyjne jest obowiązany:

- 1) zapewniać ich sprawność techniczną i użytkową,
- 2) w przypadku wystąpienia objawów świadczących o zagrożeniu bezpieczeństwa osób lub mienia – zaniechać użytkowania instalacji gazowej i podjąć stosowne działania zaradcze oraz poinformować właściwe służby i właściciela o wystąpieniu zagrożenia,
- 3) systematycznie wykonywać czynności konserwacyjne,
- 4) informować właściciela budynku o niewłaściwym funkcjonowaniu urządzeń spalinowych, dymowych lub wentylacyjnych.

3. Użytkownik lokalu korzystający z przewodów i kanałów dymowych lub spalinowych oraz wentylacyjnych może powierzać naprawę i konserwację tych urządzeń wyłącznie osobom posiadającym świadectwa kwalifikacyjne określone w odrębnych przepisach.

4. Po przeróbce lub wymianie przewodów i kanałów dymowe lub spalinowe oraz wentylacyjne należy poddać kontroli.

§ 20.

Wszelkie zmiany instalacji w lokalu dokonywane w czasie jego użytkowania wymagają pisemnej zgody właściciela budynku.

§ 21.

1. W robotach remontowych wykonywanych w lokalu należy stosować wyroby dopuszczone do obrotu i stosowania w budownictwie oraz zapewniać właściwe funkcjonowanie znajdujących się w nim wspólnych instalacji lub urządzeń.

2. W czasie wykonywania robót remontowych w lokalu należy:

- 1) zapewnić bezpieczeństwo użytkowników innych lokali i osób trzecich,
- 2) stosować rozwiązania eliminujące możliwość skażenia środowiska,
- 3) stosować rozwiązania i technologie podnoszące walory użytkowe lokalu,
- 4) ograniczyć do niezbędnego minimum uciążliwość związaną z realizacją robót remontowych dla użytkowników pozostałych lokali oraz dla osób trzecich.

Rozdział 6. Użytkowanie instalacji i urządzeń wentylacyjnych

§ 22.

1. Instalacje i urządzenia wentylacyjne powinny w okresie ich użytkowania zapewniać możliwość skutecznej wymiany powietrza w pomieszczeniach zgodnie z warunkami założonymi w projekcie.

2. Instalacje i urządzenia, o których mowa w ust. 1, w okresie ich użytkowania powinny być utrzymywane w stanie technicznym zapewniającym sprawność i niezawodność funkcjonowania.

§ 23.

W okresie użytkowania instalacji i urządzeń, o których mowa w § 22 ust. 1, należy zapewniać:

- 1) pełną drożność i szczelność przewodów i urządzeń,
- 2) utrzymanie pełnego wymaganego przekroju kratki wentylacyjnych,
- 3) realizację wymaganych robót konserwacyjnych i remontowych,
- 4) realizację zaleceń pokontrolnych wydawanych przez upoważnione organy kontroli i nadzoru,
- 5) w razie uzasadnionej potrzeby – kontrolę stanu technicznego instalacji i urządzeń wentylacyjnych.

§ 24.

Wprowadzanie jakiegokolwiek zmiany w instalacji i urządzeniach wentylacyjnych w lokalu wymaga wcześniejszego uzyskania zgody właściciela budynku.

Rozdział 7. Użytkowanie kanałów i przewodów spalinowych oraz dymowych

§ 25.

1. Kanały i przewody spalinowe w okresie ich użytkowania powinny zapewniać możliwość odprowadzania spalin powstałych w procesie spalania paliw, zgodnie z założonymi warunkami.

2. Kanały i przewody dymowe powinny w okresie ich użytkowania zapewniać możliwość odprowadzania dymu powstałego w procesie spalania paliw stałych, zgodnie z założonymi warunkami.

§ 26.

1. Kanały i przewody spalinowe oraz dymowe w budynku powinny być utrzymywane w stanie technicznym zapewniającym skuteczne i niezawodne ich funkcjonowanie.

2. W okresie użytkowania kanałów i przewodów, o których mowa w ust. 1, należy zapewniać:

- 1) ich drożność oraz szczelność,
- 2) realizację planu remontów przez osoby posiadające kwalifikacje, o których mowa w art. 62 ust. 6 ustawy,
- 3) nadzór nad realizacją robót konserwacyjnych, napraw i wymian oraz nadzór nad wykonawstwem usług związanych z realizacją zaleceń wynikających z okresowych kontroli w lokalach,

- 4) realizację zaleceń pokontrolnych wydawanych przez upoważnione organy kontroli i nadzoru,
- 5) w razie uzasadnionej potrzeby – kontrolę stanu technicznego tych kanałów i przewodów.

§ 27.

Wprowadzanie jakichkolwiek zmian w kanałach i przewodach spalinowych lub dymowych w lokalu wymaga wcześniejszego uzyskania zgody właściciela budynku.

Rozdział 8. Użytkowanie instalacji ciepłej wody użytkowej

§ 28.

Instalacja ciepłej wody użytkowej powinna, w okresie jej użytkowania, zapewniać możliwość dostarczania wody, o temperaturze określonej odrębnymi przepisami, do punktów czerpalnych, zgodnie z warunkami jej użytkowania założonymi w projekcie.

§ 29.

W okresie użytkowania instalacji ciepłej wody użytkowej należy zapewniać:

- 1) drożność instalacji i urządzeń, zgodnie z założeniami projektu tej instalacji,
- 2) utrzymywanie wymaganej temperatury wody ciepłej dostarczanej do lokali, określonej odrębnymi przepisami,
- 3) realizację planu napraw i wymian oraz robót konserwacyjnych,
- 4) nadzór nad realizacją robót konserwacyjnych, napraw i wymian oraz nadzór nad wykonawstwem usług związanych z realizacją zaleceń wynikających z okresowych kontroli w lokalach,
- 5) realizację zaleceń pokontrolnych wydawanych przez upoważnione organy kontroli i nadzoru,
- 6) w razie uzasadnionej potrzeby – kontrolę stanu technicznego tej instalacji.

§ 30.

1. W przypadku gdy instalacja ciepłej wody użytkowej została wyposażona w wodomierze służące do rozliczeń zużycia tej wody w lokalach, właściciel tych urządzeń powinien zapewniać okresową ich legalizację.
2. Okresy ważności cechy legalizacyjnej określają odrębne przepisy.

Rozdział 9. Użytkowanie instalacji wodociągowej

§ 31.

Instalacja wodociągowa powinna w okresie jej użytkowania zapewniać możliwość dostarczania wody do wszystkich punktów czerpalnych w budynku, zgodnie z warunkami jej użytkowania założonymi w projekcie tej instalacji.

§ 32.

W okresie użytkowania instalacji wodociągowej należy zapewniać:

- 1) drożność instalacji i urządzeń, zgodnie z założeniami projektu tej instalacji,

- 2) realizację planu napraw i wymian oraz robót konserwacyjnych,
- 3) nadzór nad realizacją robót konserwacyjnych, napraw i wymian oraz nadzór nad wykonawstwem usług związanych z realizacją zaleceń wynikających z okresowych kontroli w lokalach,
- 4) realizację zaleceń pokontrolnych wydawanych przez upoważnione organy kontroli i nadzoru,
- 5) w razie uzasadnionej potrzeby – kontrolę stanu technicznego tej instalacji,
- 6) utrzymanie wymaganego stanu technicznego urządzeń hydroforowych.

§ 33.

1. W przypadku gdy instalacja wodociągowa została wyposażona w wodomierze do rozliczeń zużycia wody w lokalach, właściciel tych urządzeń powinien zapewnić okresową ich legalizację.
2. Okresy ważności cechy legalizacyjnej określają odrębne przepisy.

Rozdział 10. Użytkowanie instalacji kanalizacyjnej

§ 34.

1. Instalacja kanalizacyjna powinna w okresie jej użytkowania być utrzymywana w pełnej sprawności technicznej zapewniającej możliwość odprowadzania ścieków.
2. Jakość ścieków odprowadzanych instalacją kanalizacyjną powinna odpowiadać wymaganiom określonym przepisami szczególnymi.

§ 35.

W okresie użytkowania instalacji kanalizacyjnej należy zapewnić:

- 1) ochronę przed wprowadzeniem do instalacji ścieków zawierających substancje, które mogą spowodować uszkodzenie instalacji i sieci kanalizacyjnej lub substancje wymagające neutralizacji przed wprowadzeniem ich do tej instalacji,
- 2) ochronę przed wydostawaniem się ścieków na zewnątrz instalacji i pełną jej drożność,
- 3) realizację planu napraw i wymian oraz robót konserwacyjnych,
- 4) nadzór nad realizacją robót konserwacyjnych, napraw i wymian oraz nadzór nad wykonawstwem usług związanych z realizacją zaleceń wynikających z okresowych kontroli w lokalach,
- 5) realizację zaleceń pokontrolnych wydawanych przez upoważnione organy,
- 6) w razie uzasadnionej potrzeby – kontrolę stanu technicznego tej instalacji.

Rozdział 11. Użytkowanie wewnętrznych urządzeń do usuwania odpadów i nieczystości stałych

§ 36.

Wewnętrzne urządzenia do usuwania odpadów i nieczystości stałych powinny w okresie ich użytkowania zapewniać możliwość usuwania odpadów i nieczystości

stałych, których jakość i wymiary odpowiadają wymaganiom określonym w instrukcji użytkowania tych urządzeń.

§ 37.

Wewnętrzne urządzenia, o których mowa w § 36, oraz pomieszczenia, w których one się znajdują, należy utrzymywać w stanie technicznym i higienicznosanitarnym zapewniającym ich pełną sprawność techniczną i przydatność do użytkowania.

§ 38.

W okresie użytkowania urządzeń, o których mowa w § 36, należy zapewniać:

- 1) drożność urządzeń,
- 2) utrzymanie wymaganego stanu technicznego i higienicznosanitarnego urządzeń i pomieszczeń, w których one się znajdują,
- 3) przestrzeganie instrukcji użytkowania tych urządzeń,
- 4) w razie uzasadnionej potrzeby – kontrolę stanu technicznego tych urządzeń.

Rozdział 12. Użytkowanie instalacji i urządzeń centralnego ogrzewania

§ 39.

1. Instalacja i urządzenia centralnego ogrzewania w okresie ich użytkowania powinny być utrzymywane w stanie technicznym zapewniającym we wszystkich ogrzewanych pomieszczeniach właściwe temperatury określone Polską Normą.

2. W przypadku gdy instalacja i urządzenia nie spełniają warunku, o którym mowa w ust. 1, należy określić przyczyny zakłóceń oraz podjąć działania usprawniające ich funkcjonowanie.

3. W przypadku gdy przyczyną zakłóceń, o których mowa w ust. 2, są produkty korozji lub substancje pochodzące ze związków zawartych w wodzie instalacyjnej osadzone na wewnętrznych powierzchniach instalacji i urządzeń, przed podjęciem decyzji w sprawie usprawnienia ich funkcjonowania należy opracować ekspertyzę zawierającą analizę celowości i opłacalności oraz określenie sposobu usunięcia osadów.

§ 40.

W okresie użytkowania instalacji i urządzeń centralnego ogrzewania należy zapewniać:

- 1) drożność instalacji i urządzeń, zgodnie z założeniami projektu tej instalacji,
- 2) utrzymywanie wymaganego stanu technicznego instalacji i urządzeń oraz właściwe warunki ich użytkowania,
- 3) realizację planu napraw i wymian oraz robót konserwacyjnych,
- 4) nadzór nad realizacją robót konserwacyjnych, napraw i wymian oraz nadzór nad wykonawstwem usług związanych z realizacją zaleceń wynikających z okresowych kontroli w lokalach,
- 5) realizację zaleceń pokontrolnych wydawanych przez upoważnione organy,

6) w razie uzasadnionej potrzeby – kontrolę stanu technicznego tej instalacji i urządzeń.

§ 41.

1. W przypadku gdy instalacja centralnego ogrzewania została wyposażona w urządzenia służące do pomiaru i rozliczeń zużycia ciepła w lokalach, właściciel tych urządzeń powinien zapewniać okresową ich legalizację lub wymianę.
2. W przypadku uszkodzenia urządzeń służących do indywidualnego rozliczenia kosztów ogrzewania lub urządzenia do pomiaru zużycia ciepła – należy niezwłocznie poinformować jednostkę prowadzącą rozliczenia kosztów ciepła.
3. Okresy ważności cechy legalizacyjnej określają odrębne przepisy.

§ 42.

Wprowadzenie jakichkolwiek zmian instalacji i urządzeń centralnego ogrzewania w lokalu wymaga wcześniejszego uzyskania zgody właściciela budynku.

Rozdział 13. Użytkowanie instalacji i urządzeń gazowych

§ 43.

Instalacja gazowa powinna w okresie jej użytkowania zapewniać możliwość bezpiecznego korzystania z urządzeń gazowych, zgodnego z warunkami założonymi w projekcie tej instalacji.

§ 44.

1. W przypadku:
 - 1) wykonania nowej instalacji gazowej,
 - 2) jej przebudowy lub remontu,
 - 3) wyłączenia jej z użytkowania na okres dłuższy niż 6 miesięcy
 – należy przed przekazaniem jej do użytkowania przeprowadzić główną próbę szczelności.
2. Główną próbę szczelności przeprowadza się odrębnie dla części instalacji przed gazomierzami oraz odrębnie dla pozostałej części instalacji z pominięciem gazomierzy.
3. Główną próbę szczelności przeprowadza się na instalacji nie posiadającej zabezpieczenia antykorozyjnego, po jej oczyszczeniu, zaślepieniu końcówek, otwarciu kurków i odłączeniu odbiorników gazu.
4. Manometr użyty do przeprowadzenia głównej próby szczelności powinien spełniać wymagania klasy 0,6 i posiadać świadectwo legalizacji.
5. Zakres pomiarowy manometru powinien wynosić:
 - 1) 0–0,06 MPa w przypadku ciśnienia próbnego wynoszącego 0,05 MPa,
 - 2) 0–0,16 MPa w przypadku ciśnienia próbnego wynoszącego 0,1 MPa.
6. Ciśnienie czynnika próbnego w czasie przeprowadzania głównej próby szczelności powinno wynosić 0,05 MPa. Dla instalacji lub jej części znajdującej się w pomieszczeniu mieszkalnym lub w pomieszczeniu zagrożonym wybuchem ciśnienie czynnika próbnego powinno wynosić 0,1 MPa.

7. Wynik głównej próby szczelności uznaje się za pozytywny, jeżeli w czasie 30 minut od ustabilizowania się ciśnienia czynnika próbnego nie nastąpi spadek ciśnienia.

8. Z przeprowadzenia głównej próby szczelności sporządza się protokół, który powinien być podpisany przez właściciela budynku oraz wykonawcę instalacji gazowej.

§ 45.

W przypadku gdy instalacja gazowa nie została napełniona gazem w okresie 6 miesięcy od daty przeprowadzenia głównej próby szczelności – próbę tę należy przeprowadzić ponownie.

§ 46.

Do obowiązków właściciela budynku w zakresie utrzymania właściwego stanu technicznego instalacji gazowej należy:

- 1) zapewnienie nadzoru nad wykonywaniem głównej próby szczelności,
- 2) zapewnienie nadzoru nad realizacją robót konserwacyjnych, napraw i wymian oraz nadzoru nad wykonawstwem usług związanych z realizacją zaleceń wynikających z okresowych kontroli w lokalach,
- 3) w przypadku stwierdzenia w toku kontroli okresowej występowania zagrożenia bezpieczeństwa użytkowników – wyłączenie z użytkowania instalacji lub jej części,
- 4) występowanie do dostawcy gazu w przypadku konieczności jej napełnienia gazem,
- 5) zapewnienie realizacji zaleceń pokontrolnych wydawanych przez upoważnione organy,
- 6) w przypadku wystąpienia ryzyka zagrożenia bezpieczeństwa użytkowników lokali – przeprowadzenie kontroli stanu technicznego instalacji,
- 7) zawiadamianie dostawcy gazu w każdym przypadku stwierdzenia uszkodzenia szafki, w której umieszczono kurek główny gazowy.

§ 47.

Stan technicznej sprawności instalacji gazowej w budynku powinien być kontrolowany równocześnie z kontrolą stanu technicznego przewodów i kanałów wentylacyjnych oraz spalinowych.

Rozdział 14. Użytkowanie instalacji gazowej zasilanej gazem płynnym

§ 48.

1. Instalacja gazowa zasilana gazem płynnym, w której długość nieelastycznego przewodu z rury stalowej przekracza 2,0 m, powinna być, po jej wymianie lub remoncie, poddana głównej próbie szczelności, o której mowa w § 44.
2. Instalacja gazowa zasilana z butli gazowej, w której długość przewodu nieelastycznego z rury stalowej nie przekracza 2,0 m, powinna być, po jej wymianie lub remoncie, poddana sprawdzeniu szczelności pod ciśnieniem roboczym gazu.

3. Sprawdzenie, o którym mowa w ust. 2, powinno być wykonywane niezwłocznie po każdej wymianie butli gazowej oraz po wymianie przewodu, o którym mowa w § 49.

4. Sprawdzenie szczelności przy wymianie butli gazowej przeprowadza użytkownik instalacji, zgodnie z instrukcją otrzymaną od rozprowadzającego butle, lub przedstawiciel dostawcy gazu, w przypadku gdy z użytkownikiem lokalu została zawarta umowa o dostarczanie gazu w butlach.

§ 49.

W przypadku stosowania przewodu elastycznego do połączenia pojedynczego urządzenia gazowego z reduktorem ciśnienia gazu na butli, przewód taki powinien mieć oznaczoną graniczną datę użytkowania. Jeżeli termin użytkowania upłynął, przewód należy wymienić na nowy.

§ 50.

1. W przypadku zasilania instalacji gazu płynnego z baterii butli:

- 1) ilość butli w baterii nie może być większa niż 10 sztuk,
- 2) na króćcu przyłączeniowym każdej butli należy zamontować zawór – ogranicznik nadmiernego wypływu,
- 3) baterię należy ustawiać przy ścianie nie posiadającej otworów do wysokości co najmniej 2 m; odległość baterii mierzona w rzucie poziomym powinna wynosić co najmniej 2 m od krawędzi najbliższych otworów okiennych i drzwiowych oraz od studzienek kanalizacyjnych, otworów wentylacyjnych, urządzeń i instalacji elektrycznych, źródeł ciepła i materiałów łatwo palnych,
- 4) butle należy ustawiać na podłożu gwarantującym stabilność, nie iskrzącym, niepalnym, zaworami do góry oraz zabezpieczyć je przed przewróceniem się,
- 5) po każdej wymianie butli w baterii należy sprawdzić szczelność połączeń zgodnie z warunkami określonymi w instrukcji użytkowania tej baterii,
- 6) miejsce ustawienia butli powinno być oznakowane i zabezpieczone przed dostępem osób trzecich.

2. Sprawdzenie, o którym mowa w ust. 1 pkt 5, przeprowadza użytkownik instalacji gazu płynnego lub przedstawiciel dostawcy gazu, jeżeli wynika to z umowy o dostarczanie gazu płynnego.

§ 51.

Instalacja gazu płynnego zasilana ze zbiornika lub grupy zbiorników może być użytkowana, jeżeli:

- 1) po jej wykonaniu lub remoncie dokonano odbioru technicznego,
- 2) wykonano główną próbę szczelności przyłącza według zasad określonych w § 44,
- 3) zbiornik został zarejestrowany we właściwym terenowo urzędzie dozoru technicznego.

Rozdział 15. Użytkowanie instalacji elektrycznej

§ 52.

Instalacja elektryczna powinna w okresie jej użytkowania zapewniać możliwość bezpiecznego korzystania z odbiorników energii elektrycznej, zgodnego z ich przeznaczeniem i warunkami założonymi w projekcie tej instalacji.

§ 53.

1. Właściciel budynku jest obowiązany do dokonywania okresowych kontroli stanu sprawności technicznej urządzeń i instalacji elektrycznych w budynku.

2. Stan sprawności technicznej urządzeń i instalacji elektrycznych w budynku powinien być kontrolowany tak, aby zapewnione było właściwe ich funkcjonowanie, w tym sprawność połączeń, osprzętu, sprzętu, zabezpieczeń i środków ochrony od porażień, uziemień oraz oporności izolacji przewodów.

§ 54.

Instalacja elektryczna w budynku nie może być użytkowana, jeżeli:

- 1) nie dokonano prób końcowych i jej ostatecznego odbioru,
- 2) nie zainstalowano urządzeń do pomiaru zużycia energii elektrycznej.

§ 55.

Do obowiązków właściciela budynku w zakresie właściwego utrzymania stanu technicznego instalacji elektrycznej należy:

- 1) zapewnienie realizacji napraw i wymian przez osoby posiadające kwalifikacje zawodowe wymagane przy świadczeniu usług oraz wykonywaniu napraw lub dozoru nad eksploatacją urządzeń i instalacji elektrycznych,
- 2) zapewnienie nadzoru nad realizacją robót konserwacyjnych, napraw i wymian oraz nadzoru nad wykonawstwem usług związanych z realizacją zaleceń wynikających z okresowych kontroli w lokalach,
- 3) zapewnienie realizacji zaleceń pokontrolnych wydawanych przez upoważnione organy,
- 4) w razie zagrożenia dla zdrowia lub życia użytkowników, dla środowiska lub mienia – przeprowadzenie kontroli jej stanu technicznego,
- 5) odłączenie z użytkowania instalacji elektrycznej w lokalach, w których w wyniku kontroli stwierdzono występowanie zagrożeń, o których mowa w pkt 4.

Rozdział 16. Użytkowanie instalacji piorunochronnej

§ 56.

Obowiązek zapewnienia właściwego stanu technicznego instalacji piorunochronnej i ochrony wewnętrznej budynku obciąża właściciela budynku.

§ 57.

Do obowiązków właściciela budynku w zakresie utrzymania właściwego stanu technicznego instalacji piorunochronnej należy:

- 1) badanie tej instalacji w szczególności w zakresie stanu sprawności połączeń, osprzętu, zabezpieczeń od korozji oraz uziemienia,
- 2) zapewnienie realizacji napraw i wymian przez osoby posiadające kwalifikacje zawodowe wymagane przy świadczeniu usług oraz wykonywaniu napraw lub dozoru nad eksploatacją urządzeń i instalacji elektrycznych,
- 3) zapewnienie nadzoru nad realizacją robót konserwacyjnych, napraw i wymian,
- 4) zapewnienie realizacji zaleceń pokontrolnych wydawanych przez upoważnione organy,
- 5) w razie zagrożenia życia lub zdrowia użytkowników albo środowiska lub mienia – przeprowadzenie kontroli stanu technicznego tej instalacji.

[...]

Rozporządzenie Ministra Infrastruktury
z dnia 12 kwietnia 2002 r.
w sprawie warunków technicznych,
jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie

[Źródło: t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 1065, zm. Dz. U. z 2020 r. poz. 1608 i 2351 – tekst ujednolicony]

Na podstawie art. 7 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane⁸¹ [...] zarządza się, co następuje:

Dział I. Przepisy ogólne

§ 1. Rozporządzenie ustala warunki techniczne, jakim powinny odpowiadać budynki i związane z nimi urządzenia, ich usytuowanie na działce budowlanej oraz zagospodarowanie działek przeznaczonych pod zabudowę, zapewniające spełnienie wymagań art. 5 i 6 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane.

§ 2

1. Przepisy rozporządzenia stosuje się przy projektowaniu, budowie i przebudowie oraz przy zmianie sposobu użytkowania budynków oraz budowli nadziemnych i podziemnych spełniających funkcje użytkowe budynków, a także do związanych z nimi urządzeń budowlanych, z zastrzeżeniem § 135 ust. 10 oraz § 207 ust. 2.

2. Przy nadbudowie, rozbudowie, przebudowie i zmianie sposobu użytkowania:

1) budynków o powierzchni użytkowej nieprzekraczającej 1000 m²,

2) budynków o powierzchni użytkowej przekraczającej 1000 m² [...]

– wymagania, o których mowa w § 1, mogą być spełnione w sposób inny niż określony w rozporządzeniu, stosownie do wskazań ekspertyzy technicznej właściwej jednostki badawczo-rozwojowej albo rzeczoznawcy budowlanego oraz do spraw zabezpieczeń przeciwpożarowych, uzgodnionych z właściwym komendantem wojewódzkim Państwowej Straży Pożarnej lub państwowym wojewódzkim inspektorem sanitarnym, odpowiednio do przedmiotu tej ekspertyzy.

3. (uchylony).

3a. Przy nadbudowie, rozbudowie, przebudowie i zmianie sposobu użytkowania budynków istniejących o powierzchni użytkowej przekraczającej 1000 m² wymagania, o których mowa w § 1, z wyłączeniem wymagań charakterystyki energetycznej, mogą być spełnione w sposób inny niż określony w rozporządzeniu, stosownie do wskazań, o których mowa w ust. 2, uzgodnionych z właściwym

⁸¹ T.j. Dz. U. z 2000 r. poz. 1333.

komendantem wojewódzkim Państwowej Straży Pożarnej lub państwowym wojewódzkim inspektorem sanitarnym, odpowiednio do przedmiotu tej ekspertyzy.

4. Dla budynków i terenów wpisanych do rejestru zabytków lub obszarów objętych ochroną konserwatorską na podstawie ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego ekspertyza, o której mowa w ust. 2, podlega również uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

5. Przepisy rozporządzenia odnoszące się do budynku o określonym przeznaczeniu stosuje się także do każdej części budynku o tym przeznaczeniu.

[...]

§ 3.

Ilekrót w rozporządzeniu jest mowa o:

1) zabudowie śródmiejskiej – należy przez to rozumieć zgrupowanie intensywnej zabudowy na obszarze śródmieścia, określonej w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, a w przypadku braku planu miejscowego w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy;

1a) działce budowlanej – należy przez to rozumieć nieruchomości gruntową lub działkę gruntu, której wielkość, cechy geometryczne, dostęp do drogi publicznej oraz wyposażenie w urządzenia infrastruktury technicznej spełniają wymogi realizacji obiektów budowlanych wynikające z rozporządzenia, odrębnych przepisów i aktów prawa miejscowego;

2) zabudowie jednorodzinnej – należy przez to rozumieć jeden budynek mieszkalny jednorodzinny lub zespół takich budynków, wraz z budynkami garażowymi i gospodarczymi;

3) zabudowie zagrodowej – należy przez to rozumieć w szczególności budynki mieszkalne, budynki gospodarcze lub inwentarskie w rodzinnych gospodarstwach rolnych, hodowlanych lub ogrodniczych oraz w gospodarstwach leśnych;

4) budynku mieszkalnym – należy przez to rozumieć:

a) budynek mieszkalny wielorodzinny,

b) budynek mieszkalny jednorodzinny;

5) budynku zamieszkania zbiorowego – należy przez to rozumieć budynek przeznaczony do okresowego pobytu ludzi, w szczególności hotel, motel, pensjonat, dom wypoczynkowy, dom wycieczkowy, schronisko młodzieżowe, schronisko, internat, dom studencki, budynek koszarowy, budynek zakwaterowania na terenie zakładu karnego, aresztu śledczego, zakładu poprawczego, schroniska dla nieletnich, a także budynek do stałego pobytu ludzi, w szczególności dom dziecka, dom rencistów i dom zakonny;

6) budynku użyteczności publicznej – należy przez to rozumieć budynek przeznaczony na potrzeby administracji publicznej, wymiaru sprawiedliwości, kultury, kultu religijnego, oświaty, szkolnictwa wyższego, nauki, wychowania, opieki zdrowotnej, społecznej lub socjalnej, obsługi bankowej, handlu, gastronomii, usług, w tym usług pocztowych lub telekomunikacyjnych, turystyki, sportu, obsługi pasażerów w transporcie kolejowym, drogowym, lotniczym, morskim lub wodnym śródlądowym, oraz inny budynek

- przeznaczony do wykonywania podobnych funkcji; za budynek użyteczności publicznej uznaje się także budynek biurowy lub socjalny;
- 7) budynku rekreacji indywidualnej – należy przez to rozumieć budynek przeznaczony do okresowego wypoczynku;
- 8) budynku gospodarczym – należy przez to rozumieć budynek przeznaczony do niezawodowego wykonywania prac warsztatowych oraz do przechowywania materiałów, narzędzi, sprzętu i płodów rolnych służących mieszkańcom budynku mieszkalnego, budynku zamieszkania zbiorowego, budynku rekreacji indywidualnej, a także ich otoczenia, a w zabudowie zagrodowej przeznaczony również do przechowywania środków produkcji rolnej i sprzętu oraz płodów rolnych;
- 9) mieszkaniu – należy przez to rozumieć zespół pomieszczeń mieszkalnych i pomocniczych, mający odrębne wejście, wydzielony stałymi przegrodami budowlanymi, umożliwiającą stały pobyt ludzi i prowadzenie samodzielnego gospodarstwa domowego;
- 10) pomieszczeniu mieszkalnym – należy przez to rozumieć pokoje w mieszkaniu, a także sypialnie i pomieszczenia do dziennego pobytu ludzi w budynku zamieszkania zbiorowego;
- 11) pomieszczeniu pomocniczym – należy przez to rozumieć pomieszczenie znajdujące się w obrębie mieszkania lub lokalu użytkowego służące do celów komunikacji wewnętrznej, higieniczno-sanitarnych, przygotowywania posiłków, z wyjątkiem kuchni zakładów żywienia zbiorowego, a także do przechowywania ubrań, przedmiotów oraz żywności;
- 12) pomieszczeniu technicznym – należy przez to rozumieć pomieszczenie przeznaczone dla urządzeń służących do funkcjonowania i obsługi technicznej budynku;
- 13) pomieszczeniu gospodarczym – należy przez to rozumieć pomieszczenie znajdujące się poza mieszkaniem lub lokalem użytkowym, służące do przechowywania przedmiotów lub produktów żywnościowych użytkowników budynku, materiałów lub sprzętu związanego z obsługą budynku, a także opału lub odpadów stałych;
- 14) lokalu użytkowym – należy przez to rozumieć jedno pomieszczenie lub zespół pomieszczeń, wydzielone stałymi przegrodami budowlanymi, niebędące mieszkaniem, pomieszczeniem technicznym albo pomieszczeniem gospodarczym;
- 15) poziomie terenu – należy przez to rozumieć przyjętą w projekcie rzędną terenu w danym miejscu działki budowlanej;
- 16) kondygnacji – należy przez to rozumieć poziomą część budynku, zawartą pomiędzy powierzchnią posadzki na stropie lub najwyższej położonej warstwy podłogowej na gruncie a powierzchnią posadzki na stropie lub warstwy osłaniającej izolację cieplną stropu, znajdującego się nad tą częścią budynku, przy czym za kondygnację uważa się także poddasze z pomieszczeniami przeznaczonymi na pobyt ludzi oraz poziomą część budynku stanowiącą przestrzeń na urządzenia techniczne, mającą średnią wysokość w świetle większą niż 2 m; za kondygnację nie uznaje się nadbudówek ponad dachem, takich jak maszynownia dźwigu, centrala wentylacyjna, centrala

klimatyzacyjna, obudowa wyjścia z klatki schodowej, kotłownia lub inne pomieszczenia techniczne;

17) kondygnacji podziemnej – należy przez to rozumieć kondygnację zagłębioną poniżej poziomu przylegającego do niej terenu co najmniej w połowie jej wysokości w świetle, a także każdą usytuowaną pod nią kondygnację;

18) kondygnacji nadziemnej – należy przez to rozumieć każdą kondygnację niebędącą kondygnacją podziemną;

19) antresoli – należy przez to rozumieć górną część kondygnacji lub pomieszczenia znajdującą się nad przedzielającym je stropem pośrednim o powierzchni mniejszej od powierzchni tej kondygnacji lub pomieszczenia, niezamkniętą przegrodami budowlanymi od strony wnętrza, z którego jest wydzielona;

20) suterenie – należy przez to rozumieć kondygnację budynku lub jej część zawierającą pomieszczenia, w której poziom podłogi w części lub całości znajduje się poniżej poziomu projektowanego lub urządzonego terenu, lecz co najmniej od strony jednej ściany z oknami poziom podłogi znajduje się nie więcej niż 0,9 m poniżej poziomu terenu przylegającego do tej strony budynku;

21) piwnicy – należy przez to rozumieć kondygnację podziemną lub najniższą nadziemną bądź ich część, w których poziom podłogi co najmniej z jednej strony budynku znajduje się poniżej poziomu terenu;

22) terenie biologicznie czynnym – należy przez to rozumieć teren o nawierzchni urządzonej w sposób zapewniający naturalną vegetację roślin i retencję wód opadowych, a także 50% powierzchni tarasów i stropodachów z taką nawierzchnią oraz innych powierzchni zapewniających naturalną vegetację roślin, o powierzchni nie mniejszej niż 10 m², oraz wodę powierzchniową na tym terenie;

23) powierzchni wewnętrznej budynku – należy przez to rozumieć sumę powierzchni wszystkich kondygnacji budynku, mierzoną po wewnętrznym obrysie przegród zewnętrznych budynku w poziomie podłogi, bez pomniejszenia o powierzchnię przekroju poziomego konstrukcji i przegród wewnętrznych, jeżeli występują one na tych kondygnacjach, a także z powiększeniem o powierzchnię antresoli;

24) kubaturze brutto budynku – należy przez to rozumieć sumę kubatury brutto wszystkich kondygnacji, stanowiącą iloczyn powierzchni całkowitej, mierzonej po zewnętrznym obrysie przegród zewnętrznych i wysokości kondygnacji brutto, albo między podłogą na stropie lub warstwą wyrównawczą na gruncie a górną powierzchnią podłogi bądź warstwy osłaniającej izolację cieplną stropu nad najwyższą kondygnacją, przy czym do kubatury brutto budynku:

a) wlicza się kubaturę przejść, prześwitów i przejazdów bramowych, poddaszy nieużytkowych oraz przykrytych części zewnętrznych budynku, takich jak: loggie, podcienia, ganki, krużganki, werandy, a także kubaturę balkonów i tarasów, obliczaną do wysokości balustrady,

b) nie wlicza się kubatury ław i stóp fundamentowych, kanałów i studzienek instalacyjnych, studzienek przy oknach piwnicznych, zewnętrznych schodów, ramp i pochylni, gzymsów, daszków i osłon oraz kominów i atyk ponad płaszczyznę dachu;

25) parkingu – należy przez to rozumieć wydzieloną powierzchnię terenu przeznaczoną do postoju i parkowania samochodów, składającą się ze stanowisk postojowych oraz dojazdów łączących te stanowiska, jeżeli takie dojazdy występują;

26) aneksie kuchennym – należy przez to rozumieć część pomieszczenia mieszkalnego służącą do przygotowywania posiłków.

§ 4.

Pomieszczenia przeznaczone na pobyt ludzi dzielą się na:

- 1) pomieszczenia przeznaczone na stały pobyt ludzi, w których przebywanie tych samych osób w ciągu doby trwa dłużej niż 4 godziny;
- 2) pomieszczenia przeznaczone na czasowy pobyt ludzi, w których przebywanie tych samych osób w ciągu doby trwa od 2 do 4 godzin łącznie.

§ 5.

1. Nie uważa się za przeznaczone na pobyt ludzi pomieszczeń, w których:

- 1) łączny czas przebywania tych samych osób jest krótszy niż 2 godziny w ciągu doby, a wykonywane czynności mają charakter dorywczy bądź też praca polega na krótkotrwałym przebywaniu związanym z dozorem oraz konserwacją maszyn i urządzeń lub utrzymaniem czystości i porządku;
- 2) mają miejsce procesy technologiczne niepozwalające na zapewnienie warunków przebywania osób stanowiących ich obsługę, bez zastosowania indywidualnych urządzeń ochrony osobistej i zachowania specjalnego reżimu organizacji pracy;
- 3) jest prowadzona hodowla roślin lub zwierząt, niezależnie od czasu przebywania w nich osób zajmujących się obsługą.

2. Przepis ust. 1 nie narusza przepisów dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy.

§ 6.

Wysokość budynku, służącą do przyporządkowania temu budynkowi odpowiednich wymagań rozporządzenia, mierzy się od poziomu terenu przy najniższym wejściu do budynku lub jego części, znajdującym się na pierwszej kondygnacji nadziemnej budynku, do górnej powierzchni najwyższego położonego stropu, łącznie z grubością izolacji cieplnej i warstwy ją osłaniającej, bez uwzględnienia wyniesionych ponad tę płaszczyznę maszynowni dźwigów i innych pomieszczeń technicznych, bądź do najwyższego położonego punktu stropodachu lub konstrukcji przekrycia budynku znajdującego się bezpośrednio nad pomieszczeniami przeznaczonymi na pobyt ludzi.

[...]

§ 8.

W celu określenia wymagań technicznych i użytkowych wprowadza się następujący podział budynków na grupy wysokości:

- 1) niskie (N) – do 12 m łącznie nad poziomem terenu lub mieszkalne o wysokości do 4 kondygnacji nadziemnych łącznie;

- 2) średniowysokie (SW) – ponad 12 m do 25 m włącznie nad poziomem terenu lub mieszkalne o wysokości ponad 4 do 9 kondygnacji nadziemnych włącznie;
- 3) wysokie (W) – ponad 25 m do 55 m włącznie nad poziomem terenu lub mieszkalne o wysokości ponad 9 do 18 kondygnacji nadziemnych włącznie;
- 4) wysokościowe (WW) – powyżej 55 m nad poziomem terenu.

§ 9.

1. Wymagane w rozporządzeniu wymiary należy rozumieć jako uzyskane z uwzględnieniem wykończenia powierzchni elementów budynku, a w odniesieniu do szerokości drzwi – jako wymiary w świetle ościeżnicy.
2. Grubość skrzydła drzwi po otwarciu nie może pomniejszać wymiaru szerokości otworu w świetle ościeżnicy.
3. Określone w rozporządzeniu odległości budynków od innych budynków, urządzeń budowlanych lub granicy działki budowlanej mierzy się w poziomie w miejscu ich najmniejszego oddalenia.
4. Dla budynków istniejących dopuszcza się przyjmowanie odległości, o których mowa w ust. 3, bez uwzględnienia grubości warstw izolacji termicznej, tynków lub okładzin zewnętrznych, przy czym nie dotyczy to ściany budynku usytuowanej bezpośrednio przy granicy działki.
5. Wykaz Polskich Norm powołanych w rozporządzeniu określa załącznik nr 1 do rozporządzenia.

Dział II. Zabudowa i zagospodarowanie działki budowlanej

Rozdział 1. Usytuowanie budynku

[...]

§ 11.

1. Budynek z pomieszczeniami przeznaczonymi na pobyt ludzi powinien być wznoszony poza zasięgiem zagrożeń i uciążliwości określonych w przepisach odrębnych, przy czym dopuszcza się wznoszenie budynków w tym zasięgu pod warunkiem zastosowania środków technicznych zmniejszających uciążliwości poniżej poziomu ustalonego w tych przepisach bądź zwiększających odporność budynku na te zagrożenia i uciążliwości, jeżeli nie jest to sprzeczne z warunkami ustalonymi dla obszarów ograniczonego użytkowania, określonych w przepisach odrębnych.
2. Do uciążliwości, o których mowa w ust. 1, zalicza się w szczególności:
 - 1) szkodliwe promieniowanie i oddziaływanie pól elektromagnetycznych;
 - 2) hałas i drgania (wibracje);
 - 3) zanieczyszczenie powietrza;
 - 4) zanieczyszczenie gruntu i wód;
 - 5) powódzie i zalewanie wodami opadowymi;
 - 6) osuwiska gruntu, lawiny skalne i śnieżne;
 - 7) szkody spowodowane działalnością górniczą.

§ 12.

1. Jeżeli z przepisów § 13, 19, 23, 36, 40, 60 i 271–273 lub przepisów odrębnych określających dopuszczalne odległości niektórych budowli od budynków nie wynikają inne wymagania, budynek na działce budowlanej należy sytuować od granicy tej działki w odległości nie mniejszej niż:

- 1) 4 m – w przypadku budynku zwróconego ścianą z oknami lub drzwiami w stronę tej granicy;
- 2) 3 m – w przypadku budynku zwróconego ścianą bez okien i drzwi w stronę tej granicy.

2. Sytuowanie budynku w przypadku, o którym mowa w ust. 1 pkt 2, dopuszcza się w odległości 1,5 m od granicy lub bezpośrednio przy tej granicy, jeżeli plan miejscowy przewiduje taką możliwość.

3. Dopuszcza się, uwzględniając przepisy odrębne oraz przepisy § 13, 19, 23, 36, 40, 60 i 271–273, sytuowanie budynku bezpośrednio przy granicy działki budowlanej, jeżeli będzie on przylegał swoją ścianą do ściany budynku istniejącego na sąsiedniej działce oraz jego wysokość będzie zgodna z obowiązującym na danym terenie planem miejscowym lub decyzją o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu.

4. W zabudowie jednorodzinnej i zagrodowej, uwzględniając przepisy odrębne oraz przepisy § 13, 19, 23, 36, 40, 60 i 271–273, dopuszcza się:

- 1) budowę budynku ścianą bez okien i drzwi bezpośrednio przy granicy działki budowlanej lub w odległości mniejszej niż określona w ust. 1 pkt 2, lecz nie mniejszej niż 1,5 m, na działce budowlanej o szerokości 16 m lub mniejszej;
- 2) nadbudowę budynku istniejącego, usytuowanego w odległości mniejszej niż określona w ust. 1 od granicy tej działki budowlanej, o nie więcej niż jedną kondygnację, przy czym w nadbudowanej ścianie, zlokalizowanej w odległości mniejszej niż 4 m od granicy, nie może być okien i drzwi;
- 3) budowę budynku gospodarczego lub garażu o długości nie większej niż 6,5 m i wysokości nie większej niż 3 m bezpośrednio przy granicy działki budowlanej lub w odległości nie mniejszej niż 1,5 m ścianą bez okien i drzwi.

5. Usytuowanie budynku na działce budowlanej w sposób, o którym mowa w ust. 2–4, powoduje objęcie sąsiedniej działki obszarem oddziaływania obiektu w rozumieniu art. 3 pkt 20 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane.

6. Odległość od granicy działki budowlanej nie może być mniejsza niż:

- 1) 1,5 m do okapu lub gzymsu zwróconego w stronę tej granicy, a także do balkonu, daszku nad wejściem, galerii, tarasu, schodów zewnętrznych, rampy lub pochylni – z wyjątkiem pochylni przeznaczonych dla osób niepełnosprawnych;
- 2) 4 m do okna umieszczonego w dachu zwróconego w stronę tej granicy.

7. W przypadkach, o których mowa w ust. 2 i 4, dopuszcza się zmniejszenie odległości okapu zwróconego w stronę granicy działki budowlanej do 1 m.

8. Budynek inwentarski lub budynek gospodarczy, uwzględniając przepisy odrębne oraz zawarte w § 13, 60 i 271–273, nie może być sytuowany ścianą z oknami lub drzwiami w odległości mniejszej niż 8 m od ściany istniejącego na sąsiedniej działce budowlanej budynku mieszkalnego, budynku zamieszkania zbiorowego lub budynku użyteczności publicznej, lub takiego, dla którego istnieje ostateczna decyzja o pozwoleniu na budowę, z zastrzeżeniem ust. 4 pkt 3.

9. Odległości podziemnej części budynku, a także budowli podziemnej spełniającej funkcje użytkowe budynku, znajdujących się całkowicie poniżej poziomu otaczającego terenu, od granicy działki budowlanej nie ustala się.

10. Zachowanie odległości, o których mowa w ust. 1–9, nie jest wymagane w przypadku, gdy sąsiednia działka jest działką drogową.

§ 13.

1. Odległość budynku z pomieszczeniami przeznaczonymi na pobyt ludzi od innych obiektów powinna umożliwiać naturalne oświetlenie tych pomieszczeń – co uznaje się za spełnione, jeżeli:

1) między ramionami kąta 60° , wyznaczonego w płaszczyźnie poziomej, z wierzchołkiem usytuowanym w wewnętrznym licu ściany na osi okna pomieszczenia przesłanianego, nie znajduje się przesłaniająca część tego samego budynku lub inny obiekt przesłaniający w odległości mniejszej niż:

a) wysokość przesłaniania – dla obiektów przesłaniających o wysokości do 35 m,

b) 35 m – dla obiektów przesłaniających o wysokości ponad 35 m;

2) zostały zachowane wymagania, o których mowa w § 57 i 60.

2. Wysokość przesłaniania, o której mowa w ust. 1 pkt 1, mierzy się od poziomu dolnej krawędzi najniższej położonych okien budynku przesłanianego do poziomu najwyższej zacieniającej krawędzi obiektu przesłaniającego lub jego przesłaniającej części.

3. Dopuszcza się sytuowanie obiektu przesłaniającego w odległości nie mniejszej niż 10 m od okna pomieszczenia przesłanianego, takiego jak maszt, komin, wieża lub inny obiekt budowlany, bez ograniczenia jego wysokości, lecz o szerokości przesłaniającej nie większej niż 3 m, mierząc ją równoległe do płaszczyzny okna.

4. Odległości, o których mowa w ust. 1 pkt 1, mogą być zmniejszone nie więcej niż o połowę w zabudowie śródmiejskiej.

Rozdział 2. Dojścia i dojazdy

§ 14.

1. Do działek budowlanych oraz do budynków i urządzeń z nimi związanych należy zapewnić dojście i dojazd umożliwiający dostęp do drogi publicznej, odpowiednie do przeznaczenia i sposobu ich użytkowania oraz wymagań dotyczących ochrony przeciwpożarowej, określonych w przepisach odrębnych. Szerokość jezdni stanowiącej dojazd nie może być mniejsza niż 3 m.

2. Dopuszcza się zastosowanie dojścia i dojazdu do działek budowlanych w postaci ciągu pieszo-jezdnego, pod warunkiem że ma on szerokość nie mniejszą niż 5 m, umożliwiającą ruch pieszy oraz ruch i postój pojazdów.

3. Do budynku i urządzeń z nim związanych, wymagających dojazdów, funkcję tę mogą spełniać dojścia, pod warunkiem że ich szerokość nie będzie mniejsza niż 4,5 m.

4. Dojścia i dojazdy do budynków, z wyjątkiem jednorodzinnych, zagrodowych i rekreacji indywidualnej, powinny mieć zainstalowane oświetlenie elektryczne, zapewniające bezpieczne ich użytkowanie po zapadnięciu zmroku.

§ 15.

1. Szerokość, promienie łuków dojazdów, nachylenie podłużne i poprzeczne oraz nośność nawierzchni należy dostosować do wymiarów gabarytowych, ciężaru całkowitego i warunków ruchu pojazdów, których dojazd do działki budowlanej i budynku jest konieczny ze względu na ich przeznaczenie, zgodnie z warunkami określonymi w przepisach odrębnych.

2. Dojścia służące równocześnie do ruchu pojazdów gospodarczych i uprzywilejowanych o masie całkowitej do 2,5 tony powinny mieć nawierzchnię o nośności co najmniej dostosowanej do masy tych pojazdów.

§ 16.

1. Do wejść do budynku mieszkalnego wielorodzinnego, zamieszkania zbiorowego i użyteczności publicznej powinny być doprowadzone od dojeżdżających i dojazdów, o których mowa w § 14 ust. 1 i 3, utwardzone dojścia o szerokości minimalnej 1,5 m, przy czym co najmniej jedno dojście powinno zapewniać osobom niepełnosprawnym dostęp do całego budynku lub tych jego części, z których osoby te mogą korzystać.

2. Wymaganie dostępności osób niepełnosprawnych, o których mowa w ust. 1, nie dotyczy budynków na terenach zamkniętych, z wyjątkiem budynków, o których mowa w § 3 pkt 6.

[...]

Rozdział 3. Parkingi i garaże dla samochodów

§ 18.

1. Zagospodarowując działkę budowlaną, należy urządzić, stosownie do jej przeznaczenia i sposobu zabudowy, stanowiska postojowe dla samochodów użytkowników stałych i przebywających okresowo, w tym również stanowiska postojowe dla samochodów, z których korzystają osoby niepełnosprawne.

2. Liczbę stanowisk postojowych i sposób urządzenia parkingów należy dostosować do wymagań ustalonych w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, z uwzględnieniem potrzebnej liczby stanowisk, z których korzystają osoby niepełnosprawne.

§ 19.

1. Odległość stanowisk postojowych, w tym również zadaszonych, oraz otwartych garaży wielopoziomowych od: placu zabaw dla dzieci, boiska dla dzieci i młodzieży, okien pomieszczeń przeznaczonych na stały pobyt ludzi w budynku opieki zdrowotnej, w budynku oświaty i wychowania, w budynku mieszkalnym, w budynku zamieszkania zbiorowego, z wyjątkiem: hotelu, motelu, pensjonatu, domu wypoczynkowego, domu wycieczkowego, schroniska młodzieżowego i schroniska, nie może być mniejsza niż:

1) dla samochodów osobowych:

- a) 7 m – w przypadku parkingu do 10 stanowisk postojowych włącznie,
- b) 10 m – w przypadku parkingu od 11 do 60 stanowisk postojowych włącznie,
- c) 20 m – w przypadku parkingu powyżej 60 stanowisk postojowych;

- 2) dla samochodów innych niż samochody osobowe:
 - a) 10 m – w przypadku parkingu do 4 stanowisk postojowych włącznie,
 - b) 20 m – w przypadku parkingu powyżej 4 stanowisk postojowych.
2. Stanowiska postojowe, w tym również zadaszone, oraz otwarte garaże wielo-
poziomowe należy sytuować na działce budowlanej w odległości od granicy tej
działki nie mniejszej niż:
 - 1) dla samochodów osobowych:
 - a) 3 m – w przypadku parkingu do 10 stanowisk postojowych włącznie,
 - b) 6 m – w przypadku parkingu od 11 do 60 stanowisk postojowych włącznie,
 - c) 16 m – w przypadku parkingu powyżej 60 stanowisk postojowych;
 - 2) dla samochodów innych niż samochody osobowe:
 - a) 6 m – w przypadku parkingu do 4 stanowisk postojowych włącznie,
 - b) 16 m – w przypadku parkingu powyżej 4 stanowisk postojowych.
3. Odległości, o których mowa w ust. 1 i 2, stosuje się do sytuowania wjazdów do
zamkniętego garażu w stosunku do okien budynku opieki zdrowotnej, budyn-
ku oświaty i wychowania, a także placów zabaw i boisk dla dzieci i młodzieży.
4. Zachowanie odległości, o których mowa w ust. 1 i 2, nie jest wymagane przy sy-
tuowaniu parkingów między liniami rozgraniczającymi ulicę.
5. Zachowanie odległości, o których mowa w ust. 1 pkt 1 lit. a, nie jest wymagane
w przypadku parkingów niezadaszonych składających się z jednego albo dwóch
stanowisk postojowych dla samochodów osobowych przypadających na jeden lo-
kal mieszkalny w budynku mieszkalnym jednorodzinny, zlokalizowanych przy
tym budynku.
6. Zachowanie odległości, o których mowa w ust. 2 pkt 1 lit. a, nie jest wymagane
w przypadku niezadaszonych parkingów składających się z jednego albo dwóch
stanowisk postojowych dla samochodów osobowych w zabudowie jednorodzinnej
oraz w zabudowie zagrodowej, jeżeli stykają się one z niezadaszonymi parkinga-
mi dla samochodów osobowych na sąsiedniej działce.
7. Zachowanie odległości, o których mowa w ust. 2, nie jest wymagane w przypad-
ku, gdy sąsiednia działka jest działką drogową.

§ 20.

Stanowiska postojowe dla samochodów osobowych, z których korzystają wyłącz-
nie osoby niepełnosprawne, mogą być zbliżone bez żadnych ograniczeń do okien
innych budynków. Miejsca te wymagają odpowiedniego oznakowania.

§ 21.

1. Stanowiska postojowe dla samochodów powinny mieć wymiary wynoszące co
najmniej:
 - 1) szerokość 2,5 m i długość 5 m – w przypadku samochodów osobowych;
 - 2) szerokość 3,6 m i długość 5 m – w przypadku samochodów osobowych użyt-
kowanych przez osoby niepełnosprawne;
 - 3) szerokość 3,5 m i długość 8 m – w przypadku samochodów ciężarowych;
 - 4) szerokość 4 m i długość 10 m – w przypadku autobusów.
2. W przypadku usytuowania wzdłuż jezdni stanowiska postojowe dla samocho-
dów powinny mieć wymiary wynoszące co najmniej:

- 1) szerokość 3,6 m, z możliwością ograniczenia do 2,5 m – w przypadku zapewnienia możliwości korzystania z przylegającego dojazdu lub ciągu pieszo-jezdnego, i długość 6 m – w przypadku samochodów osobowych;
 - 2) szerokość 3,6 m i długość 6 m – w przypadku samochodów osobowych użytkowanych przez osoby niepełnosprawne;
 - 3) szerokość 3 m i długość 15 m – w przypadku samochodów ciężarowych;
 - 4) szerokość 3 m i długość 19 m – w przypadku autobusów.
3. Stanowiska postojowe i dojazdy manewrowe dla samochodów powinny mieć nawierzchnię utwardzoną lub co najmniej gruntową stabilizowaną, ze spadkiem zapewniającym spływ wody.
4. Stanowiska przeznaczone do mycia i niezawodowego przeglądu samochodów na parkingach powinny mieć doprowadzenie wody oraz twardą nawierzchnię ze spadkami zapewniającymi spływ wody do wpustów kanalizacyjnych z osadnikami błota i łapaczami oleju.
- [...]

Dział III. Budynki i pomieszczenia

Rozdział 1. Wymagania ogólne

[...]

§ 55.

1. W budynku mieszkalnym wielorodzinnym niewyposażonym w dźwigi należy wykonać pochylnię lub zainstalować odpowiednie urządzenie techniczne, umożliwiające dostęp osobom niepełnosprawnym do mieszkań położonych na pierwszej kondygnacji nadziemnej oraz do kondygnacji podziemnej zawierającej stanowiska postojowe dla samochodów osobowych.
 2. W niskim budynku zamieszkania zbiorowego i budynku użyteczności publicznej, niewymagającym wyposażenia w dźwigi, o których mowa w § 54 ust. 1, należy zainstalować urządzenia techniczne zapewniające osobom niepełnosprawnym dostęp na kondygnacje z pomieszczeniami użytkowymi, z których mogą korzystać. Nie dotyczy to budynków zamieszkania zbiorowego na terenach zamkniętych.
 3. Dopuszcza się niewyposażenie w dźwigi budynku mieszkalnego wielorodzinnego do 5. kondygnacji nadziemnej włącznie, jeżeli wszystkie pomieszczenia na ostatniej kondygnacji są częścią mieszkań dwupoziomowych.
 4. W istniejącym budynku mieszkalnym wielorodzinnym niewyposażonym w dźwigi, na którego budowę została wydana decyzja o pozwoleniu na budowę przed dniem 1 kwietnia 1995 r., na poddaszu usytuowanym bezpośrednio nad 4. kondygnacją nadziemną, dopuszcza się zmianę sposobu użytkowania pomieszczeń na mieszkania.
- [...]

Rozdział 2. Oświetlenie i nasłonecznienie

§ 57.

1. Pomieszczenie przeznaczone na pobyt ludzi powinno mieć zapewnione oświetlenie dzienne, dostosowane do jego przeznaczenia, kształtu i wielkości,

z uwzględnieniem warunków określonych w § 13 oraz w ogólnych przepisach bezpieczeństwa i higieny pracy.

2. W pomieszczeniu przeznaczonym na pobyt ludzi stosunek powierzchni okien, liczonej w świetle ościeżnic, do powierzchni podłogi powinien wynosić co najmniej 1:8, natomiast w innym pomieszczeniu, w którym oświetlenie dzienne jest wymagane ze względów na przeznaczenie – co najmniej 1:12.

§ 58.

1. Dopuszcza się oświetlenie pomieszczenia przeznaczonego na pobyt ludzi wyłącznie światłem sztucznym, jeżeli:

- 1) oświetlenie dzienne nie jest konieczne lub nie jest wskazane ze względów technologicznych,
- 2) jest uzasadnione celowością funkcjonalną zlokalizowania tego pomieszczenia w obiekcie podziemnym lub w części budynku pozbawionej oświetlenia dziennego.

2. W przypadku gdy pomieszczenie, o którym mowa w ust. 1, jest pomieszczeniem stałej pracy w rozumieniu ogólnych przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy, dla zastosowania wyłącznie oświetlenia światłem sztucznym, w tym elektrycznym, jest wymagane uzyskanie zgody właściwego państwowego wojewódzkiego inspektora sanitarnego, wydanej w porozumieniu z właściwym okręgowym inspektorem pracy.

3. Uzgodnienie, o którym mowa w ust. 2, nie dotyczy budynków służących obronności państwa.

§ 59.

1. Pomieszczenia przeznaczone na pobyt ludzi oraz do ruchu ogólnego (komunikacji) powinny mieć zapewnione oświetlenie światłem sztucznym odpowiednio do potrzeb użytkowych.

2. Ogólne oświetlenie światłem sztucznym pomieszczenia przeznaczonego na stały pobyt ludzi powinno zapewniać odpowiednie warunki użytkowania całej jego powierzchni.

3. Oświetlenie światłem sztucznym połączonych ze sobą pomieszczeń przeznaczonych na stały pobyt ludzi oraz do ruchu ogólnego (komunikacji) nie powinno wykazywać różnic natężenia, wywołujących olśnienie przy przejściu między tymi pomieszczeniami.

§ 60.

1. Pomieszczenia przeznaczone do zbiorowego przebywania dzieci w żłobku, klubie dziecięcym, przedszkolu, innych formach opieki przedszkolnej oraz szkole, z wyjątkiem pracowni chemicznej, fizycznej i plastycznej, powinny mieć zapewniony czas nasłonecznienia wynoszący co najmniej 3 godziny w dniach równonocy w godzinach 8⁰⁰–16⁰⁰, natomiast pokoje mieszkalne – w godzinach 7⁰⁰–17⁰⁰.

2. W mieszkaniach wielopokojowych wymagania ust. 1 powinny być spełnione przynajmniej dla jednego pokoju.

3. W przypadku budynków zlokalizowanych w zabudowie śródmiejskiej dopuszcza się ograniczenie wymaganego czasu nasłonecznienia, określonego w ust. 1,

do 1,5 godziny, a w odniesieniu do mieszkania jednopokojowego w takiej zabudowie nie określa się wymaganego czasu nasłonecznienia.

Rozdział 3. Wejścia do budynków i mieszkań

§ 61.

1. Położenie drzwi wejściowych do budynku oraz kształt i wymiary pomieszczeń wejściowych powinny umożliwiać dogodnie warunki ruchu, w tym również osobom niepełnosprawnym.

2. Wymaganie przystosowania wejść dla osób niepełnosprawnych nie dotyczy budynków mieszkalnych w zabudowie jednorodzinnej i zagrodowej, budynków rekreacji indywidualnej oraz budynków na terenach zamkniętych z wyłączeniem budynków użyteczności publicznej.

§ 62.

1. Drzwi wejściowe do budynku i ogólnodostępnych pomieszczeń użytkowych oraz do mieszkań powinny mieć w świetle ościeżnicy co najmniej: szerokość 0,9 m i wysokość 2 m. W przypadku zastosowania drzwi zewnętrznych dwuskrzydłowych szerokość skrzydła głównego nie może być mniejsza niż 0,9 m.

2. W wejściach do budynku i ogólnodostępnych pomieszczeń użytkowych mogą być zastosowane drzwi obrotowe lub wahadłowe, pod warunkiem usytuowania przy nich drzwi rozwieranych lub rozsuwanych, przystosowanych do ruchu osób niepełnosprawnych, oraz spełnienia wymagań § 240.

3. W drzwiach, o których mowa w ust. 1, oraz w drzwiach do mieszkań i pomieszczeń mieszkalnych w budynku zamieszkania zbiorowego wysokość progów nie może przekraczać 0,02 m.

§ 63.

Wejścia z zewnątrz do budynku i pomieszczeń przeznaczonych na pobyt ludzi należy chronić przed nadmiernym dopływem chłodnego powietrza przez zastosowanie przedsionka, kurtyny powietrznej lub innych rozwiązań nieutrudniających ruchu. Wymagania te nie dotyczą dodatkowych wejść nieprzewidzianych do stałego użytkowania.

§ 64.

Wejście do budynku i do każdej klatki schodowej powinno mieć elektryczne oświetlenie zewnętrzne. Nie dotyczy to budownictwa zagrodowego i rekreacyjnego.

[...]

Rozdział 4. Schody i pochylnie

§ 66.

W celu zapewnienia dostępu do pomieszczeń położonych na różnych poziomach należy stosować schody stałe, a w zależności od przeznaczenia budynku – również pochylnie odpowiadające warunkom określonym w rozporządzeniu.

§ 67.

Zainstalowanie w budynku schodów lub pochylni ruchomych nie zwalnia z obowiązku zastosowania schodów lub pochylni stałych.

§ 68.

1. Graniczne wymiary schodów stałych w budynkach o różnym przeznaczeniu określa tabela:

Przeznaczenie budynków	Minimalna szerokość użytkowa (m)		Maksymalna wysokość stopni (m)
	biegu	spocznika	
1	2	3	4
Budynki mieszkalne jednorodzinne i w zabudowie zagrodowej oraz mieszkania dwupoziomowe	0,8	0,8	0,19
Budynki mieszkalne wielorodzinne, budynki zamieszkania zbiorowego ^{*)} oraz budynki użyteczności publicznej ^{*)} , z wyłączeniem budynków zakładów opieki zdrowotnej ⁸² , a także budynki produkcyjne ^{*)} , magazynowo-składowe oraz usługowe, w których zatrudnia się ponad 10 osób	1,2	1,5	0,175
Przedszkola i żłobki	1,2	1,3	0,15
Budynki opieki zdrowotnej ^{*)}	1,4	1,5	0,15
Garaże wbudowane i wolno stojące (wielostanowiskowe) oraz budynki usługowe, w których zatrudnia się do 10 osób	0,9	0,9	0,19
We wszystkich budynkach niezależnie od ich przeznaczenia schody do kondygnacji podziemnej, pomieszczeń technicznych i poddaszy nieużytkowych	0,8	0,8	0,2

^{*)} W przypadku tych budynków szerokość użytkową biegu schodowego i spocznika należy przyjmować z uwzględnieniem wymagań określonych w ust. 2.

⁸² Od dnia 15 lipca 2016 r. – zakładów leczniczych podmiotów leczniczych na podstawie art. 40 ustawy z dnia 10 czerwca 2016 r. o zmianie ustawy o działalności leczniczej oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2016 r. poz. 960).

2. W budynkach użyteczności publicznej oraz budynkach produkcyjnych łączną szerokość użytkową biegów oraz łączną szerokość użytkową spoczników w klatkach schodowych, stanowiących drogę ewakuacyjną, należy obliczać proporcjonalnie do liczby osób mogących przebywać równocześnie na kondygnacji, na której przewiduje się obecność największej ich liczby, przyjmując co najmniej 0,6 m szerokości na 100 osób, lecz nie mniej niż określono to w ust. 1.

3. Szerokość użytkowa schodów zewnętrznych do budynku powinna wynosić co najmniej 1,2 m, przy czym nie może być mniejsza niż szerokość użytkowa biegu schodowego w budynku, przyjęta zgodnie z wymaganiami określonymi w ust. 1 i 2.

4. Szerokość użytkową schodów stałych mierzy się między wewnętrznymi krawędziami poręczy, a w przypadku balustrady jednostronnej – między wykończoną powierzchnią ściany a wewnętrzną krawędzią poręczy tej balustrady. Szerokości te nie mogą być ograniczane przez zainstalowane urządzenia oraz elementy budynku.

§ 69.

1. Liczba stopni w jednym biegu schodów stałych powinna wynosić nie więcej niż:

- 1) 14 stopni – w budynku opieki zdrowotnej;
- 2) 17 stopni – w innych budynkach.

2. Wymaganie, o którym mowa w ust. 1 pkt 2, nie dotyczy budynków w zabudowie jednorodzinnej i w zabudowie zagrodowej oraz budynków rekreacji indywidualnej, mieszkań dwupoziomowych oraz dojeżdż do urządzeń technicznych.

3. Liczba stopni w jednym biegu schodów zewnętrznych nie powinna wynosić więcej niż 10.

4. Szerokość stopni stałych schodów wewnętrznych powinna wynikać z warunku określonego wzorem: $2h + s = 0,6$ do 0,65 m, gdzie h oznacza wysokość stopnia, s – jego szerokość.

5. Szerokość stopni schodów zewnętrznych przy głównych wejściach do budynku powinna wynosić w budynkach mieszkalnych wielorodzinnych i budynkach użyteczności publicznej co najmniej 0,35 m.

6. Szerokość stopni schodów wachlarzowych powinna wynosić co najmniej 0,25 m, natomiast w schodach zabiegowych i kręconych szerokość taką należy zapewnić w odległości nie większej niż 0,4 m od poręczy balustrady wewnętrznej lub słupa stanowiącego koncentryczną konstrukcję schodów.

7. W budynku zakładu opieki zdrowotnej stosowanie schodów zabiegowych i wachlarzowych, jako przeznaczonych do ruchu pacjentów, jest zabronione.

8. W budynkach opieki zdrowotnej, a także budynkach zamieszkania zbiorowego przeznaczonych dla osób starszych oraz niepełnosprawnych zabrania się stosowania stopni schodów z noskami i podcięciami.

§ 70.

Maksymalne nachylenie pochylni związanych z budynkiem nie może przekraczać wielkości określonych w poniższej tabeli:

Przeznaczenie pochylni	Usytuowanie pochylni	
	na zewnątrz, bez przekrycia % nachylenia	wewnątrz budynku lub pod dachem % nachylenia
1	2	3
Do ruchu pieszego i dla osób niepełnosprawnych poruszających się przy użyciu wózka inwalidzkiego, przy wysokości pochylni:		
a) do 0,15 m	15	15
b) do 0,5 m	8	10
c) ponad 0,5 m ^{*)}	6	8
Dla samochodów w garażach wielostanowiskowych:		
a) jedno- i dwupoziomowych	15	20
b) wielopoziomowych	15	15
Dla samochodów w garażach indywidualnych	25	25

*) Pochylnie do ruchu pieszego i dla osób niepełnosprawnych o długości ponad 9 m powinny być podzielone na krótsze odcinki, przy zastosowaniu spoczników o długości co najmniej 1,4 m.

§ 71.

1. Pochylnie przeznaczone dla osób niepełnosprawnych powinny mieć szerokość płaszczyzny ruchu 1,2 m, krawężniki o wysokości co najmniej 0,07 m i obustronne poręcze odpowiadające warunkom określonym w § 298, przy czym odstęp między nimi powinien mieścić się w granicach od 1 m do 1,1 m.
2. Długość poziomej płaszczyzny ruchu na początku i na końcu pochylni powinna wynosić co najmniej 1,5 m.
3. Powierzchnia spocznika przy pochylni dla osób niepełnosprawnych poruszających się na wózkach inwalidzkich powinna mieć wymiary co najmniej 1,5 × 1,5 m poza polem otwierania skrzydła drzwi wejściowych do budynku.
4. Krawędzie stopni schodów w budynkach mieszkalnych wielorodzinnych i użyteczności publicznej powinny wyróżniać się kolorem kontrastującym z kolorem posadzki.

Rozdział 5. Pomieszczenia przeznaczone na pobyt ludzi

§ 72.

1. Wysokość pomieszczeń przeznaczonych na pobyt ludzi powinna odpowiadać wymaganiom określonym w poniższej tabeli, jeżeli przepisy odrębne, w tym dotyczące pomieszczeń pracy i pomieszczeń służby zdrowia, nie określają innych wymagań:

Rodzaj pomieszczenia (sposób użytkowania)	Minimalna wysokość w świetle (m)
1	2
Pokoje w budynkach mieszkalnych oraz sypialnie 1–4-osobowe w budynkach zamieszkania zbiorowego	2,5 ^{*)}
Pokoje na poddaszu w budynkach jednorodzinnych i mieszkalnych zagrodowych oraz pomieszczenia w budynkach rekreacji indywidualnej	2,2 ^{*)}
Pomieszczenia do pracy ^{**)} , nauki i innych celów, w których nie występują czynniki uciążliwe lub szkodliwe dla zdrowia, przeznaczone na stały lub czasowy pobyt:	
a) nie więcej niż 4 osób	2,5
b) więcej niż 4 osób	3,0
Pomieszczenia jak wyżej, lecz usytuowane na antresoli, jeżeli nie występują czynniki szkodliwe dla zdrowia	2,2
Pomieszczenia do pracy ^{**)} i innych celów, w których występują czynniki uciążliwe lub szkodliwe dla zdrowia	3,3
Pomieszczenia przeznaczone na stały pobyt ludzi, jak dyżurki, portiernie, kantory, kioski, w tym kioski usytuowane w halach dworcowych, wystawowych, handlowych, sportowych, jeżeli nie występują czynniki szkodliwe dla zdrowia	2,2 ^{*)}
Pomieszczenia przeznaczone na czasowy pobyt ludzi:	
a) jeżeli nie występują czynniki szkodliwe dla zdrowia	2,2 ^{*)}
b) jeżeli występują czynniki szkodliwe dla zdrowia	2,5

^{*)} Przy stropach pochyłych jest to wysokość średnia liczona między największą a najmniejszą wysokością pomieszczenia, lecz nie mniejszą niż 1,9 m. Przestrzeni o wysokości poniżej 1,9 m nie zalicza się do odpowiadającej przeznaczeniu danego pomieszczenia.

^{**)} Wymagania dotyczące minimalnej wysokości pomieszczeń w zakładach pracy określają przepisy o bezpieczeństwie i higienie pracy.

2. Pomieszczenia, których wysokość powinna, zgodnie z ust. 1, wynosić co najmniej 3 m i 3,3 m, mogą być obniżone do wysokości nie mniejszej niż 2,5 m w przypadku zastosowania wentylacji mechanicznej nawiewno-wywiewnej lub klimatyzacji, pod warunkiem uzyskania zgody państwowego wojewódzkiego inspektora sanitarnego.

§ 73.

1. W pomieszczeniach przeznaczonych na stały pobyt ludzi poziom podłogi powinien znajdować się powyżej lub być równy poziomowi terenu przy budynku.
2. Dopuszcza się usytuowanie pomieszczeń produkcyjnych, handlowych, usługowych, gastronomicznych lub obsługi pasażerów, określonych w ust. 1, poniżej

poziomu terenu przy budynku pod warunkiem uzyskania zgody państwowego wojewódzkiego inspektora sanitarnego wydanej w przypadku pomieszczeń stałej pracy w rozumieniu ogólnych przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy w porozumieniu z właściwym okręgowym inspektorem pracy.

§ 74.

W budynku użyteczności publicznej pomieszczenia ogólnodostępne ze zróżnicowanym poziomem podłóg powinny być przystosowane do ruchu osób niepełnosprawnych.

§ 75.

1. Drzwi do pomieszczenia przeznaczonego na stały pobyt ludzi oraz do kuchni powinny mieć co najmniej szerokość 0,8 m i wysokość 2 m w świetle ościeżnicy.
2. W budynku użyteczności publicznej drzwi wewnętrzne, z wyjątkiem drzwi do pomieszczeń technicznych i gospodarczych, powinny mieć co najmniej szerokość 0,9 m i wysokość 2 m w świetle ościeżnicy.
3. Drzwi, o których mowa w ust. 1 i 2, nie powinny mieć progów.

Rozdział 6. Pomieszczenia higienicznosanitarne

§ 76.

Wymagania dotyczące pomieszczeń higienicznosanitarnych określają przepisy rozporządzenia, a także przepisy dotyczące bezpieczeństwa i higieny pracy oraz obrony cywilnej. Do pomieszczeń higienicznosanitarnych zalicza się łaźnie, sauny, natryski, łazienki, ustępy, umywalnie, szatnie, przebieralnie, pralnie, pomieszczenia higieny osobistej kobiet, jak też pomieszczenia służące do odkażania, oczyszczania oraz suszenia odzieży i obuwia, a także przechowywania sprzętu do utrzymania czystości.

§ 77.

1. Pomieszczenie higienicznosanitarne powinno mieć wentylację spełniającą wymagania przepisów rozporządzenia oraz przepisów odrębnych.
2. Pomieszczenie higienicznosanitarne powinno mieć wysokość w świetle co najmniej 2,5 m, z wyjątkiem łaźni ogólnodostępnej, której wysokość powinna wynosić co najmniej 3 m.
3. Dopuszcza się zmniejszenie wysokości pomieszczenia higienicznosanitarnego w budynku mieszkalnym oraz w hotelu, motelu i pensjonacie do 2,2 m w świetle, w przypadku gdy jest ono wyposażone w wentylację mechaniczną wywiewną lub nawiewno-wywiewną.

§ 78.

1. Ściany pomieszczenia higienicznosanitarnego powinny mieć do wysokości co najmniej 2 m powierzchnie zmywalne i odporne na działanie wilgoci.
2. Posadzka pralni, łazienki, umywalni, kabiny natryskowej i ustępu powinna być zmywalna, nienasiąkliwa i nieśliska.

§ 79.

1. Drzwi do łazienki, umywalni i wydzielonego ustępu powinny otwierać się na zewnątrz pomieszczenia, mieć, z zastrzeżeniem § 75 ust. 2, co najmniej szerokość 0,8 m i wysokość 2 m w świetle ościeżnicy, a w dolnej części – otwory o sumarycznym przekroju nie mniejszym niż 0,022 m² dla dopływu powietrza.

2. W łazienkach i ustępach, z wyjątkiem ogólnodostępnych, dopuszcza się stosowanie drzwi przesuwanych lub składanych.

[...]

§ 81.

1. Kabina natryskowa niezamknięta, stanowiąca wydzieloną część pomieszczeń natrysków i umywalni zbiorowych, powinna mieć powierzchnię nie mniejszą niż 0,9 m² i szerokość co najmniej 0,9 m.

2. Kabina natryskowa zamknięta, wydzielona ściankami na całą wysokość pomieszczenia, powinna mieć powierzchnię nie mniejszą niż 1,5 m² i szerokość co najmniej 0,9 m oraz być wyposażona w wentylację mechaniczną wywiewną.

3. Kabina natryskowa zamknięta, z urządzeniami przystosowanymi do korzystania przez osoby niepełnosprawne poruszające się na wózkach inwalidzkich, powinna mieć powierzchnię nie mniejszą niż 2,5 m² i szerokość co najmniej 1,5 m oraz być wyposażona w urządzenia wspomagające, umożliwiające korzystanie z kabiny zgodnie z przeznaczeniem.

4. Bezpośrednio przy kabinach natryskowych i umywalniach zbiorowych powinna znajdować się kabina ustępowa.

§ 82.

1. W budynku zamieszkania zbiorowego łazienki związane z pomieszczeniami mieszkalnymi powinny być wyposażone w wannę lub natrysk oraz umywalkę. Miska ustępowa może być usytuowana w łazience lub w wydzielonej kabinie ustępowej wyposażonej w umywalkę.

2. W budynku, o którym mowa w ust. 1, bez łazienek i ustępów związanych z pomieszczeniami mieszkalnymi należy przewidzieć na każdej kondygnacji umywalnie i ustępy przeznaczone do wspólnego użytku, wyposażone co najmniej w:

- 1) 1 miskę ustępową dla 10 kobiet;
- 2) 1 miskę ustępową i 1 pisuar dla 20 mężczyzn;
- 3) 1 urządzenie natryskowe dla 15 osób;
- 4) 1 umywalkę dla 5 osób.

§ 83.

Kabina ustępowa (ustęp wydzielony), nieprzeznaczona dla osób niepełnosprawnych, powinna mieć najmniejszy wymiar poziomy (szerokość) w świetle co najmniej 0,9 m i powierzchnię przed miską ustępową co najmniej 0,6 × 0,9 m w rzucie poziomym, spełniającą również funkcję powierzchni przed umywalką – w przypadku jej zainstalowania w kabinie ustępowej.

§ 84.

1. W budynku użyteczności publicznej i zakładu pracy należy urządzić ustępy ogólnodostępne. Jeżeli liczba osób w pomieszczeniach przeznaczonych na pobyt ludzi na danej kondygnacji jest mniejsza od 10, dopuszcza się umieszczenie ustępu na najbliższej, wyższej lub niższej kondygnacji.

1a. Ustępów ogólnodostępnych, o których mowa w ust. 1, nie urządzi się w budynku obsługi bankowej, handlu lub usług o powierzchni użytkowej do 100 m² łącznie.

2. W budynkach, o których mowa w ust. 1, w ustępach ogólnodostępnych powinna przypadać co najmniej jedna umywalka na 20 osób, co najmniej jedna miska ustępowa i jeden pisuar na 30 mężczyzn oraz jedna miska ustępowa na 20 kobiet, jeżeli przepisy dotyczące bezpieczeństwa i higieny pracy nie stanowią inaczej. W przypadku gdy w pomieszczeniach przeznaczonych na stały pobyt ludzi liczba osób jest mniejsza niż 10, dopuszcza się umieszczenie wspólnego ustępu dla kobiet i mężczyzn.

3. W budynkach, o których mowa w ust. 1, odległość od stanowiska pracy lub miejsca przebywania ludzi do najbliższego ustępu nie może być większa niż 75 m, a od stanowiska pracy chronionej – niż 50 m.

§ 85.

1. Ustępy ogólnodostępne w budynkach zamieszkania zbiorowego, użyteczności publicznej i zakładów pracy powinny mieć wejścia z dróg komunikacji ogólnej.

2. W ustępach ogólnodostępnych należy stosować:

1) przedsionki, oddzielone ścianami pełnymi na całą wysokość pomieszczenia, w których mogą być instalowane tylko umywalki;

2) drzwi o szerokości co najmniej 0,9 m;

3) drzwi do kabin ustępowych otwierane na zewnątrz, o szerokości co najmniej 0,8 m, a do kabin przystosowanych dla potrzeb osób niepełnosprawnych, co najmniej 0,9 m;

4) przegrody dzielące ustęp damski od męskiego, wykonane jako ściany pełne na całą wysokość pomieszczenia;

5) miski ustępowe umieszczone w oddzielnych kabinach o szerokości co najmniej 1 m i długości 1,10 m, ze ściankami i drzwiami o wysokości co najmniej 2 m z prześwitem nad podłogą 0,15 m; w żłobkach, klubach dziecięcych, przedszkolach oraz innych formach opieki przedszkolnej dopuszcza się stosowanie ścianek i drzwi o wysokości nie mniejszej niż 1,5 m;

6) wpusty kanalizacyjne podłogowe z syfonem oraz armaturę czerpalną ze złączką do węża w pomieszczeniach z pisuarem lub mających więcej niż 4 kabiny ustępowe;

7) wentylację grawitacyjną lub mechaniczną – w ustępach z oknem i jedną kabiną, a w innych – mechaniczną o działaniu ciągłym lub włączaną automatycznie.

3. Przedsionków, o których mowa w ust. 2 pkt 1, nie wymagają ustępy przy salach zajęć w żłobkach, klubach dziecięcych, przedszkolach, innych formach opieki przedszkolnej oraz przy pokojach dla chorych w szpitalach.

§ 85a.

1. W budynkach: gastronomii, handlu lub usług o powierzchni użytkowej powyżej 1000 m², a także stacji paliw o powierzchni użytkowej powyżej 100 m² powinno znajdować się wydzielone pomieszczenie dostosowane do karmienia i przewijania dzieci.

2. Pomieszczenie do karmienia i przewijania dzieci powinno być wyposażone w umywalkę oraz wentylację spełniającą wymagania przepisów rozporządzenia.

3. Przepisu ust. 1 nie stosuje się do stacji paliw zlokalizowanych na terenach zamkniętych.

§ 86.

1. W budynku, na kondygnacjach dostępnych dla osób niepełnosprawnych, co najmniej jedno z ogólnodostępnych pomieszczeń higienicznosanitarnych powinno być przystosowane dla tych osób przez:

- 1) zapewnienie przestrzeni manewrowej o wymiarach co najmniej 1,5 × 1,5 m;
- 2) stosowanie w tych pomieszczeniach i na trasie dojazdu do nich drzwi bez progów;
- 3) zainstalowanie odpowiednio przystosowanej, co najmniej jednej miski ustępowej i umywalki, a także jednego natrysku, jeżeli ze względu na przeznaczenie przewiduje się w budynku takie urządzenia;
- 4) zainstalowanie uchwytów ułatwiających korzystanie z urządzeń higienicznosanitarnych.

2. Dopuszcza się stosowanie pojedynczego ustępu dla osób niepełnosprawnych bez przedsionka oddzielającego od komunikacji ogólnej.

[...]

Rozdział 8. Pomieszczenia techniczne i gospodarcze

§ 96.

1. Pomieszczenie techniczne, w którym są zainstalowane urządzenia emitujące hałasy lub drgania, może być sytuowane w bezpośrednim sąsiedztwie pomieszczeń przeznaczonych na stały pobyt ludzi, pod warunkiem zastosowania rozwiązań konstrukcyjno-materiałowych, zapewniających ochronę sąsiednich pomieszczeń przed uciążliwym oddziaływaniem tych urządzeń, zgodnie z wymaganiami § 323 ust. 2 pkt 2 i § 327 oraz Polskich Norm dotyczących dopuszczalnych wartości poziomu dźwięku w pomieszczeniach oraz oceny wpływu drgań na budynki i na ludzi w budynkach.

2. Podpory, zamocowania i złącza urządzeń, o których mowa w ust. 1, powinny być wykonane w sposób uniemożliwiający przenoszenie niedopuszczalnego hałasu i drgań na elementy budynku i instalacje.

§ 97.

1. Wysokość pomieszczenia technicznego i gospodarczego nie powinna być mniejsza niż 2 m, jeżeli inne przepisy rozporządzenia nie określają większych wymagań.

2. W pomieszczeniach, o których mowa w ust. 1, wysokość drzwi i przejść pod przewodami instalacyjnymi powinna wynosić w świetle co najmniej 1,9 m, z zastrzeżeniem § 242 ust. 3.

3. Wysokość kanałów i przestrzeni instalacyjnych w budynku oraz studzienek re wizyjnych powinna wynosić w świetle co najmniej 1,9 m, przy czym na odcinkach o długości do 4 m wysokość kanałów może być obniżona do 0,9 m.

4. Odległość między włazami kontrolnymi w kanałach instalacyjnych nie może przekraczać 30 m. Włazy te powinny znajdować się na każdym załamaniu kanału i mieć wymiary co najmniej 0,6 m × 0,6 m lub średnicę 0,6 m.

5. Pomieszczenia techniczne przeznaczone do układania kabli w budynku (tunel i pomieszczenia kablowe) powinny spełniać wymagania wynikające z normy Stowarzyszenia Elektryków Polskich nr N SEP-E-004:2003 Elektroenergetyczne i sygnalizacyjne linie kablowe. Projektowanie i budowa.

§ 98.

1. Podłogi w pomieszczeniach technicznych i gospodarczych powinny być wykonane w sposób zapewniający utrzymanie czystości, stosownie do ich przeznaczenia.

2. Pomieszczenia techniczne i gospodarcze powinny być wyposażone w instalacje i urządzenia elektryczne dostosowane do ich przeznaczenia, zgodnie z wymaganiami Polskich Norm dotyczących tych instalacji i urządzeń.

Rozdział 9. Dojścia i przejścia do urządzeń technicznych

§ 99.

1. Dojściami i przejściami do dźwignic i innych urządzeń technicznych mogą być korytarze, pomosty, podesty, galerie, schody, z zastrzeżeniem § 68 ust. 1, drabiny i kłamry, wykonane z materiałów niepalnych.

2. Ogólne wymagania dotyczące dojść i przejść do dźwignic należy stosować również w razie wykonania dojść roboczych do pomieszczeń i części budynku nieprzeznaczonych na pobyt ludzi, związanych z okresową obsługą maszyn i urządzeń oraz przeglądem i utrzymaniem stanu technicznego budynku.

§ 100.

1. Dojścia i przejścia powinny mieć wysokość w świetle co najmniej 1,9 m i mogą być usytuowane nad stanowiskiem pracy na wysokości co najmniej 2,5 m, licząc od poziomu podłogi tego stanowiska.

2. Nawierzchnia podłogi w dojściach i przejściach nie może być śliska.

3. Podłogi ażurowe nie mogą mieć otworów o powierzchni większej niż 1700 mm² i wymiarów umożliwiających przejście przez nie kuli o średnicy większej niż 36 mm.

4. Poziome dojścia i przejścia od strony przestrzeni otwartej powinny być zabezpieczone balustradą o wysokości 1,1 m z poprzeczką umieszczoną w połowie jej wysokości i krawężnikiem o wysokości co najmniej 0,15 m.

§ 101.

1. W wyjątkowych przypadkach, uzasadnionych względami użytkowymi, jako dojście i przejście między różnymi poziomami mogą służyć drabiny lub klamry, trwale zamocowane do konstrukcji.

2. Szerokość drabin lub klamer, o których mowa w ust. 1, powinna wynosić co najmniej 0,5 m, a odstępy między szczeblami nie mogą być większe niż 0,3 m. Poczynając od wysokości 3 m nad poziomem podłogi, drabiny lub klamry powinny być zaopatrzone w urządzenia zabezpieczające przed upadkiem, takie jak obręcze ochronne, rozmieszczone w rozstawie nie większym niż 0,8 m, z pionowymi prętami w rozstawie nie większym niż 0,3 m.

3. Odległość drabiny lub klamry od ściany bądź innej konstrukcji, do której są umocowane, nie może być mniejsza niż 0,15 m, a odległość obręczy ochronnej od drabiny, w miejscu najbardziej od niej oddalonym, nie może być mniejsza niż 0,7 m i większa niż 0,8 m.

4. Spoczniki z balustradą powinny być umieszczone co 8–10 m wysokości drabiny lub ciągu klamer. Górne końce podłużnic (bocznic) drabin powinny być wprowadzone co najmniej 0,75 m nad poziom wejścia (pomostu), jeżeli nie zostały zastosowane inne zabezpieczenia przed upadkiem.

[...]

Dział IV. Wyposażenie techniczne budynków

Rozdział 1. Instalacje wodociągowe zimnej i ciepłej wody

§ 113.

[...]

3a. Instalacja wodociągowa ciepłej wody przygotowywanej:

- 1) centralnie – rozpoczyna się bezpośrednio za armaturą odcinającą tę instalację od źródła ciepła, takiego jak kotłownia, węzeł ciepłowniczy indywidualny lub grupowy, kolektory słoneczne, pojemnościowy podgrzewacz elektryczny lub pompa ciepła, a kończy punktami czerpalnymi;
- 2) miejscowo – rozpoczyna się bezpośrednio za armaturą odcinającą na przewodzie zasilającym zimną wodą urządzenia do przygotowywania ciepłej wody, a kończy punktami czerpalnymi.

4. Instalacja wodociągowa powinna być zaprojektowana i wykonana w sposób zapewniający zaopatrzenie w wodę budynku, zgodnie z jego przeznaczeniem, oraz spełniać wymagania określone w Polskiej Normie dotyczącej projektowania instalacji wodociągowych.

5. Instalacja wodociągowa zimnej wody powinna spełniać wymagania określone w przepisach odrębnych dotyczących ochrony przeciwpożarowej.

6. Wyroby zastosowane w instalacji wodociągowej powinny być dobrane z uwzględnieniem korozyjności wody, tak aby nie następowało pogarszanie jej jakości oraz trwałości instalacji, a także aby takich skutków nie wywoływało wzajemne oddziaływanie materiałów, z których wykonano te wyroby.

7. Instalacja wodociągowa powinna mieć zabezpieczenia uniemożliwiające wtórne zanieczyszczenie wody, zgodnie z wymaganiami dla przepływów zwrotnych,

określonymi w Polskiej Normie dotyczącej zabezpieczenia przed przepływem zwrotnym.

[...]

§ 114.

1. Ciśnienie wody w instalacji wodociągowej w budynku, poza hydrantami przeciwpożarowymi, powinno wynosić przed każdym punktem czerpalnym nie mniej niż 0,05 MPa (0,5 bara) i nie więcej niż 0,6 MPa (6 barów).

2. Jeżeli minimalne ciśnienie, określone w ust. 1, nie może być uzyskane ze względu na występujące stale lub okresowo niedostateczne ciśnienie wody w sieci wodociągowej, należy zastosować odpowiednie urządzenia techniczne, zapewniające wymaganą jego wielkość w instalacji wodociągowej w budynku.

§ 115.

1. Na połączeniu wewnętrznej instalacji wodociągowej zimnej wody w budynku lub zewnętrznej na terenie działki budowlanej z siecią wodociągową powinien być zainstalowany zestaw wodomierza głównego, zgodnie z wymaganiami Polskich Norm dotyczących zabudowy zestawów wodomierzowych w instalacjach wodociągowych oraz wymagań instalacyjnych dla wodomierzy.

2. Za każdym zestawem wodomierza głównego od strony instalacji należy zainstalować zabezpieczenie, o którym mowa w § 113 ust. 7.

3. W przypadku połączenia wewnętrznej instalacji wodociągowej zimnej wody w budynku lub zewnętrznej na terenie działki budowlanej z siecią wodociągową w więcej niż jednym miejscu należy na każdym z tych połączeń zainstalować zestaw wodomierza głównego i zabezpieczenie, o których mowa w ust. 1 i 2.

§ 116.

1. Zestaw wodomierza głównego, na połączeniu z siecią wodociągową, powinien być umieszczony w piwnicy budynku lub na parterze, w wydzielonym, łatwo dostępnym miejscu, zabezpieczonym przed zalaniem wodą, zamrażaniem oraz dostępem osób niepowołanych. W budynkach mieszkalnych wielorodzinnych, zamieszkania zbiorowego i użyteczności publicznej miejscem tym powinno być odrębne pomieszczenie.

2. Dopuszcza się umieszczenie zestawu wodomierza głównego w studzience poza budynkiem, jeżeli jest on niepodpiwniczony i nie ma możliwości wydzielenia na parterze budynku miejsca, o którym mowa w ust. 1.

3. Instalację wodociągową, wykonaną z materiałów przewodzących prąd elektryczny, należy przed i za wodomierzem połączyć przewodem metalowym, zgodnie z Polską Normą dotyczącą uziemień i przewodów ochronnych.

§ 117.

1. Pomieszczenie lub studzienka, w której jest zainstalowany zestaw wodomierza głównego, powinny mieć:

- 1) w przypadku umieszczenia w piwnicy budynku – wpust do kanalizacji, zabezpieczony zamknięciem przeciwwzalewowym, jeżeli warunki lokalne tego wymagają, a także wentylację;

2) w przypadku umieszczenia w studzience wodomierzowej poza budynkiem – zabezpieczenie przed napływem wód gruntowych i opadowych, załączenie do wyczerpywania wody oraz wentylację.

2. Studzienka wodomierzowa powinna być wykonana z materiału trwałego, mieć stopnie lub klamry do schodzenia oraz otwór włączowy o średnicy co najmniej 0,6 m w świetle, zaopatrzony w dwie pokrywy, z których wierzchnia powinna być dostosowana do przewidywanego obciążenia ruchem pieszym lub kołowym.

§ 118.

1. Instalacja ciepłej wody powinna być zaprojektowana i wykonana w taki sposób, aby ilość energii cieplnej potrzebna do przygotowania tej wody była utrzymywana na racjonalnie niskim poziomie.

2. Urządzenia do przygotowania ciepłej wody instalowane w budynkach powinny odpowiadać wymaganiom określonym w przepisie odrębnym dotyczącym efektywności energetycznej.

3. Straty ciepła na przesyle ciepłej wody użytkowej i w przewodach cyrkulacyjnych powinny być na racjonalnie niskim poziomie. Izolacja cieplna tych przewodów powinna spełniać wymagania określone w załączniku nr 2 do rozporządzenia.

§ 119.

W budynkach, w których do przygotowania ciepłej wody korzysta się z instalacji ogrzewczej, należy w okresie przerw w jej działaniu zapewnić inny sposób podgrzewania wody.

§ 120.

1. W budynkach, z wyjątkiem jednorodzinnych, zagrodowych i rekreacji indywidualnej, w instalacji ciepłej wody powinien być zapewniony stały obieg wody, także na odcinkach przewodów o objętości wewnątrz przewodu powyżej 3 dm³ prowadzących do punktów czerpalnych.

2. Instalacja wodociągowa ciepłej wody powinna umożliwiać uzyskanie w punktach czerpalnych wody o temperaturze nie niższej niż 55°C i nie wyższej niż 60°C.

2a. Instalacja wodociągowa ciepłej wody powinna umożliwiać przeprowadzanie ciągłej lub okresowej dezynfekcji metodą chemiczną lub fizyczną (w tym okresowe stosowanie metody dezynfekcji cieplnej), bez obniżania trwałości instalacji i zastosowanych w niej wyrobów. Do przeprowadzenia dezynfekcji cieplnej niezbędne jest zapewnienie uzyskania w punktach czerpalnych temperatury wody nie niższej niż 70°C i nie wyższej niż 80°C.

3. Izolacja cieplna przewodów instalacji ciepłej wody, w których występuje stały obieg wody, powinna zapewnić spełnienie wymagań określonych w ust. 2 i § 267 ust. 8.

4. Instalacja ciepłej wody powinna mieć zabezpieczenie przed przekroczeniem, dopuszczalnych dla danych instalacji, ciśnienia i temperatury, zgodnie z wymaganiami Polskiej Normy dotyczącej zabezpieczeń instalacji ciepłej wody.

5. W armaturze mieszającej i czerpalnej przewód ciepłej wody powinien być podłączony z lewej strony.

§ 121.

1. W budynku mieszkalnym wielorodzinnym, zamieszkania zbiorowego i użyteczności publicznej należy stosować urządzenia do pomiaru ilości ciepła lub paliwa zużywanego do przygotowania ciepłej wody.

2. W budynku mieszkalnym wielorodzinnym do pomiaru ilości zimnej i ciepłej wody, dostarczanej do poszczególnych mieszkań oraz pomieszczeń służących do wspólnego użytku mieszkańców, należy stosować zestawy wodomierzowe, zgodnie z wymaganiami Polskich Norm, o których mowa w § 115 ust. 1.

3. W zespołach budynków mieszkalnych wielorodzinnych, zaopatrywanych w ciepłą wodę ze wspólnej kotłowni lub grupowego węzła ciepłowniczego, urządzenie do pomiaru ilości ciepła lub paliwa zużywanego do przygotowania ciepłej wody może być umieszczone poza tymi budynkami, jeżeli w budynkach tych są zastosowane zestawy wodomierzowe, o których mowa w ust. 2.

Rozdział 2. Kanalizacja ściekowa i deszczowa

§ 122.

1. Instalację kanalizacyjną stanowi układ połączonych przewodów wraz z urządzeniami, przyborami i wpustami odprowadzającymi ścieki oraz wody opadowe do pierwszej studzienki od strony budynku.

2. Instalacja kanalizacyjna budynku powinna umożliwiać odprowadzanie ścieków, a także wód opadowych z tego budynku, jeżeli nie są one odprowadzane na teren działki, oraz spełniać wymagania określone w Polskich Normach dotyczących tych instalacji.

[...]

§ 123.

Instalacja kanalizacyjna budynku, do której są wprowadzane ścieki nieodpowiadające warunkom dotyczącym ochrony ziemi i wód oraz odprowadzania ścieków do sieci kanalizacyjnej, określonym w przepisach odrębnych, powinna być wyposażona w urządzenia służące do ich oczyszczania do stanu zgodnego z tymi przepisami.

§ 124.

Instalacja kanalizacyjna grawitacyjna w pomieszczeniach budynku, z których krótkotrwale nie jest możliwy grawitacyjny spływ ścieków, może być wykonana pod warunkiem zainstalowania zabezpieczenia przed przepływem zwrotnym ścieków z sieci kanalizacyjnej przez zastosowanie przepompowni ścieków, zgodnie z wymaganiami Polskiej Normy dotyczącej projektowania przepompowni ścieków w kanalizacji grawitacyjnej wewnątrz budynków lub urządzenia przeciwwalowego zgodnie z wymaganiami Polskiej Normy dotyczącej urządzeń przeciwwalowych w budynkach.

§ 125.

1. Przewody spustowe (piony) grawitacyjnej instalacji kanalizacyjnej powinny być wyprowadzone jako przewody wentylujące ponad dach, a także powyżej górnej

krawędzi okien i drzwi znajdujących się w odległości poziomej mniejszej niż 4 m od wylotów tych przewodów.

2. Nie jest wymagane wyprowadzanie ponad dach wszystkich przewodów wentylujących piony kanalizacyjne, pod następującymi warunkami:

1) zastosowania na pionach kanalizacyjnych niewyprowadzonych ponad dach urządzeń napowietrzających te piony i przeciwdziałających przenikaniu wycieków z kanalizacji do pomieszczeń;

2) wyprowadzenia ponad dach przewodów wentylujących:

a) ostatni pion, licząc od podłączenia kanalizacyjnego na każdym przewodzie odpływowym,

b) co najmniej co piąty z pozostałych pionów kanalizacyjnych w budynku.

3. Wprowadzanie przewodów wentylujących piony kanalizacyjne do przewodów dymowych i spalinowych oraz do przewodów wentylacyjnych pomieszczeń jest zabronione.

4. W przypadku gdy wysokość przewodu spustowego (pionu) grawitacyjnej instalacji kanalizacyjnej przekracza 10 m, podłączenia podejść na najniższej kondygnacji powinny spełniać wymagania Polskiej Normy dotyczącej projektowania instalacji kanalizacyjnych.

§ 126.

1. Dachy i tarasy, a także zagłębienia przy ścianach zewnętrznych budynku powinny mieć odprowadzenie wody opadowej do wyodrębnionej kanalizacji deszczowej lub kanalizacji ogólnospławnej, a w przypadku braku takiej możliwości – zgodnie z § 28 ust. 2.

2. Przewody odprowadzające wody opadowe przez wnętrze budynku w przypadku przyłączenia budynku do sieci kanalizacji ogólnospławnej należy łączyć z instalacją kanalizacyjną poza budynkiem.

3. W przypadku wykorzystywania wód opadowych, gromadzonych w zbiornikach retencyjnych, do spłukiwania toalet, podlewania zieleni, mycia dróg i chodników oraz innych potrzeb gospodarczych należy dla tego celu wykonać odrębną instalację, niepołączoną z instalacją wodociągową.

§ 127.

Przyłączenie drenażu terenu przy budynku do przewodów odprowadzających ścieki do kanalizacji ogólnospławnej lub deszczowej wymaga zastosowania urządzeń zapobiegających zamulaniu tych przewodów oraz przedostawaniu się ścieków i gazów z sieci kanalizacyjnej do ziemi.

[...]

Rozdział 4. Instalacje ogrzewcze

§ 132.

1. Budynek, który ze względu na swoje przeznaczenie wymaga ogrzewania, powinien być wyposażony w instalację ogrzewczą lub inne urządzenia ogrzewcze, niebędące piecami, trzonami kuchennymi lub kominkami.

2. Dopuszcza się stosowanie pieców i trzonów kuchennych na paliwo stałe w budynkach o wysokości do 3 kondygnacji nadziemnych łącznie, jeżeli nie jest to sprzeczne z ustaleniami miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, przy czym w budynkach *zakładów opieki zdrowotnej*, opieki społecznej, przeznaczonych dla dzieci i młodzieży, lokalach gastronomicznych oraz pomieszczeniach przeznaczonych do produkcji żywności i środków farmaceutycznych – pod warunkiem uzyskania zgody właściwego państwowego inspektora sanitarnego.

3. Kominki opalane drewnem z otwartym paleniskiem lub zamkniętym wkładem kominkowym mogą być instalowane wyłącznie w budynkach jednorodzinnych, mieszkalnych w zabudowie zagrodowej i rekreacji indywidualnej oraz niskich budynkach wielorodzinnych, w pomieszczeniach:

- 1) o kubaturze wynikającej ze wskaźnika $4 \text{ m}^3/\text{kW}$ nominalnej mocy cieplnej kominka, lecz nie mniejszej niż 30 m^3 ;
- 2) spełniających wymagania dotyczące wentylacji, o których mowa w § 150 ust. 9;
- 3) posiadających przewody kominowe określone w § 140 ust. 1 i 2 oraz § 145 ust. 1;
- 4) w których możliwy jest dopływ powietrza do paleniska kominka w ilości:
 - a) co najmniej $10 \text{ m}^3/\text{h}$ na 1 kW nominalnej mocy cieplnej kominka – dla kominków o obudowie zamkniętej,
 - b) zapewniającej nie mniejszą prędkość przepływu powietrza w otworze komory spalania niż $0,2 \text{ m/s}$ – dla kominków o obudowie otwartej.

§ 133.

1. Instalację ogrzewczą wodną stanowi układ połączonych przewodów wraz z armaturą, pompami obiegowymi, grzejnikami i innymi urządzeniami, znajdujący się za zaworami oddzielającymi od źródła ciepła, takiego jak kotłownia, węzeł ciepłowniczy indywidualny lub grupowy, kolektory słoneczne lub pompa ciepła.

2. Instalację ogrzewczą powietrzną stanowi układ połączonych kanałów i przewodów powietrznych wraz z nawiewnikami i wywiewnikami oraz elementami regulacji strumienia powietrza, znajdujący się pomiędzy źródłem ciepła podgrzewającym powietrze a ogrzewanymi pomieszczeniami. Funkcję ogrzewania powietrznego może także pełnić instalacja wentylacji mechanicznej.

3. Instalacja ogrzewcza wodna powinna być zabezpieczona przed nadmiernym wzrostem ciśnienia i temperatury, zgodnie z wymaganiami Polskich Norm dotyczących zabezpieczeń instalacji ogrzewań wodnych.

4. Wyroby zastosowane w instalacji ogrzewczej wodnej powinny być dobrane z uwzględnieniem wymagań Polskiej Normy dotyczącej jakości wody w instalacjach ogrzewania oraz z uwzględnieniem korozyjności wody i możliwości zastosowania ochrony przed korozją.

5. Instalacja ogrzewcza wodna powinna być zaprojektowana w taki sposób, aby ilość wody uzupełniającej można było utrzymywać na racjonalnie niskim poziomie.

6. Instalacja ogrzewcza wodna systemu zamkniętego lub wyposażona w armaturę automatycznej regulacji powinna mieć urządzenia do odpowietrzania

miejscowego, zgodnie z wymaganiami Polskiej Normy dotyczącej odpowietrzania instalacji ogrzewań wodnych.

7. Zabrania się stosowania kotła na paliwo stałe do zasilania instalacji ogrzewczej wodnej systemu zamkniętego, wyposażonej w przeponowe naczynie wzbiorcze, z wyjątkiem kotła na paliwo stałe o mocy nominalnej do 300 kW, wyposażonego w urządzenie do odprowadzania nadmiaru ciepła.

8. Instalacja ogrzewcza wodna systemu zamkniętego z grzejnikami, w części albo w całości może być przystosowana do działania jako wodna instalacja chłodnicza, pod warunkiem spełnienia wymagań Polskich Norm dotyczących jakości wody w instalacjach ogrzewania i zabezpieczania instalacji ogrzewań wodnych systemu zamkniętego z naczyniami wzbiorczymi przeponowymi.

9. Straty ciepła na przewodach zasilających i powrotnych instalacji wodnej centralnego ogrzewania powinny być na racjonalnie niskim poziomie. Izolacja cieplna tych przewodów powinna spełniać wymagania określone w załączniku nr 2 do rozporządzenia.

10. Straty ciepła na przewodach ogrzewania powietrznego powinny być na racjonalnie niskim poziomie. Izolacja cieplna tych przewodów powinna spełniać wymagania określone w załączniku nr 2 do rozporządzenia.

§ 134.

1. Instalacje i urządzenia do ogrzewania budynku powinny mieć szczytową moc cieplną określoną zgodnie z Polskimi Normami dotyczącymi obliczania zapotrzebowania na ciepło pomieszczeń, a także obliczenia oporu cieplnego i współczynnika przenikania ciepła przegród budowlanych.

2. Do obliczania szczytowej mocy cieplnej należy przyjmować temperatury obliczeniowe zewnętrzne zgodnie z Polską Normą dotyczącą obliczeniowych temperatur zewnętrznych, a temperatury obliczeniowe ogrzewanych pomieszczeń – zgodnie z poniższą tabelą:

Temperatury obliczeniowe*	Przeznaczenie lub sposób wykorzystywania pomieszczeń	Przykłady pomieszczeń
1	2	3
+5°C	– nieprzeznaczone na pobyt ludzi, – przemysłowe – podczas działania ogrzewania dyżurnego (jeżeli pozwalają na to względy technologiczne)	magazyny bez stałej obsługi, garaże indywidualne, hale postojowe (bez remontów), akumulatory, maszynownie i szyby dźwigów osobowych
+8°C	– w których nie występują zyski ciepła, a jednorazowy pobyt osób znajdujących się w ruchu i w okryciach zewnętrznych nie przekracza 1h, – w których występują zyski ciepła od urządzeń technologicznych, oświetlenia itp., przekraczające 25 W na 1 m ³ kubatury pomieszczenia	klatki schodowe w budynkach mieszkalnych, hale sprzęzarek, pompownie, kuźnie, hartownie, wydziały obróbki cieplnej

+12°C	– w których nie występują zyski ciepła, przeznaczone do stałego pobytu ludzi, znajdujących się w okryciach zewnętrznych lub wykonujących pracę fizyczną o wydatku energetycznym powyżej 300 W,	magazyny i składy wymagające stałej obsługi, hotele wejściowe, poczekalnie przy salach widowiskowych bez szatni,
	– w których występują zyski ciepła od urządzeń technologicznych, oświetlenia itp., wynoszące od 10 do 25 W na 1 m ³ kubatury pomieszczenia	hale pracy fizycznej o wydatku energetycznym powyżej 300 W, hale formiarni, maszynownie chłodni, ładownie akumulatorów, hale targowe, sklepy rybne i mięsne
+16°C	– w których nie występują zyski ciepła, przeznaczone na pobyt ludzi:	sale widowiskowe bez szatni, ustępy publiczne, szatnie pokryte zewnętrznymi, hale produkcyjne, sale gimnastyczne,
	– w okryciach zewnętrznych w pozycji siedzącej i stojącej,	
	– bez okryć zewnętrznych, znajdujących się w ruchu lub wykonujących pracę fizyczną o wydatku energetycznym do 300 W,	kuchnie indywidualne wyposażone w paleniska węglowe
	– w których występują zyski ciepła od urządzeń technologicznych, oświetlenia itp., nieprzekraczające 10 W na 1 m ³ kubatury pomieszczenia	
+20°C	– przeznaczone na stały pobyt ludzi bez okryć zewnętrznych, niewykonujących w sposób ciągły pracy fizycznej	pokoje mieszkalne, przedpokoje, kuchnie indywidualne wyposażone w paleniska gazowe lub elektryczne, pokoje biurowe, sale posiedzeń
+24°C	– przeznaczone do rozbierania, – przeznaczone na pobyt ludzi bez odzieży	łazienki, rozbieralnie-szatnie, umywalnie, natryskownie, hale pływalni, gabinety lekarskie z rozbieraniem pacjentów, sale niemowląt i sale dziecięce w żłobkach, sale operacyjne

*) Dopuszcza się przyjmowanie innych temperatur obliczeniowych dla ogrzewanych pomieszczeń niż jest to określone w tabeli, jeżeli wynika to z wymagań technologicznych.

3. Urządzenia zastosowane w instalacji ogrzewczej, o których mowa w przepisie odrębnym dotyczącym efektywności energetycznej, powinny odpowiadać wymaganiom określonym w tym przepisie.

4. Grzejniki oraz inne urządzenia odbierające ciepło z instalacji ogrzewczej powinny być zaopatrzone w regulatory dopływu ciepła. Wymaganie to nie dotyczy

instalacji ogrzewczej w budynkach zakwaterowania w zakładach karnych i aresztach śledczych.

5. W budynku zasilanym z sieci ciepłowniczej oraz w budynku z własnym (indywidualnym) źródłem ciepła na olej opałowy, paliwo gazowe lub energię elektryczną, regulatory dopływu ciepła do grzejników powinny działać automatycznie, w zależności od zmian temperatury wewnętrznej w pomieszczeniach, w których są zainstalowane. Wymaganie to nie dotyczy budynków jednorodzinnych, mieszkalnych w zabudowie zagrodowej i rekreacji indywidualnej, a także poszczególnych mieszkań oraz lokali użytkowych wyposażonych we własne instalacje ogrzewcze.

6. Urządzenia, o których mowa w ust. 5, powinny umożliwiać użytkownikom uzyskanie w pomieszczeniach temperatury niższej od obliczeniowej, przy czym nie niższej niż 16°C w pomieszczeniach o temperaturze obliczeniowej 20°C i wyższej.

7. Instalacje ogrzewcze zasilane z sieci ciepłowniczej powinny być sterowane urządzeniem do regulacji dopływu ciepła, działającym automatycznie, odpowiednio do zmian zewnętrznych warunków klimatycznych.

8. Jeżeli zapotrzebowanie na ciepło lub sposób użytkowania poszczególnych części budynku są wyraźnie zróżnicowane, instalacja ogrzewcza powinna być odpowiednio podzielona na niezależne gałęzie (obiegi).

9. W budynku, w którym w sezonie grzewczym występują okresowe przerwy w użytkowaniu, instalacja ogrzewcza powinna być zaopatrzona w urządzenia pozwalające na ograniczenie dopływu ciepła w czasie tych przerw.

10. Poszczególne części instalacji ogrzewczej powinny być wyposażone w armaturę umożliwiającą zamknięcie dopływu ciepła do nich i opróżnienie z czynnika grzejnego bez konieczności przerywania działania pozostałej części instalacji.

§ 135.

1. Instalacje ogrzewcze powinny być zaopatrzone w odpowiednią aparaturę kontrolną i pomiarową, zapewniającą ich bezpieczne użytkowanie.

2. W budynkach z instalacją ogrzewczą wodną zasilaną z sieci ciepłowniczej powinny znajdować się urządzenia służące do rozliczania zużytego ciepła:

1) ciepłomierz (układ pomiarowo-rozliczeniowy) do pomiaru ilości ciepła dostarczanego do instalacji ogrzewczej budynku;

2) urządzenia umożliwiające indywidualne rozliczanie kosztów ogrzewania poszczególnych mieszkań lub lokali użytkowych w budynku.

3. W przypadku zasilania instalacji ogrzewczej wodnej z kotłowni w budynku mającym więcej niż jedno mieszkanie lub lokal użytkowy należy zastosować następujące urządzenia służące do rozliczania kosztów zużytego ciepła:

1) urządzenie do pomiaru ilości zużytego paliwa w kotłowni;

2) urządzenia umożliwiające indywidualne rozliczanie kosztów ogrzewania poszczególnych mieszkań lub lokali użytkowych w budynku.

4. Izolacja cieplna instalacji ogrzewczej wodnej powinna odpowiadać wymaganiom Polskiej Normy dotyczącej izolacji cieplnej rurociągów, armatury i urządzeń oraz przepisom § 267 ust. 8.

5. W pomieszczeniach przeznaczonych na pobyt ludzi zabrania się stosowania ogrzewania parowego oraz wodnych instalacji ogrzewczych o temperaturze czynnika grzejnego przekraczającego 90°C.

6. (uchylony).

7. Instalacje ogrzewcze powinny być zaopatrzone w urządzenia, które automatycznie regulują temperaturę oddzielnie w poszczególnych pomieszczeniach.

8. W przypadku braku możliwości montażu urządzeń automatycznie regulujących temperaturę oddzielnie w poszczególnych pomieszczeniach dopuszcza się stosowanie regulacji w strefie ogrzewanej.

9. Wymaganie, o którym mowa w ust. 7, stosuje się w przypadku:

1) możliwości realizacji z technicznego punktu widzenia, w oparciu o opinię sporządzoną przez osobę posiadającą uprawnienia do projektowania w odpowiedniej specjalności, oraz

2) możliwości realizacji z ekonomicznego punktu widzenia, na podstawie porównania początkowych kosztów instalacji urządzenia, które automatycznie reguluje temperaturę, ze spodziewanymi oszczędnościami kosztów energii, wynikającymi z instalacji tych urządzeń, gdzie okres zwrotu z inwestycji jest nie dłuższy niż 5 lat.

10. Wymaganie, o którym mowa w ust. 7, stosuje się również w przypadku wymiany źródła ciepła w budynkach użytkowanych.

§ 136.

1. Pomieszczenia przeznaczone do instalowania kotłów na paliwo stałe i pomieszczenia składu paliwa i żużlowni oraz pomieszczenia przeznaczone do instalowania kotłów na olej opałowy i pomieszczenia magazynu oleju opałowego powinny odpowiadać przepisom rozporządzenia, w tym określonym w § 220 ust. 1.

2. Kotły na paliwo stałe o mocy cieplnej nominalnej do 25 kW powinny być instalowane w wydzielonych pomieszczeniach technicznych zlokalizowanych na kondygnacji podziemnej, na poziomie ogrzewanych pomieszczeń lub w innych pomieszczeniach, w których mogą być instalowane kotły o większych mocach cieplnych nominalnych. Skład paliwa powinien być umieszczony w wydzielonym pomieszczeniu technicznym w pobliżu kotła lub w pomieszczeniu, w którym znajduje się kocioł. Pomieszczenia, w których instalowane są kotły, oraz pomieszczenia składu paliwa powinny odpowiadać wymaganiom określonym w Polskiej Normie dotyczącej kotłowni wbudowanych na paliwo stałe.

2a. Kotły na paliwo stałe o mocy cieplnej nominalnej do 10 kW mogą być instalowane w budynkach, o których mowa w § 132 ust. 3, na poziomie ogrzewanych pomieszczeń, w pomieszczeniach niebędących pomieszczeniami mieszkalnymi:

1) o kubaturze wynikającej ze wskaźnika $4 \text{ m}^3/\text{kW}$ nominalnej mocy cieplnej kotła, lecz nie mniej niż 30 m^3 ,

2) spełniających wymagania dotyczące wentylacji, o których mowa w § 150 ust. 9,

3) posiadających przewody kominowe określone w § 140 ust. 1 i 2 oraz § 145 ust. 1,

4) zapewniających dopływ powietrza do spalania w ilości co najmniej $10 \text{ m}^3/\text{h}$ na 1 kW nominalnej mocy cieplnej kotła

– odpowiadających wymaganiom określonym w Polskiej Normie dotyczącej kotłowni wbudowanych na paliwo stałe.

3. Kotły na paliwo stałe o łącznej mocy cieplnej nominalnej powyżej 25 kW do 2000 kW powinny być instalowane w wydzielonych pomieszczeniach technicznych zlokalizowanych na kondygnacji podziemnej lub na poziomie terenu. Skład paliwa i żużlownia powinny być umieszczone w oddzielnych pomieszczeniach technicznych znajdujących się bezpośrednio obok pomieszczenia kotłów, a także mieć zapewniony dojazd dla dostawy paliwa oraz usuwania żużla i popiołu. Pomieszczenia, w których instalowane są kotły, oraz pomieszczenia składu paliwa powinny odpowiadać wymaganiom określonym w Polskiej Normie dotyczącej kotłowni wbudowanych na paliwo stałe.
4. Kotły na olej opałowy o łącznej mocy cieplnej nominalnej do 30 kW mogą być instalowane w pomieszczeniach nieprzeznaczonych na stały pobyt ludzi, w tym również w pomieszczeniach pomocniczych w mieszkaniach, a także w innych miejscach, o których mowa w ust. 5.
5. Kotły na olej opałowy o łącznej mocy cieplnej nominalnej powyżej 30 kW do 2000 kW powinny być instalowane w wydzielonych pomieszczeniach technicznych, przeznaczonych wyłącznie do tego celu w piwnicy lub na najniższej kondygnacji nadziemnej w budynku lub w budynku wolno stojącym przeznaczonym wyłącznie na kotłownię.
6. Kotły na paliwo stałe lub olej opałowy o łącznej mocy cieplnej nominalnej powyżej 2000 kW powinny być instalowane w budynku wolno stojącym przeznaczonym wyłącznie na kotłownię.
7. W pomieszczeniu, w którym są zainstalowane kotły na paliwo stałe lub olej opałowy, znajdującym się nad inną kondygnacją użytkową, podłoga, a także ściany do wysokości 10 cm oraz progi drzwiowe o wysokości 4 cm powinny być wodoszczelne. Warunek wodoszczelności dotyczy również wszystkich przejść przewodów w podłodze oraz w ścianach do wysokości 10 cm.
8. Maksymalne, łączne obciążenie cieplne, służące do określania wymaganej kubatury pomieszczenia, w którym będą zainstalowane kotły o mocy do 2000 kW, na olej opałowy, nie może być większe niż 4650 W/m^3 .
9. Kubatura pomieszczenia z kotłami na olej opałowy, o którym mowa w ust. 6, powinna być określona indywidualnie z uwzględnieniem wymagań technicznych i technologicznych, a także eksploatacyjnych.
10. Wysokość pomieszczenia, w którym instaluje się kotły na olej opałowy nie może być mniejsza niż 2,2 m, a kubatura nie mniejsza niż 8 m^3 .
11. W pomieszczeniu, w którym zainstalowane są kotły na paliwo stałe lub olej opałowy, powinien być zapewniony nawiew niezbędnego strumienia powietrza dla prawidłowej pracy kotłów z mocą cieplną nominalną, a także nawiew i wylot powietrza dla wentylacji kotłowni.
12. Odprowadzenie spalin z kotłów na olej opałowy powinno spełniać wymagania dla urządzeń gazowych określone w § 174 ust. 1, 2, 5, 6, 8 i 9.

§ 137.

1. Magazynowanie oleju opałowego o temperaturze zapłonu powyżej 55°C może się odbywać w becznieniowych, stałych zbiornikach naziemnych i podziemnych przy budynku lub w przeznaczonym wyłącznie na ten cel pomieszczeniu

technicznym w piwnicy lub na najniższej kondygnacji nadziemnej budynku, zwanym dalej „magazynem” oleju opałowego.

2. Pojedyncze zbiorniki lub baterie zbiorników w magazynach oleju opałowego w budynku powinny być wyposażone w układ przewodów do napełniania, odpowietrzania i czerpania oleju oraz w sygnalizator poziomu napełnienia, przekazujący sygnał do miejsca, w którym jest zlokalizowany króciec do napełniania.

3. W baterii zbiorników w magazynie oleju opałowego w budynku wszystkie zbiorniki powinny być tego samego rodzaju i wielkości, przy czym łączna objętość tych zbiorników nie powinna przekraczać 100 m³.

4. W magazynie oleju opałowego powinna być wykonana, na części lub całości pomieszczenia, izolacja szczelna na przenikanie oleju w postaci wanny wychwytywającej, mogącej w przypadku awarii pomieścić olej o objętości jednego zbiornika.

5. Dopuszcza się w pomieszczeniu, w którym są zainstalowane kotły na olej opałowy, ustawienie zbiornika tego oleju o objętości nie większej niż 1 m³ pod warunkiem:

- 1) umieszczenia zbiornika w odległości nie mniejszej niż 1 m od kotła;
- 2) oddzielenia zbiornika od kotła ścianką murowaną o grubości co najmniej 12 cm i przekraczającą wymiary zbiornika co najmniej o 30 cm w pionie i o 60 cm w poziomie;
- 3) umieszczenie zbiornika w wannie wychwytywającej olej opałowy.

6. Wanna wychwytywająca, o której mowa w ust. 4 i 5 pkt 3, nie jest wymagana w przypadku stosowania zbiorników oleju opałowego o konstrukcji uniemożliwiającej wydostawanie się oleju na zewnątrz w przypadku awarii, w tym typu dwupłaszczowego.

7. Magazyn oleju opałowego powinien być wyposażony w:

- 1) wentylację nawiewno-wywiewną zapewniającą od 2 do 4 wymian powietrza na godzinę;
- 2) okno lub półstałe urządzenie gaśnicze pianowe.

8. W magazynie oleju opałowego może być stosowane wyłącznie centralne ogrzewanie wodne.

9. Stosowane do magazynowania oleju opałowego zbiorniki, wykładziny zbiorników oraz przewody wykonane z tworzywa sztucznego powinny być chronione przed elektrycznością statyczną, zgodnie z warunkami określonymi w Polskich Normach dotyczących tej ochrony.

§ 138.

Obudowa przewodów instalacji ogrzewczej powinna umożliwiać wymianę instalacji bez naruszania konstrukcji budynku.

§ 139.

Elementy wodnych instalacji ogrzewczych, narażone na intensywny dopływ powietrza zewnętrznego w zimie, powinny być chronione przed zamarzaniem i mieć, w miejscach tego wymagających, izolację cieplną, zabezpieczającą przed nadmiernymi stratami ciepła.

Rozdział 5. Przewody kominowe

§ 140.

1. Przewody (kanały) kominowe w budynku: wentylacyjne, spalinowe i dymowe, prowadzone w ścianach budynku, w obudowach, trwale połączonych z konstrukcją lub stanowiące konstrukcje samodzielne, powinny mieć wymiary przekroju, sposób prowadzenia i wysokość, stwarzające potrzebny ciąg, zapewniający wymaganą przepustowość, oraz spełniające wymagania określone w Polskich Normach dotyczących wymagań technicznych dla przewodów kominowych oraz projektowania kominów.

2. Przewody kominowe powinny być szczelne i spełniać warunki określone w § 266.

3. (uchylony).

4. Wewnętrzna powierzchnia przewodów odprowadzających spaliny mokre powinna być odporna na ich destrukcyjne oddziaływanie.

5. Przewody kominowe do wentylacji grawitacyjnej powinny mieć powierzchnię przekroju co najmniej 0,016 m² oraz najmniejszy wymiar przekroju co najmniej 0,1 m.

§ 141.

Zabrania się stosowania:

- 1) grawitacyjnych zbiorczych przewodów spalinowych i dymowych, z zastrzeżeniem § 174 ust. 3;
- 2) zbiorczych przewodów wentylacji grawitacyjnej;
- 3) indywidualnych wentylatorów wyciągowych w pomieszczeniach, w których znajdują się wloty do przewodów spalinowych.

§ 142.

1. Przewody kominowe powinny być wyprowadzone ponad dach na wysokość zabezpieczającą przed niedopuszczalnym zakłóceniem ciągu.

2. Wymaganie ust. 1 uznaje się za spełnione, jeżeli wyloty przewodów kominowych zostaną wyprowadzone ponad dach w sposób określony Polską Normą dla kominów murowanych.

3. Dopuszcza się wyprowadzanie przewodów spalinowych od urządzeń gazowych z zamkniętą komorą spalania bezpośrednio przez ściany zewnętrzne budynków, przy zachowaniu warunków określonych w § 175.

§ 143.

1. W budynkach usytuowanych w II i III strefie obciążenia wiatrem, określonych Polskimi Normami, należy stosować na przewodach dymowych i spalinowych nasady kominowe zabezpieczające przed odwróceniem ciągu, przy zachowaniu wymagań § 146 ust. 1.

2. Nasady kominowe, o których mowa w ust. 1, należy również stosować na innych obszarach, jeżeli wymagają tego położenie budynków i lokalne warunki topograficzne.

3. Wymagania ust. 1 i 2 nie dotyczą palenisk i komór spalania z mechanicznym pobudzeniem odpływu spalin.

§ 144.

1. Ściany, w których znajdują się przewody kominowe, mogą być obciążone stropami, pod warunkiem spełnienia wymagań dotyczących bezpieczeństwa konstrukcji, a także jeżeli nie spowoduje to nieszczelności lub ograniczenia światła przewodów.

2. Trzonów kominowych wydzielonych lub oddylatowanych od konstrukcji budynku nie można obciążać stropami ani też uwzględniać ich w obliczeniach jako części tej konstrukcji.

§ 145.

1. Trzony kuchenne i kotły grzewcze na paliwo stałe oraz kominki z otwartym paleniskiem lub zamkniętym wkładem kominkowym o wielkości otworu paleniskowego kominka do $0,25 \text{ m}^2$ mogą być przyłączone wyłącznie do własnego, samodzielnego przewodu kominowego dymowego, posiadającego co najmniej wymiary $0,14 \times 0,14 \text{ m}$ lub średnicę $0,15 \text{ m}$, a w przypadku trzonów kuchennych typu restauracyjnego oraz kominków o większym otworze paleniskowym – co najmniej $0,14 \times 0,27 \text{ m}$ lub średnicę $0,18 \text{ m}$, przy czym dla większych przewodów o przekroju prostokątnym należy zachować stosunek wymiarów boków 3:2.

2. Piece na paliwo stałe, posiadające szczelne zamknięcie, mogą być przyłączone do jednego przewodu kominowego dymowego o przekroju co najmniej $0,14 \times 0,14 \text{ m}$ lub średnicy $0,15 \text{ m}$, pod warunkiem zachowania różnicy poziomu włączenia co najmniej $1,5 \text{ m}$ oraz nieprzyłączania więcej niż 3 pieców do tego przewodu.

3. Piece, o których mowa w ust. 2, usytuowane na najwyższej kondygnacji powinny być przyłączone do odrębnego przewodu dymowego.

4. Przyłączenia urządzeń gazowych do przewodów spalinowych powinny odpowiadać warunkom określonym w § 174 i 175.

§ 146.

1. Wyloty przewodów kominowych powinny być dostępne do czyszczenia i okresowej kontroli, z uwzględnieniem przepisów § 308.

2. Przewody spalinowe i dymowe powinny być wyposażone, odpowiednio, w otwory wycierowe lub rewizyjne, zamykane szczelnymi drzwiczkami, a w przypadku występowania spalin mokrych – także w układ odprowadzania skroplin.

Rozdział 6. Wentylacja i klimatyzacja

§ 147.

1. Wentylacja i klimatyzacja powinny zapewniać odpowiednią jakość środowiska wewnętrznego, w tym wielkość wymiany powietrza, jego czystość, temperaturę, wilgotność względną, prędkość ruchu w pomieszczeniu, przy zachowaniu przepisów odrębnych i wymagań Polskich Norm dotyczących wentylacji, a także warunków bezpieczeństwa pożarowego i wymagań akustycznych określonych w rozporządzeniu.

2. Wentylację mechaniczną lub grawitacyjną należy zapewnić w pomieszczeniach przeznaczonych na pobyt ludzi, w pomieszczeniach bez otwieranych okien, a także w innych pomieszczeniach, w których ze względów zdrowotnych, technologicznych lub bezpieczeństwa konieczne jest zapewnienie wymiany powietrza.
3. Klimatyzację należy stosować w pomieszczeniach, w których ze względów użytkowych, higienicznych, zdrowotnych lub technologicznych konieczne jest utrzymywanie odpowiednich parametrów powietrza wewnętrznego określonych w przepisach odrębnych i w Polskiej Normie dotyczącej parametrów obliczeniowych powietrza wewnętrznego.
4. Instalowane w budynkach urządzenia do wentylacji i klimatyzacji, o których mowa w przepisie odrębnym dotyczącym efektywności energetycznej, powinny odpowiadać wymaganiom określonym w tym przepisie.
5. Instalacje klimatyzacji powinny być zaopatrzone w urządzenia, które automatycznie regulują temperaturę oddzielnie w poszczególnych pomieszczeniach.
6. W przypadku braku możliwości montażu urządzeń automatycznie regulujących temperaturę oddzielnie w poszczególnych pomieszczeniach dopuszcza się stosowanie regulacji w strefie chłodzącej.
7. Wymaganie, o którym mowa w ust. 5, stosuje się w przypadku:
 - 1) możliwości realizacji z technicznego punktu widzenia, w oparciu o opinię sporządzoną przez osobę posiadającą uprawnienia do projektowania w odpowiedniej specjalności, oraz
 - 2) możliwości realizacji z ekonomicznego punktu widzenia, na podstawie porównania początkowych kosztów instalacji urządzenia, które automatycznie reguluje temperaturę, ze spodziewanymi oszczędnościami kosztów energii, wynikającymi z instalacji tych urządzeń, gdzie okres zwrotu z inwestycji jest nie dłuższy niż 5 lat.

§ 148.

1. Wentylację mechaniczną wywiewną lub nawiewno-wywiewną należy stosować w budynkach wysokich i wysokościowych oraz w innych budynkach, w których zapewnienie odpowiedniej wymiany powietrza nie jest możliwe za pomocą wentylacji grawitacyjnej lub wentylacji hybrydowej. W pozostałych budynkach może być stosowana wentylacja grawitacyjna lub wentylacja hybrydowa.
2. W pomieszczeniu, w którym jest zastosowana wentylacja mechaniczna lub klimatyzacja, nie można stosować wentylacji grawitacyjnej ani wentylacji hybrydowej. Wymaganie to nie dotyczy pomieszczeń z urządzeniami klimatyzacyjnymi niepobierającymi powietrza zewnętrznego.
3. W pomieszczeniu zagrożonym wydzieleniem się lub przenikaniem z zewnątrz substancji szkodliwej dla zdrowia bądź substancji palnej, w ilościach mogących stworzyć zagrożenie wybuchem, należy stosować dodatkową, awaryjną wentylację wywiewną, uruchamianą od wewnątrz i z zewnątrz pomieszczenia oraz zapewniającą wymianę powietrza dostosowaną do jego przeznaczenia, zgodnie z przepisami o bezpieczeństwie i higienie pracy.
4. W pomieszczeniu, w którym proces technologiczny jest źródłem miejscowej emisji substancji szkodliwych o niedopuszczalnym stężeniu lub uciążliwym zapachu,

należy stosować odciągi miejscowe współpracujące z wentylacją ogólną, umożliwiające spełnienie w strefie pracy wymagań jakości środowiska wewnętrznego określonych w przepisach o bezpieczeństwie i higienie pracy.

5. Instalacja wentylacji hybrydowej, wentylacji mechanicznej wywiewnej oraz nawiewno-wywiewnej powinna mieć regulację wentylatorów zapewniającą dostosowanie ich wydajności powietrznej do potrzeb użytkowników.

§ 149.

1. Strumień powietrza zewnętrznego doprowadzanego do pomieszczeń, niebędących pomieszczeniami pracy, powinien odpowiadać wymaganiom Polskiej Normy dotyczącej wentylacji, przy czym w mieszkaniach strumień ten powinien wynikać z wielkości strumienia powietrza wywiewanego, lecz być nie mniejszy niż 20 m³/h na osobę przewidywaną na pobyt stały w projekcie budowlanym.

2. Strumień powietrza zewnętrznego doprowadzonego do pomieszczeń pracy powinien odpowiadać wymaganiom określonym w przepisach o bezpieczeństwie i higienie pracy.

3. Powietrze zewnętrzne doprowadzone do pomieszczeń za pomocą wentylacji mechanicznej lub klimatyzacji, zanieczyszczone w stopniu przekraczającym wymagania określone dla powietrza wewnętrznego w przepisach odrębnych w sprawie dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia, powinno być oczyszczone przed wprowadzeniem do wentylowanych pomieszczeń, z uwzględnieniem zanieczyszczeń występujących w pomieszczeniu. Wymaganie to nie dotyczy budynków jednorodzinnych, mieszkalnych w zabudowie zagrodowej i rekreacji indywidualnej.

4. W pomieszczeniach przeznaczonych na stały pobyt ludzi, wentylowanych w sposób mechaniczny lub klimatyzowanych, wartości temperatury, wilgotności względnej i prędkości ruchu powietrza w pomieszczeniach należy przyjmować do obliczeń zgodnie z Polską Normą dotyczącą parametrów obliczeniowych powietrza wewnętrznego.

5. Dla pomieszczeń przeznaczonych na stały pobyt ludzi, wentylowanych w sposób naturalny, wartości temperatury wewnętrznej w okresach ogrzewczych należy przyjmować do obliczeń zgodnie z tabelą w § 134 ust. 2.

§ 150.

1. W przypadku zastosowania w budynku przepływu powietrza wentylacyjnego między pomieszczeniami lub strefami wentylacyjnymi, w pomieszczeniu należy zapewnić kierunek przepływu od pomieszczenia o mniejszym do pomieszczenia o większym stopniu zanieczyszczenia powietrza.

2. Przepływ powietrza wentylacyjnego w mieszkaniach powinien odbywać się z pokoi do kuchni lub aneksu kuchennego oraz do pomieszczeń higienicznosanitarnych.

3. W instalacjach wentylacji i klimatyzacji nie należy łączyć ze sobą przewodów z pomieszczeń o różnych wymaganiach użytkowych i sanitarno-zdrowotnych. Nie dotyczy to budynków jednorodzinnych i rekreacji indywidualnej oraz

wydzielonych lokali mieszkalnych lub użytkowych z indywidualną zorganizowaną wentylacją nawiewno-wywiewną.

4. W instalacjach wentylacji i klimatyzacji przewody z pomieszczenia zagrożonego wybuchem nie mogą łączyć się z przewodami z innych pomieszczeń.

5. Dopuszcza się wentylowanie garaży oraz innych pomieszczeń nieprzeznaczonych na pobyt ludzi powietrzem o mniejszym stopniu zanieczyszczenia, niezawierającym substancji szkodliwych dla zdrowia lub uciążliwych zapachów, odprowadzonym z pomieszczeń niebędących pomieszczeniami higienicznosanitarnymi, jeżeli przepisy odrębne nie stanowią inaczej.

6. W pomieszczeniach w budynkach użyteczności publicznej i produkcyjnych, których przeznaczenie wiąże się z ich okresowym użytkowaniem, instalacja wentylacji mechanicznej powinna zapewniać możliwość ograniczenia intensywności działania lub jej wyłączenia poza okresem użytkowania pomieszczeń, z zachowaniem warunku normalnej pracy przez co najmniej jedną godzinę przed i po ich użytkowaniu.

7. W pomieszczeniach, o których mowa w ust. 6, w przypadku występowania źródeł zanieczyszczeń szkodliwych dla zdrowia lub źródeł pary wodnej, należy zapewnić stałą, co najmniej półkrotną wymianę powietrza w okresie przerw w ich wykorzystywaniu, przyjmując do obliczania wentylowanej kubatury nominalną wysokość pomieszczeń, lecz nie większą niż 4 m, lub zapewnić okresową wymianę powietrza sterowaną poziomem stężenia zanieczyszczeń.

8. Instalowane w pomieszczeniu urządzenia, w szczególności zużywające powietrze, nie mogą wywoływać zakłóceń ograniczających skuteczność funkcjonowania wentylacji.

9. W pomieszczeniu z paleniskami na paliwo stałe, płynne lub z urządzeniami gazowymi pobierającymi powietrze do spalania z pomieszczenia i z grawitacyjnym odprowadzeniem spalin przewodem od urządzenia stosowanie mechanicznej wentylacji wyciągowej jest zabronione.

10. Przepisu ust. 9 nie stosuje się do pomieszczeń, w których zastosowano wentylację nawiewno-wywiewną zrównoważoną lub nadciśnieniową.

11. W pomieszczeniach, które należy chronić przed wpływem zanieczyszczeń lub uciążliwych zapachów z pomieszczeń sąsiadujących i z otoczenia zewnętrznego, należy stosować wentylację mechaniczną nadciśnieniową.

§ 151.

1. W instalacjach wentylacji mechanicznej ogólnej nawiewno-wywiewnej lub klimatyzacji komfortowej o wydajności 500 m³/h i więcej należy stosować urządzenia do odzyskiwania ciepła z powietrza wywiewanego o sprawności temperaturowej co najmniej 50% lub recyrkulację, gdy jest to dopuszczalne. W przypadku zastosowania recyrkulacji strumień powietrza zewnętrznego nie może być mniejszy niż wynika to z wymagań higienicznych. Dla wentylacji technologicznej zastosowanie odzysku ciepła powinno wynikać z uwarunkowań technologicznych i rachunku ekonomicznego.

2. Urządzenia do odzyskiwania ciepła powinny mieć zabezpieczenia ograniczające przenikanie między wymieniającymi ciepło strumieniami powietrza do:

- 1) 0,25% objętości strumienia powietrza wywiewanego z pomieszczenia – w przypadku wymiennika płytowego oraz wymiennika z rurek ciepłych,
 - 2) 5% objętości strumienia powietrza wywiewanego z pomieszczenia – w przypadku wymiennika obrotowego,
- w odniesieniu do różnicy ciśnienia 400 Pa.
3. Recyrkulację powietrza można stosować wówczas, gdy przeznaczenie wentylowanych pomieszczeń nie wiąże się z występowaniem bakterii chorobotwórczych, z emisją substancji szkodliwych dla zdrowia, uciążliwych zapachów, przy zachowaniu wymagań § 149 ust. 1 oraz wymagań dotyczących ochrony przeciwpożarowej.
 4. W budynku opieki zdrowotnej recyrkulacja powietrza może być stosowana tylko za zgodą i na warunkach określonych przez właściwego państwowego inspektora sanitarnego.
 5. W przypadku stosowania recyrkulacji powietrza w instalacjach wentylacji mechanicznej nawiewno-wywiewnej lub klimatyzacji należy stosować układy regulacji umożliwiające w korzystnych warunkach pogodowych zwiększanie udziału powietrza zewnętrznego do 100%.
 6. Przepisu ust. 5 nie stosuje się w przypadkach, gdy zwiększanie strumienia powietrza wentylacyjnego uniemożliwiłoby dotrzymanie poziomu czystości powietrza wymaganego przez względy technologiczne.
 7. Wymagań ust. 1 można nie stosować w przypadku instalacji używanych krócej niż przez 1000 godzin w roku.

§ 152.

1. Czerpnie powietrza w instalacjach wentylacji i klimatyzacji powinny być zabezpieczone przed opadami atmosferycznymi i działaniem wiatru oraz być zlokalizowane w sposób umożliwiający pobieranie w danych warunkach jak najczystszego i, w okresie letnim, najchłodniejszego powietrza.
2. Czerpni powietrza nie należy lokalizować w miejscach, w których istnieje niebezpieczeństwo napływu powietrza wywiewanego z wyrzutni oraz powietrza z rozpyloną wodą pochodzącą z chłodni kominowej lub innych podobnych urządzeń.
3. Czerpnie powietrza sytuowane na poziomie terenu lub na ścianie dwóch najniższych kondygnacji nadziemnych budynku powinny znajdować się w odległości co najmniej 8 m w rzucie poziomym od ulic i parkingów powyżej 20 stanowisk postojowych, miejsc gromadzenia odpadów stałych, wywiewek kanalizacyjnych oraz innych źródeł zanieczyszczenia powietrza. Odległość dolnej krawędzi otworu wlotowego czerpni od poziomu terenu powinna wynosić co najmniej 2 m.
4. Czerpnie powietrza sytuowane na dachu budynku powinny być tak lokalizowane, aby dolna krawędź otworu wlotowego znajdowała się co najmniej 0,4 m powyżej powierzchni, na której są zamontowane, oraz aby została zachowana odległość co najmniej 6 m od wywiewek kanalizacyjnych.
5. Powietrze wywiewane z budynków lub pomieszczeń, zanieczyszczone w stopniu przekraczającym wymagania określone w przepisach odrębnych, dotyczących

dopuszczalnych rodzajów i ilości substancji zanieczyszczających powietrze zewnętrzne, powinno być oczyszczone przed wprowadzeniem do atmosfery.

6. Wyrzutnie powietrza w instalacjach wentylacji i klimatyzacji powinny być zabezpieczone przed opadami atmosferycznymi i działaniem wiatru oraz być zlokalizowane w miejscach umożliwiających odprowadzenie wywiewanego powietrza bez powodowania zagrożenia zdrowia użytkowników budynku i ludzi w jego otoczeniu oraz wywierania szkodliwego wpływu na budynek.

7. Dolna krawędź otworu wyrzutni z poziomym wylotem powietrza, usytuowanej na dachu budynku, powinna znajdować się co najmniej 0,4 m powyżej powierzchni, na której wyrzutnia jest zamontowana, oraz 0,4 m powyżej linii łączącej najwyższe punkty wystających ponad dach części budynku, znajdujących się w odległości do 10 m od wyrzutni, mierząc w rzucie poziomym.

8. Usytuowanie wyrzutni powietrza na poziomie terenu jest dopuszczalne tylko za zgodą i na warunkach określonych przez właściwego państwowego inspektora sanitarnego.

9. Dopuszcza się sytuowanie wyrzutni powietrza w ścianie budynku, pod warunkiem że:

- 1) powietrze wywiewane nie zawiera uciążliwych zapachów;
- 1a) powietrze wywiewane nie zawiera zanieczyszczeń szkodliwych dla zdrowia;
- 2) przeciwległa ściana sąsiedniego budynku z oknami znajduje się w odległości co najmniej 10 m lub bez okien w odległości co najmniej 8 m;
- 3) okna znajdujące się w tej samej ścianie są oddalone w poziomie od wyrzutni co najmniej 3 m, a poniżej lub powyżej wyrzutni – co najmniej 2 m;
- 4) czerpnia powietrza, usytuowana w tej samej ścianie budynku, znajduje się poniżej lub na tym samym poziomie co wyrzutnia, w odległości co najmniej 1,5 m.

10. Czerpnie i wyrzutnie powietrza na dachu budynku należy sytuować poza strefami zagrożenia wybuchem, zachowując między nimi odległość nie mniejszą niż 10 m przy wyrzucie poziomym i 6 m przy wyrzucie pionowym, przy czym wyrzutnia powinna być usytuowana co najmniej 1 m ponad czerpnię.

11. Odległość, o której mowa w ust. 10, może nie być zachowana w przypadku zastosowania zablokowanych urządzeń wentylacyjnych, obejmujących czerpnię i wyrzutnię powietrza, zapewniających skuteczny rozdział strumienia powietrza świeżego od wywiewanego z urządzenia wentylacyjnego. Nie dotyczy to przypadku usuwania powietrza zawierającego zanieczyszczenia szkodliwe dla zdrowia, uciążliwe zapachy lub substancje palne.

12. Odległość wyrzutni dachowych, mierząc w rzucie poziomym, nie powinna być mniejsza niż 3 m od:

- 1) krawędzi dachu, poniżej której znajdują się okna;
- 2) najbliższej krawędzi okna w połaci dachu;
- 3) najbliższej krawędzi okna w ścianie ponad dachem.

13. Jeżeli odległość, o której mowa w ust. 12 pkt 2 i 3, wynosi od 3 m do 10 m, dolna krawędź wyrzutni powinna znajdować się co najmniej 1 m ponad najwyższą krawędzią okna.

14. W przypadku usuwania przez wyrzutnię dachową powietrza zawierającego zanieczyszczenia szkodliwe dla zdrowia lub uciążliwe zapachy, z zastrzeżeniem ust. 5, odległości, o których mowa w ust. 12 i 13, należy zwiększyć o 100%.

§ 153.

1. Przewody i urządzenia wentylacji mechanicznej i klimatyzacji powinny być zaprojektowane i wykonane w taki sposób, aby zminimalizować odkładanie się zanieczyszczeń na ich powierzchniach wewnętrznych kontaktujących się z powietrzem wentylacyjnym.

2. Przewody powinny mieć przekrój poprzeczny właściwy dla przewidywanych przepływów powietrza oraz konstrukcję przystosowaną do maksymalnego ciśnienia i wymaganej szczelności instalacji, z uwzględnieniem Polskich Norm dotyczących wytrzymałości i szczelności przewodów.

3. Właściwości materiałów przewodów lub sposób zabezpieczania ich powierzchni powinny być dobrane odpowiednio do parametrów przepływającego powietrza oraz do warunków występujących w miejscu ich zamontowania.

4. Przewody instalowane w miejscach, w których mogą być narażone na uszkodzenia mechaniczne, powinny być zabezpieczone przed tymi uszkodzeniami.

5. Przewody powinny być wyposażone w otwory rewizyjne spełniające wymagania Polskiej Normy dotyczącej elementów przewodów ułatwiających konserwację, umożliwiające oczyszczenie wnętrza tych przewodów, a także innych urządzeń i elementów instalacji, o ile ich konstrukcja nie pozwala na czyszczenie w inny sposób niż poprzez te otwory, przy czym nie należy ich sytuować w pomieszczeniach o podwyższonych wymaganiach higienicznych.

6. Przewody prowadzone przez pomieszczenia lub przestrzenie nieogrzewane, a w przypadku instalacji klimatyzacji – również niechłodzone, powinny mieć izolację cieplną, z uwzględnieniem wymagań określonych w § 267 ust. 1.

7. Przewody instalacji klimatyzacji, przewody stosowane do recyrkulacji powietrza oraz prowadzące do urządzeń do odzyskiwania ciepła, a także przewody prowadzące powietrze zewnętrzne przez ogrzewane pomieszczenia, powinny mieć izolację cieplną i przeciwwilgociową.

§ 154.

1. Urządzenia i elementy wentylacji mechanicznej i klimatyzacji powinny być stosowane w sposób umożliwiający uzyskanie zakładanej jakości środowiska w pomieszczeniu przy racjonalnym zużyciu energii do ogrzewania i chłodzenia oraz energii elektrycznej.

2. Instalacje klimatyzacji powinny być wyposażone w odpowiednie urządzenia pomiarowe służące do sprawdzania warunków pracy i kontroli zużycia energii.

3. Urządzenia wentylacji mechanicznej i klimatyzacji, takie jak centrale, klimakonwektory wentylatorowe, klimatyzatory, aparaty ogrzewcze i chłodząco-wentylacyjne, powinny być tak instalowane, aby była zapewniona możliwość ich okresowej kontroli, konserwacji, naprawy lub wymiany.

4. Centrale wentylacyjne i klimatyzacyjne usytuowane na zewnątrz budynku powinny mieć odpowiednią obudowę lub inne zabezpieczenie przed wpływem czynników atmosferycznych.

5. W przypadku pomieszczeń o specjalnych wymaganiach higienicznych należy stosować centrale wentylacyjne i klimatyzacyjne umożliwiające utrzymanie podwyższonej czystości wewnątrz obudowy, wyposażone w oświetlenie wewnętrzne i wzierniki do kontroli stanu centrali z zewnątrz.

6. Urządzenia wentylacji mechanicznej i klimatyzacji powinny być zabezpieczone przed zanieczyszczeniami znajdującymi się w powietrzu zewnętrznym, a w szczególnych przypadkach w powietrzu obiegowym (recyrkulacyjnym), za pomocą filtrów:

1) nagrzewnice, chłodnice i urządzenia do odzyskiwania ciepła – co najmniej klasy G4,

2) nawilżacze – co najmniej klasy F6,

określonych w Polskiej Normie dotyczącej klasyfikacji filtrów powietrza.

7. Nawilżacze w instalacji wentylacji mechanicznej i klimatyzacji powinny być zabezpieczone przed przeciekaniem wody na zewnątrz oraz przed przenoszeniem kropli wody przez powietrze wentylacyjne do dalszych części instalacji.

8. Połączenia wentylatorów z przewodami wentylacyjnymi powinny być wykonane za pomocą elastycznych elementów łączących, z zachowaniem wymagań określonych w § 267 ust. 7.

9. Instalacje wentylacji mechanicznej i klimatyzacji powinny być wyposażone w przepustnice zlokalizowane w miejscach umożliwiających regulację instalacji, a także odcięcie dopływu powietrza zewnętrznego i wypływu powietrza wewnętrznego. Wymaganie to nie dotyczy instalacji mechanicznej wywiewnej, przewidzianej do okresowej pracy jako wentylacja grawitacyjna.

10. Moc właściwą wentylatorów stosowanych w instalacjach wentylacyjnych i klimatyzacyjnych określa poniższa tabela:

Lp.	Rodzaj i zastosowanie wentylatora	Maksymalna moc właściwa wentylatora [kW/(m ³ /s)]
1	2	3
1	Wentylator nawiewny: a) instalacja klimatyzacji lub wentylacji nawiewno-wywiewnej z odzyskiem ciepła b) instalacja wentylacji nawiewno-wywiewnej bez odzysku ciepła oraz wentylacji nawiewnej	1,60 1,25
2	Wentylator wywiewny: a) instalacja klimatyzacji lub wentylacji nawiewno-wywiewnej z odzyskiem ciepła b) instalacja wentylacji nawiewno-wywiewnej bez odzysku ciepła c) instalacja wywiewna	1,00 1,00 0,80

11. Dopuszcza się zwiększenie mocy właściwej wentylatora, w przypadku zastosowania wybranych elementów instalacji, do wartości określonej w poniższej tabeli:

Lp.	Dodatkowe elementy instalacji wentylacyjnej lub klimatyzacyjnej	Dodatkowa moc właściwa wentylatora [kW/(m ³ /s)]
1	2	3
1	Dodatkowy stopień filtracji powietrza	0,3
2	Dodatkowy stopień filtracji powietrza z filtrami klasy H10 i wyższej	0,6
3	Filtry do usuwania gazowych zanieczyszczeń powietrza	0,3
4	Wysoko skuteczne urządzenie do odzysku ciepła (sprawność temperaturowa większa niż 67%)	0,3

12. Temperatury zasilania i powrotu czynnika chłodzącego belek chłodzących i elementów chłodzących płaszczynowych powinny być tak dobrane, aby nie występowała kondensacja pary wodnej na powierzchniach tych urządzeń.

13. Pompy obiegowe w obiegach chłodzących i ogrzewczych instalacji klimatyzacji powinny być regulowane według obciążenia cieplnego.

§ 155.

1. W budynkach mieszkalnych, zamieszkania zbiorowego, oświaty, wychowania, opieki zdrowotnej i opieki społecznej, a także w pomieszczeniach biurowych przeznaczonych na pobyt ludzi, niewyposażonych w wentylację mechaniczną lub klimatyzację, okna, w celu okresowego przewietrzania, powinny mieć konstrukcję umożliwiającą otwieranie co najmniej 50% powierzchni wymaganej zgodnie z § 57 dla danego pomieszczenia.

2. Skrzydła okien, świetliki oraz nawietrzaki okienne, wykorzystywane do przewietrzania pomieszczeń przeznaczonych na pobyt ludzi, powinny być zaopatrzone w urządzenia pozwalające na łatwe ich otwieranie i regulowanie wielkości otwarcia z poziomu podłogi lub pomostu, także przez osoby niepełnosprawne, jeżeli nie przewiduje się korzystania z pomocy innych współużytkowników.

3. W przypadku zastosowania w pomieszczeniach innego rodzaju wentylacji niż wentylacja mechaniczna nawiewna lub nawiewno-wywiewna, dopływ powietrza zewnętrznego, w ilości niezbędnej dla potrzeb wentylacyjnych, należy zapewnić przez urządzenia nawiewne umieszczone w oknach, drzwiach balkonowych lub w innych częściach przegród zewnętrznych.

4. Urządzenia nawiewne, o których mowa w ust. 3, powinny być stosowane zgodnie z wymaganiami określonymi w Polskiej Normie dotyczącej wentylacji w budynkach mieszkalnych, zamieszkania zbiorowego i użyteczności publicznej.

Rozdział 7. Instalacja gazowa na paliwa gazowe

§ 156.

1. Zaopatrzenie budynków w gaz oraz instalacje gazowe powinny odpowiadać potrzebom użytkowym i warunkom wynikającym z własności fizykochemicznych gazu oraz warunkom technicznym przyłączenia do sieci gazowej, określonym przez dostawcę gazu.

2. Instalację gazową zasilaną z sieci gazowej stanowi układ przewodów za kurkiem głównym, prowadzonych na zewnątrz lub wewnątrz budynku, wraz z armaturą, kształtkami i innym wyposażeniem, a także urządzeniami do pomiaru zużycia gazu, urządzeniami gazowymi oraz przewodami spalinowymi lub powietrzno-spalinowymi, jeżeli są one elementem wyposażenia urządzeń gazowych.
3. Instalację gazową zasilaną gazem płynnym ze stałych zbiorników lub baterii butli, znajdujących się na działce budowlanej na zewnątrz budynku, stanowi układ przewodów za głównym zaworem odcinającym instalację zbiornikową, butle lub kolektor butli prowadzonych na zewnątrz lub wewnątrz budynku, wraz z armaturą, kształtkami i innym wyposażeniem, a także urządzenia do pomiaru zużycia gazu, urządzenia gazowe z wyposażeniem oraz przewody spalinowe lub powietrzno-spalinowe odprowadzające spaliny bezpośrednio poza budynek lub do przewodów w ścianach.
4. Instalację gazową zasilaną gazem płynnym z indywidualnej butli, znajdującej się wewnątrz budynku, stanowi butla gazowa, urządzenie redukcyjne przy butli, przewód z armaturą, kształtkami i innym wyposażeniem, a także urządzenie gazowe wraz z przewodami spalinowymi lub powietrzno-spalinowymi, jeżeli stanowią one element składowy urządzeń gazowych.
5. Instalację zbiornikową gazu płynnego stanowi zespół urządzeń składający się ze zbiornika albo grupy zbiorników z armaturą i osprzętem oraz z przyłącza gazowego z głównym zaworem odcinającym.
6. Wymagania dla instalacji gazowych, o których mowa w rozporządzeniu, nie dotyczą instalacji przeznaczonych dla celów rolniczych i produkcyjno-przemysłowych (technologicznych).

§ 157.

1. W przewodach gazowych, doprowadzających gaz do zewnętrznej ściany budynku mieszkalnego, zamieszkania zbiorowego, użyteczności publicznej i rekreacji indywidualnej, nie powinno być ciśnienia wyższego niż 500 kPa, a do ścian zewnętrznych pozostałych budynków wyższego niż 1600 kPa.
2. Instalacja gazowa w budynku powinna zapewniać doprowadzenie paliwa gazowego w ilości odpowiadającej potrzebom użytkowym oraz odpowiednią wartość ciśnienia przed urządzeniami gazowymi, zależną od rodzaju paliwa gazowego zastosowanego do zasilania budynku, określoną Polską Normą dotyczącą paliw gazowych, przy czym ciśnienie to nie powinno być wyższe niż 5 kPa.
3. Instalacja gazowa w budynku o wysokości większej niż 35 m ponad poziomem terenu może być doprowadzona tylko do pomieszczeń technicznych, w których są zainstalowane urządzenia gazowe, usytuowanych w piwnicy lub na najniższej kondygnacji nadziemnej, a także na najwyższej kondygnacji budynku lub nad tą kondygnacją, pod warunkiem zastosowania urządzeń stabilizujących ciśnienie gazu.
4. Zastosowanie instalacji gazowej w budynkach o wysokości ponad 25 m wymaga uzyskania pozytywnej opinii wydanej przez właściwego komendanta wojewódzkiego Państwowej Straży Pożarnej.
5. Instalacje gazowe zasilane gazem płynnym mogą być wykonywane tylko w budynkach niskich.

6. Zabrania się stosowania w jednym budynku gazu płynnego i gazu z sieci gazowej.
7. W budynku niskim, mającym w mieszkaniach instalację zasilaną gazem płynnym, dopuszcza się usytuowanie kotłowni gazowej zasilanej z sieci gazowej.
8. Instalacje gazowe zasilane gazem o gęstości większej od gęstości powietrza nie mogą być stosowane w pomieszczeniach, których poziom podłogi znajduje się poniżej otaczającego terenu oraz w których znajdują się studzienki lub kanały instalacyjne i rewizyjne poniżej podłogi.

§ 158.

1. Instalacje sygnalizujące niedopuszczalny poziom stężenia gazu mogą być stosowane w budynkach, w których jest ustanowiony stały nadzór, zapewniający podejmowanie działań zaradczych, a także w budynkach jednorodzinnych.
2. Czujki sygnalizujące niedopuszczalny poziom stężenia gazu w budynkach, o których mowa w ust. 1, powinny być instalowane w piwnicach i suterrenach oraz w pomieszczeniach, w których istnieje możliwość nagromadzenia gazu przy stacjach awaryjnych instalacji lub przyłącza gazowego.
3. Sygnały alarmowe stanu zagrożenia wybuchem w budynkach, z wyłączeniem budynków jednorodzinnych, powinny być kierowane do służb lub osób zobowiązanych do podjęcia skutecznej akcji zapobiegawczej.
4. Zabrania się instalowania urządzeń sygnalizacyjno-odcinających dopływ gazu do części mieszkalnej budynku wielorodzinnego. Nie dotyczy to indywidualnych urządzeń sygnalizacyjno-odcinających dopływ gazu do odrębnych mieszkań.
5. Urządzenia sygnalizacyjno-odcinające dopływ gazu należy stosować w tych pomieszczeniach, w których łączna nominalna moc cieplna zainstalowanych urządzeń gazowych jest większa niż 60 kW.
6. Zawór odcinający dopływ gazu do budynku, będący elementem składowym urządzenia sygnalizacyjno-odcinającego, powinien być instalowany poza budynkiem, między kurkiem głównym a wprowadzeniem przewodu do budynku.
7. Instalacja gazowa przyłączona do sieci gazowej wykonanej z przewodów metalowych powinna być zabezpieczona przed wpływem prądów błędzących przez zainstalowanie wstawki izolacyjnej na wprowadzeniu metalowej rury gazowej do budynku.

§ 159.

1. Instalacja gazowa budynku zasilanego z sieci gazowej powinna mieć zainstalowany na przyłączy kurek główny, umożliwiający odcięcie dopływu gazu.
2. Kurek główny powinien być zainstalowany na zewnątrz budynku w wentylowanej szafce co najmniej z materiału trudnozapalnego przy ścianie, we wnęce ściennej lub w odległości nieprzekraczającej 10 m od zasilanego budynku, w miejscu łatwo dostępnym i zabezpieczonym przed wpływami atmosferycznymi, uszkodzeniami mechanicznymi i dostępem osób niepowołanych.
3. W zabudowie jednorodzinnej, zagrodowej i rekreacji indywidualnej dopuszcza się instalowanie kurka głównego w odległości większej niż 10 m od zasilanego budynku, w wentylowanej szafce, usytuowanej w linii ogrodzenia od ulicy lub ogólnego ciągu pieszego z dostępem do niej od strony zewnętrznej działki budowlanej.

4. W budynkach o charakterze monumentalnym dopuszcza się instalowanie kurków głównych w miejscach łatwo dostępnych z zewnątrz, niebędących pomieszczeniami, np. w podcieniach, prześwitach, bramach, w odległości nie większej niż 2 m od lica zewnętrznego budynku.

5. Odległość kurka głównego, montowanego przy ścianie lub we wnęce ściany budynku, od poziomu terenu oraz najbliższej krawędzi okna, drzwi lub innego otworu w budynku powinna wynosić co najmniej 0,5 m.

6. W uzasadnionych przypadkach, wynikających z rozwiązania funkcjonalno-przestrzennego budynku, może być zainstalowany więcej niż jeden kurek główny. W takim przypadku instalacje zasilane z oddzielnych przyłączy nie mogą być ze sobą połączone.

7. W zabudowie śródmiejskiej dopuszcza się instalowanie kurka głównego przed budynkiem, poniżej poziomu terenu, pod warunkiem zachowania wymagań właściwych dla armatury zaporowej montowanej na gazociągach sieci gazowych.

8. Miejsce usytuowania kurka głównego powinno być jednoznacznie oznakowane. Na budynku mającym więcej niż jeden kurek główny należy umieścić informację o liczbie i miejscach ich zainstalowania.

§ 160.

1. W przypadku gdy z jednego przyłącza jest zasilany więcej niż jeden budynek, oprócz kurka głównego, należy zastosować odrębne zawory niebędące kurkami głównymi, odcinające dopływ gazu do każdego z tych budynków.

2. W zabudowie jednorodzinnej, zagrodowej i rekreacji indywidualnej, gdy kurek główny jest zainstalowany w linii ogrodzenia w odległości większej niż 10 m, należy na ścianie budynku dodatkowo zastosować zawór odcinający.

3. Zawory odcinające, o których mowa w ust. 1 i 2, powinny spełniać wymagania określone w § 158 ust. 6.

§ 161.

1. W przypadku instalacji gazowej, zasilanej z sieci gazowej o ciśnieniu do 500 kPa, z której korzysta więcej niż jeden odbiorca lub w której nominalne zużycie gazu jest większe niż 10 m³/h, w przeliczeniu na gaz ziemny wysokometanowy, przed urządzeniem redukcyjnym należy zainstalować zawór odcinający, a za tym urządzeniem – zawór odcinający będący kurkiem głównym.

2. W przypadku instalacji gazowej, zasilanej ze wspólnej sieci o ciśnieniu do 500 kPa, z której korzysta jeden odbiorca, a nominalne zużycie gazu jest mniejsze niż 10 m³/h, dopuszcza się, aby zawór odcinający zainstalowany przed urządzeniem redukcyjnym był traktowany jako kurek główny. Przepis ten stosuje się także, jeżeli urządzenie redukcyjne jest połączone w jeden zespół z gazomierzem.

§ 162.

Urządzenia redukcyjne mogą być instalowane wyłącznie na zewnątrz budynku i powinny być zabezpieczone przed dostępem osób niepowołanych i uszkodzeniami mechanicznymi.

§ 163.

1. Przewody instalacji gazowej, prowadzone poniżej poziomu terenu, poza budynkiem w odległości większej niż 0,5 m od jego ściany zewnętrznej, powinny spełniać wymagania określone w przepisach odrębnych dotyczących sieci gazowych.

1a. Przewody instalacji gazowej powinny być wykonane w sposób zapewniający spełnienie wymagań szczelności i trwałości określonych w Polskiej Normie dotyczącej przewodów gazowych dla budynków.

2. Przewody instalacji gazowej, począwszy od 0,5 m przed zewnętrzną ścianą budynku do kurków odcinających przed gazomierzami w budynkach mieszkalnych wielorodzinnych lub do odgałęzień lokali użytkowych w budynkach użyteczności publicznej, powinny być wykonane z rur stalowych bez szwu bądź z rur stalowych ze szwem przewodowych, zgodnych z wymaganiami przedmiotowych Polskich Norm, łączonych przez spawanie.

3. Przewody instalacji gazowej w budynkach mieszkalnych jednorodzinnych, zagrodowych i rekreacji indywidualnej, począwszy od 0,5 m przed zewnętrzną ścianą budynku do wyprowadzenia poza lico wewnętrzne tej ściany, powinny być wykonane z rur, o których mowa w ust. 2.

4. W budynkach mieszkalnych jednorodzinnych, budynkach w zabudowie zagrodowej i budynkach rekreacji indywidualnej przewody instalacji gazowej, a w pozostałych budynkach tylko przewody za gazomierzami lub odgałęzieniami prowadzącymi do odrębnych mieszkań lub lokali użytkowych, powinny być wykonane z rur, o których mowa w ust. 2, łączonych również z zastosowaniem połączeń gwintowanych lub z rur miedzianych łączonych przez lutowanie lutem twardym. Dopuszcza się stosowanie innych sposobów łączenia rur, jeżeli spełniają one wymagania szczelności i trwałości określone w Polskiej Normie dotyczącej przewodów gazowych dla budynków.

5. Po zewnętrznej stronie ścian budynku nie mogą być prowadzone przewody gazowe wykonane:

- 1) z rur stalowych, jeżeli służą do rozprowadzania paliw gazowych zawierających parę wodną lub inne składniki ulegające kondensacji w warunkach eksploatacyjnych;
- 2) z rur miedzianych.

6. Przewody instalacji gazowej dla gazu płynnego mogą być prowadzone powyżej poziomu terenu między zbiornikiem, butlą lub baterią butli a budynkiem, a także po zewnętrznej ścianie budynku, jeżeli długość tego przewodu nie jest większa niż 10 m, a składniki gazu nie podlegają kondensacji w warunkach eksploatacyjnych.

§ 164.

1. Przewodów instalacji gazowych nie należy prowadzić przez pomieszczenia mieszkalne oraz pomieszczenia, których sposób użytkowania może spowodować naruszenie stanu technicznego instalacji lub wpływać na parametry eksploatacyjne gazu.

2. Zabrania się prowadzenia przez pomieszczenia mieszkalne przewodów instalacji gazowej z zastosowaniem połączeń gwintowanych, a także z zastosowaniem

innych sposobów łączenia rur, jeżeli mogą one stanowić zagrożenie dla bezpieczeństwa mieszkańców.

3. Przewody instalacji gazowej, w stosunku do przewodów innych instalacji stanowiących wyposażenie budynku (ogrzewczej wodociągowej, kanalizacyjnej, elektrycznej, piorunochronnej itp.), należy lokalizować w sposób zapewniający bezpieczeństwo ich użytkowania. Odległość między przewodami instalacji gazowej a innymi przewodami powinna umożliwiać wykonywanie prac konserwacyjnych.

4. Poziome odcinki instalacji gazowych powinny być usytuowane w odległości co najmniej 0,1 m powyżej innych przewodów instalacyjnych, natomiast jeżeli gęstość gazu jest większa od gęstości powietrza – poniżej przewodów elektrycznych i urządzeń iskrzących.

5. Przewody instalacji gazowej krzyżujące się z innymi przewodami instalacyjnymi powinny być od nich oddalone co najmniej o 0,02 m.

6. Dopuszcza się prowadzenie przewodów gazowych z rur stalowych bez szwu i rur stalowych ze szwem przewodowych, łączonych za pomocą spawania przez jedną kondygnację garażu, znajdującą się bezpośrednio pod kondygnacją nadziemną budynku, pod warunkiem zabezpieczenia tych przewodów przed uszkodzeniem mechanicznym.

§ 165.

1. Rozwiązania techniczne instalacji gazowej powinny umożliwiać samokompensację wydłużeń cieplnych oraz eliminować ewentualne odkształcenia instalacji, wywołane deformacją lub osiadaniem budynku.

2. Przewody instalacji gazowych w piwnicach i suterenach należy prowadzić na powierzchni ścian lub pod stropem, natomiast na pozostałych kondygnacjach nadziemnych dopuszcza się prowadzenie ich także w brzdach osłoniętych nieuszczelnionymi ekranami lub wypełnionych – po uprzednim wykonaniu próby szczelności instalacji – łatwo usuwalną masą tynkarską, niepowodującą korozji przewodów. Wypełnianie brzd, w których są prowadzone przewody z rur miedzianych, jest zabronione.

3. Przewody gazowe z rur stalowych, po wykonaniu próby szczelności, powinny być zabezpieczone przed korozją.

§ 166.

1. Urządzenia pomiarowe zużycia gazu, zwane dalej „gazomierzami”, spełniające wymagania określone w Polskiej Normie dotyczącej gazomierzy, powinny być zainstalowane oddzielnie dla każdego z odbiorców i zabezpieczone przed dostępem osób nieupoważnionych.

2. Lokalizacja gazomierzy powinna zapewniać łatwy dostęp do ich kontroli lub wymiany.

3. Przed każdym gazomierzem należy zainstalować zawór odcinający. Jeżeli gazomierz jest instalowany w jednej szafce z kurkiem głównym, uznaje się, że wymaganie to jest spełnione.

4. Gazomierze mogą być instalowane:

- 1) w szafkach z materiałów co najmniej trudnozapalnych, z otworami wentylacyjnymi:

- a) na klatkach schodowych lub korytarzach ogólnych,
 - b) na zewnątrz budynku, razem z kurkiem głównym instalacji gazowej, z zachowaniem warunków określonych w § 159 i 160;
- 2) w szybach wentylowanych przeznaczonych dla pionów instalacyjnych, z drzwiczkami bez otworów wentylacyjnych, dostępnymi od strony pomieszczeń niemieszkalnych.
5. Dopuszcza się instalowanie gazomierzy, także bez szafek, w kuchniach stanowiących samodzielne pomieszczenie oraz w przedpokojach w istniejących budynkach mieszkalnych, podlegających przebudowie lub w których następuje remont instalacji gazowej.
6. Gazomierze mogą być ponadto instalowane w wydzielonych i zamykanych pomieszczeniach piwnicznych, jeżeli mają one okno oraz przewód wentylacji grawitacyjnej wyprowadzony ponad dach lub przez ścianę zewnętrzną na wysokość co najmniej 2,5 m powyżej terenu, w odległości nie mniejszej niż 0,5 m od bocznej krawędzi okien, drzwi i innych otworów.

§ 167.

Gazomierzy nie można instalować:

- 1) w pomieszczeniach mieszkalnych, łazienkach lub innych, w których występuje zagrożenie korozyjne (wilgoć, opary związków chemicznych itp.);
- 2) we wspólnych wnękach z licznikami elektrycznymi;
- 3) w odległości mniejszej w rzucie poziomym niż 1 m od palnika gazowego lub innego paleniska;
- 4) w odległości mniejszej niż 3 m od urządzenia gazowego, mierząc w rozwinięciu długości przewodu.

§ 168.

- 1. Gazomierze należy instalować w przedziale wysokości od 0,3 m do 1,8 m od poziomu podłogi do spodu gazomierza lub co najmniej 0,5 m od poziomu terenu.
- 2. Gazomierze do pomiaru przepływu gazu o gęstości mniejszej od gęstości powietrza powinny być umieszczone powyżej licznika elektrycznego i innych urządzeń mogących iskrzyć, a do gazu o gęstości większej od gęstości powietrza – o co najmniej 0,3 m poniżej licznika i takich urządzeń.
- 3. Gazomierze instalowane bez szafek, na tym samym poziomie co liczniki elektryczne lub inne mogące iskrzyć urządzenia, powinny być od nich oddalone co najmniej o 1 m.
- 4. Dopuszcza się zmniejszenie odległości, o której jest mowa w ust. 3, jeżeli między tymi urządzeniami zostanie wykonana przegroda z materiału niepalnego o wysokości co najmniej 0,5 m powyżej i poniżej gazomierza oraz wysięgu większym o co najmniej 0,1 m od odległości lica gazomierza od ściany, na której jest zainstalowany.

§ 169.

Rozwiązania techniczne połączeń gazomierzy i urządzeń gazowych z instalacją powinny umożliwiać ich odłączenie bez konieczności demontażu części instalacji.

§ 170.

1. Urządzenia gazowe mogą być instalowane wyłącznie w pomieszczeniach spełniających warunki dotyczące ich wysokości, kubatury, wentylacji i odprowadzenia spalin, a także dopływu powietrza do spalania określone w rozporządzeniu, w Polskich Normach i przepisach odrębnych.

2. Urządzenia gazowe z otwartą komorą spalania, przez co rozumie się urządzenia typu A i B, nie mogą być instalowane w pomieszczeniach mieszkalnych, z zastrzeżeniem § 93 ust. 2, 4 i 5.

3. Urządzenia gazowe z zamkniętą komorą spalania, przez co rozumie się urządzenia typu C, mogą być instalowane w pomieszczeniach mieszkalnych, niezależnie od rodzaju występującej w nich wentylacji, pod warunkiem zastosowania koncentrycznych przewodów powietrzno-spalinowych, z zachowaniem wymagań § 175.

§ 171.

Urządzenia gazowe, pozostające bez stałego dozoru w czasie ich użytkowania, takie jak kotły gazowe lub ogrzewacze pomieszczeń, powinny być wyposażone w samoczynnie działające zabezpieczenia przed skutkami spadku ciśnienia lub przerwą w dopływie gazu.

§ 172.

1. Maksymalne, łączne obciążenie cieplne przypadające na 1 m³ kubatury, służące do określania wymaganej kubatury pomieszczenia, w którym są zainstalowane urządzenia gazowe, pobierające powietrze do spalania z tego pomieszczenia, nie może przekraczać wartości określonych w poniższej tabeli:

Rodzaje pomieszczeń	Maksymalne obciążenie cieplne urządzeń gazowych na 1 m ³ kubatury pomieszczenia	
	typ A – bez odprowadzenia spalin	typ B – z odprowadzaniem spalin
1	2	3
Pomieszczenie przeznaczone na stały pobyt ludzi oraz aneksy kuchenne połączone z przedpokojem	175 W (150 kcal/h)	350 W (300 kcal/h)
Pomieszczenia nieprzeznaczone na stały pobyt ludzi, w tym kuchnie	930 W (800 kcal/h)	4650 W (4000 kcal/h)

2. W przypadku instalowania w jednym pomieszczeniu urządzeń gazowych bez odprowadzenia spalin i z odprowadzeniem spalin, łączne obciążenie cieplne pochodzące od tych urządzeń przypadające na 1 m³ kubatury pomieszczenia nie może przekraczać wielkości podanych w tabeli w ust. 1, kolumna 2.

3. Kubatura pomieszczeń, w których instaluje się urządzenia gazowe, nie powinna być mniejsza niż:

- 1) 8 m³ – w przypadku urządzeń pobierających powietrze do spalania z tych pomieszczeń;
- 2) 6,5 m³ – w przypadku urządzeń z zamkniętą komorą spalania.

4. Pomieszczenia, w których instaluje się urządzenia gazowe, powinny mieć wysokość co najmniej 2,2 m.

5. W budynkach jednorodzinnych, mieszkalnych w zabudowie zagrodowej i rekreacji indywidualnej, wzniesionych przed dniem wejścia w życie rozporządzenia, dopuszcza się instalowanie gazowych kotłów grzewczych w pomieszczeniach technicznych o wysokości co najmniej 1,9 m, z zachowaniem warunków określonych w ust. 1 i § 170 ust. 1 i 2.

§ 173.

1. Przy instalowaniu urządzeń gazowych należy spełnić następujące warunki:

1) urządzenia gazowe należy połączyć ze stalowymi lub miedzianymi przewodami instalacji gazowej na stałe lub z zastosowaniem elastycznych przewodów metalowych;

2) zawór odcinający dopływ gazu do urządzenia należy umieścić w pomieszczeniu, w którym jest zainstalowane urządzenie gazowe, w miejscu łatwo dostępnym, w odległości nie większej niż 1 m od króćca przyłączeniowego;

3) kuchnie i kuchenki gazowe należy instalować w odległości co najmniej 0,5 m od okien do boku urządzenia, licząc w rzucie poziomym;

4) ogrzewacze pomieszczeń, których temperatura osłon może przekroczyć 60°C, należy instalować w odległości co najmniej 0,3 m od ścian z materiałów łatwo zapalnych, otynkowanych oraz w odległości 0,6 m od elementów ścian z materiałów łatwo zapalnych, nieosłoniętych tynkiem;

5) grzejniki gazowe wody przepływowej należy instalować na ścianach z materiałów niepalnych bądź odizolować je od ściany z materiałów palnych płytą z materiału niepalnego.

2. Urządzenia gazowe, wymagające przemieszczania, takie jak palniki, kolby, lutownice, mogą być instalowane za pomocą przewodów elastycznych przeznaczonych do takich celów.

§ 174.

1. Grzewcze urządzenia gazowe, takie jak: kotły grzewcze, grzejniki wody przepływowej, niezależnie od ich obciążeń cieplnych, powinny być podłączone na stałe z indywidualnymi kanałami spalinowymi, z uwzględnieniem instrukcji technicznej producenta urządzenia, o której mowa w przepisach dotyczących zasadniczych wymagań dla urządzeń spalających paliwa gazowe.

2. Przewody i kanały spalinowe odprowadzające spaliny od urządzeń gazowych na zasadzie ciągu naturalnego powinny posiadać przekroje wynikające z obliczeń oraz zapewniać podciśnienie ciągu w wysokości odpowiedniej dla typu urządzenia i jego mocy cieplnej.

3. Dopuszcza się stosowanie zbiorczych przewodów systemów powietrzno-spalinowych przystosowanych do pracy z urządzeniami z zamkniętą komorą spalania, wyposażonymi w zabezpieczenia przed zanikiem ciągu kominowego.

4. Dopuszcza się stosowanie indywidualnych przewodów powietrznych i spalinowych jako zestawu wyrobów służących do doprowadzenia powietrza do urządzenia gazowego i odprowadzenia spalin na zewnątrz.

5. Dopuszcza się w pomieszczeniu kotłowni przyłączenie kilku kotłów do wspólnego kanału spalinowego w przypadku:
 - 1) kotłów pobierających powietrze do spalania z pomieszczenia, pod warunkiem zastosowania skrzyniowego przerywacza ciągu lub wyposażenia kotłów w czujniki zaniku ciągu kominowego wyłączających równocześnie wszystkie kotły;
 - 2) wykonania dla kotłów z palnikami nadmuchowymi przewodu spalinowego o przekroju poprzecznym nie mniejszym niż 1,6 sumy przekrojów przewodów odprowadzających spaliny z poszczególnych kotłów, a także wyposażenie wylotu przewodu spalinowego w czujnik zaniku ciągu kominowego, wyłączającego równocześnie wszystkie kotły.
6. Przewody i kanały spalinowe, odprowadzające spaliny od grzewczych urządzeń gazowych, powinny być dostosowane do warunków pracy danego typu urządzenia.
7. Przewody i kanały spalinowe odprowadzające spaliny od urządzeń gazowych, z wyłączeniem kotłów, powinny spełniać następujące wymagania:
 - 1) przekroje poprzeczne przewodu, a także kanału spalinowego powinny być stałe na całej długości;
 - 2) długość pionowych przewodów spalinowych powinna być nie mniejsza niż 0,22 m, a przewodów poziomych ułożonych ze spadkiem co najmniej 5% w kierunku urządzenia – nie większa niż 2 m;
 - 3) długość kanału spalinowego mierzona od osi wlotu przewodu spalinowego do krawędzi wylotu kanału nad dachem powinna być nie mniejsza niż 2 m;
 - 4) wyloty kanałów spalinowych, jeżeli wynika to z warunków pracy urządzeń, powinny być zaopatrzone w wywietrzniki dobrane do ilości spalin, długości odcinków pionowych, położenia w określonej strefie wiatrowej i warunków lokalnych.
8. Dopuszcza się instalowanie przepustnic w przewodach odprowadzających spaliny z poszczególnych urządzeń, jeżeli ich działanie nie zakłóca przepływu spalin.
9. Urządzenia gazowe wyposażone w palniki nadmuchowe powinny być połączone przewodami z kanałami spalinowymi, których przekroje należy dobierać z uwzględnieniem nadciśnień występujących w komorach spalania tych urządzeń.
10. Nad urządzeniami gazowymi typu restauracyjnego z odprowadzeniem spalin do pomieszczenia należy umieszczać okapy odprowadzające te spaliny do kanałów spalinowych, przy czym dla urządzeń o mocy cieplnej większej niż 30 kW należy instalować czujniki, wyłączające urządzenie w przypadku zaniku ciągu kominowego.

§ 175.

1. Indywidualne koncentryczne przewody powietrzno-spalinowe lub oddzielne przewody powietrzne i spalinowe od urządzeń gazowych z zamkniętą komorą spalania mogą być wyprowadzone przez zewnętrzną ścianę budynku, jeżeli urządzenia te mają nominalną moc cieplną nie większą niż:
 - 1) 21 kW – w wolno stojących budynkach jednorodzinnych, zagrodowych i rekreacji indywidualnej;
 - 2) 5 kW – w pozostałych budynkach mieszkalnych.

2. Wyloty przewodów, o których mowa w ust. 1 pkt 2, powinny znajdować się wyżej niż 2,5 m ponad poziomem terenu. Dopuszcza się sytuowanie tych wylotów poniżej 2,5 m, lecz nie mniej niż 0,5 m ponad poziomem terenu, jeżeli w odległości do 8 m nie znajduje się plac zabaw dla dzieci lub inne miejsca rekreacyjne.
3. Odległość między wylotami przewodów, o których mowa w ust. 1, powinna być nie mniejsza niż 3 m, a odległość tych wylotów od najbliższej krawędzi okien otwieranych i ryzalitów przesłaniających nie mniejsza niż 0,5 m.
4. W budynkach produkcyjnych i magazynowych oraz halach sportowych i widowiskowych nie ogranicza się nominalnej mocy cieplnej urządzeń z zamkniętą komorą spalania, od których indywidualne koncentryczne przewody powietrzno-spalinowe lub oddzielne przewody powietrzne i spalinowe są wyprowadzone przez zewnętrzną ścianę budynku, jeżeli odległość tej ściany od granicy działki budowlanej wynosi co najmniej 8 m, a od ściany innego budynku z oknami nie mniej niż 12 m, a także jeżeli wyloty przewodów znajdują się wyżej niż 3 m ponad poziomem terenu.

§ 176.

1. Pomieszczenia przeznaczone do instalowania kotłów na paliwa gazowe powinny odpowiadać wymaganiom § 172 oraz innym przepisom rozporządzenia, a także odpowiadać wymaganiom określonym w Polskiej Normie dotyczącej kotłowni wbudowanych na paliwa gazowe o gęstości względnej mniejszej niż 1.
2. Kotły na paliwa gazowe o łącznej mocy cieplnej do 30 kW mogą być instalowane w pomieszczeniach nieprzeznaczonych na stały pobyt ludzi oraz w miejscach, o których mowa w ust. 3.
3. Kotły na paliwa gazowe o łącznej mocy cieplnej powyżej 30 kW do 60 kW należy instalować w pomieszczeniu technicznym lub w przewidzianym wyłącznie na kotłownię budynku wolno stojącym.
4. Kotły na paliwa gazowe o łącznej mocy cieplnej powyżej 60 kW do 2000 kW należy instalować w służącym wyłącznie do tego celu pomieszczeniu technicznym lub w budynku wolno stojącym przeznaczonym wyłącznie na kotłownię.
5. Kotły na paliwa gazowe o łącznej mocy cieplnej powyżej 2000 kW mogą być instalowane wyłącznie w budynku wolno stojącym przeznaczonym na kotłownię.
6. Kubatura pomieszczeń z kotłami na paliwa gazowe o łącznej mocy cieplnej do 60 kW oraz z kotłami o mocy cieplnej powyżej 60 kW pobierającymi powietrze z pomieszczeń powinna odpowiadać wymaganiom określonym w § 172.
7. Kubatura pomieszczeń z kotłami, o których mowa w ust. 4 i 5, z zamkniętą komorą spalania, powinna być określana indywidualnie, przy uwzględnieniu warunków technicznych i technologicznych, a także wymagań eksploatacyjnych.
8. W pomieszczeniu z zainstalowanymi kotłami, o których mowa w ust. 4 i 5, zabrania się instalowania urządzeń przeznaczonych do pomiaru zużycia gazu.
9. Do pomieszczeń technicznych z zainstalowanymi kotłami o łącznej mocy cieplnej powyżej 60 kW do 2000 kW, zlokalizowanych w budynku o innym przeznaczeniu niż kotłownia, należy doprowadzić odrębny przewód gazowy, z którego nie mogą być zasilane pozostałe urządzenia gazowe w tym budynku.

§ 177.

Urządzenia gazowe instalowane w budynku mogą być zasilane gazem płynnym z indywidualnych butli o nominalnej zawartości gazu do 11 kg, pod warunkiem spełnienia następujących wymagań:

- 1) w jednym mieszkaniu, warsztacie lub lokalu użytkowym nie należy instalować więcej niż dwóch butli;
- 2) w pomieszczeniu, w którym instaluje się butlę, należy zachować temperaturę niższą niż 35°C;
- 3) butlę należy instalować wyłącznie w pozycji pionowej;
- 4) butlę należy zabezpieczyć przed uszkodzeniami mechanicznymi;
- 5) między butlą a urządzeniem promieniującym ciepło, z wyłączeniem zestawów urządzeń gazowych z butlami, należy zachować odległość co najmniej 1,5 m;
- 6) butli nie należy umieszczać w odległości mniejszej niż 1 m od urządzeń mogących powodować iskrzenie;
- 7) urządzenia gazowe należy łączyć z reduktorem ciśnienia gazu na butli za pomocą elastycznego przewodu o długości nieprzekraczającej 3 m i wytrzymałości na ciśnienie co najmniej 300 kPa, odpornego na składniki gazu płynnego, uszkodzenia mechaniczne oraz temperaturę do 60°C;
- 8) urządzenie gazowe o mocy cieplnej przekraczającej 10 kW należy łączyć z przewodem elastycznym, o którym mowa w pkt 7, rurą stalową o długości co najmniej 0,5 m.

§ 178.

Instalacje gazowe w budynku lub w zespole budynków mogą być zasilane gazem płynnym z butli gazowej o nominalnej zawartości gazu do 33 kg lub z baterii takich butli, pod warunkiem spełnienia następujących wymagań:

- 1) butle powinny być umieszczone na zewnątrz budynku, w miejscu oznakowanym, na utwardzonym podłożu, pod zadaszeniem chroniącym od wpływu czynników atmosferycznych;
- 2) liczba butli w baterii nie może przekraczać 10;
- 3) butle w baterii powinny być podłączone do kolektora wykonanego z rury stalowej bez szwu lub rury przewodowej łączonej przez spawanie;
- 4) odległość butli od najbliższych otworów okiennych lub drzwiowych w ścianie zewnętrznej budynku nie powinna być mniejsza niż 2 m;
- 5) butle nie mogą być sytuowane w zagłębieniach terenu.

§ 179.

1. Instalacje gazowe w budynku lub w zespole budynków mogą być zasilane z jednego zbiornika z gazem płynnym lub grupy takich zbiorników.

2. Liczba zbiorników naziemnych w grupie nie powinna przekraczać 6 sztuk, a ich łączna pojemność 100 m³. Odległość pomiędzy grupami zbiorników naziemnych powinna wynosić:

- 1) 7,5 m – w przypadku, gdy łączna pojemność zbiorników w grupie nie przekracza 30 m³;

- 2) 15 m – w przypadku, gdy łączna pojemność zbiorników w grupie przekracza 30 m³.
3. Zbiorniki gazu płynnego nie mogą być sytuowane w zagłębieniach terenu, w miejscach podmokłych oraz w odległości mniejszej niż 5 m od rowów, studzienek lub wpustów kanalizacyjnych.
4. Dopuszczalną odległość zbiorników z gazem płynnym od budynków mieszkalnych, budynków zamieszkania zbiorowego oraz budynków użyteczności publicznej, a także między zbiornikami, określa poniższa tabela:

Nominalna pojemność zbiornika w m ³	Odległość budynków mieszkalnych, budynków zamieszkania zbiorowego i budynków użyteczności publicznej od:		Odległość od sąsiedniego zbiornika naziemnego lub podziemnego w m
	zbiornika naziemnego w m	zbiornika podziemnego w m	
1	2	3	4
do 3	3	1	1
powyżej 3 do 5	5	2,5	1
powyżej 5 do 7	7,5	3	1,5
powyżej 7 do 10	10	5	1,5
powyżej 10 do 40	20	10	¹ / ₄ sumy średnic dwóch sąsiednich zbiorników
powyżej 40 do 65	30	15	
powyżej 65 do 100	40	20	

5. Dopuszczalna odległość zbiorników z gazem płynnym od budynków produkcyjnych i magazynowych powinna wynosić dla zbiorników o pojemności:
- 1) do 10 m³ – nie mniej niż odległość określona w tabeli w ust. 4 w kolumnach 2 i 3;
 - 2) powyżej 10 m³ – nie mniej niż połowa odległości określonej w tabeli w ust. 4 w kolumnach 2 i 3.
6. Odległość zbiorników z gazem płynnym od granicy działki budowlanej z tymi zbiornikami powinna być nie mniejsza niż połowa odległości określonej w tabeli w ust. 4 w kolumnach 2 i 3, przy zachowaniu wymaganej odległości od budynku danego rodzaju.
7. Odległości określone w tabeli w ust. 4 w kolumnie 2 mogą być zmniejszone do 50% w przypadku zastosowania wolno stojącej ściany oddzielenia przeciwpożarowego o klasie odporności ogniowej co najmniej R E I 120, usytuowanej pomiędzy zbiornikiem z gazem płynnym a budynkiem. Wymiary wolno stojącej ściany oraz jej odległość od zbiornika powinny być tak dobrane, aby osłonić zbiornik od tej części budynku, która znajduje się w odległości mniejszej niż określona w tabeli w ust. 4 w kolumnie 2 od dowolnego punktu zbiornika.
8. Dla zbiornika z gazem płynnym o pojemności do 10 m³ zmniejszenie jego odległości od budynku, o której mowa w ust. 7, może mieć miejsce również wówczas, gdy pionowy pas ściany tego budynku o szerokości co najmniej równej rzutowi

równoległemu zbiornika, powiększonej po 2 m z obu jego stron, oraz o wysokości równej wysokości budynku będzie miał klasę odporności ogniowej co najmniej R E I 120 i w tym pasie ściany nie będą znajdowały się otwory okienne i drzwiowe.

9. Odległość zbiornika z gazem płynnym od rzutu poziomego skrajnego przewodu elektroenergetycznej linii napowietrznej, a także od szyny zelektryfikowanej linii kolejowej lub tramwajowej powinna wynosić co najmniej:

- 1) 3 m – przy napięciu linii elektroenergetycznej lub sieci trakcyjnej do 1 kV;
- 2) 15 m – przy napięciu linii elektroenergetycznej lub sieci trakcyjnej równym lub większym od 1 kV.

Rozdział 8. Instalacja elektryczna

§ 180.

Instalacja i urządzenia elektryczne, przy zachowaniu przepisów rozporządzenia, przepisów odrębnych dotyczących dostarczania energii, ochrony przeciwpożarowej, ochrony środowiska oraz bezpieczeństwa i higieny pracy, a także wymagań Polskich Norm odnoszących się do tych instalacji i urządzeń, powinny zapewniać:

- 1) dostarczanie energii elektrycznej o odpowiednich parametrach technicznych do odbiorników, stosownie do potrzeb użytkowych, w tym w zakresie infrastruktury na potrzeby ładowania pojazdów elektrycznych, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 11 stycznia 2018 r. o elektromobilności i paliwach alternatywnych (Dz. U. z 2020 r. poz. 908 i 1086);
- 2) ochronę przed porażeniem prądem elektrycznym, przepięciami łączeniowymi i atmosferycznymi, powstaniem pożaru, wybuchem i innymi szkodami;
- 3) ochronę przed emisją drgań i hałasu powyżej dopuszczalnego poziomu oraz przed szkodliwym oddziaływaniem pola elektromagnetycznego.

§ 180a.

W budynku użyteczności publicznej, o którym mowa w poniższej tabeli, wartość mocy jednostkowej oświetlenia nie może przekraczać określonych wielkości dopuszczalnych:

Typ budynku	Maksymalna wartość mocy jednostkowej [W/m ²]		
	Klasa kryteriów ^{*)}		
	A	B	C
Biura	15	20	25
Szkoły	15	20	25
Szpitala	15	25	35
Restauracje	10	25	35
Sportowo-rekreacyjne	10	20	30
Handlowo-usługowe	15	25	35

^{*)} Ustala się następujące klasy kryteriów:

- A – spełnianie kryteriów oświetlenia w stopniu podstawowym
- B – spełnianie kryteriów oświetlenia w stopniu rozszerzonym
- C – spełnienie kryteriów oświetlenia w stopniu pełnym z uwzględnieniem komunikacji wizualnej

§ 181.

1. Budynek, w którym zanik napięcia w elektroenergetycznej sieci zasilającej może spowodować zagrożenie życia lub zdrowia ludzi, poważne zagrożenie środowiska, a także znaczne straty materialne, należy zasilac co najmniej z dwóch niezależnych, samoczynnie załączających się źródeł energii elektrycznej oraz wyposażać w samoczynnie załączające się oświetlenie awaryjne (zapasowe lub ewakuacyjne). W budynku wysokościowym jednym ze źródeł zasilania powinien być zespół prądotwórczy.

2. Awaryjne oświetlenie zapasowe należy stosować w pomieszczeniach, w których po zaniku oświetlenia podstawowego istnieje konieczność kontynuowania czynności w niezmieniony sposób lub ich bezpiecznego zakończenia, przy czym czas działania tego oświetlenia powinien być dostosowany do uwarunkowań wynikających z wykonywanych czynności oraz warunków występujących w pomieszczeniu.

3. Awaryjne oświetlenie ewakuacyjne należy stosować:

1) w pomieszczeniach:

- a) widowni kin, teatrów i filharmonii oraz innych sal widowiskowych,
- b) audytoriów, sal konferencyjnych, czytelni, lokali rozrywkowych oraz sal sportowych, przeznaczonych dla ponad 200 osób,
- c) wystawowych w muzeach,
- d) o powierzchni netto ponad 1000 m² w garażach oświetlonych wyłącznie światłem sztucznym,
- e) o powierzchni netto ponad 2000 m² w budynkach użyteczności publicznej, budynkach zamieszkania zbiorowego oraz w budynkach produkcyjnych i magazynowych;

2) na drogach ewakuacyjnych:

- a) z pomieszczeń wymienionych w pkt 1,
- b) oświetlonych wyłącznie światłem sztucznym,
- c) w szpitalach i innych budynkach przeznaczonych przede wszystkim do użytku osób o ograniczonej zdolności poruszania się,
- d) w wysokich i wysokościowych budynkach użyteczności publicznej i zamieszkania zbiorowego.

4. Awaryjne oświetlenie ewakuacyjne nie jest wymagane w pomieszczeniach, w których awaryjne oświetlenie zapasowe spełnia warunek określony w ust. 5 dla awaryjnego oświetlenia ewakuacyjnego.

5. Awaryjne oświetlenie ewakuacyjne powinno działać przez co najmniej 1 godzinę od zaniku oświetlenia podstawowego.

6. W pomieszczeniu, które jest użytkowane przy wyłączonym oświetleniu podstawowym, należy stosować oświetlenie dodatkowe, zasilane napięciem nieprzekraczającym napięcia dotykowego dopuszczalnego długotrwale, służące

uwidocznieniu przeszkód wynikających z układu budynku, dróg komunikacji ogólnej lub sposobu jego użytkowania, a także podświetlane znaki wskazujące kierunki ewakuacji.

7. Oświetlenie awaryjne należy wykonywać zgodnie z Polskimi Normami dotyczącymi wymagań w tym zakresie.

§ 182.

Pomieszczenie stacji transformatorowej może być sytuowane w budynkach o innym przeznaczeniu, jeżeli są spełnione warunki określone w § 96 oraz:

- 1) zostanie zachowana odległość pozioma i pionowa od pomieszczeń przeznaczonych na stały pobyt ludzi co najmniej 2,8 m;
- 2) ściany i stropy będą stanowiły oddzielenia przeciwpożarowe oraz będą miały zabezpieczenia przed przedostawaniem się cieczy i gazów.

§ 183.

1. W instalacjach elektrycznych należy stosować:

- 1) złącza instalacji elektrycznej budynku, umożliwiające odłączenie od sieci zasilającej i usytuowane w miejscu dostępnym dla dozoru i obsługi oraz zabezpieczone przed uszkodzeniami, wpływami atmosferycznymi, a także ingerencją osób niepowołanych;
- 2) oddzielny przewód ochronny i neutralny, w obwodach rozdzielczych i odbiorczych;
- 3) urządzenia ochronne różnicowoprądowe uzupełniające podstawową ochronę przeciwporażeniową i ochronę przed powstaniem pożaru, powodujące w warunkach uszkodzenia samoczynne wyłączenie zasilania;
- 4) wyłączniki nadprądowe w obwodach odbiorczych;
- 5) zasadę selektywności (wybiórczości) zabezpieczeń;
- 6) przeciwpożarowe wyłączniki prądu;
- 7) połączenia wyrównawcze główne i miejscowe, łączące przewody ochronne z częściami przewodzącymi innych instalacji i konstrukcji budynku;
- 8) zasadę prowadzenia tras przewodów elektrycznych w liniach prostych, równoległych do krawędzi ścian i stropów;
- 9) przewody elektryczne z żyłami wykonanymi wyłącznie z miedzi, jeżeli ich przekrój nie przekracza 10 mm²;
- 10) urządzenia ochrony przeciwprzepięciowej.

1a. Połączeniami wyrównawczymi, o których mowa w ust. 1 pkt 7, należy objąć:

- 1) instalację wodociągową wykonaną z przewodów metalowych;
- 2) metalowe elementy instalacji kanalizacyjnej;
- 3) instalację ogrzewczą wodną wykonaną z przewodów metalowych;
- 4) metalowe elementy instalacji gazowej;
- 5) metalowe elementy szypów i maszynowni dźwigów;
- 6) metalowe elementy przewodów i wkładów kominowych;
- 7) metalowe elementy przewodów i urządzeń do wentylacji i klimatyzacji;
- 8) metalowe elementy obudowy urządzeń instalacji telekomunikacyjnej.

2. Przeciwpożarowy wyłącznik prądu, odcinający dopływ prądu do wszystkich obwodów, z wyjątkiem obwodów zasilających instalacje i urządzenia, których

funkcjonowanie jest niezbędne podczas pożaru, należy stosować w strefach pożarowych o kubaturze przekraczającej 1000 m³ lub zawierających strefy zagrożone wybuchem.

3. Przeciwpożarowy wyłącznik prądu powinien być umieszczony w pobliżu głównego wejścia do obiektu lub złącza i odpowiednio oznakowany.

4. Odcięcie dopływu prądu przeciwpożarowym wyłącznikiem nie może powodować samoczynnego załączenia drugiego źródła energii elektrycznej, w tym zespołu prądotwórczego, z wyjątkiem źródła zasilającego oświetlenie awaryjne, jeżeli występuje ono w budynku.

§ 184.

1. Jako uziomy instalacji elektrycznej należy wykorzystywać metalowe konstrukcje budynków, zbrojenia fundamentów oraz inne metalowe elementy umieszczone w niezbrojonych fundamentach stanowiące sztuczny uziom fundamentowy.

2. Dopuszcza się wykorzystywanie jako uziomy instalacji elektrycznej metalowych przewodów sieci wodociągowej, pod warunkiem zachowania wymagań Polskiej Normy dotyczącej uziemień i przewodów ochronnych oraz uzyskania zgody jednostki eksploatującej tę sieć.

3. Instalacja piorunochronna, o której mowa w § 53 ust. 2, powinna być wykonana zgodnie z wymaganiami Polskich Norm dotyczących ochrony odgromowej obiektów budowlanych.

§ 185.

1. Instalacja odbiorcza w budynku i w samodzielny lokal powinna być wyposażona w urządzenia do pomiaru zużycia energii elektrycznej, usytuowane w miejscu łatwo dostępnym i zabezpieczone przed uszkodzeniami i ingerencją osób niepowołanych.

2. W budynku wielorodzinnym liczniki pomiaru zużycia energii elektrycznej należy umieszczać poza lokalami mieszkalnymi, w zamykanych szafkach.

§ 186.

1. Prowadzenie instalacji i rozmieszczenie urządzeń elektrycznych w budynku powinno zapewniać bezkolizyjność z innymi instalacjami w zakresie odległości i ich wzajemnego usytuowania oraz uwzględniać warunki określone w § 164.

2. Główne ciągi instalacji elektrycznej w budynku mieszkalnym wielorodzinnym, budynku zamieszkania zbiorowego i budynku użyteczności publicznej należy prowadzić poza mieszkaniami i pomieszczeniami przeznaczonymi na pobyt ludzi, w wydzielonych kanałach lub szybach instalacyjnych, zgodnie z Polską Normą dotyczącą wymagań w tym zakresie.

§ 187.

1. Przewody i kable elektryczne należy prowadzić w sposób umożliwiający ich wymianę bez potrzeby naruszania konstrukcji budynku.

2. Dopuszcza się prowadzenie przewodów elektrycznych wtynkowych, pod warunkiem pokrycia ich warstwą tynku o grubości co najmniej 5 mm.

3. Przewody i kable elektryczne oraz światłowodowe wraz z ich zamocowaniami, zwane dalej „zespołami kablowymi”, stosowane w systemach zasilania i sterowania urządzeniami służącymi ochronie przeciwpożarowej, powinny zapewniać ciągłość dostawy energii elektrycznej lub przekazu sygnału przez czas wymagany do uruchomienia i działania urządzenia, z zastrzeżeniem ust. 7. Ocena zespołów kablowych w zakresie ciągłości dostawy energii elektrycznej lub przekazu sygnału, z uwzględnieniem rodzaju podłoża i przewidywanego sposobu mocowania do niego, powinna być wykonana zgodnie z warunkami określonymi w Polskiej Normie dotyczącej badania odporności ogniowej.

4. Zespoły kablowe umieszczone w pomieszczeniach chronionych stałymi wodnymi urządzeniami gaśniczymi powinny być odporne na oddziaływanie wody. Jeżeli przewody i kable ułożone są w ognioochronnych kanałach kablowych, to wówczas wymaganie odporności na działanie wody uznaje się za spełnione.

5. Przewody i kable elektryczne w obwodach urządzeń alarmu pożaru, oświetlenia awaryjnego i łączności powinny mieć klasę PH odpowiednią do czasu wymaganego do działania tych urządzeń, zgodnie z wymaganiami Polskiej Normy dotyczącej metody badań palności cienkich przewodów i kabli bez ochrony specjalnej stosowanych w obwodach zabezpieczających.

6. Zespoły kablowe powinny być tak zaprojektowane i wykonane, aby w wymaganym czasie, o którym mowa w ust. 3 i 5, nie nastąpiła przerwa w dostawie energii elektrycznej lub przekazie sygnału spowodowana oddziaływaniami elementów budynku lub wyposażenia.

7. Czas zapewnienia ciągłości dostawy energii elektrycznej lub sygnału do urządzeń, o których mowa w ust. 3, może być ograniczony do 30 minut, o ile zespoły kablowe znajdują się w obrębie przestrzeni chronionych stałymi samoczynnymi urządzeniami gaśniczymi wodnymi.

§ 188.

1. Obwody odbiorcze instalacji elektrycznej w budynku wielorodzinnym należy prowadzić w obrębie każdego mieszkania lub lokalu użytkowego.

2. W instalacji elektrycznej w mieszkaniu należy stosować wyodrębnione obwody: oświetlenia, gniazd wtyczkowych ogólnego przeznaczenia, gniazd wtyczkowych w łazience, gniazd wtyczkowych do urządzeń odbiorczych w kuchni oraz obwody do odbiorników wymagających indywidualnego zabezpieczenia.

§ 189.

1. Pomieszczenia w mieszkaniu należy wyposażać w wypusty oświetleniowe oraz w niezbędną liczbę odpowiednio rozmieszczonych gniazd wtyczkowych.

2. Instalacja oświetleniowa w pokojach powinna umożliwiać załączanie źródeł światła za pomocą łączników wieloobwodowych.

§ 190.

W budynku wielorodzinnym oświetlenie i odbiorniki w pomieszczeniach komunikacji ogólnej oraz technicznych i gospodarczych powinny być zasilane z tablic administracyjnych.

[...]

Rozdział 8a. Instalacja telekomunikacyjna

§ 192a.

Mieszkania w budynku mieszkalnym wielorodzinnym należy wyposażyć w instalację wejściowej sygnalizacji dzwonnej oraz w odpowiednią sygnalizację alarmowo-przyzywową dostosowaną do potrzeb osób niepełnosprawnych.

§ 192b.

Instalacją telekomunikacyjną, o której mowa w § 56, zwaną dalej „instalacją telekomunikacyjną”, jest zainstalowany i połączony pod względem technicznym i funkcjonalnym układ jej elementów wykonany zgodnie z Polską Normą dotyczącą planowania i wykonywania instalacji wewnątrz budynków.

§ 192c.

Instalację telekomunikacyjną budynku zamieszkania zbiorowego i budynku użyteczności publicznej, z zastrzeżeniem § 192d, stanowi w szczególności:

- 1) kanalizacja telekomunikacyjna budynku, rozumiana jako ciąg elementów osłonowych umożliwiających wprowadzenie kabli do budynku oraz ich rozprowadzenie w budynku, w tym między innymi przepustów kablowych, rur instalacyjnych, szybów instalacyjnych, koryt, duktów i kanałów instalacyjnych;
- 2) elementy infrastruktury telekomunikacyjnej, w tym kable i przewody wraz z osprzętem instalacyjnym i urządzeniami telekomunikacyjnymi, począwszy od przełącznicy zlokalizowanej w punkcie połączenia z publiczną siecią telekomunikacyjną lub od urządzenia systemu radiowego do wyjścia gniazda abonenckiego.

§ 192d.

Instalację telekomunikacyjną budynku użyteczności publicznej przeznaczonego na potrzeby publicznej oświaty, szkolnictwa wyższego, nauki i wychowania, stanowi w szczególności:

- 1) kanalizacja telekomunikacyjna budynku, rozumiana jako ciąg elementów osłonowych umożliwiających wprowadzenie kabli do budynku oraz ich rozprowadzenie w budynku, w tym między innymi przepustów kablowych, rur instalacyjnych, szybów instalacyjnych, koryt, duktów i kanałów instalacyjnych;
- 2) światłowodowa infrastruktura telekomunikacyjna budynku, w tym kable światłowodowe, wraz z osprzętem instalacyjnym i urządzeniami telekomunikacyjnymi, począwszy od przełącznicy światłowodowej zlokalizowanej w punkcie połączenia z publiczną siecią telekomunikacyjną do wyjścia gniazda światłowodowego zlokalizowanego w każdym lokalu użytkowym.

§ 192e.

Instalację telekomunikacyjną budynku mieszkalnego wielorodzinnego stanowią w szczególności:

- 1) kanalizacja telekomunikacyjna budynku, rozumiana jako ciąg elementów osłonowych umożliwiających wprowadzenie kabli do budynku oraz ich

rozprowadzenie w budynku, w tym między innymi przepustów kablowych, rur instalacyjnych, szybów instalacyjnych, koryt, duktów i kanałów instalacyjnych;

2) telekomunikacyjne skrzynki mieszkaniowe, zlokalizowane w pobliżu drzwi wejściowych do mieszkania, służące w szczególności umieszczeniu doprowadzonych do nich zakończeń kabli, umieszczeniu urządzeń aktywnych lub pasywnych oraz, w razie potrzeby, z doprowadzeniem zasilania elektrycznego, a także umożliwiające dystrybucję sygnału w mieszkaniu;

3) światłowodowa infrastruktura telekomunikacyjna budynku, w tym kable światłowodowe, wraz z osprzętem instalacyjnym i urządzeniami telekomunikacyjnymi, począwszy od przełącznicy światłowodowej zlokalizowanej w punkcie połączenia z publiczną siecią telekomunikacyjną do zakończeń kabli w każdej telekomunikacyjnej skrzynce mieszkaniowej;

4) antenowa instalacja zbiorowa służąca do odbioru cyfrowych programów telewizyjnych i radiofonicznych rozpowszechnianych w sposób rozsiewczy naziemny;

5) antenowa instalacja zbiorowa służąca do odbioru cyfrowych programów telewizyjnych i radiofonicznych rozpowszechnianych w sposób rozsiewczy satelitarny;

6) okablowanie wykonane z parowych kabli symetrycznych wraz z osprzętem instalacyjnym i urządzeniami telekomunikacyjnymi;

7) okablowanie wykonane z kabli współosiowych wraz z osprzętem instalacyjnym i urządzeniami telekomunikacyjnymi od przełącznicy kablowej zlokalizowanej w punkcie połączenia z publiczną siecią telekomunikacyjną do zakończeń kabli w telekomunikacyjnej skrzynce mieszkaniowej;

8) maszt usytuowany na dachu budynku, wraz z odpowiednim przepustem kablowym do budynku, lub w uzasadnionych przypadkach usytuowany poza budynkiem, przystosowany do umieszczenia anten przedsiębiorców telekomunikacyjnych świadczących usługi telekomunikacyjne drogą radiową oraz umieszczenia odpowiednich elementów instalacji, o których mowa w pkt 4 i 5.

§ 192f.

1. Punkt połączenia instalacji telekomunikacyjnej z publiczną siecią telekomunikacyjną (punkt styku) powinien:

- 1) być usytuowany w odrębnym pomieszczeniu technicznym, zgodnym z warunkami technicznymi określonymi w § 96–98, na pierwszej kondygnacji podziemnej lub pierwszej kondygnacji nadziemnej budynku, a w przypadku braku możliwości zapewnienia takiego pomieszczenia – w szafce telekomunikacyjnej wyposażonej w odpowiednią instalację i urządzenia elektryczne;
- 2) zapewniać przełącznice wyposażone w funkcjonalne pola krosowe, zapewniające pełne możliwości wielokrotnego podłączania i odłączania pomiędzy zewnętrzną siecią telekomunikacyjną i instalacjami wewnętrznymi;
- 3) być odpowiednio zabezpieczony przed wpływem niekorzystnych czynników zewnętrznych oraz dostępem osób nieupoważnionych;
- 4) być łatwo dostępny dla obsługi technicznej;

- 5) być oznakowany w sposób jednoznacznie określający przedsiębiorców telekomunikacyjnych korzystających z tego punktu;
 - 6) umożliwić montaż szafek telekomunikacyjnych, urządzeń i osprzętu instalacyjnego;
 - 7) zapewniać możliwość przyłączenia przedsiębiorców telekomunikacyjnych do instalacji telekomunikacyjnej budynku, na zasadzie równego dostępu.
2. Prowadzenie instalacji telekomunikacyjnej i rozmieszczenie urządzeń telekomunikacyjnych w budynku powinno zapewniać bezkolizyjność z innymi instalacjami w zakresie ich wzajemnego usytuowania i niekorzystnego oddziaływania oraz zapewniać bezpieczeństwo osób korzystających z części wspólnych budynku.
3. W instalacji telekomunikacyjnej należy zastosować urządzenia ochrony przed przepięciami, a gdy instalacja może być narażona na przetężenie – również w urządzenia ochrony przed przetężeniami, natomiast elementy instalacji wprowadzone ponad dach należy umieścić w strefie chronionej przez instalację piorunochronną, o której mowa w § 184 ust. 3, lub bezpośrednio uziemić w przypadku braku instalacji piorunochronnej. Instalacje antenowe wychodzące ponad dach oraz dłuższe ciągi instalacji antenowych w budynkach (przekraczające 10 m) powinny być chronione ochronnikami zabezpieczającymi od przepięć od wyładowań bezpośrednich i pośrednich.
4. Instalacja telekomunikacyjna powinna:
- 1) umożliwiać świadczenie usług telekomunikacyjnych, w tym usług transmisji danych poprzez szerokopasmowy dostęp do Internetu oraz usług rozprowadzania programów telewizyjnych i radiofonicznych, w tym programów telewizji cyfrowej wysokiej rozdzielczości, przez różnych dostawców tych usług;
 - 2) zapewniać kompatybilność i możliwość podłączenia tej instalacji do publicznych sieci telekomunikacyjnych, przy zachowaniu zasady neutralności technologicznej;
 - 3) być wykonana w sposób gwarantujący możliwość wymiany lub instalowania odpowiedniej ilości jej elementów, o których mowa w § 192c, § 192d i § 192e, a także instalację dodatkowej infrastruktury telekomunikacyjnej, w tym anten i kabli, wraz z osprzętem instalacyjnym i urządzeniami telekomunikacyjnymi, bez naruszania konstrukcji budynku;
 - 4) umożliwiać przyłączenie i zapewnienie poprawnej transmisji sygnału urządzenia telekomunikacyjnego systemu radiowego umożliwiającego świadczenie usług telekomunikacyjnych.
5. W instalacji telekomunikacyjnej, o której mowa w § 192d pkt 2 oraz § 192e pkt 3:
- 1) od przełącznicy światłowodowej zlokalizowanej w punkcie połączenia z publiczną siecią telekomunikacyjną odpowiednio do wyjścia z gniazda lub zakończeń kabli, powinny być doprowadzone i zakończone co najmniej dwa jednomodowe włókna światłowodowe o następujących parametrach:
 - a) tłumienność dla długości fali w paśmie 1310 nm–1625 nm nie większa niż 0,4 dB/km,
 - b) tłumienność dla długości fali 1550 nm nie większa niż 0,25 dB/km,
 - c) tłumienność w paśmie 1383 ± 3 nm nie większa niż 0,4 dB/km,

- d) długość fali zerowej dyspersji chromatycznej λ_0 nie mniejsza niż 1300 nm i nie większa niż 1324 nm,
 - e) współczynnik dyspersji chromatycznej D nie większy niż $0,092 \text{ ps/nm}^2 \cdot \text{km}$,
 - f) nominalna średnica pola modu (dla $\lambda = 1310 \text{ nm}$) od 8,6 do 9,5 μm przy tolerancji średnicy pola modu $\pm 0,6 \mu\text{m}$,
 - g) długość fali odcięcia dla włókna w kablu nie większa niż 1260 nm,
 - h) tłumienność 100 zwojów o średnicy 60 mm dla długości fali 1625 nm nie większa niż 0,1 dB;
- 2) należy wykorzystywać złącza światłowodowe jednomodowe typu SC/APC;
- 3) tłumienie toru optycznego od punktu połączenia z publiczną siecią telekomunikacyjną do wyjścia z gniazda lub zakończeń kabli nie powinno przekraczać wartości 1,2 dB przy długości fali 1310 nm i 1550 nm.
6. W instalacji telekomunikacyjnej, o której mowa w § 192e pkt 4, należy stosować:
- 1) kable współosiowe kategorii RG-6 lub wyższej, wykonane w klasie A, zawierające podwójny ekran – folię aluminiową i oplot o gęstości co najmniej 77% oraz miedzianą żyłę wewnętrzną o średnicy nie mniejszej niż jeden milimetr, przy czym tłumienie każdego z torów utworzonych z kabli współosiowych nie powinno przekraczać wartości 12 dB przy częstotliwości 860 MHz, albo
 - 2) kable światłowodowe spełniające wymogi określone w ust. 5, przy czym dopuszcza się wykorzystanie pojedynczego włókna światłowodowego;
 - 3) zestaw antenowy zapewniający:
 - a) pasmo przenoszenia od 87,5 do 108 MHz, od 174 do 230 MHz oraz od 470 do 862 MHz przy odpowiednio równomiernych charakterystykach częstotliwościowych,
 - b) zysk kierunkowy nie mniejszy niż 14 dBi dla zakresów od 174 do 230 MHz oraz od 470 do 862 MHz,
 - c) impedancję wyjściową 75 Ω ;
 - 4) wzmacniacze, przełączniki wielozakresowe (multiswitche) oraz pozostały osprzęt aktywny i pasywny służący do odbioru programów telewizyjnych i radiofonicznych rozpowszechnianych w sposób rozsiewczy naziemny.
7. W instalacji telekomunikacyjnej, o której mowa w § 192e pkt 5, należy stosować:
- 1) okablowanie zgodnie z wymogami określonymi w ust. 6 pkt 1 i 2;
 - 2) anteny paraboliczne lub offsetowe o średnicy nie mniejszej niż 1,20 m zapewniające:
 - a) pasmo przenoszenia od 10,7 do 12,75 GHz przy odpowiednio równomiernej charakterystyce częstotliwościowej,
 - b) impedancję wyjściową 75 Ω lub umożliwienie montażu konwerterów z wyjściem światłowodowym,
 - c) możliwość odbioru sygnału z co najmniej dwóch satelitów,
 - d) możliwość odbioru sygnału o dwóch ortogonalnych polaryzacjach
 - przy czym możliwe jest zastosowanie pojedynczej anteny dwuogniskowej;
 - 3) wzmacniacze, przełączniki wielozakresowe (multiswitche) oraz pozostały osprzęt aktywny i pasywny służący do odbioru programów telewizyjnych i radiofonicznych rozpowszechnianych w sposób rozsiewczy satelitarny.
8. Okablowanie w instalacjach, o których mowa w ust. 6 i 7, powinno być doprowadzone od anten do telekomunikacyjnych skrzynek mieszkaniowych.

9. Wszystkie urządzenia aktywne i pasywne w instalacji telewizyjnej powinny być uziemione i spełniać wymóg ekranowania w klasie A.

10. W instalacji telekomunikacyjnej, o której mowa w § 192e pkt 6, do każdej telekomunikacyjnej skrzynki mieszkaniowej powinny być doprowadzone co najmniej dwa parowe kable symetryczne UTP kategorii 5 lub wyższej oraz powinny być zakończone na odpowiednim osprzęcie połączeniowym tak, aby zapewnić dla łącza lub kanału minimum charakterystykę klasy D, przy czym jedno z tych łączy powinno być przeznaczone na potrzeby instalacji, o których mowa w § 192a, lub podobnych, natomiast drugie łącze doprowadzone z punktu połączenia z publiczną siecią telekomunikacyjną powinno być przeznaczone w szczególności na potrzeby świadczenia usług telekomunikacyjnych, w tym usług szerokopasmowego dostępu do Internetu.

11. W instalacji telekomunikacyjnej, o której mowa w § 192e pkt 7, należy stosować kable współosiowe zgodnie z wymaganiami określonymi w ust. 6 pkt 1.

12. Główne ciągi instalacji telekomunikacyjnej powinny być prowadzone poza mieszkaniami i lokalami użytkowymi oraz innymi pomieszczeniami, których sposób użytkowania może spowodować przerwy lub zakłócenia przekazywanego sygnału.

13. W dostępnych dla ludzi miejscach, w których znajdują się zakończenia włókien światłowodowych, powinno być umieszczone, w widocznym miejscu, odpowiednie oznakowanie ostrzegające przed niewidzialnym promieniowaniem optycznym.

Rozdział 9. Urządzenia dźwigowe

§ 193.

1. W budynkach, o których mowa w § 54 ust. 1 i 2, liczbę i parametry techniczno-użytkowe dźwigów należy ustalać z uwzględnieniem przeznaczenia budynku, jego wysokości oraz liczby i rodzaju użytkowników.

2. Co najmniej jeden z dźwigów służących komunikacji ogólnej w budynku z pomieszczeniami przeznaczonymi na pobyt ludzi, a także w każdej wydzielonej w pionie, odrębnej części (segmentie) takiego budynku, powinien być przystosowany do przewozu mebli, chorych na noszach i osób niepełnosprawnych.

2a. Kabina dźwigu osobowego dostępna dla osób niepełnosprawnych powinna mieć szerokość co najmniej 1,1 m i długość 1,4 m, poręczę na wysokości 0,9 m oraz tablicę przyzywową na wysokości od 0,8 m do 1,2 m w odległości nie mniejszej niż 0,5 m od naroża kabiny z dodatkowym oznakowaniem dla osób niewidomych i informacją głosową.

3. W zabudowie śródmiejskiej w średniowysokim budynku mieszkalnym wielorodzinnym, mającym nie więcej niż 3 mieszkania dostępne z klatki schodowej na kondygnacji, dopuszcza się instalowanie dźwigu niespełniającego wymagań określonych w ust. 2, poza przystosowaniem go do potrzeb osób niepełnosprawnych.

4. Dźwigi przeznaczone dla ekip ratowniczych powinny spełniać wymagania określone w § 253 oraz w przepisach odrębnych dotyczących ochrony przeciwpożarowej.

§ 194.

1. Dostęp do dźwigu powinien być zapewniony z każdej kondygnacji użytkowej. Nie dotyczy to kondygnacji nadbudowanej lub powstałej w wyniku adaptacji strychu na cele mieszkalne lub inne cele użytkowe.

2. Różnica poziomów podłogi kabiny dźwigu, zatrzymującego się na kondygnacji użytkowej, i posadzki tej kondygnacji przy wyjściu z dźwigu nie powinna być większa niż 0,02 m.

§ 195.

Odległość pomiędzy zamkniętymi drzwiami przystankowymi dźwigu a przeciwległą ścianą lub inną przegrodą powinna wynosić co najmniej:

- 1) dla dźwigów osobowych – 1,6 m;
- 2) dla dźwigów towarowych małych – 1,8 m;
- 3) dla dźwigów szpitalnych i towarowych – 3 m.

§ 196.

1. Szyby dźwigów z napędem elektrycznym w budynku mieszkalnym wielorodzinnym i zamieszkania zbiorowego powinny być oddylatowane od ścian i stropów budynku.

2. W budynkach, o których mowa w ust. 1, dopuszcza się instalowanie dźwigów z napędem elektrycznym bez wykonywania dylatacji szybów dźwigowych, pod warunkiem ich oddzielenia od pomieszczeń mieszkalnych pomieszczeniami nieprzeznaczonymi na stały pobyt ludzi oraz zastosowania w nieoddylatowanym szybie dźwigowym zabezpieczeń przed przenoszeniem drgań z prowadnic jezdnych na konstrukcję budynku, tak aby poziomy hałasu i drgań przenikających do pomieszczeń mieszkalnych nie przekraczały wartości określonych w Polskich Normach dotyczących dopuszczalnych wartości poziomu dźwięku w pomieszczeniach oraz oceny wpływu drgań na ludzi w budynkach.

3. Wymaganie, o którym mowa w ust. 1, nie dotyczy dźwigów z napędem hydraulicznym, dźwigów towarowych małych, dźwigów z maszynownią dolną lub boczną oraz dźwigów z wciągarkami bezreduktorowymi, z zastrzeżeniem § 96 ust. 1, w szczególności zastosowania w nieoddylatowanym szybie dźwigowym zabezpieczeń przed przenoszeniem drgań z prowadnic jezdnych na konstrukcję budynku, tak aby poziomy hałasu i drgań przenikających do pomieszczeń mieszkalnych nie przekraczały wartości określonych w Polskich Normach, o których mowa w ust. 2.

§ 197.

1. Zespoły napędowe dźwigu powinny być zamocowane w sposób uniemożliwiający przenoszenie się drgań na konstrukcję budynku.

2. Sytuowanie maszynowni dźwigów obok pokojów mieszkalnych jest zabronione. Nie dotyczy to kondygnacji nadbudowanej lub powstałej w wyniku adaptacji strychu na cele mieszkalne, z zachowaniem warunków określonych w § 96.

3. Maszynownia dźwigów powinna być wyposażona w urządzenia umożliwiająca podnoszenie elementów instalacji dźwigowych.

§ 198.

1. Szyby i maszynownie dźwigów mogą być umieszczane poza obrębem budynków, pod warunkiem zapewnienia w nich minimalnej temperatury +5°C.
2. Szyby dźwigu powinny być wykonane z materiałów niepalących lub być zabezpieczone powłoką niepalącą.

§ 199.

Prowadzenie bezpośrednio pod szybami dźwigowymi dróg komunikacyjnych oraz sytuowanie pomieszczeń przeznaczonych na pobyt ludzi jest zabronione. Nie dotyczy to przypadków, gdy strop pod szybem dźwigu wytrzymuje obciążenie zmienne co najmniej 5000 N/m², a pod trasą jazdy przeciwwagi znajduje się filar oparty na stałym podłożu lub gdy przeciwwaga wyposażona jest w chwytacze.

§ 200.

W szpitalach i budynkach opieki społecznej każdy dźwig powinien być umieszczony w odrębnym szybie. W innych budynkach w jednym szybie można umieszczać nie więcej niż 3 dźwigi.

§ 201.

W szymbach dźwigowych można umieszczać wyłącznie urządzenia i przewody związane z pracą i konserwacją dźwigu.

§ 202.

Szczegółowe wymagania, jakim powinny odpowiadać dźwigi, inne urządzenia podnoszące, schody ruchome oraz pochylnie ruchome, określają przepisy odrębne.

Dział V. Bezpieczeństwo konstrukcji

§ 203.

Budynki i urządzenia z nimi związane powinny być projektowane i wykonywane w taki sposób, aby obciążenia mogące na nie działać w trakcie budowy i użytkowania nie prowadziły do:

- 1) zniszczenia całości lub części budynku;
- 2) przemieszczeń i odkształceń o niedopuszczalnej wielkości;
- 3) uszkodzenia części budynków, połączeń lub zainstalowanego wyposażenia w wyniku znacznych przemieszczeń elementów konstrukcji;
- 4) zniszczenia na skutek wypadku, w stopniu nieproporcjonalnym do jego przyczyny.

§ 204.

1. Konstrukcja budynku powinna spełniać warunki zapewniające nieprzekroczenie stanów granicznych nośności oraz stanów granicznych przydatności do użytkowania w żadnym z jego elementów i w całej konstrukcji.
2. Stany graniczne nośności uważa się za przekroczone, jeżeli konstrukcja powoduje zagrożenie bezpieczeństwa ludzi znajdujących się w budynku oraz w jego pobliżu, a także zniszczenie wyposażenia lub przechowywanego mienia.

3. Stany graniczne przydatności do użytkowania uważa się za przekroczone, jeżeli wymagania użytkowe dotyczące konstrukcji nie są dotrzymane. Oznacza to, że w konstrukcji budynku nie mogą wystąpić:

- 1) lokalne uszkodzenia, w tym również rysy, które mogą ujemnie wpływać na przydatność użytkową, trwałość i wygląd konstrukcji, jej części, a także przyległych do niej niekonstrukcyjnych części budynku;
- 2) odkształcenia lub przemieszczenia ujemnie wpływające na wygląd konstrukcji i jej przydatność użytkową, włączając w to również funkcjonowanie maszyn i urządzeń, oraz uszkodzenia części niekonstrukcyjnych budynku i elementów wykończenia;
- 3) drgania dokuczliwe dla ludzi lub powodujące uszkodzenia budynku, jego wyposażenia oraz przechowywanych przedmiotów, a także ograniczające jego użytkowanie zgodnie z przeznaczeniem.

4. Warunki bezpieczeństwa konstrukcji, o których mowa w ust. 1, uznaje się za spełnione, jeżeli konstrukcja ta odpowiada Polskim Normom dotyczącym projektowania i obliczania konstrukcji.

5. Wzniesienie budynku w bezpośrednim sąsiedztwie obiektu budowlanego nie może powodować zagrożeń dla bezpieczeństwa użytkowników tego obiektu lub obniżenia jego przydatności do użytkowania.

6. W zakresie stanów granicznych przydatności do użytkowania budynków projektowanych na terenach podlegających wpływom eksploatacji górniczej, wymaganie określone w ust. 4 nie dotyczy tych odkształceń, uszkodzeń oraz drgań konstrukcji, które wynikają z oddziaływań powodowanych eksploatacją górniczą.

7. Budynki użyteczności publicznej z pomieszczeniami przeznaczonymi do przebywania znacznej liczby osób, takie jak: hale widowiskowe, sportowe, wystawowe, targowe, handlowe, dworcowe powinny być wyposażone, w zależności od potrzeb, w urządzenia do stałej kontroli parametrów istotnych dla bezpieczeństwa konstrukcji, takich jak: przemieszczenia, odkształcenia i naprężenia w konstrukcji.

§ 205.

Na terenach podlegających wpływom eksploatacji górniczej powinny być stosowane zabezpieczenia konstrukcji budynków, odpowiednie do stanu zagrożenia, wynikającego z prognozowanych oddziaływań powodowanych eksploatacją górniczą, przez które rozumie się wymuszone przemieszczenia i odkształcenia oraz drgania podłoża.

§ 206.

1. W przypadku, o którym mowa w § 204 ust. 5, budowa powinna być poprzedzona ekspertyzą techniczną stanu obiektu istniejącego, stwierdzającego jego stan bezpieczeństwa i przydatności do użytkowania, uwzględniającą oddziaływania wywołane wzniesieniem nowego budynku.

2. Rozbudowa, nadbudowa, przebudowa oraz zmiana sposobu użytkowania budynku powinny być poprzedzone ekspertyzą techniczną stanu konstrukcji i elementów budynku, z uwzględnieniem stanu podłoża gruntowego.

Dział VI. Bezpieczeństwo pożarowe

Rozdział 1. Zasady ogólne

§ 207.

1. Budynek i urządzenia z nim związane powinny być projektowane i wykonane w sposób ograniczający możliwość powstania pożaru, a w razie jego wystąpienia zapewniający:

- 1) zachowanie nośności konstrukcji przez określony czas;
- 2) ograniczenie rozprzestrzeniania się ognia i dymu wewnątrz budynku;
- 3) ograniczenie rozprzestrzeniania się pożaru na sąsiednie obiekty budowlane lub tereny przyległe;
- 4) możliwość ewakuacji ludzi lub ich uratowania w inny sposób;
- 5) uwzględnienie bezpieczeństwa ekip ratowniczych.

2. Przepisy rozporządzenia dotyczące bezpieczeństwa pożarowego, wymiarów schodów, o których mowa w § 68 ust. 1 i 2, a także oświetlenia awaryjnego, o którym mowa w § 181, stosuje się, z uwzględnieniem § 2 ust. 2, również do użytkowanych budynków istniejących, które na podstawie przepisów odrębnych uznaje się za zagrażające życiu ludzi.

§ 208.

1. Przepisy niniejszego działu określają wymagania dotyczące bezpieczeństwa pożarowego budynków lub ich części, wynikające z ich przeznaczenia i sposobu użytkowania, wysokości lub liczby kondygnacji, a także położenia w stosunku do poziomu terenu oraz do innych obiektów budowlanych.

2. Stosowanie przepisów rozporządzenia wymaga uwzględnienia:

- 1) przepisów odrębnych dotyczących ochrony przeciwpożarowej, określających w szczególności:
 - a) zasady oceny zagrożenia wybuchem i wyznaczania stref zagrożenia wybuchem,
 - b) warunki wyposażania budynków lub ich części w instalacje sygnalizacyjno-alarmowe i stałe urządzenia gaśnicze,
 - c) zasady przeciwpożarowego zaopatrzenia wodnego,
 - d) wymagania dotyczące dróg pożarowych;
- 2) wymagań Polskich Norm i warunków określonych w załączniku nr 3 do rozporządzenia, dotyczących w szczególności zasad ustalania:
 - a) gęstości obciążenia ogniowego pomieszczeń i stref pożarowych,
 - b) klas odporności ogniowej i dymoszczelności elementów budynku oraz elementów stosowanych w instalacjach, w tym zamknięć otworów,
 - c) klas odporności dachów na ogień zewnętrzny,
 - d) właściwości funkcjonalnych urządzeń służących do wentylacji pożarowej,
 - e) stopnia rozprzestrzeniania ognia przez ściany zewnętrzne od strony zewnętrznej,
 - f) klas reakcji na ogień wyrobów (materiałów) budowlanych,
 - g) toksyczności produktów rozkładu spalania materiałów.

§ 208a.

1. Określeniom użytym w rozporządzeniu: niepalny, niezapalny, trudno zapalny, łatwo zapalny, niekapiący, samogasnący, intensywnie dymiący odpowiadają klasy reakcji na ogień zgodnie z załącznikiem nr 3 do rozporządzenia.
2. Elementy budynku określone w rozporządzeniu jako nierozprzestrzeniające ognia, słabo rozprzestrzeniające ogień lub silnie rozprzestrzeniające ogień powinny spełniać, z zastrzeżeniem ust. 3, wymagania zgodnie z załącznikiem nr 3 do rozporządzenia.
3. W przypadku ścian zewnętrznych budynku, w tym z ociepleniem i okładziną zewnętrzną lub tylko z okładziną zewnętrzną, przez elementy budynku:
 - 1) nierozprzestrzeniające ognia – rozumie się elementy budynku nierozprzestrzeniające ognia zarówno przy działaniu ognia wewnątrz, jak i od zewnątrz budynku,
 - 2) słabo rozprzestrzeniające ogień – rozumie się elementy budynku, które z jednej strony są słabo rozprzestrzeniające ogień, natomiast przy działaniu ognia z drugiej strony są słabo rozprzestrzeniające ogień lub nierozprzestrzeniające ognia,
 - 3) silnie rozprzestrzeniające ogień – rozumie się elementy budynku, które przy działaniu ognia z jednej strony sklasyfikowane są jako silnie rozprzestrzeniające ogień, niezależnie od klasyfikacji uzyskanej przy działaniu ognia z drugiej strony

– dla których wymagania przy działaniu ognia wewnątrz budynku określa się zgodnie z załącznikiem nr 3 do rozporządzenia, a przy działaniu ognia od zewnątrz budynku określa się zgodnie z Polską Normą dotyczącą metody badania stopnia rozprzestrzeniania ognia przez ściany.
4. Występująca w rozporządzeniu klasa E I odporności ogniowej drzwi lub innych zamknięć otworów oznacza klasę E I₁ lub E I₂ zgodnie z Polską Normą dotyczącą klasyfikacji ogniowej ustalonej na podstawie badań odporności ogniowej, z wyłączeniem instalacji wentylacyjnej; dla drzwi przystankowych do dźwigu dopuszcza się określenie odporności ogniowej zgodnie z Polską Normą dotyczącą wykonywania próby odporności ogniowej drzwi przystankowych.
5. Klasy dymoszczelności drzwi S_a i S₂₀₀ określa się zgodnie z Polską Normą dotyczącą klasyfikacji ogniowej ustalonej na podstawie badań odporności ogniowej, z wyłączeniem instalacji wentylacyjnej.

§ 209.

1. Budynek oraz części budynków, stanowiące odrębne strefy pożarowe w rozumieniu § 226, z uwagi na przeznaczenie i sposób użytkowania, dzieli się na:
 - 1) mieszkalne, zamieszkania zbiorowego i użyteczności publicznej charakteryzowane kategorią zagrożenia ludzi, określane dalej jako ZL;
 - 2) produkcyjne i magazynowe, określane dalej jako PM;
 - 3) inwentarskie (służące do hodowli inwentarza), określane dalej jako IN.
2. Budynek oraz części budynków, stanowiące odrębne strefy pożarowe, określone jako ZL, zalicza się do jednej lub do więcej niż jedna spośród następujących kategorii zagrożenia ludzi:

- 1) ZL I – zawierające pomieszczenia przeznaczone do jednoczesnego przebywania ponad 50 osób niebędących ich stałymi użytkownikami, a nieprzeznaczone przede wszystkim do użytku ludzi o ograniczonej zdolności poruszania się;
 - 2) ZL II – przeznaczone przede wszystkim do użytku ludzi o ograniczonej zdolności poruszania się, takie jak szpitale, żłobki, przedszkola, domy dla osób starszych;
 - 3) ZL III – użyteczności publicznej, niezakwalifikowane do ZL I i ZL II;
 - 4) ZL IV – mieszkalne;
 - 5) ZL V – zamieszkania zbiorowego, niezakwalifikowane do ZL I i ZL II.
3. Wymagania dotyczące bezpieczeństwa pożarowego budynków oraz części budynków stanowiących odrębne strefy pożarowe, określanych jako PM, odnoszą się również do garaży, hydroforni, kotłowni, węzłów ciepłowniczych, rozdzielni elektrycznych, stacji transformatorowych, central telefonicznych oraz innych o podobnym przeznaczeniu.
4. Wymagania dotyczące bezpieczeństwa pożarowego budynków oraz części budynków stanowiących odrębne strefy pożarowe, określanych jako IN, odnoszą się również do takich budynków w zabudowie zagrodowej o kubaturze brutto nieprzekraczającej 1500 m³, jak stodoły, budynki do przechowywania płodów rolnych i budynki gospodarcze.
5. Strefy pożarowe zaliczone, z uwagi na przeznaczenie i sposób użytkowania, do więcej niż jednej kategorii zagrożenia ludzi, powinny spełniać wymagania określone dla każdej z tych kategorii.

§ 210.

Części budynku wydzielone ścianami oddzielenia przeciwpożarowego w pionie – od fundamentu do przekrycia dachu – mogą być traktowane jako odrębne budynki.

§ 211.

1. Przepisów § 242 ust. 1, § 243 ust. 1, § 245 pkt 2 oraz § 256 ust. 3, w zakresie kategorii ZL V, nie stosuje się do budynków i pomieszczeń przeznaczonych do zakwaterowania osób osadzonych.
2. Przepisów § 236 ust. 4 oraz § 239 ust. 2 pkt 3 i 4 nie stosuje się do budynków zlokalizowanych na terenie zakładów karnych i aresztów śledczych.
3. Przepisów § 239 ust. 2 pkt 3 i 4 nie stosuje się do zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich.

Rozdział 2. Odporność pożarowa budynków

§ 212.

1. Ustanawia się pięć klas odporności pożarowej budynków lub ich części, podanych w kolejności od najwyższej do najniższej i oznaczonych literami: „A”, „B”, „C”, „D” i „E”, a scharakteryzowanych w § 216.

2. Wymaganą klasę odporności pożarowej dla budynku, zaliczonego do jednej kategorii ZL, określa poniższa tabela:

Budynek	ZL I	ZL II	ZL III	ZL IV	ZL V
1	2	3	4	5	6
niski (N)	„B”	„B”	„C”	„D”	„C”
średniowysoki (SW)	„B”	„B”	„B”	„C”	„B”
wysoki (W)	„B”	„B”	„B”	„B”	„B”
wysokościowy (WW)	„A”	„A”	„A”	„B”	„A”

3. Dopuszcza się obniżenie wymaganej klasy odporności pożarowej w budynkach wymienionych w poniższej tabeli do poziomu w niej określonego.

Liczba kondygnacji nadziemnych	ZL I	ZL II	ZL III
1	2	3	4
1	„D”	„D”	„D”
2*)	„C”	„C”	„D”

*) Gdy poziom stropu nad pierwszą kondygnacją nadziemną jest na wysokości nie większej niż 9 m nad poziomem terenu.

4. Wymaganą klasę odporności pożarowej dla budynku PM oraz IN, z zastrzeżeniem § 282, określa poniższa tabela:

Maksymalna gęstość obciążenia ogniowego strefy pożarowej w budynku Q [MJ/m ²]	Budynek o jednej kondygnacji nadziemnej (bez ograniczenia wysokości)	Budynek wielokondygnacyjny			
		niski (N)	średniowysoki (SW)	wysoki (W)	wysokościowy (WW)
1	2	3	4	5	6
$Q \leq 500$	„E”	„D”	„C”	„B”	„B”
$500 < Q \leq 1000$	„D”	„D”	„C”	„B”	„B”
$1000 < Q \leq 2000$	„C”	„C”	„C”	„B”	„B”
$2000 < Q \leq 4000$	„B”	„B”	„B”	*	*
$Q > 4000$	„A”	„A”	„A”	*	*

* – Zgodnie z § 228 ust. 1 nie mogą występować takie budynki.

5. Jeżeli część podziemna budynku jest zaliczona do ZL, klasę odporności pożarowej budynku ustala się, przyjmując jako liczbę jego kondygnacji lub jego wysokość odpowiednio: sumę kondygnacji lub wysokości części podziemnej i nadziemnej, przy czym do tego ustalenia nie bierze się pod uwagę tych części podziemnych budynku, które są oddzielone elementami oddzielenia przeciwpożarowego o klasie odporności ogniowej co najmniej R E I 120, zgodnie z oznaczeniem pod tabelą w § 216 ust. 1, i mają bezpośrednie wyjścia na zewnątrz.

6. W budynku wielokondygnacyjnym, którego kondygnacje są zaliczone do różnych kategorii ZL lub PM, klasy odporności pożarowej określa się dla poszczególnych kondygnacji odrębnie, zgodnie z zasadami określonymi w ust. 2–4.

7. Klasa odporności pożarowej części budynku nie powinna być niższa od klasy odporności pożarowej części budynku położonej nad nią, przy czym dla części podziemnej nie powinna być ona niższa niż „C”.

8. Jeżeli w budynku znajdują się pomieszczenia produkcyjne, magazynowe lub techniczne, niepowiązane funkcjonalnie z częścią budynku zaliczoną do ZL, pomieszczenia te powinny stanowić odrębną strefę pożarową, dla której oddzielnie ustala się klasę odporności pożarowej, zgodnie z zasadami określonymi w ust. 4, z zastrzeżeniem § 220.

9. Pomieszczenia, w których są umieszczone przeciwpożarowe zbiorniki wody lub innych środków gaśniczych, pompy wodne instalacji przeciwpożarowych, maszynownie wentylacji do celów przeciwpożarowych oraz rozdzielnie elektryczne, zasilające, niezbędne podczas pożaru, instalacje i urządzenia, powinny stanowić odrębną strefę pożarową.

§ 213.

Wymagania dotyczące klasy odporności pożarowej budynków określone w § 212 oraz dotyczące klas odporności ogniowej elementów budynków i rozprzestrzeniania ognia przez te elementy określone w § 216, z zastrzeżeniem § 271 ust. 8a, nie dotyczą budynków:

- 1) do trzech kondygnacji nadziemnych włącznie:
 - a) mieszkalnych: jednorodzinnych, zagrodowych i rekreacji indywidualnej, z zastrzeżeniem § 217 ust. 2,
 - b) mieszkalnych i administracyjnych w gospodarstwach leśnych;
- 2) wolnostojących do dwóch kondygnacji nadziemnych włącznie:
 - a) o kubaturze brutto do 1500 m³ przeznaczonych do celów turystyki i wypoczynku,
 - b) gospodarczych w zabudowie jednorodzinnej i zagrodowej oraz w gospodarstwach leśnych,
 - c) o kubaturze brutto do 1000 m³ przeznaczonych do wykonywania zawodu lub działalności usługowej i handlowej, także z częścią mieszkalną;
- 3) wolnostojących garaży o liczbie stanowisk postojowych nie większej niż 2;
- 4) inwentarskich o kubaturze brutto do 1500 m³.

§ 214.

W budynkach wyposażonych w stałe samoczynne urządzenia gaśnicze wodne, z wyjątkiem budynków ZL II oraz wielokondygnacyjnych budynków wysokich (W) i wysokościowych (WW), dopuszcza się:

- 1) obniżenie klasy odporności pożarowej budynku o jedną w stosunku do wynikającej z § 212;
- 2) przyjęcie klasy „E” odporności pożarowej dla budynku jednokondygnacyjnego.

§ 215.

1. Dopuszcza się przyjęcie klasy „E” odporności pożarowej dla jednokondygnacyjnego budynku PM o gęstości obciążenia ogniowego przekraczającej 500 MJ/m², pod warunkiem zastosowania:

- 1) wszystkich elementów budynku nierozprzestrzeniających ognia;
- 2) samoczynnych urządzeń oddymiających w strefach pożarowych o powierzchni przekraczającej 1000 m².

2. Obniżenie klasy odporności pożarowej budynku, w przypadkach wymienionych w ust. 1 oraz w § 214, nie zwalnia z zachowania wymaganej pierwotnie klasy odporności ogniowej elementów oddzielenia przeciwpożarowego, określonej w § 232.

§ 216.

1. Elementy budynku, odpowiednio do jego klasy odporności pożarowej, powinny spełniać, z zastrzeżeniem § 213 oraz § 237 ust. 9, co najmniej wymagania określone w poniższej tabeli:

Klasa odporności pożarowej budynku	Klasa odporności ogniowej elementów budynku ^{5) *)}					
	główna konstrukcja nośna	konstrukcja dachu	strop ¹⁾	ściana zewnętrzna ^{1), 2)}	ściana wewnętrzna ¹⁾	przekrycie dachu ³⁾
1	2	3	4	5	6	7
„A”	R 240	R 30	R E I 120	E I 120 (o↔i)	E I 60	R E 30
„B”	R 120	R 30	R E I 60	E I 60 (o↔i)	E I 30 ⁴⁾	R E 30
„C”	R 60	R 15	R E I 60	E I 30 (o↔i)	E I 15 ⁴⁾	R E 15
„D”	R 30	(-)	R E I 30	E I 30 (o↔i)	(-)	(-)
„E”	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)

^{*)} Z zastrzeżeniem § 219 ust. 1.

Oznaczenia w tabeli:

R – nośność ogniowa (w minutach), określona zgodnie z Polską Normą dotyczącą zasad ustalania klas odporności ogniowej elementów budynku,

E – szczelność ogniowa (w minutach), określona jw.,

I – izolacyjność ogniowa (w minutach), określona jw.,

(–) – nie stawia się wymagań.

¹⁾ Jeżeli przegroda jest częścią głównej konstrukcji nośnej, powinna spełniać także kryteria nośności ogniowej (R) odpowiednio do wymagań zawartych w kol. 2 i 3 dla danej klasy odporności pożarowej budynku.

²⁾ Klasa odporności ogniowej dotyczy pasa międzykondygnacyjnego wraz z połączeniem ze stropem.

³⁾ Wymagania nie dotyczą naświetli dachowych, świetlików, lukarn i okien połaciowych (z zastrzeżeniem § 218), jeśli otwory w połaci dachowej nie zajmują więcej niż 20% jej powierzchni; nie dotyczą także budynku, w którym nad najwyższą kondygnacją znajduje się strop albo inna przegroda, spełniająca kryteria określone w kol. 4.

⁴⁾ Dla ścian komór zsypu wymaga się klasy E I 60, a dla drzwi komór zsypu klasy E I 30.

⁵⁾ Klasa odporności ogniowej dotyczy elementów wraz z uszczelnieniami złączy i dylatacjami.

2. Elementy budynku, o których mowa w ust. 1, powinny być nierozprzestrzeniające ognia, przy czym dopuszcza się zastosowanie słabo rozprzestrzeniających ognie:

1) elementów budynku o jednej kondygnacji nadziemnej ZL IV oraz PM, o maksymalnej gęstości obciążenia ogniowego strefy pożarowej do 500 MJ/m²;

2) ścian wewnętrznych i zewnętrznych oraz elementów konstrukcji dachu i jego przekrycia w budynku PM niskim o maksymalnej gęstości obciążenia ogniowego strefy pożarowej do 1000 MJ/m²;

3) ścian zewnętrznych w budynku niskim ZL IV.

3. Dopuszcza się stosowanie w budynku PM ścian zewnętrznych klasy D z rdzeniem klasy E z uwagi na reakcję na ogień, jeżeli okładzina wewnętrzna jest niepalna, a ściana jest nierozprzestrzeniająca ognia przy działaniu ognia od strony elewacji.

4. Dopuszcza się stosowanie w budynku PM ścian wewnętrznych klasy D z uwagi na reakcję na ogień.

5. W ścianach zewnętrznych budynku ZL II dopuszcza się, z zastrzeżeniem ust. 8, zastosowanie izolacji cieplnej palnej, jeżeli osłaniająca ją od wewnątrz okładzina jest niepalna i ma klasę odporności ogniowej co najmniej:

1) w budynku klasy odporności pożarowej „B” – E I 60;

2) w budynku klasy odporności pożarowej „C” i „D” – E I 30.

6. Dopuszcza się stosowanie klap dymowych z materiałów łatwo zapalnych w dachach i stropodachach.

7. Strop tworzący w pomieszczeniu dodatkowy poziom – antresolę, przeznaczoną do użytku dla więcej niż 10 osób, a także jej konstrukcja nośna, powinny odpowiadać wymaganiom wynikającym z klasy odporności pożarowej budynku, lecz nie mniejszym niż dla klasy „D”, z zastrzeżeniem § 214.

8. W budynku, na wysokości powyżej 25 m od poziomu terenu, okładzina elewacyjna i jej zamocowanie mechaniczne, a także izolacja cieplna ściany zewnętrznej, powinny być wykonane z materiałów niepalnych.

9. Dopuszcza się ocieplenie ściany zewnętrznej budynku mieszkalnego, wzniesionego przed dniem 1 kwietnia 1995 r., o wysokości do 11 kondygnacji włącznie, z użyciem samogasnącego polistyrenu spienionego, w sposób zapewniający nierozprzestrzenianie ognia.

§ 217.

1. W budynkach ZL IV i ZL V klasa odporności ogniowej przegród wewnętrznych oddzielających mieszkania lub samodzielne pomieszczenia mieszkalne od dróg komunikacji ogólnej oraz od innych mieszkań i samodzielnych pomieszczeń mieszkalnych, z zastrzeżeniem § 216 ust. 1, powinna wynosić co najmniej:

1) dla ścian w budynku:

- a) niskim i średniowysokim – E I 30,
- b) wysokim i wysokościowym – E I 60;

2) dla stropów w budynku zawierającym 2 mieszkania – R E I 30.

2. Klasa odporności ogniowej ściany oddzielającej segmenty jednorodzinnych budynków ZL IV: bliźniaczych, szeregowych lub atrialnych, powinna wynosić co najmniej – R E I 30.

3. W mieszkaniach oraz w samodzielnych pomieszczeniach mieszkalnych dopuszcza się wykonywanie ścian wewnętrznych nierozprzestrzeniających ognia, bez wymaganej w § 216 ust. 1 w kolumnie 6 tabeli klasy odporności ogniowej.

§ 218.

1. Przekrycie dachu budynku niższego, usytuowanego bliżej niż 8 m lub przyległego do ściany z otworami budynku wyższego, z wyjątkiem przypadków wymienionych w § 273 ust. 1, w pasie o szerokości 8 m od tej ściany powinno być nierozprzestrzeniające ognia oraz w pasie tym:

- 1) konstrukcja dachu powinna mieć klasę odporności ogniowej co najmniej R 30;
- 2) przekrycie dachu powinno mieć klasę odporności ogniowej co najmniej R E 30.

2. Warunki określone w ust. 1 nie mają zastosowania, jeżeli najbliżej położony otwór w ścianie budynku wyższego znajduje się w odległości nie mniejszej niż 10 m od dachu budynku niższego, a gęstość obciążenia ogniowego w budynku niższym nie przekracza 2000 MJ/m².

3. Postanowienia ust. 1 i 2 odnoszą się również do części niższej budynku, jeżeli część ta stanowi odrębną strefę pożarową.

4. Dopuszcza się sytuowanie wylotów kanałów wentylacyjnych i spalinowych od urządzeń gazowych oraz rur wentylujących piony kanalizacyjne w części połaci dachu lub stropodachu budynku niższego, o której mowa w ust. 1.

§ 219.

1. Przekrycie dachu o powierzchni większej niż 1000 m² powinno być nierozprzestrzeniające ognia, a palna izolacja cieplna przekrycia powinna być oddzielona od wnętrza budynku przegrodą o klasie odporności ogniowej nie niższej niż R E 15.

2. W budynkach ZL III, ZL IV i ZL V poddasze użytkowe przeznaczone na cele mieszkalne lub biurowe powinno być oddzielone od palnej konstrukcji i palnego przekrycia dachu przegrodami o klasie odporności ogniowej:

- 1) w budynku niskim – E I 30;
- 2) w budynku średniowysokim i wysokim – E I 60.

§ 220.

1. Ściany wewnętrzne i stropy wydzielające kotłownię, składy paliwa stałego, żuźłownię i magazyny oleju opałowego, a także zamknięcia otworów w tych elementach, powinny mieć klasę odporności ogniowej nie mniejszą niż określona w tabeli:

Rodzaj pomieszczenia	Klasa odporności ogniowej		
	ścian wewnętrznych	stropów	drzwi lub innych zamknięć
1	2	3	4
Kotłownia z kotłami na paliwo stałe, o łącznej mocy cieplnej powyżej 25 kW	E I 60	R E I 60	E I 30
Kotłownia z kotłami na olej opałowy, o łącznej mocy cieplnej powyżej 30 kW	E I 60	R E I 60	E I 30
Kotłownia z kotłami na paliwo gazowe, o łącznej mocy cieplnej powyżej 30 kW:			
– w budynku niskim (N) i średniowysokim (SW)	E I 60	R E I 60	E I 30
– w budynku wysokim (W) i wysokościowym (WW)	E I 120	R E I 120	E I 60
Skład paliwa stałego i żuźłownia	E I 120 ^{*)}	R E I 120 ^{*)}	E I 60 ^{*)}
Magazyn oleju opałowego	E I 120	R E I 120	E I 60

^{*)} Wymaganie nie dotyczy budynków mieszkalnych jednorodzinnych, budynków mieszkalnych w zabudowie zagrodowej oraz budynków rekreacji indywidualnej.

2. Dla pomieszczeń, o których mowa w ust. 1, klasę odporności ogniowej ścian zewnętrznych należy przyjmować zgodnie z § 216.

3. Nie stawia się wymagań w zakresie klasy odporności ogniowej dla przegród zewnętrznych kotłowni z kotłami na paliwo gazowe, zlokalizowanej ponad dachem budynku, przy zachowaniu warunku, iż przegrody te powinny być wykonane z materiałów niepalnych.

§ 221.

1. Nad pomieszczeniem zagrożonym wybuchem należy stosować lekki dach, wykonany z materiałów co najmniej trudno zapalnych, o masie nieprzekraczającej 75 kg/m² rzutu, licząc bez elementów konstrukcji nośnej dachu, takich jak podciągi, więzary i belki.

2. Przepis ust. 1 nie dotyczy pomieszczenia, w którym łączna powierzchnia urządzeń odciążających (przeciwwybuchowych), jak przepony, kłapy oraz otwory oszkłone szkłem zwykłym, jest większa niż 0,065 m²/m³ kubatury pomieszczenia.

3. Ściany oddzielające pomieszczenie zagrożone wybuchem od innych pomieszczeń powinny być odporne na parcie o wartości 15 kN/m² (15 kPa).

§ 222.

1. Pomieszczenie zagrożone wybuchem należy sytuować na najwyższej kondygnacji budynku. Wymaganie to nie dotyczy budynków na terenach zamkniętych.
2. Dopuszcza się inne usytuowanie pomieszczeń, o których mowa w ust. 1, pod warunkiem zastosowania odpowiednich instalacji i urządzeń przeciwwybuchowych, uzgodnionych z właściwym komendantem wojewódzkim Państwowej Straży Pożarnej.

§ 223.

1. W ścianach zewnętrznych budynku wielokondygnacyjnego, z zastrzeżeniem § 224, powinny być pasy międzykondygnacyjne o wysokości co najmniej 0,8 m.
2. Za równorzędne rozwiązania uznaje się oddzielenia poziome w formie daszków, gzymsów i balkonów o wysięgu co najmniej 0,5 m lub też inne oddzielenia poziome i pionowe o sumie wysięgu i wymiaru pionowego co najmniej 0,8 m.
3. Elementy poziome wymienione w ust. 2 powinny spełniać wymagania szczelności ogniowej i izolacyjności ogniowej, również w obrębie połączenia ze ścianami zewnętrznymi, przez okres odpowiadający czasowi klasyfikacyjnemu wymaganiem w stosunku do ścian zewnętrznych budynku i być nierozprzestrzeniające ognia.
4. Warunki określone w ust. 1 i 2 nie dotyczą ścian holu i dróg komunikacji ogólnej.

§ 224.

1. W ścianach zewnętrznych budynku wielokondygnacyjnego nad strefą pożarową PM, o gęstości obciążenia ogniowego powyżej 1000 MJ/m², wysokość pasa międzykondygnacyjnego powinna wynosić co najmniej 1,2 m.
2. Za równorzędne rozwiązanie uznaje się oddzielenie poziome w formie daszków, gzymsów i balkonów o wysięgu co najmniej 0,8 m lub też inne oddzielenie poziome i pionowe o sumie wymiaru pionowego i wysięgu co najmniej 1,2 m, z zachowaniem warunków określonych w § 223 ust. 3.

§ 225.

Elementy okładzin elewacyjnych powinny być mocowane do konstrukcji budynku w sposób uniemożliwiający ich odpadanie w przypadku pożaru w czasie krótszym niż wynikający z wymaganej klasy odporności ogniowej dla ściany zewnętrznej, określonej w § 216 ust. 1, odpowiednio do klasy odporności pożarowej budynku, w którym są one zamocowane.

Rozdział 3. Strefy pożarowe i oddzielenia przeciwpożarowe

§ 226.

1. Strefę pożarową stanowi budynek albo jego część oddzielona od innych budynków lub innych części budynku elementami oddzielenia przeciwpożarowego, o których mowa w § 232 ust. 4, bądź też pasami wolnego terenu o szerokości

nie mniejszej niż dopuszczalne odległości od innych budynków, określone w § 271 ust. 1–7.

2. Częścią budynku, o której mowa w ust. 1, jest także jego kondygnacja, jeżeli klatki schodowe i szyby dźwigowe w tym budynku spełniają co najmniej wymagania określone w § 256 ust. 2 dla klatek schodowych.

3. Powierzchnia strefy pożarowej jest obliczana jako powierzchnia wewnętrzna budynku lub jego części, przy czym wlicza się do niej także powierzchnię antresoli.

§ 227.

1. Dopuszczalne powierzchnie stref pożarowych ZL określa poniższa tabela:

Kategoria zagrożenia ludzi	Dopuszczalna powierzchnia strefy pożarowej w m ²			
	w budynku o jednej kondygnacji nadziemnej (bez ograniczenia wysokości)	w budynku wielokondygnacyjnym		
		niskim (N)	średnio-wysokim (SW)	wysokim i wysokościowym (W) i (WW)
1	2	3	4	5
ZL I, ZL III, ZL IV, ZL V	10 000	8000	5000	2500
ZL II	8000	5000	3500	2000

2. Dopuszczalna powierzchnia strefy pożarowej ZL, obejmującej podziemną część budynku, nie powinna przekraczać 50% dopuszczalnej powierzchni strefy pożarowej tej samej kategorii zagrożenia ludzi, określonej w ust. 1 dla pierwszej nadziemnej kondygnacji tego budynku.

3. Zmniejszenie dopuszczalnej powierzchni strefy pożarowej, o której mowa w ust. 2, nie dotyczy przypadku, gdy wyjścia ewakuacyjne z kondygnacji podziemnej prowadzą bezpośrednio na zewnątrz budynku.

4. Dopuszcza się powiększenie powierzchni stref pożarowych, o których mowa w ust. 1, z wyjątkiem stref pożarowych w wielokondygnacyjnych budynkach wysokich (W) i wysokościowych (WW), pod warunkiem zastosowania:

- 1) stałych samoczynnych urządzeń gaśniczych wodnych – o 100%;
- 2) samoczynnych urządzeń oddymiających uruchamianych za pomocą systemu wykrywania dymu – o 100%.

Przy jednoczesnym stosowaniu urządzeń wymienionych w pkt 1 i 2 dopuszcza się powiększenie powierzchni stref pożarowych o 200%.

5. Ze strefy pożarowej ZL II o powierzchni przekraczającej 750 m² w budynku wielokondygnacyjnym, powinna być zapewniona możliwość ewakuacji ludzi do innej strefy pożarowej na tej samej kondygnacji.

§ 228.

1. Dopuszczalne powierzchnie stref pożarowych PM, z wyjątkiem garaży, określa poniższa tabela:

Rodzaj stref pożarowych	Gęstość obciążenia ogniowego Q [MJ/m ²]	Dopuszczalna powierzchnia strefy pożarowej w m ²		
		w budynku o jednej kondygnacji nadziemnej (bez ograniczenia wysokości)	w budynku wielokondygnacyjnym	
			niskim i średniowysokim (N) i (SW)	wysokim i wysokościowym (W) i (WW)
1	2	3	4	5
Strefy pożarowe z pomieszczeniem zagrożonym wybuchem	Q > 4000	1000	*	*
	2000 < Q ≤ 4000	2000	*	*
	1000 < Q ≤ 2000	4000	1000	*
	500 < Q ≤ 1000	6000	2000	500
	Q ≤ 500	8000	3000	1000
Strefy pożarowe pozostałe	Q > 4000	2000	1000	*
	2000 < Q ≤ 4000	4000	2000	*
	1000 < Q ≤ 2000	8000	4000	1000
	500 < Q ≤ 1000	15 000	8000	2500
	Q ≤ 500	20 000	10 000	5000

* Nie dopuszcza się takich przypadków.

2. Strefy pożarowe, o których mowa w ust. 1, w podziemnej części budynków nie powinny przekraczać 50% powierzchni określonych w tabeli.

§ 229.

1. Dopuszcza się powiększenie powierzchni stref pożarowych, o których mowa w § 228, pod warunkiem ich ochrony:

- 1) stałymi samoczynnymi urządzeniami gaśniczymi wodnymi – o 100%;
- 2) samoczynnymi urządzeniami oddymiającymi – o 50%.

2. Przy jednoczesnym stosowaniu urządzeń wymienionych w ust. 1 dopuszcza się powiększenie stref pożarowych o 150%.

§ 230.

1. W budynku jednokondygnacyjnym lub na ostatniej kondygnacji budynku wielokondygnacyjnego wielkości stref pożarowych PM, z wyjątkiem garaży, można powiększyć o 100%, jeżeli budynek nie zawiera pomieszczenia zagrożonego wybuchem i jest wykonany z elementów nierozprzestrzeniających ognia oraz zastosowano samoczynne urządzenia oddymiające.

2. W budynku jednokondygnacyjnym wielkości stref pożarowych PM, z wyjątkiem garażu, nie ogranicza się, pod warunkiem zastosowania stałych samoczynnych urządzeń gaśniczych wodnych i samoczynnych urządzeń oddymiających.

§ 231.

1. Dopuszczalne powierzchnie stref pożarowych IN określa poniższa tabela:

Liczba kondygnacji budynku	Dopuszczalna powierzchnia strefy pożarowej w m ²	
	przy hodowli ściółkowej	przy hodowli bezściółkowej
1	2	3
Jedna	5000	nie ogranicza się
Dwie	2500	5000
Powyżej dwóch	1000	2500

2. W przypadku stosowania w budynku ścian silnie rozprzestrzeniających ogień, strefę pożarową należy zmniejszyć do 25% wartości podanej w ust. 1, a w przypadku jednokondygnacyjnego budynku przeznaczonego do hodowli bezściółkowej, strefę ogranicza się do 5000 m².

§ 232.

1. Ściany i stropy stanowiące elementy oddzielenia przeciwpożarowego powinny być wykonane z materiałów niepalnych, a występujące w nich otwory – obudowane przedsionkami przeciwpożarowymi lub zamykane za pomocą drzwi przeciwpożarowych bądź innego zamknięcia przeciwpożarowego.

2. W ścianie oddzielenia przeciwpożarowego łączna powierzchnia otworów, o których mowa w ust. 1, nie powinna przekraczać 15% powierzchni ściany, a w stropie oddzielenia przeciwpożarowego – 0,5% powierzchni stropu. Ograniczenia nie stosuje się do otworów w ścianach oddzielenia przeciwpożarowego w garażu, które znajdują się na drogach manewrowych.

3. Przedsionek przeciwpożarowy powinien mieć wymiary rzutu poziomego nie mniejsze niż 1,4 × 1,4 m, ściany i strop, a także osłony lub obudowy przewodów i kabli elektrycznych z wyjątkiem wykorzystywanych w przedsionku oraz z wyjątkiem zespołów kablowych, o których mowa w § 187 ust. 3 – o klasie odporności ogniowej co najmniej E I 60 wykonane z materiałów niepalnych oraz powinny być zamykane drzwiami i wentylowany co najmniej grawitacyjnie, z zastrzeżeniem § 246 ust. 2 i 3.

4. Wymaganą klasę odporności ogniowej elementów oddzielenia przeciwpożarowego oraz zamknięć znajdujących się w nich otworów określa poniższa tabela:

Klasa odporności pożarowej budynku	Klasa odporności ogniowej				
	elementów oddzielenia przeciwpożarowego		drzwi przeciwpożarowych lub innych zamknięć przeciwpożarowych	drzwi z przedsionka przeciwpożarowego	
	ścian i stropów, z wyjątkiem stropów w ZL	stropów w ZL		na korytarz i do pomieszczenia	na klatkę schodową ^{*)}
1	2	3	4	5	6
„A”	R E I 240	R E I 120	E I 120	E I 60	E 60
„B” i „C”	R E I 120	R E I 60	E I 60	E I 30	E 30
„D” i „E”	R E I 60	R E I 30	E I 30	E I 15	E 15

*) Dopuszcza się osadzenie tych drzwi w ścianie o klasie odporności ogniowej, określonej dla drzwi w kol. 6, znajdującej się między przedsionkiem a klatką schodową.

5. Klasa odporności ogniowej elementów oddzielenia przeciwpożarowego oraz zamknięć znajdujących się w nich otworów w budynkach, o których mowa w § 213, powinna być nie mniejsza od określonej w ust. 4 dla budynków o klasie odporności pożarowej „D” i „E”.

6. W ścianie oddzielenia przeciwpożarowego dopuszcza się wypełnienie otworów materiałem przepuszczającym światło, takim jak luksfery, cegła szklana lub inne przeszklenie, jeżeli powierzchnia wypełnionych otworów nie przekracza 10% powierzchni ściany, przy czym klasa odporności ogniowej wypełnień nie powinna być niższa niż:

Wymagana klasa odporności ogniowej ściany oddzielenia przeciwpożarowego	Klasa odporności ogniowej wypełnienia otworu w ścianie	
	będącej obudową drogi ewakuacyjnej	innej
1	2	3
R E I 240	E I 120	E 120
R E I 120	E I 60	E 60
R E I 60	E I 30	E 30

7. Dopuszcza się stosowanie w strefach pożarowych PM otworu w ścianie oddzielenia przeciwpożarowego, służącego przeprowadzeniu urządzeń technologicznych, chronionego w sposób równoważny wymaganym dla tej ściany drzwiom przeciwpożarowym pod względem możliwości przeniesienia się przez ten otwór ognia lub dymu, w przypadku pożaru.

§ 233.

1. Stosowanie kurtyny przeciwpożarowej jest wymagane do oddzielenia:

- 1) widowni, o liczbie miejsc przekraczającej 600, od sceny teatralnej o powierzchni wewnętrznej przekraczającej 150 m² lub o kubaturze brutto przekraczającej 1200 m³;
- 2) kieszeni scenicznej, o powierzchni przekraczającej 100 m², od sceny teatralnej o powierzchni wewnętrznej przekraczającej 300 m² lub o kubaturze brutto przekraczającej 6000 m³.

2. Sceny, o których mowa w ust. 1, powinny być wyposażone w samoczynne urządzenia oddymiające uruchamiane za pomocą systemu wykrywania dymu.

§ 234.

1. Przepusty instalacyjne w elementach oddzielenia przeciwpożarowego powinny mieć klasę odporności ogniowej (E I) wymaganą dla tych elementów.

2. Dopuszcza się nieinstalowanie przepustów, o których mowa w ust. 1, dla pojedynczych rur instalacji wodnych, kanalizacyjnych i ogrzewczych, wprowadzanych przez ściany i stropy do pomieszczeń higienicznosanitarnych.

3. Przepusty instalacyjne o średnicy większej niż 0,04 m w ścianach i stropach pomieszczenia zamkniętego, dla których wymagana klasa odporności ogniowej jest nie niższa niż E I 60 lub R E I 60, a niebędących elementami oddzielenia

przeciwpożarowego, powinny mieć klasę odporności ogniowej (E I) ścian i stropów tego pomieszczenia.

4. Przejścia instalacji przez zewnętrzne ściany budynku, znajdujące się poniżej poziomu terenu, powinny być zabezpieczone przed możliwością przenikania gazu do wnętrza budynku.

§ 235.

1. Ścianę oddzielenia przeciwpożarowego należy wznosić na własnym fundamencie lub na stropie, opartym na konstrukcji nośnej o klasie odporności ogniowej nie niższej od odporności ogniowej tej ściany.

2. Ścianę oddzielenia przeciwpożarowego należy wysunąć na co najmniej 0,3 m poza lico ściany zewnętrznej budynku lub na całej wysokości ściany zewnętrznej zastosować pionowy pas z materiału niepalnego o szerokości co najmniej 2 m i klasie odporności ogniowej E I 60.

3. W budynku z przekryciem dachu rozprzestrzeniającym ogień ściany oddzielenia przeciwpożarowego należy wyprowadzić ponad pokrycie dachu na wysokość co najmniej 0,3 m lub zastosować wzdłuż ściany pas z materiału niepalnego o szerokości co najmniej 1 m i klasie odporności ogniowej E I 60, bezpośrednio pod pokryciem; przekrycie na tej szerokości powinno być nierozprzestrzeniające ognia.

4. W budynku, z wyjątkiem zabudowy jednorodzinnej, w dachu którego znajdują się świetliki lub kłapy dymowe, ściany oddzielenia przeciwpożarowego usytuowane od nich w odległości poziomej mniejszej niż 5 m, należy wyprowadzić ponad górną ich krawędź na wysokość co najmniej 0,3 m, przy czym wymaganie to nie dotyczy świetlików nieotwieranych o klasie odporności ogniowej co najmniej E 30.

Rozdział 4. Drogi ewakuacyjne

§ 236.

1. Z pomieszczeń przeznaczonych na pobyt ludzi powinna być zapewniona możliwość ewakuacji w bezpieczne miejsce na zewnątrz budynku lub do sąsiedniej strefy pożarowej, bezpośrednio albo drogami komunikacji ogólnej, zwanymi dalej „drogami ewakuacyjnymi”.

2. Ze strefy pożarowej, o której mowa w ust. 1, powinno być wyjście bezpośrednio na zewnątrz budynku lub przez inną strefę pożarową, z zastrzeżeniem § 227 ust. 5.

3. Wyjścia z pomieszczeń na drogi ewakuacyjne powinny być zamykane drzwiami.

4. Drzwi stanowiące wyjście ewakuacyjne z budynku przeznaczonego dla więcej niż 50 osób powinny otwierać się na zewnątrz. Wymaganie to nie dotyczy budynku wpisanego do rejestru zabytków.

5. W wyjściu ewakuacyjnym z budynku dopuszcza się stosowanie drzwi rozsuwanych spełniających wymagania określone w § 240 ust. 4.

6. Określając wymaganą szerokość i liczbę przejść, wyjść oraz dróg ewakuacyjnych w budynku, w którym z przeznaczenia i sposobu zagospodarowania pomieszczeń nie wynika jednoznacznie maksymalna liczba ich użytkowników, liczbę tę należy przyjmować w odniesieniu do powierzchni tych pomieszczeń, dla:

- 1) sal konferencyjnych, lokali gastronomiczno-rozrywkowych, poczekalni, holi, świetlic itp. – 1 m²/osobę;
- 2) pomieszczeń handlowo-usługowych – 4 m²/osobę;
- 3) pomieszczeń administracyjno-biurowych – 5 m²/osobę;
- 4) archiwów, bibliotek itp. – 7 m²/osobę;
- 5) magazynów – 30 m²/osobę.

§ 237.

1. W pomieszczeniach, od najdalszego miejsca, w którym może przebywać człowiek, do wyjścia ewakuacyjnego na drogę ewakuacyjną lub do innej strefy pożarowej albo na zewnątrz budynku, powinno być zapewnione przejście, zwane dalej „przejściem ewakuacyjnym”, o długości nieprzekraczającej:

- 1) w strefach pożarowych ZL – 40 m;
- 2) w strefach pożarowych PM o gęstości obciążenia ogniowego przekraczającej 500 MJ/m² w budynku o więcej niż jednej kondygnacji nadziemnej – 75 m;
- 3) w strefach pożarowych PM, o obciążeniu ogniowym nieprzekraczającym 500 MJ/m², w budynku o więcej niż jednej kondygnacji nadziemnej oraz w strefach pożarowych PM w budynku o jednej kondygnacji nadziemnej bez względu na wielkość obciążenia ogniowego – 100 m.

2. W pomieszczeniu zagrożonym wybuchem długość przejścia ewakuacyjnego, o którym mowa w ust. 1 pkt 2 i 3, nie powinna przekraczać 40 m.

3. Dopuszcza się prowadzenie przez pomieszczenie zagrożone wybuchem przejścia ewakuacyjnego z innego pomieszczenia, jeżeli pomieszczenia te są powiązane funkcjonalnie.

4. Jeżeli z przewidywanego przeznaczenia pomieszczenia nie wynika jednoznacznie sposób jego zagospodarowania, projektowa długość przejścia ewakuacyjnego nie może być większa niż 80% długości określonej w ust. 1 i 2.

5. W pomieszczeniach o wysokości przekraczającej 5 m długość przejść, o których mowa w ust. 1 i 2, może być powiększona o 25%.

6. Długości przejść, o których mowa w ust. 1 i 2, mogą być powiększone pod warunkiem zastosowania:

- 1) stałych samoczynnych urządzeń gaśniczych wodnych – o 50%;
- 2) samoczynnych urządzeń oddymiających uruchamianych za pomocą systemu wykrywania dymu – o 50%.

7. Powiększenia, o których mowa w ust. 5 i 6 pkt 1 i 2, podlegają sumowaniu.

8. Przejście, o którym mowa w ust. 1, nie powinno prowadzić łącznie przez więcej niż trzy pomieszczenia.

9. Ścianek działowych oddzielających od siebie pomieszczenia, dla których określą się łącznie długość przejścia ewakuacyjnego, nie dotyczą wymagania określone w § 216 ust. 1.

10. Szerokość przejścia ewakuacyjnego w pomieszczeniu przeznaczonym na pobyt ludzi, z zastrzeżeniem § 261, należy obliczać proporcjonalnie do liczby osób, do których ewakuacji ono służy, przyjmując co najmniej 0,6 m na 100 osób, lecz nie mniej niż 0,9 m, a w przypadku przejścia służącego do ewakuacji do 3 osób – nie mniej niż 0,8 m.

§ 238.

Pomieszczenie powinno mieć co najmniej dwa wyjścia ewakuacyjne oddalone od siebie o co najmniej 5 m w przypadkach, gdy:

- 1) jest przeznaczone do jednoczesnego przebywania w nim ponad 50 osób, a w strefie pożarowej ZL II – ponad 30 osób;
- 2) znajduje się w strefie pożarowej ZL, a jego powierzchnia przekracza 300 m²;
- 3) znajduje się w strefie pożarowej PM o gęstości obciążenia ogniowego powyżej 500 MJ/m², a jego powierzchnia przekracza 300 m²;
- 4) znajduje się w strefie pożarowej PM o gęstości obciążenia ogniowego do 500 MJ/m², a jego powierzchnia przekracza 1000 m²;
- 5) jest zagrożone wybuchem, a jego powierzchnia przekracza 100 m².

§ 239.

1. Łączną szerokość drzwi w świetle, stanowiących wyjścia ewakuacyjne z pomieszczenia, należy obliczać proporcjonalnie do liczby osób mogących przebywać w nim równocześnie, przyjmując co najmniej 0,6 m szerokości na 100 osób, przy czym najmniejsza szerokość drzwi w świetle ościeżnicy powinna wynosić 0,9 m, a w przypadku drzwi służących do ewakuacji do 3 osób – 0,8 m.

2. Drzwi stanowiące wyjście ewakuacyjne powinny otwierać się na zewnątrz pomieszczeń:

- 1) zagrożonych wybuchem;
- 2) do których jest możliwe niespodziewane przedostanie się mieszanin wybuchowych lub substancji trujących, duszących bądź innych, mogących utrudnić ewakuację;
- 3) przeznaczonych do jednoczesnego przebywania ponad 50 osób;
- 4) przeznaczonych dla ponad 6 osób o ograniczonej zdolności poruszania się.

3. Wyjścia ewakuacyjne z pomieszczenia zagrożonego wybuchem na drogę ewakuacyjną powinny prowadzić przez przedsionki przeciwpożarowe odpowiadające wymaganiom § 232.

4. Szerokość drzwi stanowiących wyjście ewakuacyjne z budynku, z zastrzeżeniem ust. 1, a także szerokość drzwi na drodze ewakuacyjnej z klatki schodowej, prowadzących na zewnątrz budynku lub do innej strefy pożarowej, powinna być nie mniejsza niż szerokość biegu klatki schodowej, określona zgodnie z § 68 ust. 1 i 2.

5. Szerokość drzwi w świetle na drodze ewakuacyjnej, niewymienionych w ust. 4, należy obliczać proporcjonalnie do liczby osób, do których ewakuacji są one przeznaczone, przyjmując co najmniej 0,6 m szerokości na 100 osób, przy czym najmniejsza szerokość drzwi powinna wynosić 0,9 m w świetle ościeżnicy.

6. Wysokość drzwi, o których mowa w ust. 1, 4 i 5, powinna odpowiadać wymaganiom § 62 ust. 1.

§ 240.

1. Drzwi wieloskrzydłowe, stanowiące wyjście ewakuacyjne z pomieszczenia oraz na drodze ewakuacyjnej, powinny mieć co najmniej jedno, nieblokowane skrzydło drzwiowe o szerokości nie mniejszej niż 0,9 m.

2. Szerokość skrzydła drzwi wahadłowych, stanowiących wyjście ewakuacyjne z pomieszczenia oraz na drodze ewakuacyjnej, powinna wynosić co najmniej dla drzwi jednoskrzydłowych – 0,9 m, a dla drzwi dwuskrzydłowych – 0,6 m, przy czym oba skrzydła drzwi dwuskrzydłowych muszą mieć tę samą szerokość.

3. Zabrania się stosowania do celów ewakuacji drzwi obrotowych i podnoszonych.

4. Drzwi rozsuwane mogą stanowić wyjścia na drogi ewakuacyjne, a także być stosowane na drogach ewakuacyjnych, jeżeli są przeznaczone nie tylko do celów ewakuacji, a ich konstrukcja zapewnia:

- 1) otwieranie automatyczne i ręczne bez możliwości ich blokowania;
- 2) samoczynne ich rozsunięcie i pozostanie w pozycji otwartej w wyniku zasygnalizowania pożaru przez system wykrywania dymu chroniący strefę pożarową, do ewakuacji z której te drzwi są przeznaczone, a także w przypadku awarii drzwi.

5. W bramach i ścianach przesuwanych na drogach ewakuacyjnych powinny znajdować się drzwi otwierane ręcznie albo w bezpośrednim sąsiedztwie tych bram i ścian powinny być umieszczone i wyraźnie oznakowane drzwi przeznaczone do celów ewakuacji.

6. Drzwi, bramy i inne zamknięcia otworów o wymaganej klasie odporności ogniowej lub dymoszczelności powinny być zaopatrzone w urządzenia, zapewniające samoczynne zamykanie otworu w razie pożaru. Należy też zapewnić możliwość ręcznego otwierania drzwi służących do ewakuacji.

7. Drzwi stanowiące wyjście ewakuacyjne z pomieszczenia, w którym może przebywać jednocześnie więcej niż 300 osób, oraz drzwi na drodze ewakuacyjnej z tego pomieszczenia, powinny być wyposażone w urządzenia przeciwpaniczne.

§ 241.

1. Obudowa poziomych dróg ewakuacyjnych powinna mieć klasę odporności ogniowej wymaganą dla ścian wewnętrznych, nie mniejszą jednak niż E I 15, z uwzględnieniem § 217. Wymaganie klasy odporności ogniowej dla obudowy poziomych dróg ewakuacyjnych nie dotyczy obudowy krytego ciągu pieszego – pasażu, o którym mowa w § 247 ust. 2.

2. W ścianach wewnętrznych, stanowiących obudowę dróg ewakuacyjnych w strefach pożarowych ZL III i PM, dopuszcza się umieszczenie nieotwieranych naświetli powyżej 2 m od poziomu posadzki, jeżeli przylegające pomieszczenia nie są zagrożone wybuchem i jeżeli gęstość obciążenia ogniowego w tych pomieszczeniach nie przekracza 1000 MJ/m².

3. W ścianach zewnętrznych budynków, przy których znajduje się galeria, będąca jedyną drogą ewakuacyjną, dopuszcza się umieszczenie naświetli powyżej 2 m od posadzki tej galerii.

§ 242.

1. Szerokość poziomych dróg ewakuacyjnych należy obliczać proporcjonalnie do liczby osób mogących przebywać jednocześnie na danej kondygnacji budynku, przyjmując co najmniej 0,6 m na 100 osób, lecz nie mniej niż 1,4 m.

2. Dopuszcza się zmniejszenie szerokości poziomej drogi ewakuacyjnej do 1,2 m, jeżeli jest ona przeznaczona do ewakuacji nie więcej niż 20 osób.

3. Wysokość drogi ewakuacyjnej powinna wynosić co najmniej 2,2 m, natomiast wysokość lokalnego obniżenia 2 m, przy czym długość obniżonego odcinka drogi nie może być większa niż 1,5 m na każdym odcinku drogi ewakuacyjnej o długości 10 m.

4. Skrzydła drzwi stanowiących wyjście na drogę ewakuacyjną nie mogą, po ich całkowitym otwarciu, zmniejszać wymaganej szerokości tej drogi. Wymagania nie stosuje się do drzwi wyposażonych w urządzenia samoczynnie je zamykające.

§ 243.

1. Korytarze stanowiące drogę ewakuacyjną w strefach pożarowych ZL powinny być podzielone na odcinki nie dłuższe niż 50 m przy zastosowaniu przegród z drzwiami dymoszczelnymi lub innych urządzeń technicznych, zapobiegających rozprzestrzenianiu się dymu.

2. Wymaganie, o którym mowa w ust. 1, nie dotyczy korytarzy, na których zastosowano rozwiązania techniczno-budowlane zabezpieczające przed zadymieniem.

3. Przegrody, o których mowa w ust. 1, nad sufitami podwieszonymi i pod podłogami podniesionymi powyżej poziomu stropu lub podłoża, powinny być wykonane z materiałów niepalnych.

§ 244.

1. Na drogach ewakuacyjnych jest zabronione stosowanie:

- 1) spoczników ze stopniami;
- 2) schodów ze stopniami zabiegowymi, jeżeli schody te są jedyną drogą ewakuacyjną.

2. Na drogach ewakuacyjnych dopuszcza się stosowanie schodów wachlarzowych, pod warunkiem zachowania najmniejszej szerokości stopni określonych w § 69 ust. 6.

3. Na drogach ewakuacyjnych miejsca, w których zastosowano pochylnie lub stopnie umożliwiające pokonanie różnicy poziomów, powinny być wyraźnie oznakowane.

§ 245.

Klatki schodowe przeznaczone do ewakuacji ze strefy pożarowej:

- 1) ZL II w budynku niskim (N),
- 2) ZL I, ZL II, ZL III lub ZL V w budynku średniowysokim (SW),
- 3) PM o gęstości obciążenia ogniowego powyżej 500 MJ/m² lub zawierającej pomieszczenie zagrożone wybuchem w budynku niskim (N) bądź średniowysokim (SW)

– powinny być obudowane i zamykane drzwiami dymoszczelnymi oraz wyposażone w urządzenia zapobiegające zadymieniu lub służące do usuwania dymu, uruchamiane samoczynnie za pomocą systemu wykrywania dymu.

§ 246.

1. W budynku wysokim (W) i wysokościowym (WW), z zastrzeżeniem ust. 4, należy zapewnić możliwość ewakuacji do co najmniej dwóch klatek schodowych, które powinny być obudowane i oddzielone od poziomych dróg komunikacyjnych lub

ewakuacyjnych oraz pomieszczeń, przedsionkiem przeciwpożarowym, odpowiadającym wymaganiom określonym w § 232.

2. Klatki schodowe i przedsionki przeciwpożarowe, stanowiące drogę ewakuacyjną w budynku wysokim (W) dla stref pożarowych innych niż ZL IV i PM oraz w budynku wysokościowym (WW), powinny być wyposażone w urządzenia zapobiegające ich zadymieniu.

3. Klatki schodowe i przedsionki przeciwpożarowe, stanowiące drogę ewakuacyjną w budynku wysokim (W) dla strefy pożarowej PM, powinny być wyposażone w urządzenia zapobiegające zadymieniu lub samoczynne urządzenia oddymiające uruchamiane za pomocą systemu wykrywania dymu.

4. Prowadzenie ewakuacji tylko do jednej klatki schodowej dopuszcza się w przypadku:

1) budynku wysokiego (W) niezawierającego strefy pożarowej ZL II, jeżeli powierzchnia wewnętrzna kondygnacji nie przekracza 750 m²;

2) strefy pożarowej ZL IV, jeżeli łączna powierzchnia wewnętrzna mieszkań na kondygnacji lub jej części nie przekracza 750 m².

5. W budynku wysokim (W) i wysokościowym (WW) dopuszcza się wykonywanie klatek schodowych, stanowiących drogę ewakuacyjną wyłącznie dla stref pożarowych ZL IV, bez przedsionków oddzielających je od poziomych dróg komunikacji ogólnej, jeżeli:

1) każde mieszkanie lub pomieszczenie jest oddzielone od poziomej drogi komunikacji ogólnej drzwiami o klasie odporności ogniowej co najmniej E I 30;

2) klatki schodowe są zamykane drzwiami dymoszczelnymi;

3) klatki schodowe są wyposażone w urządzenia zapobiegające zadymieniu lub w samoczynne urządzenia oddymiające uruchamiane za pomocą systemu wykrywania dymu.

6. W budynku średniowysokim (SW) i wyższym, w strefie pożarowej ZL V, drzwi z pomieszczeń, z wyjątkiem higienicznosanitarnych, prowadzące na drogi komunikacji ogólnej, powinny mieć klasę odporności ogniowej co najmniej E I 30.

§ 247.

1. W budynku wysokim (W) i wysokościowym (WW), w strefach pożarowych innych niż ZL IV, należy zastosować rozwiązania techniczno-budowlane zabezpieczające przed zadymieniem poziomych dróg ewakuacyjnych.

2. W krytym ciągu pieszym (pasażu), do którego przylegają lokale handlowe i usługowe, oraz w przekrytym dziedzińcu wewnętrznym, należy zastosować rozwiązania techniczno-budowlane zabezpieczające przed zadymieniem dróg ewakuacyjnych.

3. W podziemnej kondygnacji budynku, w której znajduje się pomieszczenie przeznaczone dla ponad 100 osób, oraz budowli podziemnej z takim pomieszczeniem, należy zastosować rozwiązania techniczno-budowlane zapewniające usuwanie dymu z tego pomieszczenia i z dróg ewakuacyjnych.

§ 248.

Schody wewnętrzne w mieszkaniach w budynku wielorodzinnym oraz w budynku jednorodzinym, zagrodowym i rekreacji indywidualnej, a także budynku

tymczasowym nieprzeznaczonym na cele widowiskowe lub inne zgromadzenia ludzi, mogą nie spełniać wymagań stawianych drogą ewakuacyjnym.

§ 249.

1. Ściany wewnętrzne i stropy stanowiące obudowę klatki schodowej lub pochylni powinny mieć klasę odporności ogniowej określoną zgodnie z § 216, jak dla stropów budynku.

2. (uchylony).

3. Biegi i spoczniki schodów oraz pochylnie służące do ewakuacji powinny być wykonane z materiałów niepalnych i mieć klasę odporności ogniowej co najmniej:

1) w budynkach o klasie odporności pożarowej „A”, „B” i „C” – R 60;

2) w budynkach o klasie odporności pożarowej „D” i „E” – R 30.

4. Wymaganie klasy odporności ogniowej, o którym mowa w ust. 3, nie dotyczy klatek schodowych wydzielonych na każdej kondygnacji przedsionkami przeciwpożarowymi oraz schodów na antresolę w pomieszczeniu, w którym się ona znajduje, jeżeli antresola ta jest przeznaczona do użytku nie więcej niż 10 osób.

5. W budynku niskim o klasie odporności pożarowej „D” lub „E” w obudowanych klatkach schodowych, zamykanych drzwiami o klasie odporności ogniowej co najmniej E I 30, dopuszcza się wykonanie biegów i spoczników schodów z materiałów palnych.

6. Odległość między ścianą zewnętrzną, stanowiącą obudowę klatki schodowej przeznaczonej do ewakuacji, o której mowa w § 245, 246 i 256 ust. 2, a inną ścianą zewnętrzną tego samego lub innego budynku powinna być ustalona zgodnie z § 271. Przepisu nie stosuje się, jeżeli co najmniej jedna z tych ścian posiada co najmniej klasę odporności ogniowej zgodnie z § 216, jak dla stropu budynku z tą klatką schodową, w pasie terenu określonym zgodnie z § 271.

§ 250.

1. Piwnice powinny być oddzielone od pozostałej części budynku, z wyjątkiem budynków ZLIV niskich (N) i średniowysokich (SW) stropami i ścianami o klasie odporności ogniowej co najmniej R E I 60 i zamknięte drzwiami o klasie odporności ogniowej co najmniej E I 30. Jeżeli drzwi do piwnic znajdują się poniżej poziomu terenu, schody prowadzące z tego poziomu powinny być zabezpieczone w sposób uniemożliwiający omyłkowe zejście ludzi do piwnic w przypadku ewakuacji (np. ruchomą barierą).

2. W budynku wysokim (W) i wysokościowym (WW) piwnice powinny być oddzielone od klatki schodowej przedsionkiem przeciwpożarowym.

§ 251.

Wyjście z klatki schodowej na strych lub poddasze powinno być zamykane drzwiami lub klapą wyjściową o klasie odporności ogniowej co najmniej:

1) w budynkach niskich (N) – E I 15;

2) w budynkach średniowysokich (SW) i wyższych – E I 30.

§ 252.

Schodów i pochylni ruchomych nie zalicza się do dróg ewakuacyjnych.

§ 253.

1. W budynku ZL I, ZL II, ZL III lub ZL V, mającym kondygnację z posadzką na wysokości powyżej 25 m ponad poziomem terenu przy najniższym wejściu do budynku oraz w budynku wysokościowym (WW) ZL IV przynajmniej jeden dźwig powinien być przystosowany do potrzeb ekip ratowniczych, spełniając wymagania Polskiej Normy dotyczącej dźwigów dla straży pożarnej. Dźwig dla ekip ratowniczych powinien zapewniać dostęp do każdej strefy pożarowej na kondygnacji bezpośrednio lub drogami komunikacji ogólnej.

2. Dojście do dźwigu dla ekip ratowniczych powinno prowadzić przez przedsionek przeciwpożarowy spełniający wymagania określone w § 232.

3. Ściany i stropy szybu dźwigu dla ekip ratowniczych powinny mieć klasę odporności ogniowej wymaganą jak dla stropów budynku, zgodnie z § 216.

4. Szyb dźwigu dla ekip ratowniczych powinien być wyposażony w urządzenia zapobiegające zadymieniu.

[...]

§ 256.

1. Długość drogi ewakuacyjnej od wyjścia z pomieszczenia na tę drogę do wyjścia do innej strefy pożarowej lub na zewnątrz budynku, zwanej dalej „dojściem ewakuacyjnym”, mierzy się wzdłuż osi drogi ewakuacyjnej. W przypadku zakończenia dojścia ewakuacyjnego przedsionkiem przeciwpożarowym, długość tę mierzy się do pierwszych drzwi tego przedsionka.

2. Za równorzędne wyjście do innej strefy pożarowej, o którym mowa w ust. 1, uważa się wyjście do obudowanej klatki schodowej, zamykanej drzwiami o klasie odporności ogniowej co najmniej E I 30, wyposażonej w urządzenia zapobiegające zadymieniu lub służące do usuwania dymu, a w przypadku, o którym mowa w § 246 ust. 5 – zamykanej drzwiami dymoszczelnymi.

3. Dopuszczalne długości dojść ewakuacyjnych w strefach pożarowych określa poniższa tabela:

Rodzaj strefy pożarowej	Długość dojścia w m	
	przy jednym dojściu	przy co najmniej 2 dojściach ¹⁾
1	2	3
Z pomieszczeniem zagrożonym wybuchem	10	40
PM o gęstości obciążenia ogniowego $Q > 500 \text{ MJ/m}^2$ bez pomieszczenia zagrożonego wybuchem	30 ²⁾	60
PM o gęstości obciążenia ogniowego $Q \leq 500 \text{ MJ/m}^2$ bez pomieszczenia zagrożonego wybuchem	60 ²⁾	100
ZL I, II i V	10	40
ZL III	30 ²⁾	60
ZL IV	60 ²⁾	100

¹⁾ Dla dojścia najkrótszego, przy czym dopuszcza się dla drugiego dojścia długość większą o 100% od najkrótszego. Dojścia te nie mogą się pokrywać ani krzyżować, przy czym dopuszcza się ich wspólny początkowy przebieg na długości nie większej niż 2 m.

²⁾ W tym nie więcej niż 20 m na poziomej drodze ewakuacyjnej.

4. Długości dojść ewakuacyjnych, o których mowa w ust. 3, mogą być powiększone pod warunkiem ochrony:

- 1) strefy pożarowej stałymi samoczynnymi urządzeniami gaśniczymi wodnymi – o 50%;
- 2) drogi ewakuacyjnej samoczynnymi urządzeniami oddymiającymi uruchamianymi za pomocą systemu wykrywania dymu – o 50%.

Przy jednoczesnym stosowaniu tych urządzeń długość dojścia może być powiększona o 100%.

5. Wyjście z klatki schodowej, o której mowa w ust. 2, powinno prowadzić na zewnątrz budynku, bezpośrednio lub poziomymi drogami komunikacji ogólnej, których obudowa odpowiada wymaganom § 249 ust. 1, a otwory w obudowie mają zamknięcia o klasie odporności ogniowej co najmniej E I 30.

6. Dopuszcza się przeprowadzenie drogi ewakuacyjnej do wyjścia na zewnątrz budynku z klatki schodowej oraz z poziomych dróg komunikacji ogólnej przez hol, mogący spełniać także funkcje uzupełniające do funkcji wynikających z przeznaczenia budynku, takie jak: recepcyjna, ochrony budynku, drobnej sprzedaży, pod warunkiem że:

- 1) przez jeden hol możliwe jest przeprowadzenie drogi ewakuacyjnej tylko z jednej klatki schodowej, przy czym ograniczenie to nie odnosi się do klatek schodowych z odrębnym, nieprzewodzącym przez ten hol, wyjściem ewakuacyjnym;
- 2) hol nie znajduje się w strefie pożarowej PM o gęstości obciążenia ogniowego powyżej 500 MJ/m² ani też zawierającej pomieszczenie zagrożone wybuchem;
- 3) hol jest oddzielony od poziomych dróg komunikacji ogólnej, tak jak jest to wymagane dla klatki schodowej, o której mowa w pkt 1;
- 4) wolna szerokość drogi ewakuacyjnej jest co najmniej o 50% większa od szerokości poziomej drogi ewakuacyjnej w budynku, prowadzącej do tego wyjścia, określonej zgodnie z § 242 ust. 1, dla kondygnacji budynku o największej liczbie przewidywanych osób, znajdujących się tam jednocześnie;
- 5) wysokość holu w miejscu, w którym przebiega droga ewakuacyjna, jest nie mniejsza niż 3,3 m;
- 6) szerokość drzwi wyjściowych na zewnątrz budynku jest większa o 50% od minimalnej szerokości drzwi wyjściowych określonej zgodnie z § 239 ust. 4.

7. Dopuszczalną długość drogi od wyjścia z klatki schodowej, o której mowa w ust. 2, do wyjścia na zewnątrz budynku określa się zgodnie z ust. 3.

§ 257.

1. W budynku PM, w którym jest wymagana druga droga ewakuacyjna dla ludzi z wyższej kondygnacji, dopuszcza się stosowanie na tej drodze drabiny ewakuacyjnej, prowadzącej na dach nad niższą kondygnacją lub na poziom terenu, jeżeli liczba osób przebywających jednocześnie na wyższej kondygnacji nie przekracza 50, a w budynku z pomieszczeniem zagrożonym wybuchem – 15. Nie dotyczy to zakładów pracy chronionej.

2. Drabiny ewakuacyjne należy umieszczać w miejscach łatwo dostępnych. Sytuowanie drabin naprzeciw świetlików i okien jest zabronione.

3. Dopuszcza się wykonywanie drabin ewakuacyjnych bez obręczy ochronnych, gdy różnica wysokości nie przekracza 3 m, z uwzględnieniem wymagań § 101.

Rozdział 5. Wymagania przeciwpożarowe dla elementów wykończenia wnętrz i wyposażenia stałego

§ 258.

1. W strefach pożarowych ZL I, ZL II, ZL III i ZL V stosowanie do wykończenia wnętrz materiałów i wyrobów łatwo zapalnych, których produkty rozkładu termicznego są bardzo toksyczne lub intensywnie dymiące, jest zabronione.

1a. W przypadku stosowania materiałów wykończeniowych luźno zwisających, w szczególności w kurtynach, zasłonach, draperiach, kotarach oraz żaluzjach, za łatwo zapalne uważa się materiały, których właściwości określone w badaniach zgodnych z Polskimi Normami odnoszącymi się do zapalności i rozprzestrzeniania płomienia przez wyroby włókiennicze nie spełniają co najmniej jednego z kryteriów:

- 1) $t_i \geq 4$ s;
- 2) $t_s \leq 30$ s;
- 3) nie następuje przepalenie trzeciej nitki;
- 4) nie występują płonące krople.

2. Na drogach komunikacji ogólnej, służących celom ewakuacji, stosowanie materiałów i wyrobów budowlanych łatwo zapalnych jest zabronione.

§ 259.

1. Podłogi podniesione o więcej niż 0,2 m ponad poziom stropu lub innego podłoża powinny mieć:

- 1) niepalną konstrukcję nośną oraz co najmniej niezapalne płyty podłogi od strony przestrzeni podpodłogowej, mające klasę odporności ogniowej co najmniej R E I 30, a w budynku wysokościowym (WW) lub ze strefą pożarową o gęstości obciążenia ogniowego ponad 4000 MJ/m² oraz w strefach pożarowych ZL II – co najmniej R E I 60;
- 2) przestrzeń podpodłogową podzieloną na sektory o powierzchni nie większej niż 1000 m² przegrodami o klasie odporności ogniowej co najmniej E I 30, a w budynku wysokościowym (WW) lub ze strefą pożarową o gęstości obciążenia ogniowego ponad 4000 MJ/m² – co najmniej E I 60.

2. Przewody i kable elektryczne oraz inne instalacje wykonane z materiałów palnych, prowadzone w przestrzeni podpodłogowej podłogi podniesionej i w przestrzeni ponad sufitami podwieszonymi, wykorzystywanej do wentylacji lub ogrzewania pomieszczenia, powinny mieć osłonę lub obudowę o klasie odporności ogniowej co najmniej E I 30, a w budynku wysokościowym (WW) lub w budynkach ze strefą pożarową o gęstości obciążenia ogniowego ponad 4000 MJ/m² – co najmniej E I 60.

3. Na drogach ewakuacyjnych wykonywanie w podłodze podniesionej otworów do wentylacji lub ogrzewania jest zabronione.

§ 260.

1. W pomieszczeniach, przeznaczonych do jednoczesnego przebywania ponad 50 osób oraz w pomieszczeniach produkcyjnych, stosowanie łatwo zapalnych przegród, stałych elementów wyposażenia i wystroju wewnątrz oraz wykładzin podłogowych jest zabronione.

2. W pomieszczeniach stref pożarowych ZL II, pomieszczeniach magazynowych oraz w pomieszczeniach z podłogami podniesionymi, stosowanie wykładzin podłogowych łatwo zapalnych jest zabronione.

§ 261.

Pomieszczenia przeznaczone do jednoczesnego przebywania ponad 200 osób dorosłych lub 100 dzieci, w których miejsca do siedzenia są ustawione w rzędach, powinny mieć:

1) fotele i inne siedzenia trudno zapalne oraz niewydzielające produktów rozkładu i spalania, określonych jako bardzo toksyczne, zgodnie z Polską Normą dotyczącą badań wydzielania produktów toksycznych; określenie trudno zapalny przypisuje się fotelom i innym siedzeniom, które nie ulegają postępującemu tleniu i spalaniu płomieniowemu w warunkach określonych Polską Normą dotyczącą badania zapalności mebli tapicerowanych;

2) szerokość przejść pomiędzy rzędami siedzeń nie mniejszą niż 0,45 m, przy czym odległość tę należy ustalać, biorąc pod uwagę odstęp między stałymi elementami siedzeń;

3) liczbę siedzeń w rzędzie nie większą niż 16 pomiędzy przejściami oraz 8 w rzędzie przyściennym, przy czym dopuszcza się zwiększenie liczby miejsc w rzędach odpowiednio do 40 i 20 pod warunkiem zwiększenia odstępu między rzędami siedzeń o 1 cm na każde dodatkowe siedzenie odpowiednio powyżej 16 lub 8;

4) szerokość przejść komunikacyjnych nie mniejszą niż 1,2 m przy liczbie osób do 150, a przy większej ich liczbie szerokość tę należy zwiększyć proporcjonalnie o 0,6 m na 100 osób;

5) rzędy siedzeń lub ławek trwale umocowane do podłogi albo siedzenia sztywno łączone ze sobą w rzędy oraz między rzędami.

§ 262.

1. Okładziny sufitów oraz sufity podwieszane należy wykonywać z materiałów niepalnych lub niezapalnych, niekapiących i nieodpadających pod wpływem ognia. Wymaganie to nie dotyczy mieszkań.

2. Przestrzeń między sufitem podwieszonym i stropem powinna być podzielona na sektory o powierzchni nie większej niż 1000 m², a w korytarzach – przegrodami co 50 m, wykonanymi z materiałów niepalnych.

§ 263.

1. W łazienkach i saunach z piecykami gazowymi oraz termami gazowymi i elektrycznymi dopuszcza się stosowanie okładzin ściennych z materiałów palnych, z tym że odległość tych urządzeń od okładzin powinna wynosić co najmniej 0,3 m.

2. Stosowanie okładzin ściennych z materiałów łatwo zapalnych w łazienkach i saunach z piecem na paliwo stałe jest zabronione.

§ 264.

Palne elementy wystroju wewnątrz budynku, przez które lub obok których są prowadzone przewody ogrzewcze, wentylacyjne, dymowe lub spalinowe, powinny być zabezpieczone przed możliwością zapalenia lub zwęglenia.

Rozdział 6. Wymagania przeciwpożarowe dla palenisk i instalacji

§ 265.

1. Palenisko powinno być umieszczone na podłożu niepalnym o grubości co najmniej 0,15 m, a przy piecach metalowych bez nóżek – 0,3 m. Podłoga łatwo zapalna przed drzwiczkami palenisk powinna być zabezpieczona pasem materiału niepalnego o szerokości co najmniej 0,3 m, sięgającym poza krawędzie drzwiczek co najmniej po 0,3 m.

2. Palenisko otwarte może być stosowane tylko w pomieszczeniu, w którym nie występuje zagrożenie wybuchem, w odległości co najmniej 0,6 m od łatwo zapalnych części budynku. W pomieszczeniach ze stropem drewnianym palenisko otwarte powinno mieć okap wykonany z materiałów niepalnych, wystający co najmniej 0,3 m poza krawędź paleniska.

3. Piec metalowy lub w ramach metalowych, rury przyłączeniowe oraz otwory do czyszczenia powinny być oddalone od łatwo zapalnych, nieosłoniętych części konstrukcyjnych budynku co najmniej 0,6 m, a od osłoniętych okładziną z tynku o grubości 25 mm lub inną równorzędną okładziną – co najmniej 0,3 m.

4. Piec z kamienia, cegły, kafli i podobnych materiałów niepalnych oraz przewody spalinowe i dymowe powinny być oddalone od łatwo zapalnych, nieosłoniętych części konstrukcyjnych budynku co najmniej 0,3 m, a od osłoniętych okładziną z tynku o grubości 25 mm na siatce albo równorzędną okładziną – co najmniej 0,15 m.

§ 266.

1. Przewody spalinowe i dymowe powinny być wykonane z wyrobów niepalnych.

2. Przewody lub obudowa przewodów spalinowych i dymowych powinny spełniać wymagania określone w Polskiej Normie dotyczącej badań ogniowych małych kominów.

3. Dopuszcza się wykonanie obudowy, o której mowa w ust. 2, z cegły pełnej grubości 12 cm, murowanej na zaprawie cementowo-wapiennej, z zewnętrznym tynkiem lub spoinowaniem.

4. Między wylotem przewodu spalinowego i dymowego a najbliższym skrajem korony drzew dorosłych należy zapewnić zachowanie odległości co najmniej 6 m, z zastrzeżeniem § 271 ust. 8.

§ 267.

1. Przewody wentylacyjne powinny być wykonane z materiałów niepalnych, a palne izolacje cieplne i akustyczne oraz inne palne okładziny przewodów wentylacyjnych mogą być stosowane tylko na zewnętrznej ich powierzchni w sposób zapewniający nierozprzestrzenianie ognia.

2. Dopuszcza się w budynkach PM, z wyjątkiem garaży, wykonanie przewodów wentylacyjnych nierozprzestrzeniających ognia, pod warunkiem że nie są one prowadzone przez drogi ewakuacyjne oraz nie przepływa nimi powietrze o temperaturze powyżej 85°C lub zanieczyszczenia mogące się odkładać.
3. Odległość nieizolowanych przewodów wentylacyjnych od wykładzin i powierzchni palnych powinna wynosić co najmniej 0,5 m.
4. Drzwiczki rewizyjne stosowane w kanałach i przewodach wentylacyjnych powinny być wykonane z materiałów niepalnych.
5. W kuchni lub w aneksie kuchennym w mieszkaniu dopuszcza się stosowanie przewodów wentylacji wywiewnej z materiałów co najmniej trudno zapalnych.
6. Elastyczne elementy łączące, służące do połączenia sztywnych przewodów wentylacyjnych z elementami instalacji lub urządzeniami, z wyjątkiem wentylatorów, powinny być wykonane z materiałów co najmniej trudno zapalnych, posiadać długość nie większą niż 4 m, przy czym nie powinny być prowadzone przez elementy oddzielenia przeciwpożarowego.
7. Elastyczne elementy łączące wentylatory z przewodami wentylacyjnymi powinny być wykonane z materiałów co najmniej trudno zapalnych, przy czym ich długość nie powinna przekraczać 0,25 m.
8. Izolacje cieplne i akustyczne zastosowane w instalacjach: wodociągowej, kanalizacyjnej i ogrzewczej powinny być wykonane w sposób zapewniający nierozprzestrzenianie ognia.

§ 268.

1. Instalacje wentylacji mechanicznej i klimatyzacji w budynkach, z wyjątkiem budynków jednorodzinnych i rekreacji indywidualnej, powinny spełniać następujące wymagania:
 - 1) przewody wentylacyjne powinny być wykonane i prowadzone w taki sposób, aby w przypadku pożaru nie oddziaływały siłą większą niż 1 kN na elementy budowlane, a także aby przechodziły przez przegrody w sposób umożliwiający kompensację wydłużeń przewodu;
 - 2) zamocowania przewodów do elementów budowlanych powinny być wykonane z materiałów niepalnych, zapewniających przejęcie siły powstającej w przypadku pożaru w czasie nie krótszym niż wymagany dla klasy odporności ogniowej przewodu lub klapy odcinającej;
 - 3) w przewodach wentylacyjnych nie należy prowadzić innych instalacji;
 - 4) filtry i tłumiki powinny być zabezpieczone przed przeniesieniem się do ich wnętrza palących się cząstek;
 - 5) maszynownie wentylacyjne i klimatyzacyjne w budynkach mieszkalnych średniowysokich (SW) i wyższych oraz w innych budynkach o wysokości powyżej dwóch kondygnacji nadziemnych powinny być wydzielone ścianami o klasie odporności ogniowej co najmniej E I 60 i zamykane drzwiami o klasie odporności ogniowej co najmniej E I 30; nie dotyczy to obudowy urządzeń instalowanych ponad dachem budynku.
2. Dopuszcza się instalowanie w przewodzie wentylacyjnym nagrzewnic elektrycznych oraz nagrzewnic na paliwo ciekłe lub gazowe, których temperatura powierzchni grzewczych przekracza 160°C, pod warunkiem zastosowania

ogranicznika temperatury, automatycznie wyłączającego ogrzewanie po osiągnięciu temperatury powietrza 110°C oraz zabezpieczenia uniemożliwiającego pracę nagrzewnicy bez przepływu powietrza.

3. Dopuszcza się zainstalowanie w przewodzie wentylacyjnym wentylatorów i urządzeń do uzdatniania powietrza pod warunkiem wykonania ich obudowy o klasie odporności ogniowej E I 60.

4. Przewody wentylacyjne i klimatyzacyjne w miejscu przejścia przez elementy oddzielenia przeciwpożarowego powinny być wyposażone w przeciwpożarowe klapy odcinające o klasie odporności ogniowej równej klasie odporności ogniowej elementu oddzielenia przeciwpożarowego z uwagi na szczelność ogniową, izolacyjność ogniową i dymoszczelność (E I S), z zastrzeżeniem ust. 5.

5. Przewody wentylacyjne i klimatyzacyjne samodzielne lub obudowane prowadzone przez strefę pożarową, której nie obsługują, powinny mieć klasę odporności ogniowej wymaganą dla elementów oddzielenia przeciwpożarowego tych stref pożarowych z uwagi na szczelność ogniową, izolacyjność ogniową i dymoszczelność (E I S) lub powinny być wyposażone w przeciwpożarowe klapy odcinające zgodnie z ust. 4.

6. W strefach pożarowych, w których jest wymagana instalacja sygnalizacyjno-alarmowa, przeciwpożarowe klapy odcinające powinny być uruchamiane przez tę instalację, niezależnie od zastosowanego wyzwalacza termicznego.

§ 269.

1. W pomieszczeniach zagrożonych wybuchem należy stosować urządzenia wstrzymujące automatycznie pracę wentylatorów w razie powstania pożaru i sygnalizujące ich wyłączenie, jeżeli działanie wentylatorów mogłoby przyczynić się do jego rozprzestrzeniania.

2. W pomieszczeniach zagrożonych wybuchem należy stosować oddzielną dla każdego pomieszczenia instalację wyciągową.

3. Usytuowanie wentylacyjnych otworów wyciągowych powinno uwzględniać gęstość względną par cieczy i gazów występujących w pomieszczeniu w stosunku do powietrza oraz przewidywany kierunek ruchu zanieczyszczonego powietrza.

4. W pomieszczeniach, w których mogą występować palne pyły, tworzące z powietrzem mieszaniny wybuchowe, otwory wentylacji nawiewnej powinny być usytuowane oraz wykonane tak, aby nie powodowały unoszenia pyłów osiadłych.

5. Filtry, komory pyłowe i cyklony do palnych pyłów powinny być zlokalizowane w pomieszczeniach wydzielonych elementami oddzielenia przeciwpożarowego lub też na zewnątrz budynku, w miejscu bezpiecznym dla tych urządzeń oraz dla otoczenia.

6. Wymagania, o których mowa w ust. 5, nie dotyczą przypadków uzasadnionych względami technologicznymi, w których filtry, komory pyłowe i cyklony stanowią bezpośrednio wyposażenie urządzeń i agregatów produkcyjnych.

7. Przewody wentylacyjne przed miejscem wprowadzenia do komór pyłowych i cyklonów powinny być wyposażone w urządzenia zapobiegające przeniesieniu się ognia.

8. Komory pyłowe i cyklony dla pyłów tworzących z powietrzem mieszaniny wybuchowe powinny być wyposażone w klapy lub przepony przeciwybuchowe, zabezpieczające konstrukcję cyklonu i komory, a także konstrukcję budynku przed skutkami wybuchu.

§ 270.

1. Instalacja wentylacji oddymiającej powinna:

- 1) usuwać dym z intensywnością zapewniającą, że w czasie potrzebnym do ewakuacji ludzi na chronionych przejściach i drogach ewakuacyjnych nie wystąpi zadymienie lub temperatura uniemożliwiająca bezpieczną ewakuację;
- 2) mieć stały dopływ powietrza zewnętrznego uzupełniającego braki tego powietrza w wyniku jego wypływu wraz z dymem.

2. Przewody wentylacji oddymiającej, obsługujące:

- 1) wyłącznie jedną strefę pożarową, powinny mieć klasę odporności ogniowej z uwagi na szczelność ogniową i dymoszczelność – E₆₀₀ S, co najmniej taką jak klasa odporności ogniowej stropu określona w § 216, przy czym dopuszcza się stosowanie klasy E₃₀₀ S, jeżeli wynikająca z obliczeń temperatura dymu powstającego w czasie pożaru nie przekracza 300°C;
- 2) więcej niż jedną strefę pożarową, powinny mieć klasę odporności ogniowej E I S, co najmniej taką jak klasa odporności ogniowej stropu określona w § 216.

3. Klapy odcinające do przewodów wentylacji oddymiającej, obsługujące:

- 1) wyłącznie jedną strefę pożarową, powinny być uruchamiane automatycznie i mieć klasę odporności ogniowej z uwagi na szczelność ogniową i dymoszczelność – E₆₀₀ S AA, co najmniej taką jak klasa odporności ogniowej stropu określona w § 216, przy czym dopuszcza się stosowanie klasy E₃₀₀ S AA, jeżeli wynikająca z obliczeń temperatura dymu powstającego w czasie pożaru nie przekracza 300°C;
- 2) więcej niż jedną strefę pożarową, powinny być uruchamiane automatycznie i mieć klasę odporności ogniowej E I S AA, co najmniej taką jak klasa odporności ogniowej stropu określona w § 216.

4. Wentylatory oddymiające powinny mieć klasę:

- 1) F₆₀₀ 60, jeżeli przewidywana temperatura dymu przekracza 400°C;
- 2) F₄₀₀ 120 w pozostałych przypadkach, przy czym dopuszcza się inne klasy, jeżeli z analizy obliczeniowej temperatury dymu oraz zapewnienia bezpieczeństwa ekip ratowniczych wynika taka możliwość.

5. Klapy dymowe w grawitacyjnej wentylacji oddymiającej powinny mieć klasę:

- 1) B₃₀₀ 30 – dla klap otwieranych automatycznie;
- 2) B₆₀₀ 30 – dla klap otwieranych wyłącznie w sposób ręczny.

Rozdział 7. Usytuowanie budynków z uwagi na bezpieczeństwo pożarowe

§ 271.

1. Odległość między zewnętrznymi ścianami budynków niebędącymi ścianami oddzielenia przeciwpożarowego, a mającymi na powierzchni większej niż 65%

klasę odporności ogniowej (E), określoną w § 216 ust. 1 w 5 kolumnie tabeli, nie powinna, z zastrzeżeniem ust. 2 i 3, być mniejsza niż odległość w metrach określona w poniższej tabeli:

Rodzaj budynku oraz dla budynku PM maksymalna gęstość obciążenia ogniowego strefy pożarowej PM Q w MJ/m ²	Rodzaj budynku oraz dla budynku PM maksymalna gęstość obciążenia ogniowego strefy pożarowej PM Q w MJ/m ²				
	ZL	IN	PM		
			Q ≤ 1000	1000 < Q ≤ 4000	Q > 4000
1	2	3	4	5	6
ZL	8	8	8	15	20
IN	8	8	8	15	20
PM Q ≤ 1000	8	8	8	15	20
PM 1000 < Q ≤ 4000	15	15	15	15	20
PM Q > 4000	20	20	20	20	20

2. Jeżeli jedna ze ścian zewnętrznych usytuowana od strony sąsiedniego budynku lub przekrycie dachu jednego z budynków jest rozprzestrzeniające ogień, wówczas odległość określona w ust. 1 należy zwiększyć o 50%, a jeżeli dotyczy to obu ścian zewnętrznych lub przekrycia dachu obu budynków – o 100%.

3. Jeżeli co najmniej w jednym z budynków znajduje się pomieszczenie zagrożone wybuchem, wówczas odległość między ich zewnętrznymi ścianami nie powinna być mniejsza niż 20 m.

4. Jeżeli ściana zewnętrzna budynku ma na powierzchni nie większej niż 65%, lecz nie mniejszej niż 30%, klasę odporności ogniowej (E), określoną w § 216 ust. 1 w 5 kolumnie tabeli, wówczas odległość między tą ścianą lub jej częścią a ścianą zewnętrzną drugiego budynku należy zwiększyć w stosunku do określonej w ust. 1 i 2 o 50%.

5. Jeżeli ściana zewnętrzna budynku ma na powierzchni mniejszej niż 30% klasę odporności ogniowej (E), określoną w § 216 ust. 1 w 5 kolumnie tabeli, wówczas odległość między tą ścianą lub jej częścią a ścianą zewnętrzną drugiego budynku należy zwiększyć w stosunku do określonej w ust. 1 i 2 o 100%.

6. Odległość między ścianami zewnętrznymi budynków lub częściami tych ścian może być zmniejszona o 50%, w stosunku do określonej w ust. 1–5, jeżeli we wszystkich strefach pożarowych budynków, przylegających odpowiednio do tych ścian lub ich części, są stosowane stałe urządzenia gaśnicze wodne.

7. Odległość od ściany zewnętrznej budynku lub jej części do ściany zewnętrznej drugiego budynku może być zmniejszona o 25%, w stosunku do określonej w ust. 1–5, jeżeli we wszystkich strefach pożarowych budynku, przylegających odpowiednio do tej ściany lub jej części, są stosowane stałe urządzenia gaśnicze wodne.

8. Najmniejszą odległość budynków ZL, PM, IN od granicy (konturu) lasu, rozumianego jako grunt leśny (Ls) określony na mapie ewidencyjnej lub teren przeznaczony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego jako leśny,

przyjmuje się jako odległość ścian tych budynków od ściany budynku ZL z przekryciem dachu rozprzestrzeniającym ogień.

8a. Najmniejsza odległość budynków wymienionych w § 213, wykonanych z elementów nierozprzestrzeniających ognia, niezawierających pomieszczeń zagrożonych wybuchem oraz posiadających klasę odporności pożarowej wyższą niż wymagana zgodnie z § 212, od granicy (konturu) lasu zlokalizowanej na:

1) sąsiedniej działce – wynosi 4 m,

2) działce, na której sytuuje się budynek – nie określa się – jeżeli teren, na którym znajduje się granica (kontur) lasu, przeznaczony jest w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego pod zabudowę niezwiązaną z produkcją leśną, a w przypadku braku planu miejscowego – grunty leśne są objęte zgodą na zmianę przeznaczenia na cele nieleśne uzyskaną przy sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, które utraciły moc na podstawie art. 1 lit. a ustawy z dnia 21 grudnia 2001 r. o zmianie ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. poz. 1804) oraz art. 87 ust. 3 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2018 r. poz. 1945 oraz z 2019 r. poz. 60, 235, 730 i 1009).

9. Odległości, o których mowa w ust. 1, dla budynków wymienionych w § 213, bez pomieszczeń zagrożonych wybuchem, można zmniejszyć o 25%, jeżeli są zwrócone do siebie ścianami i dachami z przekryciami nierozprzestrzeniającymi ognia, niemającymi otworów.

10. W pasie terenu o szerokości określonej w ust. 1–7, otaczającym ściany zewnętrzne budynku, niebędące ścianami oddzielenia przeciwpożarowego, ściany zewnętrzne innego budynku powinny spełniać wymagania określone w § 232 ust. 4 i 5 dla ścian oddzielenia przeciwpożarowego obu budynków.

11. Wymaganie, o którym mowa w ust. 10, dotyczy pasa terenu o szerokości zmniejszonej o 50% w odniesieniu do tych ścian zewnętrznych obu budynków, które tworzą między sobą kąt 60° lub większy, lecz mniejszy niż 120° .

12. Wymaganie, o którym mowa w ust. 10, nie dotyczy budynków, które:

1) są oddzielone od siebie ścianą oddzielenia przeciwpożarowego, spełniającą dla obu budynków wymagania określone w § 232 ust. 4 i 5, z zastrzeżeniem § 218, lub

2) mają ściany zewnętrzne tworzące między sobą kąt nie mniejszy niż 120° .

13. Otwarte składowisko, ze względu na usytuowanie, należy traktować jak budynek PM.

§ 272.

1. Odległość ściany zewnętrznej wznoszonego budynku od granicy sąsiedniej niezabudowanej działki budowlanej powinna wynosić co najmniej połowę odległości określonej w § 271 ust. 1–7, przyjmując, że na działce niezabudowanej będzie usytuowany budynek o przeznaczeniu określonym w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, przy czym dla budynków PM należy przyjmować, że będzie on miał gęstość obciążenia ogniowego strefy pożarowej Q większą od 1000 MJ/m^2 , lecz nie większą niż 4000 MJ/m^2 , a w przypadku braku takiego planu – budynek ZL ze ścianą zewnętrzną, o której mowa w § 271 ust. 1.

2. Budynki mieszkalne jednorodzinne, rekreacji indywidualnej oraz budynki mieszkalne zagrodowe i gospodarcze, ze ścianami i dachami z przekryciami nierozprzestrzeniającymi ognia, powinny być sytuowane w odległości nie mniejszej od granicy sąsiedniej, niezabudowanej działki, niż jest to określone w § 12.
3. Budynek usytuowany bezpośrednio przy granicy działki powinien mieć od strony sąsiedniej działki ścianę oddzielenia przeciwpożarowego o klasie odporności ogniowej określonej w § 232 ust. 4 i 5.

§ 273.

1. Odległości między ścianami zewnętrznymi budynków położonych na jednej działce budowlanej nie ustala się, z zastrzeżeniem § 249 ust. 6, jeżeli łączna powierzchnia wewnętrzna tych budynków nie przekracza najmniejszej dopuszczalnej powierzchni strefy pożarowej wymaganej dla każdego ze znajdujących się na tej działce rodzajów budynków.
2. Odległość zbiornika naziemnego oleju opałowego zasilającego kotłownię od budynku ZL powinna wynosić co najmniej 10 m.
3. Dopuszcza się zmniejszenie odległości, o których mowa w ust. 2, do 3 m, pod warunkiem wykonania ściany zewnętrznej budynku od strony zbiornika jako ściany oddzielenia przeciwpożarowego o klasie odporności ogniowej co najmniej R E I 120 lub wykonania takiej ściany pomiędzy budynkiem a zbiornikiem.
4. Zbiorniki, o których mowa w ust. 3, powinny być wykonane jako stalowe dwupłaszczowe lub być lokalizowane na terenie ukształtowanym w formie niecki, o pojemności większej od pojemności zbiornika, z izolacją uniemożliwiającą przedostawanie się oleju do gruntu.
5. Odległość budynku ZL od zbiornika podziemnego oleju opałowego, przykrytego warstwą ziemi o grubości nie mniejszej niż 0,5 m, powinna wynosić co najmniej 3 m, a od urządzenia spustowego, oddechowego i pomiarowego tego zbiornika – co najmniej 10 m.
6. Odległości budynków PM i IN wykonanych z materiałów niepalnych od zbiorników i ich urządzeń, o których mowa w ust. 5, powinny wynosić co najmniej 3 m. [...]

Rozdział 10. Wymagania przeciwpożarowe dla budynków tymczasowych

§ 286.

1. Budynek tymczasowy przeznaczony na stały pobyt ludzi powinien być wykonany co najmniej w klasie „E” odporności pożarowej. Budynek taki nie powinien mieć kondygnacji podziemnych i więcej niż 2 kondygnacje nadziemne.
2. Do wyznaczania minimalnej odległości budynku tymczasowego od innego budynku mają zastosowanie przepisy określające odległości między budynkami ZL, PM lub IN, o których mowa w § 271 i § 273 ust. 1.
3. Tymczasowy budynek wykonany z materiałów palnych lub z palną izolacją należy przegradzać w odstępach nieprzekraczających 24 m ścianami oddzielenia przeciwpożarowych o klasie odporności ogniowej co najmniej R E I 60; nie dotyczy to przypadków określonych w § 287 i 288.

4. Ściana oddzielenia przeciwpożarowego powinna być wysunięta co najmniej o 0,6 m poza lico ścian zewnętrznych i ponad palne pokrycie dachu.
5. Dostęp do poddasza tymczasowego budynku wykonanego z materiałów palnych powinien być umożliwiony za pomocą wewnętrznego wyłazu z klapą, o której mowa w § 251 pkt 1, o wymiarach co najmniej $0,6 \times 0,6$ m, lub przez drabinę i drzwi zewnętrzne o wymiarach co najmniej $0,6 \times 1,6$ m, umieszczone w szczytowej ścianie budynku.
6. Stosowanie instalacji elektrycznych lub gazowych na strychu tymczasowego budynku wykonanego z materiałów palnych jest zabronione.

§ 287.

Budynek tymczasowy może być przeznaczony na cele widowiskowe lub inne zgromadzenia ludzi, jeżeli:

- 1) jest jednokondygnacyjny;
- 2) widownia jest dostępna z poziomu terenu;
- 3) dach lub stropodach mają przekrycie co najmniej trudno zapalne;
- 4) ma wyjścia, przejścia i dojścia ewakuacyjne o liczbie i wymiarach określonych w przepisach rozporządzenia, oznakowane – zgodnie z Polskimi Normami – znakami bezpieczeństwa;
- 5) ma oświetlenie awaryjne;
- 6) ma instalację elektryczną wykonaną zgodnie z Polskimi Normami.

§ 288.

Pomieszczenie z obudową pneumatyczną może być wykorzystywane jako tymczasowy budynek PM o gęstości obciążenia ogniowego strefy pożarowej nie wyższej od 1000 MJ/m^2 , pod warunkiem:

- 1) zachowania odległości co najmniej 20 m od innych obiektów budowlanych;
- 2) użycia powłoki z materiału co najmniej trudno zapalnego;
- 3) zastosowania wyłącznie ogrzewania powietrznego;
- 4) zapewnienia liczby i wymiarów wyjść, dojść i przejść ewakuacyjnych, określonych w przepisach rozporządzenia;
- 5) oznakowania wyjść ewakuacyjnych – zgodnie z Polskimi Normami – znakami bezpieczeństwa;
- 6) wyposażenia w oświetlenie awaryjne;
- 7) wyposażenia w instalację elektryczną wykonaną zgodnie z Polskimi Normami.

§ 289.

Pomieszczenie, o którym mowa w § 288, przeznaczone do celów widowiskowych, wystawowych, rekreacyjnych lub sportowych, powinno być dodatkowo wyposażone w:

- 1) konstrukcje umieszczone wewnątrz lub na zewnątrz budynku do awaryjnego podwieszenia powłoki pneumatycznej;
- 2) awaryjne urządzenie do utrzymania ciśnienia w powłoce, zasilane z niezależnego źródła energii;

- 3) awaryjną wentylację mechaniczną do wymiany powietrza, zasilaną z niezależnego źródła energii;
- 4) wyjścia ewakuacyjne rozmieszczone możliwie równomiernie na obwodzie;
- 5) krzesła połączone ze sobą w sposób trwały i unieruchomione w rzędach co najmniej po 8 sztuk, ustawione zgodnie z wymaganiami określonymi w § 261.

§ 290.

Tymczasowy budynek typu namiotowego przeznaczony do celów widowiskowych powinien spełniać wymagania określone w § 288 i 289, z wyjątkiem wymagań dotyczących urządzeń do utrzymywania ciśnienia w powłoce.

Dział VII. Bezpieczeństwo użytkowania

§ 291.

Budynek i urządzenia z nim związane powinny być projektowane i wykonane w sposób niestwarzający niemożliwego do zaakceptowania ryzyka wypadków w trakcie użytkowania, w szczególności przez uwzględnienie przepisów niniejszego działu.

§ 292.

1. Wejścia do budynku o wysokości powyżej dwóch kondygnacji nadziemnych, mającego pomieszczenia przeznaczone na pobyt ludzi, należy ochraniać daszkiem lub podcieniem ochronnym o szerokości większej co najmniej o 1 m od szerokości drzwi oraz o wysięgu lub głębokości nie mniejszej niż 1 m w budynkach niskich (N) i 1,5 m w budynkach wyższych. Wymaganie to nie dotyczy budynków na terenie zakładów karnych, aresztów śledczych oraz zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich.

2. Daszek, o którym mowa w ust. 1, powinien mieć konstrukcję umożliwiającą przeniesienie ewentualnych obciążeń, jakie w prawdopodobnym zakresie może spowodować upadek okładzin elewacyjnych, skrzydeł okiennych lub szyb.

§ 293.

1. Tablice informacyjne, reklamy i podobne urządzenia oraz dekoracje powinny być tak usytuowane, wykonane i zamocowane, aby nie stanowiły zagrożenia bezpieczeństwa dla użytkowników budynku i osób trzecich.

2. Daszki, balkony oraz stałe i ruchome osłony przeciwsłoneczne mogą być umieszczane na wysokości co najmniej 2,4 m nad poziomem chodnika, z pozostawieniem nieosłoniętego pasma ruchu od strony jezdni o szerokości co najmniej 1 m.

3. Wystawy sklepowe, gabloty reklamowe, a także obudowy urządzeń technicznych nie mogą być wysunięte poza płaszczyznę ściany zewnętrznej budynku o więcej niż 0,5 m – przy zachowaniu użytkowej szerokości chodnika nie mniejszej niż 2 m oraz zapewnieniu bezpieczeństwa ruchu dla osób z dysfunkcją narządu wzroku.

4. Skrzydła drzwiowe i okienne oraz kraty, okiennice lub inne osłony, w pozycji otwartej lub zamkniętej, nie mogą zawężać szerokości użytkowej chodnika usytuowanego bezpośrednio przy ścianie zewnętrznej budynku, w której się znajdują.

5. Wymaganie określone w ust. 4 dotyczy także zewnętrznych schodów i pochylni.

6. Urządzenia oświetleniowe, w tym reklamy, umieszczone na zewnątrz budynku lub w jego otoczeniu nie mogą powodować uciążliwości dla jego użytkowników ani też przechodniów i kierowców. Jeżeli światło skierowane jest na elewację budynku zawierającą okna, natężenie oświetlenia na tej elewacji nie może przekraczać 5 luksów w przypadku światła białego i 3 luksów w przypadku światła kolorowego lub światła o zmieniającym się natężeniu, błyskowego, ewentualnie pulsującego.

§ 294.

1. Wpusty kanalizacyjne, pokrywy urządzeń sieci uzbrojenia terenu i instalacji podziemnych oraz inne osłony otworów, usytuowane na trasie przejścia lub przejazdu, powinny znajdować się w płaszczyźnie chodnika lub jezdni.

2. Wpusty kanalizacyjne oraz ażurowe osłony otworów w płaszczyźnie chodnika lub przejścia przez jezdnię powinny mieć odstępy między prętami lub średnice otworów nie większe niż 20 mm.

3. Umieszczenie odbojów, skrobaczek, wycieraczek do obuwia lub podobnych urządzeń wystających ponad poziom płaszczyzny dojścia w szerokości drzwi wejściowych do budynku jest zabronione.

§ 295.

Skrzydła drzwiowe, wykonane z przezroczystych tafli, powinny być oznakowane w sposób widoczny i wykonane z materiału zapewniającego bezpieczeństwo użytkowników w przypadku stłuczenia.

§ 296.

1. Schody zewnętrzne i wewnętrzne, służące do pokonania wysokości przekraczającej 0,5 m, powinny być zaopatrzone w balustrady lub inne zabezpieczenia od strony przestrzeni otwartej.

2. W budynku mieszkalnym jednorodzinny, zagrodowym i rekreacji indywidualnej warunek określony w ust. 1 uważa się za spełniony również wówczas, gdy schody i pochylnie o wysokości do 1 m, niemające balustrad, są obustronnie szersze w stosunku do drzwi lub innego przejścia, do którego prowadzą, co najmniej po 0,5 m.

3. Schody zewnętrzne i wewnętrzne, o których mowa w ust. 1, w budynku użyteczności publicznej powinny mieć balustrady lub poręcze przyściennie, umożliwiające lewo- i prawostronne ich użytkowanie. Przy szerokości biegu schodów większej niż 4 m należy zastosować dodatkową balustradę pośrednią.

§ 297.

Konstrukcja schodów, pochylni, pomostów i galerii, służących komunikacji ogólnej w budynku mieszkalnym, zamieszkania zbiorowego i użyteczności publicznej, nie może być podatna na wywoływane przez użytkowników drgania.

§ 298.

1. Balustrady przy schodach, pochylniach, portfenetrach, balkonach i loggiach nie powinny mieć ostro zakończonych elementów, a ich konstrukcja powinna zapewnić przeniesienie sił poziomych, określonych w Polskiej Normie dotyczącej podstawowych obciążeń technologicznych i montażowych. Wysokość i wypełnienie płaszczyzn pionowych powinny zapewniać skuteczną ochronę przed wypadnięciem osób. Szklane elementy balustrad powinny być wykonane ze szkła o podwyższonej wytrzymałości na uderzenia, tłukącego się na drobne, nieostre odłamki.
2. Wysokość i prześwity lub otwory w wypełnieniu balustrad powinny mieć wymiary określone w tabeli:

Rodzaj budynków (przeznaczenie użytkowe)	Minimalna wysokość balustrady, mierzona do wierzchu poręczy (m)	Maksymalny prześwit lub wymiar otworu pomiędzy elementami wypełnienia balustrady (m)
1	2	3
Budynki jednorodzinne i wnętrza mieszkań wielopiętrowych	0,9	nie reguluje się
Budynki wielorodzinne i zamieszkania zbiorowego, ośrodki i wychowawcze oraz zakładów opieki zdrowotnej	1,1	0,12
Inne budynki	1,1	0,2

3. W budynku, w którym przewiduje się zbiorowe przebywanie dzieci bez stałego nadzoru, balustrady powinny mieć rozwiązania uniemożliwiające wspinanie się na nie oraz zsuwanie się po poręczy.
4. Przy balustradach lub ścianach przyległych do pochylni, przeznaczonych dla ruchu osób niepełnosprawnych, należy zastosować obustronne poręcze, umieszczone na wysokości 0,75 i 0,9 m od płaszczyzny ruchu.
5. Poręcze przy schodach zewnętrznych i pochylniach, przed ich początkiem i za końcem, należy przedłużyć o 0,3 m oraz zakończyć w sposób zapewniający bezpieczne użytkowanie.
6. Poręcze przy schodach i pochylniach powinny być oddalone od ścian, do których są mocowane, co najmniej 0,05 m.
7. Balustrady oddzielające różne poziomy w halach sportowych, teatrach, kinach, a także w innych budynkach użyteczności publicznej powinny zapewniać bezpieczeństwo użytkowników także w przypadku paniki. Dopuszcza się obniżenie pionowej części balustrady do 0,7 m, pod warunkiem uzupełnienia jej górną częścią poziomą o szerokości dającej łącznie z częścią pionową wymiar co najmniej 1,2 m.

§ 299.

1. Okna w budynku powyżej drugiej kondygnacji nadziemnej, a także okna na niższych kondygnacjach, wychodzące na chodniki lub inne przejścia dla pieszych, powinny mieć skrzydła otwierane do wewnątrz.

2. Dopuszcza się stosowanie okien otwieranych na zewnątrz, o poziomej osi obrotu i maksymalnym wychyleniu skrzydła do 0,6 m, mierząc od lica ściany zewnętrznej, pod warunkiem zastosowania w nich szyb zapewniających bezpieczeństwo użytkownika oraz umożliwienia ich mycia, konserwacji i naprawy od wewnątrz pomieszczeń lub z urządzeń technicznych instalowanych na zewnątrz budynku.
3. Przepisów określonych w ust. 1 i 2 nie stosuje się do budynku wpisanego do rejestru zabytków.
4. Okna w budynku wysokościowym, na kondygnacjach położonych powyżej 55 m nad terenem, powinny mieć zabezpieczenia umożliwiające ich otwarcie tylko przez osoby mające upoważnienia właściciela lub zarządcy budynku.
5. Okna w pomieszczeniach przewidzianych do korzystania przez osoby niepełnosprawne powinny mieć urządzenia przeznaczone do ich otwierania, usytuowane nie wyżej niż 1,2 m nad poziomem podłogi.

§ 300.

1. Kraty zewnętrzne, zastosowane w otworach okiennych i balkonowych, powinny być wykonane w sposób zapobiegający możliwości wspinania się po nich do pomieszczeń położonych na wyższych kondygnacjach.
2. Kraty i okiennice, w co najmniej jednym otworze okiennym, powinny otwierać się od wewnątrz:
 - 1) mieszkania;
 - 2) pomieszczenia mieszkalnego znajdującego się w budynku innym niż mieszkalnym;
- 3) pomieszczenia przeznaczonego na pobyt ludzi w suterenie lub w budynku tymczasowym z materiałów palnych;
- 4) pomieszczeń, o których mowa w § 239 ust. 2.
3. Wymagania, o których mowa w ust. 1 i 2, nie dotyczą zakładów karnych i aresztów śledczych oraz zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich.

§ 301.

1. W budynku na kondygnacjach położonych poniżej 25 m nad terenem odległość między górną krawędzią wewnętrznego podokiennika a podłogą powinna wynosić co najmniej 0,85 m, z wyjątkiem przyziemia oraz ścianek podokiennych w loggii, na tarasie lub galerii, gdzie nie podlega ona ograniczeniom.
2. W budynku na kondygnacjach położonych powyżej 25 m nad terenem między górną krawędzią podokiennika a podłogą należy zachować odległość co najmniej 1,1 m, z wyjątkiem okien wychodzących na loggie, tarasy lub galerie.
3. Wysokość położenia podokiennika, określona w ust. 1 i 2, może być pomniejszona, pod warunkiem zastosowania zabezpieczenia okna balustradą do wymaganej wysokości lub zastosowania w tej części okna skrzydła nieotwieranego i szkła o podwyższonej wytrzymałości.

§ 302.

1. W budynku z pomieszczeniami przeznaczonymi na pobyt ludzi temperatura na powierzchni elementów centralnego ogrzewania, niezabezpieczonych przed doknięciem przez użytkowników, nie może przekraczać 90°C.

2. W budynku, o którym mowa w ust. 1, lecz z ogrzewaniem powietrznym, temperatura strumienia powietrza w odległości 1 cm od wylotu do pomieszczenia nie może przekraczać 70°C – jeżeli znajduje się on na wysokości ponad 3,5 m od poziomu podłogi i 45°C – w pozostałych przypadkach.

3. W pomieszczeniu przeznaczonym na zbiorowy pobyt dzieci oraz osób niepełnosprawnych na grzejnikach centralnego ogrzewania należy umieszczać osłony, ochraniające od bezpośredniego kontaktu z elementem grzejnym.

4. W budynkach przeznaczonych na zbiorowy pobyt dzieci i osób niepełnosprawnych, w instalacji wody ciepłej powinny być stosowane termostatyczne zawory mieszające z ograniczeniem maksymalnej temperatury do 43°C, a w instalacjach prysznicowych do 38°C, zapobiegające poparzeniu.

§ 303.

1. W budynku na kondygnacjach położonych powyżej 25 m nad terenem zabrania się stosowania balkonów. Nie dotyczy to balkonów o przeznaczeniu technologicznym.

2. W budynku na kondygnacjach położonych powyżej 25 m nad terenem można stosować loggie wyłącznie z balustradami pełnymi. Stosowanie loggii powyżej 55 m nad terenem jest zabronione.

3. W budynku na kondygnacjach położonych powyżej 12 m, lecz nie wyżej niż 25 m nad terenem, można stosować portfenetry, pod warunkiem zastosowania w nich progów o wysokości co najmniej 0,15 m.

§ 304.

1. Przeszklenie okien połaciowych, których krawędź jest usytuowana na wysokości ponad 3 m nad poziomem podłogi, świetlików oraz dachów w budynkach użyteczności publicznej i zakładów pracy, powinno być wykonane ze szkła lub innego materiału o podwyższonej wytrzymałości na uderzenie.

2. Okładzina szklana ścian zewnętrznych budynku wysokiego i wysokościowego powinna być wykonana ze szkła o podwyższonej wytrzymałości na uderzenia, tłukącego się na drobne, nieostre odłamki.

§ 305.

1. Nawierzchnia dojsć do budynków, schodów i pochylni zewnętrznych i wewnętrznych, ciągów komunikacyjnych w budynku oraz podłóg w pomieszczeniach przeznaczonych na pobyt ludzi, a także posadzki w garażu, powinna być wykonana z materiałów niepowodujących niebezpieczeństwa poślizgu.

2. Posadzki i wykładziny w pomieszczeniach przeznaczonych na pobyt ludzi powinny być wykonane z materiałów antyelektrostatycznych, spełniających warunki określone w Polskich Normach dotyczących ochrony przed elektrycznością statyczną.

3. Nawierzchnia zewnętrznej pochylni samochodowej o nachyleniu większym niż 15% powinna być karbowana.

§ 306.

1. W budynku użyteczności publicznej, produkcyjnym i magazynowym, w miejscach, w których następuje zmiana poziomu podłogi, należy zastosować rozwiązania techniczne, plastyczne lub inne sygnalizujące tę różnicę.

2. W budynkach, o których mowa w ust. 1, powierzchnie spoczników schodów i pochylni powinny mieć wykończenie wyróżniające je odcieniem, barwą bądź fakturą, co najmniej w pasie 30 cm od krawędzi rozpoczynającej i kończącej bieg schodów lub pochylni.

§ 307.

W budynku produkcyjnym i magazynowym, w których mogą wystąpić zmienne obciążenia użytkowe stropów, schodów lub pomostów roboczych, należy w widocznym miejscu umieścić tablicę informacyjną, określającą dopuszczalną wielkość obciążenia tych elementów.

§ 308.

1. W budynkach o dwóch lub więcej kondygnacjach nadziemnych należy zapewnić wyjście na dach co najmniej z jednej klatki schodowej, umożliwiające dostęp na dach i do urządzeń technicznych tam zainstalowanych.

2. W budynkach wysokich (W) i wysokościowych (WW) wyjścia, o których mowa w ust. 1, należy zapewnić z każdej klatki schodowej.

3. Jako wyjście z klatki schodowej na dach należy stosować drzwi o szerokości 0,8 m i wysokości co najmniej 1,9 m lub klapy wylazowe o wymiarze 0,8 × 0,8 m w świetle, do których dostęp powinien odpowiadać warunkom określonym w § 101.

4. Na dachu o spadku ponad 25% oraz na dachu pokrytym materiałami łamliwymi (tłukącymi) należy wykonać stałe dojścia do kominów, urządzeń technicznych oraz anten radiowych i telewizyjnych.

5. Dojścia, o których mowa w ust. 4, na odcinkach o nachyleniu ponad 25% powinny mieć zabezpieczenia przed poślizgiem.

6. Na dachu o spadku ponad 100% powinny być zamocowane stałe uchwyty dla lin bezpieczeństwa lub bariery ochronne nad dolną krawędzią dachu.

Dział VIII. Higiena i zdrowie

Rozdział 1. Wymagania ogólne

§ 309.

Budynek powinien być zaprojektowany i wykonany z takich materiałów i wyrobów oraz w taki sposób, aby nie stanowił zagrożenia dla higieny i zdrowia użytkowników lub sąsiadów, w szczególności w wyniku:

- 1) wydzielania się gazów toksycznych;
- 2) obecności szkodliwych pyłów lub gazów w powietrzu;
- 3) niebezpiecznego promieniowania;

- 4) zanieczyszczenia lub zatrucia wody lub gleby;
- 5) nieprawidłowego usuwania dymu i spalin oraz nieczystości i odpadów w postaci stałej lub ciekłej;
- 6) występowania wilgoci w elementach budowlanych lub na ich powierzchniach;
- 7) niekontrolowanej infiltracji powietrza zewnętrznego;
- 8) przedostawania się gryzoni do wnętrza;
- 9) ograniczenia nasłonecznienia i oświetlenia naturalnego.

[pominięto przepisy przejściowe i końcowe]

Załącznik nr 1
do rozporządzenia Ministra Infrastruktury
z dnia 12 kwietnia 2002 r.

WYKAZ POLSKICH NORM POWOŁANYCH W ROZPORZĄDZENIU

Lp.	Miejsce powołania normy	Numer normy ^(*)	Tytuł normy (zakres powołania)
1	2	3	4
1	§ 53 ust. 2	PN-EN 62305-1:2011	Ochrona odgromowa – Część 1: Zasady ogólne
		PN-EN 62305-2:2008	Ochrona odgromowa – Część 2: Zarządzanie ryzykiem
2	§ 96 ust. 1	PN-B-02151-02:1987 PN-B-02151-02:1987/ Ap1:2015-05	Akustyka budowlana – Ochrona przed hałasem w budynkach – Część 2: Dopuszczalne wartości poziomu dźwięku w pomieszczeniach
		PN-B-02170:2016-12	Ocena szkodliwości drgań przekazywanych przez podłogę na budynki
		PN-B-02171:2017-06	Ocena wpływu drgań na ludzi w budynkach
3	§ 98 ust. 2	PN-HD 308 S2:2007	Identyfikacja żył w kablach i przewodach oraz w przewodach sznurowych
		PN-HD 60364-4-41:2009	Instalacje elektryczne niskiego napięcia – Część 4-41: Ochrona dla zapewnienia bezpieczeństwa – Ochrona przed porażeniem elektrycznym
		PN-EN 12464-1:2012	Światło i oświetlenie – Oświetlenie miejsc pracy – Część 1: Miejsca pracy we wnętrzach
		PN-HD 60364-1:2010	Instalacje elektryczne niskiego napięcia – Część 1: Wymagania podstawowe, ustalanie ogólnych charakterystyk, definicje
		PN-HD 60364-4-41:2009	Instalacje elektryczne niskiego napięcia – Część 4-41: Ochrona dla zapewnienia bezpieczeństwa – Ochrona przed porażeniem elektrycznym
		PN-HD 60364-4-42:2011	Instalacje elektryczne niskiego napięcia – Część 4-42: Ochrona dla zapewnienia bezpieczeństwa – Ochrona przed skutkami oddziaływania cieplnego
		PN-HD 60364-4-43:2012	Instalacje elektryczne niskiego napięcia – Część 4-43: Ochrona dla zapewnienia bezpieczeństwa – Ochrona przed prądem przetężeniowym
		PN-IEC 60364-4-442:1999	Instalacje elektryczne w obiektach budowlanych – Ochrona dla zapewnienia bezpieczeństwa – Ochrona przed przepięciami – Ochrona instalacji niskiego napięcia przed przejściowymi przepięciami i uszkodzeniami przy doziemieniach w sieciach wysokiego napięcia
		PN-HD 60364-4-443:2016	Instalacje elektryczne w obiektach budowlanych – Ochrona dla zapewnienia bezpieczeństwa – Ochrona przed przepięciami – Ochrona przed przepięciami atmosferycznymi lub łączeniowymi
		PN-HD 60364-4-444:2012	Instalacje elektryczne niskiego napięcia – Część 4-444: Ochrona dla zapewnienia bezpieczeństwa – Ochrona przed zakłóceniami napięciowymi i zaburzeniami elektromagnetycznymi
		PN-HD 60364-5-51:2011	Instalacje elektryczne w obiektach budowlanych – Część 5-51: Dobór i montaż wyposażenia elektrycznego – Postanowienia ogólne
PN-IEC 60364-5-52:2011	Instalacje elektryczne niskiego napięcia – Część 5-52: Dobór i montaż wyposażenia elektrycznego – Przewodowanie		

3	§ 98 ust. 2	PN-IEC 60364-5-53:2016	Instalacje elektryczne niskiego napięcia – Część 5-53: Dobór i montaż wyposażenia elektrycznego – Aparatura rozdzielcza i sterownicza
		PN-HD 60364-5-534:2016	Instalacje elektryczne niskiego napięcia – Część 5-534: Dobór i montaż wyposażenia elektrycznego – Odłączanie izolacyjne, łączenie i sterowanie – Urządzenia do ochrony przed przejściowymi przepięciami
		PN-IEC 60364-5-537:1999	Instalacje elektryczne w obiektach budowlanych – Dobór i montaż wyposażenia elektrycznego – Aparatura rozdzielcza i sterownicza – Urządzenia do odłączania izolacyjnego i łączenia
		PN-HD 60364-5-54:2011	Instalacje elektryczne niskiego napięcia – Część 5-54: Dobór i montaż wyposażenia elektrycznego – Układy uziemiające i przewody ochronne
		PN-IEC 60364-5-551:2003	Instalacje elektryczne w obiektach budowlanych – Dobór i montaż wyposażenia elektrycznego – Inne wyposażenie – Niskonapięciowe zespoły prądowłórcze
		PN-HD 60364-5-559:2010	Instalacje elektryczne w obiektach budowlanych – Część 5-55: Dobór i montaż wyposażenia elektrycznego – Inne wyposażenie – Sekcja 559: Oprawy oświetleniowe i instalacje oświetleniowe
		PN-HD 60364-5-56:2010	Instalacje elektryczne niskiego napięcia – Część 5-56: Dobór i montaż wyposażenia elektrycznego – Instalacje bezpieczeństwa
		PN-HD 60364-6:2008	Instalacje elektryczne niskiego napięcia – Część 6: Sprawdzenie
		PN-EN 60445:2010	Zasady podstawowe i bezpieczeństwa przy współdziałaniu człowieka z maszyną, znakowanie i identyfikacja – Identyfikacja zacisków urządzeń i zakończeń przewodów
		PN-EN 60446:2010	Zasady podstawowe i bezpieczeństwa przy współdziałaniu człowieka z maszyną, znakowanie i identyfikacja – Identyfikacja przewodów kolorami albo znakami alfanumerycznymi
4	§ 113 ust. 4	PN-B-01706:1992	Instalacje wodociągowe – Wymagania w projektowaniu (w zakresie pkt 2.1; 2.3; 2.4.1; 2.4.3–2.4.5; 3.1.1–3.1.3; 3.1.5; 3.1.7; 3.2.2; 3.2.3; 3.3; 4.1; 4.2 i 4.4–4.6)
5	§ 113 ust. 7	PN-EN 1717:2003	Ochrona przed wtórnym zanieczyszczeniem wody w instalacjach wodociągowych i ogólne wymagania dotyczące urządzeń zapobiegających zanieczyszczeniu przez przepływ zwrotny
6	§ 115 ust. 1	PN-B-10720:1998	Wodociągi – Zabudowa zestawów wodomierzowych w instalacjach wodociągowych – Wymagania i badania przy odbiorze (w zakresie pkt 2.1; 2.3; 2.4 i 2.6)
7	§ 116 ust. 3	PN-HD 60364-5-54:2011	Instalacje elektryczne niskiego napięcia – Część 5-54: Dobór i montaż wyposażenia elektrycznego – Układy uziemiające i przewody ochronne
8	§ 120 ust. 4	PN-B-02440:1976	Zabezpieczenie urządzeń ciepłej wody użytkowej – Wymagania (w zakresie pkt 2; 3.1.1; 3.1.2 i 3.2.1–3.2.13)
9	§ 121 ust. 2	PN-B-10720:1998	Wodociągi – Zabudowa zestawów wodomierzowych w instalacjach wodociągowych – Wymagania i badania przy odbiorze (w zakresie pkt 2.1; 2.3; 2.4 i 2.6)
10	§ 122 ust. 2	PN-EN 12056-1:2002	Systemy kanalizacji grawitacyjnej wewnątrz budynków – Część 1: Postanowienia ogólne i wymagania (w zakresie pkt 4 i 5)
		PN-EN 12056-2:2002	Systemy kanalizacji grawitacyjnej wewnątrz budynków – Część 2: Kanalizacja sanitarna – Projektowanie układu i obliczenia (w zakresie pkt 4–6)

10	§ 122 ust. 2	PN-EN 12056-3:2002	Systemy kanalizacji grawitacyjnej wewnątrz budynków – Część 3: Przewody deszczowe – Projektowanie układu i obliczenia (w zakresie pkt 4–7)
		PN-EN 12056-4:2002	Systemy kanalizacji grawitacyjnej wewnątrz budynków – Część 4: Pompownie ścieków – Projektowanie układu i obliczenia (w zakresie pkt 4–6)
		PN-EN 12056-5:2002	Systemy kanalizacji grawitacyjnej wewnątrz budynków – Część 5: Montaż i badania, instrukcje działania, użytkowania i eksploatacji (w zakresie pkt 5–9)
		PN-EN 12109:2003	Wewnętrzne systemy kanalizacji podciśnieniowej (w zakresie pkt 5; 7 i 8)
11	§ 124	PN-EN 12056-4:2002	Systemy kanalizacji grawitacyjnej wewnątrz budynków – Część 4: Pompownie ścieków – Projektowanie układu i obliczenia (w zakresie pkt 4–6)
		PN-EN 13564-1:2004	Urządzenia przeciwzalewowe w budynkach – Część 1: Wymagania
12	§ 125 ust. 4	PN-B-01707:1992	Instalacje kanalizacyjne – Wymagania w projektowaniu (w zakresie pkt 4.2.2 z wyjątkiem odwołania do pkt 3.5)
13	§ 131	PN-B-94340:1991	Zsyp na odpady
14	§ 133 ust. 3	PN-B-02413:1991	Ogrzewnictwo i ciepłownictwo – Zabezpieczenie instalacji ogrzewań wodnych systemu otwartego – Wymagania
		PN-B-02414:1999	Ogrzewnictwo i ciepłownictwo – Zabezpieczenie instalacji ogrzewań wodnych systemu zamkniętego z naczyniami wzbiorczymi przeponowymi – Wymagania
		PN-B-02415:1991	Ogrzewnictwo i ciepłownictwo – Zabezpieczenie wodnych zamkniętych systemów ciepłowniczych – Wymagania
		PN-B-02416:1991	Ogrzewnictwo i ciepłownictwo – Zabezpieczenie instalacji ogrzewań wodnych systemu zamkniętego przyłączonych do sieci ciepłych – Wymagania
15	§ 133 ust. 4	PN-C-04607:1993	Woda w instalacjach ogrzewania – Wymagania i badania dotyczące jakości wody
16	§ 134 ust. 1	PN-EN ISO 6946:2008	Komponenty budowlane i elementy budynku – Opór cieplny i współczynnik przenikania ciepła – Metoda obliczania
		PN-EN ISO 10077-1:2007 PN-EN ISO 10077-1:2007/AC:2010	Ciepłe właściwości użytkowe okien, drzwi i żaluzji – Obliczanie współczynnika przenikania ciepła – Część 1: Postanowienia ogólne
		PN-EN ISO 10077-2:2012	Ciepłe właściwości użytkowe okien, drzwi i żaluzji – Obliczanie współczynnika przenikania ciepła – Część 2: Metoda komputerowa dla ram
		PN-EN ISO 10211:2008	Mostki cieplne w budynkach – Strumienie ciepła i temperatury powierzchni – Obliczenia szczegółowe
		PN-EN 12831:2006	Instalacje ogrzewcze w budynkach – Metoda obliczania projektowego obciążenia cieplnego
		PN-EN ISO 13370:2008	Ciepłe właściwości użytkowe budynków – Przenoszenie ciepła przez grunt – Metody obliczania
		PN-EN ISO 13789:2008	Ciepłe właściwości użytkowe budynków – Współczynniki wymiany ciepła przez przenikanie i wentylację – Metoda obliczania
		PN-EN ISO 14683:2008	Mostki cieplne w budynkach – Liniowy współczynnik przenikania ciepła – Metody uproszczone i wartości orientacyjne

17	§ 134 ust. 2	PN-B-02403:1982	Ogrzewnictwo – Temperatury obliczeniowe zewnętrzne
18	§ 135 ust. 4	PN-B-02421:2000	Ogrzewnictwo i ciepłownictwo – Izolacja cieplna przewodów, armatury i urządzeń – Wymagania i badania odbiorcze (w zakresie pkt 2.1; 2.2; 2.3.1; 2.4.1–2.4.4 i 2.5.1–2.5.6)
19	§ 136 ust. 2	PN-B-02411:1987	Ogrzewnictwo – Kotłownie wbudowane na paliwo stałe – Wymagania (w zakresie pkt 2.1.3–2.1.6 i 2.1.8–2.1.10)
20	§ 136 ust. 2a	PN-B-02411:1987	Ogrzewnictwo – Kotłownie wbudowane na paliwo stałe – Wymagania (w zakresie pkt 2.1.3–2.1.5; 2.1.6.2 i 2.1.9–2.1.10)
21	§ 136 ust. 3	PN-B-02411:1987	Ogrzewnictwo – Kotłownie wbudowane na paliwo stałe – Wymagania (w zakresie pkt 2.2.2–2.2.8 i 2.2.10–2.2.16)
22	§ 137 ust. 9	PN-E-05204:1994	Ochrona przed elektrycznością statyczną – Ochrona obiektów, instalacji i urządzeń – Wymagania
23	§ 140 ust. 1	PN-B-10425:1989	Przewody dymowe, spalinowe i wentylacyjne murowane z cegły – Wymagania techniczne i badania przy odbiorze
24	§ 142 ust. 2	PN-B-10425:1989	Przewody dymowe, spalinowe i wentylacyjne murowane z cegły – Wymagania techniczne i badania przy odbiorze (w zakresie pkt 3.3.2)
25	§ 143 ust. 1	PN-EN 1990 ¹⁾ ; PN-EN 1991 ¹⁾ ;	Eurokod: Podstawy projektowania konstrukcji Eurokod 1: Oddziaływania na konstrukcje
26	§ 147 ust. 1	PN-B-03430:1983 PN-B-03430:1983/Az3:2000	Wentylacja w budynkach mieszkalnych zamieszkania zbiorowego i użyteczności publicznej – Wymagania (z wyjątkiem pkt 5.2.1 i 5.2.3)
27	§ 147 ust. 3	PN-B-03421:1978	Wentylacja i klimatyzacja – Parametry obliczeniowe powietrza wewnętrznego w pomieszczeniach przeznaczonych do stałego przebywania ludzi
28	§ 149 ust. 1	PN-B-03430:1983 PN-B-03430:1983/Az3:2000	Wentylacja w budynkach mieszkalnych zamieszkania zbiorowego i użyteczności publicznej – Wymagania (w zakresie pkt 2.1.2–2.1.4; 3.1 i 4.1)
29	§ 149 ust. 4	PN-B-03421:1978	Wentylacja i klimatyzacja – Parametry obliczeniowe powietrza wewnętrznego w pomieszczeniach przeznaczonych do stałego przebywania ludzi
30	§ 153 ust. 2	PN-EN 1507:2007	Wentylacja budynków – Przewody wentylacyjne z blachy o przekroju prostokątnym – Wymagania dotyczące wytrzymałości i szczelności
		PN-EN 12237:2005	Wentylacja budynków – Sieć przewodów – Wytrzymałość i szczelność przewodów z blachy o przekroju kołowym
31	§ 153 ust. 5	PN-EN 12097:2007	Wentylacja budynków – Sieć przewodów – Wymagania dotyczące elementów składowych sieci przewodów ułatwiających konserwację sieci przewodów
32	§ 154 ust. 6	PN-EN 779:2005	Przeciwpylowe filtry powietrza do wentylacji ogólnej – Określanie parametrów filtracyjnych (w zakresie rozdziału 4)
33	§ 155 ust. 4	PN-B-03430:1983 PN-B-03430:1983/Az3:2000	Wentylacja w budynkach mieszkalnych zamieszkania zbiorowego i użyteczności publicznej – Wymagania (w zakresie pkt 2.1.5)
34	§ 157 ust. 2	PN-C-04753:2011	Gaz ziemny – Jakość gazu dostarczanego odbiorcom z sieci dystrybucyjnej (w zakresie rozdziału 2)
		PN-C-96008:1998	Przetwory naftowe – Gazy węglowodorowe – Gazy skroplone C3-C4 (w zakresie rozdziału 3)

35	§ 163 ust. 1a	PN-EN 1775:2009	Dostawa gazu – Przewody gazowe dla budynków – Maksymalne ciśnienie robocze równe 5 bar lub mniejsze – Zalecenia funkcjonalne (w zakresie pkt 4.2)
36	§ 163 ust. 2	PN-EN 10208-1:2000	Rury stalowe przewodowe dla mediów palnych – Rury o klasie wymagań A
37	§ 163 ust. 4	PN-EN 1775:2009	Dostawa gazu – Przewody gazowe dla budynków – Maksymalne ciśnienie robocze równe 5 bar lub mniejsze – Zalecenia funkcjonalne (w zakresie pkt 4.2)
38	§ 166 ust. 1	PN-EN 1359:2004	Gazomierze – Gazomierze miechowe
39	§ 170 ust. 1	PN-B-03430:1983 PN-B-03430:1983/Az3:2000	Wentylacja w budynkach mieszkalnych zamieszkania zbiorowego i użyteczności publicznej – Wymagania (z wyjątkiem pkt 5.2.1 i 5.2.3)
40	§ 176 ust. 1	PN-B-02431-1:1999	Ogrzewnictwo – Kotłownie wbudowane na paliwa gazowe o gęstości względnej mniejszej niż 1 – Wymagania (w zakresie pkt 2.2 z wyłączeniem 2.2.1.4; 2.2.1.8; 2.2.2.4 i 2.2.2.5 oraz pkt 2.3 z wyłączeniem 2.3.8.1; 2.3.8.2; 2.3.9 i 2.3.14)
41	§ 180	PN-HD 308 S2:2007	Identyfikacja żył w kablach i przewodach oraz w przewodach sznurowych
		PN-HD 60364-4-41:2009	Instalacje elektryczne niskiego napięcia – Część 4-41: Ochrona dla zapewnienia bezpieczeństwa – Ochrona przed porażeniem elektrycznym
		PN-ISO 7010	Symbole graficzne – Barwy bezpieczeństwa i znaki bezpieczeństwa – Znaki bezpieczeństwa stosowane w miejscach pracy i w obszarach użyteczności publicznej
		PN-B-02151-02:1987 PN-B-02151-02:1987/ Ap1:2015-05	Akustyka budowlana – Ochrona przed hałasem pomieszczeń w budynkach – Dopuszczalne wartości poziomu dźwięku w pomieszczeniach
		PN-B-02171:2017-06	Ocena wpływu drgań na ludzi w budynkach
		PN-E-05010:1991	Zakresy napięciowe instalacji elektrycznych w obiektach budowlanych
		PN-E-05115:2002	Instalacje elektroenergetyczne prądu przemiennego o napięciu wyższym od 1 kV
		PN-E-08501:1988	Urządzenia elektryczne – Tablice i znaki bezpieczeństwa
		PN-EN 12464-1:2012	Światło i oświetlenie – Oświetlenie miejsc pracy – Część 1: Miejsca pracy we wnętrzach
		PN-EN 50160:2010 PN-EN 50160:2010/A1:2015-02	Parametry napięcia zasilającego w publicznych sieciach elektroenergetycznych
		PN-EN 50310:2012	Stosowanie połączeń wyrównawczych i uziemiających w budynkach z zainstalowanym sprzętem informatycznym
PN-HD 60364-1:2010	Instalacje elektryczne niskiego napięcia – Część 1: Wymagania podstawowe, ustalanie ogólnych charakterystyk, definicje		
PN-HD 60364-4-41:2009	Instalacje elektryczne niskiego napięcia – Część 4-41: Ochrona dla zapewnienia bezpieczeństwa – Ochrona przed porażeniem elektrycznym		

41	§ 180	PN-HD 60364-4-42:2011	Instalacje elektryczne niskiego napięcia – Część 4-42: Ochrona dla zapewnienia bezpieczeństwa – Ochrona przed skutkami oddziaływania cieplnego
		PN-HD 60364-4-43:2012	Instalacje elektryczne niskiego napięcia – Część 4-43: Ochrona dla zapewnienia bezpieczeństwa – Ochrona przed prądem przetężeniowym
		PN-IEC 60364-4-442:1999	Instalacje elektryczne w obiektach budowlanych – Ochrona dla zapewnienia bezpieczeństwa – Ochrona przed przepięciami – Ochrona instalacji niskiego napięcia przed przejściowymi przepięciami i uszkodzeniami przy doziemieniach w sieciach wysokiego napięcia
		PN-IEC 60364-4-443:1999	Instalacje elektryczne w obiektach budowlanych – Ochrona dla zapewnienia bezpieczeństwa – Ochrona przed przepięciami – Ochrona przed przepięciami atmosferycznymi lub łączeniowymi
		PN-HD 60364-4-444:2012	Instalacje elektryczne niskiego napięcia – Część 4-444: Ochrona dla zapewnienia bezpieczeństwa – Ochrona przed zakłóceniami napięciowymi i zaburzeniami elektromagnetycznymi
		PN-IEC 60364-4-45:1999	Instalacje elektryczne w obiektach budowlanych – Ochrona dla zapewnienia bezpieczeństwa – Ochrona przed obniżeniem napięcia
		PN-IEC 60364-4-473:1999	Instalacje elektryczne w obiektach budowlanych – Ochrona dla zapewnienia bezpieczeństwa – Stosowanie środków ochrony zapewniających bezpieczeństwo – Środki ochrony przed prądem przetężeniowym
		PN-IEC 60364-4-482:1999	Instalacje elektryczne w obiektach budowlanych – Ochrona dla zapewnienia bezpieczeństwa – Dobór środków ochrony w zależności od wpływów zewnętrznych – Ochrona przeciwpożarowa
		PN-HD 60364-5-51:2011	Instalacje elektryczne w obiektach budowlanych – Część 5-51: Dobór i montaż wyposażenia elektrycznego – Postanowienia ogólne
		PN-IEC 60364-5-52:2002	Instalacje elektryczne w obiektach budowlanych – Dobór i montaż wyposażenia elektrycznego – Przewodowanie
		PN-IEC 60364-5-523:2001	Instalacje elektryczne w obiektach budowlanych – Dobór i montaż wyposażenia elektrycznego – Obciążalność prądowa długotrwała przewodów
		PN-IEC 60364-5-53:2000	Instalacje elektryczne w obiektach budowlanych – Dobór i montaż wyposażenia elektrycznego – Aparatura rozdzielcza i sterownicza
		PN-HD 60364-5-534:2012	Instalacje elektryczne niskiego napięcia – Część 5-53: Dobór i montaż wyposażenia elektrycznego – Odłączanie izolacyjne, łączenie i sterowanie – Sekcja 534: Urządzenia do ochrony przed przepięciami
		PN-IEC 60364-5-537:1999	Instalacje elektryczne w obiektach budowlanych – Dobór i montaż wyposażenia elektrycznego – Aparatura rozdzielcza i sterownicza – Urządzenia do odłączania izolacyjnego i łączenia
		PN-HD 60364-5-54:2011	Instalacje elektryczne niskiego napięcia – Część 5-54: Dobór i montaż wyposażenia elektrycznego – Układy uziemiające i przewody ochronne
		PN-IEC 60364-5-551:2003	Instalacje elektryczne w obiektach budowlanych – Dobór i montaż wyposażenia elektrycznego – Inne wyposażenie – Niskonapięciowe zespoły prądowórcze
PN-HD 60364-5-559:2010	Instalacje elektryczne w obiektach budowlanych – Część 5-55: Dobór i montaż wyposażenia elektrycznego – Inne wyposażenie – Sekcja 559: Oprawy oświetleniowe i instalacje oświetleniowe		

41	§ 180	PN-IEC 60364-5-56:2010	Instalacje elektryczne niskiego napięcia – Część 5-56: Dobór i montaż wyposażenia elektrycznego – Instalacje bezpieczeństwa
		PN-HD 60364-6:2008	Instalacje elektryczne niskiego napięcia – Część 6: Sprawdzenie
		PN-HD 60364-7-701:2010 PN-HD 60364-7-701:2010 / AC:2012	Instalacje elektryczne niskiego napięcia – Część 7-701: Wymagania dotyczące specjalnych instalacji lub lokalizacji – Pomieszczenia wyposażone w wannę lub prysznic
		PN-IEC 60364-7-702:1999 PN-IEC 60364-7-702:1999 / Apl:2002	Instalacje elektryczne w obiektach budowlanych – Wymagania dotyczące specjalnych instalacji lub lokalizacji – Baseny pływakie i inne
		PN-HD 60364-7-703:2007	Instalacje elektryczne w obiektach budowlanych – Część 7-703: Wymagania dotyczące specjalnych instalacji lub lokalizacji – Pomieszczenia i kabiny zawierające ogrzewacze sauny
		PN-HD 60364-7-704:2010	Instalacje elektryczne niskiego napięcia – Część 7-704: Wymagania dotyczące specjalnych instalacji lub lokalizacji – Instalacje na terenie budowy i rozbiórki
		PN-IEC 60364-7-705:1999	Instalacje elektryczne w obiektach budowlanych – Wymagania dotyczące specjalnych instalacji lub lokalizacji – Instalacje elektryczne w gospodarstwach rolniczych i ogrodniczych
		PN-IEC 60364-7-706:2000	Instalacje elektryczne w obiektach budowlanych – Wymagania dotyczące specjalnych instalacji lub lokalizacji – Przestrzenie ograniczone powierzchniami przewodzącymi
		PN-IEC 60364-7-714:2003	Instalacje elektryczne w obiektach budowlanych – Wymagania dotyczące specjalnych instalacji lub lokalizacji – Instalacje oświetlenia zewnętrznego
		PN-HD 60364-7-715:2006	Instalacje elektryczne w obiektach budowlanych – Część 7-715: Wymagania dotyczące specjalnych instalacji lub lokalizacji – Instalacje oświetleniowe o bardzo niskim napięciu
		PN-HD 60364-7-740:2009	Instalacje elektryczne w obiektach budowlanych – Część 7-740: Wymagania dotyczące specjalnych instalacji lub lokalizacji – Tymczasowe instalacje elektryczne obiektów, urządzeń rozrywkowych i straganów na terenie targów, wesołych miasteczek i cyrków
		PN-EN 60445:2010	Zasady podstawowe i bezpieczeństwa przy współdziałaniu człowieka z maszyną, znakowanie i identyfikacja – Identyfikacja zacisków urządzeń i zakończeń przewodów
		PN-EN 60446:2010	Zasady podstawowe i bezpieczeństwa przy współdziałaniu człowieka z maszyną, znakowanie i identyfikacja – Identyfikacja przewodów kolorami albo znakami alfanumerycznymi
		PN-EN 60529:2003	Stopnie ochrony zapewnianej przez obudowy (kod IP)
		PN-EN 61140:2005 PN-EN 61140:2005/Al:2008	Ochrona przed porażeniem prądem elektrycznym – Wspólne aspekty instalacji i urządzeń
PN-EN 61293:2000	Znakowanie urządzeń elektrycznych danymi znamionowymi dotyczącymi zasilania elektrycznego – Wymagania bezpieczeństwa		
42	§ 181 ust. 7	PN-EN 1838:2005	Zastosowania oświetlenia – Oświetlenie awaryjne
		PN-EN 50172:2005	Systemy awaryjnego oświetlenia ewakuacyjnego
		PN-IEC 60364-5-56:2010	Instalacje elektryczne niskiego napięcia – Część 5-56: Dobór i montaż wyposażenia elektrycznego – Instalacje bezpieczeństwa

43	§ 184 ust. 2	PN-HD 60364-5-54:2011	Instalacje elektryczne niskiego napięcia – Część 5-54: Dobór i montaż wyposażenia elektrycznego – Układy uziemiające i przewody ochronne
44	§ 184 ust. 3	PN-EN 62305-1:2011	Ochrona odgromowa – Część 1: Zasady ogólne
		PN-EN 62305-2:2008	Ochrona odgromowa – Część 2: Zarządzanie ryzykiem
		PN-EN 62305-3:2011	Ochrona odgromowa – Część 3: Uszkodzenia fizyczne obiektów i zagrożenie życia
		PN-EN 62305-4:2011	Ochrona odgromowa – Część 4: Urządzenia elektryczne i elektroniczne w obiektach
44	§ 184 ust. 3	PN-IEC 60364-4-443:1999	Instalacje elektryczne w obiektach budowlanych – Ochrona dla zapewnienia bezpieczeństwa – Ochrona przed przepięciami – Ochrona przed przepięciami atmosferycznymi lub łączeniowymi
45	§ 186 ust. 2	PN-IEC 60364-5-52:2002	Instalacje elektryczne w obiektach budowlanych – Dobór i montaż wyposażenia elektrycznego – Oprzewodowanie
46	§ 187 ust. 3	PN-EN 1363-1:2012	Badania odporności ogniowej – Część 1: Wymagania ogólne
47	§ 187 ust. 5	PN-EN 50200:2003	Metoda badania palności cienkich przewodów i kabli bez ochrony specjalnej stosowanych w obwodach zabezpieczających
47a	§ 192b	PN-EN 50174-2:2010 PN-EN 50174-2:2010/A1:2011 PN-EN 50174-2:2010/AC:2014-10 PN-EN 50174-2:2010/A2:2015-02 PN-EN 50174-2:2010/Am1:2016-12	Technika Informatyczna – Instalacje okablowania – Część 2: Planowanie i wykonywanie instalacji wewnątrz budynków
48	§ 196 ust. 2 i 3	PN-B-02151-02:1987 PN-B-02151-02:1987/ Ap1:2015-05	Akustyka budowlana – Ochrona przed hałasem pomieszczeń w budynkach – Dopuszczalne wartości poziomu dźwięku w pomieszczeniach
		PN-B-02171:2017-06	Ocena wpływu drgań na ludzi w budynkach
49	§ 204 ust. 4	PN-EN 1990 ^(*) :	Eurokod: Podstawy projektowania konstrukcji
		PN-EN 1991 ^(*) :	Eurokod 1: Oddziaływania na konstrukcje
		PN-EN 1992 ^(*) :	Eurokod 2: Projektowanie konstrukcji z betonu
		PN-EN 1993 ^(*) :	Eurokod 3: Projektowanie konstrukcji stalowych
		PN-EN 1994 ^(*) :	Eurokod 4: Projektowanie konstrukcji stalowo-betonowych
		PN-EN 1995 ^(*) :	Eurokod 5: Projektowanie konstrukcji drewnianych
		PN-EN 1996 ^(*) :	Eurokod 6: Projektowanie konstrukcji murowych
		PN-EN 1997 ^(*) :	Eurokod 7: Projektowanie geotechniczne
PN-EN 1999 ^(*) :	Eurokod 9: Projektowanie konstrukcji aluminiowych (wszystkie części norm)		
50	§ 208 § 208a	PN-EN 81-58:2005	Przepisy bezpieczeństwa dotyczące budowy i instalowania dźwigów – Badania i próby – Część 58: Próba odporności ogniowej drzwi przystankowych
		PN-EN 1021-1:2007	Meble – Ocena zapalności mebli tapicerowanych – Część 1: Źródło zapłonu: tłący się papieros

50	§ 208 § 208a	PN-EN 1021-2:2007	Meble – Ocena zapalności mebli tapicerowanych – Część 2: Źródło zapłonu: równoważnik płomienia zapałki
		PN-EN 1991-1-2:2006 PN-EN 1991-1-2:2006/ Ap1:2010 PN-EN 1991-1-2:2006/Ap2:2014-12 PN-EN 1991-1-2:2006/AC:2013-07 1991-1-2:2006/AC:2009	Eurokod 1: Oddziaływania na konstrukcje – Część 1-2: Oddziaływania ogólne – Oddziaływania na konstrukcje w warunkach pożaru
		PN-B-02852:2001	Ochrona przeciwpożarowa budynków – Obliczanie gęstości obciążenia ogniowego oraz wyznaczanie względnego czasu trwania pożaru (w zakresie części dotyczącej gęstości obciążenia ogniowego – pkt 2)
		PN-B-02855:1988	Ochrona przeciwpożarowa budynków – Metoda badania wydzielania toksycznych produktów rozkładu i spalania materiałów
		PN-B-02867:2013-06	Ochrona przeciwpożarowa budynków – Metoda badania stopnia rozprzestrzeniania ognia przez ściany zewnętrzne od strony zewnętrznej oraz zasady klasyfikacji
		PN-EN ISO 6940: 2005	Wyroby włókiennicze – Zachowanie się podczas palenia – Wyznaczenie zapalności pionowo umieszczonych próbek
		PN-EN ISO 6941: 2005	Wyroby włókiennicze – Zachowanie się podczas palenia – Pomiar właściwości rozprzestrzeniania się płomienia na pionowo umieszczonych próbkach
		PN-EN 13501-1	Klasyfikacja ogniowa wyrobów budowlanych i elementów budynków – Część 1: Klasyfikacja na podstawie badań reakcji na ogień
		PN-EN 13501-2	Klasyfikacja ogniowa wyrobów budowlanych i elementów budynków – Część 2: Klasyfikacja na podstawie badań odporności ogniowej, z wyłączeniem instalacji wentylacyjnej
		PN-EN 13501-3	Klasyfikacja ogniowa wyrobów budowlanych i elementów budynków – Część 3: Klasyfikacja na podstawie badań odporności ogniowej wyrobów i elementów stosowanych w instalacjach użytkowych w budynkach: ogniodpornych przewodów wentylacyjnych i przeciwpożarowych klap odcinających
		PN-EN 13501-4	Klasyfikacja ogniowa wyrobów budowlanych i elementów budynków – Część 4: Klasyfikacja na podstawie wyników badań odporności ogniowej elementów systemów kontroli rozprzestrzeniania dymu
		PN-EN 13501-5	Klasyfikacja ogniowa wyrobów budowlanych i elementów budynków – Część 5: Klasyfikacja na podstawie wyników badań oddziaływania ognia zewnętrznego na dachy
51	§ 253 ust. 1	PN-EN 81-72:2005	Przepisy bezpieczeństwa dotyczące budowy i instalowania dźwigów – Szczególnie zastosowania dźwigów osobowych i towarowych – Część 72: Dźwigi dla straży pożarnej
52	§ 258 ust. 1a	PN-EN ISO 6940:2005	Wyroby włókiennicze – Zachowanie się podczas palenia – Wyznaczenie zapalności pionowo umieszczonych próbek
		PN-EN ISO 6941:2005	Wyroby włókiennicze – Zachowanie się podczas palenia – Pomiar właściwości rozprzestrzeniania się płomienia na pionowo umieszczonych próbkach

53	§ 261 pkt 1	PN-EN 1021-2:2007	Meble – Ocena zapalności mebli tapicerowanych – Część 2: Źródło zapłonu: równoważnik płomienia zapałki
		PN-EN 1021-1:2007	Meble – Ocena zapalności mebli tapicerowanych – Część 1: Źródło zapłonu: tłący się papieros
		PN-B-02855:1988	Ochrona przeciwpożarowa budynków – Metoda badania wydzielania toksycznych produktów rozkładu i spalania materiałów
54	§ 266 ust. 2	PN-B-02870:1993	Badania ogniowe – Małe kominy – Badania w podwyższonych temperaturach
55	§ 287 pkt 4	PN-N-01256-02:1992	Znaki bezpieczeństwa – Ewakuacja
		PN-N-01256-5:1998	Znaki bezpieczeństwa – Zasady umieszczania znaków bezpieczeństwa na drogach ewakuacyjnych i drogach pożarowych
		PN-ISO 7010	Symbole graficzne – Barwy bezpieczeństwa i znaki bezpieczeństwa – Znaki bezpieczeństwa stosowane w miejscach pracy i w obszarach użyteczności publicznej
56	§ 287 pkt 6	patrz: Polskie Normy powołane w § 180	
57	§ 288 pkt 5	PN-N-01256-02:1992	Znaki bezpieczeństwa – Ewakuacja
		PN-N-01256-5:1998	Znaki bezpieczeństwa – Zasady umieszczania znaków bezpieczeństwa na drogach ewakuacyjnych i drogach pożarowych
		PN-ISO 7010	Symbole graficzne – Barwy bezpieczeństwa i znaki bezpieczeństwa – Znaki bezpieczeństwa stosowane w miejscach pracy i w obszarach użyteczności publicznej
58	§ 288 pkt 7	patrz: Polskie Normy powołane w § 180	
59	§ 298 ust. 1	PN-EN 1990 ¹⁾ ; PN-EN 1991 ¹⁾ ;	Eurokod: Podstawy projektowania konstrukcji Eurokod 1: Oddziaływania na konstrukcje
60	§ 305 ust. 2	PN-E-05204:1994	Ochrona przed elektrycznością statyczną – Ochrona obiektów, instalacji i urządzeń – Wymagania
60a	§ 323 ust. 2	PN-B-02151-4:2015-06	Akustyka budowlana – Ochrona przed hałasem w budynkach – Część 4: Wymagania dotyczące warunków pogłosowych i zrozumiałości mowy w pomieszczeniach oraz wytyczne prowadzenia badań
61	§ 324	PN-B-02151-02:1987 PN-B-02151-02:1987/ Ap1:2015-05	Akustyka budowlana – Ochrona przed hałasem pomieszczeń w budynkach – Dopuszczalne wartości poziomu dźwięku w pomieszczeniach
		PN-B-02170:2016-12	Ocena szkodliwości drgań przekazywanych przez podłozę na budynki
		PN-B-02171:2017-06	Ocena wpływu drgań na ludzi w budynkach
62	§ 325 ust. 1	PN-B-02151-02:1987 PN-B-02151-02:1987/ Ap1:2015-05	Akustyka budowlana – Ochrona przed hałasem pomieszczeń w budynkach – Dopuszczalne wartości poziomu dźwięku w pomieszczeniach
		PN-B-02170:2016-12	Ocena szkodliwości drgań przekazywanych przez podłozę na budynki
		PN-B-02171:2017-06	Ocena wpływu drgań na ludzi w budynkach
63	§ 325 ust. 2	PN-B-02151-3:2015-10	Akustyka budowlana – Ochrona przed hałasem w budynkach – Część 3: Wymagania dotyczące izolacyjności akustycznej przegród w budynkach i elementów budowlanych

64	§ 326 ust. 1	PN-B-02151-02:1987 PN-B-02151-02:1987/ Ap1:2015-05	Akustyka budowlana – Ochrona przed hałasem pomieszczeń w budynkach – Dopuszczalne wartości poziomu dźwięku w pomieszczeniach
		PN-B-02156:1987	Akustyka budowlana – Metody pomiaru dźwięku A w budynkach
		PN-B-02171:2017-06	Ocena wpływu drgań na ludzi w budynkach
65	§ 326 ust. 2	PN-EN ISO 140-4:2000	Akustyka – Pomiar izolacyjności akustycznej w budynkach i izolacyjności akustycznej elementów budowlanych – Pomiary terenowe izolacyjności od dźwięków powietrznych między pomieszczeniami
		PN-EN ISO 140-5:1999	Akustyka – Pomiar izolacyjności akustycznej w budynkach i izolacyjności akustycznej elementów budowlanych – Pomiary terenowe izolacyjności akustycznej od dźwięków powietrznych ściany zewnętrznej i jej elementów
		PN-EN ISO 140-6:1999	Akustyka – Pomiar izolacyjności akustycznej w budynkach i izolacyjności akustycznej elementów budowlanych – Pomiary laboratoryjne izolacyjności od dźwięków uderzeniowych stropów
		PN-EN ISO 140-7:2000	Akustyka – Pomiar izolacyjności akustycznej w budynkach i izolacyjności akustycznej elementów budowlanych – Pomiary terenowe izolacyjności od dźwięków uderzeniowych stropów
		PN-EN ISO 140-8:1999	Akustyka – Pomiar izolacyjności akustycznej w budynkach i izolacyjności akustycznej elementów budowlanych – Pomiary laboratoryjne tłumienia dźwięków uderzeniowych przez podłogi na masywnym stropie wzorcowym
		PN-EN ISO 10848-2:2007	Akustyka – Pomiary laboratoryjne przenoszenia bocznego dźwięków powietrznych i uderzeniowych pomiędzy przylegającymi komorami – Część 2: Dotyczy lekkich elementów w przypadku małego wpływu złącza
		PN-EN 20140-3:1999 PN-EN 20140-3:1999/A1:2007	Akustyka – Pomiar izolacyjności akustycznej w budynkach i izolacyjności akustycznej elementów budowlanych – Pomiary laboratoryjne izolacyjności od dźwięków powietrznych elementów budowlanych
		PN-EN ISO 10848-2:2007	Akustyka – Pomiary laboratoryjne przenoszenia bocznego dźwięków powietrznych i uderzeniowych pomiędzy przylegającymi komorami – Część 2: Dotyczy lekkich elementów w przypadku małego wpływu złącza
66	§ 326 ust. 3	PN-B-02151-3:2015-10	Akustyka budowlana – Ochrona przed hałasem w budynkach – Część 3: Wymagania dotyczące izolacyjności akustycznej przegród w budynkach i elementów budowlanych
		PN-B-02151-02:1987 PN-B-02151-02:1987/ Ap1:2015-05	Akustyka budowlana – Ochrona przed hałasem pomieszczeń w budynkach – Dopuszczalne wartości poziomu dźwięku w pomieszczeniach
67	§ 326 ust. 4	PN-B-02156:1987	Akustyka budowlana – Metody pomiaru dźwięku A w budynkach
		PN-B-02171:2017-06	Ocena wpływu drgań na ludzi w budynkach
		PN-EN ISO 354:2005	Akustyka – Pomiar pochłaniania dźwięku w komorze pogłosowej
68	§ 326 ust. 5		

69	Załącznik nr 2 pkt 1.1. i 1.4.	PN-EN ISO 6946	Komponenty budowlane i elementy budynku – Opór cieplny i współczynnik przenikania ciepła – Metoda obliczania Ciepłne właściwości użytkowe budynków – Przenoszenie ciepła przez grunt – Metody obliczania
		PN-EN ISO 13370	
70	Załącznik nr 2 pkt 2.2.1., 2.2.2., 2.2.3. ppkt 1 i pkt 2.2.4.	PN-EN ISO 13788:2013-05	Cieplno-wilgotnościowe właściwości komponentów budowlanych i elementów budynku – Temperatura powierzchni wewnętrznej konieczna do uniknięcia krytycznej wilgotności powierzchni i kondensacji międzywarstwowej – Metody obliczania
71	Załącznik nr 2 pkt 2.2.3. ppkt 2	PN-EN ISO 10211	Mostki cieplne w budynkach – Strumienie ciepła i temperatury powierzchni – Obliczenia szczegółowe
72	Załącznik nr 2 pkt 2.3.2.	PN-EN 12207:2001	Okna i drzwi – Przepuszczalność powietrza – Klasyfikacja
73	Załącznik nr 2 pkt 2.3.4.	PN-EN 13829:2002	Właściwości cieplne budynków – Określanie przepuszczalności powietrznej budynków – Metoda pomiaru ciśnieniowego z użyciem wentylatora
74	Załącznik nr 3	PN-ENV 1187:2004 PN-ENV 1187:2004/A1:2007	Metody badań oddziaływania ognia zewnętrznego na dachy
		PN-EN 13501-1+A1	Klasyfikacja ogniowa wyrobów budowlanych i elementów budynków – Część 1: Klasyfikacja na podstawie wyników badań reakcji na ogień
<p>*) Polskie Normy projektowania wprowadzające europejskie normy projektowania konstrukcji – Eurokody, zatwierdzone i opublikowane w języku polskim, są stosowane do projektowania konstrukcji, jeżeli obejmują one wszystkie niezbędne aspekty związane z zaprojektowaniem tej konstrukcji (stanowią kompletny zestaw norm umożliwiający projektowanie). Projektowanie każdego rodzaju konstrukcji wymaga stosowania PN-EN 1990 i PN-EN 1991.</p> <p>**) W przypadku gdy przywołano niedatowaną Polską Normę, należy stosować najnowszą normę opublikowaną w języku polskim.</p>			

Załącznik nr 2
do rozporządzenia Ministra Infrastruktury
z dnia 12 kwietnia 2002 r.

**WYMAGANIA IZOLACYJNOŚCI CIEPLNEJ I INNE WYMAGANIA ZWIĄZANE
Z OSZCZĘDNOŚCIĄ ENERGII**

1. Izolacyjność cieplna przegród

1.1. Wartości współczynnika przenikania ciepła U_c ścian, dachów, stropów i stropodachów dla wszystkich rodzajów budynków, uwzględniające poprawki ze względu na pustki powietrzne w warstwie izolacji, łączniki mechaniczne przechodzące przez warstwę izolacyjną oraz opady na dach o odwróconym układzie warstw, obliczone zgodnie z Polskimi Normami dotyczącymi obliczania oporu cieplnego i współczynnika przenikania ciepła oraz przenoszenia ciepła przez grunt, nie mogą być większe niż wartości $U_{c(max)}$ określone w poniższej tabeli:

Lp.	Rodzaj przegrody i temperatura w pomieszczeniu	Współczynnik przenikania ciepła $U_{c(max)}$ [W/(m ² · K)]	
		od 1 stycznia 2017 r.	od 31 grudnia 2020 r. ¹⁾
1	2	3	
1	Ściany zewnętrzne:		
	a) przy $t_i \geq 16^\circ\text{C}$	0,23	0,20
	b) przy $8^\circ\text{C} \leq t_i < 16^\circ\text{C}$	0,45	0,45
	c) przy $t_i < 8^\circ\text{C}$	0,90	0,90
2	Ściany wewnętrzne:		
	a) przy $\Delta t_i \geq 8^\circ\text{C}$ oraz oddzielające pomieszczenia ogrzewane od klatek schodowych i korytarzy	1,00	1,00
	b) przy $\Delta t_i < 8^\circ\text{C}$	bez wymagań	bez wymagań
	c) oddzielające pomieszczenie ogrzewane od nieogrzewanego	0,30	0,30
3	Ściany przyległe do szczelin dylatacyjnych o szerokości:		
	a) do 5 cm, trwale zamkniętych i wypełnionych izolacją cieplną na głębokości co najmniej 20 cm	1,00	1,00
	b) powyżej 5 cm, niezależnie od przyjętego sposobu zamknięcia i zaizolowania szczeliny	0,70	0,70

4	Ściany nieogrzewanych kondygnacji podziemnych	bez wymagań	bez wymagań
5	Dachy, stropodachy i stropy pod nieogrzewanymi poddaszami lub nad przejazdami:		
	a) przy $t_i \geq 16^\circ\text{C}$	0,18	0,15
	b) przy $8^\circ\text{C} \leq t_i < 16^\circ\text{C}$	0,30	0,30
	c) przy $t_i < 8^\circ\text{C}$	0,70	0,70
6	Podłogi na gruncie:		
	a) przy $t_i \geq 16^\circ\text{C}$	0,30	0,30
	b) przy $8^\circ\text{C} \leq t_i < 16^\circ\text{C}$	1,20	1,20
	c) przy $t_i < 8^\circ\text{C}$	1,50	1,50
7	Stropy nad pomieszczeniami nieogrzewanymi i zamkniętymi przestrzeniami podpodłogowymi:		
	a) przy $t_i \geq 16^\circ\text{C}$	0,25	0,25
	b) przy $8^\circ\text{C} \leq t_i < 16^\circ\text{C}$	0,30	0,30
	c) przy $t_i < 8^\circ\text{C}$	1,00	1,00
8	Stropy nad ogrzewanymi pomieszczeniami podziemnymi i stropy międzykondygnacyjne:		
	a) przy $\Delta t_i \geq 8^\circ\text{C}$	1,00	1,00
	b) przy $\Delta t_i < 8^\circ\text{C}$	bez wymagań	bez wymagań
	c) oddzielające pomieszczenie ogrzewane od nieogrzewanego	0,25	0,25
<p>Pomieszczenie ogrzewane – pomieszczenie, w którym na skutek działania systemu ogrzewania lub w wyniku bilansu strat i zysków ciepła utrzymywana jest temperatura, której wartość została określona w § 134 ust. 2 rozporządzenia. t_i – temperatura pomieszczenia ogrzewanego zgodnie z § 134 ust. 2 rozporządzenia. ^{*)} Od 1 stycznia 2019 r. – w przypadku budynku zajmowanego przez organ wymiaru sprawiedliwości, prokuraturę lub organ administracji publicznej i będącego jego własnością.</p>			

1.2. Wartości współczynnika przenikania ciepła U okien, drzwi balkonowych, drzwi zewnętrznych i powierzchni przezroczystych nieotwieralnych, dla wszystkich rodzajów budynków, nie mogą być większe niż wartości $U_{(max)}$ określone w poniższej tabeli:

Lp.	Okna, drzwi balkonowe i drzwi zewnętrzne	Współczynnik przenikania ciepła $U_{(max)}$ [W/(m ² · K)]	
		od 1 stycznia 2017 r.	od 31 grudnia 2020 r. ^{*)}
1	2	3	
1	Okna (z wyjątkiem okien połaciowych), drzwi balkonowe i powierzchnie przezroczyste nieotwieralne:		
	a) przy $t_i \geq 16^\circ\text{C}$	1,1	0,9
	b) przy $t_i < 16^\circ\text{C}$	1,6	1,4
2	Okna połaciowe:		
	a) przy $t_i \geq 16^\circ\text{C}$	1,3	1,1
	b) przy $t_i < 16^\circ\text{C}$	1,6	1,4
3	Okna w ścianach wewnętrznych:		
	a) przy $\Delta t_i \geq 8^\circ\text{C}$	1,3	1,1
	b) przy $\Delta t_i < 8^\circ\text{C}$	bez wymagań	bez wymagań
	c) oddzielające pomieszczenie ogrzewane od nieogrzewanego	1,3	1,1
4	Drzwi w przegrodach zewnętrznych lub w przegrodach między pomieszczeniami ogrzewanymi i nieogrzewanymi	1,5	1,3
5	Okna i drzwi zewnętrzne w przegrodach zewnętrznych pomieszczeń nieogrzewanych	bez wymagań	bez wymagań
Pomieszczenie ogrzewane – pomieszczenie, w którym na skutek działania systemu ogrzewania lub w wyniku bilansu strat i zysków ciepła utrzymywana jest temperatura, której wartość została określona w § 134 ust. 2 rozporządzenia. t_i – temperatura pomieszczenia ogrzewanego zgodnie z § 134 ust. 2 rozporządzenia. *) Od 1 stycznia 2019 r. – w przypadku budynku zajmowanego przez organ wymiaru sprawiedliwości, prokuraturę lub organ administracji publicznej i będącego jego własnością.			

1.3. Dopuszcza się dla budynku produkcyjnego, magazynowego i gospodarczego większe wartości współczynnika U niż $U_{C(max)}$ oraz $U_{(max)}$ określone w pkt 1.1. i 1.2., jeżeli uzasadnia to rachunek efektywności ekonomicznej inwestycji, obejmujący koszty budowy i eksploatacji budynku.

1.4. W budynku mieszkalnym, zamieszkania zbiorowego, użyteczności publicznej, produkcyjnym, magazynowym i gospodarczym podłoga na gruncie w ogrzewanym pomieszczeniu powinna mieć izolację cieplną obwodową z materiału

izolacyjnego w postaci warstwy o oporze cieplnym co najmniej $2,0 (m^2 \cdot K) / W$, przy czym opór cieplny warstw podłogowych oblicza się zgodnie z Polskimi Normami, o których mowa w pkt 1.1.

1.5. Izolacja cieplna przewodów rozdzielczych i komponentów w instalacjach centralnego ogrzewania, ciepłej wody użytkowej (w tym przewodów cyrkulacyjnych), instalacji chłodu i ogrzewania powietrznego powinna spełniać następujące wymagania minimalne określone w poniższej tabeli:

Lp.	Rodzaj przewodu lub komponentu	Minimalna grubość izolacji cieplnej (materiał o współczynniku przewodzenia ciepła $\lambda = 0,035 [W/(m \cdot K)]^{1)}$)
1	2	3
1	Średnica wewnętrzna do 22 mm	20 mm
2	Średnica wewnętrzna od 22 do 35 mm	30 mm
3	Średnica wewnętrzna od 35 do 100 mm	równa średnicy wewnętrznej rury
4	Średnica wewnętrzna ponad 100 mm	100 mm
5	Przewody i armatura wg lp. 1–4 przechodzące przez ściany lub stropy, skrzyżowania przewodów	50% wymagań z lp. 1–4
6	Przewody ogrzewań centralnych, przewody wody ciepłej i cyrkulacji instalacji ciepłej wody użytkowej wg lp. 1–4, ułożone w komponentach budowlanych między ogrzewanymi pomieszczeniami różnych użytkowników	50% wymagań z lp. 1–4
7	Przewody wg lp. 6 ułożone w podłodze	6 mm
8	Przewody ogrzewania powietrznego (ułożone w części ogrzewanej budynku)	40 mm
9	Przewody ogrzewania powietrznego (ułożone w części nieogrzewanej budynku)	80 mm
10	Przewody instalacji wody lodowej prowadzone wewnątrz budynku ²⁾	50% wymagań z lp. 1–4
11	Przewody instalacji wody lodowej prowadzone na zewnątrz budynku ²⁾	100% wymagań z lp. 1–4
<p>Uwaga:</p> <p>¹⁾ Przy zastosowaniu materiału izolacyjnego o innym współczynniku przewodzenia ciepła niż podany w tabeli – należy skorygować grubość warstwy izolacyjnej.</p> <p>²⁾ Izolacja cieplna wykonana jako powietrznoszczelna.</p>		

2. Inne wymagania związane z oszczędnością energii

2.1. Okna

2.1.1. We wszystkich rodzajach budynków współczynnik przepuszczalności energii całkowitej promieniowania słonecznego okien oraz przegród szklanych i przezroczystych g liczony według wzoru:

$$g = f_c \cdot g_n$$

gdzie:

g_n – współczynnik całkowitej przepuszczalności energii promieniowania słonecznego dla typu oszklenia,

f_c – współczynnik redukcji promieniowania, ze względu na zastosowane urządzenia przeciwsłoneczne, w okresie letnim nie może być większy niż 0,35.

2.1.2. Wartości współczynnika całkowitej przepuszczalności energii promieniowania słonecznego dla typu oszklenia g_n należy przyjmować na podstawie deklaracji właściwości użytkowych okna. W przypadku braku danych wartość g_n określa poniższa tabela:

Lp.	Typ oszklenia	Współczynnik całkowitej przepuszczalności energii promieniowania słonecznego g_n
1	2	3
1	Pojedynczo szklone	0,85
2	Podwójnie szklone	0,75
3	Podwójnie szklone z powłoką selektywną	0,67
4	Potrójnie szklone	0,7
5	Potrójnie szklone z powłoką selektywną	0,5
6	Okna podwójne	0,75

2.1.3. Wartości współczynnika redukcji promieniowania ze względu na zastosowane urządzenia przeciwsłoneczne f_c określa poniższa tabela:

Lp.	Typ zasłon	Właściwości optyczne		Współczynnik redukcji promieniowania f_c	
		współczynnik absorpcji	współczynnik przepuszczalności	ośłona wewnętrzna	ośłona zewnętrzna
1	2	3	4	5	6
1	Białe żaluzje o lamelach nastawnych	0,1	0,05	0,25	0,10
			0,1	0,30	0,15
			0,3	0,45	0,35
2	Zasłony białe	0,1	0,5	0,65	0,55
			0,7	0,80	0,75
			0,9	0,95	0,95
3	Zasłony kolorowe	0,3	0,1	0,42	0,17
			0,3	0,57	0,37
			0,5	0,77	0,57
4	Zasłony z powłoką aluminiową	0,2	0,05	0,20	0,08

2.1.4. Pkt 2.1.1. nie stosuje się w odniesieniu do powierzchni pionowych oraz powierzchni nachylonych więcej niż 60 stopni do poziomu, skierowanych w kierunkach od północno-zachodniego do północno-wschodniego (kierunek północny +/- 45 stopni), okien chronionych przed promieniowaniem słonecznym elementem zacieśniającym, spełniającym wymagania, o których mowa w pkt 2.1.1., oraz do okien o powierzchni mniejszej niż 0,5 m².

2.2. Warunki spełnienia wymagań dotyczących powierzchniowej kondensacji pary wodnej

2.2.1. W celu zachowania warunku, o którym mowa w § 321 ust. 1 rozporządzenia, w odniesieniu do przegród zewnętrznych budynków mieszkalnych, zamieszkania zbiorowego, użyteczności publicznej, produkcyjnych, magazynowych i gospodarczych rozwiązania przegród zewnętrznych i ich węzłów konstrukcyjnych powinny charakteryzować się współczynnikiem temperaturowym f_{Rsi} o wartości nie mniejszej niż wymagana wartość krytyczna, obliczona zgodnie z Polską Normą dotyczącą metody obliczania temperatury powierzchni wewnętrznej koniecznej do uniknięcia krytycznej wilgotności powierzchni i kondensacji międzywarstwowej.

2.2.2. Wymaganą wartość krytyczną współczynnika temperaturowego f_{Rsi} w pomieszczeniach ogrzewanych do temperatury co najmniej 20°C w budynkach

mieszkalnych, zamieszkania zbiorowego i użyteczności publicznej należy określać według rozdziału 5 Polskiej Normy, o której mowa w pkt 2.2.1., przy założeniu, że średnia miesięczna wartość wilgotności względnej powietrza wewnętrznego jest równa $\varphi = 50\%$, przy czym dopuszcza się przyjmowanie wymaganej wartości tego współczynnika równej 0,72.

2.2.3. Wartość współczynnika temperaturowego charakteryzującego zastosowane rozwiązanie konstrukcyjno-materiałowe należy obliczać:

- 1) dla przegrody – według Polskiej Normy, o której mowa w pkt 2.2.1.;
- 2) dla mostków cieplnych przy zastosowaniu przestrzennego modelu przegrody – według Polskiej Normy dotyczącej obliczania strumieni cieplnych i temperatury powierzchni.

2.2.4. Sprawdzenie warunku, o którym mowa w § 321 ust. 1 i 2 rozporządzenia, należy przeprowadzać według rozdziału 5 i 6 Polskiej Normy, o której mowa w pkt 2.2.1.

2.2.5. Dopuszcza się kondensację pary wodnej, o której mowa w § 321 ust. 2 rozporządzenia, wewnątrz przegrody w okresie zimowym, o ile struktura przegrody umożliwi wyparowanie kondensatu w okresie letnim i nie nastąpi przy tym degradacja materiałów budowlanych przegrody na skutek tej kondensacji.

2.3. Szczelność na przenikanie powietrza

2.3.1. W budynku mieszkalnym, zamieszkania zbiorowego, użyteczności publicznej i produkcyjnym przegrody zewnętrzne nieprzezroczyste, złącza między przegrodami i częściami przegród (między innymi połączenie stropodachów lub dachów ze ścianami zewnętrznymi), przejścia elementów instalacji (takie jak kanały instalacji wentylacyjnej i spalinowej przez przegrody zewnętrzne) oraz połączenia okien z ościeżami należy projektować i wykonywać pod kątem osiągnięcia ich całkowitej szczelności na przenikanie powietrza.

2.3.2. W budynkach niskich, średniowysokich i wysokich przepuszczalność powietrza dla okien i drzwi balkonowych przy ciśnieniu równym 100 Pa wynosi nie więcej niż $2,25 \text{ m}^3/(\text{m} \cdot \text{h})$ w odniesieniu do długości linii stykowej lub $9 \text{ m}^3/(\text{m}^2 \cdot \text{h})$ w odniesieniu do pola powierzchni, co odpowiada klasie 3 Polskiej Normy dotyczącej przepuszczalności powietrza okien i drzwi. Dla okien i drzwi balkonowych w budynkach wysokościowych przepuszczalność powietrza przy ciśnieniu równym 100 Pa wynosi nie więcej niż $0,75 \text{ m}^3/(\text{m} \cdot \text{h})$ w odniesieniu do długości linii stykowej lub $3 \text{ m}^3/(\text{m}^2 \cdot \text{h})$ w odniesieniu do pola powierzchni, co odpowiada klasie 4 Polskiej Normy dotyczącej przepuszczalności powietrza okien i drzwi.

2.3.3. Zalecana szczelność powietrzna budynków wynosi:

- 1) w budynkach z wentylacją grawitacyjną lub wentylacją hybrydową – $n_{50} < 3,0 \text{ l/h}$;
- 2) w budynkach z wentylacją mechaniczną lub klimatyzacją – $n_{50} < 1,5 \text{ l/h}$.

2.3.4. Zalecane jest, by po zakończeniu budowy budynek mieszkalny, zamieszkania zbiorowego, użyteczności publicznej i produkcyjny został poddany próbie szczelności przeprowadzonej zgodnie z Polską Normą dotyczącą określania przepuszczalności powietrznej budynków w celu uzyskania zalecanej szczelności budynków określonej w pkt 2.3.3.

Załącznik nr 3
do rozporządzenia Ministra Infrastruktury
z dnia 12 kwietnia 2002 r.

**STOSOWANE W ROZPORZĄDZENIU OKREŚLENIA
DOTYCZĄCE PALNOŚCI I ROZPRZESTRZENIANIA OGNI
ORAZ ODPOWIADAJĄCE IM KLASY REAKCJI NA OGIEŃ
ORAZ KLASY ODPORNOŚCI DACHÓW NA OGIEŃ ZEWNĘTRZNY**

1. Palność wyrobów budowlanych

1.1. Stosowanym w rozporządzeniu określeniom: niepalny, niezapalny, trudno zapalny, łatwo zapalny, niekapiący, samogasnący, intensywnie dymiący (z wyłączeniem posadzek – w tym wykładzin podłogowych) odpowiadają klasy reakcji na ogień, zgodnie z Polską Normą PN-EN 13501-1 „Klasyfikacja ogniowa wyrobów budowlanych i elementów budynków – Część 1: klasyfikacja na podstawie badań reakcji na ogień”, zwaną dalej „Polską Normą PN-EN 13501-1”, podane w kolumnie 2 tabeli 1.

Tabela 1.

Określenia dotyczące palności stosowane w rozporządzeniu		Klasy reakcji na ogień zgodnie z Polską Normą PN-EN 13501-1
Niepalne		A1; A2-s1, d0; A2-s2, d0; A2-s3, d0; A2-s1, d1; A2-s2, d1; A2-s3, d1; A2-s1, d2; A2-s2, d2; A2-s3, d2;
Palne	Niezapalne	B-s1, d0; B-s2, d0; B-s3, d0; B-s1, d1; B-s2, d1; B-s3, d1; B-s1, d2; B-s2, d2; B-s3, d2;
	trudno zapalne	C-s1, d0; C-s2, d0; C-s3, d0; C-s1, d1; C-s2, d1; C-s3, d1; C-s1, d2; C-s2, d2; C-s3, d2; D-s1, d0; D-s1, d1; D-s1, d2;
	łatwo zapalne	D-s2, d0; D-s3, d0; D-s2, d1; D-s3, d1; D-s2, d2; D-s3, d2; E-d2; E; F
Niekapiące		A1; A2-s1, d0; A2-s2, d0; A2-s3, d0; B-s1, d0; B-s2, d0; B-s3, d0; C-s1, d0; C-s2, d0; C-s3, d0; D-s1, d0; D-s2, d0; D-s3, d0;
Samogasnące		co najmniej E

Intensywnie dymiące	A2-s3, d0; A2-s3, d1; A2-s3, d2; B-s3, d0; B-s3, d1; B-s3, d2; C-s3, d0; C-s3, d1; C-s3, d2; D-s3, d0; D-s3, d1; D-s3, d2; E-d2; E; F
---------------------	--

1.2. Stosowanym w rozporządzeniu określeniom: niepalny, niezapalny, trudno zapalny, intensywnie dymiący dotyczącym posadzek (w tym wykładzin podłogowych) odpowiadają klasy reakcji na ogień, zgodnie z Polską Normą PN-EN 13501-1, podane w kolumnie 2 tabeli 2.

Tabela 2

Określenia dotyczące palności stosowane w rozporządzeniu	Klasy reakcji na ogień zgodnie z Polską Normą PN-EN 13501-1
Niepalne	A _{1fl} ; A _{2fl} -s1; A _{2fl} -s2
Trudno zapalne	B _{fl} -s1; B _{fl} -s2; C _{fl} -s1; C _{fl} -s2
Łatwo zapalne	D _{fl} -s1; D _{fl} -s2; E _{fl} ; F _{fl}
Intensywnie dymiące	A _{2fl} -s2; B _{fl} -s2; C _{fl} -s2; D _{fl} -s2; E _{fl} ; F _{fl}

Uwaga: Stosowane w pkt 1.1. i 1.2. określenia odnoszą się także do wyrobów (materiałów) budowlanych uznanych za spełniające wymagania w zakresie reakcji na ogień, bez potrzeby prowadzenia badań, których wykazy zawarte są w decyzjach Komisji Europejskiej publikowanych w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej.

2. Rozprzestrzenianie ognia przez elementy budynku z wyłączeniem ścian zewnętrznych przy działaniu ognia z zewnątrz budynku

2.1. Nierozprzestrzeniającym ognia elementom budynku odpowiadają elementy:

- wykonane z wyrobów klasy reakcji na ogień, zgodnie z Polską Normą PN-EN 13501-1: A1; A2-s1, d0; A2-s2, d0; A2-s3, d0; B-s1, d0; Bs-2, d0 oraz Bs-3, d0;
- stanowiące wyrób o klasie reakcji na ogień, zgodnie z Polską Normą PN-EN 13501-1: A1; A2-s1, d0; A2-s2, d0; A2-s3, d0; B-s1, d0; B-s2, d0 oraz B-s3, d0, przy czym warstwa izolacyjna elementów warstwowych powinna mieć klasę reakcji na ogień co najmniej E.

2.2. Słabo rozprzestrzeniającym ogień elementom budynku odpowiadają elementy:

- wykonane z wyrobów klasy reakcji na ogień, zgodnie z Polską Normą PN-EN 13501-1: C-s1, d0; C-s2, d0; C-s3, d0 oraz D-s1, d0;
- stanowiące wyrób o klasie reakcji na ogień, zgodnie z Polską Normą PN-EN 13501-1: C-s1, d0; C-s2, d0; C-s3, d0 oraz D-s1, d0, przy czym warstwa izolacyjna elementów warstwowych powinna mieć klasę reakcji na ogień co najmniej E.

3. Rozprzestrzenianie ognia przez przewody i izolacje cieplne przewodów instalacyjnych stosowanych wewnątrz budynku

Nierozprzestrzeniającym ognia przewodom wentylacyjnym, wodociągowym, kanalizacyjnym i grzewczym oraz ich izolacjom cieplnym odpowiadają:

- przewody i izolacje wykonane z wyrobów klasy reakcji na ogień, zgodnie z Polską Normą PN-EN 13501-1: A_{1L}; A_{2L}-s1, d0; A_{2L}-s2, d0; A_{2L}-s3, d0; B_L-s1, d0; B_L-s2, d0 oraz B_L-s3, d0;
- przewody i izolacje stanowiące wyrób o klasie reakcji na ogień, zgodnie z Polską Normą PN-EN 13501-1: A_{1L}; A_{2L}-s1, d0; A_{2L}-s2, d0; A_{2L}-s3, d0; B_L-s1, d0; B_L-s2, d0 oraz B_L-s3, d0, przy czym warstwa izolacyjna elementów warstwowych powinna mieć klasę reakcji na ogień co najmniej E.

4. Rozprzestrzenianie ognia przez przekrycia dachów

4.1. Nierozprzestrzeniającym ognia przekryciom dachów odpowiadają przekrycia:

1) klasy B_{ROOF} (t1) badane zgodnie z Polską Normą PN-ENV 1187:2004 „Metody badań oddziaływania ognia zewnętrznego na dachy”; badanie 1.

2) klasy B_{ROOF}, uznane za spełniające wymagania w zakresie odporności wyrobów na działanie ognia zewnętrznego, bez potrzeby przeprowadzenia badań, których wykazy zawarte są w decyzjach Komisji Europejskiej publikowanych w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej.

Warunki i kryteria techniczne dla przekryć klasy B_{ROOF} (t1), o których mowa w pkt 1, podano w tabeli 3.

Tabela 3

Grupy kryteriów	Warunki i kryteria dla klasy B _{ROOF} (t1) (konieczne spełnienie wszystkich wymienionych poniżej)
Grupa a powierzchniowe rozprzestrzenianie ognia	zasięg zniszczenia (na zewnątrz i wewnątrz dachu) w górę dachu < 0,70 m
	zasięg zniszczenia (na zewnątrz i wewnątrz dachu) w dół dachu < 0,60 m
	maksymalny zasięg zniszczenia na skutek spalania (na zewnątrz i wewnątrz dachu) < 0,80 m
	brak palących się materiałów (kropli lub odpadów stałych) spadających od strony eksponowanej
	boczny zasięg ognia nie osiąga krawędzi mierzonej strefy (pasa)
	maksymalny zasięg (promień) zniszczenia na dachach płaskich (na zewnątrz i wewnątrz dachu) < 0,20 m
Grupa b penetracja ognia do wewnątrz bu- dynku	brak palących się lub żarzących się cząstek penetrujących konstrukcję dachu
	brak pojedynczych otworów przelotowych o powierzchni > 25 mm ²
	suma powierzchni wszystkich otworów przelotowych < 4500 mm ²
	brak wewnętrznego spalania w postaci żarzenia

4.2. Przekrycia dachów spełniające kryteria grupy b i niespełniające jednego lub więcej kryteriów grupy a klasyfikuje się jako słabo rozprzestrzeniające ogień.

4.3. Przekrycia dachów klasy F_{ROOF} (t1) klasyfikuje się jako przekrycia silnie rozprzestrzeniające ogień.

Rozporządzenie Rady Ministrów
z dnia 25 czerwca 2002 r.
w sprawie szczegółowego zakresu działania Szefa Obrony Cywilnej
Kraju, szefów obrony cywilnej województw, powiatów i gmin

[Źródło: Dz. U. z 2002 r. Nr 96, poz. 850]

Na podstawie art. 17 ust. 8 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej⁸³ [...] zarządza się, co następuje:

§ 1.

Rozporządzenie reguluje szczegółowy zakres działania Szefa Obrony Cywilnej Kraju, szefów obrony cywilnej województw, powiatów i gmin oraz zasady i tryb kierowania, a także koordynowania przez nich przygotowań i realizacji przedsięwzięć obrony cywilnej.

§ 2.

Do zakresu działania Szefa Obrony Cywilnej Kraju należy:

- 1) inicjowanie, przygotowywanie, wydawanie i opiniowanie projektów aktów normatywnych dotyczących obrony cywilnej,
- 2) uzgadnianie projektu planu obrony cywilnej państwa z Ministrem Obrony Narodowej oraz z innymi właściwymi ministrami,
- 3) określanie założeń do planów obrony cywilnej województw, powiatów, gmin i przedsiębiorców,
- 4) opracowywanie założeń programowych oraz kierunków kształcenia i szkolenia pracowników, ratowników i ludności w zakresie obrony cywilnej,
- 5) dokonywanie oceny stanu przygotowań obrony cywilnej województw, powiatów i gmin,
- 6) planowanie potrzeb w zakresie środków finansowych i materiałowych niezbędnych do realizacji zadań własnych w zakresie obrony cywilnej,
- 7) określenie założeń dotyczących ewakuacji ludności i mienia na wypadek masowego zagrożenia,
- 8) inicjowanie działalności naukowo-badawczej dotyczącej obrony cywilnej, a także udział w pracach unifikacyjno-normalizacyjnych w tej dziedzinie,
- 9) opracowywanie, na potrzeby ministra właściwego do spraw wewnętrznych i Prezesa Rady Ministrów, informacji dotyczących obrony cywilnej,
- 10) organizowanie i koordynowanie ćwiczeń w zakresie obrony cywilnej,

⁸³ T.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 372.

- 11) kontrolowanie przygotowania formacji obrony cywilnej i ratowników do prowadzenia działań ratowniczych,
- 12) kontrolowanie warunków odbywania zasadniczej służby w obronie cywilnej,
- 13) ustalanie normatywów w zakresie zaopatrzenia organów i formacji obrony cywilnej w sprzęt, środki techniczne i umundurowanie niezbędne do wykonywania zadań obrony cywilnej.

§ 3.

Do zakresu działania szefów obrony cywilnej województw, powiatów i gmin, na ich obszarze działania, należy:

- 1) dokonywanie oceny stanu przygotowań obrony cywilnej,
- 2) opracowywanie i opiniowanie planów obrony cywilnej,
- 3) opracowywanie i uzgadnianie planów działania,
- 4) organizowanie i koordynowanie szkoleń oraz ćwiczeń obrony cywilnej,
- 5) organizowanie szkolenia ludności w zakresie obrony cywilnej,
- 6) przygotowanie i zapewnienie działania systemu wykrywania i alarmowania oraz systemu wczesnego ostrzegania o zagrożeniach,
- 7) tworzenie i przygotowywanie do działań jednostek organizacyjnych obrony cywilnej,
- 8) przygotowywanie i organizowanie ewakuacji ludności na wypadek powstania masowego zagrożenia dla życia i zdrowia na znacznym obszarze,
- 9) planowanie i zapewnienie środków transportowych, warunków bytowych oraz pomocy przedmedycznej, medycznej i społecznej dla ewakuowanej ludności,
- 10) planowanie i zapewnienie ochrony płodów rolnych i zwierząt gospodarskich oraz produktów żywnościowych i pasz, a także ujęć i urządzeń wodnych na wypadek zagrożenia zniszczeniem,
- 11) planowanie i zapewnienie ochrony oraz ewakuacji dóbr kultury i innego mienia na wypadek zagrożenia zniszczeniem,
- 12) wyznaczanie zakładów opieki zdrowotnej zobowiązanych do udzielania pomocy medycznej poszkodowanym w wyniku masowego zagrożenia życia i zdrowia ludności oraz nadzorowanie przygotowania tych zakładów do niesienia tej pomocy,
- 13) zapewnienie dostaw wody pitnej dla ludności i wyznaczonych zakładów przemysłu spożywczego oraz wody dla urządzeń specjalnych do likwidacji skażeń i do celów przeciwpożarowych,
- 14) zaopatrzenie organów i formacji obrony cywilnej w sprzęt, środki techniczne i umundurowanie niezbędne do wykonywania zadań obrony cywilnej, a także zapewnienie odpowiednich warunków przechowywania, konserwacji, eksploatacji, remontu i wymiany tego sprzętu, środków technicznych oraz umundurowania,
- 15) integrowanie sił obrony cywilnej oraz innych służb, w tym sanitarno-epidemiologicznych, i społecznych organizacji ratowniczych do prowadzenia akcji ratunkowych oraz likwidacji skutków klęsk żywiołowych i zagrożeń środowiska,

- 16) opiniowanie projektów aktów prawa miejscowego dotyczących obrony cywilnej i mających wpływ na realizację zadań obrony cywilnej,
- 17) inicjowanie działalności naukowo-badawczej i standaryzacyjnej dotyczącej obrony cywilnej,
- 18) współpraca z terenowymi organami administracji wojskowej,
- 19) zapewnienie warunków do odbywania zasadniczej służby w obronie cywilnej,
- 20) opiniowanie wniosków w sprawie tworzenia formacji obrony cywilnej, w których jest odbywana zasadnicza służba w obronie cywilnej,
- 21) opracowywanie informacji dotyczących realizowanych zadań,
- 22) współpraca z pełnomocnikami wojewodów do spraw ratownictwa medycznego i z terenowymi organami administracji wojskowej w zakresie dotyczącym realizowanych zadań,
- 23) kontrolowanie przygotowania formacji obrony cywilnej i ratowników do prowadzenia działań ratowniczych,
- 24) ustalanie wykazu instytucji państwowych, przedsiębiorców i innych jednostek organizacyjnych oraz społecznych organizacji ratowniczych funkcjonujących na ich terenie, przewidzianych do prowadzenia przygotowań i realizacji przedsięwzięć w zakresie obrony cywilnej,
- 25) organizowanie i prowadzenie szkolenia ratowników odbywających zasadniczą służbę w obronie cywilnej,
- 26) przygotowanie i zapewnienie niezbędnych sił do doraźnej pomocy w grzebaniu zmarłych.

§ 4.

Szefowie obrony cywilnej ustalają zadania i kontrolują ich realizację oraz koordynują i kierują działalnością w zakresie przygotowania i realizacji przedsięwzięć obrony cywilnej:

- 1) Szef Obrony Cywilnej Kraju – szefów obrony cywilnej województw,
- 2) szef obrony cywilnej województwa – szefów obrony cywilnej powiatów,
- 3) szef obrony cywilnej powiatu – szefów obrony cywilnej gmin,
- 4) szef obrony cywilnej gminy – szefów obrony cywilnej w instytucjach, u przedsiębiorców, w społecznych organizacjach ratowniczych i w innych jednostkach organizacyjnych działających na obszarze gminy.

§ 5.

1. Szefowie obrony cywilnej województw, powiatów, gmin oraz instytucje, przedsiębiorcy i inne jednostki organizacyjne i społeczne organizacje ratownicze opracowują wieloletnie i roczne plany działania w zakresie obrony cywilnej, które podlegają uzgodnieniu z właściwymi dla swojego terenu działania organami obrony cywilnej.

2. Plany działania, o których mowa w ust. 1, uwzględniają zadania, o których mowa w § 4.

§ 6.

Informacje o realizacji zadań obrony cywilnej składają:

- 1) Szef Obrony Cywilnej Kraju – na żądanie ministra właściwego do spraw wewnętrznych lub Prezesa Rady Ministrów,
- 2) szef obrony cywilnej województwa – na wystąpienie Szefa Obrony Cywilnej Kraju,
- 3) szef obrony cywilnej powiatu – na wystąpienie szefa obrony cywilnej województwa,
- 4) szef obrony cywilnej gminy – na wystąpienie szefa obrony cywilnej powiatu,
- 5) przedsiębiorcy, kierownicy instytucji i innych jednostek organizacyjnych i społecznych organizacji ratowniczych, działających na obszarze gminy, które prowadzą przygotowania i realizują przedsięwzięcia w zakresie obrony cywilnej – na wystąpienie szefa obrony cywilnej gminy.

§ 7.

Szef Obrony Cywilnej Kraju oraz szefowie obrony cywilnej województw, powiatów i gmin, koordynując przygotowania i realizację przedsięwzięć obrony cywilnej, uwzględniają również działalność w zakresie obrony cywilnej przedsiębiorstw, dla których Minister Obrony Narodowej jest organem założycielskim, oraz jednostek organizacyjnych podległych Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Administracji lub przez niego nadzorowanych, w szczególności w zakresie systemu wykrywania i alarmowania oraz systemu wczesnego ostrzegania, ewakuacji ludności oraz sił i środków wydzielanych do prowadzenia akcji ratunkowych.

[pominięto przepisy końcowe]

Rozporządzenie Rady Ministrów
z dnia 20 lutego 2003 r.
w sprawie szczegółowych zasad udziału pododdziałów i oddziałów
Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w zapobieganiu skutkom
kłęski żywiołowej lub ich usuwaniu

[Źródło: Dz. U. z 2003 r. Nr 41, poz. 347]

Na podstawie art. 18 ust. 3 ustawy z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie kłęski żywiołowej⁸⁴ [...] zarządza się, co następuje:

§ 1.

Rozporządzenie określa:

- 1) rodzaje działań ratowniczych lub prewencyjnych, wykonywanych w celu zapobieżenia skutkom kłęski żywiołowej lub ich usunięcia, w których mogą brać udział pododdziały i oddziały Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, zwane dalej „oddziałami Sił Zbrojnych”;
- 2) sposób koordynowania i dowodzenia oddziałami Sił Zbrojnych, biorącymi udział w działaniach, o których mowa w pkt 1;
- 3) sposób zabezpieczenia logistycznego oddziałów Sił Zbrojnych, biorących udział w działaniach, o których mowa w pkt 1.

§ 2.

1. Do działań ratowniczych lub prewencyjnych, o których mowa w § 1 pkt 1, należą:

- 1) współudział w monitorowaniu zagrożeń;
- 2) wykonywanie zadań związanych z oceną skutków zjawisk zaistniałych na obszarze występowania zagrożeń;
- 3) wykonywanie zadań poszukiwawczo-ratowniczych;
- 4) ewakuowanie uszkodzonej ludności i mienia;
- 5) wykonywanie zadań mających na celu przygotowanie warunków do czasowego przebywania ewakuowanej ludności w wyznaczonych miejscach;
- 6) współudział w ochronie mienia pozostawionego na obszarze występowania zagrożeń;
- 7) izolowanie obszaru występowania zagrożeń lub miejsca prowadzenia akcji ratowniczej;
- 8) wykonywanie prac zabezpieczających, ratowniczych i ewakuacyjnych przy zagrożonych dobrach kultury;

⁸⁴ T.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 1897.

- 9) prowadzenie prac wymagających użycia specjalistycznego sprzętu technicznego lub materiałów wybuchowych będących w zasobach Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej;
- 10) usuwanie materiałów niebezpiecznych i ich unieszkodliwianie, z wykorzystaniem sił i środków będących na wyposażeniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej;
- 11) likwidowanie skażeń i zakażeń biologicznych;
- 12) wykonywanie zadań związanych z naprawą i odbudową infrastruktury technicznej;
- 13) współudział w zapewnianiu przejezdności szlaków komunikacyjnych;
- 14) udzielanie pomocy medycznej i wykonywanie zadań sanitarno-higienicznych i przeciwepidemicznych.

2. Działania, o których mowa w ust. 1, powierza się do realizacji oddziałom Sił Zbrojnych, stosownie do ich przygotowania specjalistycznego.

§ 3.

1. Udział oddziałów Sił Zbrojnych w realizacji działań ratowniczych lub prewencyjnych, o których mowa w § 2 ust. 1, następuje na podstawie:

- 1) planu reagowania kryzysowego, opracowanego przez wojewódzki zespół reagowania kryzysowego;
- 2) planu reagowania kryzysowego, opracowanego przez Rządowy Zespół Koordynacji Kryzysowej, o ile stan klęski żywiołowej jest wprowadzony na obszarze większym niż jedno województwo.

2. Plany, o których mowa w ust. 1, podlegają uzgodnieniu z Ministrem Obrony Narodowej w zakresie:

- 1) warunków użycia oddziałów Sił Zbrojnych w działaniach ratowniczych lub prewencyjnych, o których mowa w § 2 ust. 1;
- 2) składu i wyposażenia oddziałów Sił Zbrojnych, a także zabezpieczenia logistycznego wymaganego do realizacji powierzonych zadań;
- 3) przedsięwzięć realizowanych przez działające na terenie województwa jednostki organizacyjne, których celem będzie zabezpieczenie logistyczne oddziałów Sił Zbrojnych, w tym w zakresie zakwaterowania, wyżywienia, pomocy medycznej, zabezpieczenia materiałowo-technicznego i łączności;
- 4) korzystania przez oddziały Sił Zbrojnych z elementów infrastruktury technicznej w czasie realizacji powierzonych zadań.

§ 4.

Oddziały Sił Zbrojnych mogą być przekazane do dyspozycji wojewody w składzie etatowym albo jako tworzone doraźnie zgrupowania zadaniowe.

§ 5.

1. Koordynowanie udziału oddziałów Sił Zbrojnych w działaniach ratowniczych lub prewencyjnych o których mowa w § 2 ust. 1, w zależności od obszaru występowania zagrożeń, zapewniają odpowiednio organy, o których mowa w art. 8, art. 9 ust. 5, art. 10 ust. 5 i art. 11 ust. 4 ustawy z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie klęski żywiołowej. Obejmuje ono przedsięwzięcia mające na celu sprawne włączenie

oddziałów Sił Zbrojnych do realizacji zadań, z uwzględnieniem czasu i miejsca ich użycia oraz sposobu współdziałania z innymi podmiotami.

2. Zadania dla oddziałów Sił Zbrojnych organy, o których mowa w ust. 1, przekazują wyłącznie ich dowódcom, którzy wydają podwładnym rozkazy określające sposób wykonania tych zadań.

§ 6.

Dowodzenie oddziałami Sił Zbrojnych odbywa się na zasadach określonych w regulaminach wojskowych i według procedur obowiązujących w Siłach Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej.

[...]

38.

Rozporządzenie Ministra Kultury
z dnia 9 lutego 2004 r.
w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczanego
na zabytkach nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków

[Źródło: Dz. U. z 2004 r. Nr 30, poz. 259]

Na podstawie art. 12 ust. 2 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami⁸⁵ [...] zarządza się, co następuje:

§ 1.

Rozporządzenie określa wzór znaku umieszczanego na zabytkach nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków.

§ 2.

1. Znak ma kształt pięciokątnej tarczy skierowanej ostrzem w dół, o wymiarach 185 × 100 mm, wykonanej z blachy, na białym tle w górnej części napis: „ZABYTEK CHRONIONY PRAWEM”, poniżej tarcza herbowa złożona z błękitnego kwadratu, którego jeden z kątów tworzy ostrze tarczy, oraz umieszczonego nad nim błękitnego trójkąta, rozgraniczonych po każdej stronie białym trójkątem.

2. Wzór znaku stanowi załącznik do rozporządzenia.

[...]

Załącznik

do rozporządzenia Ministra Kultury
z dnia 9 lutego 2004 r.

Wzór

⁸⁵ T.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 710.

Rozporządzenie Ministra Kultury
z dnia 9 kwietnia 2004 r.
w sprawie organizacji wojewódzkich urzędów ochrony zabytków

[Źródło: Dz. U. z 2004 r. Nr 75, poz. 706]

Na podstawie art. 92 ust. 7 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami⁸⁶ [...] zarządza się, co następuje:

§ 1.

Rozporządzenie określa organizację wojewódzkich urzędów ochrony zabytków, uwzględniając w szczególności stanowiska pracy oraz wydziały, których utworzenie w poszczególnych urzędach jest obowiązkowe.

§ 2.

1. W urzędach tworzy się stanowiska lub wydziały do wykonywania zadań, w szczególności do spraw:

- 1) inspekcji zabytków nieruchomych;
- 2) inspekcji zabytków ruchomych;
- 3) inspekcji zabytków archeologicznych;
- 4) rejestru zabytków i dokumentacji zabytków;
- 5) ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych;
- 6) budżetu i finansów.

2. Wydziałem kieruje naczelnik (kierownik) wydziału.

3. W urzędach mogą być tworzone stanowiska lub wydziały inne niż określone w ust. 1, jeżeli wymagają tego potrzeby urzędu.

4. Przepisy ust. 1–3 stosuje się odpowiednio do delegatur urzędu.

[...]

⁸⁶ T.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 710.

40.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 27 kwietnia 2004 r. w sprawie Polskiego Komitetu Doradczego

[Źródło: Dz. U z 2004 r. Nr 102, poz. 1066]

Na podstawie art. 88 ust. 4 i 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami⁸⁷ [...] zarządza się, co następuje:

§ 1.

1. Powołuje się Polski Komitet Doradczy, zwany dalej „Komitetem”, jako organ pomocniczy Rady Ministrów.

2. Polski Komitet Doradczy jest organem kolegialnym, właściwym w sprawach koordynacji działań dotyczących ochrony zabytków w razie konfliktu zbrojnego, zgodnie z Konwencją o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego, podpisaną w Hadze dnia 14 maja 1954 r. (Dz. U. z 1957 r. Nr 46, poz. 212), zwaną dalej „Konwencją Haską”.

§ 2.

Zakres działania Komitetu obejmuje w szczególności:

- 1) przedstawianie Radzie Ministrów opinii i wniosków dotyczących działań legislacyjnych, technicznych lub wojskowych, jakie należy podjąć w czasie pokoju i w razie konfliktu zbrojnego, a także w przypadku udziału Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w misjach pokojowych i stabilizacyjnych podejmowanych przez organizacje międzynarodowe za zgodą Organizacji Narodów Zjednoczonych, w celu zapewnienia wykonania postanowień Konwencji Haskiej oraz związanych z nią Protokołów, których Polska jest stroną;
- 2) występowanie do Rady Ministrów z wnioskami mającymi na celu zapewnienie – na wypadek konfliktu zbrojnego – znajomości, poszanowania i ochrony przez Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej zabytków znajdujących się zarówno na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jak i innych krajów;
- 3) zapewnienie w porozumieniu z organami administracji rządowej łączności i współpracy z Komitetami o podobnym charakterze innych państw oraz właściwymi organizacjami międzynarodowymi;
- 4) udzielanie wyjaśnień, w zakresie realizacji postanowień Konwencji Haskiej i związanych z nią Protokołów, instytucjom i organom władzy publicznej oraz organizacjom społecznym i pozarządowym.

⁸⁷ T.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 710.

§ 3.

1. W skład Komitetu wchodzi: przewodniczący, sekretarz i członkowie.
2. Strukturę organizacyjną Komitetu tworzą:
 - 1) przewodniczący Komitetu – minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego lub sekretarz (podsekretarz) stanu w urzędzie obsługującym tego ministra odpowiedzialny za ochronę zabytków;
 - 2) sekretarz Komitetu;
 - 3) członkowie Komitetu:
 - a) czterech przedstawicieli ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego,
 - b) dwóch przedstawicieli ministra właściwego do spraw wewnętrznych,
 - c) po jednym przedstawicielu:
 - Ministra Obrony Narodowej,
 - Ministra Sprawiedliwości,
 - ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania,
 - ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego,
 - ministra właściwego do spraw zagranicznych,
 - d) trzy osoby posiadające kwalifikacje specjalisty w dziedzinach ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

§ 4.

1. Przewodniczącego Komitetu powołuje i odwołuje Prezes Rady Ministrów.
2. Członków Komitetu, wymienionych w § 3 ust. 2 pkt 3 lit. a–c, powołuje i odwołuje Prezes Rady Ministrów na wniosek właściwych ministrów.
3. Członków Komitetu, wymienionych w § 3 ust. 2 pkt 3 lit. d, powołuje i odwołuje przewodniczący Komitetu.
4. Sekretarz Komitetu jest powoływany przez przewodniczącego Komitetu na posiedzeniu Komitetu spośród członków wymienionych w § 3 ust. 2 pkt 3 lit. a. W tym samym trybie następuje jego odwołanie.

§ 5.

1. Komitet rozpatruje sprawy należące do jego właściwości na posiedzeniach, a w przypadkach szczególnie uzasadnionych – również w drodze korespondencyjnego uzgodnienia treści stanowiska przez osoby wchodzące w skład Komitetu (tryb obiegowy).
2. Projekty dokumentów przeznaczone do rozpatrzenia w trybie obiegowym zostały do osób wchodzących w skład Komitetu sekretarz Komitetu, określając termin przekazania stanowiska w przedłożonej sprawie.
3. Niezgłoszenie uwag w wyznaczonym terminie uważa się za akceptację przedłożonego projektu.
4. W przypadku zgłoszenia uwag do projektu dokumentu, jego akceptację uzyskuje się w drodze uzgodnienia na posiedzeniu Komitetu. Uchwała o przyjęciu lub odrzuceniu zgłoszonych uwag jest podejmowana w głosowaniu jawnym zwykłą większością głosów. W przypadku równej liczby głosów decyduje głos przewodniczącego Komitetu. Przyjęta przez Komitet ostateczna wersja dokumentu jest przesyłana do wszystkich członków Komitetu.

§ 6.

1. Komitet może wyłonić spośród swoich członków grupę roboczą do opracowania ocen i analiz służących przygotowaniu opinii i wniosków, o których mowa w § 2.
2. Pracami grupy roboczej kieruje przewodniczący grupy wybierany na jej posiedzeniu.
3. Opracowania, o których mowa w ust. 1, w formie pisemnej są przesyłane sekretarzowi Komitetu.

§ 7.

W celu wykonania powierzonych zadań przewodniczący Komitetu może w szczególności:

- 1) zapraszać do udziału w pracach Komitetu przedstawicieli specjalistycznych jednostek ochrony zabytków (w szczególności: wojewódzkich urzędów ochrony zabytków, obrony cywilnej) oraz inne osoby niebędące członkami Komitetu;
- 2) zlecać wykonanie ekspertyz, ocen, tłumaczeń i innych prac, których problematyka wynika z zakresu działania Komitetu;
- 3) publikować dokumenty, opracowania i wydawnictwa należące do zakresu działania Komitetu.

§ 8.

1. Komitet wyraża swoją opinię w formie uchwały.
2. Uchwała jest podejmowana w głosowaniu jawnym zwykłą większością głosów. W przypadku równej liczby głosów decyduje głos przewodniczącego Komitetu.

§ 9.

1. Posiedzenia Komitetu zwołuje i prowadzi przewodniczący Komitetu.
2. Komitet może obradować przy obecności co najmniej połowy ogólnej liczby członków.
3. Na pierwszym posiedzeniu w danym roku Komitet ustala program działania i plan prac na dany rok.
4. Posiedzenia Komitetu odbywają się, w miarę potrzeby, nie rzadziej jednak niż co pół roku.
5. Zawiadomienie o posiedzeniu wraz z przewidywanym porządkiem obrad oraz z przygotowanymi projektami dokumentów, o których mowa w § 5 ust. 2, § 6 ust. 3 oraz w § 7 pkt 2, rozsyła sekretarz Komitetu, nie później niż na 7 dni roboczych przed planowanym terminem posiedzenia.
6. Posiedzenie Komitetu może być zwołane w trybie nadzwyczajnym na wniosek Prezesa Rady Ministrów lub na wniosek co najmniej 1/3 członków Komitetu.

§ 10.

1. Z posiedzenia Komitetu sporządza się protokół, który podpisują przewodniczący i sekretarz Komitetu.
2. Protokół, o którym mowa w ust. 1, zawiera:
 - 1) datę i miejsce posiedzenia;
 - 2) porządek obrad;

- 3) listę osób z podpisami;
 - 4) wyniki głosowania;
 - 5) treść uchwał i ich uzasadnienia;
 - 6) informacje o dokumentach przyjętych w trybie obiegowym.
3. Do protokołu z posiedzenia Komitetu załącza się dokumenty i materiały rozpatrywane przez Komitet w trakcie jego posiedzenia.
4. Protokół posiedzenia lub wyciągi z protokołu sekretarz Komitetu doręcza członkom Komitetu i pozostałym osobom uczestniczącym w posiedzeniu oraz innym osobom, jeżeli dotyczą ich ustalenia podjęte na posiedzeniu.

§ 11.

1. Pracami Komitetu kieruje przewodniczący Komitetu.
2. Członkowie Komitetu uczestniczą w posiedzeniach Komitetu oraz w posiedzeniach grup roboczych.
3. W przypadku braku możliwości wzięcia udziału w posiedzeniu Komitetu lub grupy roboczej członkowie Komitetu są obowiązani usprawiedliwić swoją nieobecność.

§ 12.

1. Osoby biorące udział w posiedzeniach Komitetu otrzymują diety oraz zwrot kosztów podróży i noclegów na zasadach określonych w przepisach w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju, wydanych na podstawie art. 77⁵ § 2 Kodeksu pracy⁸⁸.
2. Diety oraz zwrot kosztów podróży i noclegów dla osób, o których mowa w ust. 1, przysługują w przypadku, gdy posiedzenia Komitetu odbywają się poza miejscem ich zamieszkania lub świadczenia pracy.

§ 13.

1. Obsługę administracyjną Komitetu zapewnia urząd obsługujący ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.
2. Koszty działalności Komitetu są finansowane z budżetu państwa z części, której dysponentem jest minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

§ 14.

Przewodniczący Komitetu, w terminie do końca pierwszego kwartału każdego roku, składa Prezesowi Rady Ministrów sprawozdanie z działalności Komitetu za rok poprzedni.

[pominięto przepisy końcowe]

⁸⁸ T.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1320, zm. Dz. U. z 2021 r. poz. 1162.

41.

Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych

[Źródło: Dz. U. z 2004 r. Nr 212, poz. 2153]

Na podstawie art. 88 ust. 2 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami⁸⁹ [...] zarządza się, co następuje:

§ 1.

1. Ochrona zabytków, na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych, polega na planowaniu, przygotowaniu i realizacji przedsięwzięć zapobiegawczych, dokumentacyjnych, zabezpieczających, ratowniczych i konserwatorskich, mających na celu ich uratowanie przed zniszczeniem, uszkodzeniem lub zaginięciem.

2. Przedsięwzięcia określone w ust. 1 są realizowane poprzez:

- 1) zapobieganie i prowadzenie prac przygotowawczych – w czasie poprzedzającym wystąpienie konfliktu zbrojnego lub sytuacji kryzysowej;
- 2) podwyższenie gotowości – wprowadzanej w okresie narastania bezpośredniego zagrożenia przez właściwe organy kierowania kryzysowego, określone w art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie klęski żywiołowej (Dz. U. Nr 62, poz. 558 i Nr 74, poz. 676);
- 3) reagowanie – w czasie wystąpienia i trwania konfliktu zbrojnego lub sytuacji kryzysowej;
- 4) zabezpieczenie i dokumentowanie – po ustąpieniu konfliktu zbrojnego lub sytuacji kryzysowej.

3. Zapobieganie i prowadzenie prac przygotowawczych obejmuje w szczególności następujące przedsięwzięcia i czynności:

- 1) opracowanie planów ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych, jeżeli nie zostały one opracowane wcześniej, oraz ich aktualizację;
- 2) kontrolę i doskonalenie stanu technicznego zabytków;
- 3) instalowanie i utrzymywanie w sprawności urządzeń i systemów zabezpieczenia zabytków, w tym sygnalizacji wykrywania i alarmowania;
- 4) wykonywanie ewidencji i dokumentacji zabytków podlegających ochronie;
- 5) projektowanie i wykonywanie inżynierijno-technicznych prac zabezpieczających przy zabytkach, takich jak:

⁸⁹ T.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 710.

- a) podwyższenie klasy odporności ogniowej i poprawa właściwości konstrukcyjnych,
 - b) zabezpieczenia przed skutkami wybuchów, wichur, śnieżyc, powodzi lub zalania z innych przyczyn, osunięć lub zapadnięć gruntu,
 - c) obudowa lub osłona fragmentów szczególnie wartościowych i narażonych na destrukcję.
4. Podwyższenie gotowości obejmuje następujące czynności:
- 1) demontaż i ukrycie najcenniejszych detali architektonicznych i elementów wyposażenia;
 - 2) przygotowanie i rozmieszczenie znaków Konwencji o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego wraz z Regulaminem wykonawczym do tej Konwencji oraz Protokołem o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego, podpisanej w Hadze dnia 14 maja 1954 r. (Dz. U. z 1957 r. Nr 46, poz. 212), zwanej dalej „Konwencją haską”;
 - 3) zgromadzenie i utrzymywanie w gotowości urządzeń, sprzętu, narzędzi, opakowań, materiałów niezbędnych do wykonania prac zabezpieczających i działań ratowniczych;
 - 4) zorganizowanie systemu monitorowania zagrożeń, alarmowania i powiadamiania;
 - 5) wyznaczenie i przygotowanie zespołów ludzkich do prac zabezpieczających i działań ochronnych;
 - 6) zorganizowanie współdziałania właścicieli, zarządców i użytkowników zabytków, zwanych dalej „kierownikami jednostek organizacyjnych”, organów administracji publicznej, specjalistycznych służb, jednostek i instytucji, Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej oraz wolontariatu.
5. Podczas reagowania prowadzi się akcje ratownicze oraz udziela pomocy jednostkom ratowniczo-gaśniczym.
6. Zabezpieczenie i dokumentowanie obejmuje:
- 1) zabezpieczenie zabytków przed dalszą destrukcją po ustąpieniu bezpośredniego zagrożenia;
 - 2) dokumentowanie zdarzeń, strat i podjętych działań;
 - 3) informowanie właściwych organów administracji publicznej, w szczególności wojewódzkiego konserwatora zabytków oraz organów założycielskich o stratach, podjętych działaniach i ewentualnych potrzebach pomocy.
7. Ochrona zabytków ruchomych polega ponadto na podjęciu, w zależności od sytuacji i posiadanych możliwości, następujących czynności:
- 1) zabezpieczenia ich przed zniszczeniem lub uszkodzeniem, w miejscu stałego przechowywania, oraz na zorganizowaniu stałego dozoru;
 - 2) przemieszczenia do innych, przygotowanych pomieszczeń jednostki organizacyjnej;
 - 3) rozśrodkowania zabytków do innych wytypowanych i przygotowanych obiektów w tej samej miejscowości;
 - 4) ewakuacji do wyznaczonych i uprzednio przygotowanych obiektów poza miejscowością ich stałego przechowywania, jeżeli nie ma możliwości ich właściwego zabezpieczenia na miejscu lub w tej samej miejscowości, oraz zapewnienia stałego dozoru;

- 5) ewakuacji najcenniejszych zabytków za granicę w przypadku konfliktu zbrojnego;
 - 6) przyjmowania, na wniosek właściciela lub posiadacza, cennych zabytków na czasowe przechowanie przez publiczne jednostki organizacyjne kultury.
8. W odniesieniu do zabytku ruchomego, znajdującego się czasowo poza jednostką organizacyjną, kierownik tej jednostki podejmuje decyzję dotyczącą zwrotu zabytku lub pozostawienia go w miejscu czasowego przechowywania.

§ 2.

Działania, o których mowa w § 1, realizują, w ramach zadań obrony cywilnej, organy administracji publicznej odpowiednich stopni i kierownicy jednostek organizacyjnych posiadających zabytki, przy użyciu środków finansowych posiadanych przez te jednostki.

§ 3.

1. Organizację i sposób ochrony zabytków, na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych, planuje się w jednostkach organizacyjnych posiadających zabytki oraz na poszczególnych stopniach administracji, ujmując stan zasobu podlegającego ochronie, zagrożenia, zamiar działania, sposób realizacji, niezbędne siły i środki oraz czas i koszty wykonania w sporządzanych w tym celu następujących dokumentach:

- 1) planie ochrony zabytków jednostki organizacyjnej;
- 2) gminnym planie ochrony zabytków;
- 3) powiatowym planie ochrony zabytków;
- 4) wojewódzkim planie ochrony zabytków;
- 5) krajowym planie ochrony zabytków.

2. Plany ochrony zabytków, o których mowa w ust. 1, sporządza się odpowiednio do przewidywanych i realnych zagrożeń, w szczególności na wypadek:

- 1) pożaru;
- 2) powodzi, ulewy lub zalania z innych przyczyn;
- 3) wichury;
- 4) katastrofy budowlanej, awarii technicznej, chemicznej;
- 5) demonstracji i rozruchów ulicznych, rabunku lub aktu wandalizmu;
- 6) ataku terrorystycznego;
- 7) konfliktu zbrojnego.

3. Plany ochrony zabytków zawierają w szczególności:

- 1) informacje niezbędne do realizacji prac przygotowawczych oraz sprawnego koordynowania i zarządzania ochroną w poszczególnych etapach działania;
- 2) wykaz osób uprawnionych do podejmowania decyzji i kierowania ochroną;
- 3) wyszczególnienie sposobów przepływu informacji na wszystkich stopniach zarządzania.

4. W razie zaistnienia konfliktu zbrojnego lub sytuacji kryzysowej, gdy planowane prace związane z ochroną zabytków nie zostały w całości wykonane, kierownik jednostki organizacyjnej posiadającej zabytki zabezpiecza je w sposób doraźny przed zniszczeniem, uszkodzeniem lub zaginięciem.

5. Plany ochrony sporządza się według „Instrukcji przygotowania i realizacji planów ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych”, stanowiącej załącznik do rozporządzenia.

§ 4.

1. Plan ochrony zabytków jednostki organizacyjnej na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych opracowuje kierownik jednostki organizacyjnej posiadającej zabytki, w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków, oraz przedstawia do zatwierdzenia wójtowi (burmistrzowi, prezydentowi miasta).

2. Gminny plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych opracowuje wójt (burmistrz, prezydent miasta); plan ten podlega uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków oraz właściwym terenowym organem obrony cywilnej na obszarze powiatu.

3. Powiatowy plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych opracowuje starosta; plan ten podlega uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków oraz właściwym terenowym organem obrony cywilnej na obszarze województwa.

4. Wojewódzki plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych opracowuje wojewódzki konserwator zabytków, w uzgodnieniu z wojewodą i Szefem Obrony Cywilnej Kraju.

5. Krajowy plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych opracowuje minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

§ 5.

1. Plany ochrony zabytków są integralną częścią planów obrony cywilnej i podlegają corocznej aktualizacji w terminie do dnia 31 marca każdego roku, według stanu na dzień 31 grudnia roku poprzedniego.

2. Plany ochrony zabytków opracowuje się:

- 1) na poziomie jednostki organizacyjnej w trzech egzemplarzach, z tym że:
 - a) pierwszy egzemplarz pozostaje u opracowującego,
 - b) drugi egzemplarz przekazuje się właściwemu terenowemu organowi obrony cywilnej,
 - c) trzeci egzemplarz przekazuje się właściwemu organowi ochrony zabytków;
- 2) na poziomie gminy i powiatu w dwóch egzemplarzach, z tym że:
 - a) pierwszy egzemplarz pozostaje u opracowującego,
 - b) drugi egzemplarz przekazuje się właściwemu wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków;
- 3) na poziomie województwa w dwóch egzemplarzach, z tym że:
 - a) pierwszy egzemplarz pozostaje u opracowującego,
 - b) drugi egzemplarz przekazuje się ministrowi właściwemu do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego;
- 4) na poziomie kraju w dwóch egzemplarzach, z tym że:
 - a) pierwszy egzemplarz pozostaje u opracowującego,
 - b) drugi egzemplarz przekazuje się Szefowi Obrony Cywilnej Kraju.

3. Części planów ochrony zabytków zawierające informacje, których ujawnienie mogłoby przynieść szkodę chronionym zabytkom, w tym zwłaszcza dane dotyczące organizacji ochrony zabytków o szczególnym znaczeniu dla dziedzictwa narodowego, na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych, podlegają ochronie na podstawie przepisów ustawy z dnia 22 stycznia 1999 r. o ochronie informacji niejawnych (Dz. U. Nr 11, poz. 95, z późn. zm.)⁹⁰.

§ 6.

1. Za organizację, koordynację współdziałania oraz kierowanie pracami przygotowawczymi w zakresie ochrony zabytków, na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych, są odpowiedzialni, działający w porozumieniu z właściwymi organami obrony cywilnej, kierownicy jednostek organizacyjnych i organy sporządzające plany ochrony zabytków lub upoważnieni przez nich pracownicy.

2. Organy administracji publicznej zapewniają przygotowanie i realizację przewidzianych działań w zakresie ochrony zabytków, na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych, zgodnie z posiadaną właściwością.

[...]

⁹⁰ Obecnie: ustawa z 5.08.2010 r. o ochronie informacji niejawnych (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 742 ze zm.).

Załącznik
do rozporządzenia Ministra Kultury
z dnia 25 sierpnia 2004 r.

INSTRUKCJA
PRZYGOTOWANIA I REALIZACJI PLANÓW OCHRONY ZABYTKÓW
NA WYPADEK KONFLIKTU ZBROJNEGO I SYTUACJI KRYZYSOWYCH

1. Plan ochrony zabytków jednostki organizacyjnej posiadającej zabytki zawiera w szczególności:

- 1) charakterystykę zabytku, z określeniem najbardziej cennych elementów oraz stanu dokumentacji;
- 2) ocenę położenia i możliwych zagrożeń dla zabytku z wnioskami;
- 3) ocenę stanu technicznego obiektu, urządzeń, instalacji, komunikacji wewnętrznej, dojazdów, miejsc poboru lub odprowadzania wody i innych;
- 4) zamiar działania, z określeniem niezbędnych priorytetów;
- 5) instrukcje postępowania pracowników lub wyznaczonych grup pracowników, w tym wewnętrznych służb ochrony, w razie określonych sytuacji kryzysowych;
- 6) wykaz prac przygotowawczych, organizacyjnych, techniczno-inżynierskich, dokumentacyjnych i innych niezbędnych do wykonania, z określeniem osób odpowiedzialnych i zespołów, ze wskazaniem przypisanych im zadań oraz czasu ich wykonania;
- 7) wykaz rodzajów i ilości potrzebnych materiałów i urządzeń, z określeniem ich przeznaczenia, sposobu pozyskania i miejsc przechowywania;
- 8) określenie przybliżonych kosztów wykonania prac przygotowawczo-bezpieczających;
- 9) wykaz osób reklamowanych na wniosek kierowników jednostek organizacyjnych na wypadek konfliktu zbrojnego oraz wykaz osób posiadających przydziały organizacyjno-mobilizacyjne do formacji obrony cywilnej;
- 10) opis (schemat) systemu alarmowania (powiadamiania), kierowania, współdziałania i łączności z wykazami adresów, telefonów (faksów) jednostek ratowniczych, osób funkcyjnych, specjalistycznych służb, instytucji i rzeczoznawców;
- 11) określenie sposobu dokumentowania działań ratowniczych i informowania o stratach, szkodach i potrzebach w zakresie ich likwidacji.

2. Plan ochrony zabytku składa się z części opisowej i z części graficznej w postaci mapy (planu) oraz ewentualnych szkiców szczegółowych i załączników w postaci schematów, tabel, wykazów. Wybrane znaki stosowane w części graficznej planu zawiera załącznik nr 1 do Instrukcji.

3. Plany ochrony zabytków sporządza się oddzielnie dla zabytków nieruchomych i zabytków ruchomych.

4. Podstawowymi składnikami planu ochrony zabytków nieruchomych jednostki organizacyjnej, oprócz elementów zawartych w ust. 1, są:

- 1) „Techniczny projekt zabezpieczenia zabytku”, sporządzany przez uprawnione podmioty, dla zabytku o szczególnym znaczeniu dla dziedzictwa narodowego, o bogatym wystroju architektonicznym, na podstawie decyzji właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków, uwzględniający prace techniczno-inżynierskie wzmacniające konstrukcję i odporność obiektu, obudowę, osłonę lub demontaż i ukrycie wybranych elementów wystroju zewnętrznego i wewnętrznego;
 - 2) „Karta projektowa”, sporządzona przy wykorzystaniu elementów zawartych w pracy studialnej „Techniczny projekt zabezpieczenia zabytku”, zawierająca szczegółowe ustalenia (opisowe i graficzne) dotyczące sposobów zabezpieczenia, nakładów robocizny i potrzeb materiałowych;
 - 3) organizacja prac zabezpieczających z podziałem na prace I i II kolejności według spisu, którego wzór stanowi załącznik nr 2 do Instrukcji;
 - 4) sposób oznakowania zabytku nieruchomego (obiektu, zespołu), na wypadek konfliktu zbrojnego, znakiem rozpoznawczym Konwencji haskiej, według wzoru i zasad określonych w załączniku nr 3 do Instrukcji.
5. Podstawowymi elementami planu ochrony zabytków ruchomych, oprócz elementów zawartych w ust. 1, są:
- 1) wykaz zbiorczy zabytków ruchomych, z określeniem miejsc i sposobu ich przechowywania, na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych, tras przewozu wraz z danymi dotyczącymi ich rodzajów, wymiarów, ciężaru i objętości, opakowań, osób i środków transportu, czasu, sporządzony w trzech egzemplarzach według wzoru stanowiącego załącznik nr 4 do Instrukcji;
 - 2) wykaz „Kart tożsamości”, wydawanych przez kierownika jednostki organizacyjnej dla personelu przydzielonego do ochrony zabytków, na wypadek konfliktu zbrojnego, których wzór stanowi załącznik nr 5 do Instrukcji;
 - 3) napisy na opakowaniach dla zabytków ruchomych, wykonane według wzorów stanowiących załącznik nr 6 do Instrukcji.
6. Plan ochrony zabytków ruchomych opracowuje się z uwzględnieniem następujących przedsięwzięć:
- 1) przedsięwzięcia związane z ukryciem i zabezpieczeniem zabytków ruchomych w obrębie nieruchomości jednostki organizacyjnej:
 - a) dane ilościowe zasobów oraz podstawowa dokumentacja przewidziana do ukrycia i zabezpieczenia w miejscu dotychczasowego eksponowania,
 - b) spisy zabytków z numerami inwentarzowymi i numerami opakowań oraz miejsca ich przechowywania i sposoby zabezpieczenia (w trzech egzemplarzach) – według wzoru stanowiącego załącznik nr 7 do Instrukcji,
 - c) dane dotyczące opakowań i potrzeby ich uzupełnienia,
 - d) kalkulacje czasu niezbędnego do przeprowadzenia prac zabezpieczających oraz kosztów prac zabezpieczających,
 - e) niezbędne prace adaptacyjne pomieszczeń zapewniające właściwe przechowywanie zbiorów,
 - f) liczba osób niezbędnych do przeprowadzenia prac zabezpieczających,
 - g) osoba odpowiedzialna za zabezpieczenie zabytków na miejscu,
 - h) inne czynności związane z wykonaniem przedsięwzięcia;

- 2) przedsięwzięcia związane z rozśrodkowaniem lub ewakuacją zabytków:
 - a) dane dotyczące rodzajów, ilości, wymiarów, ciężaru i objętości zabytków podlegających rozśrodkowaniu lub ewakuacji,
 - b) spisy zabytków z numerami inwentarzowymi i numerami opakowań (skrzyń itp.) oraz miejsca ich przechowywania i sposoby zabezpieczenia (w trzech egzemplarzach) – według wzoru stanowiącego załącznik nr 7 do Instrukcji,
 - c) stan i potrzeby w zakresie opakowań, plan ich przygotowania, koszty,
 - d) potrzeby w zakresie środków transportowych, zabezpieczenie brakującego transportu, organizacja transportu i jego ochrona,
 - e) liczba osób (zespołów) niezbędna do przeprowadzenia rozśrodkowania lub ewakuacji,
 - f) miejsce i trasy (główna i zapasowa) rozśrodkowania lub ewakuacji,
 - g) zakres ewentualnych prac adaptacyjnych pomieszczeń przeznaczonych na ukrycia, koszty,
 - h) kalkulacje czasu niezbędnego do przeprowadzenia rozśrodkowania lub ewakuacji, organizacja pracy, koszty,
 - i) osoby odpowiedzialne za wykonanie poszczególnych czynności;
 - 3) elementy uzupełniające:
 - a) przedsięwzięcia dokonane i przewidywane do wykonania,
 - b) plan ochrony zabytków ruchomych jednostki organizacyjnej powinien posiadać następujące załączniki:
 - plan sytuacyjny jednostki organizacyjnej,
 - miejsce i trasy rozśrodkowania lub ewakuacji (przejazdu) na mapie lub szkicu,
 - harmonogram realizacji planowanych przedsięwzięć z zakresu ochrony ruchomych zabytków,
 - c) spisy i wykazy zabytków i dane dotyczące ilości, wymiarów, ciężaru, objętości zabytków przemieszczanych do innych pomieszczeń w obrębie tego samego obiektu jednostki organizacyjnej oraz podlegających rozśrodkowaniu lub ewakuacji; ilość osób, czasu, opakowań i środków transportu ujmuje się w formie tabel.
7. Rozśrodkowanie i ewakuację zabytków organizuje się w następujący sposób:
- 1) rozśrodkowaniu lub ewakuacji podlegają zabytki ruchome, które określa kierownik jednostki organizacyjnej w planie ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych, w przypadku braku możliwości zapewnienia ochrony zabytków ruchomych lub ich części w miejscu stałego ich przechowywania;
 - 2) rozśrodkowanie zabytków ruchomych polega na zaplanowanym, zorganizowanym i chronionym ich przemieszczeniu do wytypowanych i przygotowanych miejsc w obrębie tej samej miejscowości lub do innej wytypowanej miejscowości oraz ich zabezpieczeniu w nowym miejscu przed zniszczeniem, uszkodzeniem lub zaginięciem;
 - 3) ochronie podlegają spisy zabytków przeznaczonych do ewakuacji, trasy przewozu i miejsca ukrycia, sposoby ochrony w czasie transportu i zabezpieczenia w nowym miejscu przechowywania;

- 4) miejsca rozśrodkowania i ewakuacji oraz trasy przejazdu – główne i zapasowe – uzgadnia się z właściwymi terytorialnie organami zarządzania kryzysowego;
 - 5) miejsca rozśrodkowania i ewakuacji oraz trasy przewozu zabytków powinny znajdować się z dala od głównych szlaków i węzłów komunikacyjnych, ważnych ośrodków przemysłowych, baz i składnic paliw oraz materiałów niebezpiecznych, a także obiektów wojskowych;
 - 6) potrzeby w zakresie transportu i pracowników określa się na podstawie liczby, ciężaru i objętości zabytków podlegających rozśrodkowaniu lub ewakuacji, odległości, czasu przejazdu oraz ładowności środków transportu;
 - 7) zabytki wyznaczone do transportu wraz z ich spisem umieszcza się w uprzednio przygotowanych opakowaniach, zaopatrzonych w napis o treści: „Zabytki kultury – własność (nazwa jednostki organizacyjnej)”, znak rozpoznawczy Konwencji haskiej i numer opakowania, drugi egzemplarz spisu dołącza się do wykazu zabytków ruchomych podlegających rozśrodkowaniu lub ewakuacji w planie ochrony zabytków;
 - 8) formowanie i przejazd środków transportu lub kolumn transportowych powinien się odbywać zgodnie z przepisami dotyczącymi organizacji i wykonywania konwojów.
8. Gminny, powiatowy i wojewódzki plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych obejmuje:
- 1) część opisową, zawierającą w szczególności:
 - a) charakterystykę zasobów i rozmieszczenia zabytków oraz stopnia ich spodziewanego zagrożenia,
 - b) wnioski z analizy rozmieszczenia i zagrożenia zabytków oraz sposoby ich ochrony w zależności od zagrożenia,
 - c) wykaz zabytków nieruchomych, zawierający ważniejsze elementy podlegające zabezpieczeniu i sposoby zabezpieczeń oraz dane dotyczące realizacji prac, sporządzony według wzoru stanowiącego załącznik nr 8 do Instrukcji,
 - d) wykazy jednostek organizacyjnych chroniących zabytki ruchome na miejscu oraz jednostek, które przewidują rozśrodkowanie lub ewakuację zabytków ruchomych,
 - e) dane dotyczące rodzajów i liczby zabytków ruchomych podlegających rozśrodkowaniu i ewakuacji, trasy ich przewozu i miejsca ukrycia, sumarycznego ciężaru i objętości, nakładów pracy podczas pakowania, przejazdu i ukrycia oraz ładowności środków transportu, według wzoru stanowiącego załącznik nr 9 do Instrukcji,
 - f) sposób współdziałania, powiadamiania i łączności,
 - g) sposoby informowania o stratach według wzoru formularza zgłoszenia strat w zabytkach, stanowiącego załącznik nr 10 do Instrukcji,
 - h) zestawienie prac dokumentacyjnych i konserwatorsko-zabezpieczających w razie wystąpienia strat i szkód w zabytkach,
 - i) wykaz z adresami jednostek, instytucji, organizacji i rzeczoznawców, przewidzianych do udzielenia pomocy zabytkom w razie zagrożenia;
 - 2) część graficzną, przedstawiającą w szczególności:

- a) rozmieszczenie zabytków nieruchomych,
- b) rozmieszczenie jednostek organizacyjnych posiadających zabytki ruchome z zaznaczeniem:
 - jednostek chroniących zabytki na miejscu,
 - jednostek stosujących rozsądkowanie zabytków,
 - jednostek stosujących ewakuację zabytków,
 - głównych i zapasowych miejsc oraz tras rozsądkowania i ewakuacji,
- c) rodzaje i rejony zagrożeń,
- d) stanowiska kierowania.

9. Krajowy plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych obejmuje w szczególności:

1) w części opisowej:

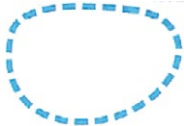
- a) liczbę, rodzaje, charakterystykę i wykazy zabytków, z podziałem na nieruchome i ruchome, podlegających ochronie szczególnej, przez którą należy rozumieć potrzebę: priorytetowego wykonywania prac planistycznych, zabezpieczających i ratowniczych przy zabytkach oraz wykonywania projektów technicznych dla zabezpieczenia zabytków nieruchomych, a także stosowania wymogów wynikających z art. 60 ust. 1 ustawy z dnia 22 stycznia 1999 r. o ochronie informacji niejawnych,
- b) rodzaje, kierunki i rejony szczególnych zagrożeń, z wnioskami,
- c) zamiar działania na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych,
- d) sposoby ochrony najcenniejszych i najbardziej zagrożonych zabytków nieruchomych,
- e) miejsca, rodzaje i wykazy najcenniejszych zabytków ruchomych (zbiórów) podlegających rozsądkowaniu i ewakuacji,
- f) sposoby ochrony zabytków ruchomych podlegających ochronie w miejscach stałego przechowywania,
- g) miejsca, wykazy i sposoby ewentualnej ewakuacji zabytków poza granice kraju, na wypadek konfliktu zbrojnego,
- h) ogólne zestawienie kosztów, nakładów pracy, materiałów i urządzeń przewidzianych do prac zabezpieczających oraz do rozsądkowania i ewakuacji,
- i) schrony i inne przygotowane miejsca przeznaczone do ukrycia zabytków,
- j) spisy (wykazy) służb, jednostek, instytucji, organizacji i rzeczoznawców, przewidzianych do udzielenia specjalistycznej pomocy zagrożonym zabytkom,
- k) system kierowania ochroną zabytków, koordynacji, współdziałania, powiadamiania i łączności oraz informowania o stratach,
- l) czas realizacji zadań;

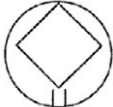

2) w części graficznej na mapie:

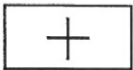

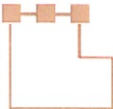

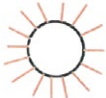

- a) rozmieszczenie na terenie kraju najcenniejszych zabytków nieruchomych i ruchomych objętych ochroną szczególną,
- b) rodzaje, kierunki, strefy (obszary) największych zagrożeń,
- c) miejsca ukrycia i ewakuacji zabytków ruchomych na terenie kraju,
- d) główne i zapasowe trasy ewakuacji,
- e) stanowiska kierowania ochroną zabytków.

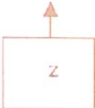

Załącznik nr 1
do Instrukcji przygotowania i realizacji
planów ochrony zabytków na wypadek
konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych

ZNAKI UMOWNE
stosowane w części graficznej planu ochrony zabytków

Opis znaku	Symbol znaku
STANOWISKO KRAJOWE KIEROWANIA OCHRONĄ ZABYTKÓW (znak ze skrótem „MK” – stanowisko kierowania ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego)	
STANOWISKO WOJEWÓDZKIE KIEROWANIA OCHRONĄ ZABYTKÓW (znak ze skrótem „WKZ” – stanowisko kierowania wojewódzkiego konserwatora zabytków)	
TRASA EWAKUACJI (KOLUMNY)	
REJON (STREFA) SKAŻEŃ	
PRZEWIDYWANE UDERZENIA LOTNICTWA PRZECIWNIKA	
ŚRODKITRANSPORTU (znak ze skrótem „Z” – zabytki)	
TRANSPORT KOLEJOWY Z ZABYTKAMI	
REJON ZALEWÓW I ZATOPIEŃ	

Opis znaku	Symbol znaku
POŻAR PRZESTRZENNY	
ZABYTKI NIERUCHOME PODLEGAJĄCE OCHRONIE	
ZABYTKI RUCHOME PODLEGAJĄCE OCHRONIE	
REJON ROZŚRODKOWANIA ZABYTKÓW RUCHOMYCH	
DOBRA KULTURY PODLEGAJĄCE OCHRONIE SPECJALNEJ	
DOBRA KULTURY WPISANE NA „LISTĘ ŚWIATOWEGO DZIEDZICTWA KULTURALNEGO I PRZYRODNICZEGO UNESCO”	
KOŚCIÓŁ	
KLASZTOR	
CERKIEW	

Opis znaku	Symbol znaku
SYNAGOGA	
ZABYTKOWA KAPLICZKA	
CMENTARZ (WOJSKOWY, WOJENNY)	
ZAMEK	
RUINY	
ZABYTEK ARCHITEKTONICZNY (PŁAC, DWOREK, DOM ZABYTKOWY)	
ZABYTEK BUDOWNICTWA LUDOWEGO	
ZABYTEK TECHNIKI	
GRODZISKO	
PARK NARODOWY	
PARK ZABYTKOWY	

Opis znaku	Symbol znaku
INNE ZABYTKI	
POMNIK	
MIEJSCE MARTYROLOGIJ	
POLE BITWY	
PARK KRAJOBRAZOWY	
SCHRON NA UKRYCIE ZABYTKÓW RUCHOMYCH	
INSTYTUCJE KULTURY: – T – teatr, – B – biblioteka, – M – muzeum, – A – archiwum, – G – galeria	
OBIEKT DZIEDZICTWA NARODOWEGO *NARODOWY	

Załącznik nr 2
do Instrukcji przygotowania i realizacji
planów ochrony zabytków na wypadek
konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych

WZÓR

SPIS
przewidywanych prac zabezpieczających obiekt

.....

(nazwa obiektu)

Lp.	Elementy obiektu podlegające zabezpieczeniu	Proponowany sposób zabezpieczenia	Orientacyjnie ustalono				Uwagi
			siły	środki	czas wykonania zadania	koszty	
1	2	3	4	5	6	7	8

Organizacja robót zabezpieczających w obiekcie

Prowadzenie robót zabezpieczających i ich organizacja:

- harmonogram realizacji robót,
- organizacja zespołów roboczych, wykorzystanie, warunki socjalno-bytowe.

Załącznik nr 3
do Instrukcji przygotowania i realizacji
planów ochrony zabytków na wypadek
konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych

**OZNAKOWANIE OBIEKTÓW ZABYTKOWYCH
ZNAKIEM ROZPOZNAWCZYM KONWENCJI HASKIEJ**

Wzór znaku rozpoznawczego Konwencji haskiej w układzie pojedynczym służy do oznakowania zabytków korzystających z ochrony ogólnej.

1. Znak rozpoznawczy Konwencji haskiej z czytelną informacją, że obiekt (nazwa obiektu, nr obiektu itp.) jest zaliczony do obiektów korzystających z ochrony ogólnej, umieszcza się przy wejściu do obiektu zabytkowego. Dolna krawędź znaku powinna znajdować się 2 metry powyżej poziomu ziemi.

2. Pełną widoczność znaku za dnia zapewnia się poprzez odpowiednie jego rozmieszczenie na:

1) dachach obiektu:

a) pojedynczego obiektu:

- dachu płaskim – jeden znak,
- dachu o wysokiej kalenicy – po jednym znaku po jednej i drugiej stronie kalenicy,
- dachu o więcej niż dwóch połaciach – po jednym znaku na każdej połaci,

b) kilku obiektach na nieruchomości:

- o dachach płaskich – po jednym znaku na każdym obiekcie,
- o dachach o wysokiej kalenicy, po jednym znaku, na przemian z jednej i z drugiej strony kalenicy;

2) zewnętrznych ścianach obiektu:

a) pojedynczego obiektu – na ścianie frontowej i tylnej,

b) kilku obiektach na nieruchomości – na zewnętrznych ścianach poszczególnych budynków wytyczających zarys posesji;

3) placach nieruchomości, na których rozmieszczonych jest kilka obiektów zabytkowych:

- jeden znak o podwójnych wymiarach.

3. Znaki można wykonać i umieścić w sposób nieprzynoszący szkody dla zabytku na:

1) dachu obiektu poprzez:

- rozciągnięcie płótna z namalowanym znakiem,
- przymocowanie trwałych plansz z namalowanym znakiem;

2) ścianach obiektu – zawieszenie plansz tekturowych (z desek) z namalowanym znakiem;

3) na placu nieruchomości – rozciągnięcie płótna lub innego tworzywa z namalowanym znakiem lub wysypanie kolorowego kruszywa (materiałów trwałych).

Uwaga: Rozmiary znaków powinny być proporcjonalne do wielkości obiektu.

Załącznik nr 4
do Instrukcji przygotowania i realizacji
planów ochrony zabytków na wypadek
konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych

WZÓR

WYKAZ ZBIORCZY ZABYTKÓW RUCHOMYCH

.....
jednostki organizacyjnej podlegających ochronie na miejscu
(rozśrodkowaniu, ewakuacji)

Lp.	Wyszczególnienie według rodzajów zabytków	Ilość sztuk	Numery inwentarza	Objętość m ³	Ciężar kg	Ilość i rodzaj opakowań	Ilość osób i środków transportu	Czas	Miejsce i trasa (dotyczące rozśrodkowania i ewakuacji)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	Malarstwo Rzeźba Grafika Tkanina Szkło i porcelana Militaria Numizmatyka Meble itd.								

Załącznik nr 5
do Instrukcji przygotowania i realizacji
planów ochrony zabytków na wypadek
konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych

WZÓR

KARTA TOŻSAMOŚCI
dla personelu przydzielonego do ochrony zabytków

(strona frontowa)

	
Nazwisko	
Imiona	
Data urodzenia	
Tytuł lub stopień	
Stanowisko	
<p>Jest posiadaczem niniejszej karty tożsamości na podstawie Konwencji haskiej z dn. 14 maja 1954 r. o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego.</p>	
Data wystawienia	Numer karty
.....

(na odwrocie)

(Fotografia posiadacza)	Podpis lub odciski palców albo jedno i drugie	
(Pieczęć sucha władzy wystawiającej kartę)		
Wzrost	Oczy	Włosy
.....
Inne elementy identyfikacji		
.....		
.....		
.....		
.....		
.....		
.....		

Załącznik nr 6
do Instrukcji przygotowania i realizacji
planów ochrony zabytków na wypadek
konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych

WZORY NAPISÓW

Załącznik nr 7
do Instrukcji przygotowania i realizacji
planów ochrony zabytków na wypadek
konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych

WZÓR

SPIS ZABYTKÓW RUCHOMYCH

.....
(nazwa i miejsce jednostki organizacyjnej)

**podlegających przemieszczeniu do innych pomieszczeń w obrębie jednostki
organizacyjnej (rozśrodkowaniu, ewakuacji w kraju i za granicą)**

Lp.	Wyszczególnienie	Ilość (sztuk)	Numer rejestr (inwentarza)	Numer opakowania – skrzyni	Miejsce i sposób zabezpieczenia
1	2	3	4	5	6
	MALARSTWO 1. 2. 3. 4. 5. 6. RAZEM RZEŻBA 1. 2. 3. RAZEM GRAFIKA 1. 2. 3. 4. RAZEM				

Załącznik nr 8
do Instrukcji przygotowania i realizacji
planów ochrony zabytków na wypadek
konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych

WZÓR

WYKAZ

zabytków nieruchomych na terenie gminy, powiatu i województwa
.....
podlegających zabezpieczeniu w razie sytuacji kryzysowych lub na wypadek
konfliktu zbrojnego

Lp.	Miejscowość (obiekty podlegające zabezpieczeniu)	Elementy obiekту podlegające zabezpieczeniu	Proponowany sposób Zabezpiecze- nia	Niezbędne siły i czas na wykonanie zadania	Koszty	Uwagi
1	2	3	4	5	6	7

Załącznik nr 9
do Instrukcji przygotowania i realizacji
planów ochrony zabytków na wypadek
konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych

WZÓR

ZABYTKI RUCHOME

na terenie gminy, powiatu, województwa

.....
chronione na miejscu – w jednostkach organizacyjnych
(podlegające rozśrodkowaniu lub ewakuacji)

Lp.	Jednostka organizacyjna	Wyszczególnienie (rodzaj zabytków)	Ilość sztuk	Objętość m ³	Ciężar kg	Ilość i rodzaj opakowań	Ilość osób i czas	Środki transportu	Miejsce i trasa przejazdu (km)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
		Malarstwo Rzeźba Grafika Tkanina Szkło i porcelana Militaria Numizmatyka Meble itp.							

WZÓR

FORMULARZ ZGŁOSZENIA STRAT W ZABYTKACH

Załącznik nr 10
do Instrukcji przygotowania i realizacji
planów ochrony zabytków na wypadek
konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych

Lp.	Miejscowość (adres, gmina)	Obiekt, nr wpisu do rejestru zabytków (ewidencji) lub inwentarza muzealiów itp.	Funkcja	Właściciel, użytkownik, zarządca	Rodzaj, zwięzły opis i przyczyna strat	Wartość strat i przewidywane źródła finansowania ich usunięcia	Adnotacja o weryfikacji strat na miejscu przez organ ochrony zabytków	Wykonane prace ratowniczo- zabezpieczające i konserwatorskie, organ prowadzący ewentualne postępowanie wyjaśniające	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1									
2									
3									

42.

Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 30 sierpnia 2004 r. w sprawie zakresu, form i sposobu ewidencjonowania zabytków w muzeach

[Źródło: Dz. U. z 2004 r. Nr 202, poz. 2073]

Na podstawie art. 21 ust. 2 ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach⁹¹ [...] zarządzają się, co następuje:

§ 1.

1. Zabytki przechowywane w muzeach są ewidencjonowane, a dokumentacja ewidencyjna powinna być zgodna ze stanem faktycznym.
2. Ewidencjonowanie polega na wpisie dokonanym odpowiednio w następującej dokumentacji ewidencyjnej:
 - 1) karcie ewidencyjnej,
 - 2) inwentarzu muzealiów, prowadzonym w formie księgi inwentarzowej,
 - 3) księdze depozytów,
 - 4) dokumentacji badań archeologicznych i innych badań terenowych – pozwalającym zidentyfikować każdy ze znajdujących się w muzeum zabytków.
3. Ewidencjonowanie, o którym mowa w ust. 2, może być prowadzone w formie elektronicznej.

§ 2.

Przekazywanie zabytków do zbiorów muzealnych dokumentuje się protokołem przyjęcia, potwierdzającym wolę przekazania-przyjęcia przez przedstawicieli stron.

§ 3.

1. Wpis w karcie ewidencyjnej, księdze inwentarzowej i księdze depozytów zawiera możliwe do ustalenia, następujące dane identyfikacyjne zabytku: określenie autorstwa lub wytwórcy, pochodzenie, wartość w dniu nabycia, czas i miejsce powstania, materiał, techniki wykonania, wymiary, ewentualnie jego wagę oraz określenie cech charakterystycznych. W razie braku danych identyfikacyjnych wpisuje się w odpowiedniej rubryce księgi wyraz „nieznane”.

⁹¹ T.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 902.

2. Księgi, o których mowa w ust. 1, powinny posiadać ponumerowane i przesznurowane karty, a końce sznurów opieczątowane. Liczbę kart stwierdza dyrektor muzeum, umieszczając na okładce stosowną klauzulę i podpis.
3. W przypadku likwidacji muzeum, karty ewidencyjne, księgę inwentarzową i księgę depozytów wraz z dokumentami dotyczącymi nabycia muzealiów przekazuje się do właściwego archiwum państwowego.
4. Wpisy do dokumentacji ewidencyjnej wymienionej w § 1 ust. 2 dokonywane są w sposób trwały i czytelny. Niedopuszczalne jest jakiegokolwiek zacieranie treści dokonywanych zapisów. Koniecznych poprawek dokonuje się czerwonym atramentem i potwierdza podpisem upoważnionej osoby.
5. Dopuszczalne jest utworzenie księgi inwentarzowej z wydruków komputerowych pod warunkiem umieszczenia w niej danych określonych w ust. 1 i 2.
6. Komisyjna kontrola zgodności wpisów dokumentacji ewidencyjnej ze stanem faktycznym zbiorów powinna odbywać się co pięć lat od daty zakończenia poprzedniej kontroli. Podmiot, o którym mowa w art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach, może przedłużyć ten okres do 10 lat.

§ 4.

1. W zależności od wielkości i specyfiki zbiorów muzeum zakłada się oddzielne księgi inwentarzowe albo dla osobnych rodzajów muzealiów, albo według kryteriów tworzywa. Każdej księdze inwentarzowej nadaje się symbol literowy.
2. Współczesnych kopii zabytków rzemiosła artystycznego, rzeźby, malarstwa, grafiki, które wchodzi w skład wyposażenia wnętrz pałacowych lub służą celom wystawowym, nie wpisuje się do księgi inwentarzowej. Przedmioty te ewidencjonuje się na zasadach ogólnych; dotyczy to również obiektów niezakwalifikowanych przez dyrektora muzeum – ze względu na specyfikę danej dyscypliny – do wpisu do inwentarza muzealiów.
3. Wpisu muzealium do księgi inwentarzowej należy dokonać w ciągu 60 dni od dnia objęcia w posiadanie.

§ 5.

1. Każde muzealium wpisuje się do księgi inwentarzowej pod odrębnym numerem.
2. Zespół przedmiotów, który stanowi integralną całość, jak: teka, szkielet, komplet mebli, sztuców, nagrań oraz dublety grafik i plakatów, oznacza się, podając numer księgi inwentarzowej łamany przez kolejną liczbę oznaczającą składnik tego zespołu.

§ 6.

1. Muzealium wpisane do księgi inwentarzowej otrzymuje zawsze, gdy to jest możliwe, nieusuwalne oznakowanie, składające się z oznaczenia właściciela i numeru z księgi inwentarzowej. Wcześniejszych oznakowań uwidoczniionych na muzealium nie wolno usuwać, należy je przekreślać w sposób umożliwiający odczytanie.
2. Oznakowania dokonuje się techniką zapewniającą jego trwałość, bezpośrednio na przedmiocie, w miejscu najmniej widocznym, nienaruszającym wizualnego

kształtu muzealium. W szczególnych przypadkach oznakowanie może być przymocowane do muzealium w sposób możliwie trwały.

§ 7.

1. Dla każdego zabytku pozyskiwanego przez muzeum zakłada się kartę ewidencyjną zawierającą dane identyfikacyjne określone w § 3 ust. 1, informację o miejscu przechowywania i dokumentację wizualną oraz informację o wartości obiektu w dniu sporządzenia karty.
2. Rodzaje kart ewidencyjnych, sposób ich wypełnienia, a także prowadzenia innych rejestrów pomocniczych określa dyrektor muzeum, z zastrzeżeniem § 3 ust. 4.
3. Dyrektor muzeum może wprowadzić inne rodzaje ewidencji i ustalić zasady ich prowadzenia.
4. W karcie ewidencyjnej dokumentuje się także sposób oznakowania muzealium zgodnie z § 6 oraz wszelkie przemieszczenia muzealium.

§ 8.

1. Muzealia udostępnione poza siedzibę muzeum muszą posiadać dokumentację wizualną, a ponadto pisemną zgodę dyrektora muzeum na udostępnienie.
2. Dyrektor Muzeum udziela zgody po wysłuchaniu opinii merytorycznego pracownika muzeum sprawującego pieczę nad obiektem oraz konserwatora zbiorów.

§ 9.

1. Wszelkie przeniesienia muzealiów poza siedzibę muzeum dokumentowane są w protokole.
2. Protokół musi zawierać:
 - 1) opis muzealium;
 - 2) datę sporządzenia;
 - 3) określenie przyczyny przeniesienia;
 - 4) termin planowanego zwrotu⁹².

§ 10.

1. Skreślenie muzealium z księgi inwentarzowej muzeum państwowego lub samorządowego następuje na zasadach i w trybie określonych w art. 23 i 24 ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach.
2. Skreślenia z księgi inwentarzowej muzealiów utraconych na skutek kradzieży lub zaginięcia nie dokonuje się wcześniej niż po upływie 3 lat od daty prawomocnego zakończenia postępowania karnego.
3. Skreślenia muzealium zniszczonego można dokonać po uzyskaniu zgody ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

[pominięto przepisy końcowe]

⁹² Załączniki do tego dokumentu – zob. Dz. U. z 2004 r. Nr 202, poz. 2073. Zob. też Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 15 maja 2008 r. w sprawie warunków, sposobu i trybu przenoszenia muzealiów (Dz. U. z 2008 r. Nr 91, poz. 569).

43.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 24 lipca 2009 r. w sprawie przeciwpożarowego zaopatrzenia w wodę oraz dróg pożarowych

[Źródło: Dz. U. z 2009 r. Nr 124, poz. 1030]

Na podstawie art. 13 ust. 3 ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej⁹³ [...] zarządza się, co następuje:

Rozdział 1. Przepisy ogólne

§ 1.

Rozporządzenie określa wymagania w zakresie:

- 1) przeciwpożarowego zaopatrzenia w wodę;
- 2) dróg pożarowych.

§ 2.

1. Ilekroć w rozporządzeniu jest mowa o:

- 1) budynkach – należy rozumieć przez to budynki, o których mowa w § 3 pkt 4–6,
- 2) kategorii zagrożenia ludzi – należy rozumieć przez to kategorie, o których mowa w § 209 ust. 2,
- 3) strefach pożarowych – należy rozumieć przez to określenia zawarte w § 226 ust. 1 i 2,
- 4) kondygnacji – należy rozumieć przez to określenia zawarte w § 3 pkt 16 i 17,
- 5) grupach wysokości – należy rozumieć przez to określenia zawarte w § 8 – rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (Dz. U. Nr 75, poz. 690, późn. zm.).

2. Ilekroć w rozporządzeniu jest mowa o obiekcie budowlanym, należy rozumieć przez to obiekt budowlany, o którym mowa w art. 3 pkt 1 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane⁹⁴ [...].

3. Ilekroć w rozporządzeniu użyte są określenia dotyczące:

- 1) jednostki osadniczej – należy rozumieć przez to określenie zawarte w art. 2 pkt 1,

⁹³ T.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 869.

⁹⁴ T.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 2351.

- 2) zabudowy kolonijnej (kolonii) – należy rozumieć przez to określenie zawarte w art. 2 pkt 2 – ustawy z dnia 29 sierpnia 2003 r. o urzędowych nazwach miejscowości i obiektów fizjograficznych⁹⁵ [...].

Rozdział 2. Rodzaje obiektów wymagających zapewnienia przeciwpożarowego zaopatrzenia w wodę do zewnętrznego gaszenia pożaru

§ 3.

1. Zapewnienie przeciwpożarowego zaopatrzenia w wodę do zewnętrznego gaszenia pożaru jest wymagane dla:

- 1) jednostek osadniczych o liczbie mieszkańców przekraczającej 100 osób, niestanowiących zabudowy kolonijnej, a także znajdujących się w ich granicach: budynków użyteczności publicznej i zamieszkania zbiorowego oraz obiektów budowlanych produkcyjnych i magazynowych;
- 2) budynków użyteczności publicznej i zamieszkania zbiorowego oraz obiektów budowlanych produkcyjnych i magazynowych, znajdujących się poza granicami jednostek osadniczych wymienionych w pkt 1, o kubaturze brutto przekraczającej 2 500 m³ lub o powierzchni przekraczającej 500 m², z wyjątkiem stacji paliw płynnych ze zbiornikami o łącznej pojemności do 200 m³ i stacji gazu płynnego;
- 3) obiektów budowlanych niebędących budynkami, przeznaczonych na potrzeby użyteczności publicznej lub do zamieszkania zbiorowego, w których znajduje się strefa pożarowa o powierzchni przekraczającej 1 000 m² lub przeznaczona do jednoczesnego przebywania ponad 50 osób;
- 4) obiekty budowlane gospodarki rolnej o powierzchni strefy pożarowej przekraczającej 1 000 m².

2. Dla pozostałych obiektów budowlanych woda do celów przeciwpożarowych do zewnętrznego gaszenia pożaru jest zapewniana w ramach ilości wody przewidzianych dla jednostek osadniczych, nie mniejszej jednak niż 10 dm³/s, z zastrzeżeniem ust. 3.

3. W przypadku jednostki osadniczej o liczbie mieszkańców do 2 000 wymagana ilość wody do celów przeciwpożarowych do zewnętrznego gaszenia pożaru dla pozostałych obiektów budowlanych powinna wynosić co najmniej 5 dm³/s.

Rozdział 3. Sposoby określania wymaganej ilości wody do celów przeciwpożarowych

§ 4.

1. Wymagana ilość wody do celów przeciwpożarowych dla jednostek osadniczych jest określona w tabeli nr 1 załącznika do rozporządzenia.

2. Wymagana ilość wody do celów przeciwpożarowych może być określona odrębnie dla dzielnicy i osiedla w jednostce osadniczej, pod warunkiem oddzielenia ich od innych dzielnic i osiedli pasami niezabudowanego terenu o szerokości

⁹⁵ T.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 1443.

co najmniej 100 m, na których dopuszcza się drzewostan liściasty lub mieszany składający się co najmniej w 50% z drzew liściastych.

3. Woda do celów przeciwpożarowych dla obiektów, o których mowa w § 3, powinna być dostępna w szczególności z urządzeń zaopatrujących w wodę ludność, zgodnie z regulaminem dostarczania wody i odprowadzania ścieków, o którym mowa w art. 19 ust. 1 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków⁹⁶ [...].

4. Wodę do celów przeciwpożarowych w wymaganej ilości określonej w sposób, o którym mowa w ust. 1 i 2, powinna zapewniać sieć wodociągowa doprowadzająca wodę do jednostki osadniczej.

5. W przypadku gdy w jednostce osadniczej zasoby wody przeznaczonej dla ludności dostarczanej wodociągiem nie zapewniają ilości wymaganych do celów przeciwpożarowych, wykonuje się, w odległości nie większej niż 250 m od skrajnej zabudowy jednostki osadniczej lub chronionego obiektu budowlanego, co najmniej jedno z następujących uzupełniających źródeł wody:

1) studnię o wydajności nie mniejszej niż 10 dm³/s;

2) punkt czerpania wody przy naturalnym lub sztucznym zbiorniku wodnym o pojemności zapewniającej odpowiedni zapas wody albo na cieku wodnym o stałym przepływie wody nie mniejszym niż 20 dm³/s przy najniższym stanie wód;

3) przeciwpożarowy zbiornik wodny spełniający wymagania Polskiej Normy.

6. Uzupełniające źródło wody, o którym mowa w ust. 5 pkt 1 i 2, powinno umożliwiać pobieranie wody z głębokości nie większej niż 4 m, licząc między lustrem wody a poziomem stanowiska czerpania wody, i być wyposażone w:

1) studzienkę ssawną lub inne urządzenie umożliwiające pobór wody, zabezpieczone przed zamuleniem i zamarzaniem;

2) stanowisko czerpania wody wraz z dojazdem.

7. Uzupełniające źródła wody, o których mowa w ust. 5, powinny być zabezpieczone przed przypadkowym wpadnięciem do nich ludzi lub zwierząt.

§ 5.

1. Wymagana ilość wody do celów przeciwpożarowych do zewnętrznego gaszenia pożaru dla budynków użyteczności publicznej i zamieszkania zbiorowego oraz innych obiektów budowlanych o takim przeznaczeniu, służąca do zewnętrznego gaszenia pożaru, wynosi:

1) dla budynku o kubaturze brutto do 5 000 m³ i o powierzchni wewnętrznej do 1 000 m² – 10 dm³/s z co najmniej jednego hydrantu o średnicy 80 mm lub 100 m³ zapasu wody w przeciwpożarowym zbiorniku wodnym;

2) dla budynków niewymienionych w pkt 1 – 20 dm³/s łącznie z co najmniej dwóch hydrantów o średnicy 80 mm lub 200 m³ zapasu wody w przeciwpożarowym zbiorniku wodnym;

3) dla obiektów wymienionych w § 3 ust. 1 pkt 3 – 10 dm³/s z co najmniej jednego hydrantu o średnicy 80 mm lub 100 m³ zapasu wody w przeciwpożarowym zbiorniku wodnym.

⁹⁶ T.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 2028.

2. W przypadku braku wymaganej ilości wody, o której mowa w ust. 1, dopuszcza się jej uzupełnienie ze źródeł, o których mowa w § 4 ust. 5, przy czym w przypadku przeciwpożarowego zbiornika wodnego jego pojemność powinna wynosić 10 m³ zapasu wody na 1 dm³/s brakującej wydajności wodociągu, jednak nie mniej niż 50 m³.

3. W przypadku gdy w budynku użyteczności publicznej lub zamieszkania zbiorowego bądź w innych obiektach budowlanych o takim przeznaczeniu w jednej strefie pożarowej znajdują się również pomieszczenia magazynowe, wymaganą ilość wody do celów przeciwpożarowych do zewnętrznego gaszenia pożaru dla takiego budynku lub obiektu budowlanego określa się zgodnie z zasadami wskazanymi w ust. 1 i 2, z uwzględnieniem wymaganej ilości wody dla pomieszczeń magazynowych ustalonej zgodnie z zasadami określonymi w § 6 ust. 3, z zastrzeżeniem, że dla tych ustaleń zamiast powierzchni strefy pożarowej przyjmuje się łączną powierzchnię pomieszczeń magazynowych, przyjmując dla całego budynku lub obiektu budowlanego wyższe z wymagań.

§ 6.

1. Wodę dla obiektów budowlanych produkcyjnych i magazynowych, w ilości wymaganej do celów przeciwpożarowych do zewnętrznego gaszenia pożaru, należy zapewnić z urządzeń dostarczających ją do celów bytowo-gospodarczych i technologicznych lub z innych zasobów wody służących do tego celu.

2. W przypadku gdy w obiektach budowlanych produkcyjnych i magazynowych urządzenia i zasoby wody, o których mowa w ust. 1, nie zapewniają wymaganej ilości do celów przeciwpożarowych do zewnętrznego gaszenia pożaru, wykorzystuje się urządzenia służące do dostarczania wody do jednostek osadniczych lub uzupełniające źródła wody, o których mowa w § 4 ust. 5.

3. Wymaganą ilość wody do celów przeciwpożarowych dla obiektów budowlanych produkcyjnych i magazynowych, z wyjątkiem wymienionych w ust. 4–8, służącą do zewnętrznego gaszenia pożaru, określa się, biorąc pod uwagę tę strefę pożarową, dla której jest ona największa, zgodnie z tabelą nr 2 załącznika do rozporządzenia.

4. Wymagana ilość wody do celów przeciwpożarowych do zewnętrznego gaszenia pożaru dla stacji paliw i stacji gazu płynnego oraz stacji gazu ziemnego wynosi 10 dm³/s.

5. Wymaganą ilość wody do celów przeciwpożarowych do zewnętrznego gaszenia pożaru dla zbiorników z gazami palnymi oraz z cieczami o temperaturze zapłonu do 373,15 K (100 °C) niebędącymi produktami naftowymi oraz dla zbiorników z produktami naftowymi o temperaturze zapłonu od 328,15 K (55 °C) do 373,15 K (100 °C), z wyjątkiem podgrzanych powyżej temperatury zapłonu, służącą do zewnętrznego gaszenia pożaru, określa tabela nr 3 załącznika do rozporządzenia.

6. Wymaganą ilość wody do celów przeciwpożarowych do zewnętrznego gaszenia pożaru dla zbiorników z produktami naftowymi, z wyjątkiem występujących na stacjach paliw i stacjach gazu płynnego oraz wymienionych w ust. 5, określa się zgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 21 listopada 2005 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać bazy i stacje paliw płynnych, rurociągi przesyłowe dalekosiężne służące do transportu

ropy naftowej i produktów naftowych i ich usytuowanie (Dz. U. Nr 243, poz. 2063 oraz z 2007 r. Nr 240, poz. 1753).

7. Wymaganą ilość wody do celów przeciwpożarowych do zewnętrznego gaszenia pożaru dla urządzeń technologicznych oraz składów i magazynów z gazami palnymi i cieczami o temperaturze zapłonu do 373,15 K (100 °C), zlokalizowanych poza budynkami, określa tabela nr 4 załącznika do rozporządzenia.

8. Wymagana ilość wody do celów przeciwpożarowych do zewnętrznego gaszenia pożaru dla silosów, komór i zasobników ze stałymi sypkimi materiałami palnymi oraz dla zbiorników z cieczami palnymi o temperaturze zapłonu powyżej 373,15 K (100 °C) wynosi 10 dm³/s.

9. Wymaganą ilość wody do celów przeciwpożarowych do zewnętrznego gaszenia pożaru dla obiektów budowlanych gospodarki rolnej należy zapewnić w następujących ilościach:

- 1) dla obiektów o powierzchni strefy pożarowej do 2 000 m² – co najmniej 10 dm³/s;
- 2) dla obiektów o powierzchni strefy pożarowej przekraczającej 2 000 m² – co najmniej 15 dm³/s.

10. W przypadku gdy wydajność wodociągu stanowiącego źródło wody do celów przeciwpożarowych nie zapewnia ilości określonej w ust. 3–5 i 7–9, należy zapewnić uzupełniający zapas wody w zbiornikach przeciwpożarowych, technologicznych lub naturalnych, przystosowanych do poboru wody przez pompy pożarnicze:

- 1) dla obiektów budowlanych produkcyjnych i magazynowych wymienionych w ust. 3, w ilości równej iloczynowi brakującej wydajności wodociągu przez czas trwania pożaru przewidziany dla rozpatrywanej strefy pożarowej, ustalony w Polskiej Normie dotyczącej obliczania gęstości obciążenia ogniowego oraz wyznaczania względnego czasu trwania pożaru, jednak nie większy niż 4 godziny;
- 2) dla obiektów budowlanych wymienionych w ust. 4, 5 i 7–9, w ilości odpowiadającej 10 m³ zapasu wody na 1 dm³/s brakującej wydajności wodociągu.

11. W przypadku braku wymaganej ilości wody, o której mowa w ust. 3–5 i 7–9, dopuszcza się jej uzupełnienie ze studni lub z ciekłu wodnego, o których mowa w § 4 ust. 5 pkt 1 i 2.

§ 7.

1. Wymagana ilość wody do celów przeciwpożarowych dla stref pożarowych wyposażonych w stałe urządzenia gaśnicze i zabezpieczające zarówno przy wspólnym, jak i oddzielnym wykorzystywaniu wodociągu lub zapasu wody do zasilania tych urządzeń i zewnętrznego gaszenia pożaru, w obiektach budowlanych, o których mowa w § 5 ust. 1 i 3 oraz w § 6 ust. 3, 5 i 7, jest równa:

- 1) przy zastosowaniu urządzeń zraszaczowych zabezpieczających – sumie ilości wody do zasilania tych urządzeń i do zewnętrznego gaszenia pożaru;
- 2) przy zastosowaniu urządzeń gaśniczych tryskaczowych, zraszaczowych i mgłowych oraz sieci stałych działek gaśniczych – sumie ilości wody do zasilania tych urządzeń i zmniejszonej o 50% ilości wody do zewnętrznego gaszenia pożaru, z tym że wymagana ilość wody powinna być nie mniejsza niż ilość wody do zewnętrznego gaszenia pożaru;

- 3) przy zastosowaniu urządzeń gaśniczych pianowych – sumie ilości wody do zasilania tych urządzeń i zmniejszonej o 75% ilości wody do zewnętrzznego gaszenia pożaru, z tym że wymagana ilość wody powinna być nie mniejsza niż ilość wody do zewnętrznego gaszenia pożaru.
2. Wodociąg, który służy nie tylko do celów przeciwpożarowych, powinien mieć wydajność zapewniającą łącznie wymaganą ilość wody dla potrzeb:
- 1) przeciwpożarowych;
 - 2) bytowo-gospodarczych, ograniczonych do 15%;
 - 3) przemysłowych, ograniczonych do niezbędnej obsługi urządzeń technologicznych.

§ 8.

1. W przypadku braku źródła wody zapewniającego wymaganą ilość wody do celów przeciwpożarowych, właściwy miejscowo komendant powiatowy (miejski) Państwowej Straży Pożarnej na wniosek właściciela budynku, obiektu budowlanego lub terenu, może dopuścić na czas określony zastępcze źródło wody do celów przeciwpożarowych, w szczególności naturalny lub sztuczny zbiornik wody, studnię lub ciek wodny, wyposażone w stanowisko czerpania wody wraz z dojazdem.
2. Zastępcze źródło wody, o którym mowa w ust. 1, powinno zapewniać możliwość prowadzenia działań gaśniczych z użyciem sił i środków dostępnych w regionie działania najbliższej jednostki ochrony przeciwpożarowej.
3. W szczególnie uzasadnionych przypadkach, gdy spełnienie wymagań dotyczących przeciwpożarowego zaopatrzenia w wodę jest niemożliwe ze względu na lokalne uwarunkowania lub jest uzasadnione przyjęcie innych rozwiązań, na wniosek właściciela budynku, obiektu budowlanego lub terenu, dopuszcza się stosowanie rozwiązań zamiennych, które zapewniają nie pogorszenie warunków ochrony przeciwpożarowej, uzgodnionych z właściwym miejscowo komendantem wojewódzkim Państwowej Straży Pożarnej.
4. Wymagania dotyczące projektowania i budowy sieci wodociągowych, przeciwpożarowych zbiorników wodnych wraz ze stanowiskami czerpania wody oraz dojazdami do nich określają odpowiednie Polskie Normy.

Rozdział 4. Wymagania przeciwpożarowe dla sieci wodociągowych

§ 9.

1. Sieć wodociągowa stanowiąca źródło wody do celów przeciwpożarowych, zwana dalej „siecią wodociągową przeciwpożarową”, powinna być zasilana z pompowni przeciwpożarowej, zbiornika wieżowego, studni lub innych urządzeń, zapewniających wymaganą wydajność i ciśnienie w hydrantach zewnętrznych, nawet tych niekorzystnie ulokowanych, przez co najmniej 2 godziny.
2. Sieć wodociągowa przeciwpożarowa powinna zapewniać wydajność nie mniejszą niż 5 dm³/s i ciśnienie w hydrancie zewnętrznym nie mniejsze niż 0,1 MPa (megapaskala), przez co najmniej 2 godziny.
3. Sieć wodociągową przeciwpożarową należy wykonywać jako sieć obwodową. Dopuszcza się budowę sieci wodociągowej przeciwpożarowej rozgałęzieniowej poza obszarami miejskimi oraz tam, gdzie łączna wymagana ilość wody nie przekracza 20 dm³/s.

4. Dopuszcza się budowę odgałęzień z sieci obwodowej w celu zasilania hydrantów zewnętrznych.
5. W przypadku gdy łączna wymagana ilość wody przekracza $30 \text{ dm}^3/\text{s}$, sieć obwodową zasilą się w dwóch punktach znajdujących się w możliwie największej odległości od siebie, nie mniejszej jednak niż $1/4$ obwodu sieci.
6. Sieć wodociągową przeciwpożarową, dla której łączna wymagana ilość wody przekracza $20 \text{ dm}^3/\text{s}$, należy tak zaprojektować i budować, aby możliwe było jednoczesne pobieranie wody z dwóch sąsiednich hydrantów zewnętrznych.
7. Wyrażone w milimetrach średnice nominalne (DN) przewodów wodociągowych wykonanych z rur stalowych, na których przewiduje się instalowanie hydrantów zewnętrznych przeciwpożarowych, powinny wynosić co najmniej:
 - 1) DN 100 – w sieci obwodowej;
 - 2) DN 125 – w sieci rozgałęzieniowej;
 - 3) w odgałęzieniach sieci obwodowej – według obliczeń hydraulicznych;
 - 4) DN 80 – przy rozbudowie lub modernizacji istniejącego wodociągu o wydajności $5 \text{ dm}^3/\text{s}$ w jednostce osadniczej o liczbie mieszkańców nieprzekraczającej 2 000.
8. W przypadku wykonywania przewodów wodociągowych z materiałów innych niż stalowe powinny one posiadać średnice wewnętrzne równoważne dla odpowiednich rur stalowych.

§ 10.

1. Na sieci wodociągowej przeciwpożarowej stosuje się hydranty zewnętrzne nadziemne o średnicy nominalnej DN 80.
2. Dopuszcza się instalowanie hydrantów podziemnych o średnicy nominalnej DN 80 w przypadkach, gdy zainstalowanie hydrantów nadziemnych jest szczególnie utrudnione lub niewskazane, na przykład ze względu na utrudnienia w ruchu.
3. W obiekcie budowlanym produkcyjnym i magazynowym, w którym wymagana ilość wody do celów przeciwpożarowych do zewnętrznego gaszenia pożaru przekracza $30 \text{ dm}^3/\text{s}$, w zakładach rafineryjnych i petrochemicznych oraz na magistralnym przewodzie wodociągowym przeciwpożarowym należy instalować hydranty nadziemne o średnicy nominalnej DN 100.
4. Hydranty zewnętrzne zainstalowane na sieci wodociągowej przeciwpożarowej powinny być wyposażone w odcięcia umożliwiające odłączanie ich od sieci. Odcięcia te muszą pozostawać w położeniu otwartym podczas normalnej eksploatacji sieci.
5. Hydranty zewnętrzne powinny spełniać wymagania Polskich Norm dotyczących tych urządzeń, będących odpowiednikami norm europejskich (EN).
6. Hydranty zewnętrzne umieszcza się wzdłuż dróg i ulic oraz przy ich skrzyżowaniach, przy zachowaniu odległości:
 - 1) między hydrantami – do 150 m;
 - 2) od zewnętrznej krawędzi jezdni drogi lub ulicy – do 15 m;
 - 3) najbliższego hydrantu od chronionego obiektu budowlanego – do 75 m;
 - 4) innych niż wymienione w pkt 3 hydrantów wymaganych do ochrony obiektu budowlanego – do 150 m;
 - 5) od ściany chronionego budynku – co najmniej 5 m.

7. Poza obszarami miejskimi odległość między hydrantami powinna być dostosowana do gęstości istniejącej i planowanej zabudowy.

8. Wydajność nominalna hydrantu zewnętrznego, przy ciśnieniu nominalnym 0,2 MPa mierzonym na zaworze hydrantowym podczas poboru wody, w zależności od jego średnicy nominalnej (DN), nie może być mniejsza niż:

- 1) dla hydrantu nadziemnego DN 80 – 10 dm³/s;
- 2) dla hydrantu nadziemnego DN 100 – 15 dm³/s;
- 3) dla hydrantu podziemnego DN 80 – 10 dm³/s;
- 4) dla hydrantu nadziemnego DN 80 na sieci, o której mowa w § 9 ust. 2 – 5 dm³/s.

9. Dla zapewnienia możliwości intensywnego czerpania wody do celów przeciwpożarowych na sieciach wodociągowych o średnicy nominalnej nie mniejszej niż DN 250 powinny być instalowane hydranty nadziemne, spełniające następujące wymagania:

- 1) średnica nominalna hydrantu powinna wynosić DN 100 lub DN 150;
- 2) wydajność nominalna przy ciśnieniu nominalnym 0,2 MPa mierzonym na zaworze hydrantowym podczas poboru wody nie może być mniejsza niż 20 dm³/s;
- 3) hydranty powinny być usytuowane w miejscach dostępnych z głównych dróg komunikacyjnych na terenie jednostki osadniczej;
- 4) miejsce usytuowania hydrantu należy oznakować znakami zgodnymi z Polskimi Normami wraz z podaniem na znaku dodatkowym wielkości charakterystycznych hydrantu;
- 5) przy hydrancie należy przewidzieć stanowisko czerpania wody o wymiarach zapewniających swobodny dostęp do hydrantu;
- 6) na stanowisku czerpania wody należy umieścić zakaz parkowania.

10. Określenia potrzeb w zakresie instalowania hydrantów, o których mowa w ust. 9, dokonują właściwe miejscowo organy Państwowej Straży Pożarnej w ramach opiniowania projektów studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, w trybie określonym w przepisach o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

11. Maksymalne ciśnienie hydrostatyczne w sieci wodociągowej przeciwpożarowej nie może przekraczać 1,6 MPa.

12. Miejsce usytuowania hydrantu zewnętrznego należy oznakować znakami zgodnymi z Polskimi Normami.

13. Hydranty zewnętrzne powinny być co najmniej raz w roku poddawane przeglądowi i konserwacji przez właściciela sieci wodociągowej przeciwpożarowej.

Rozdział 5. Pompownie przeciwpożarowe

§ 11.

1. Podstawowym źródłem energii dla pomp w pompowniach przeciwpożarowych powinna być sieć elektroenergetyczna lub silnik spalinowy z zapasem paliwa wystarczającym na 4 godziny pracy przy pełnym obciążeniu.

2. Przy zapotrzebowaniu na wodę do celów przeciwpożarowych przekraczającym $20 \text{ dm}^3/\text{s}$:
 - 1) pompy należy zasilać z dwóch odrębnych źródeł energii, podstawowego i rezerwowego, przy czym jako źródło rezerwowe dopuszcza się agregat prądowłórczy napędzany silnikiem, o którym mowa w ust. 1;
 - 2) w przypadku pracy pomp w systemie ciągłego podawania wody, w pompowni należy zapewnić co najmniej dwie pompy, w tym jedną rezerwową o parametrach nie niższych od parametrów największej z zainstalowanych pomp.
3. Pompy powinny zapewniać wymagane ciśnienie przy największym poborze wody w hydrantach położonych najwyżej lub najbardziej niekorzystnie.
4. Pompy powinny być wyposażone w układ pomiarowy składający się z ciśnieniomierza, przepływomierza i zaworu regulacyjnego, pozwalający na okresową kontrolę parametrów pracy.
5. Napęd pomp w pompowniach przeciwpożarowych powinien spełniać wymagania określone w Polskiej Normie dotyczącej urządzeń tryskaczowych.
6. Pompy zasila się z sieci elektroenergetycznej z obwodu niezależnego od wszystkich innych obwodów w obiekcie, spełniającego wymagania dla instalacji bezpieczeństwa, określone w Polskiej Normie dotyczącej instalacji elektrycznych w obiektach budowlanych.

Rozdział 6. Drogi pożarowe

§ 12.

1. Drogę pożarową o utwardzonej nawierzchni, umożliwiającą dojazd pojazdów jednostek ochrony przeciwpożarowej do obiektu budowlanego o każdej porze roku, należy doprowadzić do:
 - 1) budynku zawierającego strefę pożarową zakwalifikowaną do kategorii zagrożenia ludzi ZL I lub ZL II;
 - 2) budynku należącego do grupy wysokości: średniowysoki, wysoki lub wysokościowy, zawierającego strefę pożarową zakwalifikowaną do kategorii zagrożenia ludzi ZL III, ZL IV lub ZL V;
 - 3) budynku zawierającego strefę pożarową produkcyjną lub magazynową oraz do strefy pożarowej poza budynkiem, obejmującej urządzenia technologiczne, plac składowy lub wiatę, jeżeli gęstość obciążenia ogniowego wymienionych stref pożarowych przekracza $500 \text{ MJ}/\text{m}^2$ i zachodzi co najmniej jeden z warunków:
 - a) powierzchnia strefy pożarowej przekracza $1\,000 \text{ m}^2$,
 - b) występuje pomieszczenie zagrożone wybuchem;
 - 4) budynku zawierającego strefę pożarową produkcyjną lub magazynową o gęstości obciążenia ogniowego poniżej $500 \text{ MJ}/\text{m}^2$ o powierzchni przekraczającej $20\,000 \text{ m}^2$;
 - 5) budynku niskiego:
 - a) zawierającego strefę pożarową zakwalifikowaną do kategorii zagrożenia ludzi ZL III o powierzchni przekraczającej $1\,000 \text{ m}^2$, obejmującą kondygnację nadziemną inną niż pierwsza, lub

- b) zawierającego strefę pożarową zakwalifikowaną do kategorii zagrożenia ludzi ZL V i mającego ponad 50 miejsc noclegowych;
 - 6) obiektu budowlanego innego niż budynek, przeznaczonego do użyteczności publicznej lub zamieszkania zbiorowego, w którym przewiduje się możliwość jednoczesnego przebywania w strefie pożarowej ponad 50 osób;
 - 7) stanowiska czerpania wody do celów przeciwpożarowych.
2. Droga pożarowa powinna przebiegać wzdłuż dłuższego boku budynku, o którym mowa w ust. 1 pkt 1–4, na całej jego długości, a w przypadku gdy krótszy bok budynku ma więcej niż 60 m – z jego dwóch stron, przy czym bliższa krawędź drogi pożarowej musi być oddalona od ściany budynku o 5–15 m dla obiektów zaliczanych do kategorii zagrożenia ludzi i o 5–25 m dla pozostałych obiektów. Pomiędzy tą drogą i ścianą budynku nie mogą występować stałe elementy zagospodarowania terenu lub drzewa i krzewy o wysokości przekraczającej 3 m, uniemożliwiające dostęp do elewacji budynku za pomocą podnośników i drabin mechanicznych.
3. W przypadkach uzasadnionych warunkami lokalnymi, w szczególności architektonicznymi, droga pożarowa do budynków, o których mowa w ust. 1 pkt 1–4, może być poprowadzona w taki sposób, aby był zapewniony dostęp do:
- 1) 30% obwodu zewnętrznego budynku, przy jego rozpiętości (największej szerokości) do 60 m,
 - 2) 50% obwodu zewnętrznego budynku, przy jego rozpiętości przekraczającej 60 m,
 - 3) 100% długości elewacji od frontu budynku, przy zabudowie pierzejowej – przy spełnieniu pozostałych wymagań określonych w ust. 2.
4. Wyjścia z obiektów budowlanych, o których mowa w ust. 1 pkt 1–6, powinny mieć połączenie z drogą pożarową, dojściem o szerokości minimalnej 1,5 m i długości nie większej niż 50 m, w sposób zapewniający dotarcie bezpośrednio lub drogami ewakuacyjnymi do każdej strefy pożarowej w tych obiektach.
5. Każdy dźwig dla ekip ratowniczych w budynku powinien mieć połączenie z drogą pożarową dojściem, o którym mowa w ust. 4, przy czym wymieniona długość dojścia powinna obejmować również drogę ewakuacyjną w budynku.
6. Wymagań, o których mowa w ust. 2 i 3, nie stosuje się, gdy są spełnione łącznie następujące warunki:
- 1) w budynku o więcej niż 3 kondygnacjach nadziemnych, na każdej kondygnacji powyżej trzeciej nadziemnej, do wysokości 25 m, każda klatka schodowa służąca ewakuacji ma okno dla ekip ratowniczych, umożliwiające dostęp z zewnątrz przez otwór o dolnej krawędzi położonej nie wyżej niż 90 cm nad poziomem posadzki oraz o wysokości i szerokości odpowiednio co najmniej 110 cm i 60 cm, lub ma zapewnione dotarcie do takiego okna poziomą drogą ewakuacyjną o długości nieprzekraczającej 50 m;
 - 2) droga pożarowa jest doprowadzona do budynku tak, że jej najbliższa krawędź jest oddalona o 5–10 m od rzutu pionowego na poziom terenu każdego z okien, o których mowa w pkt 1, a między tą drogą i wymienionymi oknami nie występują stałe elementy zagospodarowania terenu lub drzewa o wysokości przekraczającej 3 m, uniemożliwiające dotarcie do tych okien za pomocą podnośników i drabin mechanicznych;

- 3) okno, o którym mowa w pkt 1, jest oznakowane od wewnątrz znakiem bezpieczeństwa „nie zastawiać”, a z zewnątrz – znakiem bezpieczeństwa odpowiednim do sposobu, w jaki można dostać się do wnętrza budynku, zgodnie z Polską Normą dotyczącą znaków bezpieczeństwa.
7. Wymagania, o których mowa w ust. 2 i 3, nie dotyczą budynku o nie więcej niż 3 kondygnacjach nadziemnych i wysokości nie większej niż 12 m, jeżeli jest zapewnione połączenie z drogą pożarową wyjść z tego budynku, utwardzonym dojściem o szerokości minimalnej 1,5 m i długości nie większej niż 30 m, w sposób zapewniający dotarcie bezpośrednio lub drogami ewakuacyjnymi do każdej strefy pożarowej.
8. Dojścia do budynków, o których mowa w ust. 4 i 7, mogą być prowadzone przez budynek, o ile nie przebiegają one w obrębie strefy pożarowej, do której ma być zapewniony dostęp z drogi pożarowej.
9. Droga pożarowa powinna zapewniać przejazd bez cofania lub powinna być zakończona placem manewrowym o wymiarach 20 m × 20 m, względnie można przewidzieć inne rozwiązania umożliwiające zawrót pojazdu, z zastrzeżeniem ust. 10.
10. Dopuszcza się wykonanie odcinka drogi pożarowej o długości nie większej niż 15 m, z którego wyjazd jest możliwy jedynie przez cofanie pojazdu.
11. Najmniejszy promień zewnętrzznego łuku drogi pożarowej nie może wynosić mniej niż 11 m.
12. Drogi pożarowe oraz place manewrowe w miejscach innych niż wymienione w ust. 2 i 3 mogą być usytuowane w odległości mniejszej niż 5 m od chronionego budynku, pod warunkiem że ściana zewnętrzna budynku na tym odcinku oraz w odległości do 5 m od niego posiada klasę odporności ogniowej wymaganą dla ściany oddzielenia pożarowego tego budynku.

§ 13.

1. Minimalna szerokość drogi pożarowej powinna wynosić co najmniej 4 m, a jej nachylenie podłużne nie może przekraczać 5%:
- 1) w miejscach, o których mowa w § 12 ust. 2 i 3, oraz na odcinkach o długości 10 m od tych miejsc, zapewniających dojazd i wyjazd;
 - 2) na odcinku o długości 15 m od miejsc doprowadzenia jej do budynku, o których mowa w § 12 ust. 6 pkt 2.
2. W obrębie miasta oraz na terenie działki, na której jest usytuowany obiekt budowlany, o którym mowa w § 12 ust. 1 pkt 3 i 4, droga pożarowa powinna umożliwiać przejazd pojazdów o nacisku osi na nawierzchnię jezdni co najmniej 100 kN (kiloniutonów), a jej minimalna szerokość w miejscach innych niż wymienione w ust. 1 nie może być mniejsza niż 3,5 m.
3. Na terenach innych niż wymienione w ust. 2 droga pożarowa powinna umożliwiać przejazd pojazdów o nacisku osi na nawierzchnię jezdni co najmniej 50 kN, a jej minimalna szerokość w miejscach innych niż wymienione w ust. 1 nie może być mniejsza niż 3 m.
4. W szczególnie uzasadnionych przypadkach, gdy spełnienie wymagań dotyczących doprowadzenia drogi pożarowej do obiektu budowlanego jest niemożliwe ze względu na lokalne uwarunkowania lub jest uzasadnione przyjęcie innych

rozwiązań, na wniosek właściciela budynku, obiektu budowlanego lub terenu, dopuszcza się stosowanie rozwiązań zamiennych zapewniających nie pogorszenie warunków ochrony przeciwpożarowej obiektu, uzgodnionych z właściwym miejscowo komendantem wojewódzkim Państwowej Straży Pożarnej.

§ 14.

1. Przejazdy na dziedzińce i inne tereny obudowane powinny odpowiadać następującym warunkom:

- 1) wysokość przejazdu nie mniejsza niż 4,2 m, a w budownictwie jednorodzinym – 3,2 m;
- 2) szerokość przejazdu nie mniejsza niż 3,6 m, w tym szerokość jezdni co najmniej 3 m;
- 3) odległość między przejazdami na jeden dziedziniec nie większa niż 150 m.

2. W przejazdach, których jezdnie są oddzielone od chodników słupami lub ścianami, szerokość jezdni nie może być mniejsza niż 3,6 m.

3. W przypadku gdy przejazd jest wykorzystywany jako stałe przejście dla pieszych, należy zapewnić dodatkowo chodnik o szerokości co najmniej 1 m.

§ 15.

Wiadukty, estakady, przejścia i inne podobne urządzenia lub stałe elementy, usytuowane ponad drogami pożarowymi, powinny mieć prześwit o wysokości i szerokości nie mniejszej niż 4,5 m.

§ 16.

1. Na wydzielony teren o powierzchni przekraczającej 5 ha, na którym znajdują się obiekty wymienione w § 12 ust. 1, oraz na place targowe i wystawowe o takiej powierzchni należy zapewnić co najmniej dwa wjazdy, odległe od siebie o co najmniej 75 m.

2. Bramy wjazdowe muszą spełniać warunki, o których mowa w § 14 ust. 1 pkt 2 i ust. 2.

Rozdział 7. Przepisy końcowe

§ 17.

Przepis § 12 ust. 2 dotyczący oddalenia bliższej krawędzi drogi pożarowej od ściany obiektów zaliczanych do kategorii zagrożenia ludzi nie ma zastosowania do dróg pożarowych istniejących w dniu wejścia w życie rozporządzenia, jeżeli zostały one wykonane zgodnie z przepisami obowiązującymi w czasie ich budowy.

[pominięto przepisy końcowe]

Załącznik
do rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych
i Administracji z dnia 24 lipca 2009 r.

Tabela nr 1

Wymagana ilość wody do celów przeciwpożarowych dla jednostek osadniczych

Lp.	Liczba mieszkańców jednostki osadniczej	Wydajność wodociągu [dm ³ /s]	Równoważny zapas wody w zbiorniku [m ³]
1	do 2 000	5	50
2	2 001 ÷ 5 000	10	100
3	5 001 ÷ 10 000	15	150
4	10 001 ÷ 25 000	20	200
5	25 001 ÷ 100 000	40	400
6	ponad 100 000	60	600

Tabela nr 2

Wymagana ilość wody do celów przeciwpożarowych dla obiektów budowlanych produkcyjnych i magazynowych, służąca do zewnętrznego gaszenia pożaru

Lp.	Gęstość obciążenia ogniowego [MJ/m ²] powyżej do		Powierzchnia strefy pożarowej [m ²]							
			powyżej		500	1 000	2 000	3 000	4 000	5 000
			do	500	1 000	2 000	3 000	4 000	5 000	
	powyżej	do	wydajność wodociągu [dm ³ /s]*							
1		200		10	10	10	10	15	15	20
2	200	500		10	10	10	20	20	30	30
3	500	1 000		10	10	20	20	30	30	40
4	1 000	2 000		10	20	20	30	30	40	40
5	2 000	4 000		20	20	30	30	40	40	50
6	4 000			20	30	30	40	40	50	60

* Dla garaży nie więcej niż 20 dm³/s.

Tabela nr 3

Wymagana ilość wody do celów przeciwpożarowych dla zbiorników z gazami palnymi oraz z cieczami o temperaturze zapłonu do 373,15 K (100 °C) niebędącymi produktami naftowymi oraz dla zbiorników z produktami naftowymi o temperaturze zapłonu od 328,15 K (55 °C) do 373,15 K (100 °C), z wyjątkiem podgrzanych powyżej temperatury zapłonu, służąca do zewnętrznego gaszenia pożaru

Lp.	Zbiorniki (z wyłączeniem podziemnych i przenośnych)					
	z cieczami palnymi			z gazami palnymi		
	pojemność ogólna [m ³]		wydajność wodociągu [dm ³ /s]	pojemność ogólna [m ³]		wydajność wodociągu [dm ³ /s]
	powyżej	do		powyżej	do	
1	200	1 000	10		10 000	10
2	1 000	5 000	15	10 000	100 000	15
3	5 000	30 000	20	100 000		20
4	30 000	100 000	25			
5	100 000	200 000	30			
6	200 000		40			

Tabela nr 4

Wymagana ilość wody do celów przeciwpożarowych dla urządzeń technologicznych oraz składów i magazynów z gazami palnymi i cieczami o temperaturze zapłonu do 373,15 K (100 °C), zlokalizowanych poza budynkami, służąca do zewnętrznego gaszenia pożaru

Lp.	Urządzenia technologiczne oraz składy i magazyny z gazami palnymi i cieczami o temperaturze zapłonu do 373,15 K (100 °C)		
	zajmowana powierzchnia [m ²]		wydajność wodociągu [dm ³ /s]
	powyżej	do	
1		1	
2	500	2	500
3	1 000	3	1 000
4	2 000	4	2 000

44.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 7 czerwca 2010 r. w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów

[Źródło: Dz. U. z 2010 r. Nr 109, poz. 719; zm. Dz. U. z 2019 r. poz. 67 – tekst ujednolicony]

Na podstawie art. 13 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej⁹⁷ [...] zarządza się, co następuje:

Rozdział 1. Przepisy ogólne

§ 1.

1. Rozporządzenie określa sposoby i warunki ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów, zwanych dalej „obiettami”.

2. W przypadkach szczególnie uzasadnionych uwarunkowaniami lokalnymi, wskazanymi w ekspertyzie technicznej rzeczoznawcy do spraw zabezpieczeń przeciwpożarowych, dopuszcza się, w uzgodnieniu z właściwym miejscowo komendantem wojewódzkim Państwowej Straży Pożarnej, stosowanie rozwiązań zamiennych w stosunku do wymienionych w § 19, § 23, § 24 i § 25 ust. 1, 2, 5 i 6 oraz w § 27 ust. 1 i 2, § 28 ust. 1, § 29 ust. 1 i § 38 ust. 1, zapewniających nie pogorszenie warunków ochrony przeciwpożarowej obiektu.

§ 2.

1. Ilekroć w rozporządzeniu jest mowa o:

1) materiałach niebezpiecznych pożarowo – należy przez to rozumieć:

- a) gazy palne,
- b) ciecze palne o temperaturze zapłonu poniżej 328,15 K (55 °C),
- c) materiały wytwarzające w zetknięciu z wodą gazy palne,
- d) materiały zapalające się samorzutnie na powietrzu,
- e) materiały wybuchowe i wyroby pirotechniczne,
- f) materiały ulegające samorzutnemu rozkładowi lub polimeryzacji,
- g) materiały mające skłonności do samozapalenia,
- h) materiały inne niż wymienione w lit. a–g, jeśli sposób ich składowania, przetwarzania lub innego wykorzystania może spowodować powstanie pożaru;

⁹⁷ T.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 869.

- 2) pasie przeciwpożarowym – należy przez to rozumieć system drzewostanów różnej szerokości poddanych specjalnym zabiegom gospodarczym i porządkowym lub powierzchni wylesionych i oczyszczonych do warstwy mineralnej;
- 3) pompowni przeciwpożarowej – należy przez to rozumieć pompownię zasilającą w wodę instalację lub sieć wodociągową przeciwpożarową;
- 4) pracach niebezpiecznych pod względem pożarowym – należy przez to rozumieć prace remontowo-budowlane związane z użyciem otwartego ognia, cięciem z wytwarzaniem iskier mechanicznych i spawaniem, prowadzone wewnątrz lub na dachach obiektów, na przyległych do nich terenach oraz placach składowych, a także prace remontowo-budowlane wykonywane w strefach zagrożonych wybuchem;
- 5) strefie pożarowej składowiska – należy przez to rozumieć powierzchnię składowiska oddzieloną od budynków, innych obiektów budowlanych i składowisk, w sposób określony dla budynków w przepisach rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (Dz. U. Nr 75, poz. 690, z późn. zm.), zwanych dalej „przepisami techniczno-budowlanymi”;
- 6) strefie zagrożenia wybuchem – należy przez to rozumieć przestrzeń, w której może występować mieszanina wybuchowa substancji palnych z powietrzem lub innymi gazami utleniającymi, o stężeniu zawartym między dolną i górną granicą wybuchowości;
- 7) technicznych środkach zabezpieczenia przeciwpożarowego – należy przez to rozumieć urządzenia, sprzęt, instalacje i rozwiązania budowlane służące zapobieganiu powstawaniu i rozprzestrzenianiu się pożarów;
- 8) terenie przyległym – należy przez to rozumieć pas terenu wokół obiektu, o szerokości równej minimalnej dopuszczalnej odległości od innych obiektów z uwagi na wymagania bezpieczeństwa pożarowego określone w przepisach techniczno-budowlanych;
- 9) urządzeniach przeciwpożarowych – należy przez to rozumieć urządzenia (stałe lub półstałe, uruchamiane ręcznie lub samoczynnie) służące do zapobiegania powstaniu, wykrywania, zwalczania pożaru lub ograniczania jego skutków, a w szczególności: stałe i półstałe urządzenia gaśnicze i zabezpieczające, urządzenia inertyzujące, urządzenia wchodzące w skład dźwiękowego systemu ostrzegawczego i systemu sygnalizacji pożarowej, w tym urządzenia sygnalizacyjno-alarmowe, urządzenia odbiorcze alarmów pożarowych i urządzenia odbiorcze sygnałów uszkodzeniowych, instalacje oświetlenia ewakuacyjnego, hydranty wewnętrzne i zawory hydrantowe, hydranty zewnętrzne, pompy w pompowniach przeciwpożarowych, przeciwpożarowe klapy odcinające, urządzenia oddymiające, urządzenia zabezpieczające przed powstaniem wybuchu i ograniczające jego skutki, kurtyny dymowe oraz drzwi, bramy przeciwpożarowe i inne zamknięcia przeciwpożarowe, jeżeli są wyposażone w systemy sterowania, przeciwpożarowe wyłączniki prądu oraz dźwigi dla ekip ratowniczych;

- 10) zabezpieczeniu przed zadymieniem dróg ewakuacyjnych – należy przez to rozumieć zabezpieczenie przed utrzymywaniem się na drogach ewakuacyjnych dymu w ilości, która ze względu na ograniczenie widoczności, toksyczność lub temperaturę uniemożliwiłaby bezpieczną ewakuację;
 - 11) zagrożeniu wybuchem – należy przez to rozumieć możliwość tworzenia przez palne gazy, pary palnych cieczy, pyły lub włókna palnych ciał stałych, w różnych warunkach, mieszanin z powietrzem, które pod wpływem czynnika inicjującego zapłon wybuchają, czyli ulegają gwałtownemu spalaniu połączonemu ze wzrostem ciśnienia.
2. Ilekroć w rozporządzeniu użyto określeń dotyczących:
- 1) budynków – należy rozumieć przez to określenia zawarte w § 3 pkt 4–6 i 8 oraz § 209 ust. 1,
 - 2) budynków produkcyjnych i magazynowych – należy rozumieć przez to określenie zawarte w § 209 ust. 1 pkt 2,
 - 3) budynków inwentarskich – należy rozumieć przez to określenie zawarte w § 209 ust. 1 pkt 3,
 - 4) grup wysokości – należy rozumieć przez to określenia zawarte w § 8,
 - 5) kategorii zagrożenia ludzi – należy rozumieć przez to określenia zawarte w § 209 ust. 2,
 - 6) kondygnacji – należy rozumieć przez to określenia zawarte w § 3 pkt 16–18,
 - 7) stref pożarowych – należy rozumieć przez to określenie zawarte w § 226 ust. 1 i 2
- przepisów techniczno-budowlanych;
- 8) paliwie płynnym klasy III – należy rozumieć przez to określenie zawarte w § 2 pkt 3 rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 21 listopada 2005 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać bazy i stacje paliw płynnych, rurociągi przesyłowe dalekosiężne służące do transportu ropy naftowej i produktów naftowych i ich usytuowanie (Dz. U. Nr 243, poz. 2063 oraz z 2007 r. Nr 240, poz. 1753).

§ 3.

1. Urządzenia przeciwpożarowe w obiekcie powinny być wykonane zgodnie z projektem uzgodnionym przez rzeczoznawcę do spraw zabezpieczeń przeciwpożarowych, a warunkiem dopuszczenia do ich użytkowania jest przeprowadzenie odpowiednich dla danego urządzenia prób i badań, potwierdzających prawidłowość ich działania.
2. Urządzenia przeciwpożarowe oraz gaśnice przenośne i przewoźne, zwane dalej „gaśnicami”, powinny być poddawane przeglądowi technicznemu i czynnościom konserwacyjnym, zgodnie z zasadami i w sposób określony w Polskich Normach dotyczących urządzeń przeciwpożarowych i gaśnic, w dokumentacji techniczno-ruchowej oraz w instrukcjach obsługi, opracowanych przez ich producentów.
3. Przeglądy techniczne i czynności konserwacyjne powinny być przeprowadzane w okresach ustalonych przez producenta, nie rzadziej jednak niż raz w roku.
4. Węże stanowiące wyposażenie hydrantów wewnętrznych powinny być raz na 5 lat poddawane próbie ciśnieniowej na maksymalne ciśnienie robocze, zgodnie z Polską Normą dotyczącą konserwacji hydrantów wewnętrznych.

Rozdział 2. Czynności zabronione i obowiązki w zakresie ochrony przeciwpożarowej

§ 4.

1. W obiektach oraz na terenach przyległych do nich jest zabronione wykonywanie następujących czynności, które mogą spowodować pożar, jego rozprzestrzenianie się, utrudnienie prowadzenia działania ratowniczego lub ewakuacji:

1) używanie otwartego ognia, palenie tytoniu i stosowanie innych czynników mogących zainicjować zapłon materiałów występujących:

a) w strefie zagrożenia wybuchem, z wyjątkiem urządzeń przeznaczonych do tego celu, spełniających wymagania określone w przepisach rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 22 grudnia 2005 r. w sprawie zasadniczych wymagań dla urządzeń i systemów ochronnych przeznaczonych do użytku w przestrzeniach zagrożonych wybuchem (Dz. U. Nr 263, poz. 2203),
b) w miejscach występowania materiałów niebezpiecznych pożarowo;

2) użytkowanie instalacji, urządzeń i narzędzi niesprawnych technicznie lub w sposób niezgodny z przeznaczeniem albo warunkami określonymi przez producenta bądź niepoddawanych okresowym kontrolom, o zakresie i częstotliwości wynikających z przepisów prawa budowlanego, jeżeli może się to przyczynić do powstania pożaru, wybuchu lub rozprzestrzenienia ognia;

3) garażowanie pojazdów silnikowych w obiektach i pomieszczeniach nieprzeznaczonych do tego celu, jeżeli nie opróżniono zbiornika paliwa pojazdu i nie odłączono na stałe zasilania akumulatorowego pojazdu;

4) rozgrzewanie za pomocą otwartego ognia smoły i innych materiałów w odległości mniejszej niż 5 m od obiektu, przyległego do niego składowiska lub placu składowego z materiałami palnymi, przy czym jest dopuszczalne wykonywanie tych czynności na dachach o konstrukcji i pokryciu niepalnym w budowanych obiektach, a w pozostałych, jeżeli zostaną zastosowane odpowiednio, przeznaczone do tego celu podgrzewacze;

5) rozpalanie ognia, wysypywanie gorącego popiołu i żużla lub wypalanie wierzchniej warstwy gleby i traw, w miejscu umożliwiającym zapalenie się materiałów palnych albo sąsiednich obiektów;

6) składowanie poza budynkami w odległości mniejszej niż 4 m od granicy działki sąsiedniej materiałów palnych, w tym pozostałości roślinnych, gałęzi i chrustu;

7) użytkowanie elektrycznych urządzeń ogrzewczych ustawionych bezpośrednio na podłożu palnym, z wyjątkiem urządzeń eksploatowanych zgodnie z warunkami określonymi przez producenta;

8) przechowywanie materiałów palnych oraz stosowanie elementów wystroju i wyposażenia wnętrza z materiałów palnych w odległości mniejszej niż 0,5 m od:

a) urządzeń i instalacji, których powierzchnie zewnętrzne mogą nagrzać się do temperatury przekraczającej 373,15 K (100 °C),

b) linii kablowych o napięciu powyżej 1 kV, przewodów uziemiających oraz przewodów odprowadzających instalacji piorunochronnej oraz czynnych

- rozdzielnic prądu elektrycznego, przewodów elektrycznych siłowych i gniazd wtykowych siłowych o napięciu powyżej 400 V;
- 9) stosowanie na osłony punktów świetlnych materiałów palnych, z wyjątkiem materiałów trudno zapalnych i niezapalnych, jeżeli zostaną umieszczone w odległości co najmniej 0,05 m od żarówki;
 - 10) instalowanie opraw oświetleniowych oraz osprzętu instalacji elektrycznych, takich jak wyłączniki, przełączniki, gniazda wtykowe, bezpośrednio na podłożu palnym, jeżeli ich konstrukcja nie zabezpiecza podłoża przed zapaleniem;
 - 11) składowanie materiałów palnych na drogach komunikacji ogólnej służących ewakuacji lub umieszczanie przedmiotów na tych drogach w sposób zmniejszający ich szerokość albo wysokość poniżej wymaganych wartości określonych w przepisach techniczno-budowlanych;
 - 12) składowanie materiałów palnych w pomieszczeniach technicznych, na nieużytkowych poddaszach i strychach oraz na drogach komunikacji ogólnej w piwnicach;
 - 13) przechowywanie pełnych, niepełnych i opróżnionych butli przeznaczonych do gazów palnych na nieużytkowych poddaszach i strychach oraz w piwnicach;
 - 14) zamykanie drzwi ewakuacyjnych w sposób uniemożliwiający ich natychmiastowe użycie w przypadku pożaru lub innego zagrożenia powodującego konieczność ewakuacji;
 - 15) blokowanie drzwi i bram przeciwpożarowych w sposób uniemożliwiający ich samoczynne zamknięcie w przypadku powstania pożaru;
 - 16) lokalizowanie elementów wystroju wnętrz, instalacji i urządzeń w sposób zmniejszający wymiary drogi ewakuacyjnej poniżej wartości wymaganych w przepisach techniczno-budowlanych;
 - 17) wykorzystywanie drogi ewakuacyjnej z sali widowiskowej lub innej o podobnym przeznaczeniu, w której następuje jednoczesna wymiana publiczności lub użytkowników, jako miejsca oczekiwania na wejście do tej sali;
 - 18) uniemożliwianie lub ograniczanie dostępu do:
 - a) gaśnic i urządzeń przeciwpożarowych,
 - b) przeciwwybuchowych urządzeń odciążających,
 - c) źródeł wody do celów przeciwpożarowych,
 - d) urządzeń uruchamiających instalacje gaśnicze i sterujących takimi instalacjami oraz innymi instalacjami wpływającymi na stan bezpieczeństwa pożarowego obiektu,
 - e) wyjść ewakuacyjnych albo okien dla ekip ratowniczych,
 - f) wyłączników i tablic rozdzielczych prądu elektrycznego oraz kurków głównych instalacji gazowej,
 - g) krat zewnętrznych i okiennic, które zgodnie z przepisami techniczno-budowlanymi powinny otwierać się od wewnątrz mieszkania lub pomieszczenia;
 - 19) napełnianie gazem płynnym butli na stacjach paliw, stacjach gazu płynnego i w innych obiektach nieprzeznaczonych do tego celu;
 - 20) dystrybucja i przeładunek ropy naftowej i produktów naftowych w obiektach i na terenach nieprzeznaczonych do tego celu.

2. Właściciele, zarządcy lub użytkownicy budynków oraz placów składowych i wiat, z wyjątkiem budynków mieszkalnych jednorodzinnych:

- 1) utrzymują urządzenia przeciwpożarowe i gaśnice w stanie pełnej sprawności technicznej i funkcjonalnej;
- 2) wyposażają obiekty w przeciwpożarowe wyłączniki prądu zgodnie z przepisami techniczno-budowlanymi;
- 3) umieszczają w widocznych miejscach instrukcje postępowania na wypadek pożaru wraz z wykazem telefonów alarmowych;
- 4) oznakowują znakami zgodnymi z Polskimi Normami:
 - a) drogi i wyjścia ewakuacyjne z wyłączeniem budynków mieszkalnych oraz pomieszczenia, w których zgodnie z przepisami techniczno-budowlanymi są wymagane co najmniej 2 wyjścia ewakuacyjne, w sposób zapewniający dostarczenie informacji niezbędnych do ewakuacji,
 - b) miejsca usytuowania urządzeń przeciwpożarowych i gaśnic,
 - c) miejsca usytuowania elementów sterujących urządzeniami przeciwpożarowymi,
 - d) miejsca usytuowania nasady umożliwiającej zasilanie instalacji wodociągowej przeciwpożarowej, kurków głównych instalacji gazowej oraz materiałów niebezpiecznych pożarowo,
 - e) pomieszczenia i tereny z materiałami niebezpiecznymi pożarowo,
 - f) drabiny ewakuacyjne, rękawy ratownicze, pojemniki z maskami uciezkowymi, miejsca zbiórki do ewakuacji, miejsca lokalizacji kluczy do wyjść ewakuacyjnych,
 - g) dźwigi dla straży pożarnej,
 - h) przeciwpożarowe zbiorniki wodne, zbiorniki technologiczne stanowiące uzupełniające źródło wody do celów przeciwpożarowych, punkty poboru wody, stanowiska czerpania wody,
 - i) drzwi przeciwpożarowe,
 - j) drogi pożarowe,
 - k) miejsca zaklasyfikowane jako strefy zagrożenia wybuchem;

5) umieszczają, przy wjazdach do garaży zamkniętych z podłogą znajdującą się poniżej poziomu terenu, czytelną informację o dopuszczeniu lub niedopuszczeniu parkowania w tych garażach samochodów zasilanych gazem płynnym propan-butan, o których mowa w przepisach techniczno-budowlanych.

3. Wokół placów składowych i składowisk przy obiektach oraz przy obiektach tymczasowych o konstrukcji palnej musi być zachowany pas ochronny o minimalnej szerokości 2 m i nawierzchni z materiałów niepalnych lub gruntowej oczyszczonej.

4. Składowanie materiałów palnych pod ścianami obiektu związanych z jego funkcją, z wyjątkiem materiałów niebezpiecznych pożarowo, jest dopuszczalne pod warunkiem:

- 1) nieprzekroczenia maksymalnej powierzchni strefy pożarowej, określonej dla tego obiektu;
- 2) zachowania dostępu do obiektu na wypadek działań ratowniczych;
- 3) nienaruszenia minimalnej odległości od obiektów sąsiednich, wymaganej z uwagi na bezpieczeństwo pożarowe;
- 4) zachowania minimalnej odległości 5 m od drogi pożarowej.

5. Właściciele, zarządcy i użytkownicy stacji paliw umieszczają na odmierzaczu gazu płynnego informacje o nienapełnianiu butli.

6. Właściciele, zarządcy i użytkownicy obiektów produkcyjnych i magazynowych przeprowadzają regularne czynności porządkowe w miejscach, w których występują pyły palne zalegające w warstwach, zgodnie z zasadami określonymi w Polskich Normach.

§ 5.

Właściciele lub zarządcy terenów utrzymują znajdujące się na nich drogi pożarowe w stanie umożliwiającym wykorzystanie tych dróg przez pojazdy jednostek ochrony przeciwpożarowej zgodnie z przepisami dotyczącymi przeciwpożarowego zaopatrzenia w wodę oraz dróg pożarowych.

§ 6.

1. Właściciele, zarządcy lub użytkownicy obiektów bądź ich części stanowiących odrębne strefy pożarowe, przeznaczonych do wykonywania funkcji użyteczności publicznej, zamieszkania zbiorowego, produkcyjnych, magazynowych oraz inwentarskich, zapewniają i wdrażają instrukcję bezpieczeństwa pożarowego, zawierającą:

- 1) warunki ochrony przeciwpożarowej, wynikające z przeznaczenia, sposobu użytkowania, prowadzonego procesu technologicznego, magazynowania (składowania) i warunków technicznych obiektu, w tym zagrożenia wybuchem;
- 2) określenie wyposażenia w wymagane urządzenia przeciwpożarowe i gaśnice oraz sposoby poddawania ich przeglądów technicznym i czynnościom konserwacyjnym;
- 3) sposoby postępowania na wypadek pożaru i innego zagrożenia;
- 4) sposoby zabezpieczenia prac niebezpiecznych pod względem pożarowym, jeżeli takie prace są przewidywane;
- 5) warunki i organizację ewakuacji ludzi oraz praktyczne sposoby ich sprawdzania;
- 6) sposoby zapoznania użytkowników obiektu, w tym zatrudnionych pracowników, z przepisami przeciwpożarowymi oraz treścią przedmiotowej instrukcji;
- 7) zadania i obowiązki w zakresie ochrony przeciwpożarowej dla osób będących ich stałymi użytkownikami;
- 8) plany obiektów, obejmujące także ich usytuowanie, oraz terenu przyległego, z uwzględnieniem graficznych danych dotyczących w szczególności:
 - a) powierzchni, wysokości i liczby kondygnacji budynku,
 - b) odległości od obiektów sąsiadujących,
 - c) parametrów pożarowych występujących substancji palnych,
 - d) występującej gęstości obciążenia ogniowego w strefie pożarowej lub w strefach pożarowych,
 - e) kategorii zagrożenia ludzi, przewidywanej liczby osób na każdej kondygnacji i w poszczególnych pomieszczeniach,
 - f) lokalizacji pomieszczeń i przestrzeni zewnętrznych zaklasyfikowanych jako strefy zagrożenia wybuchem,

- g) podziału obiektu na strefy pożarowe,
- h) warunków ewakuacji, ze wskazaniem kierunków i wyjść ewakuacyjnych,
- i) miejsc usytuowania urządzeń przeciwpożarowych i gaśnic, kurków głównych instalacji gazowej, materiałów niebezpiecznych pożarowo oraz miejsc usytuowania elementów sterujących urządzeniami przeciwpożarowymi,
- j) wskazania dojeżdż do dźwigów dla ekip ratowniczych,
- k) hydrantów zewnętrznych oraz innych źródeł wody do celów przeciwpożarowych,
- l) dróg pożarowych i innych dróg dojazdowych, z zaznaczeniem wjazdów na teren ogrodzony;
- 9) wskazanie osób lub podmiotów opracowujących instrukcję.

2. Warunki ochrony przeciwpożarowej, o których mowa w ust. 1 pkt 1, oraz plany, o których mowa w ust. 1 pkt 8, w stosunku do obiektów i terenów wymienionych w § 28 ust. 1, są przekazywane do właściwego miejscowo komendanta powiatowego (miejskiego) Państwowej Straży Pożarnej w celu ich wykorzystania na potrzeby planowania, organizacji i prowadzenia działań ratowniczych.

3. Sposób przechowywania dokumentów, o których mowa w ust. 2, powinien zapewnić możliwość ich natychmiastowego wykorzystania na potrzeby prowadzenia działań ratowniczych.

4. Komendant powiatowy (miejski) Państwowej Straży Pożarnej może zwolnić właściciela, zarządcę lub użytkownika obiektu z przekazania dokumentów, o których mowa w ust. 2, jeżeli nie spowoduje to niespełnienia wymagań, o których mowa w ust. 3, oraz żądać ich uzupełnienia w uzasadnionych przypadkach.

5. Dokumenty, o których mowa w ust. 2, mogą być przekazywane w formie elektronicznej.

6. Instrukcja, o której mowa w ust. 1, może stanowić w obiektach produkcyjnych, magazynowych i inwentarskich część instrukcji technologiczno-ruchowej, a w obiektach znajdujących się na terenach zamkniętych, służących obronności państwa oraz obiektach zlokalizowanych na terenach zakładów karnych i aresztów śledczych część planu ochrony lub działań ratowniczych.

7. Instrukcja bezpieczeństwa pożarowego jest poddawana okresowej aktualizacji, co najmniej raz na 2 lata, a także po takich zmianach sposobu użytkowania obiektu lub procesu technologicznego, które wpływają na zmianę warunków ochrony przeciwpożarowej.

8. Instrukcja bezpieczeństwa pożarowego nie jest wymagana dla obiektów lub ich części, o których mowa w ust. 1, jeżeli nie występuje w nich strefa zagrożenia wybuchem, a ponadto:

- 1) kubatura brutto budynku lub jego części stanowiącej odrębną strefę pożarową nie przekracza 1 000 m³, z zastrzeżeniem pkt 2;
- 2) kubatura brutto budynku inwentarskiego nie przekracza 1 500 m³;
- 3) powierzchnia strefy pożarowej obiektu innego niż budynek nie przekracza 1 000 m².

9. Instrukcja bezpieczeństwa pożarowego powinna się znajdować w miejscach dostępnych dla ekip ratowniczych.

Rozdział 3. Materiały niebezpieczne pożarowo

§ 7.

1. Przy używaniu lub przechowywaniu materiałów niebezpiecznych pożarowo należy:

- 1) wykonywać wszystkie czynności związane z wytwarzaniem, przetwarzaniem, obróbką, transportem lub składowaniem materiałów niebezpiecznych zgodnie z warunkami ochrony przeciwpożarowej określonymi w instrukcji bezpieczeństwa pożarowego, o której mowa w § 6, lub zgodnie z warunkami określonymi przez producenta;
- 2) utrzymywać na stanowisku pracy ilość materiału niebezpiecznego pożarowo nie większą niż dobowe zapotrzebowanie lub dobowa produkcja, jeżeli przepisy szczególne nie stanowią inaczej;
- 3) przechowywać zapas materiałów niebezpiecznych pożarowo przekraczający wielkość określoną w pkt 2 w oddzielnym magazynie przystosowanym do takiego celu;
- 4) przechowywać materiały niebezpieczne pożarowo w sposób uniemożliwiający powstanie pożaru lub wybuchu w następstwie procesu składowania lub wskutek wzajemnego oddziaływania;
- 5) przechowywać ciecze o temperaturze zapłonu poniżej 328,15 K (55 °C) wyłącznie w pojemnikach, urządzeniach i instalacjach przystosowanych do tego celu, wykonanych z materiałów co najmniej trudno zapalnych, odprowadzających ładunki elektryczności statycznej, wyposażonych w szczelne zamknięcia i zabezpieczonych przed stłuczeniem.

2. Materiałów niebezpiecznych pożarowo nie przechowuje się w pomieszczeniach piwnicznych, na poddaszach i strychach, w obrębie klatek schodowych i korytarzy oraz w innych pomieszczeniach ogólnie dostępnych, jak również na tarasach, balkonach i loggiach.

§ 8.

1. Podczas przechowywania cieczy o temperaturze zapłonu poniżej 328,15 K (55 °C) w budynkach, w strefach pożarowych zaliczonych do kategorii zagrożenia ludzi:

- 1) jest dopuszczalne przechowywanie w jednej strefie pożarowej, zakwalifikowanej do kategorii zagrożenia ludzi innej niż ZL IV oraz o przeznaczeniu innym niż handlowo-usługowe do 10 dm³ cieczy o temperaturze zapłonu poniżej 294,15 K (21 °C) oraz do 50 dm³ cieczy o temperaturze zapłonu 294,15÷328,15 K (21÷55 °C), a w mieszkaniach odpowiednio do 5 i do 20 dm³ cieczy;
- 2) jest dopuszczalne przechowywanie w pomieszczeniach handlowo-usługowych cieczy o temperaturze zapłonu do 328,15 K (55 °C) w takiej ilości, że gęstość obciążenia ogniowego stworzona przez te ciecze nie przekroczy 500 MJ/m²;
- 3) jest dopuszczalne przechowywanie w pomieszczeniach handlowo-usługowych stanowiących odrębną strefę pożarową cieczy palnych w ilościach większych niż określone w pkt 2, pod warunkiem spełniania przez te pomieszczenia wymagań techniczno-budowlanych dotyczących stref pożarowych produkcyjnych i magazynowych;

4) w pomieszczeniach handlowo-usługowych ciecze palne powinny być przechowywane w szczelnych naczyniach, zabezpieczonych przed stłuczeniem, a ich sprzedaż należy prowadzić bez rozlewania.

2. Podczas przechowywania cieczy o temperaturze zapłonu poniżej 373,15 K (100 °C) w garażach:

- 1) o powierzchni powyżej 100 m² jest dopuszczalne przechowywanie tych cieczy tylko wtedy, gdy są niezbędne przy eksploatacji pojazdu i są przechowywane w jednostkowych opakowaniach stosowanych w handlu detalicznym;
- 2) nie jest dopuszczalne przelewanie paliwa oraz napełnianie nim zbiorników paliwa w pojazdach;
- 3) wolno stojących wykonanych z materiałów niepalnych o powierzchni do 100 m² jest dopuszczalne przechowywanie do 200 dm³ cieczy o temperaturze zapłonu poniżej 328,15 K (55 °C);
- 4) o powierzchni do 100 m² innych niż wymienione w pkt 3 jest dopuszczalne przechowywanie do 20 dm³ cieczy o temperaturze zapłonu poniżej 294,15 K (21 °C) lub do 60 dm³ cieczy o temperaturze zapłonu 294,15÷373,15 K (21÷100 °C);
- 5) ciecze powinny być przechowywane w naczyniach metalowych lub innych dopuszczonych do tego celu, posiadających szczelne zamknięcia.

§ 9.

1. Prowadzenie detalicznej sprzedaży wyrobów pirotechnicznych widowiskowych w budynkach odbywa się wyłącznie na stanowiskach wyodrębnionych do tego celu bez możliwości sprzedaży samoobsługowej.

2. Wyroby pirotechniczne widowiskowe przechowuje się w oddzielnych magazynach lub pomieszczeniach zaplecza, przeznaczonych wyłącznie do tego celu, wydzielonych ścianami wewnętrznymi i stropami o klasie odporności ogniowej odpowiednio co najmniej EI 60 i REI 60 i zamykanych drzwiami o klasie odporności ogniowej co najmniej EI 30.

3. Szczegółowe wymagania dotyczące pomieszczeń, w których prowadzi się obrót wyrobami, o których mowa w ust. 2, określają przepisy wydane na podstawie art. 24 ust. 2 i art. 33 ust. 2 ustawy z dnia 22 czerwca 2001 r. o wykonywaniu działalności gospodarczej w zakresie wytwarzania i obrotu materiałami wybuchowymi, bronią, amunicją oraz wyrobami i technologią o przeznaczeniu wojskowym lub policyjnym⁹⁸ [...] oraz przepisy rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 9 lipca 2003 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy produkcji, transporcie wewnątrzzakładowym oraz obrocie materiałów wybuchowych, w tym wyrobów pirotechnicznych (Dz. U. Nr 163, poz. 1577).

§ 10.

1. Wymagania dotyczące użytkowania butli z gazem płynnym do zasilania urządzeń i instalacji gazowych w budynkach określają przepisy techniczno-budowlane.

⁹⁸ T.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 268.

2. W strefie pożarowej, obejmującej tymczasowy obiekt budowlany lub teren, określonej tak jak strefa pożarowa składowiska, dopuszcza się użytkowanie i przechowywanie nie więcej niż 2 butli z gazem płynnym, o zawartości gazu do 11 kg każda, przy czym w przypadku butli turystycznych o zawartości gazu do 5 kg jego łączna masa zgromadzona w butlach nie może przekraczać 22 kg.

§ 11.

1. Dopuszcza się przechowywanie paliw płynnych klasy III, na potrzeby własne użytkownika, w zbiorniku naziemnym dwupłaszczowym o pojemności do 5 m³.

2. Zbiornik do przechowywania paliw płynnych klasy III na potrzeby własne użytkownika, o którym mowa w ust. 1, należy sytuować z zachowaniem następujących odległości:

1) 10 m – od budynków mieszkalnych i budynków użyteczności publicznej;

2) 5 m – od innych obiektów budowlanych i od granicy działki sąsiedniej.

3. Odległości, o których mowa w ust. 2, mogą być zmniejszone o połowę, pod warunkiem zastosowania pomiędzy budynkiem lub obiektem a zbiornikiem ściany oddzielenia przeciwpożarowego o klasie odporności ogniowej co najmniej REI 120 zasłaniającej zbiornik od strony budynku lub obiektu.

4. Dopuszcza się wykonanie ściany zewnętrznej budynku lub obiektu od strony zbiornika jako ściany oddzielenia przeciwpożarowego, o której mowa w ust. 3.

§ 12.

1. Pomieszczenia magazynowe przeznaczone do składowania gazów palnych lub karbidu muszą spełniać wymagania określone dla pomieszczeń zagrożonych wybuchem.

2. Pomieszczenie magazynowe butli z gazami palnymi należy chronić przed ogrzaniem do temperatury przekraczającej 308,15 K (35 °C).

3. Dopuszcza się sytuowanie na zewnątrz budynków produkcyjnych i magazynowych, w miejscu obudowanym z trzech stron pełnymi ścianami o klasie odporności ogniowej co najmniej REI 120, do dwóch wiązek butli z gazem palnym, zawierających maksymalnie po 16 butli każda, połączonych wspólnym kolektorem ze stacjami rozprężania.

4. Butle, o których mowa w ust. 3, zawierające gaz płynny, muszą być oddalone od najbliższych studzienek lub innych zagłębień terenu oraz otworów do pomieszczeń z podłogą znajdującą się poniżej przyległego terenu co najmniej o 3 m.

§ 13.

1. Butle przeznaczone do przechowywania i transportu gazów palnych oznacza się zgodnie z Polskimi Normami.

2. Butle z gazami palnymi należy przechowywać w pomieszczeniach przeznaczonych wyłącznie do tego celu.

3. W jednym pomieszczeniu mogą być magazynowane:

1) butle z gazami palnymi oraz z gazami niepalnymi, nietrującymi, z wyjątkiem gazów utleniających;

2) butle opróżnione z butlami napełnionymi gazem palnym, pod warunkiem ich oddzielnego ustawienia.

4. Butle z gazami palnymi, pełne lub opróżnione, posiadające stopy, należy ustawiać jednowarstwowo w pozycji pionowej, segregując je według zawartości.
 5. Butle z gazami palnymi nieposiadające stóp należy magazynować w drewnianych ramach w pozycji poziomej; dopuszcza się układanie butli w stosy o wysokości do 1,5 m.
 6. Butle należy zabezpieczyć przed upadkiem, stosując bariery, przegrody lub inne środki ochronne, a zawory butli zabezpieczyć kołpakami.
 7. Szczegółowe wymagania dotyczące składowania i magazynowania butli z gazem płynnym określa rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 6 września 1999 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy magazynowaniu, napełnianiu i rozprowadzaniu gazów płynnych (Dz. U. Nr 75, poz. 846, z 2000 r. Nr 29, poz. 366 oraz z 2004 r. Nr 43, poz. 395).
- [...]

Rozdział 4. Ewakuacja

§ 15.

1. Z każdego miejsca w obiekcie, przeznaczanego do przebywania ludzi, zapewnia się odpowiednie warunki ewakuacji, umożliwiające szybkie i bezpieczne opuszczenie strefy zagrożonej lub objętej pożarem, dostosowane do liczby i stanu sprawności osób przebywających w obiekcie oraz jego funkcji, konstrukcji i wymiarów, a także zastosowanie technicznych środków zabezpieczenia przeciwpożarowego, polegających na:

- 1) zapewnieniu dostatecznej liczby, wysokości i szerokości wyjść ewakuacyjnych;
 - 2) zachowaniu dopuszczalnej długości, wysokości i szerokości przejść oraz dojść ewakuacyjnych;
 - 3) zapewnieniu bezpiecznej pożarowo obudowy i wydzielen dróg ewakuacyjnych oraz pomieszczeń;
 - 4) zabezpieczeniu przed zadymieniem wymienionych w przepisach techniczno-budowlanych dróg ewakuacyjnych, w tym: na stosowaniu urządzeń zapobiegających zadymieniu lub urządzeń i innych rozwiązań techniczno-budowlanych zapewniających usuwanie dymu;
 - 5) zapewnieniu oświetlenia awaryjnego (ewakuacyjnego i zapasowego) w pomieszczeniach i na drogach ewakuacyjnych wymienionych w przepisach techniczno-budowlanych;
 - 6) zapewnieniu możliwości rozgłaszania sygnałów ostrzegawczych i komunikatów głosowych przez dźwiękowy system ostrzegawczy w budynkach, dla których jest on wymagany.
2. Odpowiednie warunki ewakuacji określają przepisy techniczno-budowlane.

§ 16.

1. Użytkowany budynek istniejący uznaje się za zagrożający życiu ludzi, gdy występujące w nim warunki techniczne nie zapewniają możliwości ewakuacji ludzi.
2. Podstawą do stwierdzenia, że w budynku występują warunki techniczne, o których mowa w ust. 1, z zastrzeżeniem § 45, może być:

- 1) szerokość przejścia, dojścia lub wyjścia ewakuacyjnego albo biegu bądź spocznika klatki schodowej służącej ewakuacji, mniejsza o ponad jedną trzecią od określonej w przepisach techniczno-budowlanych;
 - 2) długość przejścia lub dojścia ewakuacyjnego większa o ponad 100% od określonej w przepisach techniczno-budowlanych;
 - 3) występowanie w pomieszczeniu strefy pożarowej zakwalifikowanej do kategorii zagrożenia ludzi ZL I, ZL II lub ZL V albo na drodze ewakuacyjnej:
 - a) okładziny sufitu lub sufitu podwieszanego z materiału łatwo zapalnego lub kapiącego pod wpływem ognia, bądź wykładziny podłogowej z materiału łatwo zapalnego,
 - b) okładziny ściennej z materiału łatwo zapalnego na drodze ewakuacyjnej, jeżeli nie zapewniono dwóch kierunków ewakuacji;
 - 4) niewydzielenie ewakuacyjnej klatki schodowej budynku wysokiego innego niż mieszkalny lub wysokościowego, w sposób określony w przepisach techniczno-budowlanych;
 - 5) niezabezpieczenie przed zadymieniem dróg ewakuacyjnych wymienionych w przepisach techniczno-budowlanych, w sposób w nich określonych;
 - 6) brak wymaganego oświetlenia awaryjnego w odniesieniu do strefy pożarowej zakwalifikowanej do kategorii zagrożenia ludzi ZL I, ZL II lub ZL V albo na drodze ewakuacyjnej prowadzącej z tej strefy na zewnątrz budynku.
3. Właściciel lub zarządca budynku, o którym mowa w ust. 1, zobowiązany jest zastosować rozwiązania zapewniające spełnienie wymagań bezpieczeństwa pożarowego w sposób określony w przepisach techniczno-budowlanych.

§ 17.

1. Właściciel lub zarządca obiektu przeznaczonego dla ponad 50 osób będących jego stałymi użytkownikami, niezakwalifikowanego do kategorii zagrożenia ludzi ZL IV, powinien co najmniej raz na 2 lata przeprowadzać praktyczne sprawdzenie organizacji oraz warunków ewakuacji z całego obiektu.
 2. W przypadku obiektów, w których cyklicznie zmienia się jednocześnie grupa powyżej 50 użytkowników, w szczególności: szkół, przedszkoli, internatów, domów studenckich, praktycznego sprawdzenia organizacji oraz warunków ewakuacji należy dokonać – co najmniej raz na rok, jednak w terminie nie dłuższym niż 3 miesiące od dnia rozpoczęcia korzystania z obiektu przez nowych użytkowników.
 3. W przypadku obiektu zawierającego strefę pożarową zakwalifikowaną do kategorii zagrożenia ludzi ZL II oraz w budynkach zakwaterowania osadzonych zlokalizowanych na terenach zakładów karnych i aresztów śledczych, zakres i obszar budynku objęty praktycznym sprawdzeniem organizacji i warunków ewakuacji musi być uzgodniony z właściwym miejscowo komendantem powiatowym (miejskim) Państwowej Straży Pożarnej.
 4. Właściciel lub zarządca obiektu powiadamia właściwego miejscowo komendanta powiatowego (miejskiego) Państwowej Straży Pożarnej o terminie przeprowadzenia działań, o których mowa w ust. 1, nie później niż na tydzień przed ich przeprowadzeniem.
- [...]

Rozdział 5. Instalacja wodociągowa przeciwpożarowa

§ 18.

1. W budynkach stosuje się następujące rodzaje punktów poboru wody do celów przeciwpożarowych:

- 1) hydranty wewnętrzne z węzłem półsztywnym o nominalnej średnicy węża 25 mm i 33 mm, zwane dalej odpowiednio „hydrantem 25” i „hydrantem 33”;
- 2) hydrant wewnętrzny z węzłem płasko składanym o nominalnej średnicy węża 52 mm, zwany dalej „hydrantem 52”;
- 3) zawór hydrantowy, zwany dalej „zaworem 52”, bez wyposażenia w wąż pożarniczy.

2. Hydranty wewnętrzne muszą spełniać wymagania Polskich Norm dotyczących tych urządzeń.

3. Zawory 52 muszą spełniać wymagania Polskich Norm dotyczących tych urządzeń.

4. Zasilanie hydrantów wewnętrznych musi być zapewnione co najmniej przez 1 godzinę.

§ 19.

1. Hydranty 25 muszą być stosowane w strefach pożarowych zakwalifikowanych do kategorii zagrożenia ludzi ZL:

1) na każdej kondygnacji budynku wysokiego i wysokościowego, z wyjątkiem kondygnacji obejmującej wyłącznie strefę pożarową zakwalifikowaną do kategorii zagrożenia ludzi ZL IV;

2) na każdej kondygnacji budynku innego niż tymczasowy, niskiego i średniowysokiego:

a) w strefie pożarowej o powierzchni przekraczającej 200 m², zakwalifikowanej do kategorii zagrożenia ludzi ZL I, ZL II lub ZL V,

b) w strefie pożarowej zakwalifikowanej do kategorii zagrożenia ludzi ZL III:
– o powierzchni przekraczającej 200 m² w budynku średniowysokim, przy czym jeżeli jest to strefa pożarowa obejmująca tylko pierwszą kondygnację nadziemną, a nad nią znajdują się wyłącznie strefy pożarowe ZL IV, jedynie wtedy, gdy powierzchnia tej strefy pożarowej przekracza 1 000 m²,

– o powierzchni przekraczającej 1 000 m² w budynku niskim.

2. Hydranty 33 muszą być stosowane w garażu:

1) jednokondygnacyjnym zamkniętym o więcej niż 10 stanowiskach postojowych;

2) wielokondygnacyjnym.

3. Hydranty 52 muszą być stosowane:

1) w strefie pożarowej produkcyjnej i magazynowej o gęstości obciążenia ogniowego przekraczającej 500 MJ/m² i powierzchni przekraczającej 200 m²;

2) w strefie pożarowej produkcyjnej i magazynowej o gęstości obciążenia ogniowego nieprzekraczającej 500 MJ/m², w której znajduje się pomieszczenie o powierzchni przekraczającej 100 m² i gęstości obciążenia ogniowego przekraczającej 1 000 MJ/m²;

- 3) przy wejściu do pomieszczeń magazynowych lub technicznych o powierzchni przekraczającej 200 m² i gęstości obciążenia ogniowego przekraczającej 500 MJ/m², usytuowanych w strefie pożarowej zakwalifikowanej do kategorii zagrożenia ludzi ZL I, ZL II, ZL III lub ZL V, znajdującej się w budynku niskim albo średniowysokim.
4. W strefach pożarowych, o których mowa w ust. 3 pkt 1, i przy wejściu do pomieszczeń magazynowych lub technicznych, o których mowa w ust. 3 pkt 3, dopuszcza się stosowanie hydrantów 33, jeżeli gęstość obciążenia ogniowego w tych strefach i tych pomieszczeniach magazynowych lub technicznych nie przekracza 1 000 MJ/m².
5. Wymagania, o których mowa w ust. 2, nie dotyczą wolno stojących garaży na terenach zamkniętych podległych Ministrowi Obrony Narodowej.

§ 20.

1. Hydranty wewnętrzne oraz zawory 52 powinny być umieszczane przy drogach komunikacji ogólnej, w szczególności:
 - 1) przy wejściach do budynku i klatek schodowych na każdej kondygnacji budynku, przy czym w budynkach wysokich i wysokościowych zaleca się lokalizację zaworów 52 w przedsiódkach przeciwpożarowych, a dopuszcza na klatkach schodowych;
 - 2) w przejściach i na korytarzach, w tym w holach i na korytarzach poszczególnych kondygnacji budynków wysokich i wysokościowych;
 - 3) przy wejściach na poddasza;
 - 4) przy wyjściach na przestrzeń otwartą lub przy wyjściach ewakuacyjnych z pomieszczeń produkcyjnych i magazynowych, w szczególności zagrożonych wybuchem.
2. Hydranty wewnętrzne oraz zawory 52 muszą znajdować się na każdej kondygnacji, przy czym w budynkach wysokich i wysokościowych należy stosować po dwa zawory 52 na każdym pionie na kondygnacji podziemnej i na kondygnacji położonej na wysokości powyżej 25 m oraz po jednym zaworze 52 na każdym pionie na pozostałych kondygnacjach.
3. Zasięg hydrantów wewnętrznych w poziomie obejmuje całą powierzchnię chronionego budynku, strefy pożarowej lub pomieszczenia, z uwzględnieniem:
 - 1) długości odcinka węża hydrantu wewnętrznego określonej w normach, o których mowa w § 18 ust. 2;
 - 2) efektywnego zasięgu rzutu prądów gaśniczych:
 - a) 3 m – w strefach pożarowych zakwalifikowanych do kategorii zagrożenia ludzi ZL, znajdujących się w budynkach o więcej niż jednej kondygnacji nadziemnej – przyjmowanego dla prądów rozproszonych stożkowych,
 - b) 10 m – w pozostałych budynkach.
4. W przypadku pomieszczeń i stref pożarowych produkcyjnych i magazynowych, do zabezpieczenia miejsc, z których odległość do najbliższego wyjścia ewakuacyjnego lub innego wyjścia na przestrzeń otwartą przekracza 30 m, w celu spełnienia wymagań, o których mowa w ust. 3, dopuszcza się wyposażenie hydrantu 52 w dodatkowy wąż.

§ 21.

1. Zawory 52 i zawory odcinające hydrantów wewnętrznych muszą być umieszczone na wysokości $1,35 \pm 0,1$ m od poziomu podłogi.
2. Zawory 52 oraz zawory odcinające w hydrantach 52 powinny posiadać nasady tłoczne skierowane do dołu, usytuowane wraz z pokrętkiem zaworu względem ścian lub obudowy w sposób umożliwiający łatwe przyłączanie węża tłoczego oraz otwieranie i zamykanie jego zaworu.
3. Zawory 52 lokalizowane w miejscach, w których mogą być narażone na uszkodzenie lub dewastację, umieszcza się w metalowych szafkach ochronnych zgodnych z wymaganiami Polskich Norm, z zamkiem zgodnym z Polskimi Normami otwieranym głowicą toporka strażackiego.
4. Przed hydrantem wewnętrznym lub zaworem 52 zapewnia się dostateczną przestrzeń do rozwinięcia linii gaśniczej.

§ 22.

1. Minimalna wydajność poboru wody mierzona na wylocie prądownicy wynosi:
 - 1) dla hydrantu 25 – $1,0 \text{ dm}^3/\text{s}$;
 - 2) dla hydrantu 33 – $1,5 \text{ dm}^3/\text{s}$;
 - 3) dla hydrantu 52 – $2,5 \text{ dm}^3/\text{s}$;
 - 4) dla zaworu 52 – $2,5 \text{ dm}^3/\text{s}$.
2. Ciśnienie na zaworze odcinającym hydrantu wewnętrznego powinno zapewniać wydajność określoną w ust. 1 dla danego rodzaju hydrantu wewnętrznego, z uwzględnieniem zastosowanej średnicy dyszy prądownicy, i być nie mniejsze niż $0,2 \text{ MPa}$.
3. Ciśnienie na zaworze 52, położonym najniekorzystniej ze względu na wysokość i opory hydrauliczne, dla wydajności określonej w ust. 1 pkt 4, nie powinno być mniejsze niż $0,2 \text{ MPa}$.
4. Maksymalne ciśnienie robocze w instalacji wodociągowej przeciwpożarowej na zaworze odcinającym nie powinno przekraczać $1,2 \text{ MPa}$, przy czym na zaworze 52 i zaworach odcinających hydrantów 33 oraz hydrantów 52 nie powinno przekraczać $0,7 \text{ MPa}$.

§ 23.

Instalacja wodociągowa przeciwpożarowa powinna zapewniać możliwość jednoczesnego poboru wody na jednej kondygnacji budynku lub w jednej strefie pożarowej z:

- 1) jednego hydrantu wewnętrznego – w budynku niskim lub średniowysokim, jeżeli powierzchnia strefy pożarowej nie przekracza 500 m^2 ;
- 2) dwóch sąsiednich hydrantów wewnętrznych lub dwóch sąsiednich zaworów 52 – w budynkach niewymienionych w pkt 1 i 3 oraz w budynku wysokim z jedną klatką schodową;
- 3) czterech sąsiednich hydrantów wewnętrznych lub zaworów 52:
 - a) w budynku wysokim i wysokościowym na kondygnacjach podziemnych i kondygnacjach położonych na wysokości powyżej 25 m ,
 - b) w strefie pożarowej produkcyjnej i magazynowej o gęstości obciążenia ogniowego przekraczającej $500 \text{ MJ}/\text{m}^2$ i powierzchni przekraczającej $3\,000 \text{ m}^2$.

§ 24.

1. Instalacja wodociągowa przeciwpożarowa musi być zasilana z zewnętrznej sieci wodociągowej przeciwpożarowej lub ze zbiorników o odpowiednim zapasie wody do celów przeciwpożarowych, bezpośrednio albo za pomocą pompowni przeciwpożarowej, w sposób zapewniający spełnienie wymagań określonych w § 22 i 23.

2. Do zasilania w wodę instalacji wodociągowej przeciwpożarowej w budynkach wysokich i wysokościowych powinien być zapewniony zapas wody zgromadzony o łącznej pojemności nie mniejszej niż 100 m³ w jednym lub kilku zbiornikach przeznaczony wyłącznie do tego celu.

3. Dopuszcza się:

1) zmniejszenie pojemności zbiorników, o których mowa w ust. 2, do 50 m³, w przypadku budynków wysokich i wysokościowych o wysokości do 100 m:
a) zawierających na wysokości powyżej 12 m jedynie strefy pożarowe zakwalifikowane do kategorii zagrożenia ludzi ZL IV, niezależnie od ich powierzchni, lub

b) niezawierających stref pożarowych o powierzchni przekraczającej 750 m²;
2) stosowanie jednego wspólnego zbiornika o pojemności co najmniej 100 m³ dla grupy budynków wysokich i wysokościowych wzniesionych obok siebie, jeżeli zbiornik nie jest oddalony od żadnego z budynków o więcej niż 100 m;

3) stosowanie zbiorników o pojemności zmniejszonej niż wymienione w:

a) ust. 2 i ust. 3 pkt 2 – do 50 m³ w przypadku zapewnienia zasilania tych zbiorników w wodę z zewnętrznej sieci wodociągowej przeciwpożarowej o wydajności nie mniejszej niż 10 dm³/s,

b) ust. 2 i ust. 3 pkt 2 – do 25 m³ w przypadku zapewnienia zasilania tych zbiorników w wodę z zewnętrznej sieci wodociągowej przeciwpożarowej o wydajności nie mniejszej niż 15 dm³/s,

c) ust. 3 pkt 1 – do 6 m³ w przypadku zapewnienia zasilania tych zbiorników w wodę z zewnętrznej sieci wodociągowej przeciwpożarowej o wydajności nie mniejszej niż 10 dm³/s.

4. Dla budynków wysokich zakwalifikowanych do kategorii zagrożenia ludzi ZL IV dopuszcza się zasilanie instalacji wodociągowej przeciwpożarowej bezpośrednio z zewnętrznej sieci wodociągowej przeciwpożarowej o wydajności nie mniejszej niż 10 dm³/s, bez konieczności zapewnienia zbiorników, o których mowa w ust. 2 i 3.

5. Warunkiem zastosowania dopuszczeń, o których mowa w ust. 3 pkt 3 i ust. 4, jest wyprowadzenie w elewacjach budynku, od strony drogi pożarowej, dodatkowej nasady o średnicy 75 mm, umożliwiającej zasilanie instalacji wodociągowej przeciwpożarowej z samochodów gaśniczych.

§ 25.

1. Przewody zasilające instalacji wodociągowej przeciwpożarowej muszą być wykonane:

1) jako piony w klatkach schodowych lub przy klatkach schodowych;

2) jako przewody rozprowadzające w budynkach jednokondygnacyjnych oraz, jeżeli zachodzi taka potrzeba, na kondygnacjach budynków wielokondygnacyjnych.

2. W budynkach wysokich i wysokościowych o dwu lub więcej klatkach schodowych nawodnione pionowe powinny być połączone ze sobą na najwyższej kondygnacji przewodem o średnicy nominalnej (DN) co najmniej DN 80.
3. Przewody instalacji, z której pobiera się wodę do gaszenia pożaru, wykonane z materiałów palnych, powinny być obudowane ze wszystkich stron osłonami o klasie odporności ogniowej co najmniej EI 60. Warunek ten nie dotyczy pionów prowadzonych w klatkach schodowych wydzielonych ścianami i zamkniętych drzwiami o klasie odporności ogniowej co najmniej EI 30.
4. Średnice nominalne przewodów zasilających, w milimetrach, na których instaluje się hydranty wewnętrzne i zawory 52, powinny wynosić co najmniej:
 - 1) DN 25 – dla hydrantów 25;
 - 2) DN 50 – dla hydrantów 33 i 52;
 - 3) DN 80 – dla zaworów 52 na nawodnionych pionach w budynkach wysokich i wysokościowych.
5. W nieogrzewanych budynkach lub w ich częściach przewody zasilające instalację wodociągowej przeciwpożarowej należy zabezpieczyć przed możliwością zamrożenia. W tym przypadku można stosować instalację suchą, pod warunkiem zastosowania rozwiązań umożliwiających jej nawadnianie w sposób ręczny i/lub automatyczny.
6. Przewody zasilające instalacji wodociągowej przeciwpożarowej muszą być wykonane jako obwodowe zapewniające doprowadzenie wody co najmniej z dwóch stron, w przypadku gdy:
 - 1) liczba pionów w budynku, zasilanych z jednego przewodu, jest większa niż 3;
 - 2) na przewodach rozprowadzających zainstalowano więcej niż 5 hydrantów wewnętrznych.
7. Należy zapewnić możliwość odłączania zasuwami lub zaworami tych części przewodów zasilających instalację wodociagową przeciwpożarową, które znajdują się pomiędzy doprowadzeniami, o których mowa w ust. 6.
8. Dopuszcza się przyłączanie do przewodów zasilających instalacji wodociągowej przeciwpożarowej przyborów sanitarnych, pod warunkiem że w przypadku ich uszkodzenia nie spowoduje to niekontrolowanego wypływu wody z instalacji.
9. Możliwość poboru wody do celów przeciwpożarowych o wymaganych parametrach ciśnienia i wydajności w budynku musi być zapewniona niezależnie od stanu pracy innych systemów bądź urządzeń.

§ 26.

Szczegółowe wymagania dla pompowni przeciwpożarowych określają przepisy rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 24 lipca 2009 r. w sprawie przeciwpożarowego zaopatrzenia w wodę oraz dróg pożarowych (Dz. U. Nr 124, poz. 1030).

Rozdział 6. Stosowanie stałych urządzeń gaśniczych, systemów sygnalizacji pożarowej, dźwiękowych systemów ostrzegawczych i gaśnic

§ 27.

1. Stosowanie stałych urządzeń gaśniczych związanych na stałe z obiektem, zawierających zapas środka gaśniczego i uruchamianych samoczynnie we wczesniej fazie rozwoju pożaru, jest wymagane w:

- 1) archiwach wyznaczonych przez Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych;
 - 2) muzeach oraz zabytkach budowlanych, wyznaczonych przez Generalnego Konserwatora Zabytków w uzgodnieniu z Komendantem Głównym Państwowej Straży Pożarnej;
 - 3) ośrodkach elektronicznego przetwarzania danych o znaczeniu krajowym.
2. Stosowanie stałych samoczynnych urządzeń gaśniczych wodnych jest wymagane w:
- 1) budynkach handlowych lub wystawowych:
 - a) jednokondygnacyjnych, w strefie pożarowej zakwalifikowanej do kategorii zagrożenia ludzi ZL I o powierzchni powyżej 8 000 m²,
 - b) wielokondygnacyjnych, w strefie pożarowej zakwalifikowanej do kategorii zagrożenia ludzi ZL I o powierzchni powyżej 5 000 m²;
 - 2) w budynkach o liczbie miejsc służących celom gastronomicznym powyżej 600;
 - 3) budynkach użyteczności publicznej wysokościowych;
 - 4) budynkach zamieszkania zbiorowego wysokościowych.
3. W strefach pożarowych i pomieszczeniach wyposażonych w stałe urządzenia gaśnicze gazowe lub z innym środkiem gaśniczym mogącym mieć wpływ na zdrowie ludzi zapewnia się warunki bezpieczeństwa dla osób przebywających w tych pomieszczeniach, zgodnie z Polskimi Normami dotyczącymi tych urządzeń.

§ 28.

1. Stosowanie systemu sygnalizacji pożarowej, obejmującego urządzenia sygnalizacyjno-alarmowe, służące do samoczynnego wykrywania i przekazywania informacji o pożarze, a także urządzenia odbiorcze alarmów pożarowych i urządzenia odbiorcze sygnałów uszkodzeniowych, jest wymagane w:
- 1) budynkach handlowych lub wystawowych:
 - a) jednokondygnacyjnych o powierzchni strefy pożarowej powyżej 5 000 m²,
 - b) wielokondygnacyjnych o powierzchni strefy pożarowej powyżej 2 500 m²;
 - 2) teatrach o liczbie miejsc powyżej 300;
 - 3) kinach o liczbie miejsc powyżej 600;
 - 4) budynkach o liczbie miejsc służących celom gastronomicznym powyżej 300;
 - 5) salach widowiskowych i sportowych o liczbie miejsc powyżej 1 500;
 - 6) szpitalach, z wyjątkiem psychiatrycznych, oraz w sanatoriach – o liczbie łóżek powyżej 200 w budynku;
 - 7) szpitalach psychiatrycznych o liczbie łóżek powyżej 100 w budynku;
 - 8) domach pomocy społecznej i ośrodkach rehabilitacji dla osób niepełnosprawnych o liczbie łóżek powyżej 100 w budynku;
 - 9) zakładach pracy zatrudniających powyżej 100 osób niepełnosprawnych w budynku;
 - 10) budynkach użyteczności publicznej wysokich i wysokościowych;
 - 11) budynkach zamieszkania zbiorowego, w których przewidywany okres pobytu tych samych osób przekracza trzy doby, o liczbie miejsc noclegowych powyżej 200;

- 12) budynkach zamieszkania zbiorowego niewymienionych w pkt 11, o liczbie miejsc noclegowych powyżej 50;
- 13) archiwach wyznaczonych przez Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych;
- 14) muzeach oraz zabytkach budowlanych, wyznaczonych przez Generalnego Konserwatora Zabytków w uzgodnieniu z Komendantem Głównym Państwowej Straży Pożarnej;
- 15) ośrodkach elektronicznego przetwarzania danych o zasięgu krajowym, wojewódzkim i w urzędach obsługujących organy administracji rządowej;
- 16) centralach telefonicznych o pojemności powyżej 10 000 numerów i centralach telefonicznych tranzytowych o pojemności 5 000–10 000 numerów, o znaczeniu miejscowym lub regionalnym;
- 17) garażach podziemnych, w których strefa pożarowa przekracza 1 500 m² lub obejmujących więcej niż jedną kondygnację podziemną;
- 18) stacjach metra i stacjach kolei podziemnych;
- 19) dworcach i portach, przeznaczonych do jednoczesnego przebywania powyżej 500 osób;
- 20) bankach, w których strefa pożarowa zawierająca salę operacyjną ma powierzchnię przekraczającą 500 m²;
- 21) bibliotekach, których zbiory w całości lub w części tworzą narodowy zasób biblioteczny.

2. Wymagania, o których mowa w ust. 1 pkt 4 i 11, nie dotyczą budynków, które są zlokalizowane na terenach zamkniętych służących obronności państwa, oraz budynków zakwaterowania osadzonych, które zlokalizowane są na terenach zakładów karnych i aresztów śledczych.

§ 29.

1. Stosowanie dźwiękowego systemu ostrzegawczego, umożliwiającego rozgłaszanie sygnałów ostrzegawczych i komunikatów głosowych na potrzeby bezpieczeństwa osób przebywających w obiekcie, nadawanych automatycznie po otrzymaniu sygnału z systemu sygnalizacji pożarowej, a także przez operatora, jest wymagane w:

- 1) budynkach handlowych lub wystawowych:
 - a) jednokondygnacyjnych, zawierających strefę pożarową zakwalifikowaną do kategorii zagrożenia ludzi ZL I o powierzchni powyżej 8 000 m²,
 - b) wielokondygnacyjnych, zawierających strefę pożarową zakwalifikowaną do kategorii zagrożenia ludzi ZL I o powierzchni powyżej 5 000 m²;
- 2) salach widowiskowych i sportowych o liczbie miejsc powyżej 1 500;
- 3) kinach i teatrach o liczbie miejsc powyżej 600;
- 4) szpitalach i sanatoriach o liczbie łóżek powyżej 200 w budynku, z wyłączeniem pomieszczeń intensywnej opieki medycznej, sal operacyjnych oraz sal z chorymi;
- 5) budynkach użyteczności publicznej wysokich i wysokościowych;
- 6) budynkach zamieszkania zbiorowego wysokich i wysokościowych lub o liczbie miejsc noclegowych powyżej 200;
- 7) stacjach metra i stacjach kolei podziemnych;

- 8) dworcach i portach, przeznaczonych do jednoczesnego przebywania powyżej 500 osób.
2. W obiektach, w których zastosowano dźwiękowy system ostrzegawczy, nie stosuje się innych pożarowych urządzeń alarmowych akustycznych służących alarmowaniu użytkowników tego obiektu, poza służbami dozoru lub ochrony.
3. Wymaganie, o którym mowa w ust. 1 pkt 6, nie dotyczy budynków znajdujących się na terenach zamkniętych służących obronności państwa oraz budynków zakwaterowania osadzonych, które zlokalizowane są na terenach zakładów karnych i aresztów śledczych.

§ 30.

1. Obiekty wyposażone w stałe urządzenia gaśnicze mogą być niewyposażone w system sygnalizacji pożarowej.
2. Przepis ust. 1 nie dotyczy obiektów, w których system sygnalizacji pożarowej jest niezbędny do uruchamiania urządzeń przewidzianych do funkcjonowania podczas pożaru.

§ 31.

Właściciel, zarządca lub użytkownik obiektu, o którym mowa w art. 5 ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej, uzgadnia z właściwym miejscowo komendantem powiatowym (miejskim) Państwowej Straży Pożarnej sposób połączenia urządzeń sygnalizacyjno-alarmowych systemu sygnalizacji pożarowej z obiektem komendy Państwowej Straży Pożarnej lub obiektem wskazanym przez tego komendanta.

§ 32.

1. Obiekty muszą być wyposażone w gaśnice, spełniające wymagania Polskich Norm dotyczących gaśnic.
2. Rodzaj gaśnic powinien być dostosowany do gaszenia tych grup pożarów, które mogą wystąpić w obiekcie:
 - 1) A – materiałów stałych, zwykle pochodzenia organicznego, których normalne spalanie zachodzi z tworzeniem żarzących się węgli;
 - 2) B – cieczy i materiałów stałych topiących się;
 - 3) C – gazów;
 - 4) D – metali;
 - 5) F – tłuszczów i olejów w urządzeniach kuchennych.
3. Jedna jednostka masy środka gaśniczego 2 kg (lub 3 dm³) zawartego w gaśnicach przypada, z wyjątkiem przypadków określonych w przepisach szczególnych:
 - 1) na każde 100 m² powierzchni strefy pożarowej w budynku, niechronionej stałym urządzeniem gaśniczym:
 - a) zakwalifikowanej do kategorii zagrożenia ludzi ZL I, ZL II, ZL III lub ZL V,
 - b) produkcyjnej i magazynowej o gęstości obciążenia ogniowego ponad 500 MJ/m²,
 - c) zawierającej pomieszczenie zagrożone wybuchem;

- 2) na każde 300 m² powierzchni strefy pożarowej niewymienionej w pkt 1, z wyjątkiem zakwalifikowanej do kategorii zagrożenia ludzi ZL IV.
4. Wyposażenie w gaśnice magazynów, w których są składowane butle z gazem płynnym, oraz stacji paliw płynnych określa rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 21 listopada 2005 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać bazy i stacje paliw płynnych, rurociągi przesyłowe dalekosiężne służące do transportu ropy naftowej i produktów naftowych i ich usytuowanie.
5. Miejsce omiotów, niezależnie od wymaganych gaśnic, musi być wyposażone w pojemnik z wodą o objętości co najmniej 200 dm³, przygotowany do wykorzystania w celach gaśniczych z użyciem wiadra lub w inny równorzędny sposób.

§ 33.

1. Gaśnice w obiektach muszą być rozmieszczone:
- 1) w miejscach łatwo dostępnych i widocznych, w szczególności:
 - a) przy wejściach do budynków,
 - b) na klatkach schodowych,
 - c) na korytarzach,
 - d) przy wyjściach z pomieszczeń na zewnątrz;
 - 2) w miejscach nienarażonych na uszkodzenia mechaniczne oraz działanie źródeł ciepła (piece, grzejniki);
 - 3) w obiektach wielokondygnacyjnych – w tych samych miejscach na każdej kondygnacji, jeżeli pozwalają na to istniejące warunki.
2. Przy rozmieszczaniu gaśnic muszą być spełnione następujące warunki:
- 1) odległość z każdego miejsca w obiekcie, w którym może przebywać człowiek, do najbliższej gaśnicy nie powinna być większa niż 30 m;
 - 2) do gaśnic powinien być zapewniony dostęp o szerokości co najmniej 1 m.

Rozdział 7. Instalacje i urządzenia techniczne

§ 34.

1. W obiektach lub ich częściach, w których odbywa się proces spalania paliwa stałego, ciekłego lub gazowego, usuwa się zanieczyszczenia z przewodów dymowych i spalinowych w okresach ich użytkowania:
- 1) od palenisk zakładów zbiorowego żywienia i usług gastronomicznych – co najmniej raz w miesiącu, jeżeli przepisy miejscowe nie stanowią inaczej;
 - 2) od palenisk opalanych paliwem stałym niewymienionych w pkt 1 – co najmniej raz na 3 miesiące;
 - 3) od palenisk opalanych paliwem płynnym i gazowym niewymienionych w pkt 1 – co najmniej raz na 6 miesięcy.
2. W obiektach lub ich częściach, o których mowa w ust. 1, usuwa się zanieczyszczenia z przewodów wentylacyjnych co najmniej raz w roku, jeżeli większa częstotliwość nie wynika z warunków użytkowych.
3. Czynności, o których mowa w ust. 1 i 2, wykonują osoby posiadające kwalifikacje kominiarskie.

4. Przepisu ust. 3 nie stosuje się przy usuwaniu zanieczyszczeń z przewodów dymowych, spalinowych i wentylacyjnych budynków mieszkalnych jednorodzinnych oraz obiektów budowlanych budownictwa zagrodowego i lotniskowego.

§ 35.

1. Temperatura zewnętrznych powierzchni urządzeń i instalacji je zasilających, z wyłączeniem instalacji elektroenergetycznych, oraz temperatura wtłaczanego do pomieszczenia powietrza nie powinna przekraczać w zależności od rodzaju występujących w obiekcie materiałów następujących wielkości:

1) w przypadku gazów i par cieczy $2/3$ maksymalnej temperatury powierzchni wyrażonej w stopniach Celsjusza ($^{\circ}\text{C}$), określonej Polską Normą dotyczącą urządzeń elektrycznych w przestrzeniach zagrożonych wybuchem dla poszczególnych klas temperaturowych gazów i par cieczy;

2) w przypadku pyłów i włókien:

a) co najmniej 70 stopni Celsjusza ($^{\circ}\text{C}$) poniżej temperatury tlenia się 5 mm warstwy pyłu dla poziomych powierzchni ogrzewczych lub nachylonych do 60° w stosunku do poziomu,

b) $2/3$ temperatury samozapłonu, wyrażonej w stopniach Celsjusza ($^{\circ}\text{C}$), mieszaniny pyłów lub włókien z powietrzem dla powierzchni o nachyleniu większym niż 60° w stosunku do poziomu oraz dla tych powierzchni, na których uniemożliwiono gromadzenie się pyłów i włókien,

c) $2/3$ temperatury samozapłonu, wyrażonej w stopniach Celsjusza ($^{\circ}\text{C}$), mieszaniny pyłów lub włókien z powietrzem dla nietłących się pyłów lub włókien, niezależnie od stopnia nachylenia powierzchni urządzeń ogrzewczych;

3) w przypadkach pozostałych ciał stałych łatwo zapalnych $2/3$ temperatury samozapłonu, wyrażonej w stopniach Celsjusza ($^{\circ}\text{C}$).

2. Dopuszczalne temperatury pracy urządzeń elektroenergetycznych oraz zasady klasyfikacji gazów i par cieczy do klas temperaturowych określają Polskie Normy dotyczące urządzeń elektrycznych w przestrzeniach zagrożonych wybuchem.

3. Przy ustalaniu dopuszczalnych temperatur należy przyjmować za podstawę ten materiał palny znajdujący się w danym pomieszczeniu, który ma najniższą temperaturę samozapłonu, a dla tłących się pyłów – najniższą temperaturę tlenia.

4. W systemach ogrzewczych oraz wentylacyjnych nie jest dopuszczalna recyrkulacja powietrza, jeżeli mogłaby spowodować wzrost zagrożenia wybuchem.

5. Dopuszcza się stosowanie systemów centralnego ogrzewania powietrznego we wszystkich obiektach i pomieszczeniach, pod warunkiem zastosowania samoczynnych urządzeń (termoregulatorów) zapobiegających przekroczeniu dopuszczalnych temperatur w przypadku zaniku przepływu powietrza oraz blokady uniemożliwiającej włączenie elementów grzewczych przed uruchomieniem nawiewu powietrza.

6. Systemów centralnego ogrzewania wodnego i parowego nie stosuje się w obiektach, w których występują materiały wytwarzające w reakcji z wodą lub parą wodną palne gazy, jeżeli reakcje takie nie są przewidziane w procesie technologicznym.

7. Powierzchnie przewodów i urządzeń grzewczych oraz ich izolacje w obrębie pomieszczeń, w których mogą wydzielać się palne pyły i włókna, muszą być gładkie, łatwe do oczyszczenia i nierozprzestrzeniające ognia.

8. Instalacje i urządzenia techniczne oraz technologiczne, w których podczas eksploatacji mogą wytwarzać się ładunki elektryczności statycznej o potencjale wystarczającym do zapalenia występujących materiałów palnych, wyposaża się w odpowiednie środki ochrony, zgodnie z Polskimi Normami dotyczącymi ochrony przed elektrycznością statyczną.

Rozdział 8. Prace niebezpieczne pod względem pożarowym oraz ocena zagrożenia wybuchem

§ 36.

1. Przed rozpoczęciem prac niebezpiecznych pod względem pożarowym, mogących powodować bezpośrednio niebezpieczeństwo powstania pożaru lub wybuchu, właściciel, zarządca lub użytkownik obiektu:

- 1) ocenia zagrożenie pożarowe w miejscu, w którym prace będą wykonywane;
- 2) ustala rodzaj przedsięwzięć mających na celu niedopuszczenie do powstania i rozprzestrzeniania się pożaru lub wybuchu;
- 3) wskazuje osoby odpowiedzialne za odpowiednie przygotowanie miejsca pracy, za przebieg oraz zabezpieczenie miejsca po zakończeniu pracy;
- 4) zapewnia wykonywanie prac wyłącznie przez osoby do tego upoważnione, posiadające odpowiednie kwalifikacje;
- 5) zaznaja osoby wykonujące prace z zagrożeniami pożarowymi występującymi w rejonie wykonywania prac oraz z przedsięwzięciami mającymi na celu niedopuszczenie do powstania pożaru lub wybuchu.

2. Przy wykonywaniu prac, o których mowa w ust. 1, należy:

- 1) zabezpieczyć przed zapaleniem materiały palne występujące w miejscu wykonywania prac oraz w rejonach przyległych, w tym również elementy konstrukcji budynku i znajdujące się w nim instalacje techniczne;
- 2) prowadzić prace niebezpieczne pod względem pożarowym w pomieszczeniach lub przy urządzeniach zagrożonych wybuchem lub w pomieszczeniach, w których wcześniej wykonywano inne prace związane z użyciem łatwo palnych cieczy lub palnych gazów, jedynie wtedy, gdy stężenie par cieczy lub gazów w mieszaninie z powietrzem w miejscu wykonywania prac nie przekracza 10% ich dolnej granicy wybuchowości;
- 3) mieć w miejscu wykonywania prac sprzęt umożliwiający likwidację wszelkich źródeł pożaru;
- 4) po zakończeniu prac poddać kontroli miejsce, w którym prace były wykonywane, oraz rejon przyległy;
- 5) używać do wykonywania prac wyłącznie sprzętu sprawnego technicznie i zabezpieczonego przed możliwością wywołania pożaru.

§ 37.

1. W obiektach i na terenach przyległych, gdzie są prowadzone procesy technologiczne z użyciem materiałów mogących wytworzyć mieszaniny wybuchowe lub

w których materiały takie są magazynowane, dokonuje się oceny zagrożenia wybuchem.

2. Ocena zagrożenia wybuchem obejmuje wskazanie pomieszczeń zagrożonych wybuchem, wyznaczenie w pomieszczeniach i przestrzeniach zewnętrznych odpowiednich stref zagrożenia wybuchem wraz z opracowaniem graficznej dokumentacji klasyfikacyjnej oraz wskazanie czynników mogących w nich zainicjować zapłon.

3. Graficzna dokumentacja klasyfikacyjna zawiera plany sytuacyjne obrazujące rodzaj i zasięg stref zagrożenia wybuchem oraz lokalizację i identyfikację źródeł emisji, zgodnie z zasadami określonymi w Polskich Normach.

4. Oceny zagrożenia wybuchem dokonują: inwestor, projektant lub użytkownik decydujący o procesie technologicznym.

5. Ocena zagrożenia wybuchem może stanowić część oceny ryzyka wybuchu, o której mowa w przepisach rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 maja 2003 r. w sprawie minimalnych wymagań dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy pracowników zatrudnionych na stanowiskach pracy, na których może wystąpić atmosfera wybuchowa (Dz. U. Nr 107, poz. 1004 oraz z 2006 r. Nr 121, poz. 836)⁹⁹.

6. Klasyfikację stref zagrożenia wybuchem określa Polska Norma dotycząca zapobiegania wybuchowi i ochronie przed wybuchem.

7. Pomieszczenie, w którym może wytworzyć się mieszanina wybuchowa, powstała z wydzielającej się takiej ilości palnych gazów, par, mgieł lub pyłów, której wybuch mógłby spowodować przyrost ciśnienia w tym pomieszczeniu przekraczający 5 kPa, określa się jako pomieszczenie zagrożone wybuchem.

8. Wytyczne w zakresie określania przyrostu ciśnienia w pomieszczeniu, jaki mógłby zostać spowodowany przez wybuch, określa załącznik do rozporządzenia.

9. W pomieszczeniu należy wyznaczyć strefę zagrożenia wybuchem, jeżeli może w nim występować mieszanina wybuchowa o objętości co najmniej 0,01 m³ w zwartej przestrzeni.

[...]

⁹⁹ Obecnie: rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 8 lipca 2010 r. w sprawie minimalnych wymagań, dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy związanych z możliwością wystąpienia w miejscu pracy atmosfery wybuchowej (Dz. U. z 2010 r. Nr 138, poz. 931).

Załącznik

do rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji
z dnia 7 czerwca 2010 r.

**WYTYCZNE W ZAKRESIE OKREŚLANIA PRZYROSTU CIŚNIENIA
W POMIESZCZENIU, JAKI MÓGŁBY ZOSTAĆ SPOWODOWANY
PRZEZ WYBUCH**

1. Przy dokonywaniu oceny zagrożenia wybuchem pomieszczeń należy brać pod uwagę najbardziej niekorzystną z punktu widzenia ewentualnych skutków wybuchu sytuację mogącą wytworzyć się w procesie ich eksploatacji, uwzględniając najbardziej niebezpieczny, występujący tam rodzaj substancji oraz największą jej ilość, jaka mogłaby brać udział w reakcji wybuchu.

2. Przyrost ciśnienia w pomieszczeniu ΔP (w Pa), spowodowany przez wybuch z udziałem jednorodnych palnych gazów lub par o cząsteczkach zbudowanych z atomów węgla, wodoru, tlenu, azotu i chlorowców jest określany za pomocą równania:

$$\Delta P = \frac{m_{\max} \cdot \Delta P_{\max} \cdot W}{V \cdot C_{\text{st}} \cdot \rho} \quad [1]$$

gdzie:

m_{\max} – maksymalna masa substancji palnych, tworzących mieszaninę wybuchową, jaka może wydzielić się w rozpatrywanym pomieszczeniu (kg);

ΔP_{\max} – maksymalny przyrost ciśnienia przy wybuchu stechiometrycznej mieszaniny gazowo- lub parowo-powietrznej w zamkniętej komorze (Pa);

W – współczynnik przebiegu reakcji wybuchu, uwzględniający niehermetyczność pomieszczenia, nieadiabatyczność reakcji wybuchu, a także fakt udziału w reakcji niecałej ilości palnych gazów i par, jaka wydzieliliby się w pomieszczeniu – równy 0,17 dla palnych gazów i 0,1 dla palnych par;

V – objętość przestrzeni powietrznej pomieszczenia, stanowiąca różnicę między objętością pomieszczenia i objętością znajdujących się w nim instalacji, sprzętu, zamkniętych opakowań itp. (m^3);

C_{st} – objętościowe stężenie stechiometryczne palnych gazów lub par:

$$C_{\text{st}} = \frac{1}{1 + 4,84 \cdot \beta} \quad [2]$$

β – stechiometryczny współczynnik tlenu w reakcji wybuchu:

$$\beta = n_{\text{C}} + \frac{n_{\text{H}} - n_{\text{Cl}}}{4} - \frac{n_{\text{O}}}{2} \quad [3]$$

n_{C} , n_{H} , n_{Cl} , n_{O} – odpowiednio ilości atomów węgla, wodoru, chlorowców i tlenu w cząsteczce gazu lub pary;

ρ – gęstość palnych gazów lub par w temperaturze pomieszczenia w normalnych warunkach pracy ($\text{kg} \cdot \text{m}^{-3}$).

3. Przyrost ciśnienia w pomieszczeniu ΔP (w Pa), spowodowany przez wybuch z udziałem substancji palnych niewymienionych w pkt 2, jest określany za pomocą równania:

$$\Delta P = \frac{m_{\max} \cdot q_{\text{sp}} \cdot P_o \cdot W}{V \cdot \rho_p \cdot c_p \cdot T} \quad [4]$$

gdzie:

q_{sp} – ciepło spalania ($\text{J} \cdot \text{kg}^{-1}$);

P_o – ciśnienie atmosferyczne normalne, równe 101 325 Pa;

ρ_p – gęstość powietrza w temperaturze T ($\text{kg} \cdot \text{m}^{-3}$);

c_p – ciepło właściwe powietrza, równe $1,01 \cdot 10^3 \text{ J} \cdot \text{kg}^{-1} \cdot \text{K}^{-1}$;

T – temperatura pomieszczenia w normalnych warunkach pracy (K);

$W = 0,17$ dla palnych gazów i uniesionego palnego pyłu;

$W = 0,1$ dla palnych par i mgieł;

pozostałe – jak we wzorze [1].

4. Masa palnych par m (w kg), wydzielających się w pomieszczeniu wskutek parowania cieczy z otwartej powierzchni, jest określana za pomocą równania:

$$m = 10^{-9} \cdot F \cdot \tau \cdot K \cdot P_s \cdot \sqrt{M} \quad [5]$$

gdzie:

F – powierzchnia parowania cieczy (w m^2) – dla każdego dm^3 cieczy rozlanej na posadzce betonowej przyjmuje się $F = 0,5 \text{ m}^2$ dla roztworów zawierających nie więcej niż 70 % masowego udziału rozpuszczalnika i $F = 1 \text{ m}^2$ dla pozostałych cieczy;

τ – przewidywany maksymalny czas wydzielania się par (s);

K – współczynnik parowania określony w tabeli;

P_s – prężność pary nasyconej w temperaturze pomieszczenia t w $^{\circ}\text{C}$ (Pa):

$$P_s = 133 \cdot 10 \left[A - \frac{B}{t + C_A} \right] \quad [6]$$

A, B, C_A – współczynniki równania Antoine'a dla danej cieczy;

M – masa cząsteczkowa cieczy ($\text{kg} \cdot \text{kmol}^{-1}$).

Tabela

Wartości współczynnika parowania K

Prędkość przepływu powietrza nad powierzchnią parowania (m s^{-1})	Temperatura pomieszczenia w $^{\circ}\text{C}$				
	10	15	20	30	35
0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
0,1	3,0	2,6	2,4	1,8	1,6
0,2	4,6	3,8	3,5	2,4	2,3
0,5	6,6	5,7	5,4	3,6	3,2
1,0	10,0	8,7	7,7	5,6	4,6

5. W przypadku występowania w pomieszczeniu uruchamianej samoczynnie wentylacji awaryjnej, przy określaniu m_{\max} dla palnych gazów lub par dopuszcza się uwzględnianie jej działania, jeżeli odciągi powietrza znajdują się w pobliżu miejsca przewidywanego wydzielania się gazów lub par. Przyjmowaną do obliczenia ΔP maksymalną masę substancji palnych można wtedy zmniejszyć „k” razy, przy czym:

$$k = 1 + n \cdot \tau \quad [7]$$

gdzie:

n – ilość wymian powietrza w pomieszczeniu przy działaniu wentylacji awaryjnej (s^{-1});

τ – przewidywany czas wydzielania gazów lub par (s).

6. Obliczenie przewidywanego przyrostu ciśnienia w pomieszczeniu nie jest wymagane w przypadku, gdy bez jego dokonania inwestor, jednostka projektowania lub użytkownik decydujący o procesie technologicznym uznaje pomieszczenie za zagrożone wybuchem.

45.

Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego
z dnia 26 maja 2011 r.
w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej
i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków
skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem

[Źródło: t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 56]

Na podstawie art. 24 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami¹⁰⁰ [...] zarządza się, co następuje:

§ 1.

Rozporządzenie określa sposób prowadzenia rejestru zabytków, krajowej ewidencji zabytków, wojewódzkich ewidencji zabytków, gminnych ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem.

§ 2.

1. Rejestr zabytków, zwany dalej „rejestrem”, jest prowadzony w formie ksiąg, o wymiarach 46 cm na 30 cm, posiadających 200 kart z wydrukowanym kolejnym numerem strony, oznaczonych literami:

- 1) „A” – dla zabytków nieruchomych;
- 2) „B” – dla zabytków ruchomych;
- 3) „C” – dla zabytków archeologicznych.

2. Wzory ksiąg, o których mowa w ust. 1, określa załącznik nr 1 do rozporządzenia.

3. Dla każdej księgi prowadzi się alfabetyczny skorowidz miejscowości z wykazem zabytków znajdujących się na ich terenie.

§ 3.

1. Księga zawiera następujące rubryki:

- 1) numer rejestru;
- 2) wpis do rejestru;
- 3) przedmiot ochrony;
- 4) zakres ochrony;
- 5) miejsce położenia lub przechowywania zabytku;
- 6) numer księgi wieczystej – dla zabytków nieruchomych i archeologicznych;
- 7) numer katastru nieruchomości – dla zabytków nieruchomych i archeologicznych;

¹⁰⁰ T.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 710.

- 8) właściciel zabytku;
 - 9) posiadacz zabytku;
 - 10) skreślenie z rejestru;
 - 11) uwagi.
2. W księdze należy czarnym atramentem wpisać w rubrykach:
- 1) numer rejestru – numer kolejny pozycji w księdze rejestru, pod którą jest wpisany zabytek;
 - 2) wpis do rejestru – oznaczenie organu, który wydał decyzję w postępowaniu o wpisanie do rejestru, datę wydania decyzji i jej numer;
 - 3) przedmiot ochrony – rodzaj zabytku, określenie otoczenia zabytku lub nazwę zabytku;
 - 4) zakres ochrony – treść rozstrzygnięcia zawartego w decyzji;
 - 5) miejsce położenia lub przechowywania zabytku – adres miejsca położenia lub przechowywania zabytku, z podaniem nazwy miejscowości, nazwy ulicy i numeru posesji, oraz nazwy gminy i powiatu;
 - 6) numer księgi wieczystej – numer księgi wieczystej, o ile księga taka została założona;
 - 7) numer katastru nieruchomości – nazwę własną jednostki ewidencyjnej oraz jej identyfikator w krajowym rejestrze urzędowym podziału terytorialnego kraju, nazwę obrębu lub jego numer oraz numer działki;
 - 8) właściciel zabytku – imię, nazwisko i adres osoby fizycznej lub nazwę i adres siedziby osoby prawnej będącej właścicielem zabytku bądź użytkownikiem wieczystym gruntu w dniu, w którym decyzja o wpisie do rejestru zabytków stała się ostateczna, a w przypadku współwłasności dane wszystkich współwłaścicieli; w razie zmiany danych właściciela, współwłaściciela lub użytkownika wieczystego – w rubryce umieszcza się adnotację odsyłającą do zbioru dokumentów;
 - 9) posiadacz zabytku – imię, nazwisko i adres osoby fizycznej lub nazwę i adres siedziby osoby prawnej będącej posiadaczem zabytku w dniu, w którym decyzja o wpisie do rejestru zabytków stała się ostateczna; w razie zmiany danych posiadacza – w rubryce umieszcza się adnotację odsyłającą do zbioru dokumentów;
 - 10) skreślenie z rejestru – oznaczenie organu, datę i numer decyzji o skreśleniu zabytku z rejestru;
 - 11) uwagi – inne dane dotyczące zabytku, w tym informacje o przeniesieniu wpisu z poprzedniej księgi.
3. Poszczególne wpisy w księdze oddziela się poziomą linią przechodzącą przez wszystkie rubryki, wykonaną czarnym atramentem.

§ 4.

1. Wojewódzki konserwator zabytków dokonuje wpisu w księdze, jeżeli decyzja o wpisie zabytku do rejestru stała się ostateczna.
2. Niezależnie od doręczenia stronom postępowania decyzji i pouczenia o skutkach wpisu do rejestru, wojewódzki konserwator zabytków przesyła potwierdzoną kopię decyzji o wpisie zabytku do rejestru do Narodowego Instytutu Dziedzictwa oraz właściwemu, ze względu na miejsce położenia zabytku, wójtowi

(burmistrzowi, prezydentowi miasta), w przypadku gdy gmina nie jest stroną tego postępowania.

3. Przepisy ust. 1 i 2 stosuje się odpowiednio do decyzji o skreśleniu zabytku z rejestru.

§ 5.

1. Skreślenie zabytku z rejestru odnotowuje się w księdze w rubryce „skreślenie z rejestru”, a następnie cały wpis przekreśla się linią biegnącą od lewego górnego narożnika rubryki „numer rejestru” do prawego dolnego narożnika rubryki „skreślenie z rejestru”, wykonaną czerwonym atramentem.

2. W przypadku gdy w księdze dokonano omyłkowego wpisu lub postępowanie w sprawie wpisu do rejestru zostało umorzone na skutek uchylecia lub stwierdzenia nieważności decyzji przez właściwy organ lub na podstawie orzeczenia sądu, cały wpis przekreśla się linią biegnącą od lewego górnego narożnika rubryki „numer rejestru” do prawego dolnego narożnika rubryki „skreślenie z rejestru”, wykonaną zielonym atramentem.

§ 6.

Jeżeli dokonano skreślenia z rejestru części zabytku, w rubryce „zakres ochrony” niebieskim atramentem odnotowuje się przedmiot skreślenia wraz z podaniem oznaczenia organu, daty i numeru decyzji o tym skreśleniu.

§ 7.

1. Jeżeli zabytek ruchomy został przeniesiony na stałe do innego województwa, informacje, o których mowa w § 3 ust. 2, wpisuje się do właściwej księgi w województwie, w którym znajduje się obecne miejsce przechowywania zabytku.

2. Przeniesienie na stałe zabytku ruchomego do innego województwa odnotowuje się w księdze, w której zabytek był uprzednio wpisany w rubryce „miejsce położenia lub przechowywania zabytku”.

3. Jeżeli zabytek ruchomy został przeniesiony czasowo do innego województwa, wojewódzki konserwator zabytków czyni odpowiednią wzmiankę w księdze, w której zabytek jest wpisany w „miejsce położenia lub przechowywania zabytku”.

§ 8.

1. W zbiorze dokumentów zabytku wpisanego do rejestru każdy dokument oznacza się odpowiednim numerem rejestru.

2. Zbiór dokumentów zabytku zawiera w szczególności jego dokumentację prawną, finansową, konserwatorską, historyczną, ikonograficzną i inwentaryzacyjną.

3. Jeżeli wojewódzki konserwator zabytków gromadzi oddzielnie dokumentację konserwatorską, historyczną, ikonograficzną lub inwentaryzacyjną, w zbiorze dokumentów zabytku umieszcza się adnotację informującą o tym fakcie.

§ 9.

1. Karta ewidencyjna zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru zawiera następujące rubryki:

- 1) nazwa;
 - 2) czas powstania;
 - 3) miejscowość;
 - 4) adres;
 - 5) przynależność administracyjna;
 - 6) współrzędne geograficzne;
 - 7) poprzednie nazwy miejscowości;
 - 8) właściciel i jego adres;
 - 9) użytkownik i jego adres;
 - 10) formy ochrony;
 - 11) materiały graficzne;
 - 12) historia;
 - 13) opis;
 - 14) kubatura;
 - 15) powierzchnia użytkowa;
 - 16) przeznaczenie pierwotne;
 - 17) użytkowanie obecne;
 - 18) stan zachowania;
 - 19) istniejące zagrożenia, najpilniejsze postulaty konserwatorskie;
 - 20) akta archiwalne;
 - 21) uwagi;
 - 22) adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach;
 - 23) bibliografia;
 - 24) opracowanie karty ewidencyjnej;
 - 25) źródła ikonograficzne i miejsce ich przechowywania;
 - 26) załączniki.
2. Dane, które nie mieszczą się na karcie ewidencyjnej zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru, umieszcza się na załączniku do karty ewidencyjnej zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru.
3. Załącznik do karty ewidencyjnej zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru zawiera następujące rubryki:
- 1) miejscowość;
 - 2) gmina;
 - 3) powiat;
 - 4) województwo;
 - 5) nazwa zabytku, adres;
 - 6) zawartość załącznika;
 - 7) opracowanie załącznika.
4. Wzór karty ewidencyjnej zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru określa załącznik nr 2 do rozporządzenia¹⁰¹.

§ 10.

1. Karta ewidencyjna zabytku nieruchomego niewpisanego do rejestru zawiera następujące rubryki:

¹⁰¹ W przytoczonym dokumencie pominięto załączniki zamieszczone w Dz. U. z 2021 r. poz. 56.

- 1) nazwa;
 - 2) czas powstania;
 - 3) miejscowość;
 - 4) adres;
 - 5) przynależność administracyjna;
 - 6) współrzędne geograficzne;
 - 7) użytkowanie obecne;
 - 8) stan zachowania;
 - 9) materiały graficzne;
 - 10) istniejące zagrożenia, najpilniejsze postulaty konserwatorskie;
 - 11) adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach;
 - 12) opracowanie karty ewidencyjnej.
2. Wzór karty ewidencyjnej zabytku nieruchomego niewypisanego do rejestru określa załącznik nr 3 do rozporządzenia.

§ 11.

1. Karta ewidencyjna zabytku ruchomego zawiera następujące rubryki:

- 1) nazwa;
 - 2) materiał, technika;
 - 3) miejscowość;
 - 4) adres i miejsce przechowywania;
 - 5) przynależność administracyjna;
 - 6) właściciel i jego adres;
 - 7) forma ochrony;
 - 8) opracowanie karty ewidencyjnej;
 - 9) styl;
 - 10) czas powstania;
 - 11) autor, szkoła, warsztat;
 - 12) wymiary;
 - 13) liczba obiektów;
 - 14) fotografia;
 - 15) opis, znaki, sygnatury, napisy;
 - 16) historia;
 - 17) stan zachowania i najpilniejsze postulaty konserwatorskie;
 - 18) akta archiwalne, źródła ikonograficzne;
 - 19) adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach;
 - 20) uwagi.
2. Wzór karty ewidencyjnej zabytku ruchomego określa załącznik nr 4 do rozporządzenia.

§ 12.

1. Karta ewidencyjna zabytku archeologicznego lądowego zawiera następujące rubryki:

- 1) lokalizacja;
- 2) położenie fizycznogeograficzne;
- 3) utwór geologiczny;

- 4) dostępność terenu;
- 5) klasyfikacja funkcjonalno-kulturowo-chronologiczna stanowiska;
- 6) opis obszaru stanowiska;
- 7) zagrożenia;
- 8) wnioski konserwatorskie;
- 9) aktualna ochrona;
- 10) wykonanie karty;
- 11) weryfikacja konserwatorska;
- 12) zbiory i numer inwentarza;
- 13) mapa w skali 1:10 000;
- 14) historia badań stanowiska;
- 15) dokumentacja;
- 16) literatura;
- 17) inne dane.

2. Wzór karty ewidencyjnej zabytku archeologicznego lądowego określa załącznik nr 5 do rozporządzenia.

§ 12a.

1. Karta ewidencyjna zabytku archeologicznego podwodnego śródlądowego zawiera następujące rubryki:

- 1) lokalizacja;
- 2) położenie fizycznogeograficzne;
- 3) cechy akwenu
- 4) cechy strefy nadbrzeżnej;
- 5) klasyfikacja funkcjonalno-kulturowo-chronologiczna stanowiska;
- 6) opis obszaru stanowiska;
- 7) warunki eksploracji;
- 8) zagrożenia;
- 9) wnioski konserwatorskie;
- 10) aktualna ochrona;
- 11) wykonanie karty;
- 12) weryfikacja konserwatorska;
- 13) zbiory i numer inwentarza;
- 14) mapa w skali 1:10 000;
- 15) historia badań stanowiska;
- 16) dokumentacja;
- 17) literatura;
- 18) inne dane.

2. Wzór karty ewidencyjnej zabytku archeologicznego podwodnego śródlądowego określa załącznik nr 5a do rozporządzenia.

§ 12b.

1. Karta ewidencyjna zabytku archeologicznego podwodnego morskiego zawiera następujące rubryki:

- 1) lokalizacja;
- 2) położenie fizycznogeograficzne;

- 3) cechy akwenu;
- 4) cechy strefy nadbrzeżnej;
- 5) klasyfikacja funkcjonalno-kulturowo-chronologiczna stanowiska;
- 6) opis obszaru stanowiska;
- 7) warunki eksploracji;
- 8) zagrożenia;
- 9) wnioski konserwatorskie;
- 10) aktualna ochrona;
- 11) wykonanie karty;
- 12) weryfikacja konserwatorska;
- 13) zbiory i numer inwentarza;
- 14) dostępna mapa nawigacyjna;
- 15) historia badań stanowiska;
- 16) dokumentacja;
- 17) literatura;
- 18) inne dane.

2. Wzór karty ewidencyjnej zabytku archeologicznego podwodnego morskiego określa załącznik nr 5b do rozporządzenia.

§ 13.

Kartę ewidencyjną zabytku sporządza się co najmniej w 2 egzemplarzach, z których jeden jest włączany do wojewódzkiej ewidencji zabytków, a drugi do krajowej ewidencji zabytków.

§ 14.

1. Wojewódzki konserwator zabytków włącza kartę ewidencyjną zabytku do wojewódzkiej ewidencji zabytków po sprawdzeniu, czy dane zawarte w karcie ewidencyjnej zabytku są wyczerpujące i zgodne ze stanem faktycznym, a także czy dokumentacja fotograficzna zabytku umożliwi jego identyfikację.

2. Generalny Konserwator Zabytków włącza kartę ewidencyjną zabytku do krajowej ewidencji zabytków po otrzymaniu tej karty od wojewódzkiego konserwatora zabytków.

§ 14a.

1. W przypadku stwierdzenia konieczności zastąpienia niezgodnych ze stanem faktycznym lub prawnym danych zawartych w karcie ewidencyjnej zabytku włączonej do wojewódzkiej ewidencji zabytków odpowiednimi danymi zgodnymi ze stanem faktycznym lub prawnym, ujawnienia nowych danych lub usunięcia błędnych danych wojewódzki konserwator zabytków sporządza nową kartę ewidencyjną zabytku zawierającą dane zgodne ze stanem faktycznym i prawnym.

2. Pierwotną kartę ewidencyjną zabytku pozostawia się w wojewódzkiej ewidencji zabytków, łącząc ją trwale z nową kartą ewidencyjną zabytku.

3. Generalny Konserwator Zabytków włącza nową kartę ewidencyjną zabytku do krajowej ewidencji zabytków po otrzymaniu tej karty od wojewódzkiego konserwatora zabytków. Przepis ust. 2 stosuje się odpowiednio.

§ 15.

1. O zamiarze włączenia karty ewidencyjnej zabytku do wojewódzkiej ewidencji zabytków, o włączeniu tej karty, o sporządzeniu nowej karty ewidencyjnej zabytku, o zamiarze wyłączenia karty ewidencyjnej zabytku z wojewódzkiej ewidencji zabytków lub o wyłączeniu tej karty wojewódzki konserwator zabytków zawiadamia niezwłocznie właściciela lub posiadacza zabytku albo nieruchomości lub rzeczy ruchomej, która przestała być zabytkiem.

2. Zawiadomienia o zamiarze włączenia karty ewidencyjnej zabytku będącego historycznym układem urbanistycznym lub ruralistycznym, historycznym zespołem budowlanym, terenem, na którym znajduje się znaczna ilość zabytków archeologicznych, lub nieruchomości o nieuregulowanym stanie prawnym do wojewódzkiej ewidencji zabytków, o włączeniu tej karty, o sporządzeniu nowej karty ewidencyjnej takiego zabytku, o zamiarze wyłączenia karty ewidencyjnej takiego zabytku z wojewódzkiej ewidencji zabytków lub o wyłączeniu tej karty dokonuje się w drodze obwieszczenia umieszczanego na stronie podmiotowej Biuletynu Informacji Publicznej.

3. Zawiadomienie o zamiarze włączenia karty ewidencyjnej zabytku, o sporządzeniu nowej karty ewidencyjnej zabytku albo o zamiarze wyłączenia karty ewidencyjnej zabytku z wojewódzkiej ewidencji zabytków umieszcza się na stronie podmiotowej Biuletynu Informacji Publicznej do czasu zamieszczenia informacji odpowiednio o włączeniu karty ewidencyjnej zabytku, o włączeniu nowej karty ewidencyjnej zabytku do wojewódzkiej ewidencji zabytków albo o wyłączeniu karty ewidencyjnej zabytku z wojewódzkiej ewidencji zabytków.

4. Wojewódzki konserwator zabytków o zamiarze włączenia karty ewidencyjnej zabytku do wojewódzkiej ewidencji zabytków, o sporządzeniu nowej karty ewidencyjnej zabytku albo o zamiarze wyłączenia karty ewidencyjnej zabytku z wojewódzkiej ewidencji zabytków zawiadamia właściciela lub posiadacza zabytku albo nieruchomości lub rzeczy ruchomej, która przestała być zabytkiem, na co najmniej 14 dni przed planowanym terminem włączenia karty ewidencyjnej zabytku do wojewódzkiej ewidencji zabytków albo wyłączenia tej karty z wojewódzkiej ewidencji zabytków.

5. O włączeniu karty ewidencyjnej zabytku nieruchomego do wojewódzkiej ewidencji zabytków albo sporządzeniu nowej karty ewidencyjnej zabytku wojewódzki konserwator zabytków zawiadamia niezwłocznie także właściwego wójta (burmistrza, prezydenta miasta), w celu ujęcia tego zabytku w gminnej ewidencji zabytków albo włączenia nowej karty adresowej zabytku do gminnej ewidencji zabytków.

6. Przed włączeniem karty ewidencyjnej zabytku ruchomego niewpisanego do rejestru do wojewódzkiej ewidencji zabytków wojewódzki konserwator zabytków występuje do właściciela zabytku o wyrażenie pisemnej zgody na włączenie karty ewidencyjnej tego zabytku do wojewódzkiej ewidencji zabytków.

7. Do zawiadomienia o włączeniu karty ewidencyjnej zabytku do wojewódzkiej ewidencji zabytków, o którym mowa w ust. 1 i 5, lub o sporządzeniu nowej karty ewidencyjnej zabytku dołącza się odpowiednio potwierdzoną kopię karty ewidencyjnej zabytku albo nowej karty ewidencyjnej zabytku.

§ 16.

1. Kartę ewidencyjną nieruchomości lub rzeczy ruchomej, która przestała być zabytkiem, wyłącza się z krajowej i wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz przechowuje w archiwum zakładowym Narodowego Instytutu Dziedzictwa oraz wojewódzkiego urzędu ochrony zabytków.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do karty adresowej zabytku, o której mowa w § 17, z tym że karta ta jest przechowywana w archiwum zakładowym urzędu gminy.

3. Zbiór dokumentów nieruchomości lub rzeczy ruchomej, o których mowa w ust. 1, przechowuje się w archiwum zakładowym wojewódzkiego urzędu ochrony zabytków.

§ 17.

1. Karta adresowa zabytku nieruchomego zawiera następujące rubryki:

- 1) nazwa;
- 2) czas powstania;
- 3) miejscowość;
- 4) adres;
- 5) przynależność administracyjna;
- 6) formy ochrony;
- 7) fotografia z opisem wskazującym orientację w stosunku do sąsiednich terenów lub stron świata albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym;
- 8) historia, opis i wartości;
- 9) stan zachowania i postulaty dotyczące konserwacji;
- 10) wykonanie karty;
- 11) zatwierdzenie karty.

2. Wzór karty adresowej zabytku nieruchomego określa załącznik nr 6 do rozporządzenia.

§ 18.

Wójt (burmistrz, prezydent miasta) włącza kartę adresową zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru zabytków lub znajdującego się w wojewódzkiej ewidencji zabytków do gminnej ewidencji zabytków po zweryfikowaniu, że dane zawarte w karcie adresowej są wyczerpujące i zgodne z danymi zawartymi odpowiednio w decyzji o wpisie zabytku do rejestru lub w karcie ewidencyjnej zabytku.

2. W przypadku zabytku nieruchomego innego niż zabytki określone w ust. 1 wójt (burmistrz, prezydent miasta) włącza kartę adresową tego zabytku do gminnej ewidencji zabytków po osiągnięciu porozumienia z wojewódzkim konserwatorem zabytków co do zasadności ujęcia tego zabytku w gminnej ewidencji zabytków oraz najpilniejszych postulatów konserwatorskich.

§ 18a.

1. W przypadku stwierdzenia konieczności zastąpienia niezgodnych ze stanem faktycznym lub prawnym danych zawartych w karcie adresowej zabytku włączonej do gminnej ewidencji zabytków odpowiednimi danymi zgodnymi ze stanem

faktycznym lub prawnym, ujawnienia nowych danych lub usunięcia błędnych danych wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza nową kartę adresową zabytku zawierającą dane zgodne ze stanem faktycznym i prawnym.

2. Pierwotną kartę adresową zabytku pozostawia się w gminnej ewidencji zabytków, łącząc ją trwale z nową kartą adresową zabytku.

§ 18b.

1. O zamiarze włączenia karty adresowej zabytku do gminnej ewidencji zabytków, o włączeniu tej karty, o sporządzeniu nowej karty adresowej zabytku, o zamiarze wyłączenia karty adresowej zabytku z gminnej ewidencji zabytków lub o wyłączeniu tej karty wójt (burmistrz, prezydent miasta) zawiadamia niezwłocznie właściciela lub posiadacza zabytku albo nieruchomości, która przestała być zabytkiem.

2. Zawiadomienia o zamiarze włączenia karty adresowej zabytku będącego historycznym układem urbanistycznym lub ruralistycznym, historycznym zespołem budowlanym, terenem, na którym znajduje się znaczna ilość zabytków archeologicznych, lub nieruchomością o nieuregulowanym stanie prawnym do gminnej ewidencji zabytków, o włączeniu tej karty, o sporządzeniu nowej karty adresowej takiego zabytku, o zamiarze wyłączenia karty adresowej takiego zabytku z gminnej ewidencji zabytków lub o wyłączeniu tej karty dokonuje się w drodze obwieszczenia umieszczonego na stronie podmiotowej Biuletynu Informacji Publicznej.

3. Zawiadomienie o zamiarze włączenia karty adresowej zabytku, o sporządzeniu nowej karty adresowej zabytku albo o zamiarze wyłączenia karty adresowej zabytku z gminnej ewidencji zabytków umieszcza się na stronie podmiotowej Biuletynu Informacji Publicznej do czasu zamieszczenia informacji odpowiednio o włączeniu karty adresowej zabytku, o włączeniu nowej karty adresowej zabytku do gminnej ewidencji zabytków albo o wyłączeniu karty adresowej zabytku z gminnej ewidencji zabytków.

4. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) o zamiarze włączenia karty adresowej zabytku do gminnej ewidencji zabytków, o sporządzeniu nowej karty adresowej zabytku albo o zamiarze wyłączenia karty adresowej zabytku z gminnej ewidencji zabytków zawiadamia właściciela lub posiadacza zabytku albo nieruchomości lub rzeczy ruchomej, która przestała być zabytkiem, na co najmniej 14 dni przed planowanym terminem włączenia karty adresowej zabytku do gminnej ewidencji zabytków albo wyłączenia tej karty z gminnej ewidencji zabytków.

5. Do zawiadomienia o włączeniu karty adresowej zabytku do gminnej ewidencji zabytków lub o sporządzeniu nowej karty adresowej zabytku dołącza się odpowiednio potwierdzoną kopię karty adresowej zabytku albo nowej karty adresowej zabytku.

§ 18c.

Dokumenty dotyczące zabytku uzasadniające treść w karcie adresowej zabytku rubryki „czas powstania” oraz rubryki „historia, opis i wartość” gromadzi się w sposób zapewniający ich kompletność i ochronę przed nieuprawnionym dostępem.

§ 19.

1. W karcie informacyjnej wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem umieszcza się w szczególności następujące dane:

- 1) określenie rodzaju i nazwy własnej zabytku;
- 2) opis zabytku z podaniem wymiarów oraz materiałów i technik użytych do jego wykonania;
- 3) określenie właściciela lub posiadacza zabytku;
- 4) wskazanie miejsca kradzieży zabytku;
- 5) określenie daty kradzieży lub wywieżenia za granicę zabytku niezgodnie z prawem;
- 6) informację, czy zabytek jest wpisany do rejestru zabytków lub czy znajduje się w krajowej ewidencji zabytków.

2. Jeżeli jest to możliwe, do karty informacyjnej zabytku dołącza się jego zdjęcie.

[pominięto przepisy końcowe]

46.

Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 4 lipca 2012 r. w sprawie narodowego zasobu bibliotecznego

[Źródło: t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1308]

Na podstawie art. 6 ust. 3 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 2019 r. poz. 1479) zarządza się, co następuje:

§ 1. Rozporządzenie określa:

- 1) kryteria zaliczania zbiorów bibliotek do narodowego zasobu bibliotecznego, o którym mowa w art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach, zwanego dalej „narodowym zasobem”;
- 2) wykaz bibliotek, które posiadają zbiory zaliczane do narodowego zasobu;
- 3) organizację narodowego zasobu;
- 4) zasady i zakres szczególnej ochrony narodowego zasobu.

§ 2.

Do narodowego zasobu są zaliczane zbiory biblioteki mające wyjątkową wartość i znaczenie dla dziedzictwa narodowego, które są unikatowe i spełniają co najmniej jedno z następujących kryteriów:

- 1) posiadają wartość historyczną;
- 2) posiadają wartość dla nauki;
- 3) posiadają wartość dla kultury;
- 4) posiadają wartość artystyczną.

[...]

§ 4.

W przypadku gdy zbiory biblioteki tylko w części są zaliczane do narodowego zasobu, część tę wyodrębnia się ze zbiorów biblioteki¹⁰².

[...]

§ 6.

1. Zbiór zaliczany do narodowego zasobu jest ujęty w ewidencji elektronicznej.

[...]

¹⁰² Określony w załączniku do rozporządzenia „Wykaz bibliotek, które posiadają zbiory zaliczane do narodowego zasobu bibliotecznego”, obejmujący 13 pozycji, został pominięty.

§ 7.

1. Biblioteka, która posiada zbiory zaliczane do narodowego zasobu, sporządza plan ochrony zbiorów zaliczanych do narodowego zasobu.
2. Plan ochrony zbiorów zaliczanych do narodowego zasobu zawiera określenie:
 - 1) ewentualnych zagrożeń zasobu oraz ocenę ryzyka ich wystąpienia;
 - 2) zadań i obowiązków osób realizujących w danej jednostce organizacyjnej zadania z zakresu ochrony zbiorów zaliczanych do narodowego zasobu;
 - 3) zasobów ludzkich i technicznych oraz środków, niezbędnych do ochrony zbiorów zaliczanych do narodowego zasobu;
 - 4) organizacji ochrony przed zagrożeniami charakterystycznymi dla danego regionu kraju i obiektu lub grupy obiektów, w tym obiektu zabytkowego, w którym są gromadzone zbiory zaliczane do narodowego zasobu;
 - 5) wewnętrznych procedur realizacji zadań z zakresu ochrony zbiorów zaliczanych do narodowego zasobu;
 - 6) działań na wypadek wystąpienia zagrożenia zbiorów zaliczanych do narodowego zasobu albo sytuacji kryzysowych, w tym:
 - a) sposobu monitorowania zagrożeń,
 - b) trybu uruchamiania zasobów i środków, o których mowa w pkt 3,
 - c) procedur reagowania, określających sposób realizacji działań,
 - d) współdziałania między podmiotami realizującymi działania, w tym ich łączności;
 - 7) organizacji systemu monitorowania zagrożeń oraz ostrzegania i alarmowania o zagrożeniu;
 - 8) organizacji ewakuacji osób i ewakuacji całości albo przemieszczenia narażonej na uszkodzenia lub zniszczenie części zbiorów zaliczanych do narodowego zasobu z obszarów zagrożonych;
 - 9) sposobu oraz trybu oceniania i dokumentowania strat poniesionych w zbiorach zaliczonych do narodowego zasobu w wyniku wystąpienia zagrożenia albo sytuacji kryzysowej.
3. Do planu ochrony zbiorów zaliczanych do narodowego zasobu dołącza się wykaz umów i porozumień związanych z realizacją zadań oraz działań określonych w planie ochrony zbiorów zaliczanych do narodowego zasobu.
4. Plan ochrony zbiorów zaliczanych do narodowego zasobu podlega wdrożeniu i corocznej aktualizacji, wykonywanej do dnia 31 marca danego roku kalendarzowego według stanu na dzień 31 grudnia roku poprzedniego.

§ 8.

- Narodowy zasób podlega szczególnej ochronie polegającej na zapewnieniu bezpieczeństwa dla danego rodzaju materiałów bibliotecznych warunków w zakresie:
- 1) przechowywania,
 - 2) kopiowania i utrwalania na informatycznych nośnikach danych,
 - 3) udostępniania w celach naukowych albo ekspozycyjnych
– które nie spowodują pogorszenia stanu ich zachowania lub uniemożliwią ich zniszczenie lub kradzież.

§ 9.

Środki na wprowadzenie oraz utrzymanie szczególnej ochrony, określonej w § 7 ust. 1 i § 8, zapewnia organizator biblioteki, o którym mowa w art. 8 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach.

[...]

47.

Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 września 2014 r. w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum przed pożarem, kradzieżą i innym niebezpieczeństwem grożącym ich zniszczeniem lub utratą

[Źródło: Dz. U. z 2014 r. poz. 1240]

Na podstawie art. 5 ust. 5 ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach¹⁰³ [...] zarządza się, co następuje:

§ 1.

Rozporządzenie określa:

- 1) szczegółowy zakres i tryb zabezpieczania zbiorów muzeum, zwanych dalej „zbiorami”, przed pożarem, kradzieżą i innym niebezpieczeństwem grożącym ich zniszczeniem lub utratą;
- 2) sposoby przygotowania zbiorów muzeum do ewakuacji w razie powstania zagrożenia.

§ 2.

Zabezpieczanie zbiorów muzeum przed pożarem, kradzieżą i innym niebezpieczeństwem grożącym ich zniszczeniem lub utratą, zwanym dalej „innym niebezpieczeństwem”, polega na:

- 1) niedopuszczeniu do sytuacji, w której zbiory mogą zostać utracone, uszkodzone lub zniszczone w wyniku pożaru, kradzieży lub innego niebezpieczeństwa;
- 2) ochronie miejsca przechowywania i ekspozycji zbiorów;
- 3) ochronie zbiorów w czasie transportu.

§ 3.

Niedopuszczenie do sytuacji, w której zbiory mogą zostać utracone, uszkodzone lub zniszczone w wyniku pożaru, polega na:

- 1) przestrzeganiu wymagań w zakresie ochrony przeciwpożarowej określonych w przepisach o ochronie przeciwpożarowej;
- 2) opracowaniu i wdrożeniu instrukcji bezpieczeństwa pożarowego;
- 3) zapewnieniu ewakuacji zbiorów oraz sprawdzaniu organizacji i warunków ich ewakuacji.

§ 4.

Rodzaj środków gaśniczych oraz dobór urządzeń przeciwpożarowych i gaśnic należy dostosować do potencjalnych zagrożeń, rodzaju i specyfiki zbiorów oraz ich

¹⁰³ T.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 902.

wartości, z uwzględnieniem skutków, jakie użycie tych środków gaśniczych będzie miało na zbiory.

§ 5.

W miejscu przechowywania i eksponowania zbiorów jest zabronione używanie otwartego ognia oraz stosowanie innych czynników mogących zainicjować ogień.

§ 6.

Instrukcja bezpieczeństwa pożarowego oprócz elementów, o których mowa w przepisach wydanych na podstawie art. 13 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej¹⁰⁴ [...], zawiera także wskazanie:

- 1) potencjalnych zagrożeń pożarowych;
- 2) dróg i kierunków ewakuacji zbiorów;
- 3) sposobu sprawdzania organizacji i warunków ewakuacji zbiorów;
- 4) technicznych środków umożliwiających ewakuację zbiorów;
- 5) miejsc przechowywania i eksponowania najcenniejszych zbiorów;
- 6) postępowania przy zabezpieczaniu najcenniejszych zbiorów;
- 7) procedur powiadamiania dyrektora i pracowników muzeum oraz osób tworzących zespoły, o których mowa w pkt 8, o powstaniu zagrożenia;
- 8) imion i nazwisk osób tworzących zespoły mające brać udział w ewakuacji zbiorów, a także zajmowanych przez te osoby stanowisk, z określeniem zakresu ich działania i odpowiedzialności.

§ 7.

Niedopuszczenie do sytuacji, w której zbiory mogą być utracone, uszkodzone lub zniszczone w wyniku kradzieży lub innego niebezpieczeństwa, polega na spełnieniu wymagań w zakresie:

- 1) stosowania zabezpieczeń budowlanych, mechanicznych oraz elektronicznych, wykorzystywanych do zabezpieczenia muzeum i zbiorów przed kradzieżą i innym niebezpieczeństwem, zwanych dalej „zabezpieczeniami technicznymi”, które określa załącznik nr 1 do rozporządzenia;
- 2) przechowywania i eksponowania krótkiej i długiej, technicznie sprawnej, przenośnej broni lufowej na amunicję scaloną, miotającą pociski energią gazów powstałych ze spalania ładunku miotającego, amunicji do tej broni lub innych przedmiotów przystosowanych do miotania jednego lub większej liczby pocisków, zwanych dalej „bronią palną”, które określa załącznik nr 2 do rozporządzenia.

§ 8.

Stosowanie zabezpieczeń technicznych polega na:

- 1) uniemożliwieniu albo ograniczeniu dostępu osobom nieupoważnionym do budynków, pomieszczeń, szaf, gablot wystawienniczych oraz innych miejsc, w których są przechowywane lub eksponowane zbiory, oraz do zabezpieczeń elektronicznych;

¹⁰⁴ T.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 869.

- 2) umożliwieniu obserwacji stref dostępu określonych w planie ochrony muzeum, o którym mowa w § 27 ust. 1, oraz wykrywanie naruszeń tych stref;
- 3) zapewnieniu łączności i alarmowania.

§ 9.

Rodzaj zabezpieczeń technicznych i zakres ich stosowania w miejscach przechowywania i eksponowania zbiorów dostosowuje się do potencjalnych zagrożeń oraz do wartości zabezpieczanych zbiorów.

§ 10.

1. Przeglądu stanu zabezpieczeń budowlanych i mechanicznych, w tym sprawdzenia kompletności kluczy, dokonuje się co najmniej raz w roku.
2. Przeglądu, o którym mowa w ust. 1, dokonuje komisja złożona z co najmniej dwóch osób, powołana przez dyrektora muzeum.
3. Z przeglądu, o którym mowa w ust. 1, komisja sporządza protokół zawierający ustalenia dotyczące przeglądu, imiona i nazwiska oraz stanowiska służbowe osób, które w nim uczestniczyły.

§ 11.

1. Zainstalowanie lub przebudowę systemów:

- 1) sygnalizacji pożarowej,
- 2) sygnalizacji włamania i napadu,
- 3) telewizji dozorowej lub
- 4) kontroli dostępu

– stanowiących zabezpieczenia elektroniczne poprzedza się opracowaniem projektów tych systemów.

2. Przy opracowaniu projektów systemów uwzględnia się charakterystykę muzeum i zbiorów, a także warunki ochrony przeciwpożarowej zawarte w instrukcji bezpieczeństwa pożarowego lub analizę stanu potencjalnych zagrożeń zawartą w planie ochrony muzeum.
3. Przebudowy istniejących systemów można dokonać bez opracowania projektów tych systemów, o ile rozbudowa ta obejmuje jedną strefę dozorową.
4. Projekty systemów przechowuje się w sposób uniemożliwiający dostęp do nich osobom nieupoważnionym.

§ 12.

1. Projekty systemów, o których mowa w § 11 ust. 1, podlegają zaopiniowaniu przez państwową instytucję kultury, której celem statutowym jest wyznaczanie i upowszechnianie standardów w zakresie muzealnictwa i ochrony zbiorów, zwaną dalej „instytucją kultury”.
2. Instytucja kultury wydaje opinię w terminie 30 dni roboczych od dnia otrzymania projektu systemu, o którym mowa w § 11 ust. 1.
3. W przypadku projektów dotyczących skomplikowanych technicznie systemów, o których mowa w § 11 ust. 1, termin na wydanie opinii może zostać wydłużony o 30 dni roboczych.

§ 13.

Odbiór zainstalowanych lub przebudowanych zabezpieczeń elektronicznych następuje po 21 dniach eksploatacji próbnej, na podstawie protokołu zdawczo-odbiorczego, zawierającego potwierdzenie prawidłowości ich działania, ustalonej na podstawie przeprowadzonych prób i badań, oraz po przekazaniu muzeum dokumentacji powykonawczej, książki eksploatacji i konserwacji zabezpieczeń elektronicznych, a także po przeszkoleniu pracowników muzeum w zakresie obsługi zainstalowanych lub przebudowanych zabezpieczeń elektronicznych.

§ 14.

1. Przeglądu stanu systemu, o którym mowa w § 11 ust. 1 pkt 1, oraz jego konserwacji dokonuje się zgodnie ze wskazaniami norm dotyczących eksploatacji i konserwacji tego systemu.

2. Przeglądu stanu systemów, o których mowa w § 11 ust. 1 pkt 2–4, oraz ich konserwacji dokonuje się zgodnie z wymaganiami producentów tych systemów, jednak nie rzadziej niż raz na 6 miesięcy.

§ 15.

Analizy stanu zabezpieczenia muzeum przed pożarem, kradzieżą i innym niebezpieczeństwem dokonuje się co najmniej raz w roku, z uwzględnieniem ustaleń dokonanych w trakcie przeglądów, o których mowa w § 10 ust. 1 i § 14.

§ 16.

Prace związane z przebudową i konserwacją zabezpieczeń elektronicznych dokumentuje się w książce eksploatacji i konserwacji zabezpieczeń elektronicznych.

§ 17.

Ochrona miejsca przechowywania i eksponowania zbiorów polega na ochronie fizycznej i stosowaniu zabezpieczeń technicznych.

§ 18.

1. Ochrona fizyczna polega na:

- 1) dozorcze zbiorów;
- 2) interwencji w sytuacjach stanowiących zagrożenie dla zbiorów, w ramach posiadanych kompetencji;
- 3) obsłudze zabezpieczeń technicznych.

2. Ochronę fizyczną wykonują:

- 1) portier,
- 2) dozorca,
- 3) opiekun ekspozycji lub
- 4) kwalifikowany pracownik ochrony fizycznej lub pracownik ochrony fizycznej – będący pracownikami muzeum albo wykonujący zadania ochrony na rzecz przedsiębiorcy, który uzyskał koncesję na prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie usług ochrony osób i mienia.

§ 19.

1. W muzeum, w którym jest realizowana ochrona na podstawie ustawy z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia¹⁰⁵ [...], zwanej dalej „ustawą o ochronie osób i mienia”, zapewnia się stałą bezpośrednią ochronę fizyczną:

- 1) przynajmniej od otwarcia do zamknięcia muzeum dla zwiedzających;
- 2) całodobowo w muzeum prezentującym zbiory, w odniesieniu do którego zostało udzielone poręczenie, o którym mowa w art. 23 ust. 1 ustawy z dnia 8 maja 1997 r. o poręczeniach i gwarancjach udzielanych przez Skarb Państwa oraz niektóre osoby prawne¹⁰⁶ [...].

2. W muzeum, o którym mowa w ust. 1, wykonując ochronę miejsca przechowywania i eksponowania zbiorów, pracownicy ochrony:

- 1) pełnią służbę na posterunku stałym usytuowanym w sali ekspozycyjnej w czasie udostępniania zbiorów bez broni palnej bojowej;
- 2) mogą stosować ręczne miotacze gazu tylko poza budynkiem w granicach chronionego obszaru.

§ 20.

1. W przypadku stwierdzenia, że zbiory zostały utracone, uszkodzone lub zniszczone w wyniku przestępstwa, dyrektor muzeum zawiadamia niezwłocznie najbliższą jednostkę Policji oraz organizatora muzeum.

2. W przypadku gdy zbiory zostały utracone lub zniszczone, dyrektor muzeum przesyła do instytucji kultury dane dotyczące tych zbiorów oraz informacje o okolicznościach ich utracenia lub zniszczenia.

§ 21.

W przypadku wypożyczenia zbiorów na wystawę czasową, dyrektor muzeum udostępniający zbiory sprawdza poziom ochrony tych zbiorów, a dyrektor muzeum wypożyczający zbiory zapewnia ich ochronę w miejscu eksponowania.

§ 22.

Ochrona zbiorów w czasie transportu polega na:

- 1) dostosowaniu rodzaju środka transportu oraz rodzaju konwoju i liczby konwojentów do rodzaju zbiorów oraz ich wartości, z uwzględnieniem docelowego miejsca transportu oraz czasu jego trwania;
- 2) zapewnieniu uczestnictwa kuriera muzealnego w transporcie zbiorów;
- 3) spełnieniu wymagań w zakresie organizacji ochrony zbiorów w czasie transportu, które określa załącznik nr 3 do rozporządzenia.

§ 23.

1. Koordynację i nadzór nad organizacją ochrony zbiorów w czasie transportu zbiorów:

- 1) o wartości większej niż 15 jednostek obliczeniowych lub

¹⁰⁵ T.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 838 ze zm.

¹⁰⁶ T.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 445.

2) w odniesieniu do których zostało udzielone poręczenie, o którym mowa w art. 23 ust. 1 ustawy z dnia 8 maja 1997 r. o poręczeniach i gwarancjach udzielanych przez Skarb Państwa oraz niektóre osoby prawne

– sprawuje instytucja kultury.

2. Jednostka obliczeniowa, o której mowa w ust. 1 pkt 1, wynosi 120-krotność przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w kwartale poprzedzającym kwartał, w którym przypada termin rozpoczęcia transportu zbiorów, ogłaszanego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego.

§ 24.

Za organizację ochrony zbiorów w czasie transportu odpowiada dyrektor muzeum albo osoba przez niego pisemnie upoważniona.

§ 25.

1. Transport zbiorów, o którym mowa w § 23 ust. 1, odbywa się z udziałem Policji.
2. O udział Policji w transporcie zbiorów występuje instytucja kultury.

§ 26.

1. Dyrektor muzeum albo osoba, o której mowa w § 24, przekazuje do instytucji kultury informację zawierającą dane o:

- 1) miejscu, dacie i godzinie planowanego rozpoczęcia oraz zakończenia transportu zbiorów;
- 2) trasie transportu zbiorów, z oznaczeniem krajowych dróg lądowych;
- 3) rodzaju transportowanych zbiorów i ich wartości, podanej w jednostkach obliczeniowych;
- 4) marce, kolorze i numerze rejestracyjnym pojazdu samochodowego, w przypadku gdy zbiory będą transportowane pojazdem samochodowym;
- 5) imieniu i nazwisku oraz numerze telefonu dyrektora muzeum albo osoby, o której mowa w § 24;
- 6) imionach, nazwiskach oraz stanowiskach służbowych osób uczestniczących w transporcie zbiorów i konwoju: kuriera muzealnego, kierowców, dowódcy konwoju i konwojentów, a także numery ich dowodów osobistych lub numery paszportów w przypadku transportu zbiorów przywożonych z zagranicy albo wywożonych za granicę;
- 7) miejscu, dacie i godzinie planowanego przekroczenia granicy w przypadku transportu zbiorów przywożonych z zagranicy albo wywożonych za granicę;
- 8) planowanym przebiegu transportu zbiorów, w szczególności postojach, noclegach, nazwie i adresie przewoźnika

2. Informację przekazuje się w terminie do:

- 1) 10 dni roboczych przed planowanym rozpoczęciem transportu zbiorów, który odbywa się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) 14 dni roboczych przed planowanym rozpoczęciem transportu zbiorów przywożonych z zagranicy albo wywożonych za granicę.

3. W przypadku braku możliwości przekazania kompletnej informacji w terminie, o którym mowa odpowiednio w ust. 2 pkt 1 albo pkt 2, przekazuje się tę część

informacji, która jest znana, a pozostałą część informacji przekazuje się w terminie ustalonym z instytucją kultury.

4. Instytucja kultury przekazuje otrzymaną informację Policji nie później niż na 5 dni roboczych przed planowanym rozpoczęciem transportu zbiorów.

5. Informację, o której mowa w ust. 1 i 4, albo jej część, o której mowa w ust. 3, przekazuje się w sposób uniemożliwiający dostęp do niej osobom nieupoważnionym.

§ 27.

1. Zabezpieczanie zbiorów przed kradzieżą i innym niebezpieczeństwem realizuje się na podstawie planu ochrony muzeum.

2. Do planu ochrony muzeum innego niż muzeum, o którym mowa w § 19 ust. 1, stosuje się przepisy art. 7 ust. 2 pkt 1–3 oraz pkt 5 i 6 ustawy o ochronie osób i mienia. Plan ochrony tego muzeum zawiera także dane dotyczące organizacji ochrony fizycznej w muzeum.

3. Plan ochrony muzeum zawiera także opis zakresu koniecznych zmian zabezpieczeń technicznych wynikających z analizy stanu potencjalnych zagrożeń.

4. Do planu ochrony dołącza się:

- 1) szkic sytuacyjny muzeum;
- 2) instrukcję zabezpieczania pomieszczeń, w tym sposób zarządzania kluczami do tych pomieszczeń;
- 3) instrukcję postępowania w przypadkach szczególnych, w szczególności kradzieży, napadu, podłożenia ładunku wybuchowego;
- 4) instrukcję ruchu osobowego i materiałowego;
- 5) instrukcję konwojową.

5. Przy sporządzaniu analizy stanu potencjalnych zagrożeń, o której mowa w art. 7 ust. 2 pkt 2 ustawy o ochronie osób i mienia, należy wskazać rodzaje zagrożeń oraz miejsca i obszary, których te zagrożenia dotyczą, a także zbiory zagrożone kradzieżą lub innym niebezpieczeństwem.

§ 28.

Przygotowanie zbiorów do ewakuacji w razie powstania zagrożenia polega na:

- 1) określeniu potencjalnych zagrożeń mogących doprowadzić do uszkodzenia, zniszczenia lub utraty zbiorów, wynikających z:
 - a) awarii, uszkodzenia lub zniszczenia infrastruktury technicznej, w szczególności instalacji elektrycznej, gazowej, wodno-kanalizacyjnej, centralnego ogrzewania, wentylacji, klimatyzacji oraz innych urządzeń i instalacji znajdujących się w muzeum oraz jego najbliższym sąsiedztwie,
 - b) zjawisk pogodowych, w szczególności burz, huraganów, powodzi, upałów, silnych mrozów,
 - c) działań osób zwiedzających lub pracowników muzeum;
- 2) określeniu stref zagrożeń;
- 3) wyznaczeniu dróg ewakuacji zbiorów;
- 4) określeniu ilości i rodzaju niezbędnych środków technicznych do przeprowadzenia ewakuacji zbiorów;
- 5) zapewnieniu technicznych środków umożliwiających ewakuację zbiorów;
- 6) określeniu procedur pakowania i przemieszczenia zbiorów;

- 7) wskazaniu miejsca, w którym zbiory będą przechowywane do czasu ustania zagrożenia, z uwzględnieniem miejsca powstania zagrożenia i jego rodzaju oraz niezbędnej ochrony zbiorów w miejscach, w których zbiory będą przechowywane do czasu ustania zagrożenia;
- 8) wyznaczeniu osób tworzących zespoły mające brać udział w ewakuacji zbiorów, ze wskazaniem zakresu ich działania i odpowiedzialności;
- 9) określeniu procedur powiadamiania dyrektora i pracowników muzeum oraz osób tworzących zespoły, o których mowa w pkt 8, o powstaniu zagrożenia;
- 10) określeniu form współpracy w zakresie ewakuacji zbiorów z zewnętrznymi służbami i instytucjami.

§ 29.

1. W przypadku powstania zagrożenia, zagrożone zbiory ewakuuje się do miejsc, w których będą przechowywane do czasu ustania zagrożenia.
2. O kolejności ewakuacji poszczególnych zagrożonych zbiorów decyduje stopień ich zagrożenia.
3. W trakcie ewakuacji zagrożone zbiory zabezpiecza się przed utratą, uszkodzeniem lub zniszczeniem.

§ 30.

1. Ewakuację zbiorów realizuje się na podstawie instrukcji przygotowania zbiorów do ewakuacji.
2. Instrukcja zawiera ustalenia, o których mowa w § 28.
3. Instrukcję aktualizuje się nie rzadziej niż co dwa lata.

§ 31.

Dyrektorzy muzeów, w terminie 12 miesięcy od dnia wejścia w życie rozporządzenia, dostosują opracowane na podstawie dotychczasowych przepisów instrukcje bezpieczeństwa pożarowego i plany ochrony muzeów do wymogów rozporządzenia.

[pominięto przepisy przejściowe i końcowe]

Załącznik nr 1
do rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego
z dnia 2 września 2014 r.

WYMAGANIA
W ZAKRESIE STOSOWANIA ZABEZPIECZEŃ TECHNICZNYCH

I. Zabezpieczenia budowlane i mechaniczne

1. W miejscach przechowywania i eksponowania zbiorów oraz w pomieszczeniach wskazanych w planie ochrony muzeum jako szczególnie zagrożone, przy instalowaniu lub przebudowie zabezpieczeń budowlanych i mechanicznych w zewnętrznych otworach drzwiowych i okiennych stosuje się zabezpieczenia spełniające co najmniej następujące wymagania:

- 1) na parterze i w piwnicy:
 - a) okna w klasie RC3 odporności na włamanie zgodnie z PN-EN 1627,
 - b) drzwi w klasie 3 odporności na włamanie zgodnie z PN-EN 1627,
 - c) żaluzje w klasie 2 odporności na włamanie zgodnie z PN-EN 1627,
 - d) zamki dodatkowe (wpuszczane lub wierzchnie) w klasie 5 zabezpieczenia zgodnie z PN-EN 12209,
 - e) kraty stalowe wykonane z kształtowników stalowych o przekroju minimum 200 mm² przy rozstawie prętów poziomych 400 mm i pionowych 150 mm oraz spawaniu wszystkich połączeń; ramy krat ruchomych wykonane z profili kątowych lub ceowych z blachy o grubości minimum 3 mm przy zastosowaniu zamknięć posiadających certyfikaty, uniemożliwiających otwarcie bez klucza;
- 2) na innych kondygnacjach niż określone w ppkt 1:
 - a) okna w klasie RC1 odporności na włamanie zgodnie z PN-EN 1627, z szybami P2A zgodnie z PN-EN 356,
 - b) drzwi w klasie 2 odporności na włamanie zgodnie z PN-EN 1627,
 - c) żaluzje lub kraty w klasie 1 odporności na włamanie zgodnie z PN-EN 1627,
 - d) zamki dodatkowe (wpuszczane lub wierzchnie) w klasie 4 zabezpieczenia zgodnie z PN-EN 12209 i klasie B zwiększonej odporności na włamanie.

2. W otworach drzwiowych i okiennych, innych niż określone w pkt 1, zabezpieczenia budowlane i mechaniczne stosuje się zgodnie z planem ochrony muzeum.

3. W miejscach przechowywania zbiorów oraz w pomieszczeniach wskazanych w planie ochrony muzeum jako szczególnie zagrożone stosuje się drzwi wewnętrzne minimum w klasie 2 odporności na włamanie zgodnie z PN-EN 1627.

4. W zabezpieczeniach budowlanych i mechanicznych stosowanych w miejscach przechowywania i eksponowania zbiorów będących obiektami budownictwa ludowego i regionalnego mogą być stosowane urządzenia nieposiadające certyfikatów zgodności z Polskimi Normami.

5. Zabezpieczenia otworów drzwiowych, okiennych, świetlików, wyłazłów dachowych i innych otworów, a także konstrukcje budowlane przegród zabezpieczających wykonuje się zgodnie z wymogami zawartymi w przepisach ochrony przeciwpożarowej, a dla obiektów wpisanych do rejestru zabytków zgodnie z pozwoleniem właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków.

6. Bezpieczne gabloty przeznaczone do eksponowania zbiorów posiadają:

- 1) konstrukcję z materiałów zapewniających stabilność;
- 2) możliwość przytwierdzenia do podłoża lub zablokowania utrudniającego zmianę położenia;
- 3) przeszklenie ze szkła o zwiększonej odporności na przebicie i rozbicie minimum w klasie P4A zgodnie z PN-EN 356;
- 4) zamknięcia w systemie klucza centralnego mające certyfikaty potwierdzające posiadanie jednej z klas odporności na włamanie zgodnie z PN-EN 12209;
- 5) możliwość zainstalowania zabezpieczeń elektronicznych będących częścią systemu sygnalizacji włamania i napadu lub urządzeń działających autonomicznie poza tym systemem.

7. Szklane osłony i przegrody zabezpieczające zbiory powinny być wykonane ze szkła bezpiecznego minimum w klasie P2A zgodnie z PN-EN 356 albo tworzywo parametrami zbliżonymi do tych właściwości.

8. Konieczność stosowania do eksponowania zbiorów bezpiecznych gablot lub szklanych osłon zabezpieczających zbiory wynika z analizy stanu potencjalnych zagrożeń zawartej w planie ochrony muzeum lub odrębnej analizy zagrożeń sporządzanej dla zbiorów eksponowanych na wystawach czasowych.

9. Kasety i szafy stalowe wykorzystywane do przechowywania zbiorów poza magazynami zbiorów powinny być przymocowane do trwałego podłoża i znajdować się w pomieszczeniach, w których do ochrony zastosowano zabezpieczenia elektroniczne.

10. Budowane oraz modernizowane muzea, dla poprawy stanu zabezpieczenia pomieszczeń i zbiorów oraz automatycznego monitorowania gospodarki kluczami, wyposaża się w:

- 1) system klucza centralnego;
- 2) mechaniczno-elektroniczne depozytory kluczowe.

II. Zabezpieczenia elektroniczne

1. Zabezpieczenia elektroniczne stanowią uzupełnienie zabezpieczeń budowlanych i mechanicznych, służących zapobieganiu i przeciwdziałaniu kradzieży i innemu niebezpieczeństwu, i są wykorzystywane przy realizacji zadań przez pracowników ochrony.

2. Przy projektowaniu systemu sygnalizacji pożarowej stosuje się specyfikację techniczną PKN-CLC/TS 54–14.
3. Przy projektowaniu systemu sygnalizacji włamania i napadu stosuje się specyfikację techniczną PKN-CLC/TS 50131–7 i jako podstawowy przyjmuje się minimum 2 stopień zabezpieczenia zgodnie z PN-EN-50131–1.
4. Dla indywidualnego zabezpieczenia części eksponowanych zbiorów w ramach systemu sygnalizacji włamania i napadu w muzeach tworzy się odrębny podsystem.
5. W ramach odrębnego podsystemu można instalować specjalistyczne czujki, również wykorzystujące częstotliwości radiowe, nawet jeśli ich parametry techniczne nie spełniają wymogów przewidzianych dla systemów 2 stopnia zabezpieczenia, o którym mowa w pkt 3.
6. W budowanych oraz modernizowanych muzeach:
 - 1) projektuje się i wykonuje system telewizji dozorowej z uwzględnieniem wymagań norm PN-EN 50132–7, PN-EN 50132–1 minimum w 3 stopniu zabezpieczenia;
 - 2) uwzględnia się możliwość wzajemnej integracji poszczególnych systemów zabezpieczeń elektronicznych.
7. System telewizji dozorowej zapewnia:
 - 1) identyfikację i rejestrację osób wchodzących do muzeum;
 - 2) obserwację i rejestrację zdarzeń w miejscach przechowywania i ekspozycji zbiorów;
 - 3) właściwy poziom oświetlenia w polu obserwacji kamer, tak aby obraz nagrany w porze nocnej pozwalał na ocenę zachodzących zdarzeń i rozpoznanie osób biorących w nich udział.
8. System telewizji dozorowej zapewnia dodatkowo obserwację:
 - 1) ciągów komunikacyjnych służących do przemieszczania zbiorów oraz przemieszczania się zwiedzających,
 - 2) elewacji budynku muzeum i terenu muzeum– jeżeli taka konieczność wynika z planu ochrony muzeum.
9. Urządzenia systemu telewizji dozorowej, w szczególności rejestrujące, zasilające lub przełączające, zabezpiecza się przed przypadkowym albo celowym uszkodzeniem, wyłączeniem, nieuprawnioną zmianą konfiguracji lub kradzieżą.
10. Rejestrator wizji zapewnia możliwość przechowywania obrazów przez okres co najmniej 30 dni od dnia nagrania.

Załącznik nr 2

do rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego
z dnia 2 września 2014 r.

WYMAGANIA**W ZAKRESIE PRZECHOWYWANIA I EKSPONOWANIA BRONI PALNEJ**

1. Broń palna przechowywana jest w magazynach zbiorów, w których:
 - 1) drzwi spełniają wymogi zwiększonej odporności na włamanie w klasie 3 zgodnie z PN-EN-1627;
 - 2) okna znajdujące się w piwnicach i na parterze są w klasie RC3 odporności na włamanie zgodnie z PN-EN-1627, a okna na pozostałych kondygnacjach są w klasie RC2 odporności na włamanie zgodnie z PN-EN-1627;
 - 3) drzwi wejściowe zaopatrzone są w urządzenie kontroli dostępu;
 - 4) system sygnalizacji włamania i napadu:
 - a) zabezpiecza wszystkie otwory drzwiowe i okienne oraz kubaturę magazynu zbiorów,
 - b) zapewnia sterowanie zabezpieczeniem magazynu zbiorów w obrębie wydzielonego podsystemu,
 - c) do ochrony przestrzennej pomieszczeń wykorzystuje czujki z antymaskowaniem,
 - d) obejmuje ochroną indywidualną szafy, w których przechowywana jest broń palna;
 - 5) system telewizji dozorowej zapewnia obserwację i nagrywanie obrazu przed wejścia do magazynu zbiorów;
 - 6) jest zainstalowany system sygnalizacji pożarowej.
2. Broń palną przechowuje się w szafach metalowych lub regałach przyściennych wyposażonych w rolety w klasie 1 zgodnie z PN-EN-1627.
3. Broń palna może być przechowywana razem z innymi zbiorami pod warunkiem, że magazyny zbiorów spełniają wymogi, o których mowa w pkt 1.
4. Broń palna może być przechowywana w pracowniach naukowych lub konserwatorskich tylko w godzinach pracy muzeum, chyba że pomieszczenia te spełniają wymogi wymienione w pkt 1.
5. Ekspozowanie broni palnej w salach wystawowych polega na:
 - 1) umieszczeniu broni palnej w bezpiecznych gablotach lub osłonięciu tej broni szkłem o zwiększonej odporności na rozbicie, przebicie minimum w klasie P4 zgodnie z PN-EN-356 i mocowaniem wykluczającym możliwość jego niekontrolowanego wyjęcia;
 - 2) objęciu broni palnej ochroną indywidualną za pomocą systemu sygnalizacji włamania i napadu oraz systemem telewizji dozorowej;

- 3) zainstalowaniu w salach wystawowych systemu sygnalizacji włamania i napadu, który:
 - a) zabezpiecza wszystkie otwory drzwiowe i okienne oraz kubaturę pomieszczenia,
 - b) wykorzystuje do ochrony przestrzennej czujki z antymaskingiem,
 - c) zapewnia sterowanie zabezpieczeniem sali ekspozycyjnej w obrębie wydzielonego podsystemu;
- 4) zainstalowaniu w pomieszczeniu systemu sygnalizacji pożarowej;
- 5) wyposażeniu drzwi w zamki (wpuszczane lub wierzchnie) w klasie 4 zabezpieczenia zgodnie z PN-EN 12209 i klasie B zwiększonej odporności na włamanie.

Załącznik nr 3

do rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego
z dnia 2 września 2014 r.

**WYMAGANIA W ZAKRESIE ORGANIZACJI OCHRONY ZBIORÓW
W CZASIE TRANSPORTU**

1. Rodzaj środka transportu, którym będą transportowane zbiory, oraz rodzaj konwoju wskazuje, w formie pisemnej, dyrektor muzeum albo osoba, o której mowa w § 24.
2. Kurier muzealny wyznaczony pisemnie przez dyrektora muzeum albo osobę, o której mowa w § 24:
 - 1) wykonuje transport zbiorów o wartości mniejszej od 1 jednostki obliczeniowej;
 - 2) uczestniczy w transporcie zbiorów o wartości równej albo większej od 1 jednostki obliczeniowej.
3. Transport zbiorów, na których stan zachowania ma wpływ temperatura, wilgotność powietrza lub drgania o minimalnym nawet natężeniu, wykonuje się przy użyciu środka transportu, który zapewni utrzymanie stałej temperatury i wilgotności powietrza oraz wyeliminuje drgania związane z przemieszczaniem się środka transportu.
4. Oceny przystosowania środka transportu do transportu zbiorów dokonuje kurier muzealny.
5. Kurier muzealny może odmówić transportu zbiorów przy użyciu środka transportu, który nie zabezpiecza zbiorów przed utratą, uszkodzeniem lub zniszczeniem.
6. Konwój transportu zbiorów organizuje, zgodnie z instrukcją konwojową oraz poleceniem konwoju, szef wewnętrznej służby ochrony albo funkcyjny pracownik ochrony przedsiębiorcy, który uzyskał koncesję na prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie usług ochrony osób i mienia oraz posiada pozwolenie na broń na okaziciela.
7. Konwój transportu zbiorów wykonuje specjalistyczna uzbrojona formacja ochronna.
8. Transport zbiorów o wartości mniejszej niż 1 jednostka obliczeniowa może być wykonywany bez użycia środka transportu, w przypadku gdy:
 - 1) jego użycie nie jest zasadne ze względu na rodzaj transportowanych zbiorów, oraz na odległość, na jaką są one transportowane;
 - 2) zbiory transportowane są w teczkach albo walizkach, które zapewniają ochronę przed zniszczeniem lub uszkodzeniem zbiorów.

9. Konwój transportu zbiorów wykonuje:

- 1) jeden nieuzbrojony albo uzbrojony pracownik ochrony – w przypadku gdy wartość zbiorów jest równa albo większa niż 0,3 jednostki obliczeniowej i mniejsza niż 1 jednostka obliczeniowa;
- 2) jeden uzbrojony konwojent – w przypadku gdy wartość zbiorów jest równa albo większa niż 1 jednostka obliczeniowa i mniejsza niż 5 jednostek obliczeniowych;
- 3) dwóch uzbrojonych konwojentów – w przypadku gdy wartość zbiorów jest równa albo większa niż 5 jednostek obliczeniowych i mniejsza niż 15 jednostek obliczeniowych;
- 4) trzech uzbrojonych konwojentów – w przypadku gdy wartość zbiorów jest równa albo większa niż 15 jednostek obliczeniowych i mniejsza niż 50 jednostek obliczeniowych;
- 5) czterech uzbrojonych konwojentów – w przypadku gdy wartość zbiorów jest równa albo większa niż 50 jednostek obliczeniowych.

10. Konwój transportu zbiorów drogą lotniczą na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej wykonywany jest przez co najmniej jednego pracownika ochrony, który może być nieuzbrojony.

11. Przy transporcie zbiorów o wartości większej niż 15 jednostek obliczeniowych do transportu przydziela się pojazd samochodowy ubezpieczający.

12. W przypadku użycia do transportu zbiorów kolumny pojazdów samochodowych w rozumieniu przepisów o ruchu drogowym, do transportu przydziela się dwa pojazdy samochodowe ubezpieczające, po jednym odpowiednio z przodu i z tyłu kolumny, ustalając po dwóch konwojentów na każdy pojazd ubezpieczający i po jednym konwojencie na każdy pojazd samochodowy transportujący zbiory.

13. Planowane rozpoczęcie i zakończenie transportu zbiorów o wartości większej niż 15 jednostek obliczeniowych dowódca konwoju zgłasza telefonicznie do instytucji kultury.

14. Transport zbiorów planuje się tak, aby mógł być wykonywany w dni robocze.

15. W przypadku gdy przewidywany jest dłuższy postój, miejsce postoju transportu zbiorów i organizację jego ochrony dyrektor muzeum albo osoba, o której mowa w § 24, uzgadnia wcześniej z jednostką Policji, na której terenie działania postój jest planowany.

16. Przy wyznaczaniu dłuższego postoju transportu zbiorów bierze się przede wszystkim pod uwagę możliwości wykorzystania do tego celu zamkniętych terenów muzeów i innych obiektów ochraniających przez specjalistyczne uzbrojone formacje ochronne lub terenów pozostających w trwałym zarządzie jednostek Policji lub Straży Granicznej.

48.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 2 grudnia 2015 r. w sprawie uzgadniania projektu budowlanego pod względem ochrony przeciwpożarowej

[Źródło: Dz. U. z 2015 r. poz. 2117]

Na podstawie art. 6g ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej¹⁰⁷ [...] zarządza się, co następuje:

§ 1.

Rozporządzenie określa:

- 1) rodzaje obiektów budowlanych istotnych ze względu na konieczność zapewnienia ochrony życia, zdrowia, mienia lub środowiska przed pożarem, klęską żywiołową lub innym miejscowym zagrożeniem, których projekty budowlane wymagają uzgodnienia pod względem zgodności z wymaganiami ochrony przeciwpożarowej, zwanego dalej „uzgodnieniem”;
- 2) podstawowe dane dotyczące warunków ochrony przeciwpożarowej obiektu budowlanego, które powinny stanowić podstawę uzgodnienia;
- 3) szczegółowy sposób dokonywania uzgodnień projektu budowlanego;
- 4) wzór pieczęci potwierdzającej uzgodnienie projektu budowlanego obiektu budowlanego;
- 5) sposób i zakres zawiadomienia o uzgodnieniu projektu budowlanego.

§ 2.

Ileokroć w rozporządzeniu jest mowa o:

- 1) kategorii zagrożenia ludzi, strefie pożarowej, kondygnacji, grupie wysokości – należy przez to rozumieć odpowiednio kategorię zagrożenia ludzi, strefę pożarową, kondygnację lub grupę wysokości w rozumieniu przepisów w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie;
- 2) zagrożeniu wybuchem, technicznych środkach zabezpieczenia przeciwpożarowego – należy przez to rozumieć odpowiednio zagrożenie wybuchem lub techniczne środki zabezpieczenia przeciwpożarowego w rozumieniu przepisów w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów;
- 3) scenariuszu pożarowym – należy przez to rozumieć opis sekwencji możliwych zdarzeń w czasie pożaru, reprezentatywnego dla danego miejsca jego

¹⁰⁷ T.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 869.

wystąpienia lub obszaru oddziaływania, w szczególności dla strefy pożarowej lub strefy dymowej, uwzględniający przede wszystkim:

- a) sposób funkcjonowania urządzeń przeciwpożarowych, innych technicznych środków zabezpieczenia przeciwpożarowego, urządzeń użytkowych lub technologicznych, oraz ich współdziałanie i oddziaływanie na siebie,
- b) rozwiązania organizacyjne niezbędne do właściwego funkcjonowania projektowanych zabezpieczeń.

§ 3.

1. Obiektami budowlanymi istotnymi ze względu na konieczność zapewnienia ochrony życia, zdrowia, mienia lub środowiska przed pożarem, klęską żywiołową lub innym miejscowym zagrożeniem, których projekty budowlane wymagają uzgodnienia, są:

- 1) budynek zawierający strefę pożarową zakwalifikowaną do kategorii zagrożenia ludzi ZL I, ZL II lub ZL V;
- 2) budynek należący do grupy wysokości średniowysokie, wysokie lub wysokościowe, zawierający strefę pożarową zakwalifikowaną do kategorii zagrożenia ludzi ZL III lub ZL IV;
- 3) budynek niski zawierający strefę pożarową o powierzchni przekraczającej 1000 m², zakwalifikowaną do kategorii zagrożenia ludzi ZL III, obejmującą kondygnację nadziemną inną niż pierwsza;
- 4) obiekt budowlany inny niż budynek, przeznaczony do użyteczności publicznej lub zamieszkania zbiorowego, w którym przewiduje się możliwość jednoczesnego przebywania w strefie pożarowej ponad 50 osób na powierzchni do 2000 m²;
- 5) obiekt budowlany zawierający strefę pożarową PM, wolno stojące urządzenie technologiczne lub zbiornik poza budynkami, silos, oraz plac składowy albo wiata, jeżeli zachodzi co najmniej jeden z następujących warunków:
 - a) strefa pożarowa PM ma powierzchnię przekraczającą 5000 m²,
 - b) strefa pożarowa PM ma powierzchnię przekraczającą 1000 m² i gęstość obciążenia ogniowego przekraczającą 500 MJ/m²,
 - c) powierzchnia wewnętrzna obiektu budowlanego przekracza 2000 m² i gęstość obciążenia ogniowego przekracza 500 MJ/m²,
 - d) występuje zagrożenie wybuchem;
- 6) garaż wielokondygnacyjny, garaż zamknięty jednokondygnacyjny wymagający zastosowania samoczynnego urządzenia oddymiającego lub stałego samoczynnego urządzenia gaśniczego wodnego oraz garaż ze stanowiskami postojowymi wielopoziomowymi o więcej niż 10 stanowiskach postojowych;
- 7) obiekt budowlany objęty obowiązkiem stosowania systemu sygnalizacji pożarowej, stałych urządzeń gaśniczych lub dźwiękowego systemu ostrzegawczego, na podstawie przepisów w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów;
- 8) stanowisko postojowe dla pojazdu przewożącego towary niebezpieczne oraz parking, na który jest usuwany pojazd przewożący towary niebezpieczne;

9) sieć wodociągowa przeciwpożarowa z hydrantami zewnętrznymi przeciwpożarowymi, przeciwpożarowy zbiornik wodny oraz stanowisko czerpania wody do celów przeciwpożarowych;

10) tunel o długości ponad 100 m;

11) obiekt jądrowy, o którym mowa w art. 3 pkt 17 ustawy z dnia 29 listopada 2000 r. – Prawo atomowe (Dz. U. z 2014 r. poz. 1512 oraz z 2015 r. poz. 1505 i 1893).

2. W przypadku odbudowy, rozbudowy, nadbudowy, przebudowy oraz zmiany sposobu użytkowania obiektu budowlanego, a także zapewnienia drogi pożarowej do obiektu budowlanego, gdy ze względu na charakter lub rozmiar robót niezbędne jest sporządzenie projektu budowlanego, którego rozwiązaniem projektowe dotyczą warunków ochrony przeciwpożarowej obiektu budowlanego, o którym mowa w ust. 1, uzgodnienie jest wymagane.

§ 4.

1. Podstawę uzgodnienia stanowią dane niezbędne do stwierdzenia zgodności z wymaganiami ochrony przeciwpożarowej, dotyczące warunków ochrony przeciwpożarowej obiektu budowlanego, zależne od przeznaczenia, sposobu użytkowania, prowadzonego procesu technologicznego, sposobu magazynowania lub składowania, występujących w obiekcie budowlanym zagrożeń pożarowych oraz warunków technicznych obiektu budowlanego, obejmujące w szczególności:

- 1) informacje o powierzchni, wysokości i liczbie kondygnacji;
- 2) charakterystykę zagrożenia pożarowego, w tym parametry pożarowe materiałów niebezpiecznych pożarowo, zagrożenia wynikające z procesów technologicznych oraz w zależności od potrzeb charakterystykę pożarów przyjętych do celów projektowych;
- 3) informacje o kategorii zagrożenia ludzi oraz przewidywanej liczbie osób na każdej kondygnacji i w pomieszczeniach, których drzwi ewakuacyjne powinny otwierać się na zewnątrz pomieszczeń;
- 4) informacje o przewidywanej gęstości obciążenia ogniowego;
- 5) ocenę zagrożenia wybuchem pomieszczeń oraz przestrzeni zewnętrznych;
- 6) informacje o klasie odporności pożarowej oraz klasie odporności ogniowej i stopniu rozprzestrzeniania ognia elementów budowlanych;
- 7) informacje o podziale na strefy pożarowe oraz strefy dymowe;
- 8) informacje o usytuowaniu z uwagi na bezpieczeństwo pożarowe, w tym o odległości od obiektów sąsiadujących;
- 9) informacje o warunkach i strategii ewakuacji ludzi lub ich uratowania w inny sposób;
- 10) informacje o sposobie zabezpieczenia przeciwpożarowego instalacji użytkowych, a w szczególności wentylacyjnej, ogrzewczej, gazowej, elektrycznej, teletechnicznej i piorunochronnej;
- 11) informacje o doborze urządzeń przeciwpożarowych i innych urządzeń służących bezpieczeństwu pożarowemu, dostosowanym do wymagań wynikających z przepisów dotyczących ochrony przeciwpożarowej i przyjętych scenariuszy pożarowych, z podstawową charakterystyką tych urządzeń;
- 12) informacje o wyposażeniu w gaśnice;

13) informacje o przygotowaniu obiektu budowlanego i terenu do prowadzenia działań ratowniczo-gaśniczych, a w szczególności informacje o drogach pożarowych, zaopatrzeniu w wodę do zewnętrznego gaszenia pożaru oraz o sprzęcie służącym do tych działań.

2. Dane dotyczące warunków ochrony przeciwpożarowej przedstawia się w projekcie budowlanym w całości lub w części, w zależności od rodzaju rozwiązania zasadniczych elementów wyposażenia budowlano-instalacyjnego i od zakresu ich występowania w obiekcie budowlanym.

§ 5.

1. Uzgodnienia projektu budowlanego dokonuje się w toku wzajemnej współpracy projektanta z rzeczoznawcą do spraw zabezpieczeń przeciwpożarowych w trakcie sporządzania przez projektanta projektu budowlanego polegającej na:

- 1) konsultacji rozwiązań projektowych w zakresie oceny ich zgodności z wymaganiami ochrony przeciwpożarowej;
- 2) wymianie uwag i stanowisk w zakresie projektowanych technicznych środków zabezpieczenia przeciwpożarowego;
- 3) opracowaniu scenariusza pożarowego dla obiektu budowlanego objętego obowiązkiem stosowania systemu sygnalizacji pożarowej.

2. Odcisk pieczęci i podpis rzeczoznawcy do spraw zabezpieczeń przeciwpożarowych, potwierdzające uzgodnienie projektu budowlanego, umieszcza się na częściach rysunkowych egzemplarzy projektu budowlanego przedstawiających:

- 1) rzut kondygnacji podstawowej obiektu budowlanego;
- 2) zagospodarowanie działki lub terenu, sporządzone na kopii mapy do celów projektowych.

3. Uwagi do projektu budowlanego umieszcza się w sposób czytelny pod odciskiem pieczęci uzgadniającej projekt budowlany, a w przypadku braku miejsca – na odwrocie części rysunkowej, umieszczając pod odciskiem pieczęci uzgadniającej projekt budowlany adnotację „verte”. Pod uwagami na odwrocie części rysunkowej umieszcza się datę, podpis i pieczęć identyfikującą rzeczoznawcę do spraw zabezpieczeń przeciwpożarowych.

4. Wzór pieczęci jest określony w załączniku nr 1 do rozporządzenia.

[...]

49.

Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 25 lipca 2016 r. w sprawie zakresu przedsięwzięć wykonywanych w poszczególnych stopniach alarmowych i stopniach alarmowych CRP¹⁰⁸

[Źródło: Dz. U. z 2016 r. poz. 1101; zm. Dz. U. z 2016 r. poz. 1116]

Na podstawie art. 16 ust. 5 ustawy z dnia 10 czerwca 2016 r. o działaniach antyterrorystycznych¹⁰⁹ [...] zarządza się, co następuje:

§ 1.

1. Rozporządzenie określa szczegółowy zakres przedsięwzięć wykonywanych w ramach kompetencji ustawowych przez organy administracji publicznej oraz kierowników służb i instytucji właściwych w sprawach bezpieczeństwa i zarządzania kryzysowego w poszczególnych stopniach alarmowych wprowadzonych w trybie art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 10 czerwca 2016 r. o działaniach antyterrorystycznych, zwanej dalej „ustawą”, i stopniach alarmowych CRP.

2. W przypadku wprowadzenia stopnia alarmowego lub stopnia alarmowego CRP organy administracji publicznej oraz kierownicy służb i instytucji właściwych w sprawach bezpieczeństwa i zarządzania kryzysowego, na podstawie art. 16 ust. 1 pkt 4 ustawy, wykonują przedsięwzięcia, w ramach poszczególnych stopni alarmowych i stopni alarmowych CRP, we współpracy z właścicielami, posiadaczami samoistnymi i posiadaczami zależnymi obiektów infrastruktury krytycznej w zakresie ochrony tych obiektów.

§ 2.

1. Szczegółowy zakres przedsięwzięć wykonywanych w ramach kompetencji ustawowych przez organy administracji publicznej oraz kierowników służb i instytucji właściwych w sprawach bezpieczeństwa i zarządzania kryzysowego w poszczególnych stopniach alarmowych i stopniach alarmowych CRP jest określony w załączniku do rozporządzenia.

2. Właściciele, posiadacze samoistni i posiadacze zależni obiektów infrastruktury krytycznej uwzględniają, na potrzeby współpracy, o której mowa w § 1 ust. 2, szczegółowy zakres przedsięwzięć, o którym mowa w ust. 1.

¹⁰⁸ Stopień alarmowy w razie zagrożenia terrorystycznego dotyczącego systemów teleinformatycznych organów administracji publicznej lub wchodzących w skład infrastruktury krytycznej [przyp. red.].

¹⁰⁹ T.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 2234.

§ 3.

Organy administracji publicznej oraz kierownicy służb i instytucji właściwych w sprawach bezpieczeństwa i zarządzania kryzysowego określają procedury realizacji przedsięwzięć w ramach poszczególnych stopni alarmowych i stopni alarmowych CRP, w tym moduły zadaniowe dla każdego stopnia, zawierające w szczególności wykaz zadań do wykonania.

§ 4.

Po otrzymaniu informacji o wprowadzeniu stopnia alarmowego lub stopnia alarmowego CRP, organy administracji publicznej oraz kierownicy służb i instytucji właściwych w sprawach bezpieczeństwa i zarządzania kryzysowego niezwłocznie potwierdzają Rządowemu Centrum Bezpieczeństwa fakt otrzymania informacji o wprowadzeniu stopnia alarmowego lub stopnia alarmowego CRP oraz przekazują raport o stanie realizacji zadań wynikających z wprowadzonego stopnia, w czasie nie dłuższym niż 12 godzin od otrzymania informacji.

§ 5.

Organy administracji publicznej oraz kierownicy służb i instytucji właściwych w sprawach bezpieczeństwa i zarządzania kryzysowego określają, w terminie 6 miesięcy od dnia wejścia w życie rozporządzenia, procedury realizacji przedsięwzięć w ramach poszczególnych stopni alarmowych i stopni alarmowych CRP, w tym moduły zadaniowe dla każdego stopnia, o których mowa w § 3.

[pominięto przepisy końcowe]

Załącznik¹¹⁰

do rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów
z dnia 25 lipca 2016 r.

SZCZEGÓŁOWY ZAKRES PRZEDSIĘWZIĘĆ WYKONYWANYCH W RAMACH
KOMPETENCJI USTAWOWYCH PRZEZ ORGANY ADMINISTRACJI PUBLICZNEJ
ORAZ KIEROWNIKÓW SŁUŻB I INSTYTUCJI WŁAŚCIWYCH W SPRAWACH
BEZPIECZEŃSTWA I ZARZĄDZANIA KRYZYSOWEGO W POSZCZEGÓLNYCH
STOPNIACH ALARMOWYCH I STOPNIACH ALARMOWYCH CRP

I. Przedsięwzięcia wykonywane w ramach kompetencji ustawowych przez organy administracji publicznej oraz kierowników służb i instytucji właściwych w sprawach bezpieczeństwa i zarządzania kryzysowego w poszczególnych stopniach alarmowych

1. Po wprowadzeniu pierwszego stopnia alarmowego (stopień ALFA) należy w szczególności wykonać następujące zadania:

- 1) prowadzić, przy użyciu Policji, Straży Granicznej lub Żandarmerii Wojskowej, wzmożoną kontrolę dużych skupisk ludności, które potencjalnie mogą stać się celem zdarzenia o charakterze terrorystycznym, w tym imprez masowych i zgromadzeń publicznych;
- 2) prowadzić, w ramach realizacji zadań administratorów obiektów, wzmożoną kontrolę obiektów użyteczności publicznej oraz innych obiektów, które potencjalnie mogą stać się celem zdarzenia o charakterze terrorystycznym;
- 3) zalecić podległemu personelowi informowanie odpowiednich służb w przypadku zauważenia: nieznanymi pojazdami na terenie instytucji publicznych lub innych ważnych obiektów, porzuconych paczek i bagaży lub jakichkolwiek innych oznak nietypowej działalności;
- 4) poinformować podległy personel o konieczności zachowania zwiększonej czujności w stosunku do osób zachowujących się w sposób wzbudzający podejrzenia;
- 5) zapewnić dostępność w trybie alarmowym członków personelu niezbędnych do wzmocnienia ochrony obiektów;
- 6) przeprowadzić kontrolę pojazdów wjeżdżających oraz osób wchodzących na teren obiektów;
- 7) sprawdzać, na zewnątrz i od wewnątrz, budynki będące w stałym użyciu w zakresie podejrzanych zachowań osób oraz w poszukiwaniu podejrzanych przedmiotów;
- 8) sprawdzić działanie środków łączności wykorzystywanych w celu zapewnienia bezpieczeństwa;
- 9) dokonać, w ramach realizacji zadań administratorów obiektów, sprawdzenia działania instalacji alarmowych, przepustowości dróg ewakuacji oraz funkcjonowania systemów rejestracji obrazu;

¹¹⁰ W załączniku uwzględniono zmiany wprowadzone Obwieszczeniem Prezesa Rady Ministrów z dnia 27 lipca 2016 r. o sprostowaniu błędów (Dz. U. z 2016 r. poz. 1116).

- 10) dokonać przeglądu wszystkich procedur, rozkazów oraz zadań związanych z wprowadzeniem wyższych stopni alarmowych;
- 11) prowadzić akcję informacyjno-instruktażową dla społeczeństwa dotyczącą potencjalnego zagrożenia, jego skutków i sposobu postępowania.

2. Po wprowadzeniu drugiego stopnia alarmowego (stopień BRAVO) należy wykonać zadania wymienione dla pierwszego stopnia alarmowego oraz kontynuować lub sprawdzić wykonanie tych zadań, jeżeli wcześniej został wprowadzony stopień ALFA. Ponadto należy wykonać w szczególności następujące zadania:

- 1) Komendant Główny Policji, Komendant Główny Straży Granicznej lub Komendant Główny Żandarmerii Wojskowej wprowadzają obowiązek noszenia broni długiej oraz kamizelek kuloodpornych przez umundurowanych funkcjonariuszy lub żołnierzy bezpośrednio realizujących zadania związane z zabezpieczeniem miejsc i obiektów, które potencjalnie mogą stać się celem zdarzenia o charakterze terrorystycznym;
- 2) wprowadzić dodatkowe kontrole pojazdów, osób oraz budynków publicznych w rejonach zagrożonych;
- 3) wzmocnić ochronę środków komunikacji publicznej;
- 4) sprawdzić funkcjonowanie zasilania awaryjnego;
- 5) ostrzec personel o możliwych formach zdarzenia o charakterze terrorystycznym;
- 6) zapewnić dostępność w trybie alarmowym personelu wyznaczonego do wdrażania procedur działania na wypadek zdarzeń o charakterze terrorystycznym;
- 7) sprawdzić i wzmocnić ochronę ważnych obiektów publicznych;
- 8) wprowadzić zakaz wstępu do przedszkoli, szkół i uczelni osobom postronnym;
- 9) sprawdzić systemy ochrony obiektów ochraniających przez specjalistyczne uzbrojone formacje ochronne;
- 10) wprowadzić kontrolę wszystkich przesyłek pocztowych kierowanych do urzędu lub instytucji;
- 11) zamknąć i zabezpieczyć nieużywane regularnie budynki i pomieszczenia;
- 12) dokonać przeglądu zapasów materiałowych i sprzętu, w tym dostępności środków i materiałów medycznych, z uwzględnieniem możliwości wykorzystania w przypadku wystąpienia zdarzenia o charakterze terrorystycznym.

3. Po wprowadzeniu trzeciego stopnia alarmowego (stopień CHARLIE) należy wykonać zadania wymienione dla pierwszego i drugiego stopnia alarmowego oraz kontynuować lub sprawdzić wykonanie tych zadań, jeżeli wcześniej został wprowadzony stopień ALFA lub BRAVO. Ponadto należy wykonać w szczególności następujące zadania:

- 1) wprowadzić, na polecenie ministra właściwego do spraw wewnętrznych, całodobowe dyżury we wskazanych urządach lub jednostkach organizacyjnych organów administracji publicznej;
- 2) wprowadzić dyżury dla osób funkcyjnych odpowiedzialnych za wprowadzanie procedur działania na wypadek zdarzeń o charakterze terrorystycznym;

- 3) sprawdzić dostępność obiektów wyznaczonych na zastępcze miejsca czasowego pobytu na wypadek ewakuacji ludności;
- 4) ograniczyć do minimum liczbę miejsc ogólnodostępnych w obiekcie i rejonie obiektu;
- 5) wprowadzić, w uzasadnionych przypadkach, ścisłą kontrolę osób i pojazdów przy wejściu i wjeździe na teren obiektów;
- 6) ograniczyć możliwość parkowania pojazdów przy obiektach chronionych;
- 7) wydać broń i amunicję oraz środki ochrony osobistej uprawnionym osobom wyznaczonym do wykonywania zadań ochronnych;
- 8) wprowadzić dodatkowy całodobowy nadzór nad miejscami, które tego wymagają, do tej pory nieobjętych nadzorem;
- 9) zapewnić ochronę środków transportu służbowego poza terenem obiektu, wprowadzić kontrole pojazdu przed wejściem do niego i jego uruchomieniem.

4. Po wprowadzeniu czwartego stopnia alarmowego (stopień DELTA) należy wykonać zadania wymienione dla pierwszego, drugiego i trzeciego stopnia alarmowego oraz kontynuować lub sprawdzić wykonanie tych zadań, jeżeli wcześniej został wprowadzony stopień ALFA, BRAVO lub CHARLIE. Ponadto należy wykonać w szczególności następujące zadania:

- 1) wprowadzić, w uzasadnionych przypadkach, ograniczenia komunikacyjne w rejonach zagrożonych;
- 2) przeprowadzić identyfikację wszystkich pojazdów znajdujących się już w rejonie obiektu oraz, w uzasadnionych przypadkach, ich relokację poza obszar obiektu;
- 3) kontrolować wszystkie pojazdy wjeżdżające na teren obiektu i ich ładunek;
- 4) kontrolować wszystkie wnoszone na teren obiektu przedmioty, w tym walizki, torebki, paczki;
- 5) przeprowadzać częste kontrole na zewnątrz budynku i na parkingach;
- 6) ograniczyć liczbę podróży służbowych osób zatrudnionych w obiekcie i wizyt osób niezatrudnionych w instytucji;
- 7) przygotować się do zapewnienia ciągłości funkcjonowania organu w przypadku braku możliwości realizacji zadań w dotychczasowym miejscu pracy.

II. Przedsięwzięcia wykonywane w ramach kompetencji ustawowych przez organy administracji publicznej oraz kierowników służb i instytucji właściwych w sprawach bezpieczeństwa i zarządzania kryzysowego w stopniach alarmowych CRP

1. Po wprowadzeniu pierwszego stopnia alarmowego CRP (stopień ALFA-CRP) należy wykonać w szczególności następujące zadania:

- 1) wprowadzić wzmoczone monitorowanie stanu bezpieczeństwa systemów teleinformatycznych organów administracji publicznej lub systemów teleinformatycznych wchodzących w skład infrastruktury krytycznej, zwanych dalej „systemami”, w szczególności wykorzystując zalecenia Szefa Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego lub komórek odpowiedzialnych za system reagowania zgodnie z właściwością, oraz:

- a) monitorować i weryfikować, czy nie doszło do naruszenia bezpieczeństwa komunikacji elektronicznej,
 - b) sprawdzać dostępność usług elektronicznych,
 - c) dokonywać, w razie potrzeby, zmian w dostępie do systemów;
- 2) poinformować personel instytucji o konieczności zachowania zwiększonej czujności w stosunku do stanów odbiegających od normy, w szczególności personel odpowiedzialny za bezpieczeństwo systemów;
 - 3) sprawdzić kanały łączności z innymi, właściwymi dla rodzaju stopnia alarmowego CRP, podmiotami biorącymi udział w reagowaniu kryzysowym, dokonać weryfikacji ustanowionych punktów kontaktowych z zespołami reagowania na incydenty bezpieczeństwa teleinformatycznego właściwymi dla rodzaju działania organizacji oraz ministrem właściwym do spraw informatyzacji;
 - 4) dokonać przeglądu stosownych procedur oraz zadań związanych z wprowadzeniem stopni alarmowych CRP, w szczególności dokonać weryfikacji posiadanej kopii zapasowej systemów w stosunku do systemów teleinformatycznych wchodzących w skład infrastruktury krytycznej oraz systemów kluczowych dla funkcjonowania organizacji, oraz weryfikacji czasu wymaganego na przywrócenie poprawności funkcjonowania systemu;
 - 5) sprawdzić aktualny stan bezpieczeństwa systemów i ocenić wpływ zagrożenia na bezpieczeństwo teleinformatyczne na podstawie bieżących informacji i prognoz wydarzeń;
 - 6) informować na bieżąco o efektach przeprowadzanych działań zespoły reagowania na incydenty bezpieczeństwa teleinformatycznego właściwe dla rodzaju działania organizacji oraz współdziałające centra zarządzania kryzysowego, a także ministra właściwego do spraw informatyzacji.

2. Po wprowadzeniu drugiego stopnia alarmowego CRP (stopień BRAVO-CRP) należy wykonać zadania wymienione dla pierwszego stopnia alarmowego CRP oraz kontynuować lub sprawdzić wykonanie tych zadań, jeżeli wcześniej był wprowadzony stopień ALFA-CRP. Ponadto należy:

- 1) zapewnić dostępność w trybie alarmowym personelu odpowiedzialnego za bezpieczeństwo systemów;
- 2) wprowadzić całodobowe dyżury administratorów systemów kluczowych dla funkcjonowania organizacji oraz personelu uprawnionego do podejmowania decyzji w sprawach bezpieczeństwa systemów teleinformatycznych.

3. Po wprowadzeniu trzeciego stopnia alarmowego CRP (stopień CHARLIE-CRP) należy wykonać zadania wymienione dla pierwszego i drugiego stopnia alarmowego CRP oraz kontynuować lub sprawdzić wykonanie tych zadań, jeżeli wcześniej był wprowadzony stopień ALFA-CRP lub BRAVO-CRP. Ponadto należy wykonać w szczególności następujące zadania:

- 1) wprowadzić całodobowe dyżury administratorów systemów kluczowych dla funkcjonowania organizacji oraz personelu uprawnionego do podejmowania decyzji w sprawach bezpieczeństwa systemów;
- 2) dokonać przeglądu dostępnych zasobów zapasowych pod względem możliwości ich wykorzystania w przypadku zaistnienia ataku;

- 3) przygotować się do uruchomienia planów umożliwiających zachowanie ciągłości działania po wystąpieniu potencjalnego ataku, w tym:
 - a) dokonać przeglądu i ewentualnego audytu planów awaryjnych oraz systemów,
 - b) przygotować się do ograniczenia operacji na serwerach, w celu możliwości ich szybkiego i bezawaryjnego zamknięcia.

4. Po wprowadzeniu czwartego stopnia alarmowego CRP (stopień DELTA-CRP) należy wykonać zadania wymienione dla pierwszego, drugiego i trzeciego stopnia alarmowego CRP oraz kontynuować lub sprawdzić wykonanie tych zadań, jeżeli wcześniej był wprowadzony stopień ALFA-CRP, BRAVO-CRP lub CHARLIE CRP. Ponadto należy wykonać w szczególności następujące zadania:

- 1) uruchomić plany awaryjne lub plany ciągłości działania organizacji w sytuacjach awarii lub utraty ciągłości działania;
- 2) stosownie do sytuacji przystąpić do realizacji procedur przywracania ciągłości działania.

**Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji
z dnia 3 lipca 2017 r.
w sprawie szczegółowej organizacji krajowego systemu
ratowniczo-gaśniczego**

[Źródło: Dz. U. z 2017 r. poz. 1319]

Na podstawie art. 14 ust. 2 ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej¹¹¹ [...] zarządza się, co następuje:

Rozdział 1. Przepisy ogólne

§ 1.

Rozporządzenie określa szczegółową organizację krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego, zwanego dalej „ksrg”, w szczególności w zakresie:

- 1) funkcjonowania na obszarze powiatu, województwa i kraju;
- 2) walki z pożarami i innymi klęskami żywiołowymi;
- 3) ratownictwa technicznego, chemicznego, ekologicznego i medycznego;
- 4) dysponowania do działań ratowniczych;
- 5) kierowania działaniem ratowniczym;
- 6) współpracy w ramach posiadanych sił i środków z właściwymi organami i podmiotami podczas zdarzeń nadzwyczajnych wywołanych zagrożeniem czynnikiem biologicznym, w tym podczas zdarzeń o charakterze terrorystycznym;
- 7) prowadzenia dokumentacji działań ratowniczych oraz dokumentacji funkcjonowania ksrg;
- 8) organizacji odwołów operacyjnych;
- 9) organizacji stanowisk kierowania.

§ 2.

Ileokroć w rozporządzeniu jest mowa o:

- 1) czynnościach ratowniczych:
 - a) podstawowych – należy przez to rozumieć czynności wykonywane w poszczególnych dziedzinach ratownictwa przez wszystkich ratowników,
 - b) specjalistycznych – należy przez to rozumieć czynności wykonywane z użyciem sprzętu specjalistycznego przez odpowiednio przeszkolonych ratowników;

¹¹¹ T.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 869.

- 2) dekontaminacji wstępnej – należy przez to rozumieć działania wobec osoby ekspozowanej na skażenie polegające na: zmyciu skóry odsłoniętych części ciała oraz skóry skażonej za pomocą substancji myjących, substancji dezaktywujących lub wody, usunięciu odzieży skażonej lub mogącej ulec skażeniu oraz zastosowaniu ubioru zastępczego;
- 3) dziedzinach ratownictwa – należy przez to rozumieć walkę z pożarami, ratownictwo techniczne, chemiczne, ekologiczne i medyczne;
- 4) gotowości operacyjnej – należy przez to rozumieć zdolność do realizowania czynności ratowniczych w poszczególnych dziedzinach ratownictwa;
- 5) kierowaniu działaniem ratowniczym – należy przez to rozumieć planowanie, organizowanie, nadzorowanie i koordynowanie działań ratowniczych;
- 6) medycznych działaniach ratowniczych – należy przez to rozumieć działania realizowane przez podmioty ksrg, służące zachowaniu, ratowaniu, przywracaniu lub poprawie zdrowia realizowane podczas działań ratowniczych z zakresu kwalifikowanej pierwszej pomocy lub świadczeń zdrowotnych innych niż medyczne czynności ratunkowe, które mogą być udzielane samodzielnie lub na zlecenie, o których mowa w ustawie z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym¹¹² [...];
- 7) podmiotach ksrg – należy przez to rozumieć jednostki organizacyjne Państwowej Straży Pożarnej, inne jednostki ochrony przeciwpożarowej, o których mowa w art. 15 ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej, włączone do ksrg, inne służby, inspekcje, stráže, instytucje oraz podmioty, które dobrowolnie w drodze umowy cywilnoprawnej zgodziły się współdziałać w akcjach ratowniczych;
- 8) podwyższonej gotowości operacyjnej – należy przez to rozumieć czasowe zwiększenie gotowości operacyjnej w sytuacji wystąpienia lub zwiększonego prawdopodobieństwa wystąpienia katastrofy naturalnej lub awarii technicznej, których skutki mogą zagrozić życiu lub zdrowiu dużej liczby osób, mieniu w wielkich rozmiarach lub środowisku na znacznych obszarach, lub w przypadku wystąpienia i utrzymywania się wzmożonego zagrożenia pożarowego;
- 9) segregacji poszkodowanych – należy przez to rozumieć proces wyznaczania priorytetów leczniczo-transportowych realizowany w zdarzeniach mnogich i masowych;
- 10) segregacji pierwotnej – należy przez to rozumieć segregację poszkodowanych realizowaną niezwłocznie po przybyciu na miejsce zdarzenia podmiotu ratowniczego;
- 11) segregacji wtórnej – należy przez to rozumieć segregację poszkodowanych realizowaną po wdrożeniu medycznych czynności ratunkowych wobec osób poszkodowanych o najwyższym priorytecie;
- 12) wykonanie dostępu – należy przez to rozumieć stworzenie możliwości oceny stanu poszkodowanego i możliwości jego przemieszczenia;
- 13) zdarzeniu pojedynczym – należy przez to rozumieć zdarzenie, którego zagrożenia dotyczą jednej osoby poszkodowanej;

¹¹² T.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 2053.

14) zdarzeniu mnogim – należy przez to rozumieć zdarzenie, którego zagrożenia dotyczą więcej niż jednej osoby poszkodowanej znajdującej się w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego, ale określone w wyniku segregacji poszkodowanych zapotrzebowanie na medyczne działania ratownicze oraz medyczne czynności ratunkowe realizowane w trybie natychmiastowym nie przekracza możliwości sił i środków podmiotów ratowniczych obecnych na miejscu zdarzenia;

15) zdarzeniu masowym – należy przez to rozumieć zdarzenie, w wyniku którego określone w procesie segregacji poszkodowanych zapotrzebowanie na medyczne działania ratownicze oraz medyczne czynności ratunkowe realizowane w trybie natychmiastowym przekracza możliwości sił i środków podmiotów ratowniczych obecnych na miejscu zdarzenia w danej fazie działań ratowniczych;

16) zdarzeniu nadzwyczajnym – należy przez to rozumieć katastrofę naturalną, awarię techniczną lub akt terroru, których skutki zagrażają życiu lub zdrowiu dużej liczby osób, mieniu w wielkich rozmiarach albo środowisku na znacznych obszarach, a pomoc i ochrona mogą być skutecznie podjęte tylko przy zastosowaniu nadzwyczajnych środków, we współdziałaniu różnych organów i instytucji oraz specjalistycznych służb i formacji działających pod jednolitym kierownictwem;

17) obszarze chronionym – należy przez to rozumieć obszar w granicach którego, niezależnie od podziału administracyjnego, siły i środki podmiotu ksrwg właściwe dla rodzaju zagrożenia przybędą do miejsca zdarzenia w najkrótszym czasie.

§ 3.

1. Komendant powiatowy (miejski) Państwowej Straży Pożarnej, komendant wojewódzki Państwowej Straży Pożarnej lub Komendant Główny Państwowej Straży Pożarnej może zawrzeć umowę cywilnoprawną z podmiotami, które dobrowolnie godzą się współdziałać w akcjach ratowniczych, odpowiednio na obszarze powiatu, województwa lub kraju.

2. Umowy cywilnoprawne, o których mowa w ust. 1, określają w szczególności:

- 1) gotowość operacyjną i podwyższoną gotowość operacyjną, z uwzględnieniem czasu dysponowania sił i środków;
- 2) zasady i procedury postępowania w stanach nagłego zagrożenia zdrowotnego ludzi, nagłych zagrożeń życia i zdrowia zwierząt lub wystąpienia nagłego zagrożenia mienia lub środowiska;
- 3) zakres współdziałania w celu zachowania ciągłości i skuteczności działań ratowniczych wobec zagrożonych i poszkodowanych osób, środowiska lub mienia;
- 4) organizację łączności na potrzeby działań ratowniczych;
- 5) zabezpieczenie logistyczne działań ratowniczych;
- 6) udział w aktualizacji analiz zagrożeń oraz analiz zabezpieczenia operacyjnego;
- 7) udział w aktualizacji wybranych elementów powiatowych lub wojewódzkich planów ratowniczych;
- 8) udział w ćwiczeniach ratowniczych;

- 9) udział w analizowaniu działań ratowniczych;
 - 10) częstotliwość i zakres prowadzenia inspekcji gotowości operacyjnej;
 - 11) ponoszenie kosztów wyposażenia, osobowych i innych związanych bezpośrednio z udziałem w akcji ratowniczej, w szczególności kosztów materiałów zużywalnych, stosownych ubezpieczeń i profilaktyki medycznej, w tym odtwarzanie zniszczonych lub zużytych środków ratowniczych;
 - 12) obszar chroniony.
3. Przepisu ust. 2 nie stosuje się do umów zawieranych z podmiotami niebędącymi podmiotami ratowniczymi, w tym z ekspertami do spraw prognozowania zagrożeń oraz specjalistami do spraw ratownictwa z poszczególnych dziedzin ratownictwa.

Rozdział 2. Funkcjonowanie ksrgr na obszarze powiatu, województwa i kraju

§ 4.

1. Organizacja funkcjonowania ksrgr przez komendanta powiatowego (miejskiego) Państwowej Straży Pożarnej, na obszarze powiatu, obejmuje w szczególności:
 - 1) opracowanie analiz zagrożeń oraz analiz zabezpieczenia operacyjnego;
 - 2) opracowanie powiatowego planu ratowniczego;
 - 3) ustalenie sieci podmiotów ksrgr i ich obszarów chronionych;
 - 4) aktualizację danych dotyczących gotowości operacyjnej i podwyższonej gotowości operacyjnej;
 - 5) ustalenie metod powiadamiania w sytuacji wystąpienia nagłego lub nadzwyczajnego zagrożenia;
 - 6) przemieszczanie sił i środków ksrgr do czasowych miejsc stacjonowania;
 - 7) ustalenie zasad powiadamiania, alarmowania i współdziałania podmiotów podczas działań ratowniczych;
 - 8) wdrożenie systemu dysponowania sił i środków do działań ratowniczych.
2. Organizacja funkcjonowania ksrgr przez komendanta wojewódzkiego Państwowej Straży Pożarnej, na obszarze województwa, obejmuje w szczególności:
 - 1) opracowanie analiz zagrożeń oraz analiz zabezpieczenia operacyjnego;
 - 2) opracowanie wojewódzkiego planu ratowniczego;
 - 3) ustalanie obszarów chronionych dla specjalistycznych grup ratowniczych oraz dla podmiotów ksrgr przewidzianych do realizacji zadań poza terenem własnego działania;
 - 4) aktualizację danych dotyczących gotowości operacyjnej odwołów operacyjnych na obszarze województwa oraz w ramach pomocy transgranicznej;
 - 5) dysponowanie sił i środków specjalistycznych grup ratowniczych i odwołów operacyjnych na obszarze województwa;
 - 6) ustalanie zasad powiadamiania i współdziałania podmiotów na obszarze województwa podczas działań ratowniczych.
3. Organizacja funkcjonowania ksrgr przez Komendanta Głównego Państwowej Straży Pożarnej, na obszarze kraju, obejmuje w szczególności:
 - 1) aktualizację danych dotyczących gotowości operacyjnej centralnego odwołu operacyjnego i podmiotów przewidzianych do współdziałania na obszarze kraju i poza jego granicami;

- 2) dysponowanie sił i środków centralnego odwołu operacyjnego na obszarze kraju i poza granice kraju;
- 3) opracowanie zasad powiadamiania i współdziałania podmiotów na obszarze kraju podczas działań ratowniczych;
- 4) opracowanie zasad organizowania działań ratowniczych;
- 5) opracowanie zasad ewidencjonowania zdarzeń;
- 6) opracowanie zasad organizacji i funkcjonowania systemów teleinformatycznych, w tym na potrzeby kierującego działaniem ratowniczym;
- 7) opracowanie zasad organizacji łączności alarmowania, powiadamiania, dysponowania oraz współdziałania na potrzeby działań ratowniczych;
- 8) opracowanie zasad współpracy podczas działań ratowniczych z nadawcami programów radiowych i telewizyjnych oraz z wolontariuszami, o których mowa w ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie¹¹³ [...];
- 9) opracowanie zasad wsparcia psychologicznego osób uczestniczących w działaniach ratowniczych;
- 10) opracowanie zasad tworzenia przez podmioty ksrg wspólnych zespołów ratowniczych;
- 11) opracowanie zasad organizowania ćwiczeń ratowniczych;
- 12) opracowanie zasad podwyższania gotowości operacyjnej;
- 13) opracowanie zasad analizowania zdarzeń;
- 14) opracowanie zasad organizacji krajowych baz sprzętu specjalistycznego i środków gaśniczych;
- 15) opracowanie zasad organizacji działań specjalistycznych grup ratownictwa wodno-nurkowego w ksrg;
- 16) opracowanie zasad organizacji działań poszukiwawczo-ratowniczych w ksrg;
- 17) opracowanie zasad organizacji ratownictwa chemicznego i ekologicznego w ksrg;
- 18) opracowanie zasad organizacji ratownictwa medycznego w ksrg;
- 19) opracowanie zasad organizacji ratownictwa technicznego w ksrg;
- 20) opracowanie zasad organizacji działań specjalistycznych grup ratownictwa wysokościowego w ksrg;
- 21) opracowanie zasad organizacji centralnego odwołu operacyjnego ksrg;
- 22) opracowanie zasad postępowania podczas wystąpienia zagrożenia z niezidentyfikowaną przesyłką oraz organizacji transportu materiałów biologicznych;
- 23) opracowanie zasad postępowania w przypadku wystąpienia podejrzenia zagrożenia chorobami szczególnie niebezpiecznymi i wysoce zakaźnymi.

§ 5.

1. Podmioty ksrg na obszarze powiatu realizują:
 - 1) podstawowe czynności ratownicze;
 - 2) specjalistyczne czynności ratownicze – w przypadku gdy posiadają na terenie powiatu siły i środki umożliwiające podjęcie tych czynności.

¹¹³ T.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1057 ze zm.

2. W przypadku gdy siły i środki podmiotów ksrq i innych podmiotów uczestniczących w działaniu ratowniczym na terenie powiatu są niewystarczające, czynności ratownicze realizują również siły i środki podmiotów ksrq zadysponowane z obszaru województwa.

3. W przypadku gdy podmioty ksrq na terenie powiatu nie posiadają sił i środków umożliwiających podjęcie specjalistycznych czynności ratowniczych, specjalistyczne czynności ratownicze realizują siły i środki podmiotów ksrq zadysponowane z obszaru województwa.

4. W przypadku gdy siły i środki podmiotów ksrq z terenu województwa są niewystarczające, czynności ratownicze realizują również podmioty ksrq zadysponowane z obszaru kraju.

§ 6.

1. Podmioty ksrq, będące jednostkami ochrony przeciwpożarowej, tworzą na potrzeby działania ratowniczego następującą strukturę:

- 1) rota – dwuosobowy zespół ratowników wchodzący w skład zastępu lub specjalistycznej grupy ratowniczej;
- 2) zastęp – pododdział liczący od trzech do sześciu ratowników, w tym dowódca, wyposażony w pojazd przystosowany do realizacji zadania ratowniczego;
- 3) sekcja – pododdział w sile dwóch zastępów, w tym dowódca;
- 4) pluton – pododdział w sile od trzech do czterech zastępów, w tym dowódca;
- 5) kompania – pododdział w sile od ośmiu do szesnastu zastępów oraz dowódca;
- 6) batalion – oddział w sile od trzech do pięciu kompanii oraz dowódca i sztab;
- 7) brygada – związek pododdziałów i oddziałów oraz dowódca i sztab;
- 8) specjalistyczna grupa ratownicza – pododdział przeznaczony do realizacji specjalistycznych czynności ratowniczych.

2. W ramach plutonów mogą być wydzielane sekcje, a w ramach kompanii mogą być wydzielane sekcje lub plutony.

3. Pododdziały organizowane przez szkoły Państwowej Straży Pożarnej lub według standardów międzynarodowych mogą być tworzone w innym składzie niż określono w ust. 1 w pkt 4 i 5.

§ 7.

1. Ksrq na obszarze powiatu i województwa działa odpowiednio w oparciu o powiatowy lub wojewódzki plan ratowniczy, zwane dalej „planami ratowniczymi”, zatwierdzone przez:

- 1) starostę (prezydenta miasta na prawach powiatu) – dla obszaru powiatu, po zasięgnięciu opinii właściwego komendanta wojewódzkiego Państwowej Straży Pożarnej;
- 2) starostę i prezydenta miasta na prawach powiatu – wspólny dla obszaru miasta na prawach powiatu i powiatu mającego siedzibę władz w tym mieście, po zasięgnięciu opinii właściwego komendanta wojewódzkiego Państwowej Straży Pożarnej;
- 3) wojewodę – dla obszaru województwa, po zasięgnięciu opinii Komendanta Głównego Państwowej Straży Pożarnej.

2. Plany ratownicze wspomagają organizację działań ratowniczych i zawierają w szczególności:

- 1) wykaz zadań realizowanych przez podmioty ratownicze oraz inne podmioty mogące wspomagać organizację działań ratowniczych;
- 2) wykaz zadań realizowanych przez specjalistyczne grupy ratownicze;
- 3) zbiór zalecanych zasad i procedur ratowniczych wynikających z zadań realizowanych przez podmioty ksrsg;
- 4) dane teled adresowe podmiotów ksrsg i jednostek ochrony przeciwpożarowej niewłączonych do ksrsg oraz innych podmiotów mogących wspomagać organizację działań ratowniczych;
- 5) wykaz sił i środków podmiotów ksrsg i jednostek ochrony przeciwpożarowej niewłączonych do ksrsg;
- 6) graficzne przedstawienie obszarów chronionych;
- 7) wykaz ekspertów do spraw prognozowania zagrożeń oraz specjalistów do spraw ratownictwa, zawierający imię, nazwisko, dziedzinę oraz numer telefonu służbowego;
- 8) arkusze uzgodnień i aktualizacji planu ratowniczego.

3. Plany ratownicze w zakresie działań ratowniczych w czasie katastrof, klęsk żywiołowych i zdarzeń nadzwyczajnych są skorelowane z planami zarządzania kryzysowego, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym¹¹⁴ [...].

§ 8.

1. Opracowanie planów ratowniczych poprzedza się przeprowadzeniem analiz:

- 1) zagrożeń mogących wystąpić na obszarze powiatu i województwa;
- 2) zabezpieczenia operacyjnego na obszarze powiatu i województwa.

2. Analizę zagrożeń, o której mowa w ust. 1 pkt 1, przeprowadza się z uwzględnieniem co najmniej:

- 1) gęstości zaludnienia;
- 2) położenia geograficznego i dominujących warunków atmosferycznych oraz warunków przyrodniczych i turystycznych;
- 3) infrastruktury i jej stanu, z uwzględnieniem zabytków;
- 4) zagrożeń z obszarów sąsiadujących, objętych prawem górniczym, lotniczym, morskim, wodnym, przepisami w zakresie bezpieczeństwa i ratownictwa w górach i na zorganizowanych terenach narciarskich oraz z poligonów i terytoriów państw sąsiednich;
- 5) liczby i skali zdarzeń;
- 6) przyjętego sposobu oceny zagrożeń.

3. Sposób opracowania oceny zagrożeń, o której mowa w ust. 2 pkt 6, określony jest w załączniku nr 1 do rozporządzenia.

4. Analizę zabezpieczenia operacyjnego, o której mowa w ust. 1 pkt 2, przeprowadza się z uwzględnieniem:

- 1) gotowości operacyjnej, z podziałem na rodzaj zagrożenia oraz całodobową, roczną lub sezonową dyspozycyjność;

¹¹⁴ T.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 159.

2) obszarów, dla których prawdopodobny czas przybycia do zdarzenia pierwszych i kolejnych sił i środków podmiotów ksrq wynosi odpowiednio do 8 minut i do 15 minut, w celu wyznaczenia dla nich obszarów chronionych lub ich zmiany;

3) określonego dla każdej dziedziny ratownictwa najbardziej prawdopodobnego czasu przybycia pierwszych i kolejnych specjalistycznych grup ratowniczych w celu wyznaczenia dla nich obszarów chronionych lub ich zmiany;

4) rodzaju i skali zagrożeń oraz zaistniałych i przewidywanych zdarzeń;

5) rozmieszczenia sił i środków podmiotów ratowniczych;

6) miejsc, obiektów i terenów o utrudnionych warunkach prowadzenia działań ratowniczych i niskim poziomie zabezpieczenia operacyjnego;

7) organizacji odwołu operacyjnego na obszarze województwa i centralnego odwołu operacyjnego.

5. Analiza zabezpieczenia operacyjnego obszarów górskich, akwenów i obszarów zalodzonych, a także obszarów objętych prawem górniczym, lotniczym, morskim i wodnym, może uwzględniać inne czasy przybycia niż określone w ust. 4 pkt 2.

§ 9.

Analizę zabezpieczenia operacyjnego na obszarze powiatu w zakresie realizowania podstawowych czynności ratowniczych przez podmioty ksrq opracowują komendanci powiatowi (miejscy) Państwowej Straży Pożarnej, z uwzględnieniem:

1) czasów przybycia, o których mowa w § 8 ust. 4 pkt 2;

2) liczby zdarzeń i liczby mieszkańców.

§ 10.

Analizę zabezpieczenia operacyjnego na obszarze województwa w zakresie realizowania specjalistycznych czynności ratowniczych przez podmioty ksrq opracowują komendanci wojewódzcy Państwowej Straży Pożarnej, z uwzględnieniem:

1) czasów przybycia specjalistycznych grup ratowniczych;

2) liczby zdarzeń i liczby mieszkańców.

§ 11.

1. Z analiz zagrożeń oraz analiz zabezpieczenia operacyjnego komendanci powiatowi (miejscy) i komendanci wojewódzcy Państwowej Straży Pożarnej sporządzają wnioski służące poprawie funkcjonowania ksrq odpowiednio na obszarze powiatu i województwa.

2. Wnioski, o których mowa w ust. 1, komendanci powiatowi (miejscy) Państwowej Straży Pożarnej przekazują do wójta (burmistrza, prezydenta miasta) i starosty (prezydenta miasta na prawach powiatu), a komendanci wojewódzcy Państwowej Straży Pożarnej do wojewody, w celu podjęcia działań zmierzających do poprawy funkcjonowania ksrq.

§ 12.

1. Plany ratownicze są aktualizowane co najmniej raz w roku.

2. Aktualizacja planów ratowniczych przebiega w trybie określonym dla ich opracowania.

Rozdział 3. Walka z pożarami i innymi klęskami żywiołowymi, ratownictwo techniczne, chemiczne, ekologiczne i medyczne

§ 13.

1. Ksrg w zakresie walki z pożarami obejmuje planowanie, organizowanie i realizację działań ratowniczych niezbędnych do ugaszenia pożaru, a także do zmniejszenia lub likwidacji zagrożenia pożarowego lub wybuchowego.

2. Działania ratownicze, o których mowa w ust. 1, obejmują w szczególności:

- 1) rozpoznanie i identyfikację zagrożenia;
- 2) zabezpieczenie strefy działań ratowniczych, w tym wyznaczenie i oznakowanie strefy zagrożenia;
- 3) włączanie lub wyłączenie instalacji, urządzeń i mediów, mających wpływ na bezpieczeństwo zagrożonych lub poszkodowanych osób oraz na bezpieczeństwo ratowników, z wykorzystaniem zaworów lub bezpieczników będących na instalacji użytkowej obiektu objętego działaniem ratowniczym;
- 4) priorytetowe wykonanie czynności umożliwiających:
 - a) dotarcie i wykonanie dostępu do zagrożonych lub poszkodowanych osób, wraz z przeprowadzeniem medycznych działań ratowniczych i ewakuację poza strefę zagrożenia,
 - b) przygotowanie dróg ewakuacji zagrożonych lub poszkodowanych osób oraz ratowników,
 - c) zapewnienie bezpieczeństwa zagrożonym lub poszkodowanym osobom oraz ratownikom;
- 5) ewakuację i ratowanie osób, a następnie zwierząt oraz ratowanie środowiska i mienia przed skutkami pożaru lub wybuchu;
- 6) ocenę rozmiarów zagrożenia pożarowego lub wybuchowego i prognozowanie jego rozwoju;
- 7) dostosowanie sprzętu oraz technik i środków gaśniczych i innych środków ratowniczych do rodzaju, skali i miejsca pożaru lub wybuchu;
- 8) likwidację, ograniczenie lub zwiększenie strefy zagrożenia;
- 9) uruchamianie dodatkowych sił i środków podmiotów ksrg;
- 10) oddymianie strefy zagrożenia.

3. Walka z pożarami w ramach ksrg jest prowadzona:

- 1) siłami i środkami podmiotów ksrg właściwymi ze względu na miejsce powstania pożaru;
- 2) pododdziałami lub oddziałami odwołów operacyjnych na obszarze województwa lub centralnego odwołu operacyjnego.

§ 14.

1. Ksrg w zakresie walki z innymi klęskami żywiołowymi obejmuje planowanie, organizowanie i realizację działań ratowniczych niezbędnych do ratowania życia, zdrowia, mienia lub środowiska.

2. Działania ratownicze, o których mowa w ust. 1, obejmują w szczególności:

- 1) rozpoznanie i identyfikację zagrożenia;
- 2) zabezpieczenie strefy działań ratowniczych, w tym wyznaczenie i oznakowanie strefy zagrożenia;

- 3) włączanie lub wyłączanie instalacji, urządzeń i mediów mających wpływ na bezpieczeństwo zagrożonych lub poszkodowanych osób oraz na bezpieczeństwo ratowników, z wykorzystaniem zaworów lub bezpieczników będących na instalacji użytkowej obiektu objętego działaniem ratowniczym;
 - 4) priorytetowe wykonanie czynności umożliwiających:
 - a) dotarcie i wykonanie dostępu do zagrożonych lub poszkodowanych osób, wraz z przeprowadzeniem medycznych działań ratowniczych i ewakuację poza strefę zagrożenia,
 - b) przygotowanie dróg ewakuacji zagrożonych lub poszkodowanych osób oraz ratowników,
 - c) zapewnienie bezpieczeństwa zagrożonym lub poszkodowanym osobom oraz ratownikom;
 - 5) likwidację zagrożeń związanych z klęską żywiołową;
 - 6) dostosowanie sprzętu oraz technik ratowniczych do rozmiaru i rodzaju klęski żywiołowej;
 - 7) likwidację, ograniczenie lub zwiększenie strefy zagrożenia;
 - 8) uruchamianie dodatkowych sił i środków podmiotów ksrsg;
 - 9) ocenę rozmiarów powstałej klęski żywiołowej.
3. Walka z innymi klęskami żywiołowymi w ramach ksrsg jest prowadzona siłami i środkami podmiotów ksrsg, pododdziałami lub oddziałami odwołów operacyjnych na obszarze województwa lub centralnego odwołu operacyjnego.

§ 15.

1. Ksrsg w zakresie ratownictwa technicznego obejmuje planowanie, organizowanie i realizację działań ratowniczych niezbędnych do poszukiwania i dotarcia do zagrożonych lub poszkodowanych osób oraz zwierząt, a także zmniejszenia lub likwidacji zagrożenia dla życia, zdrowia, mienia lub środowiska.
2. Działania ratownicze, o których mowa w ust. 1, obejmują w szczególności:
 - 1) rozpoznanie i identyfikację zagrożenia;
 - 2) zabezpieczenie strefy działań ratowniczych, w tym wyznaczenie i oznakowanie strefy zagrożenia;
 - 3) włączanie lub wyłączanie instalacji, urządzeń i mediów mających wpływ na bezpieczeństwo zagrożonych lub poszkodowanych osób oraz na bezpieczeństwo ratowników, z wykorzystaniem zaworów lub bezpieczników będących na instalacji użytkowej obiektu objętego działaniem ratowniczym;
 - 4) priorytetowe wykonanie czynności umożliwiających:
 - a) dotarcie i wykonanie dostępu do zagrożonych lub poszkodowanych osób, wraz z przeprowadzeniem medycznych działań ratowniczych, lub ich ewakuację poza strefę zagrożenia,
 - b) przygotowanie dróg ewakuacji zagrożonych lub poszkodowanych osób oraz ratowników,
 - c) zapewnienie bezpieczeństwa zagrożonym lub poszkodowanym osobom oraz ratownikom;
 - 5) wykonywanie przejść, dojazdów i dojazdów do zagrożonych lub poszkodowanych osób wraz z usuwaniem przeszkód ograniczających dostęp do nich

i utrudniających wykonanie medycznych działań ratowniczych lub ich przemieszczanie;

6) stosowanie wodnych lub lodowych technik ratowniczych służących ewakuacji zagrożonych lub poszkodowanych osób z akwenów i obszarów zalodzonych oraz terenów powodziowych;

7) ewakuację osób z wysokości lub miejsc poniżej poziomu otoczenia;

8) stosowanie technik bezprzryądowych i przrządowych oraz wykorzystanie zwierząt do poszukiwania zagrożonych osób;

9) ewakuację zagrożonych i poszkodowanych zwierząt poza strefę zagrożenia;

10) ocenę rozmiarów powstałego zagrożenia i prognozowanie jego rozwoju;

11) oświetlenie miejsca zdarzenia i jego zabezpieczenie przed osobami postronnymi oraz wykonanie innych czynności z zakresu zabezpieczenia logistycznego;

12) obwałowywanie, wypompowywanie i uszczelnianie miejsc wycieku wody lub innych mediów stwarzających zagrożenie;

13) przewietrzanie stref zagrożenia;

14) włączanie lub wyłączanie instalacji i urządzeń mających wpływ na rozmiar strefy zagrożenia;

15) stabilizowanie, cięcie, rozpieranie, podnoszenie lub przenoszenie konstrukcji, instalacji i urządzeń, a także części obiektów oraz przeszkód naturalnych i sztucznych w celu zlikwidowania lub ograniczenia zagrożenia dla osób, zwierząt, środowiska, infrastruktury i innego mienia.

3. Działania ratownicze z dziedziny ratownictwa technicznego, w zakresie wynikającym z planu ratowniczego, prowadzą podmioty ksrg z uwzględnieniem ich wyposażenia w sprzęt specjalistyczny i środki ochrony indywidualnej, oraz w szczególności:

1) specjalistyczne grupy poszukiwawczo-ratownicze Państwowej Straży Pożarnej i innych podmiotów ksrg będących jednostkami ochrony przeciwpożarowej;

2) specjalistyczne grupy ratownictwa wysokościowego Państwowej Straży Pożarnej i innych podmiotów ksrg będących jednostkami ochrony przeciwpożarowej;

3) specjalistyczne grupy ratownictwa wodno-nurkowego Państwowej Straży Pożarnej i innych podmiotów ksrg będących jednostkami ochrony przeciwpożarowej;

4) specjalistyczne grupy ratownictwa technicznego Państwowej Straży Pożarnej i innych podmiotów ksrg będących jednostkami ochrony przeciwpożarowej.

§ 16.

1. Ksrg w zakresie ratownictwa chemicznego i ekologicznego obejmuje planowanie, organizowanie i realizację działań ratowniczych niezbędnych do zmniejszenia lub likwidacji bezpośrednich zagrożeń stwarzanych przez substancje niebezpieczne dla ludzi, zwierząt, środowiska lub mienia.

2. Działania ratownicze, o których mowa w ust. 1, obejmują w szczególności:

1) rozpoznanie i identyfikację zagrożenia;

- 2) zabezpieczenie strefy działań ratowniczych, w tym wyznaczenie i oznakowanie strefy zagrożenia;
 - 3) włączanie lub wyłączanie instalacji, urządzeń i mediów mających wpływ na bezpieczeństwo zagrożonych lub poszkodowanych osób oraz na bezpieczeństwo ratowników, z wykorzystaniem zaworów lub bezpieczników będących na instalacji użytkowej obiektu objętego działaniem ratowniczym;
 - 4) priorytetowe wykonanie czynności umożliwiających:
 - a) dotarcie i wykonanie dostępu do zagrożonych lub poszkodowanych osób, wraz z przeprowadzeniem medycznych działań ratowniczych, lub ich ewakuację poza strefę zagrożenia,
 - b) przygotowanie dróg ewakuacji zagrożonych lub poszkodowanych osób oraz ratowników,
 - c) zapewnienie bezpieczeństwa zagrożonym lub poszkodowanym osobom oraz ratownikom,
 - d) ewakuację i ratowanie osób, a następnie zwierząt oraz ratowanie środowiska i mienia przed skutkami bezpośrednich zagrożeń stwarzanych przez substancje niebezpieczne;
 - 5) ocenę rozmiarów zagrożenia i prognozowanie jego rozwoju;
 - 6) likwidację, ograniczenie lub zwiększenie strefy zagrożenia;
 - 7) dostosowanie sprzętu i technik ratowniczych do miejsca zdarzenia i rodzaju substancji niebezpiecznej w celu ograniczenia skutków wycieku, parowania lub emisji substancji niebezpiecznej;
 - 8) stawianie zapór na zbiornikach, ciekach lub akwenach zagrożonych skutkami rozlania substancji niebezpiecznych;
 - 9) związywanie lub neutralizacja substancji niebezpiecznych;
 - 10) zabezpieczenie terenu objętego wyciekiem substancji niebezpiecznej;
 - 11) prowadzenie czynności z zakresu dekontaminacji wstępnej;
 - 12) ocenę rozmiarów powstałego zdarzenia.
3. W sytuacji wystąpienia zdarzenia o charakterze terrorystycznym z użyciem czynnika biologicznego działania ratownicze obejmują:
- 1) wstępne sprawdzenie niezidentyfikowanych przesyłek pod kątem możliwości wystąpienia zagrożenia biologicznego oraz ich zabezpieczenie, z włączeniem przesyłek o zagrożeniu wybuchowym;
 - 2) transport niezidentyfikowanych przesyłek potencjalnie stwarzających zagrożenie biologiczne w celu przeprowadzenia ich ostatecznej weryfikacji.
4. W celu dokonania ostatecznej weryfikacji niezidentyfikowanych przesyłek pod kątem możliwości wystąpienia zagrożenia biologicznego Komendant Główny Państwowej Straży Pożarnej zawiera stosowną umowę z laboratorium posiadającym możliwości badawcze w zakresie prowadzenia analiz laboratoryjnych podejrzanych przesyłek zawierających materiał charakteryzujący się szczególnie wysokim ryzykiem zagrożenia biologicznego.
5. Czynności, o których mowa w ust. 3 pkt 2, są realizowane na wniosek Państwowej Inspekcji Sanitarnej Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji we współpracy z kierującym działaniem ratowniczym.
6. Działania ratownicze z ratownictwa chemicznego i ekologicznego, w zakresie wynikającym z planu ratowniczego, prowadzą podmioty ksrz g z uwzględnieniem

ich wykształcenia oraz wyposażenia w sprzęt specjalistyczny i środki ochrony indywidualnej, oraz w szczególności specjalistyczne grupy ratownictwa chemiczno-ekologicznego Państwowej Straży Pożarnej i innych podmiotów ksrng będących jednostkami ochrony przeciwpożarowej.

§ 17.

1. Ksrng w zakresie ratownictwa medycznego obejmuje planowanie, organizowanie i realizację medycznych działań ratowniczych.
2. Działania ratownicze, o których mowa w ust. 1, obejmują w szczególności:
 - 1) rozpoznanie u osób poszkodowanych stanu nagłego zagrożenia zdrowotnego oraz prowadzenie segregacji pierwotnej i udział w segregacji wtórnej;
 - 2) zastosowanie technik i sprzętu niezbędnych do ratowania życia i zdrowia w zależności od rodzaju, skali i miejsca zdarzenia oraz liczby osób poszkodowanych;
 - 3) zapewnienie ciągłości realizowanego przez podmioty ksrng procesu ratowania osób znajdujących się w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego na miejscu zdarzenia, w tym współpraca z jednostkami systemu Państwowego Ratownictwa Medycznego w czasie realizacji medycznych działań ratowniczych przed przeprowadzeniem segregacji wtórnej, również w punkcie lub obszarze pomocy medycznej;
 - 4) określenie sposobu postępowania ze sprzętem medycznym.
3. Działania ratownicze z ratownictwa medycznego, w zakresie wynikającym z planu ratowniczego, prowadzą podmioty ksrng realizujące zadania z zakresu medycznych działań ratowniczych.

§ 18.

1. Do czasu przybycia na miejsce zdarzenia zespołu ratownictwa medycznego lub lotniczego zespołu ratownictwa medycznego, kierujący działaniem ratowniczym może wskazać koordynatora medycznych działań ratowniczych.
2. Koordynatorem medycznych działań ratowniczych może być osoba, która posiada kwalifikacje niezbędne do udzielenia świadczeń zdrowotnych.
3. W chwili przybycia na miejsce zdarzenia zespołu ratownictwa medycznego koordynację medycznych działań ratowniczych przejmuje kierujący akcją prowadzenia medycznych czynności ratunkowych, o którym mowa w ustawie o Państwowym Ratownictwie Medycznym.

§ 19.

Podczas działań ratowniczych kierujący działaniem ratowniczym może korzystać z wiedzy ekspertów do spraw prognozowania zagrożeń oraz specjalistów do spraw ratownictwa, wpisanych do wykazu, o którym mowa w § 7 ust. 2 pkt 7.

Rozdział 4. Dysponowanie do działań ratowniczych

§ 20.

Dysponowanie do działań ratowniczych na miejsce zdarzenia uwzględnia następujące okoliczności:

- 1) możliwość podjęcia działań ratowniczych na miejscu zdarzenia w jak najkrótszym czasie;
- 2) liczbę osób zagrożonych lub poszkodowanych;
- 3) skalę zagrożenia, miejsce i rodzaj zdarzenia, prognozę następstw zdarzenia dla życia, zdrowia, środowiska lub mienia oraz wielkość i przeznaczenie terenu lub obiektu;
- 4) aktualny potencjał sił i środków będących w dyspozycji;
- 5) możliwość wykorzystania w działaniach ratowniczych sił i środków z obszarów chronionych innych niż obszar chroniony właściwy dla miejsca zdarzenia, w tym z sąsiednich powiatów i województw oraz podmiotów objętych przepisami prawa górniczego, lotniczego, morskiego, wodnego oraz przepisami w zakresie bezpieczeństwa i ratownictwa w górach i na zorganizowanych terenach narciarskich;
- 6) możliwość wykorzystania odwołów operacyjnych na obszarze województwa lub centralnego odwołu operacyjnego;
- 7) zasady i procedury powiadamiania i dysponowania zasobów ratowniczych zawarte w planach ratowniczych;
- 8) możliwość techniczno-logistycznego wsparcia działań ratowniczych;
- 9) stan infrastruktury i natężenia ruchu w komunikacji, a także warunki terenowe i atmosferyczne mające wpływ na czas przybycia sił i środków oraz organizację działań ratowniczych.

Rozdział 5. Kierowanie działaniem ratowniczym

§ 21.

1. Kierowanie działaniem ratowniczym rozpoczyna się z chwilą przybycia na miejsce zdarzenia pierwszych sił i środków podmiotów ksrg oraz stwierdzenia, w wyniku przeprowadzonego na miejscu zdarzenia rozpoznania sytuacji, zasadności podjęcia działań ratowniczych.

2. Kierowanie działaniem ratowniczym ustaje z chwilą wykonania działań ratowniczych, w tym:

- 1) udzielenia medycznych działań ratowniczych osobom poszkodowanym na miejscu zdarzenia oraz przekazania ich jednostkom systemu Państwowego Ratownictwa Medycznego albo osobie wykonującej zawód medyczny w podmiocie leczniczym;
- 2) przekazania terenu, obiektu lub mienia objętego działaniem ratowniczym właścicielowi, zarządcy, użytkownikowi lub przedstawicielowi organu administracji rządowej lub samorządu terytorialnego albo Policji lub straży gminnej (miejskiej), a w przypadku braku możliwości ich ustalenia lub nieobecności na miejscu zdarzenia – zgłoszenia tego faktu do właściwego terytorialnie stanowiska kierowania.

§ 22.

1. Działaniem ratowniczym kieruje uprawniona osoba, która powinna być oznakowana w sposób widoczny dla innych uczestników działań ratowniczych.

2. Kierujący działaniem ratowniczym, zwany dalej „kierującym”, kieruje działaniami sił i środków podmiotów ksrq i innych podmiotów uczestniczących w działaniu ratowniczym w szczególności przez:

- 1) wydawanie rozkazów lub poleceń oraz kontrolę ich wykonania;
- 2) nadzorowanie realizacji zasad i procedur ratowniczych ujętych w planach ratowniczych;
- 3) ostrzeganie o rodzajach i zasięgu zagrożenia oraz ewentualnym stopniu ryzyka planowanego działania ratowniczego.

3. Kierujący organizuje działania ratownicze z uwzględnieniem w szczególności:

- 1) rodzaju i skali zdarzenia;
- 2) liczby osób poszkodowanych lub bezpośrednio zagrożonych;
- 3) występujących zagrożeń oraz prognozy ich rozwoju.

4. Kierujący może odstąpić od zasad i procedur ratowniczych podczas zdarzeń nadzwyczajnych lub zmieniających się dynamiki i wielkości zdarzenia.

§ 23.

Wyróżnia się trzy poziomy kierowania działaniem ratowniczym:

- 1) interwencyjny – realizowany w strefie zagrożenia lub strefie działań ratowniczych, w celu realizowania czynności ratowniczych oraz zapewnienia bezpieczeństwa ratownikom; kierowaniu interwencyjnemu podlegają siły nieprzekraczające wielkością jednej kompanii;
- 2) taktyczny – realizowany na granicy strefy zagrożenia lub poza nią w celu wykonania przyjętych taktyk lub określonej strategii oraz nadzoru nad kierowaniem interwencyjnym; kierowaniu taktycznemu podlegają siły nieprzekraczające wielkością jednego batalionu lub siły, w których składzie znajdują się specjalistyczne grupy ratownicze;
- 3) strategiczny – realizowany w celu określenia i przyjęcia niezbędnej strategii w likwidowaniu zagrożenia oraz nadzoru nad kierowaniem taktycznym; kierowaniu strategicznemu podlegają siły odwodów operacyjnych na obszarze województwa, siły centralnego odwodu operacyjnego lub siły przekraczające wielkością jeden batalion.

§ 24.

1. Kierowanie interwencyjne przejmują ratownicy z jednostek ochrony przeciwpożarowej, posiadający kwalifikacje do kierowania działaniem ratowniczym, właściwi ze względu na obszar chroniony, w kolejności:

- 1) członek ochotniczej straży pożarnej;
- 2) komendant gminny ochrony przeciwpożarowej, jeśli jest członkiem ochotniczej straży pożarnej;
- 3) strażak jednostki ochrony przeciwpożarowej;
- 4) dowódca zastępu Państwowej Straży Pożarnej;
- 5) dowódca sekcji Państwowej Straży Pożarnej;
- 6) zastępca dowódcy zmiany Państwowej Straży Pożarnej;
- 7) dowódca zmiany Państwowej Straży Pożarnej;

- 8) zastępca dowódcy jednostki ratowniczo-gaśniczej Państwowej Straży Pożarnej;
 - 9) dowódca jednostki ratowniczo-gaśniczej Państwowej Straży Pożarnej.
2. W przypadku braku kierującego, o którym mowa w ust. 1, kierowanie interwencyjne przejmuje ratownik z podmiotu ksrq niebędącego jednostką ochrony przeciwpożarowej.
 3. Kierowanie interwencyjne podczas działań ratowniczych z udziałem specjalistycznej grupy ratowniczej, w realizowanej przez nią części zadań, jest organizowane przez jej dowódcę.
 4. Kierowanie interwencyjne może przejąć kierujący, o którym mowa w § 25 ust. 1 pkt 3 i 4 oraz w § 26 ust. 1.
 5. Udział w kierowaniu interwencyjnym przez zasoby ratownicze podmiotów ksrq niebędących jednostkami ochrony przeciwpożarowej oraz innych podmiotów ratowniczych może określać właściwy terytorialnie plan ratowniczy.

§ 25.

1. Kierowanie taktyczne przejmują w następującej kolejności:
 - 1) zastępca dowódcy jednostki ratowniczo-gaśniczej Państwowej Straży Pożarnej właściwej dla miejsca powstania zdarzenia;
 - 2) dowódca jednostki ratowniczo-gaśniczej Państwowej Straży Pożarnej właściwej dla miejsca powstania zdarzenia;
 - 3) oficer lub aspirant wyznaczony przez komendanta powiatowego (miejskiego) Państwowej Straży Pożarnej do kierowania w jego imieniu i na jego polecenie;
 - 4) komendant powiatowy (miejski) Państwowej Straży Pożarnej.
2. Kierowanie taktyczne jest realizowane ze stałego lub ruchomego stanowiska dowodzenia, usytuowanego w miejscu umożliwiającym ocenę rozwoju sytuacji.

§ 26.

1. Kierowanie strategiczne przejmują w następującej kolejności:
 - 1) oficer wyznaczony przez komendanta wojewódzkiego Państwowej Straży Pożarnej do kierowania w jego imieniu i na jego polecenie;
 - 2) komendant wojewódzki Państwowej Straży Pożarnej;
 - 3) oficer wyznaczony przez Komendanta Głównego Państwowej Straży Pożarnej do kierowania w jego imieniu i na jego polecenie;
 - 4) Komendant Główny Państwowej Straży Pożarnej.
2. Kierowanie strategiczne jest realizowane ze stałego lub ruchomego stanowiska dowodzenia, usytuowanego poza strefą kierowania taktycznego lub ze stanowisk kierowania, o których mowa w § 52.
3. Kierowanie strategiczne, podczas działań ratowniczych z wykorzystaniem batalionów centralnego odwodu operacyjnego, może być prowadzone przez dowódcę odwodu operacyjnego na obszarze województwa.

§ 27.

1. Kierowanie interwencyjne polega w szczególności na:
 - 1) ustaleniu rodzaju zagrożeń oraz wyznaczeniu strefy zagrożenia;

- 2) przydzielaniu zadań dla rot lub pododdziałów;
 - 3) ustaleniu sposobów i metod poszukiwania zagrożonych i poszkodowanych osób oraz wykonywaniu medycznych działań ratowniczych;
 - 4) ocenie sytuacji i prognozie jej rozwoju w zakresie potrzeb zasobów ratowniczych;
 - 5) zorganizowaniu ewakuacji ludności i zwierząt poza strefę zagrożenia;
 - 6) zorganizowaniu dekontaminacji wstępnej;
 - 7) analizowaniu czasu pracy poszczególnych zespołów w strefie działań ratowniczych, w szczególności czasu pracy w ubraniach ochronnych i sprzęcie izolującym drogi oddechowe ratowników;
 - 8) nadzorowaniu skuteczności działania ratowniczego oraz zachowania bezpiecznych warunków jego prowadzenia;
 - 9) organizowaniu łączności dla podmiotów ksrq biorących udział w działaniu ratowniczym;
 - 10) analizowaniu zużycia sprzętu i środków gaśniczych, pochłaniających i neutralizujących;
 - 11) współdziałaniu z koordynatorem medycznych działań ratowniczych i kierującym akcją prowadzenia medycznych czynności ratunkowych;
 - 12) zgłoszeniu zapotrzebowania na niezbędne siły i środki podmiotów ksrq;
 - 13) zorganizowaniu wsparcia logistycznego;
 - 14) przekazywaniu informacji o prowadzonych działaniach ratowniczych do stanowiska kierownika komendanta Państwowej Straży Pożarnej;
 - 15) dokumentowaniu, według potrzeb, prowadzonych działań ratowniczych na miejscu zdarzenia.
2. Kierowanie taktyczne polega w szczególności na:
- 1) ocenie zagrożenia przez ustalenie jego charakteru i prognozowanie rozwoju;
 - 2) podziale strefy działań ratowniczych na odcinki bojowe i wyznaczeniu zadań dla kierujących tymi odcinkami;
 - 3) zorganizowaniu ewakuacji zagrożonej ludności i zwierząt poza strefę zagrożenia;
 - 4) współdziałaniu z koordynatorem medycznych działań ratowniczych i kierującym akcją prowadzenia medycznych czynności ratunkowych;
 - 5) ocenie wielkości zapotrzebowania na siły i środki podmiotów ksrq;
 - 6) wyznaczeniu miejsca kierowania działaniami ratowniczymi i jego oznakowaniu;
 - 7) analizowaniu oraz likwidowaniu, ograniczeniu lub zwiększeniu strefy zagrożenia;
 - 8) koordynowaniu zmian sił ratowniczych, w tym ich wprowadzaniu i wyprowadzaniu ze strefy działań ratowniczych;
 - 9) zorganizowaniu wsparcia logistycznego;
 - 10) nadzorowaniu skuteczności działania ratowniczego oraz zachowaniu bezpiecznych warunków jego prowadzenia;
 - 11) analizowaniu i korygowaniu wydzielonej strefy działań ratowniczych;
 - 12) organizowaniu punktów przyjęcia sił i środków podmiotów ksrq i innych podmiotów uczestniczących w działaniu ratowniczym;

- 13) współdziałaniu ze środkami masowego przekazu lub wyznaczeniu rzecznika prasowego;
 - 14) zorganizowaniu łączności dla podmiotów ksrq uczestniczących w działaniu ratowniczym;
 - 15) minimalizowaniu wśród ratowników skutków stresu pourazowego powstałego podczas działań ratowniczych;
 - 16) dokumentowaniu według potrzeb prowadzonych działań ratowniczych na miejscu zdarzenia.
3. Kierowanie strategiczne polega w szczególności na:
- 1) ocenie zagrożenia przez ustalenie jego charakteru i prognozowanie rozwoju;
 - 2) określeniu strategii działania ratowniczego;
 - 3) podziale strefy działań ratowniczych na odcinki bojowe oraz wyznaczeniu zadań dla kierujących tymi odcinkami;
 - 4) nadzorowaniu zadań prowadzonych przez podległe siły i środki podmiotów ksrq;
 - 5) wyznaczeniu miejsca kierowania działaniami ratowniczymi;
 - 6) informowaniu ewakuowanej ludności o miejscach organizowanej pomocy medycznej i humanitarnej;
 - 7) dowodzeniu siłami wojewódzkiego lub centralnego odvodu operacyjnego albo wprowadzaniu ich na wyznaczone odcinki bojowe;
 - 8) koordynowaniu łączności na potrzeby kierowania strategicznego i taktycznego;
 - 9) powołaniu sztabu w celu realizacji zadań, o których mowa w § 29 ust. 2;
 - 10) wyznaczeniu zespołu prasowego do współpracy ze środkami masowego przekazu.

§ 28.

1. Przejmowanie kierowania interwencyjnego, taktycznego lub strategicznego podlega zgłoszeniu do właściwego terytorialnie stanowiska kierowania oraz odnotowaniu w dokumentacji.
2. W przypadku przybycia na miejsce zdarzenia osób tej samej hierarchii, które powinny przejąć kierowanie działaniem ratowniczym, kierowanie przejmuje ta osoba, na której terenie własnego działania znajduje się miejsce powstania zdarzenia.
3. W zakładach, w których funkcjonują zakładowe służby ratownicze lub zakładowe straże pożarne, zasady uruchamiania i kolejność przejmowania kierowania interwencyjnego i taktycznego określają właściwe terytorialnie plany ratownicze.
4. Uruchomienie kierowania taktycznego lub strategicznego nie powoduje ograniczenia obowiązków, jakie spoczywają na osobach prowadzących odpowiednio kierowanie interwencyjne lub taktyczne.

§ 29.

1. Kierujący na poziomie interwencyjnym i taktycznym może powołać sztab.
2. Do zadań sztabu należy w szczególności:
 - 1) analizowanie rodzaju zagrożenia oraz prognozowanie jego rozwoju dla ludzi, zwierząt, środowiska lub mienia;

- 2) szacowanie sił i środków niezbędnych do ograniczenia lub likwidacji zagrożenia;
- 3) wypracowywanie taktyki prowadzenia działań ratowniczych;
- 4) analizowanie funkcjonowania łączności na potrzeby kierowania działaniami ratowniczymi;
- 5) analizowanie stanu zabezpieczenia logistycznego;
- 6) analizowanie stanu zabezpieczenia medycznego;
- 7) analizowanie stanu zabezpieczenia sanitarnego, socjalnego i wsparcia psychologicznego;
- 8) analizowanie zużycia środków gaśniczych, pochłaniających, neutralizatorów oraz zniszczenia sprzętu ratowniczego;
- 9) dokumentowanie przebiegu działań ratowniczych;
- 10) dokumentowanie decyzji podjętych przez szefa sztabu;
- 11) gromadzenie danych dotyczących udziału sił i środków w działaniach ratowniczych oraz wniosków z pracy sztabu;
- 12) planowanie miejsc na przyjęcie dodatkowych sił i środków oraz wskazanie miejsc do zakwaterowania i odpoczynku ratowników;
- 13) przygotowanie miejsc do współdziałania kierującego ze środkami masowego przekazu oraz organami władzy publicznej;
- 14) planowanie czynności dla podmiotów wspomagających działania ratownicze oraz dla wolontariuszy, o których mowa w ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

§ 30.

Przepisy niniejszego rozdziału nie dotyczą kierowania działaniami ratowniczymi realizowanymi na podstawie przepisów prawa lotniczego, morskiego lub górniczego oraz w zakresie bezpieczeństwa i ratownictwa w górach i na zorganizowanych terenach narciarskich.

[...]

Rozdział 8. Organizacja odwodów operacyjnych ksrgr

§ 46.

1. Odwód operacyjny na obszarze województwa i centralny odwód operacyjny jest to wydzielony zasób ratowniczy na poziomie wojewódzkim i krajowym, organizowany w celu prowadzenia działań ratowniczych, w sytuacji gdy prowadzenie działań ratowniczych przekracza możliwości podmiotów ratowniczych z terenu powiatu lub województwa.

2. Siły i środki odwodu operacyjnego na obszarze województwa realizują zadania na obszarze województwa.

3. Siły i środki centralnego odwodu operacyjnego realizują zadania na obszarze kraju oraz mogą być kierowane do działań ratowniczych prowadzonych poza granicami kraju.

4. Komendant wojewódzki oraz Komendant Główny Państwowej Straży Pożarnej odpowiadają za gotowość operacyjną odwodu operacyjnego odpowiednio na obszarze województwa i centralnego odwodu operacyjnego.

§ 47.

1. W skład odwodu operacyjnego na obszarze województwa wchodzi:
 - 1) dowódca wojewódzkiego odwodu operacyjnego;
 - 2) sztab wojewódzkiego odwodu operacyjnego wraz z jego szefem;
 - 3) pododdziały i oddziały podmiotów ksrg z terenu województwa, tworzące strukturę, o której mowa w § 6 ust. 1 pkt 3–8 oraz ust. 3.
2. W skład odwodu operacyjnego na obszarze województw mogą wchodzić zespoły wsparcia psychologicznego, a także eksperci do spraw prognozowania zagrożeń oraz specjaliści do spraw ratownictwa, jak również podmioty, które zawarły umowę cywilnoprawną, o której mowa w § 3 ust. 1.
3. Rejony koncentracji pododdziałów i oddziałów odwodu operacyjnego na obszarze województw oraz czas osiągnięcia gotowości operacyjnej w tych rejonach wyznacza komendant wojewódzki Państwowej Straży Pożarnej.

§ 48.

1. W skład centralnego odwodu operacyjnego wchodzi:
 - 1) dowódca centralnego odwodu operacyjnego;
 - 2) sztab centralnego odwodu operacyjnego wraz z jego szefem;
 - 3) pododdziały i oddziały Państwowej Straży Pożarnej, tworzące strukturę, o której mowa w § 6 ust. 1 pkt 3–8 oraz ust. 3.
2. W skład centralnego odwodu operacyjnego mogą wchodzić:
 - 1) jednostki ochrony przeciwpożarowej włączone do ksrg;
 - 2) podmioty, które zawarły umowę cywilnoprawną, o której mowa w § 3 ust. 1;
 - 3) zespoły wsparcia psychologicznego, a także eksperci do spraw prognozowania zagrożeń oraz specjaliści do spraw ratownictwa.
3. Komendant wojewódzki Państwowej Straży Pożarnej przedstawia do zatwierdzenia Komendantowi Głównemu Państwowej Straży Pożarnej siły i środki wchodzące w skład centralnego odwodu operacyjnego oraz czasy osiągnięcia ich gotowości operacyjnej w miejscach koncentracji.
4. Siły i środki wchodzące w skład centralnego odwodu operacyjnego nie mogą pokrywać się z siłami i środkami wchodzącymi w skład odwodu operacyjnego na obszarze województwa.

§ 49.

1. Odwód operacyjny na obszarze województwa oraz centralny odwód operacyjny funkcjonują od momentu ich sformowania w rejonach koncentracji do momentu ich rozwiązania.
2. Zapewnia się możliwość prowadzenia działań ratowniczych bez dodatkowego zaprowiantowania przez okres co najmniej:
 - 1) 36 godzin, liczonych od momentu opuszczenia rejonu koncentracji – dla sił wchodzących w skład centralnego odwodu operacyjnego;
 - 2) 12 godzin, liczonych od momentu opuszczenia rejonu koncentracji – dla sił wchodzących w skład odwodu operacyjnego na obszarze województwa.

§ 50.

1. Dowódcę i szefa sztabu odwodu operacyjnego na obszarze województwa i centralnego odwodu operacyjnego wyznacza odpowiednio komendant wojewódzki oraz Komendant Główny Państwowej Straży Pożarnej.

2. Ustala się następujące funkcje w centralnym odwodzie operacyjnym:

- 1) dowódca centralnego odwodu operacyjnego;
- 2) zastępca dowódcy centralnego odwodu operacyjnego;
- 3) szef sztabu centralnego odwodu operacyjnego;
- 4) dowódca batalionu centralnego odwodu operacyjnego;
- 5) zastępca dowódcy batalionu centralnego odwodu operacyjnego;
- 6) dowódca pododdziału;
- 7) zastępca dowódcy pododdziału.

3. Ustala się następujące funkcje w odwodzie operacyjnym na obszarze województwa:

- 1) dowódca wojewódzkiego odwodu operacyjnego;
- 2) zastępca dowódcy wojewódzkiego odwodu operacyjnego;
- 3) szef sztabu wojewódzkiego odwodu operacyjnego;
- 4) dowódca pododdziału;
- 5) zastępca dowódcy pododdziału.

§ 51.

Dowódcy odwodów operacyjnych w czasie działań ratowniczych realizują zadania wynikające z poziomów kierowania.

[...]

[pominięto przepis przejściowy i końcowy]

51.

**Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego
z dnia 21 maja 2018 r.
w sprawie wymagań, jakim powinna odpowiadać ochrona
przechowywanego i przewożonego zabytku wpisanego
na Listę Skarbów Dziedzictwa**

[Źródło: Dz. U. z 2018 r. poz. 1134]

Na podstawie art. 37i ust. 6 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami¹¹⁵ [...] zarządza się, co następuje:

§ 1.

1. Wymagania, jakim powinna odpowiadać ochrona przechowywanego zabytku wpisanego na Listę Skarbów Dziedzictwa, zwanego dalej „zabytkiem”, określa załącznik nr 1 do rozporządzenia.

2. Wymagania, jakim powinna odpowiadać ochrona przewożonego zabytku, określa załącznik nr 2 do rozporządzenia.

[pominięto przepis końcowy]

¹¹⁵ T.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 710.

Załącznik nr 1
do rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego
z dnia 21 maja 2018 r.

WYMAGANIA,
JAKIM POWINNA ODPOWIADAĆ OCHRONA PRZECHOWYWANEGO ZABYTKU
WPISANEGO NA LISTĘ SKARBÓW DZIEDZICTWA

I. Zabezpieczenie zabytku przed pożarem

1. Pomieszczenie, w którym przechowuje się zabytek wpisany na listę Skarbów Dziedzictwa, zwany dalej „zabytkiem”:

- 1) znajduje się w budynku, w którym są spełnione wymagania ochrony przeciwpożarowej;
- 2) znajduje się w strefie pożarowej objętej systemem sygnalizacji pożarowej włączonym do systemu monitoringu Państwowej Straży Pożarnej;
- 3) jest wyposażone w urządzenia przeciwpożarowe i gaśnice, których dobór oraz rodzaj środków gaśniczych odpowiada potencjalnym zagrożeniom, rodzajowi i specyfice zabytku oraz jego wartości, z uwzględnieniem skutków, jakie użycie tych środków gaśniczych będzie miało na zabytek.

2. Zabytek przechowuje się w pomieszczeniu, z którego zapewniono warunki jego ewakuacji, wynikające z instrukcji, o której mowa w pkt 5.

3. W pomieszczeniu, w którym przechowuje się zabytek, nie używa się otwartego ognia oraz innych czynników mogących zainicjować pożar.

4. Urządzenia, środki oraz systemy zabezpieczające przechowywany zabytek przed pożarem utrzymuje się w stanie zapewniającym ich sprawność.

5. Dla strefy pożarowej obejmującej pomieszczenie, w którym przechowuje się zabytek, opracowuje się i wdraża instrukcję bezpieczeństwa pożarowego, która oprócz elementów zawartych w przepisach wydanych na podstawie art. 13 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej¹¹⁶ [...] zawiera wskazanie:

- 1) potencjalnych zagrożeń pożarowych;
- 2) dróg i kierunków ewakuacji zabytku;
- 3) sposobu sprawdzania organizacji i warunków ewakuacji zabytku;
- 4) technicznych środków umożliwiających ewakuację zabytku;
- 5) miejsc przechowywania zabytku, z uwzględnieniem miejsca, w którym zabytek będzie przechowywany do czasu ustalenia zagrożenia,

¹¹⁶ T.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 869.

z uwzględnieniem miejsca powstania zagrożenia i jego rodzaju oraz niezbędnej ochrony zabytku w miejscach, w których będzie on przechowywany do czasu ustania zagrożenia;

6) postępowania przy zabezpieczeniu zabytku, w tym określenie procedur pakowania i przemieszczania zabytku;

7) osób wyznaczonych mających brać udział w ewakuacji zabytku, ze wskazaniem zakresu ich działania i odpowiedzialności;

8) procedur powiadamiania właściciela lub posiadacza zabytku oraz osób, o których mowa w ppkt 7, o powstaniu zagrożenia;

9) form współpracy w zakresie ewakuacji zabytku z zewnętrznymi służbami i instytucjami.

II. Zabezpieczenie zabytku przed kradzieżą lub innym zagrożeniem

1. Pomieszczenie, w którym przechowuje się zabytek, jest wyposażone:

1) na parterze i w piwnicy w:

a) okna w klasie RC3 odporności na włamanie zgodnie z PN-EN 1627,

b) drzwi w klasie 3 odporności na włamanie zgodnie z PN-EN 1627,

c) żaluzje w klasie 2 odporności na włamanie zgodnie z PN-EN 1627,

d) kraty stalowe wykonane z kształtowników stalowych o przekroju minimum 200 mm² przy rozstawie prętów poziomych 400 mm i pionowych 150 mm oraz spawaniu wszystkich połączeń; ramy krat ruchomych wykonane z profili kątowych lub ceowych z blachy o grubości minimum 3 mm przy zastosowaniu zamknięć posiadających certyfikaty, uniemożliwiających otwarcie bez klucza;

2) na innych kondygnacjach niż określone w ppkt 1 w:

a) okna w klasie RC1 odporności na włamanie zgodnie z PN-EN 1627, z szybami P2A zgodnie z PN-EN 356,

b) drzwi w klasie 2 odporności na włamanie zgodnie z PN-EN 1627,

c) żaluzje lub kraty w klasie 1 odporności na włamanie zgodnie z PN-EN 1627.

2. Pomieszczenie, w którym przechowuje się zabytek, znajduje się w budynku objętym systemem sygnalizacji włamania i napadu.

3. System sygnalizacji włamania i napadu w pomieszczeniu, w którym przechowuje się zabytek:

1) spełnia minimum 2 stopień zabezpieczenia zgodnie z PN-EN-50131-1;

2) zabezpiecza wszystkie otwory drzwiowe i okienne oraz kubaturę pomieszczenia;

3) zapewnia sterowanie zabezpieczeniem pomieszczenia w obrębie wydzielonego podsystemu;

4) obejmuje ochroną indywidualną zabytek;

5) zapewnia powiadomienie właściciela lub posiadacza zabytku o sygnałach alarmowych i uszkodzeniowych.

4. Pomieszczenie, w którym przechowuje się zabytek, wyposaża się w system telewizji dozorowej zapewniający:

- 1) identyfikację osób wchodzących do pomieszczenia;
- 2) obserwację i rejestrację zdarzeń w miejscu przechowywania zabytku;
- 3) możliwość przechowywania obrazów przez okres 30 dni od dnia nagrania.

5. Urządzenia systemu telewizji dozorowej, w szczególności rejestrujące, zasilające lub przełączające, zabezpiecza się przed przypadkowym albo celowym uszkodzeniem, wyłączeniem, nieuprawnioną zmianą konfiguracji lub kradzieżą.

6. W przypadku przechowywania zabytku w gablotach stosuje się gabloty bezpieczne posiadające:

- 1) konstrukcję z materiałów zapewniających stabilność;
- 2) możliwość przytwierdzenia do podłoża lub zablokowania utrudniającego zmianę położenia;
- 3) przeszklenie ze szkła o zwiększonej odporności na przebicie i rozbicie minimum w klasie P4A zgodnie z PN-EN 356;
- 4) możliwość zainstalowania zabezpieczeń elektronicznych będących częścią systemu sygnalizacji włamania i napadu lub urządzeń działających autonomicznie poza tym systemem.

7. W przypadku przechowywania zabytku za osłonami zabezpieczającymi stosuje się szklane osłony i przegrody zabezpieczające, wykonane ze szkła bezpiecznego minimum w klasie P2A zgodnie z PN-EN 356 albo tworzyw o parametrach zbliżonych do tych właściwości.

8. Urządzenia oraz systemy zabezpieczające przechowywany zabytek przed kradzieżą lub innym zagrożeniem utrzymuje się w stanie zapewniającym ich sprawność.

Załącznik nr 2

do rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego
z dnia 21 maja 2018 r.

WYMAGANIA,
JAKIM POWINNA ODPOWIADAĆ OCHRONA PRZEWOŻONEGO ZABYTKU WPISANE-
NEGO NA LISTĘ SKARBÓW DZIEDZICTWA

1. Na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej zabytek wpisany na Listę Skarbów Dziedzictwa, zwany dalej „zabytkiem”, w czasie przewożenia, podlega ochronie wykonywanej przez pracownika ochrony specjalistycznej uzbrojonej formacji ochronnej w rozumieniu ustawy z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia¹¹⁷ [...], zwanego dalej „konwojentem”.
2. Na terytorium państwa innego niż Rzeczpospolita Polska zabytek w czasie przewożenia podlega ochronie przez osobę posiadającą uprawnienia do wykonywania na terenie tego państwa działalności w zakresie ochrony osób i mienia z bronią.
3. Właściciel lub posiadacz zabytku, odpowiadający za organizację przewożenia zabytku, przekazuje pisemną informację dotyczącą przewożenia zabytku państwowej instytucji kultury, której celem statutowym jest wyznaczanie i upowszechnianie standardów w zakresie muzealnictwa i ochrony zbiorów, koordynującej i sprawującej nadzór nad przewożeniem zabytku.
4. Instytucja kultury, o której mowa w pkt 3, przekazuje otrzymaną informację Policji.
5. Przewożenie zabytku, na którego stan zachowania ma wpływ temperatura, wilgotność powietrza lub drgania o minimalnym nawet natężeniu, wykonuje się przy użyciu środka transportu wyposażonego w system powiadamiania o zagrożeniach, wskazujący w trakcie przewożenia zabytku miejsce usytuowania środka transportu oraz zmiany, które zagrażają bezpieczeństwu przewożonego zabytku, oraz zapewniającego utrzymanie stałej temperatury i wilgotności powietrza, a także eliminującego drgania związane z przemieszczaniem się środka transportu.
6. W przypadku gdy przewożony zabytek jest muzealium w rozumieniu art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach¹¹⁸ [...], w przewożeniu zabytku uczestniczy kurier muzealny.

¹¹⁷ T.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 838 ze zm.

¹¹⁸ T.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 902.

7. Ochronę podczas przewożenia zabytku wykonuje:

- 1) jeden konwojent – w przypadku gdy wartość zabytku jest mniejsza niż 5 jednostek obliczeniowych, z których każda stanowi 120-krotność ogłaszanego w komunikacie Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego na podstawie art. 20 pkt 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych¹¹⁹ [...] przeciętnego wynagrodzenia w kwartale poprzedzającym kwartał, w którym rozpoczęto przewożenie zabytku;
- 2) dwóch konwojentów – w przypadku gdy wartość zabytku jest równa albo większa niż 5 i mniejsza niż 15 jednostek obliczeniowych, o których mowa w ppkt 1;
- 3) trzech konwojentów – w przypadku gdy wartość zabytku jest równa albo większa niż 15 i mniejsza niż 50 jednostek obliczeniowych, o których mowa w ppkt 1;
- 4) czterech konwojentów – w przypadku gdy wartość zabytku jest równa albo większa niż 50 jednostek obliczeniowych, o których mowa w ppkt 1.

8. W przypadku gdy wartość przewożonego zabytku jest wyższa niż 15 jednostek obliczeniowych, o których mowa w pkt 7 ppkt 1, przewożenie zabytku odbywa się z udziałem Policji.

9. O udział Policji w przewożeniu zabytku występuje instytucja kultury, o której mowa w pkt 3.

10. Podczas przewożenia zabytku drogą lotniczą na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej ochronę wykonuje co najmniej jeden konwojent.

11. W przypadku przewożenia samochodem zabytku o wartości większej niż 15 jednostek obliczeniowych, o których mowa w pkt 7 ppkt 1, przydziela się do ochrony dodatkowy pojazd samochodowy co najmniej z dwoma konwojentami.

12. Przewożenie zabytku planuje się tak, aby mogło być wykonywane w dni robocze. Planowane rozpoczęcie i zakończenie przewożenia zabytku osoba dowodząca konwojentami zgłasza telefonicznie do instytucji kultury, o której mowa w pkt 3.

13. W przypadku gdy przewidywany jest dłuższy postój, miejsce postoju przewożonego zabytku i organizację jego ochrony właściciel lub posiadacz uzgadnia wcześniej z kierownikiem jednostki Policji, na terenie działania której postój jest planowany.

14. Przy wyznaczaniu dłuższego postoju w czasie przewożenia zabytku bierze się przede wszystkim pod uwagę możliwości wykorzystania do tego celu zamkniętych terenów muzeów i innych obiektów ochraniających przez specjalistyczne uzbrojone formacje ochronne w rozumieniu ustawy z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia lub terenów pozostających w trwałym zarządzie organów lub

¹¹⁹ T.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 504.

instytucji państwowych, po wcześniejszym uzgodnieniu przez właściciela lub posiadacza zabytku z tymi organami lub instytucjami możliwości spełnienia wymagań dotyczących przechowywania i zabezpieczenia zabytku podczas postoj.

Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego
z dnia 2 sierpnia 2018 r.
w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac
restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku
wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów
Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych
i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków,
a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków

[Źródło: t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 81]

Na podstawie art. 37 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami¹²⁰ [...] zarządza się, co następuje:

§ 1.

1. Rozporządzenie określa tryb wydawania pozwoleń na:

1) prowadzenie:

- a) prac konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków,
 - b) prac konserwatorskich przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa,
 - c) prac restauratorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków,
 - d) prac restauratorskich przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa,
 - e) robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, zwanych dalej „robotami budowlanymi”,
 - f) badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków,
 - g) badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa,
 - h) badań architektonicznych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, zwanych dalej „badaniami architektonicznymi”;
- 2) przemieszczenie zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru zabytków, zwane dalej „przemieszczeniem zabytku nieruchomego”;
- 3) trwałe przeniesienie zabytku ruchomego wpisanego do rejestru zabytków, z naruszeniem ustalonego tradycją wystroju wnętrza, w którym zabytek ten się znajduje, zwane dalej „przeniesieniem zabytku ruchomego”;
- 4) dokonywanie podziału zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru zabytków, zwanego dalej „podziałem zabytku nieruchomego”;

¹²⁰ T.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 710.

- 5) zmianę przeznaczenia zabytku wpisanego do rejestru zabytków lub sposobu korzystania z tego zabytku, zwaną dalej „zmiianą przeznaczenia lub sposobu korzystania z zabytku”;
 - 6) umieszczanie na zabytku wpisanym do rejestru zabytków urządzeń technicznych, tablic reklamowych lub urządzeń reklamowych w rozumieniu art. 2 pkt 16b i 16c ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym¹²¹ [...] oraz napisów;
 - 7) prowadzenie badań archeologicznych;
 - 8) poszukiwanie ukrytych lub porzuconych zabytków ruchomych, w tym zabytków archeologicznych, przy użyciu wszelkiego rodzaju urządzeń elektronicznych i technicznych oraz sprzętu do nurkowania, zwane dalej „poszukiwaniem zabytków”;
 - 9) wykonywanie robót budowlanych w otoczeniu zabytku;
 - 10) podejmowanie innych działań niż określone w pkt 1–6 oraz 8 i 9, które mogłyby prowadzić do naruszenia substancji lub zmiany wyglądu zabytku wpisanego do rejestru zabytków, zwane dalej „podejmowaniem innych działań”.
2. Rozporządzenie określa ponadto dane i informacje, które zawierają wnioski o wydanie pozwoleń, o których mowa w ust. 1, dokumentację dołączaną do tych wniosków, niezbędną do ich rozpatrzenia, dane i informacje, które zawierają te pozwolenia, oraz warunki, które mogą zostać w nich zastrzeżone, a także elementy, które zawiera dokumentacja prac konserwatorskich i prac restauratorskich prowadzonych przy zabytku ruchomym wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz dokumentacja badań archeologicznych.

§ 2.

1. Wniosek o wydanie pozwolenia, o którym mowa w § 1 ust. 1 pkt 1 lit. a, c, e, f i h oraz pkt 2–10, składa się do wojewódzkiego konserwatora zabytków właściwego odpowiednio dla miejsca położenia albo przechowywania zabytku, poszukiwania zabytków albo prowadzenia badań archeologicznych.
2. Wniosek o wydanie pozwolenia, o którym mowa w § 1 ust. 1 pkt 1 lit. b, d i g, składa się do ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, zwanego dalej „ministrem”.
3. Wniosek o wydanie pozwolenia na poszukiwanie zabytków albo prowadzenie badań archeologicznych na obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej, o których mowa w art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 21 marca 1991 r. o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej (Dz. U. z 2020 r. poz. 2135), zwanych dalej „polskimi obszarami morskimi”, składa się do dyrektora urzędu morskiego właściwego dla miejsca poszukiwania zabytków albo prowadzenia badań archeologicznych.

§ 3.

1. Wniosek o wydanie pozwolenia na prowadzenie prac konserwatorskich, prac restauratorskich, badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa albo badań architektonicznych zawiera:

¹²¹ T.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 503.

- 1) imię, nazwisko i adres lub nazwę, siedzibę i adres wnioskodawcy;
 - 2) wskazanie zabytku, z uwzględnieniem miejsca jego położenia albo przechowywania.
2. Wniosek o wydanie pozwolenia na prowadzenie prac konserwatorskich, prac restauratorskich, badań konserwatorskich albo badań architektonicznych przy zabytku nieruchomym wpisanym do rejestru zabytków zawiera ponadto wskazanie numeru księgi wieczystej nieruchomości objętej wnioskiem, o ile jest założona.
3. Do wniosku, o którym mowa w ust. 1, dołącza się program prac albo badań, o których mowa w ust. 1, zawierający imię i nazwisko autora oraz informacje niezbędne do oceny wpływu prac lub badań na zabytek, w szczególności:
- 1) opis stanu zachowania zabytku;
 - 2) wskazanie oczekiwanych efektów prac lub badań;
 - 3) wskazanie przewidzianych do wykonania czynności, z podaniem metod, materiałów i technik.
4. Do wniosku o wydanie pozwolenia na prowadzenie prac konserwatorskich albo prac restauratorskich przy zabytku nieruchomym wpisanym do rejestru zabytków dołącza się ponadto dokument potwierdzający posiadanie przez wnioskodawcę tytułu prawnego do korzystania z zabytku, uprawniającego do występowania z tym wnioskiem.
5. Do wniosku o wydanie pozwolenia na prowadzenie prac konserwatorskich, prac restauratorskich albo badań konserwatorskich przy zabytku ruchomym wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa dołącza się ponadto oświadczenie wnioskodawcy o posiadaniu przez niego tytułu prawnego do korzystania z zabytku, uprawniającego do występowania z tym wnioskiem.
6. Do wniosku o wydanie pozwolenia na prowadzenie badań konserwatorskich przy zabytku nieruchomym wpisanym do rejestru zabytków albo badań architektonicznych dołącza się ponadto:
- 1) dokument potwierdzający posiadanie przez wnioskodawcę tytułu prawnego do korzystania z zabytku, uprawniającego do występowania z tym wnioskiem, albo
 - 2) zgodę właściciela lub posiadacza nieruchomości na przeprowadzenie tych badań, w przypadku gdy z wnioskiem występuje osoba fizyczna albo jednostka organizacyjna zamierzająca je prowadzić, albo oświadczenie, że właściciel lub posiadacz tej zgody nie udzielił.

§ 4.

1. Wniosek o wydanie pozwolenia na prowadzenie robót budowlanych zawiera:
- 1) imię, nazwisko i adres lub nazwę, siedzibę i adres wnioskodawcy;
 - 2) wskazanie zabytku, z uwzględnieniem miejsca jego położenia;
 - 3) wskazanie numeru księgi wieczystej nieruchomości objętej wnioskiem, o ile jest założona.
2. Do wniosku, o którym mowa w ust. 1, dołącza się:
- 1) projekt budowlany, część projektu budowlanego w zakresie niezbędnym do oceny wpływu planowanych robót budowlanych na zabytek albo program robót budowlanych;

- 2) dokument potwierdzający posiadanie przez wnioskodawcę tytułu prawnego do korzystania z zabytku, uprawniającego do występowania z tym wnioskiem.
3. Program robót budowlanych, o którym mowa w ust. 2 pkt 1, zawiera imię i nazwisko autora oraz informacje niezbędne do oceny wpływu robót na zabytek, w szczególności:
- 1) opis stanu zachowania zabytku;
 - 2) wskazanie przewidzianych rozwiązań budowlanych, w formie opisowej i rysunkowej;
 - 3) wskazanie przewidzianych do zastosowania metod, materiałów i technik.
4. W przypadku dołączenia do wniosku, o którym mowa w ust. 1, programu robót budowlanych, o którym mowa w ust. 2 pkt 1, wojewódzki konserwator zabytków może wezwać wnioskodawcę do złożenia projektu budowlanego, jeśli program robót budowlanych jest niewystarczający do oceny wpływu planowanych robót budowlanych na zabytek, w terminie nie krótszym niż 14 dni z pouczeniem, że niezłożenie projektu budowlanego spowoduje pozostawienie wniosku bez rozpoznania.

§ 5.

1. Wniosek o wydanie pozwolenia na przemieszczenie zabytku nieruchomego albo przeniesienie zabytku ruchomego zawiera:
- 1) imię, nazwisko i adres lub nazwę, siedzibę i adres wnioskodawcy;
 - 2) wskazanie zabytku, z uwzględnieniem miejsca jego położenia albo przechowywania;
 - 3) wskazanie miejsca, do którego zabytek nieruchomy ma być przemieszczony albo zabytek ruchomy przeniesiony;
 - 4) uzasadnienie wniosku.
2. Wniosek o wydanie pozwolenia na przemieszczenie zabytku nieruchomego zawiera ponadto wskazanie numerów ksiąg wieczystych nieruchomości objętych wnioskiem, o ile są założone.
3. Do wniosku, o którym mowa w ust. 1, dołącza się zgodę właściciela nieruchomości, na którą ma być przemieszczony zabytek nieruchomy albo przeniesiony zabytek ruchomy.
4. Do wniosku o wydanie pozwolenia na przemieszczenie zabytku nieruchomego dołącza się ponadto:
- 1) dokument potwierdzający posiadanie przez wnioskodawcę tytułu prawnego do korzystania z zabytku, uprawniającego do występowania z tym wnioskiem;
 - 2) projekt budowlany albo program robót budowlanych.
5. Do wniosku o wydanie pozwolenia na przeniesienie zabytku ruchomego dołącza się ponadto oświadczenie wnioskodawcy o posiadaniu przez niego tytułu prawnego do korzystania z zabytku, uprawniającego do występowania z tym wnioskiem.
6. Program robót budowlanych, o którym mowa w ust. 4 pkt 2, zawiera imię i nazwisko autora oraz informacje niezbędne do oceny wpływu przemieszczenia na zabytek, w szczególności:
- 1) opis stanu zachowania zabytku;
 - 2) wskazanie przewidzianych rozwiązań budowlanych, w formie opisowej i rysunkowej;
 - 3) wskazanie przewidzianych do zastosowania metod, materiałów i technik.

7. W przypadku dołączenia do wniosku o wydanie pozwolenia na przemieszczenie zabytku nieruchomego programu robót budowlanych, o którym mowa w ust. 4 pkt 2, wojewódzki konserwator zabytków może wezwać wnioskodawcę do złożenia projektu budowlanego, jeśli program robót budowlanych jest niewystarczający do oceny wpływu przemieszczenia na zabytek, w terminie nie krótszym niż 14 dni z pouczeniem, że niezłożenie projektu budowlanego spowoduje pozostawienie wniosku bez rozpatrzenia.

§ 6.

1. Wniosek o wydanie pozwolenia na podział zabytku nieruchomego albo zmianę przeznaczenia lub sposobu korzystania z zabytku zawiera:

- 1) imię, nazwisko i adres lub nazwę, siedzibę i adres wnioskodawcy;
- 2) wskazanie zabytku, z uwzględnieniem miejsca jego położenia albo przechowywania;
- 3) uzasadnienie wniosku.

2. Wniosek o wydanie pozwolenia na podział zabytku nieruchomego albo zmianę przeznaczenia lub sposobu korzystania z zabytku nieruchomego zawiera ponadto wskazanie numeru księgi wieczystej nieruchomości objętej wnioskiem, o ile jest założona.

3. Do wniosku o wydanie pozwolenia na podział zabytku nieruchomego albo zmianę przeznaczenia lub sposobu korzystania z zabytku nieruchomego dołącza się dokument potwierdzający posiadanie przez wnioskodawcę tytułu prawnego do korzystania z zabytku, uprawniającego do występowania z tym wnioskiem.

4. Do wniosku o wydanie pozwolenia na zmianę przeznaczenia lub sposobu korzystania z zabytku ruchomego dołącza się oświadczenie wnioskodawcy o posiadaniu przez niego tytułu prawnego do korzystania z zabytku, uprawniającego do występowania z tym wnioskiem.

5. Do wniosku o wydanie pozwolenia na podział zabytku nieruchomego dołącza się ponadto wstępny projekt podziału zabytku.

§ 7.

1. Wniosek o wydanie pozwolenia na umieszczenie na zabytku wpisanym do rejestru zabytków urządzeń technicznych, tablic reklamowych lub urządzeń reklamowych w rozumieniu art. 2 pkt 16b i 16c ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz napisów zawiera:

- 1) imię, nazwisko i adres lub nazwę, siedzibę i adres wnioskodawcy;
- 2) wskazanie zabytku, z uwzględnieniem miejsca jego położenia;
- 3) wskazanie przewidywanego terminu usunięcia z zabytku wpisanego do rejestru zabytków tablic reklamowych lub urządzeń reklamowych w rozumieniu art. 2 pkt 16b i 16c ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz napisów;
- 4) wskazanie przewidywanego terminu usunięcia z zabytku wpisanego do rejestru zabytków urządzeń technicznych, jeśli umieszczenie urządzeń technicznych na zabytku jest tymczasowe.

2. Wniosek o wydanie pozwolenia na umieszczenie na zabytku nieruchomym wpisanym do rejestru zabytków urządzeń technicznych, tablic reklamowych lub urządzeń reklamowych w rozumieniu art. 2 pkt 16b i 16c ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz napisów zawiera ponadto wskazanie numeru księgi wieczystej nieruchomości objętej wnioskiem, o ile jest założona.

3. Do wniosku, o którym mowa w ust. 1, dołącza się projekt umieszczenia na zabytku wpisanym do rejestru zabytków urządzeń technicznych, tablic reklamowych lub urządzeń reklamowych w rozumieniu art. 2 pkt 16b i 16c ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz napisów.

4. Do wniosku o wydanie pozwolenia na umieszczenie na zabytku nieruchomym wpisanym do rejestru zabytków urządzeń technicznych, tablic reklamowych lub urządzeń reklamowych w rozumieniu art. 2 pkt 16b i 16c ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz napisów dołącza się ponadto dokument potwierdzający posiadanie przez wnioskodawcę tytułu prawnego do korzystania z tego zabytku, uprawniającego do występowania z tym wnioskiem.

5. Do wniosku o wydanie pozwolenia na umieszczenie na zabytku ruchomym wpisanym do rejestru zabytków urządzeń technicznych, tablic reklamowych lub urządzeń reklamowych w rozumieniu art. 2 pkt 16b i 16c ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz napisów dołącza się ponadto oświadczenie wnioskodawcy o posiadaniu przez niego tytułu prawnego do korzystania z zabytku, uprawniającego do występowania z tym wnioskiem.

§ 8.

1. Wniosek o wydanie pozwolenia na podejmowanie innych działań zawiera:

- 1) imię, nazwisko i adres lub nazwę, siedzibę i adres wnioskodawcy;
- 2) wskazanie zabytku, z uwzględnieniem miejsca jego położenia albo przechowywania.

2. Wniosek o wydanie pozwolenia na podejmowanie innych działań przy zabytku nieruchomym wpisanym do rejestru zabytków zawiera ponadto wskazanie numeru księgi wieczystej nieruchomości objętej wnioskiem, o ile jest założona.

3. Do wniosku, o którym mowa w ust. 1, dołącza się program podejmowania innych działań, zawierający imię i nazwisko autora oraz informacje niezbędne do oceny wpływu innych działań na zabytek.

4. Do wniosku o wydanie pozwolenia na podejmowanie innych działań przy zabytku nieruchomym wpisanym do rejestru zabytków dołącza się ponadto dokument potwierdzający posiadanie przez wnioskodawcę tytułu prawnego do korzystania z zabytku, uprawniającego do występowania z tym wnioskiem.

5. Do wniosku o wydanie pozwolenia na podejmowanie innych działań przy zabytku ruchomym wpisanym do rejestru zabytków dołącza się ponadto oświadczenie wnioskodawcy o posiadaniu przez niego tytułu prawnego do korzystania z zabytku, uprawniającego do występowania z tym wnioskiem.

§ 9.

1. Wniosek o wydanie pozwolenia na prowadzenie badań archeologicznych zawiera:

- 1) imię, nazwisko i adres lub nazwę, siedzibę i adres wnioskodawcy;
- 2) wskazanie miejsca prowadzenia badań archeologicznych z określeniem współrzędnych geodezyjnych lub geograficznych z dokładnością do jednej setnej sekundy, a w odniesieniu do polskich obszarów morskich, współrzędnych geocentrycznych geodezyjnych naniesionych na morską mapę nawigacyjną;
- 3) (uchylony);
- 4) uzasadnianie wniosku.

2. Wniosek o wydanie pozwolenia na prowadzenie badań archeologicznych na polskich obszarach morskich zawiera ponadto:

- 1) imiona i nazwiska osób, które w trakcie prowadzenia badań archeologicznych będą się posługiwać sprzętem nurkowym, wraz ze wskazaniem ich uprawnień;
- 2) liczbę i nazwy jednostek pływających, które będą brały udział w prowadzeniu badań archeologicznych, oraz nazwy ich armatorów;
- 3) nazwy portów:
 - a) z których jednostki pływające, o których mowa w pkt 2, wypłyną w celu prowadzenia badań archeologicznych,
 - b) do których jednostki pływające, o których mowa w pkt 2, wpłyną po zakończeniu prowadzenia badań archeologicznych.

3. Do wniosku, o którym mowa w ust. 1, dołącza się:

- 1) program prowadzenia badań archeologicznych;
- 2) dokument potwierdzający posiadanie przez wnioskodawcę tytułu prawnego do korzystania z nieruchomości, uprawniającego do występowania z tym wnioskiem, a w przypadku gdy z wnioskiem występuje podmiot zamierzający prowadzić te badania, zgodę właściciela lub posiadacza nieruchomości na ich prowadzenie albo oświadczenie, że właściciel lub posiadacz tej zgody nie udzielił;
- 3) zgodę dyrektora parku narodowego albo regionalnego dyrektora ochrony środowiska, w przypadku prowadzenia badań archeologicznych odpowiednio na terenie parku narodowego albo rezerwatu przyrody;
- 4) mapę topograficzną w skali 1:10 000 lub większej, lub prezentację kartograficzną bazy danych obiektów topograficznych (BDOT10k), o której mowa w art. 4 ust. 1a pkt 8 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. – Prawo geodezyjne i kartograficzne [...]¹²², umożliwiające lokalizację nieruchomego zabytku archeologicznego, a w odniesieniu do polskich obszarów morskich, morską mapę nawigacyjną z zaznaczonym miejscem planowanych badań archeologicznych;
- 5) plan z naniesionymi miejscami dotychczasowych i planowanych badań archeologicznych w nawiązaniu do punktów osnowy geodezyjnej poziomej i wysokościowej w skali:
 - a) 1:500, jeżeli badania archeologiczne będą prowadzone na terenie o powierzchni do 10 000 m², albo

¹²² Dz. U. z 2021 r. poz. 1990.

- b) 1:1000, jeżeli badania archeologiczne będą prowadzone na terenie o powierzchni większej niż 10 000 m²
- w przypadku badań archeologicznych, które nie będą prowadzone na polskich obszarach morskich;
- 6) plan batymetryczny z naniesionymi miejscami dotychczasowych i planowanych badań archeologicznych oraz dostępną dokumentację hydroakustyczną akwenu objętego planem, w przypadku badań archeologicznych, które będą prowadzone na polskich obszarach morskich;
- 7) dokument potwierdzający gotowość muzeum lub innej jednostki organizacyjnej do przyjęcia zabytków archeologicznych odkrytych w trakcie prowadzenia badań archeologicznych;
- 8) opis sposobu uporządkowania terenu po zakończeniu badań archeologicznych.

§ 10.

1. Wniosek o wydanie pozwolenia na poszukiwanie zabytków zawiera:
 - 1) imię, nazwisko i adres lub nazwę, siedzibę i adres wnioskodawcy;
 - 2) wskazanie miejsca poszukiwania zabytków z określeniem współrzędnych geodezyjnych lub geograficznych z dokładnością do jednej setnej sekundy dla punktów załamania obszaru poszukiwań lub nazwę albo numer obrębu ewidencyjnego z numerami działek ewidencyjnych, a w odniesieniu do polskich obszarów morskich, współrzędnych geocentrycznych geodezyjnych naniesionych na morską mapę nawigacyjną;
 - 3) imię, nazwisko i adres osoby kierującej poszukiwaniami zabytków albo samodzielnie prowadzącej te poszukiwania;
 - 4) uzasadnienie wniosku.
2. Wniosek o wydanie pozwolenia na poszukiwanie zabytków na polskich obszarach morskich zawiera ponadto:
 - 1) imiona i nazwiska osób, które w trakcie poszukiwania zabytków będą się posługiwać sprzętem nurkowym, wraz ze wskazaniem ich uprawnień;
 - 2) liczbę i nazwy jednostek pływających, które będą brały udział w poszukiwaniu zabytków, oraz nazwy ich armatorów;
- 3) nazwy portów:
 - a) z których jednostki pływające, o których mowa w pkt 2, wypłyną w celu poszukiwania zabytków,
 - b) do których jednostki pływające, o których mowa w pkt 2, wpłyną po zakończeniu poszukiwania zabytków.
3. Do wniosku, o którym mowa w ust. 1, dołącza się:
 - 1) program poszukiwania zabytków określający zakres i sposób prowadzenia poszukiwań zabytków;
 - 2) dokument potwierdzający posiadanie przez wnioskodawcę tytułu prawnego do korzystania z nieruchomości, uprawniającego do występowania z tym wnioskiem, a w przypadku gdy z wnioskiem występuje podmiot zamierzający prowadzić te poszukiwania, zgodę właściciela lub posiadacza nieruchomości na ich prowadzenie albo oświadczenie, że właściciel lub posiadacz tej zgody nie udzielił;

- 3) zgodę dyrektora parku narodowego albo regionalnego dyrektora ochrony środowiska, w przypadku poszukiwania zabytków odpowiednio na terenie parku narodowego albo rezerwatu przyrody;
- 4) mapę topograficzną w skali 1:10 000 lub większej lub prezentację kartograficzną bazy danych obiektów topograficznych (BDOT10k), o której mowa w art. 4 ust. 1a pkt 8 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. – Prawo geodezyjne i kartograficzne, a w odniesieniu do polskich obszarów morskich, morską mapę nawigacyjną z zaznaczonym obszarem planowanych poszukiwań zabytków.

§ 11.

1. Wniosek o wydanie pozwolenia na wykonywanie robót budowlanych w otoczeniu zabytku zawiera:

- 1) imię, nazwisko i adres lub nazwę, siedzibę i adres wnioskodawcy;
- 2) wskazanie miejsca planowanych robót budowlanych w otoczeniu zabytku;
- 3) wskazanie numeru księgi wieczystej nieruchomości objętej wnioskiem, o ile jest założona.

2. Do wniosku, o którym mowa w ust. 1, dołącza się:

- 1) projekt budowlany, część projektu budowlanego w zakresie niezbędnym do oceny wpływu planowanych robót budowlanych na zabytek albo program robót budowlanych;
- 2) dokument potwierdzający posiadanie przez wnioskodawcę tytułu prawnego do korzystania z nieruchomości, uprawniającego do występowania z tym wnioskiem.

3. Program robót budowlanych, o którym mowa w ust. 2 pkt 1, zawiera imię i nazwisko autora oraz informacje niezbędne do oceny wpływu robót na zabytek, w szczególności:

- 1) wskazanie przewidzianych rozwiązań budowlanych, w formie opisowej i rysunkowej;
- 2) wskazanie przewidzianych do zastosowania metod, materiałów i technik.

§ 12.

1. Pozwolenie na prowadzenie prac konserwatorskich, prac restauratorskich albo badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa albo badań architektonicznych zawiera:

- 1) imię, nazwisko i adres lub nazwę, siedzibę i adres wnioskodawcy;
- 2) wskazanie zabytku, z uwzględnieniem miejsca jego położenia albo przechowywania;
- 3) warunek polegający na obowiązku kierowania tymi pracami albo badaniami albo samodzielnego ich wykonywania przez osobę spełniającą wymagania, o których mowa odpowiednio w art. 37a ust. 1 i 2, art. 37b ust. 1 i 3 albo art. 37d ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, zwanej dalej „ustawą”;
- 4) warunek przekazania wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków albo ministrowi nie później niż w terminie 14 dni przed dniem rozpoczęcia prac albo badań, a w toku prac albo badań na 14 dni przed dokonaniem zmiany osoby, o której mowa w pkt 3:
 - a) imienia, nazwiska i adresu osoby, o której mowa w pkt 3,

- b) dokumentów potwierdzających spełnianie przez tę osobę wymagań, o których mowa odpowiednio w art. 37a ust. 1 i 2, art. 37b ust. 1 i 3 albo art. 37d ust. 1 ustawy,
 - c) oświadczenia osoby, o której mowa w pkt 3, o przyjęciu przez tę osobę obowiązku kierowania tymi pracami albo badaniami albo samodzielniego ich wykonywania;
- 5) zakres i sposób prowadzenia wskazanych w pozwoleniu prac albo badań;
 - 6) informację, że postępowanie w sprawie wydanego pozwolenia może zostać wznowione, a następnie pozwolenie może zostać zmienione lub cofnięte na podstawie art. 47 ustawy;
 - 7) wskazanie terminu ważności pozwolenia.
2. Pozwolenie, o którym mowa w ust. 1, może określać warunki polegające na obowiązku:
- 1) zawiadomienia wojewódzkiego konserwatora zabytków albo ministra o terminie rozpoczęcia i zakończenia wskazanych w pozwoleniu prac albo badań;
 - 2) zawiadomienia wojewódzkiego konserwatora zabytków albo ministra o terminie podjęcia określonych czynności związanych z wydanym pozwoleniem, przynajmniej 3 dni przed dniem rozpoczęcia tych czynności;
 - 3) niezwłocznego zawiadomienia wojewódzkiego konserwatora zabytków albo ministra o zagrożeniach lub nowych okolicznościach ujawnionych w trakcie prowadzenia wskazanych w pozwoleniu prac albo badań;
 - 4) prowadzenia dokumentacji przebiegu wskazanych w pozwoleniu prac albo badań oraz opracowania wyników tych badań, w sposób umożliwiający jednoznaczną identyfikację i dokładną lokalizację przestrzenną wszystkich czynności, użytych materiałów oraz dokonanych odkryć, i przekazania jej wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków albo ministrowi w terminie 3 miesięcy od dnia zakończenia tych prac albo badań;
 - 5) opracowania sposobu postępowania z zabytkiem po zakończeniu wskazanych w pozwoleniu prac albo badań i przekazania tego opracowania wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków albo ministrowi w terminie 3 miesięcy od dnia zakończenia tych prac albo badań;
 - 6) podjęcia innych działań, które zapobiegą uszkodzeniu lub zniszczeniu zabytku.
3. Pozwolenie na prowadzenie prac konserwatorskich albo prac restauratorskich przy zabytku, o którym mowa w ust. 1, może również określać warunki polegające na obowiązku dokonywania odbioru częściowego i końcowego wykonanych prac konserwatorskich albo prac restauratorskich z udziałem wojewódzkiego konserwatora zabytków albo ministra.

§ 13.

1. Pozwolenie na prowadzenie robót budowlanych zawiera:
- 1) imię, nazwisko i adres lub nazwę, siedzibę i adres wnioskodawcy;
 - 2) wskazanie zabytku, z uwzględnieniem miejsca jego położenia;
 - 3) warunek polegający na obowiązku kierowania robotami budowlanymi albo wykonywania nadzoru inwestorskiego przez osoby spełniające wymagania, o których mowa w art. 37c ustawy;

4) warunek przekazania wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków nie później niż w terminie 14 dni przed dniem rozpoczęcia robót budowlanych, a w toku robót budowlanych na 14 dni przed dokonaniem zmiany osoby, o której mowa w pkt 3:

- a) imienia, nazwiska i adresu osoby, o której mowa w pkt 3,
- b) dokumentów potwierdzających spełnianie przez tę osobę wymagań, o których mowa w art. 37c ustawy,
- c) oświadczenia osoby, o której mowa w pkt 3, o przyjęciu przez tę osobę obowiązku kierowania robotami budowlanymi albo wykonywania nadzoru inwestorskiego;

5) zakres i sposób prowadzenia wskazanych w pozwoleniu robót budowlanych;

6) informację, że postępowanie w sprawie wydanego pozwolenia może zostać wznowione, a następnie pozwolenie może zostać zmienione lub cofnięte na podstawie art. 47 ustawy;

7) wskazanie terminu ważności pozwolenia.

2. Pozwolenie, o którym mowa w ust. 1, może określać warunki polegające na obowiązku:

1) zawiadomienia wojewódzkiego konserwatora zabytków o terminie rozpoczęcia i zakończenia robót budowlanych;

2) zawiadomienia wojewódzkiego konserwatora zabytków o terminie podjęcia określonych czynności związanych z wydanym pozwoleniem, przynajmniej 3 dni przed dniem rozpoczęcia tych czynności;

3) niezwłocznego zawiadomienia wojewódzkiego konserwatora zabytków o zagrożeniach lub nowych okolicznościach ujawnionych w trakcie prowadzenia robót budowlanych;

4) dokonywania odbioru częściowego i końcowego wykonanych robót budowlanych z udziałem wojewódzkiego konserwatora zabytków;

5) podjęcia innych działań, które zapobiegą uszkodzeniu lub zniszczeniu zabytku.

3. Do pozwoleń na prowadzenie robót budowlanych na obszarze wpisanego do rejestru zabytków historycznego układu urbanistycznego, historycznego układu ruralistycznego albo historycznego zespołu budowlanego, z wyłączeniem zabytków nieruchomości wchodzących w skład tych układów albo zespołu odrębnie wpisanych do rejestru zabytków, nie stosuje się przepisów ust. 1 pkt 3 i 4. Wojewódzki konserwator zabytków może odstąpić od stosowania tych przepisów również w stosunku do pozwoleń na prowadzenie robót budowlanych na innych terenach wpisanych do rejestru zabytków.

§ 14.

1. Pozwolenie na przemieszczenie zabytku nieruchomego albo przeniesienie zabytku ruchomego zawiera:

1) imię, nazwisko i adres lub nazwę, siedzibę i adres wnioskodawcy;

2) wskazanie zabytku, z uwzględnieniem miejsca jego położenia albo przechowywania;

3) zakres i sposób prowadzenia wskazanego w pozwoleniu przemieszczenia zabytku nieruchomego albo przeniesienia zabytku ruchomego;

- 4) informację, że postępowanie w sprawie wydanego pozwolenia może zostać wznowione, a następnie pozwolenie może zostać zmienione lub cofnięte na podstawie art. 47 ustawy;
 - 5) wskazanie miejsca, do którego zabytek nieruchomy ma zostać przemieszczony albo zabytek ruchomy przeniesiony;
 - 6) wskazanie terminu ważności pozwolenia.
2. Pozwolenie na przemieszczenie zabytku nieruchomego zawiera ponadto:
- 1) warunek polegający na obowiązku kierowania robotami budowlanymi lub wykonywania nadzoru inwestorskiego przez osoby spełniające wymagania, o których mowa w art. 37c ustawy;
 - 2) warunek przekazania wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków nie później niż w terminie 14 dni przed dniem rozpoczęcia robót budowlanych, a w toku robót budowlanych na 14 dni przed dokonaniem zmiany osoby, o której mowa w pkt 1:
 - a) imienia, nazwiska i adresu osoby, o której mowa w pkt 1,
 - b) dokumentów potwierdzających spełnianie przez tę osobę wymagań, o których mowa w art. 37c ustawy,
 - c) oświadczenia osoby, o której mowa w pkt 1, o przyjęciu przez tę osobę obowiązku kierowania robotami budowlanymi albo wykonywania nadzoru inwestorskiego.
3. Pozwolenie, o którym mowa w ust. 1, może określać warunki polegające na obowiązku:
- 1) zawiadomienia wojewódzkiego konserwatora zabytków o terminie podjęcia określonych czynności związanych z wydanym pozwoleniem, przynajmniej 3 dni przed dniem rozpoczęcia tych czynności;
 - 2) zawiadomienia wojewódzkiego konserwatora zabytków o terminie rozpoczęcia i zakończenia wskazanego w pozwoleniu przemieszczenia zabytku nieruchomego albo przeniesienia zabytku ruchomego;
 - 3) niezwłocznego zawiadomienia wojewódzkiego konserwatora zabytków o wszelkich zagrożeniach lub nowych okolicznościach ujawnionych w trakcie prowadzenia wskazanego w pozwoleniu przemieszczenia zabytku nieruchomego albo przeniesienia zabytku ruchomego;
 - 4) podjęcia innych działań, które zapobiegą uszkodzeniu lub zniszczeniu zabytku.
4. Pozwolenie na przeniesienie zabytku ruchomego może ponadto określać warunki polegające na obowiązku:
- 1) kierowania przeniesieniem zabytku ruchomego przez osobę spełniającą wymagania, o których mowa odpowiednio w art. 37a ust. 1 i 2 ustawy;
 - 2) przekazania wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków nie później niż w terminie 14 dni przed dniem rozpoczęcia prac, a w toku prac na 14 dni przed dokonaniem zmiany osoby, o której mowa w pkt 1:
 - a) imienia, nazwiska i adresu osoby, o której mowa w pkt 1,
 - b) dokumentów potwierdzających spełnianie przez tę osobę wymagań, o których mowa odpowiednio w art. 37a ust. 1 i 2 ustawy,
 - c) oświadczenia osoby, o której mowa w pkt 1, o przyjęciu przez tę osobę obowiązku kierowania przeniesieniem zabytku ruchomego.

§ 15.

1. Pozwolenie na podział zabytku nieruchomego albo zmianę przeznaczenia lub sposobu korzystania z zabytku zawiera:

- 1) imię, nazwisko i adres lub nazwę, siedzibę i adres wnioskodawcy;
- 2) wskazanie zabytku, z uwzględnieniem miejsca jego położenia albo przechowywania;
- 3) informację, że postępowanie w sprawie wydanego pozwolenia może zostać wznowione, a następnie pozwolenie może zostać zmienione lub cofnięte na podstawie art. 47 ustawy;
- 4) wskazanie terminu ważności pozwolenia.

2. Pozwolenie na zmianę przeznaczenia lub sposobu korzystania z zabytku może określać warunki polegające na obowiązku podjęcia działań, które zapobiegą uszkodzeniu lub zniszczeniu zabytku.

§ 16.

1. Pozwolenie na umieszczanie na zabytku wpisanym do rejestru zabytków urządzeń technicznych, tablic reklamowych lub urządzeń reklamowych w rozumieniu art. 2 pkt 16b i 16c ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz napisów zawiera:

- 1) imię, nazwisko i adres lub nazwę, siedzibę i adres wnioskodawcy;
- 2) wskazanie zabytku, z uwzględnieniem miejsca jego położenia;
- 3) zakres i sposób prowadzenia wskazanego w pozwoleniu umieszczania na zabytku urządzeń technicznych, tablic reklamowych lub urządzeń reklamowych w rozumieniu art. 2 pkt 16b i 16c ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz napisów;
- 4) informację, że postępowanie w sprawie wydanego pozwolenia może zostać wznowione, a następnie pozwolenie może zostać zmienione lub cofnięte na podstawie art. 47 ustawy;
- 5) wskazanie terminu usunięcia z zabytku tablic reklamowych lub urządzeń reklamowych w rozumieniu art. 2 pkt 16b i 16c ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz napisów;
- 6) wskazanie terminu ważności pozwolenia.

2. Pozwolenie, o którym mowa w ust. 1, może określać warunki polegające na obowiązku:

- 1) zawiadomienia wojewódzkiego konserwatora zabytków o terminie podjęcia określonych czynności związanych z wydanym pozwoleniem, przynajmniej 3 dni przed dniem rozpoczęcia tych czynności;
- 2) zawiadomienia wojewódzkiego konserwatora zabytków o terminie rozpoczęcia i zakończenia umieszczania na zabytku wpisanym do rejestru zabytków urządzeń technicznych, tablic reklamowych lub urządzeń reklamowych w rozumieniu art. 2 pkt 16b i 16c ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz napisów;
- 3) niezwłocznego zawiadomienia wojewódzkiego konserwatora zabytków o zagrożeniach lub nowych okolicznościach ujawnionych w trakcie umieszczania na zabytku wpisanym do rejestru zabytków urządzeń technicznych, tablic reklamowych lub urządzeń reklamowych w rozumieniu art. 2 pkt 16b

i 16c ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz napisów;

4) podjęcia innych działań, które zapobiegą uszkodzeniu lub zniszczeniu zabytku wpisanego do rejestru zabytków.

§ 17.

1. Pozwolenie na podejmowanie innych działań zawiera:

- 1) imię, nazwisko i adres lub nazwę, siedzibę i adres wnioskodawcy;
- 2) wskazanie zabytku, z uwzględnieniem miejsca jego położenia albo przechowywania;
- 3) zakres i sposób prowadzenia innych działań wskazanych w pozwoleniu;
- 4) informację, że postępowanie w sprawie wydanego pozwolenia może zostać wznowione, a następnie pozwolenie może zostać zmienione lub cofnięte na podstawie art. 47 ustawy;
- 5) wskazanie terminu ważności pozwolenia.

2. Pozwolenie, o którym mowa w ust. 1, może określać warunki polegające na obowiązku:

- 1) zawiadomienia wojewódzkiego konserwatora zabytków o terminie podjęcia określonych czynności związanych z wydanym pozwoleniem, przynajmniej 3 dni przed dniem rozpoczęcia tych czynności;
- 2) zawiadomienia wojewódzkiego konserwatora zabytków o terminie rozpoczęcia i zakończenia wskazanych w pozwoleniu działań;
- 3) niezwłocznego zawiadomienia wojewódzkiego konserwatora zabytków o wszelkich zagrożeniach lub nowych okolicznościach ujawnionych w trakcie prowadzenia wskazanych w pozwoleniu działań;
- 4) podjęcia innych działań, które zapobiegą uszkodzeniu lub zniszczeniu zabytku.

§ 18.

1. Pozwolenie na prowadzenie badań archeologicznych zawiera:

- 1) imię, nazwisko i adres lub nazwę, siedzibę i adres wnioskodawcy;
- 2) wskazanie miejsca prowadzenia badań archeologicznych z określeniem współrzędnych geodezyjnych lub geograficznych z dokładnością do jednej setnej sekundy dla punktów załamania obszaru badań, a w odniesieniu do polskich obszarów morskich, współrzędnych geocentrycznych geodezyjnych naniesionych na morską mapę nawigacyjną;
- 3) zakres i sposób prowadzenia wskazanych w pozwoleniu badań archeologicznych;
- 4) informację, że postępowanie w sprawie wydanego pozwolenia może zostać wznowione, a następnie pozwolenie może zostać zmienione lub cofnięte na podstawie art. 47 ustawy;
- 5) wskazanie terminu ważności pozwolenia;
- 6) warunek polegający na obowiązku kierowania badaniami archeologicznymi albo samodzielnego wykonywania tych badań przez osobę spełniającą wymagania, o których mowa w art. 37e ust. 1 ustawy;

7) zobowiązanie wnioskodawcy do przekazania wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków nie później niż w terminie 14 dni przed dniem rozpoczęcia badań archeologicznych, a w toku badań archeologicznych, na 14 dni przed dokonaniem zmiany osoby, o której mowa w pkt 6:

- a) imienia, nazwiska i adresu osoby, o której mowa w pkt 6,
- b) dokumentów potwierdzających spełnianie przez tę osobę wymagań, o których mowa w art. 37e ust. 1 ustawy,
- c) oświadczenia osoby, o której mowa w pkt 6, o przyjęciu przez tę osobę obowiązku kierowania badaniami archeologicznymi albo samodzielnego wykonywania tych badań.

2. Pozwolenie na prowadzenie badań archeologicznych na polskich obszarach morskich zawiera ponadto:

- 1) imiona i nazwiska osób, które w trakcie prowadzenia badań archeologicznych będą się posługiwać sprzętem nurkowym, wraz ze wskazaniem ich uprawnień;
- 2) liczbę i nazwy jednostek pływających, które będą brały udział w prowadzeniu badań archeologicznych, oraz nazwy ich armatorów;
- 3) nazwy portów:
 - a) z których jednostki pływające, o których mowa w pkt 2, wypłyną w celu prowadzenia badań archeologicznych,
 - b) do których jednostki pływające, o których mowa w pkt 2, wpłyną po zakończeniu prowadzenia badań archeologicznych.

3. Pozwolenie na prowadzenie badań archeologicznych może określać warunki polegające na obowiązku:

- 1) zawiadomienia wojewódzkiego konserwatora zabytków albo dyrektora urzędu morskiego o terminie rozpoczęcia i zakończenia wskazanych w pozwoleniu badań archeologicznych;
- 2) zawiadomienia wojewódzkiego konserwatora zabytków albo dyrektora urzędu morskiego o terminie podjęcia określonych czynności związanych z wydanym pozwoleniem, przynajmniej 3 dni przed dniem rozpoczęcia tych czynności;
- 3) niezwłocznego zawiadomienia wojewódzkiego konserwatora zabytków albo dyrektora urzędu morskiego o wszelkich zagrożeniach lub nowych okolicznościach ujawnionych w trakcie prowadzenia wskazanych w pozwoleniu badań archeologicznych;
- 4) niezwłocznego zawiadomienia wojewódzkiego konserwatora zabytków albo dyrektora urzędu morskiego o przerwach we wskazanych w pozwoleniu badaniach archeologicznych, które mogą wpłynąć na zmianę programu tych badań;
- 5) dokonania szczegółowego rozpoznania terenowego i sporządzenia planu sytuacyjno-wysokościowego dla zabytku archeologicznego, zwłaszcza gdy ten zabytek posiada własną formę krajobrazową;
- 6) prowadzenia dokumentacji przebiegu badań archeologicznych oraz opracowania wyników tych badań w sposób umożliwiający jednoznaczną identyfikację i dokładną przestrzenną lokalizację wszystkich czynności oraz dokonanych odkryć i przekazania jej wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków w terminie określonym przez wojewódzkiego konserwatora zabytków albo

dyrektora urzędu morskigo nie dłuższym niż 6 miesięcy od dnia zakończenia tych badań;

7) prowadzenia doraźnej konserwacji pozyskanych zabytków i przekazania ich wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków w terminie określonym przez wojewódzkiego konserwatora zabytków albo dyrektora urzędu morskigo nie dłuższym niż 3 lata od dnia zakończenia badań archeologicznych;

8) prowadzenia inwentaryzacji polowej pozyskanych zabytków i ich dokumentacji i przekazania jej wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków w terminie 6 miesięcy od dnia zakończenia badań archeologicznych;

9) sporządzenia sprawozdania z przeprowadzonych badań archeologicznych i przekazania tego sprawozdania wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków w terminie określonym przez wojewódzkiego konserwatora zabytków albo dyrektora urzędu morskigo nie dłuższym niż 3 tygodnie od dnia ich zakończenia;

10) opracowania sposobu postępowania z zabytkiem po zakończeniu badań archeologicznych i przekazania go wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków w terminie określonym przez wojewódzkiego konserwatora zabytków albo dyrektora urzędu morskigo nie dłuższym niż 3 miesiące od dnia zakończenia tych badań;

11) opracowania wyników badań archeologicznych i przekazania ich wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków w terminie określonym przez wojewódzkiego konserwatora zabytków albo dyrektora urzędu morskigo nie dłuższym niż 3 lata od dnia ich zakończenia;

12) uporządkowania terenu po zakończeniu badań archeologicznych;

13) dokonywania odbioru częściowego i końcowego wykonanych badań archeologicznych z udziałem wojewódzkiego konserwatora zabytków;

14) podjęcia innych działań, które zapobiegną uszkodzeniu lub zniszczeniu zabytku, a w odniesieniu do pozwolenia dotyczącego polskich obszarów morskich, zapewnią bezpieczeństwo żeglugi.

4. Załącznik do pozwolenia, o którym mowa w ust. 1, stanowi mapa topograficzna w skali 1:10 000 lub większej lub prezentacja kartograficzna bazy danych obiektów topograficznych (BDOT10k), o której mowa w art. 4 ust. 1a pkt 8 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. – Prawo geodezyjne i kartograficzne, a w odniesieniu do polskich obszarów morskich, morska mapa nawigacyjna, z zaznaczonym miejscem prowadzenia badań archeologicznych.

§ 19.

1. Pozwolenie na poszukiwanie zabytków zawiera:

1) imię, nazwisko i adres lub nazwę, siedzibę i adres wnioskodawcy;

2) wskazanie miejsca poszukiwania zabytków z określeniem współrzędnych geodezyjnych lub geograficznych z dokładnością do jednej setnej sekundy dla punktów załamań obszaru poszukiwań lub nazwę albo numer obrębu ewidencyjnego z numerami działek ewidencyjnych, a w odniesieniu do polskich obszarów morskich, współrzędnych geocentrycznych geodezyjnych naniesionych na morską mapę nawigacyjną;

3) zakres i sposób prowadzenia wskazanych w pozwoleniu poszukiwań zabytków;

- 4) informację, że postępowanie w sprawie wydanego pozwolenia może zostać wznowione, a następnie pozwolenie może zostać zmienione lub cofnięte na podstawie art. 47 ustawy;
 - 5) wskazanie terminu ważności pozwolenia;
 - 6) imię, nazwisko i adres osoby kierującej poszukiwaniami zabytków albo samodzielnie prowadzącej te poszukiwania;
 - 7) warunek zawiadomienia wojewódzkiego konserwatora zabytków albo dyrektora urzędu morskiego o terminie rozpoczęcia i zakończenia wskazanych w pozwoleniu poszukiwań zabytków, przynajmniej 2 dni przed dniem rozpoczęcia poszukiwań;
 - 8) warunek przekazania wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków albo dyrektorowi urzędu morskiego przez osobę kierującą poszukiwaniami zabytków imion i nazwisk osób biorących udział w poszukiwaniach zabytków, przynajmniej 2 dni przed dniem rozpoczęcia poszukiwań.
2. Pozwolenie na poszukiwanie zabytków na polskich obszarach morskich zawiera ponadto:
- 1) imiona i nazwiska osób, które w trakcie poszukiwania zabytków będą się posługiwać sprzętem nurkowym, wraz ze wskazaniem ich uprawnień;
 - 2) liczbę i nazwy jednostek pływających, które będą brały udział w poszukiwaniu zabytków, oraz nazwy ich armatorów;
 - 3) nazwy portów:
 - a) z których jednostki pływające, o których mowa w pkt 2, wypłyną w celu poszukiwania zabytków,
 - b) do których jednostki pływające, o których mowa w pkt 2, wpłyną po zakończeniu poszukiwania zabytków.
3. Pozwolenie, o którym mowa w ust. 1, może określać warunki polegające na obowiązku:
- 1) zawiadomienia wojewódzkiego konserwatora zabytków, a w przypadku poszukiwania zabytków na polskich obszarach morskich, również dyrektora urzędu morskiego, o terminie podjęcia określonych czynności związanych z wydanym pozwoleniem, przynajmniej 3 dni przed rozpoczęciem tych czynności;
 - 2) niezwłocznego zawiadomienia wojewódzkiego konserwatora zabytków albo dyrektora urzędu morskiego o wszelkich zagrożeniach lub nowych okolicznościach ujawnionych w trakcie prowadzenia wskazanych w pozwoleniu poszukiwań.
4. Pozwolenie, o którym mowa w ust. 1, może określać warunek polegający na zakazie prowadzenia poszukiwań zabytków w miejscach wyznaczonych przez wojewódzkiego konserwatora zabytków albo dyrektora urzędu morskiego ze względu na ochronę zabytków archeologicznych (strefa zakazu prowadzenia poszukiwań).
5. Załącznik do pozwolenia, o którym mowa w ust. 1, stanowi mapa topograficzna w skali 1:10 000 lub większej lub prezentacja kartograficzna bazy danych obiektów topograficznych (BDOT10k), o której mowa w art. 4 ust. 1a pkt 8 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. – Prawo geodezyjne i kartograficzne, a w odniesieniu do polskich obszarów morskich, morska mapa nawigacyjna, z zaznaczonym obszarem prowadzenia poszukiwań. W przypadku, o którym mowa w ust. 4, w załączniku do

pozwolenia w granicach obszaru prowadzenia poszukiwań wyznacza się strefy zakazu prowadzenia poszukiwań.

§ 20.

1. Pozwolenie na wykonywanie robót budowlanych w otoczeniu zabytku zawiera:
 - 1) imię, nazwisko i adres lub nazwę, siedzibę i adres wnioskodawcy;
 - 2) wskazanie miejsca planowanych robót budowlanych w otoczeniu zabytku;
 - 3) zakres i sposób prowadzenia wskazanych w pozwoleniu robót budowlanych w otoczeniu zabytku;
 - 4) informację, że postępowanie w sprawie wydanego pozwolenia może zostać wznowione, a następnie pozwolenie może zostać zmienione lub cofnięte na podstawie art. 47 ustawy;
 - 5) wskazanie terminu ważności pozwolenia.
2. Pozwolenie, o którym mowa w ust. 1, może określać warunki polegające na obowiązku:
 - 1) zawiadomienia wojewódzkiego konserwatora zabytków o terminie podjęcia określonych czynności związanych z wydanym pozwoleniem, przynajmniej 3 dni przed dniem rozpoczęcia tych czynności;
 - 2) niezwłocznego zawiadomienia wojewódzkiego konserwatora zabytków o zagrożeniach lub nowych okolicznościach ujawnionych w trakcie prowadzenia wskazanych w pozwoleniu robót budowlanych w otoczeniu zabytku;
 - 3) podjęcia innych działań, które zapobiegą uszkodzeniu lub zniszczeniu zabytku.

§ 21.

1. Zawiadomienia, o których mowa w § 12 ust. 2 pkt 1–3, § 13 ust. 2 pkt 1–3, § 14 ust. 3 pkt 1–3, § 16 ust. 2 pkt 1–3, § 17 ust. 2 pkt 1–3, § 18 ust. 3 pkt 1–4 oraz § 19 ust. 1 pkt 7 i ust. 3, oraz dane, o których mowa w § 19 ust. 1 pkt 8, przekazuje się pisemnie, za pomocą faksu lub za pomocą środków komunikacji elektronicznej w rozumieniu art. 2 pkt 5 ustawy z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną (Dz. U. z 2020 r. poz. 344).
2. Minister, wojewódzcy konserwatorzy zabytków i dyrektorzy urzędów morskich udostępniają na stronie podmiotowej w Biuletynie Informacji Publicznej informacje o adresie poczty elektronicznej oraz numerze faksu, na które przekazuje się zawiadomienia oraz dane, o których mowa w ust. 1.

§ 22.

Elementy, które zawiera dokumentacja prac konserwatorskich i prac restauratorskich przy zabytku ruchomym wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz dokumentacja badań archeologicznych, określa załącznik do rozporządzenia.

§ 23.

1. Dyrektor urzędu morskiego przesyła projekt pozwolenia na prowadzenie poszukiwań zabytków albo badań archeologicznych na polskich obszarach morskich

właściwemu wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków w celu uzgodnienia tego projektu.

2. Wojewódzki konserwator zabytków uzgadnia projekt, o którym mowa w ust. 1, albo odmawia jego uzgodnienia, w terminie 14 dni od dnia otrzymania tego projektu.

3. Dyrektor urzędu morskiego może uznać za uzgodniony projekt, o którym mowa w ust. 1, jeżeli wojewódzki konserwator zabytków nie zajmie stanowiska w terminie, o którym mowa w ust. 2.

[pominięto przepisy przejściowy i końcowy]

Załącznik
do rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego
z dnia 2 sierpnia 2018 r.

I. ELEMENTY, KTÓRE ZAWIERA DOKUMENTACJA PRAC KONSERWATORSKICH I PRAC RESTAURATORSKICH PROWADZONYCH PRZY ZABYTKU RUCHOMYM WPISANYM DO REJESTRU ZABYTEKÓW ALBO NA LISTĘ SKARBÓW DZIEDZICTWA

Dokumentacja prac konserwatorskich i prac restauratorskich prowadzonych przy zabytku ruchomym wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa zawiera:

- 1) imię, nazwisko i adres osoby lub nazwę, siedzibę i adres jednostki organizacyjnej, która sporządziła dokumentację;
- 2) imię, nazwisko i adres lub nazwę, siedzibę i adres właściciela lub posiadacza zabytku lub imię i nazwisko autora zabytku;
- 3) określenie zabytku;
- 4) określenie miejsca jego położenia lub przechowywania;
- 5) czas powstania i styl zabytku;
- 6) określenie wymiarów zabytku, w tym wymiarów jego części składowych;
- 7) fotografie zabytku wykonane w miejscu jego stałego przechowywania, z uwzględnieniem jego bezpośredniego otoczenia;
- 8) opis inwentaryzacyjny;
- 9) opracowanie historyczne zawierające informacje o dotychczas przeprowadzonych pracach konserwatorskich lub pracach restauratorskich oraz dokonanych przekształceniach zabytku;
- 10) analizę materiałów i technik wykonania zabytku, w tym stratygrafii warstw technologicznych;
- 11) opis i analizę stanu zachowania zabytku przed podjęciem prac konserwatorskich lub prac restauratorskich, z określeniem przyczyn uszkodzeń i zniszczeń;
- 12) dokumentację fotograficzną zabytku przed rozpoczęciem prac konserwatorskich lub prac restauratorskich;
- 13) program prac konserwatorskich lub prac restauratorskich zawierający:
 - a) uzasadnienie koncepcji wyglądu zabytku po przeprowadzeniu prac konserwatorskich lub prac restauratorskich, uwzględniające uwarunkowania estetyczne, historyczne i funkcjonalne,
 - b) wykaz planowanych czynności i zabiegów konserwatorskich z podaniem metod, materiałów i technik;
- 14) opis, fotografie i rysunki dokumentujące poszczególne etapy prac konserwatorskich lub prac restauratorskich, z uwzględnieniem zastosowanych metod, materiałów i technik;
- 15) ustalenia naukowe wynikające z przeprowadzonych prac konserwatorskich lub prac restauratorskich;
- 16) fotografie zabytku po zakończeniu prac konserwatorskich lub prac restauratorskich;

17) zalecenia konserwatorskie dla właściciela lub posiadacza zabytku określające sposoby i metody sprawowania opieki nad zabytkiem.

II. ELEMENTY, KTÓRE ZAWIERA DOKUMENTACJA BADAŃ ARCHEOLOGICZNYCH

1. Dokumentacja badań archeologicznych składa się z:

- 1) karty zabytku archeologicznego zawierającej:
 - a) określenie miejsca usytuowania zabytku archeologicznego, z podaniem nazwy miejscowości, gminy, powiatu i województwa, numeru obszaru w wojewódzkiej ewidencji zabytków, numeru zabytku na tym obszarze, numeru stanowiska w miejscowości oraz współrzędnych geograficznych z dokładnością do jednej setnej sekundy wraz z danymi georeferencyjnymi, a w odniesieniu do polskich obszarów morskich, współrzędnych geocentrycznych geodezyjnych naniesionych na morską mapę nawigacyjną,
 - b) opis fizjograficzny,
 - c) określenie powierzchni przeprowadzonych badań archeologicznych,
 - d) wykaz faz zasiedlenia z podaniem liczby obiektów oraz zabytków datujących te fazy,
 - e) nazwisko kierownika badań archeologicznych, termin ich przeprowadzenia;
- 2) karty jednostek stratygraficznych zawierającej:
 - a) określenie miejsca usytuowania zabytku archeologicznego, z podaniem nazwy miejscowości, gminy, powiatu i województwa, numeru obszaru w wojewódzkiej ewidencji zabytków, numeru zabytku na tym obszarze, numeru stanowiska w miejscowości oraz współrzędnych geograficznych, a w odniesieniu do polskich obszarów morskich, współrzędnych geocentrycznych geodezyjnych naniesionych na morską mapę nawigacyjną,
 - b) numer jednostki stratygraficznej i jej lokalizacji w systemie podziału przestrzeni badawczej,
 - c) określenie funkcji jednostki stratygraficznej,
 - d) wstępne datowanie jednostki stratygraficznej,
 - e) zasięg jednostki stratygraficznej,
 - f) opis jednostki stratygraficznej,
 - g) opis eksploracji jednostki stratygraficznej,
 - h) relację stratygraficzną;
- 3) rejestru odkrytych zabytków;
- 4) rejestru warstw;
- 5) inwentarza:
 - a) zabytków wydzielonych,
 - b) zabytków masowych,
 - c) próbek,
 - d) dokumentacji rysunkowej,
 - e) dokumentacji fotograficznej;
- 6) dokumentacji graficznej;
- 7) dokumentacji fotograficznej;
- 8) sprawozdania z badań;

- 9) opracowania wyników badań;
- 10) mapy lokalizacji zabytku archeologicznego w skali 1:10 000 z zaznaczonym jego hipotetycznym zasięgiem, a w odniesieniu do polskich obszarów morskich, planu batymetrycznego;
- 11) graficznego przedstawienia rozplanowania odkrytych zabytków i warstw kulturowych z zaznaczoną siatką i oznaczeniem ich chronologii;
- 12) planu warstwicowego zabytku z naniesioną siatką arową nawiązującą do osnowy geodezyjnej i planem wykopów;
- 13) bibliografii oraz informacji o miejscu przechowywania dokumentacji wcześniej przeprowadzonych badań, jeżeli badania takie zostały przeprowadzone.

2. Dokumentacja badań archeologicznych zawiera imię, nazwisko i adres osoby lub nazwę, siedzibę i adres jednostki organizacyjnej, która sporządziła dokumentację, oraz imię, nazwisko i adres lub nazwę, siedzibę i adres właściciela lub posiadacza zabytku, a także o ile jest to możliwe – imię i nazwisko autora zabytku.

Część III

**Źródła prawa
wewnętrznego
– resortowego**

Decyzja Nr 288/MON Ministra Obrony Narodowej
z dnia 29 lipca 2011 r.
w sprawie wprowadzenia do użytku służbowego „Wytycznych
w sprawie ochrony wojskowych nieruchomości zabytkowych”

[Źródło: Dz. Urz. MON z 2011 r. Nr 16, poz. 225; zm. Dz. Urz. MON z 2014 r. poz. 46 – tekst ujednolicony]

Na podstawie § 2 pkt 14 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 9 lipca 1996 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Obrony Narodowej (Dz. U. Nr 94, poz. 426) ustala się, co następuje:

Wprowadza się do użytku służbowego w komórkach i jednostkach organizacyjnych podległych Ministrowi Obrony Narodowej lub przez niego nadzorowanych „Wytyczne w sprawie ochrony wojskowych nieruchomości zabytkowych”¹²³, stanowiące załącznik do niniejszej decyzji.

Decyzja wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Minister Obrony Narodowej: B. Klich

¹²³ Poniżej zamieszczono wersję dokumentu w brzmieniu nadanym Decyzją Nr 26/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 12 lutego 2014 r. zmieniającą decyzję w sprawie wprowadzenia do użytku służbowego „Wytycznych w sprawie wojskowych nieruchomości zabytkowych” (Dz. Urz. MON z 2014 r. poz. 46).

MINISTERSTWO OBRONY NARODOWEJ

**WYTYCZNE
W SPRAWIE OCHRONY
WOJSKOWYCH NIERUCHOMOŚCI ZABYTKOWYCH**

**WARSZAWA
2011 r.**

SPIS TREŚCI

1. Postanowienia ogólne

- 1.1. Zakres i przedmiot stosowania wytycznych
- 1.2. Definicje podstawowych pojęć (słowniczek)

2. Podstawowe zasady ochrony wojskowych nieruchomości zabytkowych

- 2.1. Kategorie oraz rodzaje wojskowych nieruchomości zabytkowych
- 2.2. Zasady ochrony wojskowych nieruchomości zabytkowych w okresie pokoju

3. Zasady planowania ochrony wojskowych nieruchomości zabytkowych na wypadek szczególnych zagrożeń

- 3.1. System ochrony wojskowych nieruchomości zabytkowych
- 3.2. Rodzaje zagrożeń
- 3.3. Zadania komórek i jednostek organizacyjnych resortu obrony narodowej

4. Plan ochrony zabytków

- 4.1. Metodyka postępowania
- 4.2. Główne części planu
- 4.3. Inne wymagania dotyczące planu

5. Ewidencja wojskowych nieruchomości zabytkowych

- 5.1. Zawartość dokumentów ewidencyjnych
- 5.2. Prowadzenie ewidencji wojskowych nieruchomości zabytkowych

6. Szkolenia specjalistyczne w zakresie ochrony nieruchomych dóbr kultury

- 6.1. Zakres stosowania szkoleń specjalistycznych
- 6.2. Osoby odpowiedzialne za organizację szkoleń
- 6.3. Program szkoleń

7. Postanowienia końcowe

Załączniki:

- Załącznik Nr 1. Wykaz wojskowych nieruchomości zabytkowych znajdujących się w zasobach zarządcy
- Załącznik Nr 2. Strona tytułowa planu ochrony zabytków
- Załącznik Nr 3. Karta ewidencyjna wojskowej nieruchomości zabytkowej
- Załącznik Nr 4. Karta ewidencyjna zabytku nieruchomego niewpisanego do rejestru zabytków

1. Postanowienia ogólne

1.1. Zakres i przedmiot stosowania wytycznych

1.1.1. Postanowienia „Wytycznych w sprawie ochrony wojskowych nieruchomości zabytkowych[”], zwanych dalej „Wytycznymi”, dotyczą zabytków nieruchomych stanowiących część lub zespół nieruchomości będących dziełem budownictwa, urbanistyki i architektury wraz z ich otoczeniem usytuowanych na terenach będących w zarządzie Ministra Obrony Narodowej, zwanych dalej „wojskowymi nieruchomościami zabytkowymi”, które:

- 1) podlegają ochronie poprzez:
 - a) wpis do rejestru zabytków,
 - b) uznanie za pomnik historii,
 - c) utworzenie parku kulturowego,
 - d) ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego;
- 2) znajdują się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
- 3) znajdują się w ewidencji wojskowych nieruchomości zabytkowych;
- 4) są w trakcie postępowania administracyjnego mającego na celu wpisanie wojskowych nieruchomości zabytkowych do rejestru zabytków.

1.1.2. Wytyczne mają na celu uszczegółowienie zadań dla jednostek organizacyjnych resortu obrony narodowej, wynikających ze sprawowania trwałego zarządu w stosunku do wojskowych nieruchomości zabytkowych oraz określenie jednolitych zasad postępowania w zakresie ochrony wojskowych nieruchomości zabytkowych w czasie pokoju oraz na wypadek konfliktu zbrojnego lub sytuacji kryzysowych.

1.1.3. Wytyczne nie dotyczą zadań i kompetencji w zakresie ochrony wojskowych nieruchomości zabytkowych pozostających w zasobie Wojskowej Agencji Mieszkaninowej oraz Agencji Mienia Wojskowego.

1.2. Definicje podstawowych pojęć (słowniczek)

1.2.1. Stosowane określenia oznaczają:

- a) **ustawa** – ustawę z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568 z późn. zm.),

- b) **Instrukcja** – instrukcję przygotowania i realizacji planów ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych wprowadzoną rozporządzeniem Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz. U. z 2004 r. Nr 212, poz. 2153), lit. c–e uchylono
- f) **zarządca** – komórkę lub jednostkę organizacyjną resortu obrony narodowej realizującą zadania związane z zarządzaniem nieruchomościami resortu obrony narodowej,
- g) **użytkownik wojskowej nieruchomości zabytkowej** – podmiot, któremu protokolarnie została przekazana wojskowa nieruchomość zabytkowa w użytkowanie,
- h) **administrator** – terenowy organ infrastruktury, któremu trwały zarządca przekazał protokolarnie nieruchomość,
- i) **Konwencja Haska** – konwencję o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego podpisaną 14 maja 1954 r. w Hadze (Dz. U. z 1957 r. Nr 46, poz. 212),
- j) **rejestr zabytków** – rejestr, o którym mowa w przepisach ustawy,
- k) **plan ochrony zabytku** – plan, o którym mowa w rozporządzeniu Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz. U. Nr 212, poz. 2153),
- l) **kompleks nieruchomości wojskowych** – teren oznaczony numerem ewidencyjnym, obejmujący nieruchomości wojskowe wraz ze wszystkimi znajdującymi się na nim obiektami budowlanymi oraz infrastrukturą podziemną i naziemną.

2. Podstawowe zasady ochrony wojskowych nieruchomości zabytkowych

2.1. Kategorie oraz rodzaje wojskowych nieruchomości zabytkowych

2.1.1. Ochronie i opiece podlegają wojskowe nieruchomości zabytkowe, będące w szczególności:

- a) krajobrazami kulturowymi,
- b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
- c) dziełami architektury i budownictwa,
- d) dziełami budownictwa obronnego,
- e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
- f) cmentarzami,
- g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
- h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji,
- i) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
- j) cmentarzyskami,

- k) kurhanami,
 - l) relikdami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.
- 2.1.2. Dla celów ewidencji, o której mowa w pkt 5. wprowadza się następujące rodzaje wojskowych nieruchomości zabytkowych podlegających ochronie i opiece:
- a) zespoły pałacowe i dworsko-parkowe,
 - b) obiekty i zespoły rezydencyjne,
 - c) obiekty sakralne,
 - d) obiekty techniki i inne wg terminologii prawa budowlanego,
 - e) miejsca pamięci,
 - f) obiekty i kompleksy architektury obronnej.

2.2. Zasady ochrony wojskowych nieruchomości zabytkowych w okresie pokoju

2.2.1. Zadania i kompetencje osób zajmujących kierownicze stanowiska resortu obrony narodowej w zakresie ochrony wojskowych nieruchomości zabytkowych regulują odrębne przepisy.

2.2.2. Ochrona wojskowych nieruchomości zabytkowych polega głównie na zabezpieczeniu ich przed zniszczeniem, uszkodzeniem, dewastacją, na zapewnieniu im warunków trwałego zachowania, na opracowaniu dokumentacji naukowej, ewidencji i rejestracji oraz ich konserwacji, restauracji lub odbudowie opartej na naukowych zasadach.

2.2.3. Ochrona w zakresie określonym w pkt 2.2.2. w stosunku do wojskowych nieruchomości zabytkowych jest realizowana przez:

1) zarządców oraz administratorów, zgodnie z posiadanymi kompetencjami wynikającymi z protokolarnego przekazania obiektów w administrowanie, w zakresie:

- a) prowadzenia ewidencji wojskowych nieruchomości zabytkowych na podstawie odrębnych przepisów oraz wymagań określonych w pkt 5 Wytycznych,
- b) prowadzenia wszelkiej niezbędnej dokumentacji wojskowych nieruchomości zabytkowych wynikającej z przepisów odrębnych,
- c) prowadzenia dokumentacji technicznej wojskowej nieruchomości zabytkowej jako obiektu budowlanego na zasadach określonych w przepisach odrębnych z zakresu utrzymania nieruchomości, w szczególności prawa budowlanego,
- d) planowania i przeprowadzania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych na zasadach określonych w przepisach odrębnych w szczególności prawa budowlanego,
- e) zabezpieczenia i utrzymania wojskowej nieruchomości zabytkowej oraz jej otoczenia w jak najlepszym stanie w oparciu i na zasadach określonych w przepisach odrębnych;

2) użytkowników wojskowej nieruchomości zabytkowej w zakresie korzystania z niej w sposób gwarantujący trwałe zachowanie jej wartości.

2.2.4. Zarządca współdziała z właściwym terytorialnie Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, zwanym dalej „WKZ”, w sprawach:

- a) porównywania stanu wpisanych do ewidencji wojskowych nieruchomości zabytkowych z rejestrem zabytków,
- b) wnioskowania o wpisanie wojskowej nieruchomości zabytkowej do rejestru zabytków,
- c) uzgodnień dotyczących zmiany sposobu użytkowania wojskowych nieruchomości zabytkowych, zagospodarowania, prowadzenia badań, prac i robót oraz podejmowania innych działań przy zabytkach,
- d) uzyskiwania decyzji konserwatorskich wydanych dla nieruchomości dotychczas niemieszczonych w ewidencji wojskowych nieruchomości zabytkowych,
- e) ustalania nieruchomości wojskowych nie będących zabytkami, lecz znajdujących się w strefie ochrony konserwatorskiej lub objętych ochroną,
- f) pozyskiwania kart ewidencyjnych będących w posiadaniu WKZ,
- g) udzielania pomocy WKZ w zakresie umożliwiania wstępu na wojskowe tereny zamknięte z wojskowymi nieruchomościami zabytkowymi dla stwierdzenia stanu ich zachowania i ich wartości albo sporządzenia dokumentacji, a także w celu oznakowania wojskowej nieruchomości zabytkowej,
- h) uzgadniania planu ochrony zabytku nieruchomego na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych, zwanego dalej „planem ochrony zabytku”.

2.2.5. Realizacja ochrony wojskowych nieruchomości zabytkowych w zakresie przeprowadzania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych na poszczególnych etapach realizacji, poza uzgodnieniem z WKZ wymaga uzgadniania z właściwymi organami lub służbami w zakresie sanitarnym, ochrony środowiska, bhp, ppoż., a także powinna odbywać się zgodnie z projektem budowlanym, programem robót, warunkami technicznymi, Polskimi Normami oraz sztuką budowlaną.

2.2.6. Wszelkie zmiany sposobu użytkowania wojskowych nieruchomości zabytkowych, ich zagospodarowania oraz wykorzystania poza uzgodnieniem z WKZ oraz instytucjami nadrzędnymi z tytułu podległości służbowej zarządca zgłasza również do Biura Infrastruktury Specjalnej.

3. Zasady planowania ochrony wojskowych nieruchomości zabytkowych na wypadek szczególnych zagrożeń

3.1. System ochrony wojskowych nieruchomości zabytkowych

3.1.1. Ochrona zabytków przed zagrożeniami jest jednym z podstawowych zadań zarządcy oraz administratora wojskowej nieruchomości zabytkowej. Zarządca wojskowych nieruchomości zabytkowych oraz administrator, stosownie do posiadanych kompetencji, są zobowiązani do planowania, przygotowywania i realizacji przedsięwzięć zmierzających do ich ochrony przed zniszczeniem lub uszkodzeniem w wyniku działań:

- a) zapobiegawczych,
- b) dokumentacyjnych,
- c) zabezpieczających,

- d) ratowniczych,
- e) konserwatorskich.

3.2. Rodzaje zagrożeń

3.2.1. Zagrożeniami powodowanymi siłami natury, są w szczególności:

- a) pożar,
- b) powódź,
- c) ulewa lub zalanie z innych przyczyn,
- d) wichura,
- e) trąba powietrzna,
- f) nagły i znaczny spadek temperatury,
- g) osunięcia gruntu,
- h) tąpnięcia,
- i) długotrwałe opady śniegu.

3.2.2. Zagrożeniami wynikłymi wskutek awarii technicznych lub błędu człowieka są w szczególności:

- a) katastrofa budowlana,
- b) awaria infrastruktury komunalnej (sieci wodociągowych, kanalizacyjnych i energetycznych),
- c) awaria przemysłowa (skażenie chemiczne, biologiczne i promieniotwórcze).

3.2.3. Zagrożeniami wywołanymi czynnikami społecznymi lub politycznymi są w szczególności:

- a) demonstracje i rozruchy uliczne,
- b) akty wandalizmu, rabunki, kradzieże i dewastacje,
- c) ataki terrorystyczne,
- d) konflikty zbrojne,
- e) inne zagrożenia.

3.3. Zadania komórek i jednostek organizacyjnych resortu obrony narodowej

3.3.1. Zarządca na podstawie odrębnych przepisów, odpowiada za ochronę wojskowych nieruchomości zabytkowych bez względu na stan zachowania.

3.3.2. Kierownik jednostki organizacyjnej resortu obrony narodowej sprawującej trwałą zarząd w stosunku do wojskowych nieruchomości zabytkowych w sytuacjach kryzysowych i konfliktu zbrojnego, zadania zapobiegawcze i przygotowawcze realizuje przy udziale administratora poprzez:

- a) opracowanie i aktualizację planów ochrony zabytku,
- b) kontrolę stanu technicznego wojskowej nieruchomości zabytkowej,
- c) instalację i utrzymanie sprawności technicznej urządzeń i systemów zabezpieczenia wojskowej nieruchomości zabytkowej,
- d) uzupełnienie ewidencji i dokumentacji wojskowej nieruchomości zabytkowej,
- e) prowadzenie prac zabezpieczających przy wojskowej nieruchomości zabytkowej.

3.3.3. W okresie narastania bezpośredniego zagrożenia:

- 1) zarządca przy ścisłej współpracy z administratorem:
 - a) gromadzi sprzęt i materiały niezbędne do działań zabezpieczających i ratowniczych,
 - b) organizuje i uruchamia system monitorowania zagrożeń, alarmowania i powiadamiania,
 - c) nawiązuje kontakt z właściwymi organami administracji publicznej, zarządzania kryzysowego i obrony cywilnej, służbami ratowniczymi, porządkowymi i innymi instytucjami, w celu określenia obszaru współdziałania;
- 2) administrator w porozumieniu z użytkownikiem wojskowej nieruchomości zabytkowej:
 - a) przeprowadza demontaż i ukrycie najcenniejszych detali architektonicznych bądź dóbr ruchomych,
 - b) rozmieszcza znaki Konwencji Haskiej na wojskowych nieruchomościach zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków zgodnie ze wzorem określonym w rozporządzeniu Ministra Kultury z dnia 9 lutego 2004 r. w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczanego na zabytkach nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (Dz. U. Nr 30, poz. 259).

3.3.4. W okresie wystąpienia i trwania sytuacji kryzysowej lub konfliktu zbrojnego zarządca przy ścisłej współpracy z administratorem:

- a) prowadzi działania ratownicze własnymi i przydzielonymi siłami i środkami w ograniczonym zakresie,
- b) współdziała z wyspecjalizowanymi jednostkami ratownictwa lub sił zbrojnych.

3.3.5. Po zakończeniu sytuacji kryzysowej lub konfliktu zbrojnego zarządca przy udziale administratora:

- a) zabezpiecza wojskową nieruchomość zabytkową przed dalszym zniszczeniem, uszkodzeniem lub dewastacją,
- b) dokumentuje zdarzenia, straty i działania zabezpieczające,
- c) informuje właściwe organy administracji publicznej i jednostki nadrzędne o stratach, podjętych działaniach oraz potrzebach w zakresie niezbędnej pomocy.

4. Plan ochrony zabytków

4.1. Metodyka postępowania

4.1.1. Plan ochrony zabytku sporządza się dla wojskowej nieruchomości zabytkowej wpisanej do rejestru zabytków stanowiącej pojedynczy obiekt budowlany, lub zgodnie z treścią decyzji WKZ w sprawie wpisania do rejestru zabytków dla więcej niż jednego obiektu budowlanego stanowiącego wojskową nieruchomość zabytkową, z zastrzeżeniem, iż obiekty te zlokalizowane są na terenie jednego kompleksu nieruchomości wojskowych oraz z zastosowaniem przepisów o ochronie informacji niejawnych.

4.1.2. Przed przystąpieniem do opracowania planu ochrony zabytków zarządca powinien:

- 1) Ustalić stan zasobu wojskowych nieruchomości zabytkowych podlegających ochronie przez:
 - a) dokonanie porównania stanu ewidencyjnego wojskowych nieruchomości zabytkowych z ewidencją prowadzoną przez właściwe organy administracji publicznej i ochrony zabytków,
 - b) uaktualnienie zaistniałych zmian,
 - c) przeprowadzenie oceny stanu utrzymania i zabezpieczenia wojskowych nieruchomości zabytkowych przed pożarem, włamaniem i innymi możliwymi zagrożeniami,
 - d) sprawdzenie sprawności systemów zabezpieczeń i alarmowania,
 - e) sprawdzenie stanu dróg dojazdowych do wojskowych nieruchomości zabytkowych oraz miejsc możliwości poboru wody;
- 2) Uzyskać dane o prognozowanych zagrożeniach zabytków z gminnego lub miejskiego zespołu reagowania kryzysowego bądź biura bezpieczeństwa i zarządzania kryzysowego;
- 3) Ustalić cenne detale architektoniczne wymagające zabezpieczenia przez:
 - a) dokonanie oględzin wojskowej nieruchomości zabytkowej, jej części i cennych detali wystroju architektonicznego,
 - b) ustalenie miejsc najbardziej narażonych na określone zagrożenia;
- 4) Sprecyzować w formie pisemnej zamiar działania w oparciu o wnioski z przeprowadzonych ustaleń oraz uwzględnić priorytety w poszczególnych etapach działania;
- 5) Zaplanować wykonywanie innych dokumentów cząstkowych planu ochrony zabytku takich jak schematy, wykazy i inne, dostosowując je do specyfiki wojskowej nieruchomości zabytkowej i jej funkcji użytkowych.

4.2. Główne części planu

4.2.1. Struktura części opisowej planu powinna zawierać:

- 1) Charakterystykę wojskowej nieruchomości zabytkowej uwzględniającą:
 - a) nazwę,
 - b) charakterystykę stylu budownictwa ze względu na epokę, w której została wzniesiona,
 - c) pierwotne i obecne przeznaczenie,
 - d) stan zachowania oryginalnych elementów budowli,
 - e) wykaz elementów wystroju wojskowej nieruchomości zabytkowej podlegających zabezpieczeniu i wnioski dotyczące sposobu ich zabezpieczenia,
 - f) ewentualną dokumentację fotograficzną,
 - g) ocenę stanu dokumentacji wojskowej nieruchomości zabytkowej (wpis do rejestru zabytków, organ, numer decyzji, datę, syntezę zawartości),
 - h) pozytywne i negatywne uwarunkowania położenia wojskowej nieruchomości zabytkowej ze względu na jej bezpieczeństwo i ochronę,

- i) ocenę stanu technicznego wojskowej nieruchomości zabytkowej uwzględniającą stan urządzeń zabezpieczających, instalacji, komunikacji wewnętrznej, dojazdów, miejsc poboru i odprowadzania wody;
- 2) Charakterystykę i ocenę ryzyka wystąpienia zagrożeń, uwzględniając:
 - a) ogólną charakterystykę zagrożeń dla wojskowej nieruchomości zabytkowej,
 - b) ocenę ryzyka wystąpienia zagrożeń niemilitarnych dla wojskowej nieruchomości zabytkowej zawierającej:
 - ocenę prawdopodobieństwa wystąpienia zagrożeń,
 - prognozowane skutki wystąpienia zagrożeń,
 - wyznaczoną wartość ryzyka dla zidentyfikowanych zagrożeń,
 - c) ocenę zagrożeń oraz ich skutków dla wojskowej nieruchomości zabytkowej, w sytuacji wystąpienia konfliktu zbrojnego;
- 3) Wnioski z dokonanej oceny zagrożeń;
- 4) Zamiar działania z określeniem niezbędnych przedsięwzięć zmierzających do zabezpieczenia wojskowej nieruchomości zabytkowej przed skutkami potencjalnych zdarzeń określonych w punktach 3.2.1., 3.2.2. i 3.2.3. Wytucznych, uwzględniając:
 - a) zwięzłą koncepcję ochrony ze wskazaniem głównych przedsięwzięć określonych w punkcie 3.3.,
 - b) wyszczególnienie osób odpowiedzialnych za kierowanie ochroną,
 - c) zasady alarmowania i powiadamiania oraz kierowania i współdziałania w trakcie prowadzenia działań zapobiegawczo-ochronnych i ratowniczych;
- 5) Instrukcję postępowania osób lub grup osób w razie wystąpienia określonych sytuacji kryzysowych z uwzględnieniem:
 - a) sposobu powiadamiania,
 - b) miejsca stawienia się oraz zasad postępowania zespołu osób wyznaczonych do prac zabezpieczająco-ochronnych;
- 6) Sposób ochrony wojskowej nieruchomości zabytkowej ze szczegółowym określeniem:
 - a) wykazu prac przygotowawczych, organizacyjnych, techniczno-inżynierskich, dokumentacyjnych i innych niezbędnych do wykonania z określeniem czasu ich wykonania,
 - b) wykazu środków technicznych, urządzeń, sprzętu i materiałów przewidzianych do realizacji zadań przygotowawczych, zabezpieczających oraz ratowniczych z określeniem ich przeznaczenia, sposobu pozyskania i miejsc przechowywania,
 - c) osób i zespołów odpowiedzialnych, ze wskazaniem przypisanych im zadań oraz czasu ich wykonania,
 - d) w formie kalkulacji – szacunkowych kosztów wykonania prac przygotowawczo-zabezpieczających;
- 7) Schemat lub opis systemu alarmowania i powiadamiania, kierowania oraz współdziałania i łączności z wykazami adresów, telefonów jednostek ratowniczych, osób funkcyjnych, specjalistycznych służb, instytucji i rzeczoznawców;

8) Sposób dokumentowania działań ratowniczych oraz informowania o stratach, szkodach i potrzebach w zakresie ich likwidacji (fotograficzny lub opisowy).

4.2.2. Część graficzna planu zawiera:

1) plan w skali 1:2000 bądź mapę w skali 1:5000 lub 1:10000 usytuowania kompleksu nieruchomości wojskowych ze wskazaniem:

- a) wojskowej nieruchomości zabytkowej,
- b) dróg dojazdowych,
- c) ważnych punktów infrastruktury bezpieczeństwa (hydranty, wyłączniki zasilania prądu, centralnego ogrzewania, gazu, itp.),
- d) miejsca składowania materiałów i sprzętu do zabezpieczenia,
- e) rejonów i rodzaju zagrożenia dla wojskowych nieruchomości zabytkowych;

2) zdjęcie bądź zdjęcia wojskowej nieruchomości zabytkowej wraz z ich opisem;

3) zdjęcia detali wystroju architektonicznego podlegających zabezpieczeniu wraz z opisem.

4.2.3. Załączniki do planu ochrony zabytków:

1) Wykaz podstawowych znaków umownych w planie ochrony zabytków określony jest w Instrukcji;

2) Zarządca sporządza załączniki w zakresie i ilości wynikającej ze specyfiki wojskowej nieruchomości zabytkowej, dla której sporządzany jest przedmiotowy plan;

3) Wykaz załączników:

- a) wykaz wojskowych nieruchomości zabytkowych zawierający ważniejsze elementy podlegające zabezpieczeniu,
- b) schemat współdziałania, powiadamiania i łączności,
- c) zestawienie prac dokumentacyjnych i konserwatorsko-zabezpieczających w razie wystąpienia szkód w wojskowej nieruchomości zabytkowej,
- d) organizacja prac zabezpieczających przy wojskowej nieruchomości zabytkowej z podziałem na prace I i II kolejności,
- e) plan (sposób) oznakowania wojskowej nieruchomości zabytkowej znakiem rozpoznawczym Konwencji Haskiej,
- f) sposób informowania o stratach w wojskowej nieruchomości zabytkowej jednostki organizacyjnej,
- g) wykaz jednostek organizacyjnych, instytucji i organizacji przewidzianych do udzielenia pomocy w razie zagrożenia.

4.3. Inne wymagania dotyczące planu

4.3.1. Sporządzany plan ochrony zabytków powinien zawierać stronę tytułową według załącznika Nr 2 do wytycznych.

4.3.2. Sporządzany plan ochrony zabytków powinien zawierać spis treści.

4.3.3. W zależności od informacji zawartych w planie ochrony zabytków zarządca w uzgodnieniu z pełnomocnikiem ds. ochrony informacji niejawnych lub właściwym organem ds. ochrony informacji niejawnych:

- a) określa klauzulę niejawności dokumentu,
- b) określa klauzulę niejawności w stosunku do dokumentów częstkowych planu.

4.3.4. Opracowany plan ochrony zabytków zarządca uzgadnia z WKZ.

4.3.5. Opracowany i uzgodniony plan ochrony zabytków zarządca przedkłada do zatwierdzania właściwemu organowi administracji samorządowej: wójt gminy (burmistrz lub prezydent miasta).

4.3.6. Plan ochrony zabytku sporządza zarządca w trzech egzemplarzach, po jednym dla każdej ze stron – wykonawcy (zarządca)[,] uzgadniającego (WKZ) oraz zatwierdzającego (prezydent lub burmistrz miasta). Jednocześnie przekazuje zatwierdzoną kopię planu właściwemu użytkownikowi wojskowej nieruchomości zabytkowej, celem realizacji metod i form postępowania w razie wystąpienia zagrożenia.

4.3.7. Plan ochrony zabytków zarządca powinien aktualizować w terminie do 31 marca każdego roku, według stanu na dzień 31 grudnia roku poprzedniego.

4.3.8. Kopie wpisów aktualizacyjnych zarządca przesyła organowi uzgadniającemu oraz zatwierdzającemu.

5. Ewidencja wojskowych nieruchomości zabytkowych

5.1. Zawartość dokumentów ewidencyjnych

5.1.1. Ewidencja wojskowych nieruchomości zabytkowych, sporządzana w formie wykazu powinna zawierać (załącznik Nr 1):

- a) nazwę i numer wojskowej nieruchomości zabytkowej,
- b) rodzaj lub kategorię wojskowej nieruchomości zabytkowej określone w punkcie 2.1.,
- c) miejsce usytuowania wojskowej nieruchomości zabytkowej, adres, dzielnica, gmina, powiat, województwo,
- d) numer kompleksu nieruchomości wojskowych,
- e) nazwę jednostki organizacyjnej sprawującej zarząd nad wojskową nieruchomością zabytkową,
- f) rok budowy,
- g) pierwotne i obecne przeznaczenie,
- h) aktualny sposób użytkowania,
- i) nazwę i adres użytkownika,
- j) numer rejestru i datę wpisu do rejestru zabytków w odniesieniu do wojskowych nieruchomości zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków,
- k) informacje o ujęciu wojskowej nieruchomości zabytkowej niewpisanej do rejestru zabytków, w ewidencji prowadzonej przez właściwego terytorialnie WKZ (gminnej ewidencji zabytków),
- l) datę zatwierdzenia planu ochrony zabytku,
- m) uwagi.

5.1.2. Ewidencja wojskowych nieruchomości zabytkowych sporządzana w formie rozszerzonej powinna zawierać:

- 1) wszelkie możliwe do uzyskania informacje historyczne oraz inne dane o wojskowej nieruchomości zabytkowej, umieszczane odpowiednio w kartach ewidencyjnych wojskowej nieruchomości zabytkowej, stanowiących załączniki Nr 3 i 4 do Wytycznych;
- 2) fotografie, szkice lub inne formy graficzne odzwierciedlające historyczny (jeśli istnieje) oraz aktualny wygląd wojskowej nieruchomości zabytkowej przechowywane w formie elektronicznej i papierowej stanowiące integralną część karty ewidencyjnej wojskowej nieruchomości zabytkowej;
- 3) kartę ewidencyjną wojskowej nieruchomości zabytkowej określoną w załączniku Nr 3 do Wytycznych sporządza się dla wojskowych nieruchomości zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków, zgodnie z treścią decyzji WKZ w sprawie wpisania do rejestru zabytków

5.2. Prowadzenie ewidencji wojskowych nieruchomości zabytkowych

5.2.1. Ewidencja prowadzona jest, stosownie do kompetencji przez:

- a) Szefostwo Infrastruktury Inspektoratu Wsparcia Sił Zbrojnych,
- b) Biuro Infrastruktury Specjalnej,
- c) zarządców.

5.2.2. Szefostwo Infrastruktury Inspektoratu Wsparcia Sił Zbrojnych prowadzi zbiorczą ewidencję wojskowych nieruchomości zabytkowych na podstawie dokumentacji ewidencyjnej pochodzącej bezpośrednio od zarządców wojskowych nieruchomości zabytkowych zgodnie z podległością służbową.

5.2.3. Dyrektor Biura Infrastruktury Specjalnej współdziała w sprawach ochrony wojskowych nieruchomości zabytkowych z Generalnym Konserwatorem Zabytków oraz właściwymi terytorialnie WKZ.

5.2.4. Biuro Infrastruktury Specjalnej prowadzi ewidencję wojskowych nieruchomości zabytkowych za resort obrony narodowej, w oparciu o zbiorczą ewidencję sporządzaną w formie wykazu stanowiącego załącznik Nr 1 do Wytycznych, otrzymywaną w terminie do 30 kwietnia każdego roku z Szefostwa Infrastruktury Inspektoratu Wsparcia Sił Zbrojnych oraz od innych komórek i jednostek organizacyjnych resortu obrony narodowej realizujących zadania związane z zarządzaniem nieruchomościami.

5.2.5. Ewidencja wojskowych nieruchomości zabytkowych podlega aktualizowaniu w terminie do 31 marca każdego roku według stanu na dzień 31 grudnia roku ubiegłego.

5.2.6. Zarządcy prowadzą ewidencję wojskowych nieruchomości zabytkowych w zakresie podanym w punktach 5.1.1. i 5.1.2. Wytycznych.

5.2.7. (uchylony)

5.2.8. Ewidencję wojskowych nieruchomości zabytkowych zarządca prowadzi w formie papierowej i elektronicznej, inni uprawnieni prowadzą ewidencję w formie elektronicznej.

6. Szkolenia specjalistyczne w zakresie ochrony nieruchomości dóbr kultury

6.1. Zakres stosowania szkoleń specjalistycznych

6.1.1. W ramach obligatoryjnych zajęć z kształcenia obywatelskiego zgodnie z metodyką szkolenia żołnierzy z przedmiotów „Kształcenie obywatelskie” oraz „Profilaktyka i dyscyplina wojskowa” żołnierze powinni odbywać szkolenie w zakresie ochrony dóbr kultury w wymiarze co najmniej dwóch godzin dydaktycznych w skali roku.

6.1.2. Szkolenia, o których mowa w punkcie 6.1.1., mogą być realizowane w ramach szkoleń programowych lub uzupełniających realizowanych w komórkach lub jednostkach organizacyjnych, w których żołnierze pełnią służbę oraz powinny obejmować również wszystkich pracowników wojska zatrudnionych w danej komórce lub jednostce organizacyjnej.

6.1.3. Żołnierze oraz pracownicy resortu zajmujący się problematyką ochrony nieruchomości dóbr kultury powinni brać udział w szkoleniach lub kursach doskonalących organizowanych przez organy i instytucje zawodowo zajmujące się problematyką ochrony wojskowych nieruchomości zabytkowych w wymiarze nie mniej niż 16 godzin dydaktycznych i nie rzadziej niż raz na 2 lata.

6.1.4. Szkolenia, o których mowa w punkcie 6.1.3., mogą być organizowane przez Wojskowe Centrum Edukacji Obywatelskiej we współpracy z Biurem Infrastruktury Specjalnej.

6.2. Osoby odpowiedzialne za organizację szkoleń

6.2.1. Obowiązek organizacji i realizacji szkoleń dla żołnierzy i pracowników wojska, o których mowa w punkcie 6.1.1., spoczywa na kierownikach, szefach, dyrektorach, komendantach i dowódcach jednostek i komórek organizacyjnych resortu obrony narodowej. Właściwy terytorialnie zarządca jest zobowiązany do wyznaczenia osoby posiadającej wiedzę w zakresie ochrony nieruchomości dóbr kultury, celem przeprowadzenia szkolenia.

6.2.2. Obowiązek zapewnienia uczestnictwa w szkoleniach i kursach, o których mowa w punkcie 6.1.3., dla osób bezpośrednio zajmujących się ochroną wojskowych nieruchomości zabytkowych, spoczywa na kierownikach, szefach, dyrektorach, komendantach i dowódcach jednostek organizacyjnych resortu, które sprawują trwałą zarząd w stosunku do wojskowych nieruchomości zabytkowych.

6.3. Program szkoleń

6.3.1. Program szkoleń powinien obejmować w szczególności:

- a) podstawowe akty prawne regulujące problematykę ochrony nieruchomości dóbr kultury,
- b) podstawowe zasady i sposoby ochrony wojskowych nieruchomości zabytkowych,

- c) podstawowe obowiązki komórek i jednostek organizacyjnych resortu obrony narodowej odpowiedzialnych za ochronę wojskowych nieruchomości zabytkowych,
- d) zasady dokonywania wpisów lub skreśleń wojskowych nieruchomości zabytkowych będących w użytkowaniu wojska z rejestru zabytków,
- e) metodykę wykonywania planów ochrony zabytków.

6.3.2. Szczegółowy zakres tematyki obowiązującej w procesie szkolenia żołnierzy oraz pracowników resortu obrony narodowej określają przepisy dotyczące przestrzegania zasad ochrony dóbr kultury w resorcie obrony narodowej.

7. Postanowienia końcowe

7.1. Ochronę wojskowych nieruchomości zabytkowych pozostających w trwałym zarządzie MON należy prowadzić na zasadach określonych w przepisach dotyczących ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Załącznik Nr 1

**WYKAZ WOJSKOWYCH NIERUCHOMOŚCI ZABYTKOWYCH
ZNAJDUJĄCYCH SIĘ W ZASOBACH ZARZĄDCY**

Lp.	Nazwa/ nazwa historyczna i nr wojskowej nieruchomości zabytkowej	Nr kompleksu	Rodzaj lub kategoria wojskowej nieruchomości zabytkowej*	Miejsce usytuowania (adres, gmina, powiat, województwo)	Nazwa i adres użytkownika wojskowej nieruchomości zabytkowej	Rok/ lata budowy	Pierwotne/ historyczne przeznaczenie
1	2	3	4	5	6	7	8

*

Skrót	Rodzaj/kategoria wojskowej nieruchomości zabytkowej
ZPDP	Zespoły pałacowe i dworsko - parkowe
OZR	Obiekty i zespoły rezydencyjne
OS	Obiekty sakralne
OTB	Obiekty techniki i inne wg terminologii prawa budowlanego
MP	Miejsca pamięci
OKAO	Obiekty i kompleksy architektury obronnej

** należy podać w przypadku:

- wpisu do rejestru zabytków – nr rejestru i datę wpisu, organ ochrony zabytków,
- ujęcia w ewidencji właściwego terytorialnie WKZ (gminnej ewidencji) – datę wpisu do ewidencji i nazwę właściwego organu ochrony zabytków,
- innej formy ochrony (podać jakiej) – datę wpisu i nazwę właściwego organu ochrony zabytków

*** wpisać rodzaj wykonanych robót (np. wymiana pokrycia dachowego, wymiana stolarki okiennej, wymiana instalacji, naprawa elewacji, itp.)

- w przypadku przeprowadzonych prac konserwatorskich lub restauratorskich określić charakter i zakres przeprowadzonych prac,
- w przypadku inwestycji budowlanych należy podać koszt robót zrealizowanych w danym roku

Aktualny sposób użytkowania	Zarządca/ Administrator	Wpis do rejestru zabytków/ inna forma ochrony**	Data zatwierdzenia planu ochrony zabytku	Roboty budowlane i konserwatorskie/ koszty (w tys. zł) za r.***	Uwagi
9	10	11	12	13	14

**STRONA TYTUŁOWA
PLANU OCHRONY ZABYTKU NIERUCHOMEGO**

ZATWIERDZAM

Egz. nr

.....

P L A N
OCHRONY ZABYTKU NIERUCHOMEGO
NA WYPADEK KONFLIKTU ZBROJNEGO I SYTUACJI KRYZYSOWYCH

DLA

.....

.....

w, ul.

UZGODNIONO :

OPRACOWAŁ :

.....

(tytuł naukowy lub stopień imię i nazwisko)

.....

dn.

..... – (miesiąc) – (rok)

Załącznik Nr 3

KARTA EWIDENCYJNA WOJSKOWEJ NIERUCHOMOŚCI
ZABYTKOWEJ

Nazwa :

.....

Miejscowość:

Adres:

województwo:

gmina:

Nr kompleksu:

Nr Księgi Wieczystej :

Nr Katastru Nieruchomości działka obręb

Kubatura:

Powierzchnia użytkowa:

Powierzchnia terenu:

Kategoria Zabytku ^{*)} :	budynek	☐
	pomnik historii	☐
	miejsce pamięci	☐
	zabytek przemysłu i techniki	☐
	architektura obronna	☐
	zabytek sakralny	☐
	muzeum	☐
	archiwum	☐

^{*)} zaznaczyć właściwe

Czas powstania:

Rejestr zabytków: Nr z dnia

Przeznaczenie pierwotne:

Użytkowanie obecne:

Dane posiadacza i użytkownika:

zarządca:

adres:

użytkownik:

adres:

Stan zachowania: stan techniczny: bardzo dobry, dobry, dostateczny, zły^{*)}

Opis:

.....

.....

.....

.....

^{*)} niepotrzebne skreślić

Historia wojskowej nieruchomości zabytkowej:

Opis wojskowej nieruchomości zabytkowej (sytuacja, materiał, bryła, elewacje, wnętrza, wyposażenie):

Prace budowlane i konserwatorskie:

.....

.....

.....

.....

.....

Najpilniejsze postulaty konserwatorskie:

.....

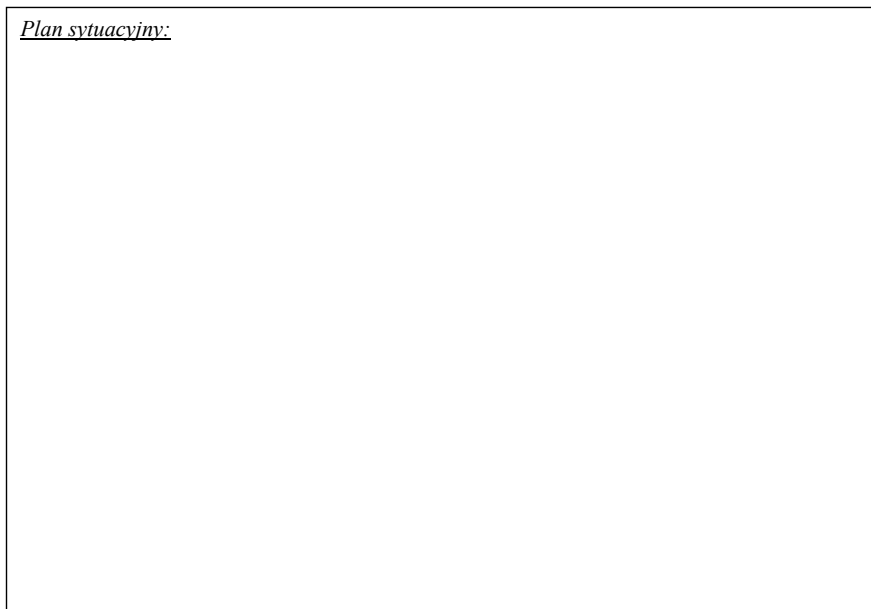
.....

.....

.....

.....

Plan sytuacyjny:

Dokumentacja fotograficzna:

**KARTA EWIDENCYJNA WOJSKOWEJ NIERUCHOMOŚCI ZABYTKOWEJ
NIEWPISANEJ DO REJESTRU ZABYTKÓW**

KARTA EWIDENCYJNA WOJSKOWEJ NIERUCHOMOŚCI ZABYTKOWEJ NIEWPISANEJ DO REJESTRU ZABYTKÓW		4. Nr kompleksu	5. MIEJSCOWOŚĆ
1. NAZWA	2. LICZBA OBIEKTÓW BUDOWLANYCH	3. CZAS POWSTANIA	6. PRZYNALEŻNOŚĆ ADMINISTRACYJNA (województwo, powiat, gmina/dzielnica) a) b) c)
11. MAPA LOKALIZACYJNA LUB MATERIAŁY FOTOGRAFICZNE			7. WŁAŚCICIEL
			8. ZARZĄDCA
			9. NR KSIĘGI WIECZYSTEJ
			10. FORMY OCHRONY
12. OPIS HISTORYCZNY WOJSKOWEJ NIERUCHOMOŚCI ZABYTKOWEJ		13. STAN ZACHOWANIA	
		14. UWAGI	
		15. ZAŁĄCZNIKI	

16. INFORMACJE DOTYCZĄCE WOJSKOWEJ NIERUCHOMOŚCI ZABYTKOWEJ STNOWIĄCEJ POJEDYŃCZY OBIEKT BUDOWLANY		
1. miejscowość	5. nazwa wojskowej nieruchomości zabytkowej	6. adnotacje uzupełniające
2. gmina (dzielnica)		
3. powiat		
4. województwo		
7. inne opisy, informacje		

Decyzja Nr 72/MON Ministra Obrony Narodowej
z dnia 6 marca 2014 r.
w sprawie przestrzegania zasad ochrony dóbr kulturalnych
w resorcie obrony narodowej

[Źródło: Dz. Urz. MON z 2014 r. poz. 83]

Na podstawie art. 2 pkt 2, 12 i 23 ustawy z dnia 14 grudnia 1995 r. o urzędzie Ministra Obrony Narodowej¹²⁴ [...] i § 1 pkt 6 lit. c, pkt 11 lit. f oraz § 2 pkt 14 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 9 lipca 1996 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Obrony Narodowej (Dz. U. Nr 94, poz. 426), w związku z Konwencją o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego wraz z Regulaminem Wykonawczym do tej Konwencji oraz Protokołem o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego, podpisanym w Hadze dnia 14 maja 1954 r. (Dz. U. z 1957 r. Nr 46, poz. 212 [...]), Drugim Protokołem Dodatkowym do Konwencji o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego, podpisanym w Hadze dnia 26 marca 1999 r. (Dz. U. z 2012 r. poz. 248), ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami¹²⁵ [...], Konwencją dotyczącą środków zmierzających do zakazu i zapobiegania nielegalnemu przywozowi, wywozowi i przenoszeniu własności dóbr kultury, sporządzonej w Paryżu dnia 17 listopada 1970 r. (Dz. U. z 1974 r. Nr 20, poz. 106) oraz rozporządzeniem Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz. U. Nr 212, poz. 2153), ustala się, co następuje:

1. W zakresie ochrony dóbr kulturalnych, ustala się następujące zadania i kompetencje dla poszczególnych osób funkcyjnych w resorcie obrony narodowej:

- 1) osoba zajmująca kierownicze stanowisko Ministerstwa Obrony Narodowej właściwa do spraw społecznych:
 - a) reprezentuje resort obrony narodowej w kontaktach międzynarodowych z instytucjami i organizacjami rządowymi oraz pozarządowymi w sprawach: ochrony dóbr kulturalnych na wypadek szczególnych zagrożeń, sytuacji kryzysowych oraz konfliktu zbrojnego, zwanych dalej „ochroną dóbr kulturalnych[“],
 - b) koordynuje współpracę resortu obrony narodowej z komórkami i jednostkami administracji państwowej i samorządowej oraz organizacjami pozarządowymi, w zakresie ochrony dóbr kulturalnych,

¹²⁴ T.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 196.

¹²⁵ T.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 710 ze zm.

- c) wydaje niezbędne polecenia dyrektorowi komórki organizacyjnej Ministerstwa Obrony Narodowej właściwej w sprawach edukacji obywatelskiej oraz nadzoru nad państwowymi instytucjami kultury, dla których organizatorem jest Minister Obrony Narodowej w sprawie:
- organizowania, w uzgodnieniu z Dyrektorem Wojskowego Centrum Edukacji Obywatelskiej, szkoleń i kursów doskonalących z zakresu ochrony dóbr kulturalnych dla żołnierzy i pracowników resortu obrony narodowej,
 - organizowania systemu upowszechniania wiedzy z zakresu ochrony dóbr kulturalnych dla żołnierzy i pracowników resortu obrony narodowej, realizowanych w ramach zajęć ze szkolenia uzupełniającego żołnierzy z przedmiotu „Kształcenie obywatelskie”,
 - reprezentowania resortu obrony narodowej w organach doradczych i w międzyresortowych zespołach zajmujących się ochroną dóbr kulturalnych;
- 2) osoba zajmująca kierownicze stanowisko Ministerstwa Obrony Narodowej właściwa do spraw infrastruktury:
- a) organizuje, koordynuje i nadzoruje zadania w zakresie ochrony wojskowych nieruchomości zabytkowych, będących w trwałym zarządzie Ministerstwa Obrony Narodowej, zgodnie z obowiązującymi przepisami dotyczącymi ochrony zabytków,
 - b) organizuje we współpracy i w oparciu m.in. o Wojskowe Centrum Edukacji Obywatelskiej szkolenia i kursy dla żołnierzy i pracowników resortu obrony narodowej zajmujących się problematyką ochrony zabytków nieruchomych,
 - c) prowadzi w formie rejestru bazę danych wojskowych nieruchomości zabytkowych, będących w trwałym zarządzie Ministerstwa Obrony Narodowej, w oparciu o wytyczne w sprawie ochrony wojskowych nieruchomości zabytkowych,
 - d) opracowuje strategie i programy ochrony i opieki nad wojskowymi nieruchomościami zabytkowymi oraz nadzoruje ich realizację w komórkach i jednostkach organizacyjnych resortu obrony narodowej;
- 3) Szef Sztabu Generalnego Wojska Polskiego opiniuje przygotowane przez Dowódcę Generalnego Rodzajów Sił Zbrojnych oraz Dowódcę Operacyjnego Rodzajów Sił Zbrojnych projekty instrukcji i wytycznych dotyczących ochrony dóbr kulturalnych;
- 4) Dowódca Generalny Rodzajów Sił Zbrojnych:
- a) zapewni warunki do przestrzegania, przez wszystkie podległe szczeble dowodzenia, zasad ochrony dóbr kulturalnych,
 - b) opracuje wytyczne dla podległych struktur organizacyjnych, w zakresie ochrony dóbr kulturalnych,
 - c) opracuje materiały szkoleniowe i zorganizuje system szkolenia z zakresu ochrony dóbr kulturalnych dla żołnierzy i pracowników resortu obrony narodowej biorących udział w operacjach sojuszniczych[,] organizowanych w ramach Organizacji Narodów Zjednoczonych, Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego, Unii Europejskiej lub w innych operacjach wielonarodowych,

- d) wprowadzi do regulaminów i instrukcji wojskowych postanowienia, które zapewniają przestrzeganie Konwencji regulujących ochronę dóbr kulturalnych w czasie konfliktu zbrojnego podczas działań ofensywnych, działań defensywnych – na lądzie, z morza i z powietrza,
 - e) wyposaży podległe struktury organizacyjne w mapy z naniesionym znakiem rozpoznawczym dóbr kulturalnych,
 - f) przygotowuje bazy danych dotyczących dóbr kulturalnych dla stanowisk dowodzenia oraz informację o dobrach kulturalnych służących do opracowania decyzji do prowadzenia działań bojowych, a także na potrzeby szkoleń i ćwiczeń wojskowych,
 - g) wprowadzi do podległych struktur organizacyjnych – specjalistów (doradców) do spraw ochrony dóbr kulturalnych;
- 5) Dowódca Operacyjny Rodzajów Sił Zbrojnych:
- a) zapewni warunki do przestrzegania, przez wszystkie podległe szczeble dowodzenia, zasad ochrony dóbr kulturalnych,
 - b) opracuje wytyczne dla podległych struktur organizacyjnych w zakresie ochrony dóbr kulturalnych,
 - c) opracuje materiały szkoleniowe i zorganizuje system szkolenia z zakresu ochrony dóbr kulturalnych dla żołnierzy i pracowników polskich kontyngentów wojskowych,
 - d) wyposaży podległe struktury organizacyjne w mapy z naniesionym znakiem rozpoznawczym dóbr kulturalnych,
 - e) przygotowuje bazy danych dotyczących dóbr kulturalnych w rejonie odpowiedzialności polskich kontyngentów wojskowych,
 - f) wprowadzi do podległych struktur organizacyjnych – specjalistów (doradców) do spraw ochrony dóbr kulturalnych,
 - g) zapewni warunki do realizacji zadań przez polskie kontyngenty wojskowe, w zakresie ochrony dóbr kulturalnych w rejonie odpowiedzialności;
- 6) Komendant Główny Żandarmerii Wojskowej zapewni przestrzeganie zakazów i zapobieganie wszelkim nielegalnym działaniom wobec dóbr kulturalnych;
- 7) dowódcy (dyrektorzy, szefowie, komendanci) jednostek i komórek organizacyjnych podległych Ministrowi Obrony Narodowej lub przez niego nadzorowanych, jak również dla których Minister Obrony Narodowej jest organem założycielskim są odpowiedzialni za stosowanie postanowień przepisów Konwencji oraz innych obowiązujących aktów prawa krajowego i międzynarodowego dotyczących ochrony dóbr kulturalnych w podległych jednostkach i instytucjach wojskowych;
- 8) rektorzy-komendanci uczelni wojskowych oraz komendanci ośrodków i centrów szkolenia zapewnią wprowadzenie do programów kształcenia i szkolenia problematyki ochrony dóbr kulturalnych[.]

[pominięto przepisy końcowe]

Wytyczne Dowódcy Operacyjnego Rodzajów Sił Zbrojnych
z dnia 17 października 2014 r.
w sprawie ochrony dóbr kulturalnych

[Źródło: dokument udostępniony przez Dowódcę Operacyjnego Rodzajów Sił Zbrojnych]

Na podstawie § 3 ust. 9 „Szczegółowego zakresu działania Dowództwa Operacyjnego Rodzajów Sił Zbrojnych” stanowiącego załącznik Nr 1 do zarządzenia Nr Z-5/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 16 września w sprawie szczegółowego zakresu działania, struktury organizacyjnej oraz siedziby Dowództwa Operacyjnego Rodzajów Sił Zbrojnych oraz pkt. 1 ppkt 5 lit. b decyzji Nr 72/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 6 marca 2014 r. w sprawie przestrzegania zasad ochrony dóbr kulturalnych w resorcie obrony narodowej (Dz. Urz.. Min. Obr. Nar. z 2014 r. poz. 83),

I. W działalności planistyczno-wykonawczej, uwzględniać akty prawa krajowego oraz międzynarodowego, ratyfikowane przez Rzeczpospolitą Polską, dotyczące ochrony dóbr kulturalnych: Konwencji o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego wraz z Regulaminem Wykonawczym do tej Konwencji oraz Protokołem o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego, podpisanych w Hadze dnia 14 maja 1954 r. (Dz. U. z 1957 r. Nr 46, poz. 212 [...]), Drugim Protokołem do Konwencji o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego, podpisanym w Hadze dnia 26 marca 1999 r. (Dz. U. z 2012 r. poz. 248), ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami [...], Konwencji dotyczącej środków zmierzających do zakazu i zapobiegania nielegalnemu przywozowi, wywozowi i przenoszeniu własności dóbr kultury, sporządzonej w Paryżu dnia 17 listopada 1970 r. (Dz. U. z 1974 r. Nr 20, poz. 106) oraz rozporządzenia Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu i sytuacji kryzysowych (Dz. U. Nr 212, poz. 2153).

II. W czasie konfliktu zbrojnego oraz podczas planowania ćwiczeń i treningów sztabowych dotyczących konfliktu zbrojnego:

1. W działaniach na lądzie:

1.1. uwzględniać w swych działaniach informacje o lokalizacji i charakterze dóbr kulturalnych na danym terenie, a w szczególności:

- 1) rozpatrywać rozwiązania alternatywne, jak np. unikanie bezpośredniego sąsiedztwa danego obiektu, korzystanie z innych dróg transportu;
- 2) wydawać zalecenia dotyczące:

- a) ochrony szczególnie wartościowych lub zagrożonych części danego dobra kultury;
 - b) właściwego i widocznego oznakowania danego obiektu międzynarodowym znakiem rozpoznawczym dóbr kulturalnych (załącznik nr 9) i przekazywać stosowną informację władzom lokalnym;
- 1.2. podczas działań ofensywnych należy ograniczyć się do wyznaczonych celów wojskowych (co pozwoli zminimalizować zniszczenia w dobrach kulturalnych), kierując się następującymi zasadami:
- 1) zakazane są ataki, co do których można przypuszczać, że wywołają również straty w życiu ludzkim wśród ludności cywilnej, ranienia osób cywilnych, szkody w dobrach o charakterze cywilnym lub połączenie tych strat i szkód, jeśli byłyby one nadmierne w porównaniu z oczekiwaną konkretną i bezpośrednią korzyścią wojskową;
 - 2) jeśli sytuacja na to pozwoli, należy uprzedzić władze miejscowe oraz wydać ostrzeżenia i zalecenia umożliwiające przeniesienie do schronów lub wywiezienie najcenniejszych dóbr kulturalnych;
 - 3) mimo odstąpienia, w wyniku konieczności wojskowej, od nietykalności obiektu podlegającego szczególnej lub wzmocnionej ochronie, należy nadal traktować go z największym możliwym szacunkiem, na jaki pozwoli konkretna sytuacja taktyczna;
 - 4) należy podjąć wszystkie możliwe działania przy wyborze środków i metod ataku w celu uniknięcia oraz zminimalizowania przypadkowego uszkodzenia dóbr kulturalnych;
 - 5) w przypadku ataku skierowanego wobec dobra kulturalnego, wynikającego z decyzji o uchyleniu ochrony podjętej na podstawie konieczności wojskowej, jeżeli tylko pozwalają na to okoliczności, należy wydać skuteczne wcześniejsze ostrzeżenie;
 - 6) w przypadku zaistnienia nieuniknionej konieczności wojskowej, odstąpienie od nietykalności obiektu oznaczonego międzynarodowym znakiem rozpoznawczym dóbr kulturalnych winno być ograniczone w czasie i dotyczyć, w miarę możliwości, mniej ważnych fragmentów obiektu;
- 1.3. podczas działań defensywnych zawczasu przygotowanych (organizowanych przy braku kontaktu z przeciwnikiem oraz przy wystarczającej ilości czasu), należy:
- 1) stosować zasadę minimalizacji potencjalnych zniszczeń i strat wśród dóbr kulturalnych;
 - 2) przygotować i przeprowadzić ewakuację ruchomych dóbr kulturalnych z zastosowaniem środków ochronnych w stosunku do nieruchomych dóbr kulturalnych;
 - 3) uwzględnić zasadę proporcjonalności użytych sił stosownie do zagrożenia, zwłaszcza w odniesieniu do ciężkiej artylerii, lotnictwa i rakiet;
 - 4) w miarę możliwości prowadzić przeciwdziałanie, powstrzymanie, odpieranie lub rozbicie przeciwnika poza terenami, na których znajdują się dobra kulturalne.

2. W działaniach z powietrza:
 - 2.1. w celu ochrony dóbr kulturalnych ograniczać działania lotnictwa bojowego w toczącym się konflikcie zbrojnym do takich metod ataku powietrznego i środków rażenia użytych przez lotnictwo bojowe, które są niezbędne do osiągnięcia zamierzonego celu militarnego;
 - 2.2. dla osiągnięcia celu, o którym mowa w pkt. 2.1. konieczne jest:
 - 1) dysponowanie wiarygodną informacją o dobrach kulturalnych występujących na terenie działań lotnictwa;
 - 2) szkolenie personelu latającego oraz służby inżynieryjno-lotniczej do działań nad terytorium przeciwnika uwzględniających ochronę dóbr kulturalnych.

3. W działaniach na morzu:
 - 3.1. w działaniach Marynarki Wojennej obowiązuje zakaz użycia uzbrojenia okrętów dla wykonywania uderzeń na porty, miejscowości lub pojedyncze obiekty, które nie są bronione, nawet jeśli byłyby postawione przed nimi zagrody minowe;
 - 3.2. odstępstwo od zasady, określonej w pkt 3.1., jest możliwe wtedy, gdy na tym terenie stacjonuje wojsko, cumują okręty lub też znajdują się składy broni, sprzętu wojennego względnie warsztaty lub instalacje mogące być użyte dla potrzeb floty lub armii przeciwnika
 - 3.3. dowódca atakującej siły morskiej powinien przed rozpoczęciem bombardowania uczynić wszystko, co w jego mocy. aby uprzedzić miejscowe władze, a tym samym umożliwić ewakuację i zabezpieczenie najcenniejszych dóbr kulturalnych;
 - 3.4. podejmujący decyzję musi pamiętać o użyciu w działaniach ofensywnych jedynie uzbrojenia adekwatnego do postawionego zadania.

III. W czasie działań Dowództwa Operacyjnego Rodzajów Sił Zbrojnych oraz podległych struktur organizacyjnych poza granicami państwa.

1. Przed rozpoczęciem misji wojskowej (operacji sojuszniczej) poza granicami państwa, w której Polski Kontyngent Wojskowy otrzymuje od przełożonego narodowego i sił międzynarodowych strefę odpowiedzialności, opracowywać bazę danych dotyczącą dóbr kultury znajdujących się w danym rejonie. W przypadku gdy PKW stanowi wkład narodowy w misji wojskowej zapisy niniejszego rozdziału nie mają zastosowania.
2. Po dotarciu w rejon misji, w którym Dowódca Polskiego Kontyngentu Wojskowego otrzymuje od przełożonego narodowego i sił międzynarodowych strefę odpowiedzialności, niezwłocznie dokonać oceny stanu dóbr kultury (załącznik nr 8) i sporządzić raport otwarcia charakteryzujący stan zachowania i rodzaje ewentualnych zniszczeń wśród dóbr kulturalnych na podległym terenie, który należy przesyłać do Dowództwa Operacyjnego RSZ. Raport ten powinien być wzbogacony dokumentacją fotograficzną i opiniami ekspertów. Po zakończeniu realizacji zadań (przekazanie zmiany/zakończenie misji) wykonać raport zamknięcia i przesłać go do DO RSZ.

3. Dowódca Polskiego Kontyngentu Wojskowego, który otrzymał od przełożonego narodowego i sił międzynarodowych strefę odpowiedzialności, odpowiada za wydzielenie sił i środków oraz wykonanie zadań w zakresie ochrony dóbr kulturalnych podczas misji wojskowych (operacji sojuszniczych) poza granicami państwa poprzez:
 - 3.1. uczestnictwo w działaniach w zakresie ochrony dóbr kultury prowadzonych przez nadrzędne dowództwo oraz inne podmioty w rejonie operacji, w tym instytucje państwa-gospodarza oraz organizacje i instytucje pozarządowe;
 - 3.2. udział w kontrolach obiektów dóbr kulturalnych i udzielenie wsparcia osobom kontrolującym, lokalnym i międzynarodowym instytucjom rządowym, pozarządowym oraz lokalnym ośrodkom naukowym;
 - 3.3. nawiązanie i rozwijanie kontaktów z osobami kontrolującymi, lokalnymi władzami cywilnymi oraz organizacjami rządowymi i pozarządowymi;
 - 3.4. monitorowanie dziedzictwa kulturowego;
 - 3.5. prowadzenie baz danych dotyczących dóbr kulturalnych znajdujących się w strefie odpowiedzialności polskich kontyngentów wojskowych, z uwzględnieniem ich stanu (nietknięty, częściowo uszkodzony, zniszczony);
 - 3.6. w miarę posiadanych możliwości udzielanie pomocy w przygotowaniu planów zabezpieczenia i ochrony, odbudowy oraz remontów obiektów kulturalnych.

IV. Realizować podstawowe zasady ochrony dóbr kulturalnych w Dowództwie Operacyjnym RSZ oraz w podległych strukturach organizacyjnych poprzez:

1. Prowadzenie prac przygotowawczych w zakresie ochrony dóbr kulturalnych na wypadek szczególnych zagrożeń, sytuacji kryzysowych oraz konfliktu zbrojnego w przypadku nieruchomości dóbr kulturalnych.
2. Prace, o których mowa w pkt. 1, obejmują dobra kulturalne:
 - 2.1. wpisane do rejestru zabytków
 - 2.2. będące w ewidencji muzeów, bibliotek i archiwów
 - 2.3. inne, jeżeli ich charakter zabytkowy jest oczywisty, o ile nie podlegają ochronie na podstawie odrębnych przepisów.
3. Zarządcy nieruchomości w ramach przygotowania i realizacji zadań związanych z ochroną dóbr kulturalnych zobowiązani są:
 - 3.1. W czasie pokoju:
 - 1) sporządzać wykaz nieruchomości dóbr kulturalnych przewidzianych do objęcia pracami zabezpieczającymi na wypadek szczególnych zagrożeń, sytuacji kryzysowych oraz konfliktu zbrojnego;
 - 2) opracować plan ochrony zabytków nieruchomości według:
 - a) „Instrukcji przygotowania i realizacji planów, ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych”, stanowiącej załącznik do rozporządzenia Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r.

- w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz. U. Nr 212, poz. 2153);
- b) „Wytucznych w sprawie ochrony wojskowych nieruchomości zabytkowych” – Decyzja 26/MON z dn. 12 lutego 2014 r. (Dz. Urz. MON poz. 46), realizować zadania wynikające z obowiązujących w resorcie obrony narodowej strategii i programów dotyczących ochrony dóbr kulturalnych;
- 3.2. podczas podwyższonej gotowości obronnej państwa:
- 1) zabezpieczyć ruchome dobra kulturalne w następujący sposób:
 - a) ukrywać i zabezpieczać przed zniszczeniem w budynkach ochronnych w obrębie jednostki organizacyjnej oraz zapewniać odpowiednią ochronę fizyczną, rozśrodkować zasoby do wytypowanych schronów ukrycia w rejonie miejscowości dotychczasowego eksponowania;
 - b) ewakuować zasoby do wytypowanych miejsc ukrycia, jeżeli w danym rejonie nie ma możliwości ich ukrycia i przechowania lub znajdują się w strefie bezpośredniego zagrożenia działaniami wojennymi;
 - c) ukrywać najcenniejsze zasoby za granicą;
- 3.3. zabezpieczyć nieruchomości kulturalne w następujący sposób:
- 1) wykonać prace ewidencyjno-dokumentacyjne oraz techniczno-inżynierskie, oznakować obiekty międzynarodowym znakiem rozpoznawczym dóbr kulturalnych;
 - 2) w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny – realizować zadania związane z ochroną dóbr kulturalnych, zgodnie z ustaleniami i planami w tym zakresie.

V. Szef Sztabu Dowództwa Operacyjnego RSZ:

1. W działalności bieżącej:
 - 1.1. przestrzegać zapisów aktów prawnych ujętych w pkt. I.;
 - 1.2. zapewniać warunki do przestrzegania zasad ochrony dóbr kulturalnych w DO RSZ
 - 1.3. wyznaczać w strukturze organizacyjnej specjalistę (doradcę) ds. ochrony dóbr kulturalnych
2. W zakresie przygotowania i szkolenia podwładnych w zakresie ochrony dóbr kulturalnych:
 - 2.1. prowadzić szkolenia z zakresu ochrony dóbr kulturalnych dla żołnierzy i pracowników wojska w oparciu o tematy szkoleniowe (załącznik nr 1). Szkolenia uzupełniające ująć w planie szkolenia na dany rok kalendarzowy;
 - 2.2. planować i realizować zamierzenia szkoleniowe z częstotliwością nie mniejszą niż dwa razy w roku po jednej godzinie zajęć;
 - 2.3. rozpatrywać każdorazowo w ćwiczeniach i treningach sztabowych problematykę dóbr kulturalnych rozmieszczonych w obszarze prowadzonych działań.

VI. Dowódcy COP-DKP¹²⁶, COLąd-DKL¹²⁷, COM-DKM¹²⁸, COS-DKWS¹²⁹ oraz jednostek bezpośrednio podległych:

1. W działalności bieżącej:
 - 1.1. przestrzegać zapisów aktów prawnych ujętych w pkt. I.;
 - 1.2. zapewniać warunki do przestrzegania zasad ochrony dóbr kulturalnych w podległych jednostkach
 - 1.3. wyznaczać w strukturze organizacyjnej specjalistę (doradcę) ds. ochrony dóbr kulturalnych
2. W zakresie przygotowania i szkolenia podwładnych w zakresie ochrony dóbr kulturalnych:
 - 2.1. prowadzić szkolenia z zakresu ochrony dóbr kulturalnych dla żołnierzy i pracowników wojska w oparciu o opracowane przez Do RSZ tematy szkoleniowe (załącznik nr 1). Szkolenia uzupełniające ująć w planie szkolenia na dany rok kalendarzowy;
 - 2.2. planować i realizować zamierzenia szkoleniowe z częstotliwością nie mniejszą niż dwa razy w roku po jednej godzinie zajęć;
 - 2.3. rozpatrywać każdorazowo w ćwiczeniach i treningach sztabowych problematykę dóbr kulturalnych rozmieszczonych w obszarze prowadzonych działań.
3. W zakresie sprawozdawczości:
 - 3.1. Opracowywać i przysyłać do 31 stycznia do DO RSZ meldunki z realizacji wytycznych za rok poprzedni (załącznik nr 2).

VII. Wytyczne wchodzą w życie z dniem podpisania.

Załączniki: 9 [...]

- Załącznik nr 1. Tematyka do kształcenia i szkolenia żołnierzy oraz pracowników reortu obrony narodowej z zakresu ochrony dóbr kulturalnych [...]
- Załącznik nr 2. Meldunek z realizacji zadań wynikających z Wytycznych Dowódcy Operacyjnego RSZ w sprawie przestrzegania zasad ochrony dóbr kulturalnych [...]
- Załącznik nr 3. Obiekty Światowego Dziedzictwa UNESCO Polska [...]
- Załącznik nr 4. Obiekty Światowego Dziedzictwa UNESCO Kosowo [...]
- Załącznik nr 5. Obiekty Światowego Dziedzictwa UNESCO Bośnia i Hercegowina [...]
- Załącznik nr 6. Obiekty Światowego Dziedzictwa UNESCO Afganistan [...]
- Załącznik nr 7. Obiekty Światowego Dziedzictwa UNESCO Republika Środkowoafrykańska [...]
- Załącznik nr 8. Protokół Monitorowania Dziedzictwa Kulturowego [...]
- Załącznik nr 9. Znaki ochrony dóbr kulturalnych [...]

[załączniki pominięto]

¹²⁶ Centrum Operacji Powietrznych – Dowództwo Komponentu Powietrznego [przyp. MSzS].

¹²⁷ Centrum Operacji Lądowych – Dowództwo Komponentu Lądowego [przyp. MSzS].

¹²⁸ Centrum Operacji Morskich – Dowództwo Komponentu Morskiego [przyp. MSzS].

¹²⁹ Centrum Operacji Specjalnych – Dowództwo Komponentu Wojsk Specjalnych [przyp. MSzS].

Rozkaz nr 36 Szefa Inspektoratu Wsparcia Sił Zbrojnych
z dnia 4 lutego 2015 r.
w sprawie przestrzegania zasad ochrony dóbr kultury w Inspektora-
cie Wsparcia SZ i podległych strukturach organizacyjnych

[Źródło: https://szi.wp.mil.pl/u/rozkaz_Szef_IWspSZ_nr36_4-022015_i_26_DG.pdf, dostęp: 20.05.2021]

Na podstawie § 3 ust. 7 szczegółowego zakresu działania Inspektoratu Wsparcia Sił Zbrojnych, stanowiącego załącznik Nr 1 do zarządzenia Nr Z-7/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 12.12.2013 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania, struktury organizacyjnej oraz siedziby Inspektoratu Wsparcia Sił Zbrojnych, w wykonaniu rozkazu Dowódcy Generalnego RSZ Nr 26 z dnia 22.01.2015 r. w sprawie przestrzegania zasad ochrony dóbr kulturalnych w Dowództwie Generalnym RSZ, w celu realizacji w Inspektoracie Wsparcia Sił Zbrojnych i podległych strukturach organizacyjnych postanowień wynikających z decyzji Nr 72/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 6 marca 2014 r. w sprawie przestrzegania zasad ochrony dóbr kulturalnych w resorcie obrony narodowej (Dz. Urz. MON z 2014 r., poz. 83)

rozkazuję:

1. ZASTĘPCY SZEFA INSPEKTORATU – SZEFOWI SZTABU:

- 1) zapewnić warunki i nadzorować przestrzeganie w Inspektoracie Wsparcia SZ zasad ochrony dóbr kultury, w tym zapisów zawartych w „Wytocznych Dowódcy Generalnego RSZ w sprawie ochrony dóbr kulturalnych w Dowództwie Generalnym RSZ i podległych strukturach organizacyjnych”, stanowiących załącznik nr 1 do niniejszego rozkazu;
- 2) do czasu wprowadzenia do etatu IWsp SZ specjalisty (doradcy) ds. ochrony dóbr kultury, wyznaczyć do dnia 16 lutego 2015 r. nieetatowego specjalistę (doradcę) ds. ochrony dóbr kultury, któremu określić zakres obowiązków oraz wyznaczyć n/w zadania na najbliższy okres;
 - a) do dnia 28 lutego 2015 r. stworzyć, a następnie aktualizować bazę danych zawierającą międzynarodowe i krajowe przepisy dotyczące ochrony dóbr kultury;
 - b) do dnia 31 marca 2015 r. zebrać z 1 i 10 BLog, opracować i przesłać do Zarządu Działań Niekinetycznych J-9 Dowództwa Generalnego RSZ bazy danych oraz informacje dotyczące dóbr kultury znajdujących się na obszarze województw kujawsko-pomorskiego i opolskiego;

- 3) zapewniać realizację problematyki ochrony dóbr kultury, znajdujących się na obszarze prowadzonych działań w trakcie ćwiczeń IWsp SZ oraz jednostek bezpośrednio podległych;
- 4) zebrać do dnia 30 marca 2015 r. meldunki z podległych struktur organizacyjnych o realizacji zadań określonych w niniejszym rozkazie oraz w terminie do dnia 17 kwietnia 2015 r. złożyć Dowódcy Generalnemu RSZ poprzez Szefa Zarządu Działania Niekinetycznych J-9 meldunek z realizacji zadań określonych w cytowanym na wstępie rozkazie Nr 26 Dowódcy Generalnego RSZ.

2. SZEFOWI ODDZIAŁU KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ:

- 1) organizować szkolenie z zakresu ochrony dóbr kultury dla żołnierzy i pracowników wojska IWsp SZ zgodnie z tematyką szkoleniową zawartą w załączniku nr 1, z częstotliwością nie mniejszą niż dwa razy w roku po jednej godzinie zajęć w ramach przedmiotu „Kształcenie Obywatelskie”;
- 2) sprawować nadzór nad procesem szkolenia uzupełniającego w ramach „Kształcenia Obywatelskiego” z zakresu ochrony dóbr kultury w podległych strukturach organizacyjnych.

3. SZEFOWI ODDZIAŁU PRAWNEGO:

Uczestniczyć w realizacji szkolenia z problematyki ochrony dóbr kultury w ramach przedmiotu „Kształcenie Obywatelskie”, zgodnie z tematyką szkoleniową zawartą w załączniku nr 1.

4. DOWÓDCOM 1 i 10 BRYGADY LOGISTYCZNEJ:

Opracować i przesłać do Zastępcy Szefa Inspektoratu – Szefa Sztabu w terminie do dnia 20 marca 2015 r. bazy danych oraz informacje dotyczące dóbr kultury znajdujących się na obszarze województw kujawsko-pomorskiego (1 BLog) i opolskiego (10 BLog), które niezbędne będą do wypracowywania decyzji w trakcie prowadzenia działań bojowych, a także na potrzeby szkoleń i ćwiczeń wojskowych.

5. DOWÓDCOM, KOMENDANTOM, SZEFOM JEDNOSTEK I INSTYTUCJI WOJSKOWYCH BEZPOŚREDNIO PODLEGŁYCH:

- 1) zapewniać warunki do przestrzegania zasad ochrony dóbr kultury w jednostce (instytucji) oraz podległych strukturach organizacyjnych;
- 2) do czasu wprowadzenia do etatów jednostek specjalistów (doradców) ds. ochrony dóbr kultury, wyznaczyć nieetatowych specjalistów (doradców) ds. ochrony dóbr kultury;
- 3) zapewniać warunki do przestrzegania w działalności służbowej zapisów zawartych w „Wytocznych Dowódcy Generalnego RSZ w sprawie ochrony dóbr kulturalnych w Dowództwie Generalnym RSZ i podległych strukturach organizacyjnych”, stanowiących załącznik nr 1 do niniejszego rozkazu;
- 4) prowadzić szkolenie z zakresu ochrony dóbr kultury dla żołnierzy i pracowników wojska, zgodnie z tematyką szkoleniową zawartą w załączniku nr 1, z częstotliwością nie mniejszą niż dwa razy w roku po jednej godzinie zajęć w ramach przedmiotu „Kształcenie Obywatelskie”;

- 5) zapewniać w trakcie ćwiczeń realizację problematyki z zakresu ochrony dóbr kultury znajdujących się na obszarze prowadzonych działań;
- 6) do dnia 30 marca 2015 r. złożyć poprzez Zastępcę Szefa Inspektoratu – Szefa Sztabu meldunek o realizacji zadań określonych w niniejszym rozkazie.

6. POSTANOWIENIA KOŃCOWE:

- 1) rozkaz wchodzi w życie z dniem podpisania;
- 2) rozkaz otrzymują komórki wewnętrzne IWsp SZ oraz dowódcy (komendanci, szefowie) jednostek i instytucji wojskowych objętych zadaniami.

Szef
gen. broni Edward Gruszka

Załącznik:

Wytyczne Dowódcy Generalnego Rodzajów Sił Zbrojnych w sprawie przestrzegania zasad ochrony dóbr kulturalnych w Dowództwie Generalnym Rodzajów Sił Zbrojnych i podległych strukturach organizacyjnych¹³⁰

¹³⁰ Redakcja nie otrzymała zgody na opublikowanie Wytycznych..

Zarządzenie nr 24 Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych
z dnia 14 listopada 2016 r.
w sprawie zabezpieczenia i ochrony zasobu archiwalnego
Archiwów Państwowych

[Źródło: Publikacja dzięki uprzejmości Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych]

Na podstawie art. 21 ust. 1 pkt 4 w związku z ust. 1a ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach¹³¹ [...] zarządza się, co następuje:

§ 1.

1. W celu zapewnienia odpowiednich warunków przechowywania dla poszczególnych rodzajów dokumentacji, w szczególności – w celu zabezpieczenia i ochrony zasobu archiwalnego przed uszkodzeniem lub zniszczeniem, na skutek kradzieży lub innego zagrożenia zobowiązuje się Dyrektorów Archiwów Państwowych do sporządzenia:

- 1) analizy stanu budynków, będących w dyspozycji Archiwum Państwowego bez względu na tytuł prawny;
 - 2) analizy stanu zasobu archiwalnego, z uwzględnieniem informacji o najcenniejszych materiałach archiwalnych oraz o zasobie znajdującym się w szczególnie złym stanie;
 - 3) programu działania w celu poprawy warunków przechowywania i zabezpieczenia materiałów archiwalnych, w szczególności wskazanie konieczności zastosowania zabezpieczeń technicznych (budowlanych, mechanicznych oraz elektronicznych);
 - 4) opracowania zasad przechowywania oraz ochrony i zabezpieczania zasobu archiwalnego, z uwzględnieniem wymogów postępowania z materiałami archiwalnymi znajdującymi się w magazynach, transporcie oraz udostępnianiu.
2. Zobowiązuje się Dyrektorów Archiwów Państwowych do przeprowadzania szkoleń pracowników, zwłaszcza nowo zatrudnianych oraz pracowników zajmujących się nadzorem archiwalnym – w zakresie przechowywania oraz prawidłowej ochrony i zabezpieczania zasobu archiwalnego.

§ 2.

1. Opracowania, o których mowa w § 1 ust. 1, należy sporządzić do dnia 28 lutego 2017 r.

¹³¹ T.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 164.

2. Opracowania wymienione w § 1 ust. 1 należy poddawać okresowej aktualizacji, przy czym analizy, o których mowa w § 1 ust. 1 pkt 1–2 należy weryfikować nie rzadziej niż raz w roku.

§ 3.

Traci moc decyzja Nr 3 Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych z dnia 10 stycznia 2007 r. w sprawie zabezpieczenia i ochrony zasobu archiwalnego archiwów państwowych.

[pominięto przepis końcowy]

Naczelnny Dyrektor Archiwów Państwowych
Wojciech Woźniak

**Porozumienie Generalnego Konserwatora Zabytków
i Komendanta Głównego Policji**
z dnia 8 lutego 2018 r.
**w sprawie współdziałania w zakresie zapobiegania i zwalczania
przestępczości skierowanej przeciwko zabytkom oraz innym
dobrom kultury**

[Źródło: Dokument udostępniony przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego]

W celu należytego wykonywania obowiązków wynikających z art. 1 ust. 2 pkt 3 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji¹³² [...] oraz art. 4 pkt 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami¹³³ [...], w związku z § 4 ust. 1 pkt 5, 8–10, 14, 16 Statutu Narodowego Instytutu Dziedzictwa, stanowiącego załącznik do Zarządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w sprawie nadania statutu Narodowemu Instytutowi Dziedzictwa z dnia 23 stycznia 2014 r. (Dz. Urz. MKiDN z 2014 r. poz. 2) oraz § 7 pkt 17, 22 Statutu Narodowego Instytutu Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów, stanowiącego załącznik do Zarządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w sprawie nadania statutu Narodowemu Instytutowi Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów z dnia 9 czerwca 2016 r. (Dz. Urz. MKiDN z 2016 r. poz. 37), Generalny Konserwator Zabytków i Komendant Główny Policji, zwani dalej „Stronami” wspólnie ustalają, co następuje:

§ 1.

1. Współdziałanie obejmuje:

- 1) zadania organów ochrony zabytków i instytucji kultury wyspecjalizowanych w opiece nad zabytkami, mające na celu przeciwdziałanie przestępczości skierowanej przeciwko zabytkom oraz innym dobrom kultury, których wspomaganie jest możliwe w zakresie działania Policji;
- 2) zadania Policji mające na celu zapobieganie popełnianiu przestępstw i wykroczeń, przeciwdziałanie zjawiskom kryminogennym oraz ściganie sprawców czynów karalnych, których wspomaganie jest możliwe w zakresie działania organów ochrony zabytków i instytucji kultury wyspecjalizowanych w opiece nad zabytkami oraz posiadających w zbiorach dobra kultury.

2. Współdziałanie, o którym mowa w ust. 1, będzie realizowane w zakresie i w sposób określony w niniejszym porozumieniu, z zastrzeżeniem ust. 3.

3. Porozumienie nie dotyczy czynności, o których mowa w art. 15 ust. 1 pkt 6 ustawy o Policji. Współdziałanie jednostek organizacyjnych Policji oraz organów

¹³² Tj. Dz. U. z 2021 r. poz. 1882.

¹³³ Tj. Dz. U. z 2021 r. poz. 710.

i instytucji wymienionych w ust. 1, odbywa się w trybie określonym w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 29 września 2015 r. w sprawie postępowania przy wykonywaniu niektórych uprawnień policjantów (Dz. U. z 2015 r. poz. 1565). 4. Porozumienie nie dotyczy spraw określonych w art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 25 maja 2017 r. o restytucji narodowych dóbr kultury¹³⁴ [...]. Współdziałanie jednostek organizacyjnych Policji oraz organów i instytucji właściwych do spraw restytucji dóbr kultury prowadzonej przez Rzeczpospolitą Polską określa rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 17 października 2017 r. w sprawie współpracy dotyczącej restytucji dóbr kultury, w tym zwrotu dóbr kultury wyprowadzonych z naruszeniem prawa z terytorium państw członkowskich Unii Europejskiej (Dz. U. z 2017 r. poz. 2023).

§ 2.

Współdziałanie będzie realizowane w następujących formach:

- 1) wymiany informacji, doświadczenia i wiedzy;
- 2) koordynacji działań, podejmowanych w celu zapewnienia efektywnej ochrony zabytków, profilaktyki kryminalnej albo wynikających z niecierpiącej zwłoki konieczności uzyskania wzajemnego wsparcia;
- 3) prowadzenia działań, mających na celu zapobieżenie utracie zabytków w wyniku działań przestępczych;
- 4) doskonalenia metodyki ochrony zabytków.

§ 3.

1. Przedsięwzięcia realizowane w zakresie objętym porozumieniem będą podejmowane na wniosek Stron lub ich uprawnionych przedstawicieli.
2. Odmowa współdziałania może nastąpić tylko w przypadkach, gdy wykonanie czynności na rzecz Strony wnioskującej o współdziałanie mogłoby uniemożliwić lub poważnie utrudnić wykonywanie ustawowych zadań Strony wezwanej do współdziałania oraz gdy wnioskowane współdziałanie jest niezgodne z obowiązującymi przepisami.
3. Do współdziałania na poziomie ogólnokrajowym, w zakresie posiadanej właściwości rzeczowej, wyznacza się następujących przedstawicieli Stron:
 - 1) Komendanta Centralnego Biura Śledczego Policji;
 - 2) kierowników komórek organizacyjnych Komendy Głównej Policji;
 - 3) dyrektora Departamentu Ochrony Zabytków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, działającego z upoważnienia Dyrektora Generalnego Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego;
 - 4) dyrektora Narodowego Instytutu Dziedzictwa;
 - 5) dyrektora Narodowego Instytutu Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów.
4. Do współdziałania na poziomie regionalnym, w zakresie posiadanej właściwości rzeczowej, wyznacza się następujących przedstawicieli Stron:
 - 1) komendantów jednostek organizacyjnych Policji;
 - 2) naczelników terenowych Zarządów Centralnego Biura Śledczego Policji;
 - 3) wojewódzkich konserwatorów zabytków, kierowników delegatur wojewódzkich urzędów ochrony zabytków.

¹³⁴ T.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 1591.

5. Do składania wniosków, o których mowa w ust. 1, mogą upoważnić:
- 1) komendanci jednostek Policji – komendantów i kierowników podległych jednostek organizacyjnych, koordynatorów wojewódzkich ds. zwalczania przestępczości przeciwko zabytkom;
 - 2) naczelnicy terenowych Zarządów Centralnego Biura Śledczego Policji – kierowników podległych komórek organizacyjnych;
 - 3) dyrektorzy i kierownicy pozostałych instytucji – kierowników własnych komórek organizacyjnych.
6. W przypadku, gdy obszar właściwości miejscowej wojewódzkiego urzędu ochrony zabytków lub delegatury wojewódzkiego urzędu ochrony zabytków, Oddziału Terenowego Narodowego Instytutu Dziedzictwa, bądź innej uprawnionej instytucji obejmuje terytorialny zasięg działania dwóch lub więcej jednostek organizacyjnych Policji, współdziałanie odbywa się odrębnie z każdą z tych jednostek.

§ 4.

Ustala się następujący sposób postępowania przy współdziałaniu:

- 1) wnioski, o których mowa w § 3 ust. 1, składane są w formie odpowiedniej do okoliczności faktycznych, z zastrzeżeniem wymogu pisemnego udokumentowania przekazania i przyjęcia wniosku ustnego w sposób przewidziany przepisami wewnętrznymi Stron;
- 2) podjęcie czynności w ramach współdziałania powinno być poprzedzone odpowiednimi do okoliczności faktycznych operatywnymi wzajemnymi uzgodnieniami lub planowaniem, a w trakcie wykonywania tych czynności należy utrzymywać w niezbędnym zakresie równoległy koordynowany nadzór;
- 3) z czynności wykonanych w ramach współdziałania sporządza się wyłącznie dokumentację wymaganą treścią niniejszego porozumienia lub odrębnymi przepisami obowiązującymi Strony i wymienione w porozumieniu instytucje, chyba że Strony lub ich uprawnieni przedstawiciele zlecą sporządzenie dokumentacji dodatkowej, wskazując cel lub sposób wykorzystania oraz formę i miejsce przechowywania tej dokumentacji;
- 4) policjanci oraz pracownicy instytucji wymienionych w porozumieniu bezpośrednio uczestniczący w przedsięwzięciach wykonywanych w ramach współdziałania, dokonują bieżącej oceny przebiegu i rezultatów tych przedsięwzięć. W przypadkach istotnych dla metodyki ochrony zabytków oraz metodyki zapobiegania i zwalczania przestępczości, notatki z działań przekazywane są Stronom porozumienia.

§ 5.

1. Realizacja współdziałania w zakresie, formach lub w sposób nieprzewidziany w niniejszym porozumieniu może nastąpić wyłącznie na podstawie bezpośredniego uzgodnienia przyjętego przez Strony bądź ich przedstawicieli, uwzględniającego odrębność zadań i uprawnień Policji oraz instytucji wymienionych w porozumieniu oraz inne uwarunkowania prawne wynikające z obowiązujących przepisów.
2. W sprawach spornych, gdy przedstawiciele Stron nie są zgodni, co do zasadności podjęcia współdziałania we wnioskowanym zakresie lub formie, ostateczne

rozstrzygnięcie o możliwości realizacji wniosku o współdziałanie podejmuje w imieniu strony wezwanej do współdziałania odpowiednio: dyrektor jednostki nadrzędnej w stosunku do jednostki wezwanej do współdziałania, Generalny Konserwator Zabytków, bądź komendant jednostki organizacyjnej Policji wyższego rzędu, działając w porozumieniu ze stroną wnioskującą o współdziałanie. Każdy sporny przypadek należy opisać i przedstawić Stronom porozumienia.

§ 6.

1. Dyrektor Narodowego Instytutu Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów przekazuje do Biura Kryminalnego Komendy Głównej Policji informacje istotne dla zapobiegania i zwalczania przestępczości skierowanej przeciwko zabytkom. W szczególności przekazuje się:

- 1) informacje dotyczące zdarzeń, będących czynami zabronionymi, które stanowią lub mogą stanowić zagrożenie dla zabytków;
- 2) informacje dotyczące utraty zabytków w wyniku działań przestępczych;
- 3) informacje o planowanych przemieszczeniach zabytków o szczególnie wysokiej wartości historycznej, artystycznej lub materialnej, włącznie z zabytkami przemieszczanymi z zagranicy na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

2. Dyrektor Biura Kryminalnego Komendy Głównej Policji przekazuje Dyrektorowi Narodowego Instytutu Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów informacje istotne dla zapobiegania i zwalczania przestępczości skierowanej przeciwko zabytkom, a w szczególności:

- 1) informacje o zabytkach skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem, celem ujęcia w wykazie zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem;
- 2) roczne analizy stanu zagrożenia przestępczością skierowaną przeciwko obiektom dziedzictwa narodowego.

§ 7.

Dyrektor Narodowego Instytutu Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów udostępnia nieodpłatnie Policji informacje zgromadzone w Krajowym wykazie zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem oraz innych, administrowanych przez siebie bazach danych.

§ 8.

1. Wymiana informacji pomiędzy stronami odbywa się na zasadach i w zakresie określonym w art. 20 ust. 1, 15 i 16 ustawy o Policji oraz art. 23, art. 24a–24f ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z uwzględnieniem przepisów o ochronie danych osobowych oraz ograniczeń wynikających z przepisów o ochronie informacji niejawnych, a w przypadku informacji uzyskanych przez Policję w wyniku czynności dochodzeniowo-śledczych na zasadach i w trybie określonym w ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego ([...] ¹³⁵, zw. dalej k.p.k.).

¹³⁵ T.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 534.

2. Sposób wymiany informacji o których mowa w ust. 1, w tym warunki organizacyjne i techniczne przekazywania informacji określają przepisy wewnętrzne tej Strony, która jest uprawniona do gromadzenia i przetwarzania informacji podlegających przekazaniu.

3. W przypadku powzięcia informacji o zaistnieniu czynu zabronionego przeciwko obiektowi dziedzictwa narodowego, właściwy wojewódzki konserwator zabytków powiadamiany jest niezwłocznie, gdy podjęcie przez niego czynności jest niezbędne dla osiągnięcia celów postępowania.

4. Jednostki Policji, w przypadkach przewidzianych w art. 24a ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, niezwłocznie składają wniosek o wpis obiektu do Krajowego Rejestru Utraconych Dóbr Kultury.

5. W przypadku uzyskania wiedzy o stratach i brakach w zbiorze zabytków wpisanych do rejestru zabytków wojewódzki konserwator zabytków niezwłocznie przekazuje tę informację do właściwej miejscowo komendy wojewódzkiej/Stołecznej Policji.

§ 9.

1. Współdziałanie, o którym mowa w § 2 pkt 2, może być prowadzone w szczególności poprzez:

- 1) konsultacje poprzedzające przedsięwzięcia wykonawcze;
- 2) bieżącą wymianę informacji o przebiegu przedsięwzięć wykonawczych, w tym możliwość udziału, w uzasadnionych przypadkach, przedstawicieli Komendanta Głównego Policji w posiedzeniach zespołów koordynacyjnych powoływanych przez Generalnego Konserwatora Zabytków w celu planowania współdziałania oraz analizy i oceny rezultatów tych czynności;
- 3) podejmowanie przez organy ochrony zabytków czynności kontrolnych na wniosek uprawnionych przedstawicieli Policji;
- 4) udzielanie przez Policję wsparcia w zakresie ochrony przemieszczania (transportów) zabytków;
- 5) współpracę przy czynnościach kontrolnych, o których mowa w art. 38 ust. 4a i 4b ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

2. Podmioty wymienione w § 3 ust. 3, punkt 3, 4, 5 i § 3 ust. 4 pkt 3 porozumienia zapewnią Policji dostęp do swoich zasobów archiwalnych i wiedzy merytorycznej, zapewniając funkcjonariuszom prowadzącym działania identyfikację obiektów dziedzictwa i wsparcie specjalistyczne, również w sytuacjach niecierpiących zwłoki. Na wniosek przedstawiciela Policji przedstawiciele instytucji będą uczestniczyć w czynnościach Policji, w tym w szczególności w czynności przeszukania, jako osoby przybrane na podstawie art. 224 § 2 k.p.k. oraz w czynnościach wyjaśniających prowadzonych wobec podmiotów gospodarczych wyspecjalizowanych w zakresie obrotu zabytkami na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie art. 59a ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, jako upoważnieni przedstawiciele ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

3. Podmioty wymienione § 3 ust. 3, pkt 3, 4, 5 i § 3 ust. 4 pkt 3 porozumienia wedle posiadanych możliwości technicznych, organizacyjnych i merytorycznych będą wykonywały na potrzeby Policji opinie w trybie art. 193 k.p.k. oraz art. 195 k.p.k., nie pobierając opłat za czas pracy poświęcony na wykonanie opinii.

4. Podmioty wymienione § 3 ust. 3, pkt 3, 4, 5 i § 3 ust. 4 pkt 3 porozumienia, w uzasadnionych przypadkach, nie naliczając opłat, będą organizować transport oraz wskazywać i organizować miejsce przechowywania dóbr kultury o wartości historycznej, artystycznej lub naukowej, zabezpieczonych w wyniku przeprowadzonych czynności procesowych podejmowanych przez Policję.

5. W celu realizacji zadań wskazanych w § 9 ust. 4 niniejszego porozumienia wojewódzcy konserwatorzy zabytków wyznaczą osoby, które w miarę możliwości udzielą Policji pomocy, zwłaszcza poza urzędowymi godzinami pracy, w nawiązaniu kontaktu z odpowiednimi państwowymi i samorządowymi instytucjami kultury na podległym im terenie.

§ 10.

W czynnościach podejmowanych przez organy ochrony zabytków na podstawie przepisów ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami mogą brać udział policjanci, jako konsultanci w zakresie metodyki ochrony zabytków przed utratą w wyniku czynów zabronionych.

§ 11.

1. W ramach współdziałania Strony będą wspólnie opracowywały materiały szkoleniowe, które następnie będą mogły być wykorzystywane w ramach bieżącej działalności szkoleniowo-dydaktycznej każdej ze Stron.

2. Generalny Konserwator Zabytków na bieżąco będzie informował Komendanta Głównego Policji o istotnych zmianach w przepisach ochrony dziedzictwa oraz zmianach w metodyce ochrony zabytków.

3. Strony porozumienia zapewnią swoim przedstawicielom możliwość wzajemnej wymiany doświadczeń i podnoszenia kwalifikacji zawodowych w wymienionym zakresie przez możliwość uczestniczenia w konferencjach i seminariach związanych z zagadnieniem ochrony dóbr kultury, w tym w szczególności przez spotkania robocze organizowane przez Strony porozumienia bądź ich uprawnionych przedstawicieli. W razie potrzeby w takich spotkaniach mogą uczestniczyć przedstawiciele innych instytucji, w szczególności Państwowej Straży Pożarnej, służb granicznych i celnych oraz instytucji kultury.

4. Strony porozumienia określą sposób wzajemnego komunikowania się funkcjonariuszy Policji odpowiedzialnych za sprawy dziedzictwa z przedstawicielami wojewódzkich urzędów ochrony zabytków w dni wolne od pracy, w godzinach poza regulaminowym czasem pracy oraz sytuacjach niecierpiących zwłoki.

§ 12.

Jednostki organizacyjne Policji i organy ochrony zabytków ponoszą koszty związane ze swym udziałem w przedsięwzięciach i czynnościach realizowanych w zakresie objętym porozumieniem, chyba, że Strony postanowiły inaczej.

§ 13.

1. Komendanci jednostek Policji oraz Komendant Centralnego Biura Śledczego Policji i wojewódzcy konserwatorzy zabytków są obowiązani dostosować warunki i tryb aktualnie prowadzonego współdziałania do ustalonych w niniejszym

porozumieniu – w terminie nie późniejszym niż 3 miesiące od wejścia tego porozumienia w życie, z wyjątkiem sposobu przekazywania informacji o zdarzeniach, wymienionego w § 8 ust. 4, którego termin realizacji Strony ustalą przez pisemne uzgodnienia. Dostosowanie powinno nastąpić poprzez dokonanie pisemnych uzgodnień administracyjnych lub wspólne operatywne ustalenie szczegółowych procedur postępowania, z uwzględnieniem zasad, o których mowa w zdaniu pierwszym niniejszego ustępu.

2. W przypadku zmian mających wpływ na zakres kompetencji jednostek i komórek organizacyjnych objętych niniejszym porozumieniem, Strony i ich przedstawiciele przekazują sobie wzajemnie stosowne informacje.

§ 14.

1. Niniejsze porozumienie jest zawarte na czas nieokreślony.

2. Zmiana porozumienia następuje w formie pisemnego aneksu uzgodnionego i podpisanego przez Strony.

3. Porozumienie może być również rozwiązane poprzez zgodną wolę Stron lub w wyniku decyzji jednej ze Stron, przekazanej drugiej stronie w formie pisemnego oświadczenia na 30 dni przed żądanym terminem rozwiązania.

4. Porozumienie zostało sporządzone i podpisane w dwóch egzemplarzach, po jednym dla każdej ze Stron.

[pominięto przepisy przejściowy i końcowy oraz podpisy]

Decyzja Nr 166/MON Ministra Obrony Narodowej
z dnia 22 października 2019 r.
w sprawie utworzenia Międzynarodowego Ośrodka Szkolenia i Badań
nad Dziedzictwem Kultury w Zagrożeniu

[Źródło: Dz. Urz. MON z 2019 r. poz. 206]

Na podstawie art. 2 pkt 1 i 2a ustawy z dnia 14 grudnia 1995 r. o urzędzie Ministra Obrony Narodowej¹³⁶ [...] oraz § 2 pkt 4 i 14 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 9 lipca 1996 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Obrony Narodowej (Dz. U. poz. 426 oraz z 2014 r. poz. 933), ustala się, co następuje:

§ 1.

1. Z dniem 1 maja 2020 r. tworzy się Międzynarodowy Ośrodek Szkolenia i Badań nad Dziedzictwem Kultury w Zagrożeniu z siedzibą we Wrocławiu, zwany dalej „Ośrodkiem”.
2. Ośrodek zostanie dyslokowany w kompleksie wojskowym Nr 2843.
3. Ośrodek jest jednostką organizacyjną podległą Ministrowi Obrony Narodowej, podporządkowaną osobie zajmującej kierownicze stanowisko w Ministerstwie Obrony Narodowej, której podporządkowana jest komórka organizacyjna odpowiedzialna za koordynację w resorcie realizacji zadań z zakresu kultury, za pośrednictwem tej komórki organizacyjnej.

§ 2.

Do zadań Ośrodka w szczególności należy:

- 1) prowadzenie krajowych i międzynarodowych szkoleń oraz kursów dla żołnierzy oraz osób cywilnych w obszarze ochrony dóbr kultury na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych;
- 2) prowadzenie analiz i badań w kierunku implementacji prawa międzynarodowego z zakresu ochrony dóbr kultury w formie projektów rozwiązań systemowych dla Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej;
- 3) prowadzenie badań, analiz i konsultacji w celu wypracowania optymalnych rozwiązań w obszarze bezpieczeństwa dziedzictwa kulturowego dla rozwijania programów szkoleniowych na rzecz ochrony dóbr kultury na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych.

¹³⁶ T.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 196.

§ 3.

Osoba zajmująca kierownicze stanowisko w Ministerstwie Obrony Narodowej, o której mowa w § 1 ust. 3, w terminie do:

- 1) 60 dni od dnia wejścia w życie decyzji opracuje i podda procedurze oceny wnioski organizacyjno-etatowy dotyczący utworzenia Ośrodka;
- 2) dnia 1 maja 2020 r. nada szczegółowy zakres działania Ośrodka.

§ 4.

Szef Sztabu Generalnego Wojska Polskiego:

- 1) wyda niezwłocznie dokumenty organizacyjno-etatowe umożliwiające realizację zadań określonych decyzją;
- 2) w terminie do 14 dni od wydania dokumentów organizacyjno-etatowych spowoduje dokonanie zmian w „Planie Przydziałów Gospodarczych Resortu Obrony Narodowej”;
- 3) przyjmie Ośrodek na zaopatrzenie logistyczne zgodnie z „Planem Przydziałów Gospodarczych Resortu Obrony Narodowej”.

§ 5.

Dyrektor Generalny Ministerstwa Obrony Narodowej spowoduje uwzględnienie zmian wynikających z niniejszej decyzji przy opracowywaniu obwieszczenia Ministra Obrony Narodowej w sprawie wykazu jednostek organizacyjnych podległych Ministrowi Obrony Narodowej lub przez niego nadzorowanych oraz decyzji Ministra Obrony Narodowej w sprawie wykazu jednostek organizacyjnych podległych Ministrowi Obrony Narodowej lub przez niego nadzorowanych wraz z ich podporządkowaniem.

§ 6.

Osoba zajmująca kierownicze stanowisko w Ministerstwie Obrony Narodowej, której podporządkowano komórkę organizacyjną właściwą do spraw socjalnych, poprzez Departament Spraw Socjalnych, opracuje i przedstawi projekt nowelizacji decyzji Ministra Obrony Narodowej w sprawie zatrudnienia i funduszu wynagrodzeń pracowników resortu obrony narodowej w części dotyczącej zwiększenia limitu zatrudnienia bazowego, w ramach posiadanych środków, niezbędnego do realizacji zadania, o którym mowa w § 1 ust. 1.

§ 7.

Dyrektor Departamentu Kontroli dostosuje plany działalności kontrolnej w związku z wejściem w życie decyzji.

§ 8.

Osoby zajmujące kierownicze stanowiska w Ministerstwie Obrony Narodowej, dyrektorzy (szefowie) komórek i jednostek organizacyjnych resortu obrony narodowej, stosownie do swojej właściwości, udzielą niezbędnej pomocy w realizacji zadań wynikających z decyzji.

[pominięto przepis końcowy]

Zarządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego
z dnia 28 lipca 2020 r.
w sprawie opracowania planów operacyjnych funkcjonowania
w warunkach zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa
i w czasie wojny w dziale kultura i ochrona dziedzictwa narodowego

[Źródło: Dz. Urz. MKiDN z 2020 r. poz. 46; Dz. Urz. MKDniS z 2020 r. poz. 15 – tekst ujednolicony]

Na podstawie art. 18 ust. 3 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej¹³⁷ [...], w związku z § 2 pkt 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 13 stycznia 2004 r. w sprawie ogólnych zasad wykonywania zadań w ramach powszechnego obowiązku obrony (Dz. U. poz. 152) oraz § 5 ust. 1 pkt 2 i 3, § 6 ust. 1 pkt 2 oraz § 7 pkt 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 15 czerwca 2004 r. w sprawie warunków i trybu planowania i finansowania zadań wykonywanych w ramach przygotowań obronnych państwa przez organy administracji rządowej i organy samorządu terytorialnego¹³⁸ [...] zarządza się, co następuje¹³⁹:

§ 1.

Zarządzenie określa warunki i tryb opracowania planów operacyjnych funkcjonowania w warunkach zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny, zwanych dalej „planami operacyjnymi”, Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych, archiwów państwowych wskazanych przez Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych, jednostek organizacyjnych podległych lub nadzorowanych oraz współprowadzonych przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, zwanego dalej „Ministrem”, spółek z udziałem Skarbu Państwa, w których prawa z akcji lub udziałów wykonywane są przez Ministra, oraz sporządzania kart realizacji zadań operacyjnych w urzędzie obsługującym Ministra, zwanego dalej „Ministerstwem”.

¹³⁷ T.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 372, zm. Dz. U. z 2021 r. poz. 1728.

¹³⁸ T.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1911.

¹³⁹ W tekście dokumentu uwzględniono zmiany wprowadzone przez Zarządzenie Ministra Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu z dnia 11 grudnia 2020 r. zmieniające zarządzenie w sprawie opracowania planów operacyjnych funkcjonowania w warunkach zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny w dziale kultura i ochrona dziedzictwa narodowego (Dz. Urz. MKDniS z 2020 r. poz. 15).

§ 2.

Plany operacyjne sporządzą:

- 1) Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych;
- 2) archiwa państwowe, wskazane przez Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych;
- 3) kierownicy jednostek organizacyjnych podległych lub nadzorowanych oraz współprowadzonych przez Ministra, wymienionych w załączniku nr 1 do zarządzenia;
- 4) spółki z udziałem Skarbu Państwa, w których prawa z akcji lub udziałów wykonywane są przez Ministra, wymienione w załączniku nr 2 do zarządzenia.

§ 3.

Realizacja przez przedsiębiorców zadań planowania operacyjnego, w szczególności funkcjonowania przedsiębiorcy w warunkach zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny, a także w sytuacjach zagrożenia zdrowia lub życia ludzkiego, jest realizowana w trybie art. 7 ustawy z dnia 23 sierpnia 2001 r. o organizowaniu zadań na rzecz obronności państwa realizowanych przez przedsiębiorców (Dz. U. poz. 1320, z 2002 r. poz. 1571 oraz z 2020 r. poz. 374 i 568).

§ 4.

Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych, archiwa państwowe, wskazane przez Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych, kierownicy jednostek organizacyjnych podległych lub nadzorowanych oraz współprowadzonych przez Ministra oraz spółki z udziałem Skarbu Państwa, w których prawa z akcji lub udziałów wykonywane są przez Ministra, wydadzą dokumenty dyrektywne w sprawie sporządzenia planów operacyjnych, uwzględniające w szczególności:

- 1) powołanie zespołu roboczego do opracowania dokumentu;
- 2) wskazanie kierowników właściwych komórek organizacyjnych/samodzielnych stanowisk, odpowiadających za wykonanie kart realizacji zadań operacyjnych;
- 3) wskazanie osoby pełniącej funkcję kierowniczą, koordynatora opracowania planów operacyjnych¹⁴⁰.

§ 5.

1. Plany operacyjne należy sporządzić w formie określonej w podręczniku normalizacji obronnej: „Planowanie obronne. Struktura i redagowanie planu operacyjnego przez organy administracji publicznej”.
2. W planach operacyjnych należy uwzględnić:

¹⁴⁰ Zob. Zarządzenie nr 22 Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych z dnia 2 października 2020 r. w sprawie planów operacyjnego funkcjonowania w warunkach zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny w Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych oraz archiwach państwowych podległych Naczelnemu Dyrektorowi Archiwów Państwowych (Dz. Urz. NDAP z 2020 r. poz. 22; zmiany zob. Dz. Urz. NDAP z 2021 r. poz. 6).

- 1) otrzymane wypisy z Planu operacyjnego funkcjonowania działu administracji rządowej kultura i ochrona dziedzictwa narodowego w warunkach zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny – w odniesieniu do planów, o których mowa w § 2 pkt 1, 3 i 4;
- 2) otrzymane wypisy z Planu operacyjnego funkcjonowania Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych w warunkach zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny – w odniesieniu do planów, o których mowa w § 2 pkt 2;
- 3) strukturę organizacyjną podmiotu sporządzającego;
- 4) zakres merytorycznej działalności podmiotu sporządzającego, w tym realizacji zadań operacyjnych na rzecz Ministra;
- 5) możliwości organizacyjno-techniczne wykonawców zadań operacyjnych.

§ 6.

Dyrektor Biura Dyrektora Generalnego Ministerstwa, zapewni:

- 1) przekazanie podmiotom, o których mowa w § 2 pkt 1, 3 i 4, w terminie do dnia 15 września 2020 r.:
 - a) wypisów z Planu operacyjnego funkcjonowania działu kultura i ochrona dziedzictwa narodowego w warunkach zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny,
 - b) wypisów z podręcznika normalizacji obronnej „Planowanie obronne. Struktura i redagowanie planu operacyjnego przez organy administracji publicznej”;
- 2) wsparcie merytoryczne podmiotów sporządzających plany operacyjne w postaci szkoleń i konsultacji dla osób zaangażowanych w wykonanie planów operacyjnych;
- 3) zorganizowanie szkoleń i konsultacji dla pracowników komórek organizacyjnych odpowiedzialnych za opracowanie kart realizacji zadań operacyjnych w Ministerstwie.

§ 7.

Plany operacyjne sporządzone przez podmioty, o których mowa w § 2 pkt 1, 3 i 4, przed zatwierdzeniem przez Ministra podlegają ocenie merytorycznej oraz uzgodnieniu z Dyrektorem Biura Dyrektora Generalnego w Ministerstwie, w terminie do dnia 30 września 2021 r.

§ 8.

Dyrektorzy komórek organizacyjnych Ministerstwa są zobowiązani do opracowania kart realizacji zadań operacyjnych na podstawie zatwierdzonego „Planu operacyjnego funkcjonowania działu administracji rządowej kultura i ochrona dziedzictwa narodowego w warunkach zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny” oraz ich zatwierdzenia w Ministerstwie, w terminie do dnia 30 września 2021 r.

§ 9.

Zadania związane z planowaniem operacyjnym należy realizować w trybie niejawnym, z zachowaniem przepisów ustawy z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych¹⁴¹ [...].

§ 10.

1. Plany operacyjne sporządzone na podstawie zarządzenia Nr 9 Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 28 lutego 2011 r. w sprawie planowania operacyjnego na okres zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny w dziale kultura i ochrona dziedzictwa narodowego, zachowują ważność do czasu zatwierdzenia przez Ministra planów, sporządzonych na podstawie niniejszego zarządzenia.

2. Po zatwierdzeniu przez Ministra nowych planów operacyjnych, jeden egzemplarz dotychczasowych planów operacyjnych należy zarchiwizować, zgodnie z wymaganiami ustawy z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych.

[pominięto przepisy końcowe]

¹⁴¹ T.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 742.

Załącznik nr 1

do zarządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego
z dnia 28 lipca 2020 r.

WYKAZ

**jednostek organizacyjnych podległych lub nadzorowanych oraz współ-
prowadzonych przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego,
zobowiązanych do sporządzenia „Planu Operacyjnego funkcjonowania
w warunkach zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny”,
według właściwości przedmiotowej komórek organizacyjnych
Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego**

Departament Dziedzictwa Kulturowego:

- 1) Instytut Północny im. Wojciecha Kętrzyńskiego
- 2) Instytut Śląski
- 3) Muzeum – Dom Rodziny Pileckich w Ostrowi Mazowieckiej (w organizacji)
- 4) Muzeum Historii Polski w Warszawie
- 5) Muzeum Historii Żydów Polskich Polin
- 6) Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku
- 7) Muzeum Jana Pawła II i Prymasa Wyszyńskiego
- 8) Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku
- 9) Muzeum Łazienki Królewskie w Warszawie
- 10) Muzeum Narodowe w Kielcach
- 11) Muzeum Narodowe w Krakowie
- 12) Muzeum Narodowe w Poznaniu
- 13) Muzeum Narodowe w Warszawie
- 14) Muzeum Narodowe we Wrocławiu
- 15) Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie
- 16) Muzeum „PAMIĘĆ I TOŻSAMOŚĆ” im. św. Jana Pawła II (w organizacji)
- 17) Muzeum Piastów Śląskich w Brzegu
- 18) Muzeum Polaków Ratujących Żydów podczas II wojny światowej im. Rodziny Ulmów w Markowej
- 19) Muzeum Stutthof w Sztutowie. Niemiecki nazistowski obóz koncentracyjny i zagłady (1939–1945)
- 20) Muzeum Sztuki i Techniki Japońskiej MANGGHA
- 21) Muzeum Sztuki Nowoczesnej w Warszawie
- 22) Muzeum Sztuki w Łodzi
- 23) Muzeum – Zamek w Łańcucie
- 24) Muzeum Zamkowe w Malborku
- 25) Muzeum Ziemi Międzyrzeckiej im. Alfa Kowalskiego
- 26) Muzeum Żup Krakowskich Wieliczka w Wieliczce
- 27) Narodowe Muzeum Morskie w Gdańsku
- 28) Narodowe Muzeum Techniki w Warszawie (w organizacji)
- 29) Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów
- 30) Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau w Oświęcimiu

- 31) Państwowe Muzeum na Majdanku
- 32) Zamek Królewski na Wawelu-Państwowe Zbiory Sztuki
- 33) Zamek Królewski w Warszawie-Muzeum. Rezydencja Królów i Rzeczypospolitej
- 34) Żydowski Instytut Historyczny im. Emanuela Ringelbluma

Departament Dziedzictwa Kulturowego za Granicą i Strat Wojennych:

- 1) Narodowy Instytut Polskiego Dziedzictwa Kulturowego za Granicą „Polonika”

Departament Mecenatu Państwa:

- 1) Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych
- 2) Biblioteka Narodowa
- 3) Centrum Archiwistyki Społecznej
- 4) Fundacja – Zakład Narodowy im. Ossolińskich
- 5) Instytut Książki
- 6) Instytut Solidarności i Męstwa imienia Witolda Pileckiego
- 7) Narodowe Centrum Kultury
- 8) Narodowy Instytut Architektury i Urbanistyki
- 9) Państwowy Instytut Wydawniczy

Departament Narodowych Instytucji Kultury:

- 1) Centrum Rzeźby Polskiej w Orońsku
- 2) Centrum Sztuki Współczesnej – Zamek Ujazdowski
- 3) Dom Pracy Twórczej w Radziejowicach
- 4) Europejskie Centrum Muzyki Krzysztofa Pendereckiego w Lusławicach
- 5) Filharmonia Narodowa w Warszawie
- 6) Instytut Literatury
- 7) Instytut Muzyki i Tańca w Warszawie
- 8) Instytut Teatralny im. Zbigniewa Raszewskiego w Warszawie
- 9) Narodowa Orkiestra Symfoniczna Polskiego Radia z siedzibą w Katowicach
- 10) Narodowy Instytut Fryderyka Chopina
- 11) Narodowy Stary Teatr im. Heleny Modrzejewskiej w Krakowie
- 12) Polska Opera Królewska
- 13) Polskie Wydawnictwo Muzyczne
- 14) Teatr Narodowy
- 15) Teatr Wielki – Opera Narodowa
- 16) Zachęta – Narodowa Galeria Sztuki

Departament Ochrony Zabytków:

- 1) Narodowy Instytut Dziedzictwa

Departament Szkolnictwa Artystycznego i Edukacji Kulturalnej:

- 1) Akademia Muzyczna imienia Feliksa Nowowiejskiego w Bydgoszczy
- 2) Akademia Muzyczna imienia Stanisława Moniuszki w Gdańsku
- 3) Akademia Muzyczna im. Karola Szymanowskiego w Katowicach
- 4) Akademia Muzyczna w Krakowie
- 5) Akademia Muzyczna im. Grażyny i Kiejstuta Bacewiczów w Łodzi

- 6) Akademia Muzyczna imienia Ignacego Jana Paderewskiego w Poznaniu
- 7) Akademia Muzyczna imienia Karola Lipińskiego we Wrocławiu
- 8) Akademia Sztuk Pięknych w Gdańsku
- 9) Akademia Sztuk Pięknych w Katowicach
- 10) Akademia Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie
- 11) Akademia Sztuk Pięknych im. Władysława Strzemińskiego w Łodzi
- 12) Akademia Sztuk Pięknych w Warszawie
- 13) Akademia Sztuk Pięknych im. Eugeniusza Gepperta we Wrocławiu
- 14) Akademia Sztuk Teatralnych im. Stanisława Wyspiańskiego w Krakowie
- 15) Akademia Sztuki w Szczecinie
- 16) Akademia Teatralna im. Aleksandra Zelwerowicza w Warszawie
- 17) Centrum Edukacji Artystycznej w Warszawie
- 18) Państwowa Wyższa Szkoła Filmowa, Telewizyjna i Teatralna im. Leona Schillera w Łodzi
- 19) Uniwersytet Artystyczny w Poznaniu
- 20) Uniwersytet Muzyczny Fryderyka Chopina

Departament Własności Intelektualnej i Mediów:

- 1) Centrum Technologii Audiowizualnych
- 2) FilMOTEKA Narodowa – Instytut Audiowizualny
- 3) Polski Instytut Sztuki Filmowej
- 4) Studio Filmów Rysunkowych z siedzibą w Bielsko-Białej
- 5) Wytwórnia Filmów Dokumentalnych i Fabularnych

Departament Współpracy z Zagranicą:

- 1) Instytut Adama Mickiewicza
- 2) Międzynarodowe Centrum Kultury w Krakowie

Załącznik nr 2

do zarządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego
z dnia 28 lipca 2020 r.

WYKAZ

**spółek z udziałem Skarbu Państwa, w których prawa z akcji lub udziałów
wykonywane są przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego,
zobowiązanych do wykonania
„Planu Operacyjnego funkcjonowania w warunkach
zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny”**

- 1) Telewizja Polska Spółka Akcyjna z siedzibą w Warszawie
- 2) Polskie Radio Spółka Akcyjna z siedzibą w Warszawie
- 3) „Polskie Radio Rzeszów” – Rozgłośnia Regionalna w Rzeszowie Spółka Akcyjna z siedzibą w Rzeszowie
- 4) Polskie Radio – Regionalna Rozgłośnia w Szczecinie „PR Szczecin” Spółka Akcyjna z siedzibą w Szczecinie
- 5) Polskie Radio – Regionalna Rozgłośnia w Białymstoku „Radio Białystok” Spółka Akcyjna z siedzibą w Białymstoku
- 6) Polskie Radio – Regionalna Rozgłośnia w Gdańsku „Radio Gdańsk” Spółka Akcyjna z siedzibą w Gdańsku
- 7) Polskie Radio – Regionalna Rozgłośnia w Katowicach „Radio Katowice” Spółka Akcyjna z siedzibą w Katowicach
- 8) Polskie Radio – Regionalna Rozgłośnia w Kielcach „Radio Kielce” Spółka Akcyjna z siedzibą w Kielcach
- 9) Polskie Radio – Regionalna Rozgłośnia w Koszalinie „Radio Koszalin” Spółka Akcyjna z siedzibą w Koszalinie
- 10) Polskie Radio – Regionalna Rozgłośnia w Krakowie „Radio Kraków” Spółka Akcyjna z siedzibą w Krakowie
- 11) Polskie Radio – Regionalna Rozgłośnia w Lublinie „Radio Lublin” Spółka Akcyjna z siedzibą w Lublinie
- 12) Polskie Radio – Regionalna Rozgłośnia w Łodzi „Radio Łódź” Spółka Akcyjna z siedzibą w Łodzi
- 13) Polskie Radio – Regionalna Rozgłośnia w Olsztynie „Radio Olsztyn” Spółka Akcyjna z siedzibą w Olsztynie
- 14) Polskie Radio – Regionalna Rozgłośnia w Opolu „Radio Opole” Spółka Akcyjna z siedzibą w Opolu
- 15) Polskie Radio – Regionalna Rozgłośnia w Bydgoszczy „Polskie Radio Pomorza i Kujaw” Spółka Akcyjna z siedzibą w Bydgoszczy
- 16) Polskie Radio – Regionalna Rozgłośnia w Poznaniu „Radio Poznań” Spółka Akcyjna z siedzibą w Poznaniu
- 17) Polskie Radio – Regionalna Rozgłośnia we Wrocławiu „Radio Wrocław” Spółka Akcyjna z siedzibą we Wrocławiu
- 18) Polskie Radio – Regionalna Rozgłośnia w Zielonej Górze „Radio Zachód” Spółka Akcyjna z siedzibą w Zielonej Górze

61.

Decyzja Nr 163/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 27 listopada 2020 r. w sprawie zadań i koordynacji szkolenia z międzynarodowego prawa humanitarnego konfliktów zbrojnych w resorcie obrony narodowej

[Źródło: Dz. Urz. MON z 2020 r. poz. 189]

Na podstawie art. 2 pkt 8 ustawy z dnia 14 grudnia 1995 r. o urzędzie Ministra Obrony Narodowej (Dz. U. z 2019 r. poz. 196), § 1 pkt 9 lit. a i e oraz § 2 pkt 14 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 9 lipca 1996 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Obrony Narodowej (Dz. U. poz. 426 oraz z 2014 r. poz. 933) ustala się, co następuje:

§ 1.

Decyzja określa zadania kierowników (szefów, dowódców, komendantów, dyrektorów) komórek i jednostek organizacyjnych resortu obrony narodowej w sprawach związanych z upowszechnianiem oraz szkoleniem z międzynarodowego prawa humanitarnego konfliktów zbrojnych w resorcie obrony narodowej.

§ 2.

Dyrektor Departamentu Prawnego określa zasadnicze kierunki i zadania w dziedzinie upowszechniania międzynarodowego prawa humanitarnego konfliktów zbrojnych w resorcie obrony narodowej.

§ 3.

Dyrektor Departamentu Edukacji, Kultury i Dziedzictwa:

- 1) współpracuje z Departamentem Prawnym w zakresie upowszechniania międzynarodowego prawa humanitarnego konfliktów zbrojnych w części dotyczącej dóbr kultury;
- 2) odpowiada za organizację systemu upowszechniania wiedzy w resorcie obrony narodowej w ramach szkoleń specjalistycznych i kursów doskonalących z zakresu ochrony dóbr kultury oraz koordynowanie działań na rzecz kształtowania świadomości konieczności ochrony dziedzictwa kultury poprzez rozpowszechnianie postanowień konwencji i innych stosownych aktów prawnych.

§ 4.

Szef Sztabu Generalnego Wojska Polskiego, poprzez:

- 1) Szefa Zarządu Planowania Użycia Sił Zbrojnych i Szkolenia – P3/P7, przy udziale właściwych kierowników (szefów, dowódców, komendantów,

dyrektorów) komórek i jednostek organizacyjnych resortu obrony narodowej, koordynuje w Siłach Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej szkolenie z zakresu międzynarodowego prawa humanitarnego konfliktów zbrojnych;

2) Dyrektora Centrum Doktryn i Szkolenia Sił Zbrojnych, odpowiada za:

- a) przedstawianie propozycji, w porozumieniu z Dyrektorem Departamentu Prawnego, dotyczących problematyki szkolenia z międzynarodowego prawa humanitarnego konfliktów zbrojnych,
- b) opracowanie i nowelizację dokumentów standaryzacji operacyjnej Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej dotyczących szkolenia z międzynarodowego prawa humanitarnego konfliktów zbrojnych w resorcie obrony narodowej.

§ 5.

Dyrektor Międzynarodowego Ośrodka Szkolenia i Badań nad Dziedzictwem Kultury w Zagrożeniu odpowiada za:

- 1) analizę oraz formułowanie propozycji w zakresie udoskonalania przyjętych standardów postępowania Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego, zgodnych z normami prawa krajowego i międzynarodowego;
- 2) prowadzenie szkoleń specjalistów, doradców, pełnomocników i specjalistów realizujących zadania związane z przeciwdziałaniem zagrożeniom i ochroną zabytków w rejonach konfliktów zbrojnych.

§ 6.

Dyrektor Wojskowego Centrum Edukacji Obywatelskiej realizuje zadania edukacyjno-szkoleniowe w zakresie przygotowania żołnierzy i pracowników resortu obrony narodowej do stosowania postanowień międzynarodowego prawa humanitarnego konfliktów zbrojnych.

§ 7.

Kierownicy (szefowie, dowódcy, komendanci, dyrektorzy) komórek i jednostek organizacyjnych resortu obrony narodowej są odpowiedzialni za stosowanie obowiązujących aktów prawa oraz prowadzenie szkolenia z dziedziny międzynarodowego prawa humanitarnego konfliktów zbrojnych w kierowanych przez nich komórkach i jednostkach organizacyjnych resortu obrony narodowej.

§ 8.

Szkolenie, o którym mowa w § 1, prowadzi się w:

- 1) pododdziałach zawodowych w ramach szkolenia programowego;
- 2) szkoleniu kadry w ramach szkolenia uzupełniającego żołnierzy;
- 3) jednostkach szkolnictwa wojskowego podczas kształcenia kandydatów na żołnierzy zawodowych, w ramach systemu doskonalenia zawodowego żołnierzy zawodowych oraz szkolenia kandydatów na żołnierzy rezerwy;
- 4) ramach szkolenia rezerw osobowych,
- 5) ramach szkolenia żołnierzy terytorialnej służby wojskowej.

§ 9.

Zajęcia z zakresu międzynarodowego prawa humanitarnego konfliktów zbrojnych powinny być prowadzone przez wykładowców, instruktorów lub inne osoby które ukończyły specjalistyczne kursy z zakresu międzynarodowego prawa humanitarnego konfliktów zbrojnych, przy wsparciu doradców prawnych.

[pominięto przepisy końcowe]

Część IV

**Dokumenty
kościelne**

KONSTYTUCJA O LITURGII ŚWIĘTEJ**Sacrosanctum Concilium**

Rzym, 4 grudnia 1963 r.

[Źródło: Konstytucja o liturgii świętej „Sacrosanctum concilium”, [w:] Sobór Watykański II: konstytucje, dekrety, deklaracje. Tekst polski, red. M. Przybył, Poznań 1986, s. 75–77]

[...]

Rozdział VII. SZTUKA KOŚCIELNA I SPRZĘTY LITURGICZNE

122.

Do najszlachetniejszych osiągnięć ludzkiego talentu słusznie zalicza się sztuki piękne, zwłaszcza sztukę religijną i jej szczyt, a mianowicie sztukę sakralną. One ze swej natury nastawione są na nieskończone piękno Boże, które mają w jakimś stopniu wyrazić ludzkimi środkami. Tym bardziej są oddane Bogu i wyrażaniu Jego czci i chwały, im usilniej zmierzają wyłącznie do tego, aby skutecznie zwracać ku Bogu ludzkie serca.

Z tej racji Matka Kościół zawsze był przyjacielem sztuk pięknych, stale szukał ich szlachetnych usług i kształcił artystów, aby przedmioty należące do kultu, jako znaki i symbole rzeczywistości nadziemskiej, były godne, ozdobne i piękne. Kościół słusznie uważał się jakby za arbitra w sprawach sztuki, osądzając, które z dzieł artystów zgadzają się z wiarą, pobożnością i tradycyjnymi zasadami oraz nadają się do użytku sakralnego.

Ze szczególną troską Kościół dbał o to, aby sprzęty liturgiczne godnie uwydatniały piękno kultu, stąd też dopuszczał takie zmiany w zakresie materiału, kształtu i zdobnictwa, jakie z biegiem czasu przynosił postęp techniczny.

Dlatego w tej dziedzinie Ojcowie Soboru postanowili, co następuje:

123.

Kościół nie uważał żadnego stylu za swój własny, lecz stosownie do charakteru i uwarunkowań narodów oraz potrzeb różnych obrządków dopuszczał formy artystyczne każdej epoki, tworząc z biegiem wieków skarbiec sztuki, który z całą troską winien być zachowywany. Także sztuka współczesna wszystkich narodów i regionów może się swobodnie rozwijać w Kościele, byle z należną czcią i szacunkiem służyła świątyniom i obrzędowi liturgicznemu. Wówczas będzie ona mogła dołączyć swój głos do tego wspaniałego hymnu chwały, jaki w minionych wiekach najwięksi artyści wyśpiewywali na cześć katolickiej wiary.

124.

Niech w popieraniu i otaczaniu opieką prawdziwej sztuki kościelnej ordynariusze mają na uwadze raczej szlachetne piękno, aniżeli wyłącznie okazałość. Odnosi się to również do szat liturgicznych i zdobnictwa.

Biskupi niech czuwają, aby stanowczo nie dopuszczać do kościołów i innych miejsc świętych takich dzieł sztuki, które nie licują z wiarą, obyczajami i chrześcijańską pobożnością oraz obrażają uczucia religijne czy to z powodu nieodpowiedniej formy, czy też niskiego poziomu artystycznego, przeciętności lub naśladownictwa. Przy budowie świątyń należy troskliwie dbać o to, aby były przystosowane do sprawowania liturgii oraz ułatwiały wiernym czynny w niej udział.

125.

Należy stanowczo zachować zwyczaj umieszczania w kościołach wizerunków świętych celem oddawania im czci przez wiernych, wszakże w umiarkowanej ilości i we właściwym porządku, aby nie wzbudzały uwielbienia w chrześcijańskim ludzie i nie sprzyjały wypaczaniu pobożności.

126.

Przy ocenie dzieł sztuki niech miejscowi ordynariusze zasięgają opinii diecezjalnej Komisji Sztuki Kościelnej, a w razie potrzeby innych wybitnych znawców, jak również komisji, o której mowa w art. 44, 45, 46¹⁴².

Niech ordynariusze troskliwie czuwają, aby nie przechodziły w obce ręce ani nie niszczały sprzęty kościelne lub cenne przedmioty, jako że są ozdobą domu Bożego.

127.

Niech biskupi osobiście lub przez odpowiednich kapłanów, którzy odznaczają się umiłowaniem i znajomością sztuki, otaczają opieką artystów, aby w nich wpajać ducha sztuki kościelnej i świętej liturgii.

Celem kształcenia artystów zaleca się zakładanie szkół lub akademii sztuki kościelnej w tych krajach, w których okaże się to potrzebne.

Wszyscy zaś artyści, którzy kierując się twórczym natchnieniem, pragną się przyczynić do szerzenia chwały Bożej w Kościele świętym, niech zawsze pamiętają, że chodzi tu o pewnego rodzaju naśladowanie Boga Stwórcy i o tworzenie dzieł służących kultowi katolickiemu, zbudowaniu wiernych i pogłębieniu ich pobożności oraz formacji religijnej.

128.

Razem z księgami liturgicznymi należy w myśl art. 25 jak najprędzej poprawić kanony i statuty kościelne odnoszące się do rzeczy materialnych związanych z kultem, zwłaszcza te, które mówią o wznoszeniu godnych i odpowiednich świątyń, budowie i kształcie ołtarzy, szlachetnej formie, umieszczeniu i zabezpieczeniu tabernakulum, odpowiednim wyglądzie i powadze chrzcielniczy, o właściwym ujęciu i pięknie wizerunków świętych. Przepisy, które – jak się wydaje – nie są

¹⁴² Wskazane artykuły odnoszą się do tworzenia w diecezjach Komisji Liturgicznych.

wystarczająco zgodne z odnowioną liturgią, należy poprawić lub usunąć; te zaś, które jej odpowiadają, zatrzymać lub wprowadzić.

W tej dziedzinie, zwłaszcza w odniesieniu do materiału oraz kształtu sprzętów i szat kościelnych, terytorialnym konferencjom biskupów udziela się władzy przystosowania tych rzeczy do miejscowych potrzeb i zwyczajów, według zasad art. 22 niniejszej konstytucji.

129.

W czasie studiów filozoficznych i teologicznych klerycy powinni poznać także historię i rozwój sztuki sakralnej oraz zdrowe zasady, na których mają się opierać zali czane do niej dzieła. Dzięki temu będą umieli szanować i zachowywać na przyszłość czcigodne zabytki Kościoła oraz służyć odpowiednią radą artystom wykonującym dzieła sztuki sakralnej.

[...]

Nota: Publikacja dzięki uprzejmości Dyrektora Wydawnictwa Pallottinum.

**Instrukcja Episkopatu Polski
o ochronie zabytków i kierunkach rozwoju sztuki kościelnej**
Gniezno, 16 kwietnia 1966 r.

[Źródło: publikacja dzięki uprzejmości Przewodniczącego Rady ds. Kultury i Ochrony Dziedzictwa Kulturowego Konferencji Episkopatu Polski]

Jednym z przejawów życia Kościoła jest sztuka sakralna, wyrażająca misterium chrześcijaństwa i zwiastująca je światu. Jej dawne i współczesne dzieła stanowią *patrimonium Ecclesiae*, a zarazem skarb kultury ogólnoludzkiej. Ten skarb powierzony jest opiece duchowieństwa i wiernych.

Episkopat Polski, świadomy swej odpowiedzialności za zachowanie dóbr kultury, stworzonych w ciągu tysiąclecia chrześcijaństwa w naszym kraju i za dalszy rozwój sztuki kościelnej zgodnie z uchwałami Soboru Watykańskiego II, przedkłada duchowieństwu następujące wskazania i przepisy, które są wyrazem troski o dawną i nową sztukę kościelną.

1. W świecie współczesnym każda dziedzina życia wymaga przygotowania naukowego, fachowości i kompetencji. Stąd też poszczególne diecezje posiadają powołane przez ordynariuszów Komisje Sztuki Kościelnej, których zadaniem jest wydawanie w imieniu ordynariusza obowiązujących decyzji odnośnie do wszelkich inwestycji budowlanych i artystycznych.

2. Projekty jakiegokolwiek budowy, przebudowy, rozbudowy, czy adaptacji kościołów i kaplic, tak diecezjalnych jak i zakonnych; wszelkie zamierzenia konserwacyjne, projekty polichromii, ołtarzy, obrazów, rzeźb, witraży i całego wyposażenia kościelnego (stacje Drogi Krzyżowej, chrzcielnice, ambony, konfesjonały, ławki, prospekty organowe, urządzenia oświetleniowe, klimatyzacyjne oraz projekty szat i naczyń liturgicznych) muszą być przed rozpoczęciem prac przedłożone do zatwierdzenia Komisji Diecezjalnej Sztuki Kościelnej przy Kurii Biskupiej, która w każdym wypadku służy też zainteresowanym pomocą i radą. Opracowanie projektów powinno nastąpić po wstępnym uzgodnieniu kompozycyjnym i tematycznym z Komisją szkiców dyskusyjnych, przez co uniknie się niepotrzebnych nieporozumień i kosztów. Podobnie i kosztorysy zamierzonych inwestycji wymagają zatwierdzenia Kurii Biskupiej.

3. Jeśli zamierzone prace dotyczą obiektu zabytkowego, należy w myśl państwowej ustawy o ochronie dóbr kultury uzyskać zgodę na ich wykonanie ze strony Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

4. Rządcom kościołów przypominamy, że nie są oni właścicielami, lecz tylko stróżami i opiekunami dzieł sztuki sakralnej, znajdującymi się w obiektach powierzonych ich pieczy. Dlatego w żadnym wypadku nie wolno im najmniejszych nawet dzieł sztuki (jak np. zniszczone obrazy, figury, tzw. świątki, lichtarze, stare księgi, zegary) przenosić do innych kościołów, zabierać z sobą na inną placówkę, sprzedawać lub darowywać. Dzieła takie należy zabezpieczyć przed kradzieżą i zniszczeniem, a jeśli ich stan nie pozwala na ekspozycję w kościele, trzeba przechowywać je w odpowiednim pomieszczeniu jako załączek ewentualnego muzeum parafialnego, lub też przekazać muzeum diecezjalnemu.

5. Sztuka sakralna jest świadectwem, dawanym żywemu Bogu przez ludzi żyjących we wszystkich czasach. Stylem kościelnym był i musi pozostać każdorazowy styl danej epoki: stąd uchybieniem prawdziwie byłoby tworzenie współcześnie w stylach minionych epok. Dotyczy to zarówno powstawania nowych obiektów sakralnych, jak i rozbudowy i uzupełnienia wystroju obiektów zabytkowych. Do kościołów zabytkowych nie należy wstawiać sprzętów imitujących dawny styl, lecz sprzęty nowoczesne, ale zharmonizowane z zabytkowym wnętrzem.

6. Wszystkie poczynania w dziedzinie budownictwa i wystroju kościoła muszą uwzględnić potrzeby kultu i czynnego uczestnictwa w nich wiernych. Stąd też uwydatnione i podkreślone być muszą: ołtarz, ambona i chrzcielnica, jak tego domaga się soborowa Konstytucja o świętej liturgii.

7. Każdy kościół jest czymś niepowtarzalnym, stąd powinien on być traktowany indywidualnie. Nie można umieszczać w nim szablonowych obrazów, figur, stacji Drogi Krzyżowej itp. Każda rzecz powinna być zaprojektowana dla konkretnego kościoła i wykonana przez dobrego artystę.

8. Art. 124 Konstytucji o św. liturgii przypomina z naciskiem, by nie dopuszczać do wnętrza kościelnych dzieł bezwartościowych, przeciętnych i nieoryginalnych, oraz takich, które by swoją formą lub treścią obrażały zdrowy zmysł religijny. Mecenas Kościoła zawsze korzystał ze współpracy utalentowanych i wybitnych twórców. Jest rzeczą niepokojącą, że dziś często dzieje się inaczej: pomijanie prawdziwych artystów (w tej mierze także i twórców ludowych), powoduje zalew naszych kościołów przez seryjnie produkowane dzieła bez wartości artystycznych.

9. Wprowadzenie jakichkolwiek zmian we wnętrzu kościelnym (np. wzniesienie stałego ołtarza *versus populum*, co wymaga specjalnego zezwolenia ordynariusza) nie może w żadnym wypadku być okazją do niszczenia zabytków. Wszelkie adaptacje należy przeprowadzać z należytą rozważą i pod fachowym kierownictwem, po każdorazowym przednim uzgodnieniu z Diecezjalną Komisją Sztuki Kościelnej.

10. Wielkim niebezpieczeństwem dla powagi i świętości Domu Bożego jest skradająca się do naszych świątyń źle zrozumiana nowoczesność. Polega ona z jednej strony na usuwaniu pięknych i wartościowych przedmiotów jako przestarzałych,

zamiast poddania ich fachowym zabiegom konserwatorskim, z drugiej zaś strony na umieszczeniu rzeczy nowych wprawdzie, lecz bezwartościowych. Dochodzi do tego wprowadzenie do wnętrza kościelnego różnych tkanin i wątpliwych estetycznie efektów, niezgodnych z duchem i tradycją Kościoła, jak np. elektryczne, czy sprężynowe świece ołtarzowe, układanie z żarówek monogramów, aureol czy obramowań wizerunków świętych, niewłaściwe stosowanie światła bezpośredniego, szczególnie jarzeniowego, zawieszanie ołtarzy różnymi draperiami i flagami, rozwieszanie transparentów z hasłami, posługiwanie się w celach dekoracyjnych papieroplastyką itp. Doceniając znaczenie hasła czy plakatu, widzimy jego miejsce co najwyżej w kruchcie lub przedsionku kościoła.

11. Zgodnie z postanowieniami Konstytucji o św. liturgii pragniemy, by nowoczesne dzieła sztuki sakralnej, dla których otwieramy nasze kościoły, wniosły w nie ducha ewangelicznej prostoty, prawdy i piękna. Unikając fałszywego przepychu i blichtru będącego świadectwem złego smaku, Kościół wychodzi naprzeciw estetycznej wrażliwości współczesnego człowieka, do którego najsilniej przemawia to, co proste i autentyczne.

12. Nowoczesną dekorację kościelną musi cechować powściągliwość i umiar, tak pod względem formy jak i treści. Dekoracja ta nie może w żadnym wypadku odwracać uwagi od ołtarza i stanowić konkurencji dla świętych obrzędów. Polichromia, oszczędna w stosowaniu kompozycji figuralnych czy symbolicznych, które łatwo deprecjonują się i powszednieją, musi zawierać jednolity, logiczny i teologicznie poprawny program ikonograficzny. Nie może on być przypadkowym i chaotycznym zlepkiem scen i postaci.

13. Art. 125 Konstytucji o św. liturgii nakazuje, by wizerunki święte przeznaczone dla kultu umieszczono w umiarkowanej liczbie i w odpowiednim porządku, by nie budziły zdziwienia wiernych i nie sprzyjały mniej poprawnej pobożności.

14. Centralne miejsce w nowym wnętrzu kościelnym powinien zajmować krucyfiks, czy inne wyobrażenie Chrystusa. Nie wszystkie wizerunki, przydatne w duszpasterstwie muszą być umieszczane na stałe, można je eksponować na odpowiednim cokole, np. w prezbiterium, tylko w czasie okolicznościowych nabożeństw. W ten sposób można uniknąć przeładowania wnętrza świątyni nie zawsze aktualnymi obrazami czy rzeźbami.

15. Ponieważ *Consilium ad exsequendam constitutionem de S. Liturgia* zapowiada wydanie dalszych szczegółowych wskazań, dotyczących urządzeń nowych i adaptowania dawnych kościołów do nowych potrzeb liturgicznych, zaleca się dużą powściągliwość w podejmowaniu nieodwołalnych nieraz decyzji odnośnie do ostatecznego rozplanowania wnętrz kościelnych. W wielu przypadkach roztropnie będzie porzucić na rozwiązaniach prowizorycznych, byleby one były estetyczne i odpowiadały powadze miejsca.

16. Do najtrudniejszych należy zagadnienie usytuowania ołtarza i tabernakulum. W świetle dotychczasowych doświadczeń i otrzymanych wskazówek, wydaje się nie ulegać wątpliwości, że na ołtarzu *versus populum* nie powinno znajdować się tabernakulum. Nie może ono być również umieszczone za plecami celebransa, ani też przed ołtarzem, czy to na osobnej kolumnie, czy też na drugiej niższej mense, tworzącej całość z ołtarzem ofiarnym.

Umieszczenie Najświętszego Sakramentu w osobnej kaplicy, czy w bocznym ołtarzu jest dozwolone, pociąga jednak za sobą pozbawienie nawy głównej tej charakterystycznej właściwości świątyni katolickiej, jaką stanowi obecność Chrystusa Eucharystycznego. Jednym z lepszych rozwiązań jest umieszczenie tabernakulum, wyakcentowanego odpowiednią dekoracją plastyczną, obok ołtarza głównego. Dzięki temu zostaje podtrzymana ideowa i realna więź między eucharystyczną Ofiarą i Obecnością, i nie ma trudności z rozdzielaniem Komunii św. i odprawianiem nabożeństw paraliturgicznych z wystawieniem Najświętszego Sakramentu.

Gniezno, dnia 16 kwietnia 1966 roku.

+Kazimierz Józef Kowalski

Przewodniczący Komisji Artystyczno-Konserwatorskiej

+Stefan Kardynał Wyszyński

Prymas Polski

64.

**Normy postępowania w sprawach sztuki kościelnej
wydane przez Konferencję Episkopatu Polski
(obowiązujące od 1 kwietnia 1973 r.)**

[Źródło: publikacja dzięki uprzejmości Przewodniczącego Rady ds. Kultury i Ochrony Dziedzictwa Kulturowego Konferencji Episkopatu Polski]

1. Wstęp

W trosce o dawną i nową sztukę kościelną, która jest wyrazem twórczego i kulturalnego dorobku chrześcijaństwa, idąc po linii zarządzeń Stolicy Apostolskiej zawartych szczególnie w Instrukcji „Literae Circulares” z 11 kwietnia 1971 r., zgodnie z uchwałami Soboru Watykańskiego II i przepisami Kodeksu Prawa Kanonicznego, Konferencja Episkopatu ustala następujące Normy postępowania w sprawach Sztuki Kościelnej, które zaczną obowiązywać od dnia 1 kwietnia 1973 r., na terenie całej Polski.

2. Zabytki sztuki i kultury chrześcijańskiej

§ 1.

Duchowieństwo administrujące obiektami sztuki i kultury kościelnej niech pamięta, że zarządza własnością nie swoją, ale najwyższymi wartościami kościelnymi i narodowymi, których całość i nienaruszalność winno strzec z najwyższą troską i odpowiedzialnością przed Bogiem i Narodem.

§ 2.

Stosownie do kanonu 128 § 1 Kodeksu Prawa Kanonicznego nie wolno sprzedawać, darować, zmieniać lub przenosić na inne miejsce obrazów cennych ze względu na kult religijny lub wartość artystyczną bez zezwolenia Stolicy Apostolskiej. Kwalifikacji wartości artystycznej przedmiotów dokonuje Komisja Diecezjalna do Spraw Sztuki Kościelnej.

§ 3.

Stosownie do przepisów kan. 1532 Kodeksu Prawa Kanonicznego przedmioty cenne tzw. „res pretiosae” pozostające w użytku Kościoła nie mogą być sprzedawane bez zgody Stolicy Apostolskiej. W razie kierowania takiego wniosku o sprzedaż Ordynariusze winni dołączyć w tym względzie opinię Diecezjalnej Komisji do Spraw Sztuki.

§ 4.

Obiekty sztuki i przedmioty kultu znajdujące się w pomieszczeniach kościelnych lub w terenie powinny być zabezpieczone przed kradzieżami. Cenniejsze obiekty, pomieszczenia dzieł sztuki i skarbcze muszą być zaopatrzone w odpowiedni system alarmowy.

§ 5.

Celem zabezpieczenia dzieł sztuki i zabytków kultury przed kradzieżami Diecezjalne i Zakonne Referaty wypracowują formy i sposoby ich inwentaryzacji oraz podadzą wzory dokumentacyjne służące sporządzeniu ich ewidencji. Wskazane jest ubezpieczenie ich od wypadków.

§ 6.

Rządcy parafii i kościołów przeprowadzą inwentaryzację przedmiotów kultu i zabytków oraz wyposażenia wnętrza kościoła i kaplic, obiektów kultu, wszystkich pomieszczeń sakralnych oraz kapliczek terenu parafii. Spis taki winien zawierać opis obiektów i ich fotografie. Jeden egzemplarz spisu pozostaje u Rządcy kościoła lub parafii, drugi zaś będzie przekazany do Archiwum Kurialnego.

§ 7.

Ordynariusz Diecezji sam lub przez swoich delegatów przeprowadza wizytacje obiektów sztuki i zabytków parafii oraz kościołów, sprawdza ich stan oraz zgodność z dokumentacją inwentaryzacyjną. Wskazaniem jest, aby wizytacja pasterska była poprzedzona inspekcją przedstawicieli Komisji celem przygotowania fachowych wniosków dla Ordynariusza.

§ 8.

Rządca parafii lub kościoła odchodząc z zajmowanego stanowiska, przekazuje swemu następcy wszystkie obiekty sztuki i zabytkowe przedmioty wraz z ich inwentarzem, a z aktu tego sporządza specjalny protokół.

§ 9.

W razie zaginięcia zabytku albo obiektu sztuki z terenu parafii lub przedmiotu wyposażenia kościelnego Rządca parafii lub kościoła zgłasza natychmiast wypadek odpowiedniemu organowi Milicji Obywatelskiej, Kurii Diecezjalnej i Konserwatorowi Wojewódzkiemu, jeśli chodzi o obiekty zabytkowe, figurujące w ewidencji konserwatorskiej.

§ 10.

W razie potrzeby zabezpieczenia i konserwacji dzieł sztuki oraz zabytków Rządca parafii omawia te sprawy z Diecezjalnym Referatem do Spraw Sztuki i ustala odpowiedni tok postępowania konserwatorskiego.

Stosownie do kan. 1280 Kodeksu Prawa Kanonicznego zezwolenie na konserwację i odnowienie obiektów cennych ze względu na zabytkowy charakter, walory

artystyczne lub rangę kultową udziela na piśmie Ordynariusz Diecezji, po zasięgnięciu opinii Komisji do Spraw Sztuki, a w razie potrzeby również specjalnych znawców sztuki i konserwatorstwa.

§ 11.

Z toku postępowania konserwatorskiego sporządza się protokół z dokumentacją technologiczną i fotograficzną, którego jeden egzemplarz przekazuje się do Kurii Diecezjalnej, a drugi pozostaje w archiwum Rządcy parafii lub kościoła.

Podobnie postępuje się przy naprawach – rekonstrukcji, przeróbkach budowli zabytkowych oraz konserwacji rzeźbiarskiej i malarskiej wnętrz kościelnych.

§ 12.

Wszystkie sprawy związane z konserwacją i adaptacjami architektury zabytkowej, konserwacją i odnowieniem jej dekoracji rzeźbiarskiej i malarskiej, wprowadzeniem do niej nowych wyposażzeń plastycznych, jak również konserwacją ruchomych dzieł sztuki zabytkowej, Rządca parafii albo kościoła uzgadnia z Konserwatorem Diecezjalnym.

§ 13. W związku z odnową liturgiczną ze względu na specyficzne warunki kultu religijnego w Polsce postanawia się:

a) Celem dostosowania wnętrza zabytkowego do nowej liturgii nie można przyjmować jednej reguły dla różnych wnętrz. Każde musi być rozpatrywane i rozwiązywane indywidualnie. Każde wnętrze zabytkowe ma własne niepowtarzalne cechy charakterystyczne, które winny być zachowane.

b) Nowe elementy, meble itp. umieszczone dziś we wnętrzu zabytkowym mogą być podrabiane pod jakikolwiek styl zabytkowy, z wyjątkiem opartej na dokumentach rekonstrukcji – powinny być jednak tak zaprojektowane – by w zestawieniu z istniejącymi już elementami tworzyły harmonijną całość. Dotyczy to także różnych napisów i tablic oraz okolicznościowych dekoracji.

§ 14.

Przy realizacji nowych projektów należy przestrzegać następujących wskazań:

a) Pracę projektową należy powierzać dobrym fachowcom.

b) Konieczna jest harmonijna współpraca inwestora i projektanta, oparta o racjonalny podział kompetencji i wzajemne zaufanie. Praca twórcza nie może być robiona „pod dyktando”, jest bowiem głębokim przeżyciem indywidualnym.

c) Każdy dobry projekt zatwierdzony do realizacji musi być konsekwentnie doprowadzony do końca. Każdy kompromis zmienia projekt na gorsze. Tylko zrealizowanie całej kompozycji może dać dobre wyniki.

d) Inwestor w żadnym wypadku nie może sam dowolnie przerabiać zatwierdzonego projektu bez autora lub jego następcy.

e) Każdy projekt musi być zaakceptowany do realizacji przez Diecezjalną Komisję do Spraw Sztuki.

f) Radiofonia, oświetlenie i inne urządzenia techniczne związane z potrzebami nowej liturgii powinny być zainstalowane w sposób dyskretny, by nie kłóciły się z powagą miejsca.

§ 15.

Ze względu na rozwijający się ruch turystyczny należy:

- a) Dążyć do tego, by kościoły mogły być jak najdłużej otwarte w ciągu dnia.
- b) Przy wejściu do kościoła umieścić informacje o parafii, kościele i jego wyposażeniu, oparte na naukowych podstawach oraz napis zabraniający zwiedzania podczas nabożeństwa lub ustalający godziny zwiedzania.
- c) Obiekty ruchome tak umieścić i zabezpieczyć, by uchronić je przez kradzieżami.
- d) We wnętrzu kościoła organizować dyskretny nadzór.
- e) W razie potrzeby szkolić miejscowych przewodników dla zwiedzających i turystów.

§ 16.

Obiekty wycofane z bezpośredniego kultu lub dekoracji wnętrza kościelnego należy umieścić w osobnych i zabezpieczonych pomieszczeniach, jako zaczątek Kolekcji Parafialnej lub Klasztornej, albo oddać do Muzeum Diecezjalnego.

3. Tworzenie nowej sztuki

Świątynia ma być znakiem obecności Boga wśród ludzi. Plan i bryła kościoła powinny różnić się od architektury mieszkalnej i użytkowej. Zgodnie z powyższą zasadą oraz z odnową liturgiczną i z nową formą twórczości artystycznej i architektonicznej, zmieniły się kryteria estetyczne i sposób oddziaływania na wiernych. W tej sytuacji należy rozwijać nową twórczość dla celów sakralnych ze znajomością zagadnień teoretycznych i praktycznych dotyczących poczucia piękna, z troską i odpowiedzialnością za utrzymanie kontaktu ludu Bożego z Bogiem dzięki współczesnej sztuce.

§ 17.

Lokalizacja nowych kościołów powinna odpowiadać wymogom współczesnej urbanistyki, z uwzględnieniem planów zagospodarowania miast lub osiedla. Powierzchnia placu pod kościół powinna być dostatecznie obszerna, aby pomieścić również budynki pomocnicze i gospodarcze: mieszkania, kancelarie, salki parafialne itp. Uwzględniona musi być należyta komunikacja, uzbrojenia i możliwość urządzenia zieleńca wokół kościoła, aby mogła odbywać się tam procesja lub inne nabożeństwo pod gołym niebem.

§ 18.

W obrębie budynku kościelnego należy przewidzieć pomieszczenia dla duszpaństwa kościelnego, jak sale do nauki religii, czytelnię, salę do projekcji filmów, bibliotekę, archiwum oraz muzea parafialne, kancelarię, urządzenia itp. Pomieszczenia te należy wkomponować w ten sposób, aby odpowiadały wymogom

stawianym lokalom przeznaczonym na pobyt ludzi. Nie powinny się jednak znajdować nad prezbiterium lub nad główną nawą kościoła.

§ 19.

Pomieszczenia użytkowe kościołów winny być zaopatrzone w niezbędne urządzenia wodno-kanalizacyjne, ogrzewanie, wentylację, klimatyzację oraz energetyczne (siła, światło).

§ 20.

Nowe kościoły powinny być projektowane w ten sposób, by mogła w nich odbywać się służba Boża według najnowszych wymogów liturgii, które sprowadzają się do następujących:

1. Zgodność funkcji z liturgią (właściwe rozmieszczenie elementów we wnętrzu).
2. Rola dominująca ołtarza, a więc właściwe jego eksponowanie, by koncentrował uwagę wiernych. Tło ołtarza nie może rozpraszać uwagi wiernych ani ilością, ani agresywnością zastosowanych kompozycji plastycznych. Wskazaniem jest podkreślenie ołtarza krucyfiksem. Ambonę lub pulpit do głoszenia słowa Bożego, miejsce dla celebransa, asysty, ministrantów, chóru recytującego teksty liturgiczne należy umieścić w ten sposób, aby nabożeństwa mogły odbywać się według wymogów św. Liturgii. W pobliżu ołtarza można umieścić również instrument organowy i pulpit dla organisty.
3. Właściwe umieszczenie i dobre eksponowanie tabernakulum, które powinno znajdować się na osi i powyżej ołtarza.

§ 21.

Miejsca na odbywanie spowiedzi powinny być wkomponowane dyskretnie we wnętrze kościoła, zapowiadając niekrępujący i łatwy dostęp dla kapłana i wiernych. Wielkość ich ma być wystarczająca na ustawienie wygodnego konfesjonau.

§ 22.

Jeżeli w nowym wnętrzu ma być zastosowana polichromia, powinna mieć ona logiczny i teologicznie poprawny program ikonograficzny. Znaki i symbole chrześcijańskie stosowane we wnętrzach kościelnych powinny być czytelne.

§ 23.

Celem prawidłowego przebiegu prac budowlanych i dekoracyjnych w odniesieniu zarówno do nowych, jak i istniejących kościołów, aby uniknąć nieporozumień i daremnych wysiłków, zaleca się rządcom kościołów, architektom i plastynom ustalenie wstępnych założeń projektowych dla postulowanych inwestycji, remontów lub wystroju wnętrza z Diecezjalną Komisją do Spraw Sztuki.

Dopiero w następnej kolejności sporządza się projekty wstępne wg ogólnie przyjętych zasad dla danej dyscypliny technicznej lub artystycznej, którą łącznie z opisem i orientacyjnym wykazem kosztów należy składać Komisji do akceptacji.

§ 24.

Po zatwierdzeniu przez Ordynariusza można przystąpić do sporządzenia dokumentacji technicznej lub rysunków szczegółowych. Jedna kopia zatwierdzonej przez Ordynariusza dokumentacji powinna być złożona do przechowania w archiwum Komisji. Akceptowane projekty przewodniczący Komisji przedstawia Kurii Diecezjalnej.

§ 25.

Prace architektoniczne i plastyczne realizuje się ściśle wg zatwierdzonych przez Ordynariusza projektów, z tym, że dokumentacja robót budowlanych wymaga zatwierdzenia przez państwowe władze budowlane – a w odniesieniu do zabytków, przez władze konserwatorskie. Nad zgodnością prowadzonych prac z ich projektami czuwa Diecezjalna Komisja do Spraw Sztuki, która też odbiera protokółarnie wykonanie zleconych prac przez architektów i plastyków. Zakres i sposób powierzania i odbierania robót budowlanych powinny być objęte specjalnymi umowami.

4. Organizacja opieki nad sztuką

§ 26.

Konferencja Episkopatu Polski przejmując tradycję Kościoła Katolickiego w Polsce, sprawuje opiekę nad dawną i nową sztuką kościelną, zachęcając do poszukiwań nowych form twórczych.

§ 27.

Konferencja Episkopatu Polski sprawuje ogólny nadzór i opiekę nad dawną i współczesną sztuką sakralną przez Komisję Episkopatu do Spraw Sztuki Kościelnej.

§ 28.

Przewodniczącego wymienionej Komisji mianuje Konferencja Episkopatu. Członków Komisji, na wniosek Przewodniczącego, mianuje Konferencja Episkopatu spośród osób duchownych i świeckich, wybitnych znawców sztuki i zabytkoznawstwa, architektów i artystów, plastyków i innych specjalistów.

§ 29.

Komisja Episkopatu do Spraw Sztuki Kościelnej posiada swego sekretarza, który prowadzi biuro z dokumentacją działalności Komisji.

§ 30.

Do szczególnych zadań Komisji należy:

- a) opieka nad zabytkami oraz czuwanie nad rozwojem współczesnej sztuki kościelnej,
- b) synchronizowanie działalności naukowo-badawczej, zabytkowej oraz wydawniczej wyższych uczelni katolickich zajmujących się problematyką sztuki kościelnej,

- c) utrzymanie kontaktów z państwowymi władzami zajmującymi się ochroną zabytków i współczesną twórczością architektoniczną oraz artystyczną,
- d) służyć pomocą i konsultacjami w sprawie organizacji oraz funkcjonowania Muzeów i Zbiorów Sztuki Kościelnej,
- e) postulowanie programów nauczania w Seminarium Duchownych dotyczących sztuki kościelnej i ochrony zabytków,
- f) organizowanie kursów, konferencji naukowych i szkoleniowych dla duchowieństwa i osób świeckich reprezentujących Diecezję i Prowincję Zakonne w Polsce,
- g) proponowanie sposobów dokształcania księży, zakonnic i osób świeckich w zakresie chrześcijańskiej kultury artystycznej,
- h) tworzenie punktów informacyjnych dla duchowieństwa o pracowniach architektów, artystów, plastyków, konserwatorów i innych specjalistów,
- i) opracowanie wytycznych i norm dla produkcji dewocjonałów.

§ 31.

Komisja posiada swój regulamin, zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu.

§ 32.

W poszczególnych diecezjach nadrzędną władzę nad sztuką kościelną sprawuje miejscowy Ordynariusz, który, zgodnie z przepisami kościelnymi i ustaleniami Konferencji Episkopatu, decyzje swoje opiera na opinii Komisji ds. Sztuki.

§ 33.

Organem wykonawczym Ordynariusza w zakresie sztuki i ochrony zabytków i ważniejszych zagadnień architektonicznych jest Referat do Spraw Sztuki, na czele którego stoi konserwator diecezjalny, którym powinien być specjalista dysponujący fachową wiedzą i doświadczeniem w sprawach sztuki. Konserwator diecezjalny jest równocześnie przewodniczącym Diecezjalnej Komisji do Spraw Sztuki Kościelnej.

§ 34.

Poszczególne Diecezje oraz prowincje Zakonów i Zgromadzeń Męskich posiadają Diecezjalne lub Zakonne Komisje do Spraw Sztuki Kościelnej, które, w ramach swoich kompetencji, sprawują pieczę nad sztuką i kościelnymi zabytkami do nich należącymi.

§ 35.

Członków Komisji Diecezjalnej lub Zakonnych dobiera się, podobnie jak w Komisji Episkopatu, spośród znawców sztuki, architektów, artystów i duchowieństwa parafialnego czy zakonnego.

§ 36.

Do szczegółowych obowiązków Komisji Diecezjalnych do Spraw Sztuki Kościelnej należą:

- a) opiniowanie projektów budowy nowych kościołów oraz innych budynków kościelnych,
- b) opiniowanie projektów przebudowy kościołów oraz przebudowy kościelnych budynków zabytkowych i innych,
- c) opiniowanie projektów polichromii, przedmiotów kultu oraz wystroju wnętrza kościelnego,
- d) opiniowanie projektów przeróbek wnętrza kościelnego, konserwacje polichromii, przedmiotów kultu religijnego itp.,
- e) opiniowanie projektów organów, dzwonów kościelnych, instrumentów muzycznych oraz aparatury technicznej dla celów liturgicznych i dydaktycznych,
- f) opiniowanie zamierzeń z zakresu instalacji ogrzewania, doświetlenia i akustyki,
- g) opiniowanie organizacji i konserwacji cmentarzy i ich nagrobków oraz kapliczek, krzyży i figur przydrożnych,
- h) opiniowanie projektów przedmiotów dewocyjnych,
- i) udzielenie konsultacji rządcom kościołów, architektom i plastynom,
- j) organizowanie kursów i spotkań dyskusyjnych dla rządców kościołów, architektów i plastynków.

§ 37.

Komisja przeprowadza kontrolę prac budowlanych i artystycznych i ich zgodności z zatwierdzonymi planami oraz dokonuje odbioru przeprowadzonych prac.

§ 38.

Komisja organizuje w terenie opiekę nad sztuką przy pomocy kościelnych komitetów społecznych oraz wyznacza do tych celów rejonowych lub dekanalnych.

§ 39.

Komisje do Spraw Sztuki Kościelnej Prowincji Zakonów lub Zgromadzeń posiadają uprawnienia Komisji Diecezjalnych, za wyjątkiem spraw należących z prawa ogólnego lub partykularnego do kompetencji miejscowego Ordynariusza Diecezji. W takim wypadku sprawy te załatwia Diecezjalna Komisja do Spraw Sztuki Kościelnej.

§ 40.

Komisja do Spraw Sztuki Kościelnej działa na podstawie regulaminu zatwierdzonego przez Ordynariusza.

[...]

Część V

**Pozostałe
dokumenty**

**Informacja o lustracji stanu dóbr kultury
w niektórych województwach objętych powodzią**

Warszawa, dnia 28 sierpnia 1997 r.

[Źródło: z archiwum prywatnego Krzysztofa Sałacińskiego]

W dniach 19–22 sierpnia 1997 roku pracownicy Ministerstwa Kultury i Sztuki i Biura Ochrony Zabytków – mjr Krzysztof Sałaciński i płk rez. Juliusz Zielak przeprowadzili lustrację w województwach: bielsko-bialskim, katowickim, opolskim, wałbrzyskim i wrocławskim. Przedmiotem lustracji było sprawdzenie zasadności i realności planowanych rozwiązań w zakresie ochrony dóbr kultury w razie szczególnych zagrożeń, w aspekcie doświadczeń powodzi i wypracowanie stosownych wniosków. Lustracje przeprowadzono w wojewódzkich oddziałach Państwowej Służby Ochrony Zabytków, a ponadto w niektórych muzeach, bibliotekach, archiwach i instytucjach kultury. Przeprowadzono również rozmowy – z konserwatorem zabytków Gminy Kalwaria Zebrzydowska reprezentującym również Samorządowe Forum Ochrony Dziedzictwa Kulturowego przy Małopolskim Instytucie Samorządu Terytorialnego i Administracji w Krakowie, dyrektorem Państwowego Archiwum we Wrocławiu i szefem Miejskiego Inspektoratu Obrony Cywilnej we Wrocławiu.

W wyniku lustracji, przeprowadzonych rozmów i analizy planów ochrony dóbr kultury na wypadek zagrożenia bezpieczeństwa państwa i konfliktu zbrojnego, jak również zaznajomienia się z przedstawioną dokumentacją działań w toku powodzi, jak również na podstawie informacji o stratach powodziowych przekazywanych do Ministerstwa Kultury i Sztuki i Generalnego Konserwatora Zabytków stwierdzono co następuje.

Państwowa Służba Ochrony Zabytków we wszystkich lustrowanych województwach czynnie uczestniczyła w praktycznych działaniach w zakresie zbierania informacji, przeciwdziałania stratom lub ich minimalizacji tam gdzie to było możliwe, ocenie zniszczeń, a także – bezpośrednio i pośrednio – w ratowaniu dóbr kultury dotkniętych powodzią. Pracę tę utrudniał ograniczony dostęp do informacji w gremiach kierowniczych (sztabach powodziowych) i brak łączności w pierwszych dniach lub poważne jej ograniczenie z terenami dotkniętymi powodzią, przy różnym stopniu zaangażowania ich administracji w sprawę ratowania dóbr kultury (priorytet ratowania ludzi i mienia), a także okres urlopowy. Utworzone w wojewódzkich oddziałach P[aństwowej] S[łużby] O[chrony] Z[abytków] grupy specjalistyczne usiłowały docierać do najbardziej zagrożonych obiektów, gdy pozwalały na to warunki i był możliwy dostęp do nich. Wykonywały też dokumentację oraz brały udział w dokumentowaniu strat przez ekipy MKiS.

Trudności w uzyskiwaniu informacji od władz samorządowych miast i gmin, właścicieli i użytkowników oraz w bezpośrednim docieraniu do zalanych obiektów były przyczyną niepełnej orientacji w rozmiarach strat i szkód. Dały też o sobie znać braki w wyposażeniu wojewódzkich oddziałów PSOZ w środki łączności, zwłaszcza ruchome (telefony komórkowe). Niektórzy W[ojewódzcy] K[onserwatorzy] Z[abytków] rozwiązywali ten problem we własnym zakresie.

W niektórych oddziałach PSOZ ich pracownicy osobiście kierowali pracami zabezpieczającymi i akcją ratowniczą przeciwdziałając powstaniu lub powiększeniu strat cennych dóbr kultury. Na szczególne uznanie zasługuje postawa i umiejętności fachowe i organizatorskie pracownika W[ojewódzkiego] O[ddziału] PSOZ we Wrocławiu p. Mirosława Figła, który kierował akcją zabezpieczania nabrzeża Wyspy Piaskowej przed naporem obu fal powodziowych, przyczyniając się do uratowania m.in. zbiorów specjalnych Biblioteki Uniwersytetu Wrocławskiego i zabytkowego Kościoła Najświętszej Marii Panny, wraz z cennymi zgromadzonymi w nim zabytkami.

Zagrożenie powodziowe tylko w niewielkim zakresie znajdowało odzwierciedlenie w planach ochrony dóbr kultury województw, przygotowanych w 1996 roku na podstawie zarządzenia Nr 23 Ministra Kultury i Sztuki z dnia 25 kwietnia 1995 roku w sprawie ochrony dóbr kultury na wypadek zagrożenia bezpieczeństwa państwa i konfliktu zbrojnego. Tam gdzie zagrożenie to znalazło miejsce w planach, miało ono charakter skutków ewentualnych, celowych działań przeciwnika w postaci niszczenia mostów, wałów ochronnych i innych urządzeń w toku działań wojennych. W planowaniu ewakuacji lub rozśrodkowania zbiorów nie uniknięto przypadków wytyczania tras ewakuacji przez tereny zagrożone zalaniem lub zniszczeniem przepraw mostowych (np. przez rejon Kłodzka) oraz do obiektów w miejscach objętych powodzią, jak np. Spytkowice w woj. bielskim czy Pszczyzna w woj. katowickim. Przy niepełnym wykonaniu planów ochrony przez podstawowe jednostki organizacyjne, w szeregu wykonanych planów jednostek kultury, w tym muzeów, księżnic występowały elementy zagrożenia zbiorów zalaniem i ochrony przed nim, przy czym szereg rozwiązań zostało zweryfikowanych przez tegoroczną powódź i przypadki zalania zbiorów z innych przyczyn, głównie w wyniku podniesienia się poziomu wód gruntowych. Równocześnie brak planów ochrony lub nie w pełni realne ich opracowanie sprawiło, że w wielu przypadkach nie stanowiły one wystarczającego instrumentu w organizacji zabezpieczenia i ratowania zbiorów, a akcja ratownicza miała w dużej mierze charakter doraźny, improwizowany i spontaniczny. Taki sposób działania miał miejsce w szczególności tam, gdzie nie było wcześniejszego ostrzeżenia o fali powodziowej, zwłaszcza w Opolu, Nysie i Kłodzku. Tam, gdzie miały miejsce wcześniejsze ostrzeżenia, jak np. we Wrocławiu, przy początkowo nie zawsze pełnym zrozumieniu wagi zagrożenia przez właścicieli, użytkowników czy administratorów obiektów i instytucji, działania PSOZ pomagały częstokroć w uniknięciu jeszcze większych strat.

Przebieg kłęski żywiołowej – powodzi, długotrwałych deszczów i wichur w lustrzonych województwach oraz rozmiary strat w dobrach kultury wskazują na to, że mimo znacznych strat i szkód w substancji zabytkowej, których rzeczywista skala ujawnia się stopniowo, najcenniejsze zabytki nieruchome oraz

zbiory zabytków ruchomych nie uległy zniszczeniu, na co wpłynęły obok warunków obiektywnych, takie czynniki jak operatywność, fachowość i ofiarność ludzi zaangażowanych w akcje ratownicze wynikające ze względów motywacyjnych. Istotnym problemem w wielu jednostkach, zwłaszcza w archiwach jest szczupłość załóg, niewystarczające wyposażenie oraz traktowanie ich zbiorów w sposób marginalny przez czynniki decyzyjne w warunkach zagrożenia. Wojewódzcy konserwatorzy zabytków i pracownicy wojewódzkich oddziałów Państwowej Służby Ochrony Zabytków odpowiedzialni za ochronę dóbr kultury na wypadek szczególnych zagrożeń są w trakcie wyciągania wniosków z braków występujących w planach ochrony dóbr kultury w odniesieniu do zagrożenia powodziowego i załań z innych przyczyn, wicher itp., które były niedoceniane np. w porównaniu z zagrożeniem pożarowym, wymagającym nieco innych przygotowań i sposobów działania, przy pewnych również wspólnych cechach jak np. przygotowanie ekip, sprzętu i opakowań do niezbędnego przemieszczania zbiorów. W trakcie rozpatrywania są konieczne korekty i uzupełnienia lub ograniczenia, zwłaszcza w zakresie miejsc, tras i sposobów przeprowadzenia ewakuacji ruchomych dóbr kultury lub ich rozśrodkowania w obrębie lub w pobliżu miejsc ich stałego przechowywania.

Ochrona i ratowanie dóbr kultury w toku powodzi były utrudnione wskutek nie włączenia, w sposób obligatoryjny, wojewódzkich konserwatorów zabytków do sztabów przeciwpowodziowych. Spośród 5-ciu konserwatorów lustrowanych województw tylko Wojewódzki Konserwator Zabytków w Wałbrzychu był członkiem tego gremium, a p.o. WKZ we Wrocławiu p. Maria Frankowska uczestniczyła w jego pracach z własnej inicjatywy. W Bielsku Białej pracownik WO PSOZ uczestniczył w pracach Rejonowej Komisji Przeciwpowodziowej, a Miejski Konserwator Zabytków był w składzie Miejskiego Komitetu Przeciwpowodziowego. Wszyscy konserwatorzy wojewódzcy zwracali uwagę na konieczność uregulowania systemowego tej sprawy z równoczesnym zapewnieniem właściwego przepływu całokształtu podstawowych informacji i zadań w zakresie ochrony dóbr kultury w terenie poprzez wojewodów, którym są oni podporządkowani. Sygnalizowali oni również trudności we współdziałaniu w zakresie ochrony i ratowania dóbr kultury w toku powodzi ze strukturami Obrony Cywilnej. Według ich opinii, w praktycznym ratowaniu zbiorów muzealnych, bibliotecznych, archiwalnych, sakralnych itp. element udziału struktur czy formacji OC był mało widoczny lub nie występował. Główny ciężar spadał na nieliczne załogi (w przeważającej części kobiece), z pomocą rodzin, wolontariuszy, wojska i w specjalistycznych pracach – Straży Pożarnej (tam gdzie udało się taką pomoc uzyskać). Wojewódzkie oddziały PSOZ wykorzystywały materiały pomocnicze dotyczące ratowania zbiorów bibliotecznych i archiwalnych w warunkach powodzi, wydane przez Bibliotekę Narodową. Wydane były też w tej sprawie wytyczne Szefa Obrony Cywilnej Kraju.

Według opinii wojewódzkich konserwatorów zabytków zaangażowanie władz samorządowych w ochronę dóbr kultury przed skutkami powodzi było na ogół niewystarczające i zależało w większym stopniu od indywidualnego zainteresowania tymi sprawami przez wójtów, burmistrzów czy prezydentów niż od stosownych uregulowań kompetencyjno-organizacyjnych. Dopiero z czasem, w wyniku konkretnych zagrożeń, strat i często postaw ludności, publikacji itp. świadomość władz samorządowych co do konieczności ratowania tych dóbr, niezależnie od

tę czyją są własnością, stawała się coraz powszechniejsza. Powinno to stać się argumentem na rzecz tworzenia i umacniania samorządowych służb konserwatorskich, bezpośrednio związanych z substancją zabytkową w terenie, działających w oparciu o jasne przepisy prawne (których obecnie brak) oraz o zasadę, że ochrona dóbr kultury musi być ściśle powiązana z interesem lokalnym.

Problematyka ratowania dóbr kultury w warunkach szczególnych zagrożeń miała na ogół znikome odzwierciedlenie w organizacji i kierowaniu akcją ratowniczą na różnych szczeblach administracji w terenie w województwach objętych lustracją. Wskazuje to na konieczność opracowania systemu ochrony dóbr kultury, przy udziale sił własnych i wsparciu z zewnątrz, w tym wydzielania odpowiednich sił i środków do ratowania sakralnych dóbr kultury. System ten powinien mieć pełne odzwierciedlenie w planach ochrony dóbr kultury od szczebla podstawowego do planu krajowego, z uwzględnieniem, obok czynników zagrożenia wojennego, realnych zagrożeń czasu pokoju. Dlatego – w oparciu o doświadczenia zebrane w toku lustracji 5-ciu województw i zbierania informacji z pozostałych, a także o analizę wszystkich przedstawionych planów ochrony (oprócz województw – warszawskiego i koszalińskiego, które ich nie przedstawiły) konieczne jest spowodowanie pełnego wdrożenia zarządzenia nr 23 Ministra Kultury i Sztuki oraz zapewnienie we wszystkich oddziałach wojewódzkich PSOZ utworzenia, właściwego obsadzenia i funkcjonowania stanowisk pracy do spraw ochrony dóbr kultury na wypadek szczególnych zagrożeń. Istotnym staje się też problem, aby w ramach działań obronnych i obrony cywilnej na wszystkich szczeblach władzy i administracji, obok traktowanej priorytetowo ochrony ludności, było dostrzegane i w pełni doceniane znaczenie ochrony dziedzictwa kulturalnego.

W oparciu o przedstawione uwagi i spostrzeżenia proponuje się rozważenie następujących wniosków:

- I. dotyczących działań doraźnych i długofalowych,
- II. natury organizacyjnej,
- III. zmian uregulowań prawnych.

Ad. I.

1. Uzpełnienie na wszystkich szczeblach organizacyjnych obowiązującej dokumentacji, zwłaszcza planów ochrony dóbr kultury na wypadek zagrożenia bezpieczeństwa państwa i konfliktu zbrojnego, o zagrożenia czasu pokoju (powódzie, śnieżyce, wichury, skażenia przemysłowe i in.).
2. Wyposażenie jednostek organizacyjnych w niezbędny sprzęt awaryjny i ratowniczy, od agregatów prądotwórczych w większych jednostkach do środków podręcznych jak np. latarki, świece, skrzynki, worki itp.
3. Prowadzenie szkoleń doskonalących, sprawdzianów i ćwiczeń zgrywających całych stanów osobowych jednostek organizacyjnych.
4. Uwzględnienie w planach ochrony na wypadek szczególnych zagrożeń konkretnych sił i środków własnych oraz – w razie potrzeby – realnie możliwych, przydzielonych sił i środków z zewnątrz w ramach świadczeń, umów itp.

5. Zorganizowanie w październiku 1997 roku Forum wymiany doświadczeń w ratowaniu dziedzictwa kulturalnego w warunkach powodzi na bazie Biblioteki Narodowej w Warszawie oraz wydanie materiału pomocniczego.
6. Zorganizowanie w Bibliotece Narodowej i innych instytucjach kultury wystawy fotograficznej z projekcją materiałów filmowych o stratach w dobrach kultury i akcji ratowniczej w czasie powodzi.
7. Uwzględnienie problematyki katastrof i klęsk żywiołowych w programie organizowanego w Krakowie Międzynarodowego Centrum Szkolenia osób cywilnych i wojskowych w zakresie ochrony dóbr kultury na wypadek zagrożeń czasu wojny i pokoju, i właściwy dobór kandydatów z terenu, odpowiedzialnych za ochronę dóbr kultury.
8. Uwzględnienie problematyki ochrony dóbr kultury na wypadek szczególnych zagrożeń w programach kształcenia: Centrum Kształcenia Ustawicznego Bibliotekarzy, wydziałów konserwatorskich uczelni artystycznych i innych szkół wyższych.
9. Wydanie, pod egidą Polskiego Komitetu Doradczego do spraw ochrony dóbr kultury w razie konfliktu zbrojnego, przez Bibliotekę Narodową z wykorzystaniem środków Departamentu Książki i Czytelnictwa MKiS książki prof. Bronisława Zyski pt. „Katastrofy w bibliotekach i archiwach. Przyczyny, zapobieganie i akcje ratunkowe”¹⁴³ ze szczególnym uwzględnieniem tematyki powodzi: rozważenie możliwości wydania podobnej publikacji odnoszącej się do zbiorów sztuki.
10. Spowodowanie rozpoczęcia w 1998 roku badań naukowych na temat ochrony dóbr kultury na wypadek szczególnych zagrożeń w aspektach – prawnym, organizacyjnym, technicznym, implementacji doświadczeń i prawa międzynarodowego.
11. Zainicjowanie badań społecznych obejmujących w szczególności zachowania i postawy ludzkie w sytuacjach kryzysowych w odniesieniu do ratowania dziedzictwa kulturalnego.
12. Współdziałanie z organizacjami pozarządowymi działającymi w Polsce w dziedzinie ochrony dóbr kultury, w tym podjęcie badań i prób wdrożenia na gruncie polskim „Programu Niebieskiej Tarczy” – pogotowia, pierwszej pomocy i doradztwa w zakresie ochrony dóbr kultury przed zagrożeniami czasu wojny i pokoju.

Ad. II.

1. Określenie zadań i kompetencji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na wypadek sytuacji kryzysowych w warunkach szczególnych zagrożeń.
2. Sprecyzowanie jasnych kryteriów systemu kierowania, powiadamiania i informowania o ochronie dóbr kultury w czasie szczególnych zagrożeń, od szczebla MKiS do gminy, z uwzględnieniem władz rządowych i samorządowych, jednostek kultury różnego podporządkowania, państwowej i samorządowych służb konserwatorskich.

¹⁴³ Zob. B. Zyska, *Ochrona zbiorów bibliotecznych przed zniszczeniem*, tom 4, *Katastrofy w bibliotekach – przyczyny, zapobieganie i akcje ratunkowe*, Katowice 1998.

3. Rozważenie możliwości wystosowania, przez Ministra Kultury i Sztuki pisma do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji dotyczącego określenia, w oparciu o istniejący stan prawny, zadań i kompetencji wojewodów – szefów obrony cywilnej województw – w zakresie ochrony dóbr kultury przed szczególnymi zagrożeniami czasu wojny i pokoju, z uwzględnieniem m.in. tworzenia organizacyjnych i finansowo-rzeczowych warunków realizacji tej ochrony.
4. Pilne zweryfikowanie i uzupełnienie pod kątem doświadczeń powodzi, planów ochrony dóbr kultury podstawowych jednostek organizacyjnych, województw i ich uwzględnienie w planie ochrony dóbr kultury kraju.
5. Usystematyzowanie całokształtu form i metod szkolenia w zakresie ochrony dóbr kultury na wypadek szczególnych zagrożeń.
6. Zaktywizowanie i usystematyzowanie działań w zakresie publikacji dotyczących ochrony dóbr kultury na wypadek szczególnych zagrożeń, włącznie z zainicjonowaniem wydawania i gromadzenia oraz upowszechniania publikacji pod nazwą Biblioteka Ochrony Dziedzictwa Kulturalnego.
7. Włączenie się w szerszym zakresie specjalistycznych ośrodków i rządowych programów ochrony dóbr kultury do studiów, badań i publikacji oraz innych form wymiany doświadczeń dotyczących ochrony dóbr kultury przed katastrofami i klęskami żywiołowymi.
8. Zapewnienie odpowiednich środków finansowych, na wszystkich szczeblach organizacyjnych, na zadania w zakresie ochrony dóbr kultury na wypadek szczególnych zagrożeń.

Ad. III.

1. Spowodowanie wprowadzenia w projektowanej ustawie o ochronie dóbr kultury delegacji dla Ministra Kultury i Sztuki dotyczącej wydania przepisów normujących ochronę dóbr kultury na wypadek szczególnych zagrożeń, z uwzględnieniem zobowiązań prawno-międzynarodowych Polski.
2. Wystąpienie do Episkopatu Polski z inicjatywą nowelizacji Uzgodnienia w sprawie ochrony sakralnych i kościelnych dóbr kultury na wypadek zagrożenia bezpieczeństwa państwa.
3. Uwzględnienie problematyki ochrony dóbr kultury na wypadek szczególnych zagrożeń w projektowanych aktach prawnych o stanie klęski żywiołowej, stanie wyjątkowym, stanie wojennym oraz projektowanej ustawie o obronie cywilnej i in.
4. Rozważenie możliwości uwzględnienia w zarządzeniu Nr 23 Ministra Kultury i Sztuki z dnia 25 kwietnia 1995 r. problematyki ochrony dóbr kultury na wypadek szczególnych zagrożeń czasu pokoju.
5. Stworzenie jasnych podstaw prawnych i systemu trwałego, estetycznego i funkcjonalnego oznakowania obiektów wpisanych do rejestru zabytków, z uwzględnieniem dotychczasowych doświadczeń i istniejącego stanu oznakowania oraz potrzeb ochrony w razie zagrożeń czasu wojny i pokoju.

mjr Krzysztof Sałaciński, płk. rez. Juliusz Zielak

**List Ministra Kultury do antykwariuszy w sprawie przeciwdziałania
nielegalnemu handlowi irackimi zabytkami i dziełami sztuki
z 2004 r.**

[Źródło: K. Niciński, K. Sałaciński, *Misja Babilon. Fakty i dokumenty*, Warszawa 2008, s. 265]

Minister Kultury
Waldemar Dąbrowski

Szanowni Państwo,

W wyniku działań wojennych prowadzonych w Iraku rozgrabione zostały zbiory Muzeum w Bagdadzie, Biblioteki Narodowej i biblioteki Ministerstwa Fundacji Religijnych. Zrabowane zostały również zbiory wielu innych muzeów, między innymi w Mosulu i Tikricie. Na coraz większą skalę prowadzone są nielegalne eksploracje stanowisk archeologicznych. Istnieje obawa, że wiele cennych zabytków stanowiących dziedzictwo kulturowe Iraku może zostać nielegalnie wywiezione z tego kraju.

Wspólnie z Ministrem Obrony Narodowej podjąłem działania, by w ramach polskiej misji szczególną uwagę poświęcić między innymi ochronie irackiego dziedzictwa kulturowego. Nie można jednak wykluczyć sytuacji, w której pojedyncze zabytki nielegalnie wywiezione z terenu Iraku mogą pojawić się na polskim rynku antykwarycznym.

Polska i Irak są sygnatariuszami Konwencji dotyczącej środków zmierzających do zakazu i zapobiegania nielegalnemu przywozowi, wywozowi i przenoszeniu własności dóbr kultury, co nakłada na Rzeczpospolitą Polską dodatkowy obowiązek podejmowania wielostronnych działań mających na celu zapobieżenie wykorzystania polskiego rynku antykwarycznego do prowadzenia handlu zabytkami stanowiącymi dziedzictwo kulturowe Iraku, nielegalnie wywiezionymi z tego kraju.

W związku z powyższym, uprzejmie proszę antykwariuszy o informowanie o jakichkolwiek próbach wystawienia na sprzedaż dzieł sztuki lub rzemiosła artystycznego oraz zabytków archeologicznych, mogących pochodzić z Iraku.

Działania te, oprócz wypełnienia obowiązków wynikających ze wspomnianej konwencji, stanowią będą także nasz wkład w powojenną odbudowę Iraku, dla którego obok odbudowy zniszczonej gospodarki, niezwykle ważne jest również zachowanie własnego dziedzictwa kulturowego

Łączę ukłony,
[podpis]

Wytyczne Szefa Obrony Cywilnej Kraju
z dnia 17 października 2008 r.
w sprawie zasad ewakuacji ludności, zwierząt i mienia
na wypadek masowego zagrożenia

[Źródło: Pomorski Urząd Wojewódzki w Gdańsku, [https://www.gdansk.uw.gov.pl/attachments/article/230/wytyczne%20\(skan\).pdf](https://www.gdansk.uw.gov.pl/attachments/article/230/wytyczne%20(skan).pdf), dostęp: 23.05.2021]

Na podstawie art. 17 ust. 5 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2004 r. Nr 241, poz. 2416, z późn. zm.) oraz na podstawie § 2 pkt 7 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 25 czerwca 2002 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Szefa Obrony Cywilnej Kraju, szefów obrony cywilnej województw, powiatów i gmin (Dz. U. Nr 96, poz. 850), ustaliam następujące wytyczne w sprawie zasad ewakuacji ludności, zwierząt i mienia na wypadek masowego zagrożenia:

1. Ewakuacja polega na przemieszczeniu się ludności i transporcie mienia z rejonów, w których występują zagrożenia do miejsc bezpiecznych. Z uwagi na uwarunkowania związane z rodzajem i skalą zagrożenia wyróżnia się ewakuację I, II i III stopnia.

1) **Ewakuacja I stopnia** polega na niezwłocznym przemieszczeniu ludności, zwierząt, mienia z obszarów/miejsc, w których wystąpiło nagłe, nieprzewidziane bezpośrednio zagrożenie poza strefę zagrożenia. Realizuje się ją natychmiast po zaistnieniu zagrożenia dla życia, zdrowia i mienia. Organizuje się ją na polecenie wójta, burmistrza (prezydenta miasta), starosty, wojewody. Ewakuację I stopnia może także zarządzić osoba kierująca akcją ratunkową na terenie objętym tą akcją. Można ją realizować w oparciu o dokumentację przygotowaną dla ewakuacji II stopnia.

2) **Ewakuacja II stopnia** polega na uprzednio przygotowanym planowym przemieszczeniu ludności, zwierząt, mienia z rejonów przyległych do zakładów, obiektów hydrotechnicznych, ze stref zalewowych oraz rejonów przyległych do innych obiektów stanowiących potencjalne zagrożenie dla ludności, zwierząt lub mienia w przypadku ich uszkodzenia lub awarii. Realizuje się ją w sytuacji wystąpienia symptomów takiego zagrożenia. Organizuje się ją na polecenie wójta, burmistrza (prezydenta miasta), starosty, wojewody.

3) **Ewakuacja III stopnia** polega na uprzednio przygotowanym przemieszczeniu ludności, zwierząt, mienia, podczas podwyższania stanu gotowości obronnej państwa. Prowadzona jest w czasie zagrożenia bezpieczeństwa państwa i wojny. W przypadku ewakuacji III stopnia decyzję o jej przeprowadzeniu podejmują terenowe organy obrony cywilnej lub organy wojskowe

(w strefie bezpośrednich działań wojennych), we współdziałaniu z właściwymi organami obrony cywilnej, zgodnie z zasadami określonymi w ustawie z dnia 29 sierpnia 2002 r. o stanie wojennym oraz o kompetencjach Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych i zasadach jego podległości konstytucyjnym organom Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2002 r. Nr 156, poz. 1301 z późn. zm.).

4) W ramach ewakuacji I, II, III stopnia należy uwzględnić samoewakuację ludności.

Samoewakuacja polega na przemieszczeniu się ludności z rejonów w których może wystąpić lub wystąpiło bezpośrednie zagrożenie dla życia i zdrowia, poza strefę zagrożenia. Prowadzona jest przede wszystkim w oparciu o własne możliwości (transportowe, zakwaterowania, itd.).

2. W celu realizacji zadań ewakuacji III stopnia;

1) szefowie obrony cywilnej województw określają:

a) w uzgodnieniu z Szefem Wojewódzkiego Sztabu Wojskowego rejonu, z których będzie zachodzić konieczność ewakuacji ze względu na mogące wystąpić zagrożenia militarne, drogi po których planowana jest ewakuacja ludności, a ponadto po opracowaniu planu na szczeblu wojewódzkim dokonają jego uzgodnienia z właściwym terenowo szefem WSzW;

b) opracują po zebraniu ww. informacji wytyczne/zarządzenia do opracowania wojewódzkich i powiatowych planów ewakuacji (przyjęcia ewakuowanej ludności), a ponadto:

– przekażą szefom obrony cywilnej powiatów rejonu, z których planuje się prowadzić ewakuację ludności;

– zbiorą od pozostałych szefów OC powiatów informacje na temat możliwości przyjęcia ludności w tych powiatach, które nie będą objęte powyższym planowaniem;

– przekażą te informacje do powiatów.

c) po zebraniu ww. informacji w porozumieniu z ościennymi województwami określają potrzeby i możliwości ewakuacji (przyjęcia) ludności, a także uzgodnią zasady współpracy w powyższym zakresie;

2) szefowie obrony cywilnej powiatów na podstawie zarządzeń wojewódzkich oraz informacji otrzymanych od szefów OC województw opracują własne zarządzenia i określają:

a) szefom obrony cywilnej gmin rejonu, z których planuje się prowadzić ewakuację ludności gmin oraz po uzgodnieniu z pozostałymi szefami gmin, w których proces ewakuacji nie będzie prowadzony rejonu, do których może nastąpić jej przemieszczenie;

3. Szefowie obrony cywilnej województw, powiatów i gmin określają zakres oraz sposób organizacji działania w przypadku, gdy ewakuację I stopnia ludności zarządzi organ kierujący akcją ratunkową.

4. Dla zapewnienia sprawnego i skutecznego przebiegu ewakuacji (przyjęcia) ludności i jej sprawnego koordynacji, opracowuje się plany ewakuacji (przyjęcia) ludności.

5. Plany ewakuacji (przyjęcia) ludności opracowują wójtowie, burmistrzowie (prezydenci miast), starostowie i wojewodowie – terenowe organy obrony cywilnej.

6. Plany ewakuacji ludności II stopnia stanowią element planu reagowania kryzysowego, a plany ewakuacji III stopnia element składowy planów obrony cywilnej.
7. Plany OC stanowią aneks funkcjonalny do planów reagowania kryzysowego.
8. W procesie planowania ewakuacji należy określić:
 - a) rejon objęte ewakuacją, trasy i docelowe miejsce przeznaczenia,
 - b) koncepcję ewakuacji,
 - c) skalę ewakuacji, w tym,
 - wykorzystanie indywidualnych środków transportu osób ewakuowanych,
 - wykorzystanie miejsc czasowego pobytu ludności ewakuowanej,
 - d) szczegółowe wykazy elementów organizacyjnych procesu ewakuacji i sposobów realizacji zadań przez poszczególne zespoły,
 - e) siły i środki możliwe do wykorzystania w procesie ewakuacji, w tym zestawienia planowanych środków transportu, wytypowanych miejsc czasowego pobytu oraz źródła pozyskiwania materiałów i środków logistycznych oraz tryb ich pozyskiwania,
 - f) organizację łączności i kierowania ruchem,
 - d)¹⁴⁴ sposób zapewnienia poszkodowanej ludności pomocy medycznej, zakwaterowania i niezbędego zaopatrzenia,
 - e) sposób powrotu osób oraz mienia do miejsc stałego zamieszkania lub innej lokalizacji po ustaniu zagrożenia,
 - f) płaszczyzny współdziałania z odpowiednimi organami wojskowymi, Policji, Straży Granicznej oraz innymi podmiotami,
 - g) rolę i zakres udziału organizacji i stowarzyszeń pozarządowych w procesie ewakuacji,
 - h) sposób zabezpieczenia i ochrony pozostawionego mienia,
 - i) inne dane według potrzeb.
9. Dokumentację planistyczną wykonuje się w formie graficznej i opisowej.
10. Ewakuacji nie planuje się i prowadzi do:
 - a) rejonów leżących w bliskiej odległości wielkich ośrodków przemysłowych, komunikacyjnych oraz ważnych obiektów wojskowych;
 - b) rejonów przewidzianych i prowadzonych działań wojennych;
 - c) rejonów przewidywanych zagrożeń (np. zatopieniami, pożarami itp.).
11. W procesie planowania i organizowania ewakuacji należy również uwzględnić:
 - a) kolejność ewakuacji np.: dzieci, kobiety ciężarne, osoby niepełnosprawne itp.,
 - b) możliwość ograniczenia zabieranego bagażu,
 - c) kolejność opracowania planów – plany gminne, powiatowe i wojewódzkie.
12. Określić należy zasady wyposażenia w karty ewakuacyjne ludności, która podda się ewakuacji i nie będzie ewakuować się w ramach samoewakuacji.
13. W rejonach objętych ewakuacją, na trasach ewakuacji oraz w docelowym miejscu przemieszczenia organizuje się:
 - a) zespoły ewidencyjno-informacyjne (ZEI),
 - b) zespoły zbiórki osób ewakuowanych (ZZb),

¹⁴⁴ Błąd w oryginale – powinno być g) itd. [przyp. red].

- c) zespoły załadownicze na środki transportu (ZZ),
- d) zespoły pomocy medycznej (ZPM),
- e) zespoły pomocy logistycznej, w tym pomocy technicznej (ZPL),
- f) zespoły wyładownicze (ZW),
- g) zespoły rozdzielcze (ZR).

14. Analizę oraz praktyczne sprawdzenie procedur zawartych w planach na podstawie niniejszych wytycznych dla wybranego obszaru (rejonu), przeprowadza się nie rzadziej niż raz na trzy lata.

15. Plany powinny być analizowane, sprawdzane i uaktualniane w każdym uzasadnionym przypadku, zwłaszcza jeżeli taka potrzeba wynika ze zmiany charakterystyki zagrożeń, postępu naukowo-technicznego oraz zmian zasad funkcjonowania podmiotów realizujących zadania w przedmiotowym zakresie.

16. Wprowadza się do użytku w rządowych organach administracji publicznej wszystkich szczebli odpowiedzialnych za ochronę ludności, w organach obrony cywilnej wszystkich szczebli oraz organizacjach, podmiotach, instytucjach i u osób fizycznych, których udział w planowaniu, organizacji oraz przebiegu procesu ewakuacji jest niezbędny „Instrukcję w sprawie zasad ewakuacji ludności, zwierząt i mienia na wypadek masowego zagrożenia”¹⁴⁵, stanowiącą załącznik do niniejszych wytycznych.

[pominięto przepis końcowy]

Szef Obrony Cywilnej Kraju
nadbryg. Wiesław Leśniakiewicz

¹⁴⁵ Instrukcja dostępna na: <https://www.gdansk.uw.gov.pl/urząd/wydzialy/158-wydzial-bezpieczenstwa-i-zarządzania-kryzysowego/oddzial-bezpieczenstwa-publicznego/230-wytyczne-szeffa-obrony-cywilnej-kraju-w-sprawie-zasad-ewakuacji> (dostęp: 23.05.2021).

Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej
zatwierdzona postanowieniem Prezydenta RP
z dnia 12 maja 2020 r.

[Źródło: M.P. z 2020 r. poz. 413]

[...]

Filar III
Tożsamość i dziedzictwo narodowe

Umacnianie tożsamości narodowej oraz strzeżenie dziedzictwa narodowego będzie realizowane dzięki osiągnięciu następujących celów strategicznych i realizacji wynikających z nich zadań oraz działań.

1. Wzmocnienie tożsamości narodowej, zakorzenionej w chrześcijańskim dziedzictwie i uniwersalnych wartościach:

1.1. Kształtować i rozwijać postawy patriotyczne jako niezbędny czynnik budowania wspólnoty i tożsamości narodowej, zakorzenionej w chrześcijańskim dziedzictwie i ogólnoludzkich wartościach.

1.2. Doskonalic instrumenty i procedury ochrony dziedzictwa kultury na wypadek zagrożenia wojennego i kryzysowego, z uwzględnieniem podmiotów i służb realizujących zadania na rzecz bezpieczeństwa państwa.

1.3. Wykorzystywać aktywność Polski na arenie międzynarodowej do promowania rozwoju i ochrony tradycyjnych wartości rodziny, polskiej tożsamości narodowej, kultury i tradycji.

1.4. Wzmacniać związki diaspory polskiej z krajem oraz dążyć do zwiększenia jej zaangażowania w działania związane z promocją Polski.

[...]

0 autorach

dr Katarzyna Góralczyk

Wykładowczyni w Katedrze Krajobrazu i Dziedzictwa Kulturowego na Uniwersytecie Pańskim Jana Pawła II w Krakowie. W 2012 r. obroniła na Akademii Obrony Narodowej rozprawę doktorską *Ochrona dóbr kultury przez Polski Kontyngent Wojskowy podczas międzynarodowych działań stabilizacyjnych w Iraku (2003–2008)*. Absolwentka studiów magisterskich na Uniwersytecie Jana Pawła II w Krakowie oraz studiów podyplomowych na Uniwersytecie Jagiellońskim (m.in. Dyplomacja Kulturalna), a także w Międzynarodowym Centrum Kultury (Akademia Dziedzictwa) i Akademii Obrony Narodowej. Ponadto ukończyła Szkołę Prawa Humanitarnego Konfliktów Zbrojnych organizowaną przez PCK. Prezes Fundacji Nauka i Kultura, Wiceprzewodnicząca Obywatelskiego Komitetu Ratowania Krakowa, członkini Polskiego Komitetu Błękitnej Tarczy i Polskiego Komitetu Narodowego ICOMOS, członkini Komisji Upowszechniania Międzynarodowego Prawa Humanitarnego Konfliktów Zbrojnych przy Zarządzie Głównym PCK oraz ekspert Centrum Badań nad Terroryzmem Collegium Civitas im. Krzysztofa Liedela. Tematyka podejmowanych przez nią badań to: ochrona dóbr kultury na wypadek sytuacji kryzysowej i wojny, bezpieczeństwo kulturowe, terroryzm kulturowy oraz międzynarodowe prawo humanitarne konfliktów zbrojnych. Inicjatorka i organizatorka szeregu przedsięwzięć społecznych i kulturalnych, a także szkoleń, warsztatów i konferencji. Członkini Zespołu ds. ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych w Wojewódzkim Urzędzie Ochrony Zabytków w Krakowie. Pomysłodawczyni i kierownik projektu pt. „Międzysektorowe wyzwania: specjalista ds. ochrony dóbr kultury na wypadek sytuacji kryzysowej i wojny – opracowanie programu studiów podyplomowych, dedykowanych pracownikom działającym na pograniczu dziedzin”, finansowanego w ramach Mechanizmu Finansowego EOG na lata 2014–2021 Program Edukacja”.

płk mgr Krzysztof Sałaciński

Absolwent studiów magisterskich z zakresu prawa (1991–1996) na Uniwersytecie Warszawskim oraz studiów podyplomowych menadżerów kultury (1997) w Kolegium Gospodarki Światowej Szkoły Głównej Handlowej. Prezes Polskiego Komitetu Błękitnej Tarczy, członek Polskiego Komitetu Narodowego ICOMOS. Radca w MKDiN. Zastępca dyrektora Biura Spraw Obronnych Ministerstwa Kultury (1998–2002) oraz dyrektor Biura Spraw Obronnych (2003–2006). Pułkownik Wojska Polskiego w stanie spoczynku. Ekspert ds. bezpieczeństwa dziedzictwa kultury oraz międzynarodowego prawa humanitarnego konfliktów zbrojnych. W latach 2003–2008 inicjator i koordynator działań i zadań ochrony dziedzictwa kultury Iraku w ramach misji Wojska Polskiego. W latach 2009–2013 koordynator zadań ochrony dziedzictwa kultury Afganistanu w ramach misji Wojska Polskiego. Inicjator i organizator wielu szkoleń, warsztatów, seminariów, konferencji dla żołnierzy Sił Zbrojnych i innych służb mundurowych. Pełnił także funkcję narodowego punktu kontaktowego, zespołu roboczego do spraw udziału przedstawicieli RP w Celu 4.3 „Świadomość międzykulturowa” Wielonarodowego Eksperymentu 6 realizowanego w latach 2009–2010. Na potrzeby Celu powołał zespół ekspercki i naukowy, prowadzący badania wśród żołnierzy przygotowujących się do misji zagranicznych oraz organizował warsztaty zamykające realizację Celu w Polsce przy współudziale MON. Inicjator działań na rzecz powstania oraz utworzenia Międzynarodowego Ośrodka Szkolenia i Badań nad Dziedzictwem Kultury w Zagrożeniu. Autor wielu publikacji opracowań oraz organizator wielu przedsięwzięć szkoleniowych, edukacyjnych i upowszechniających, dotyczących ochrony dziedzictwa kultury na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych. W 1999 r. za zasługi w ochronie i ratowaniu dóbr kultury na wniosek Ministra Kultury i Sztuki został odznaczony przez Prezydenta RP Złotym Krzyżem Zasługi.

**dr hab. Marta Szuniewicz-Stępień,
prof. AMW**

Absolwentka studiów magisterskich z zakresu prawa (1999–2004) i studiów doktoranckich z zakresu nauk prawnych na Wydziale Prawa i Administracji Mikołaja Kopernika w Toruniu (2004–2008). W 2011 roku uzyskała stopień doktora nauk prawnych na WPiA UMK, a w 2018 roku – stopień naukowy doktora habilitowanego nauk prawnych na WPiA Uniwersytetu Śląskiego. Od 2008 r. naukowo i dydaktycznie związana z Wydziałem Dowodzenia i Operacji Morskich Akademii Marynarki Wojennej im. Bohaterów Westerplatte w Gdyni. Autorka kilkudziesięciu publikacji naukowych z zakresu prawa międzynarodowego publicznego, prawa humanitarnego konfliktów zbrojnych, praw i wolności człowieka, imigracji i uchodźstwa oraz prawa Unii Europejskiej. Wieloletnia redaktorka tematyczna i sekretarz redakcji czasopisma naukowego *Międzynarodowe Prawo Humanitarne*, a od 2020 r. członkini jego Rady Naukowej. Współorganizatorka cyklicznych konferencji naukowych z zakresu międzynarodowego prawa humanitarnego konfliktów zbrojnych – wspólnego przedsięwzięcia Wydziału Dowodzenia i Operacji Morskich AMW i WPiA Uniwersytetu Gdańskiego. Wielokrotnie prowadziła wykłady w Polskiej Szkole Międzynarodowego Prawa Humanitarnego organizowanej przez PCK. Od kilkunastu lat prowadzi szkolenia dla członków Sił Zbrojnych RP z zakresu międzynarodowego prawa humanitarnego, w tym ochrony dóbr kultury w czasie konfliktu zbrojnego. Odznaczona brązowym medalem „Siły Zbrojne w Służbie Ojczyzny”. W latach 2020–2022 koordynatorka ze strony AMW (jako Partnera) w międzynarodowym projekcie pt. „Międzysektorowe wyzwania: specjalista ds. ochrony dóbr kultury na wypadek sytuacji kryzysowej i wojny – opracowanie programu studiów podyplomowych, dedykowanych pracownikom działającym na pograniczu dziedzin”, finansowanego w ramach Mechanizmu Finansowego EOG na lata 2014–2021 Program Edukacja.

ISBN 978-83-963739-5-3

9 788396 373953